

Pro správnou funkci interaktivních prvků (navigace a zoom)
použijte kvalitní (nikoli však webový) prohlížeč PDF jako např. Adobe Reader nebo Adobe Acrobat.

Zuzana Mírová

The horse in the Bronze and Iron Ages in Moravia

Olomouc 2019

Archaeologica Olomucensia – Tomus III

The Horse in the Bronze and Iron Ages in Moravia
Kůň v době bronzové a železné na Moravě

Zuzana Mírová

with guest Peter Laučík

Olomouc 2019

Reviewers/recenzenti:

PhDr. Miloslav Chytráček, Ph.D.

Mgr. Martin Golec, Ph.D.

Published by/vydala Univerzita Palackého v Olomouci,

Filozofická fakulta

Archaeologica Olomucensia – Tomus III

The treatment and issuance of this publication was made possible thanks to specific support for specific university research granted by the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic to Palacký University in Olomouc (IGA_FF_2019_011).

Zpracování a vydání publikace bylo umožněno díky účelové podpoře na specifický vysokoškolský výzkum udělené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR Univerzitě Palackého v Olomouci (IGA_FF_2019_011).

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

1st edition/1. vydání

© Zuzana Mírová, 2019

© Peter Laučík, 2019

Translation © Sean Mark Miller, 2019

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2019

ISBN 978-80-88278-40-5

Table of Contents / Obsah

1. Introduction / 7

2. Spatial and cultural-chronological delimitation of the work / 10

2.1 The Bronze Age / 12

- 2.1.1 Proto-Únětice and Únětice Cultures / 13
- 2.1.2 Epi-corded Carpathian Complex – Nitra Culture / 14
- 2.1.3 Maďarovce-Věteřov Culture – Věteřov Group / 15
- 2.1.4 Middle-Danube Tumulus Culture / 16
- 2.1.5 Lusatian Urnfield Culture / 17
- 2.1.6 Middle-Danube Urnfield Culture / 18

2.2 Hallstatt Period / 20

- 2.2.1 Platěnice Group of East Hallstatt Culture / 21
- 2.2.2 Horákov Group of East Hallstatt Culture / 22
- 2.2.3 Late Hallstatt Period / 23

2.3 La Tène Period – La Tène and Púchov Cultures / 25

3. Terminology / 28

- 3.1 Wagon and yoke / 28
- 3.2 Harness / 31
- 3.3 Other items concerning the theme of the horse / 35

4. Basic characteristics of the structure of the horse's body / 36

5. Archaeological sources – analysis / 40

- 5.1 Methodology of work with the sources / 40
- 5.2 Bronze Age / 45
- 5.3 Hallstatt Period / 55
- 5.4 La Tène Period / 64
- 5.5 Wagons / 70
 - 5.5.1 Wagons of the Bronze Age / 71
 - 5.5.2 Wagons of the Hallstatt Period / 74
 - 5.5.3 Wagons of the La Tène Period / 96
- 5.6 Yokes / 100
 - 5.6.1 Yokes of the Bronze Age / 100
 - 5.6.2 Yokes of the Hallstatt Period / 101
 - 5.6.3 Yokes of the La Tène Period / 105

1. Úvod / 7

2. Prostorové a kulturně-chronologické vymezení práce / 10

2.1 Doba bronzová / 12

- 2.1.1 Protoúnětická a únětická kultura / 13
- 2.1.2 Epišňurový příkarpatský komplex – nitranská kultura / 14
- 2.1.3 Maďarovsko-věteřovská kultura – věteřovská skupina / 15
- 2.1.4 Středodunajská mohylová kultura / 16
- 2.1.5 Kultura lužických popelnicových polí / 17
- 2.1.6 Kultura středodunajských popelnicových polí / 18

2.2 Doba halštatská / 20

- 2.2.1 Platěnická skupina východohalštatské kultury / 21
- 2.2.2 Horákovská skupina východohalštatské kultury / 22
- 2.2.3 Pozdní doba halštatská / 23

2.3 Doba laténská – laténská a púchovská kultura / 25

3. Terminologie / 28

- 3.1 Vůz a jho / 28
- 3.2 Koňský postroj / 31
- 3.3 Další předměty týkající se tématu koně / 35

4. Základní charakteristika stavby těla koně / 36

5. Archeologické prameny – analýza / 40

- 5.1 Metodika práce s prameny / 40
- 5.2 Doba bronzová / 45
- 5.3 Doba halštatská / 55
- 5.4 Doba laténská / 64
- 5.5 Vozy / 70
 - 5.5.1 Vozy doby bronzové / 71
 - 5.5.2 Vozy doby halštatské / 74
 - 5.5.3 Vozy doby laténské / 96
- 5.6 Jha / 100
 - 5.6.1 Jha doby bronzové / 100
 - 5.6.2 Jha doby halštatské / 101
 - 5.6.3 Jha doby laténské / 105

5.7 Harness / 107

5.7.1 Harness of the Bronze Age / 107

5.7.2 Harness of the Halstatt Period / 118

5.7.3 Harness of the La Tène Period / 130

5.8 Riding equipment / 136

5.9 Depiction of the horse / 137

5.9.1 Figural art / 137

6. Outline of the chronology / 143

7. Experimental archaeology – horse harness / 166

7.1 Proces of the production of reconstructions / 167

7.2 Archaeology and popularization – excursus (workshop) / 169

8. Role of the horse in prehistory / 171

8.1 Domestication of the horse / 171

8.2 Spread of the horse to Central Europe / 172

8.3 The use of the horse in the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods in Central Europe / 173

8.4 Symbolism of the horse in religion / 178

8.4.1 Excursus I – Epona, goddess of horses / 179

8.4.2 Excursus II – The sacred symbolism of the horse as viewed by religious studies (Peter Laučik) / 182

8.5 Social position of the horse owners / 189

8.6 Transport: significance of the horse in the transformations of society / 191

9. Conclusion / 195

10. Catalogue of sites / 199

10.1 Bronze Age / 199

10.2 Hallstatt Period / 247

10.3 La Tène Period / 276

11. References / 295

12. Plates / 307

13. Concordance / 373

Figures / 373

Plates / 375

5.7 Koňský postrój / 107

5.7.1 Postrój doby bronzové / 107

5.7.2 Postrój doby halštatské / 118

5.7.3 Postrój doby laténské / 130

5.8 Jezdecká výbava / 136

5.9 Zobrazení koně / 137

5.9.1 Figurální umění / 137

6. Nástin chronologie / 143

7. Experimentální archeologie – koňský postrój / 166

7.1 Proces tvorby rekonstrukcí / 167

7.2 Archeologie a popularizace – exkurz (workshop) / 169

8. Role koně v prehistorii / 171

8.1 Domestikace koně / 171

8.2 Rozšíření koně do střední Evropy / 172

8.3 Využití koně v době bronzové, halštatské a laténské ve střední Evropě / 173

8.4 Symbolika koně v náboženství / 178

8.4.1 Exkurz I – Epona, bohyně koní / 179

8.4.2 Exkurz II – Posvátná symbolika koně z pohledu religionistiky (Peter Laučik) / 182

8.5 Sociální postavení majitelů koní / 189

8.6 Transport: význam koně při proměnách společnosti / 191

9. Závěr / 195

10. Katalog lokalit / 199

10.1 Doba bronzová / 199

10.2 Doba halštatská / 247

10.3 Doba laténská / 276

11. Literatura / 295

12. Obrazová příloha / 307

13. Konkordance / 373

Obrázky / 373

Plates / 375

Acknowledgements / Poděkování

First of all, I would like to thank the supervisor of my Master's thesis (from which this work largely comes) Mgr. Martin Golec, Ph.D. for all his help and support, motivation, helpful advices and willingness to think and rethink the issue.

I would further like to thank the teachers and colleagues, without whose advice, expert consultations, provided literature and assistance, this work would have been almost impossible to produce: Mgr. Miloš Hlava, Ph.D., PhDr. Miloslav Chytráček, Ph.D., Mgr. Anita Kozubová, Ph.D., PhDr. Milan Salaš, CSc., DSc. and Priv. Doz. Dr. phil. habil. Markus Schussmann M.A.

Special thanks to Mgr. Pavlína Kalábková, Ph.D., whose tireless work creates the milieu of Olomouc archaeology. Doc. Mgr. Karel Nováček, Ph.D. deserves thanks for his valuable help with methodological questions.

I would like to thank my colleagues and staff from Moravian museums and other institutions for their helpful behaviour and access to the often-unpublished material: Mgr. Josef Bláha, Ph.D., Mgr. Miroslav Černý, Mgr. Ivan Čizmář, Ph.D., Mgr. Petr Dresler, Ph.D., Martin Dufka, PhDr. Pavel Fojtík, Mgr. Jakub Halama, Ph.D., Rostislav Hetflaiš, Mgr. Marek Kalábek, Mgr. Libor Kalčík, Mgr. Petr Kos, RNDr. PhDr. Jana Langová, Mgr. Aleš Navrátil, Ph.D., Mgr. Marek Novák, Mgr. David Rožnovský, Ph.D., Mgr. Klára Rybářová, Mgr. Klára Sovová, PhDr. Pavel Šlězár, Ph.D., Mgr. Samuel Španihel, PhDr. Antonín Štrof, CSc., Mgr. František Trampota, Ph.D., Mgr. David Válek, Ph.D., Anna Večeřová, Mgr. Blanka Veselá and Mgr. Tomáš Zeman, Ph.D.

Many thanks to all who helped with other individual parts of the „scientific puzzle“: Mgr. Peter Laučík, PhD. for his archaeoreligionistic expert review, Mgr. Jan Martínek for linking the topic of the horse with research of (pre)historical roads, doc. PhDr. Jaroslav Peška, Ph.D. for making documentation possible, Antonie Pešková, Alena Krechlerová and Jitka Molčíková for drawings, Zdeněk Čermák and Radek Lukůvka for producing the horse harness replicas, Dan Cvakálek and Iveta Kolářová, DiS., for photographic documentation of the workshop and the opportunity to publish their photographs, Mgr. Viktorie Čistaková, Mgr. Zdeněk Beneš and Petr Ondroušek for providing and demonstrating beautiful reconstructions of clothing, equipment and armaments, Anička Smejkalová for lending horses for the experimental workshop and the horses themselves – Dajána (Dája) and Benjamin (Beňa) who patiently tolerated the testing of copies of prehistoric harnesses.

Last but not least, my sincere thanks go to my family for all their support, creative and human background and tolerance, especially in the last weeks of completing the work. Special thanks to mom, grandmother and grandfather for support during my studies.

V prvé řadě bych ráda poděkovala vedoucímu mé magisterské práce (z níž tato práce z velké části vychází) Mgr. Martinu Golcovi, Ph.D., za veškerou pomoc a podporu, motivaci, užitečné rady a ochotu problematiku znovu a znovu promýšlet.

Dále bych ráda poděkovala vyučujícím a kolegům, bez jejichž rad, odborných konzultací, poskytnuté literatury a pomoci by tato práce vznikla jen těžko: Mgr. Miloši Hlavovi, Ph.D., PhDr. Miloslavu Chytráčkovi, Ph.D., Mgr. Anitě Kozubové, Ph.D., PhDr. Milanu Salašovi, CSc., DSc., a Priv. Doz. Dr. phil. habil. Markusi Schussmannovi M.A.

Speciální poděkování náleží Mgr. Pavlině Kalábkové, Ph.D., která svojí neúnavnou prací vytváří prostředí olomoucké archeologie. Doc. Mgr. Karlu Nováčkovi, Ph.D., patří dík za cennou pomoc s metodickými otázkami.

Kolegům a pracovníkům z moravských muzeí a dalších institucí děkuji za vstřícné jednání a zpřístupnění mnohdy nepublikovaného materiálu: Mgr. Josefu Bláhovi, Ph.D., Mgr. Miroslavu Černému, Mgr. Ivanu Čizmářovi, Ph.D., Mgr. Petru Dreslerovi, Ph.D., Martinu Dufkovi, PhDr. Pavlu Fojtíkovi, Mgr. Jakubu Halamovi, Ph.D., Rostislavu Hetflaišovi, Mgr. Marku Kalábkovi, Mgr. Liboru Kalčíkovi, Mgr. Petru Kosovi, RNDr. PhDr. Janě Langové, Mgr. Aleši Navrátilovi, Ph.D., Mgr. Marku Novákovi, Mgr. Davidu Rožnovskému, Ph.D., Mgr. Kláře Rybářové, Mgr. Kláře Sovové, PhDr. Pavlu Šlězárovi, Ph.D., Mgr. Samuelu Španihelovi, PhDr. Antonínu Štrofovi, CSc., Mgr. Františku Trampotovi, Ph.D., Mgr. Davidu Válkovi, Ph.D., Anně Večeřové, Mgr. Blance Veselé a Mgr. Tomáši Zemanovi, Ph.D.

Velký dík patří všem, kteří pomáhali s dalšími jednotlivými díly „vědecké skládačky“: Mgr. Peteru Laučíkovi, PhD., za odborný archaeoreligionistický posudek, Mgr. Janu Martínkovi za propojení tématu koně s výzkumem (pre)historických cest, doc. PhDr. Jaroslavu Peškovi, Ph.D., za umožnění dokumentace, Antonii Peškové, Aleně Krechlerové a Jitce Molčíkové za kresby, Zdeňku Čermákovi a Radku Lukůvkovi za výrobu replik koňského postroje, Danu Cvakálkovi a Ivetě Kolářové, DiS., za fotografickou dokumentaci workshopu a možnost publikovat jejich fotografie, Mgr. Viktorii Čistakové, Mgr. Zdeňku Benešovi a Petru Ondrouškovi za poskytnutí a předvedení nádherných rekonstrukcí oděvů, výzbroje a výstroje, Aničce Smejkalové za zapůjčení koní pro experimentální workshop a samotným koním – Dajáně (Dáje) a Benjaminovi (Beňovi), kteří trpělivě snášeli testování kopií prehistorických postrojů.

Upřímné poděkování patří v neposlední řadě mé rodině za veškerou podporu, tvůrčí a lidské zázemí a toleranci zejména v posledních týdnech dokončování práce. Speciální poděkování náleží mamince, babičce a dědečkovi za podporu během studií.

The book is dedicated to my loved ones,
without whose support it never would have seen the light of day.

Kniha je věnována mým nejbližším,
bez jejichž podpory by nikdy nespátřila světlo světa.

“And God took the southern wind in his hand, blew into it, and created a horse. And when God created the horse, He said to this wonderful creature: ‘I have created you like no other. All the treasures of the world are hidden in your eyes. You will carry my friends on your back and your saddle will be the saddle for those who pray to me. You will fly without wings and fight without a sword.’”

Anonymous Bedouin legend published by J. M. Croft (2010)

„A Bůh vzal do dlaně jižní vítr, foukl do něj a stvořil koně. A když bůh stvořil koně, řekl tomu úžasnému stvoření: ‚Stvořil jsem Vás jako žádné jiné. Ve vašich očích jsou skryty všechny poklady světa. Budete vozit na zádech mé přátele a vaše sedlo bude sedlem pro ty, kteří se ke mně modlí. Budete létat bez křídel a bojovat bez meče.‘“

Anonymní beduínská legenda publikovaná J. M. Croftovou (2010)

1.

Introduction / Úvod

The horse, a majestic and noble animal. In the course of prehistory, a unique relationship was created between mankind and the horse, for that matter history was often written from horseback. We already know from the Palaeolithic of the depiction of horses on cave paintings, carvings or figurines, but it took several millennia for these creatures to achieve their specific position in the life of prehistoric and proto-historical societies. We register the first sources of horses, which point to a relationship other than a purely consumer relation, in the Early Bronze Age. Their number gradually increases and can be observed in several waves. The second horizon with an abundant presence of these sources is the Urnfield Period and its end, when the first evidence of horses used for hauling in Moravia appears. However, an enormous increase in the sources occurs only in the subsequent epochs of the Hallstatt and La Tène Periods.

The appearance of sources with the theme of horses is firmly tied to the socio-economic changes not only in Europe but also in the Near East. The horse is considered to be a prestigious and valuable animal, through which the elites then presented themselves – that is the nobility with a high standard of living. In the Bronze Age, it is precisely the highest social classes that are considered the initiators of the deposition of hoards, because such an act was to raise their prestige among other things (*Hänsel 1997, 14*). We also find here the first evidence of luxurious equine furnishings. In the Hallstatt Period, such items were placed in the graves of warriors, magnates and later also princes (*Mírová – Golec 2018; iidem 2020*). In the La Tène Period, there is then an expansion of the spectra of the sources with the theme of the horse and a certain form of “popularization”, because they are found, among other things, in the contexts of common settlements. However, even now, horses still maintain their uniqueness in their symbiosis with the elites.

The issue of horses in prehistory, in contrast to the considerable research interest abroad, has not yet been

Kůň, majestátní a ušlechtilé zvíře. V průběhu pravěku se utvářel jedinečný vztah člověka a koně, ostatně z koňského hřbetu byla mnohdy psána historie. Již z paleolitu známe vyobrazení koní na jeskynních malbách, řezbách či figurkách. Trvalo však několik tisíciletí, než si tyto tvorové vydobyli své specifické postavení v životě pravěkých a protohistorických společností. První prameny o koni, které poukazují na jiný než čistě konzumní vztah, evidujeme ve starší době bronzové. Jejich množství postupně narůstá a můžeme je sledovat v několika vlnách. Druhým horizontem s početným výskytem těchto pramenů je období popelnicových polí a jejich závěru, kdy se objevují první doklady záprahu koně na území Moravy. K enormnímu nárůstu pramenů však dochází teprve v následujících epochách doby halštatské a doby laténské.

Výskyt pramenů s tématem koně je pevně svázán se socio-ekonomickými změnami nejen v Evropě, ale i na Předním východě. Kůň je považován za prestižní a ceněné zvíře, pomocí něhož se prezentují tehdejší elity, tedy nobilita s vysokým životním standardem. V době bronzové jsou právě nejvyšší vrstvy společnosti považovány za iniciátory ukládání depotů, neboť takový počin jim měl mimo jiné zvýšit prestiž (*Hänsel 1997, 14*). Zde také nacházíme první doklady luxusního koňského mobiliáře. V době halštatské byly takovéto předměty ukládány do hrobů bojovníků, velmožů a později i knížat (*Mírová – Golec 2018; tíž 2020*). V době laténské pak dochází k rozšíření spektra pramenů s tématem koně a jisté formě „zlidovění“, neboť se nacházejí mimo jiné v kontextech běžných sídlišť. Avšak také nyní si koně stále udržují svoji výjimečnost v symbióze s elitami.

Problematikou koně v prehistorii se, na rozdíl od značného badatelského zájmu v zahraničí, na území České republiky doposud nikdo nezabýval, ačkoli jde o téma vysoce přínosné a aktuální. V návaznosti na mé předchozí práce (*Mírová 2017; tíž 2020*) je cílem této knihy představit veškeré zdokumentované (publikované, částečně/předběžně publikované i nepublikované) movité a ikonografické

addressed on the territory of the Czech Republic, although it is a highly beneficial and timely topic. Building on my previous work (*Mírová 2017; eadem 2020*), the aim of this book is to present all of the documented (published, partially/preliminarily published and unpublished) movable and iconographic sources concerning a horse on the territory of Moravia. The chronological scope of the work is delimited to the Early Bronze Age and the end of the La Tène Period, hence a period longer than 2,000 years. Such a timeframe allows the observation of not only the issue of typological development, e.g. of the parts of the equestrian harness across a longer period but also the social phenomena, which make these transformations possible.

The book deals with *219 contexts*, which include *5,259 items with the theme of the horse*. These are presented in a catalogue at the end of the work and depicted in 63 tables; they comprise the core of the work.

However, the special and cultural-chronological life and institutions of the territory in question (*Moravia*) are presented first. Acquaintance follows with the necessary terminology (wagons, yokes, horse harnesses and other items) which is used in the book and adheres to the contemporary equestrian terminology. The basic biological characteristics of the horse are also outlined.

The methodology of the work with the sources, creation of the material basis of work, and the structure of the catalogue are described comprehensively and the critique of the sources is also outlined (and generally the pitfalls of the issue of sources dealing with the horse). An important part of the work is the typological-chronological analysis of the sources obtained which builds on the significant European works by Eugen Woytowitsch (*1978*), Hans-Georg Hüttel (*1981*), Ute Luis Dietz (*1988*), Wolfgang M. Werner (*1998*), Christopher Pare (*1992*), Martin Schönfelder (*2002*), Martin Trachsel (*2004*) and other researchers dealing with this topic abroad. However, as these works use different typological series and chronological systems, I unify them and present a new *Moravian typology of the sources with the theme of the horse* which I incorporate into a general chronology for the periods in question (*Reinecke 1902; Salaš 2005; Mangel – Thér 2018; Golec – Fojtík 2020*). This chronology, numbering almost 150 types of artefacts, is adjusted both to the specific development of Moravia and the local chronological systems. Due to their dynamic typological variations (caused both by the bonding of the horse most often with elites, which are subject to generally rapid fashion transformations,¹ and the necessity of frequent replacement of certain wagon components and harnesses due to loss or wear), horse-related items have

prameny týkající se koně na území Moravy. Chronologický rozsah práce je vymezen starší dobou bronzovou a závěrem doby laténské, jde tudíž o období delší než 2000 let. Takový časový rámec umožňuje sledovat nejen problematiku typologického vývoje např. součástí koňského postroje napříč delším obdobím, ale také společenské jevy, které tyto transformace umožňují.

Kniha se zabývá *219 kontexty*, jež čítají *5 259 předmětů s tématem koně*. Ty jsou představeny v katalogu na konci práce a vyobrazeny na 63 tabulích; tvoří jádro práce.

Nejprve jsou však představeny prostorové a kulturně-chronologické realie sledovaného území (*Moravy*). Následuje seznámení s nezbytnou terminologií (vozů, jeh, koňských postrojů a dalších předmětů), která je v knize použita a přidržuje se současného jezdeckého názvosloví. Nastíněna je také základní biologická charakteristika koně.

Souhrnně je popsána metodika práce s prameny, tvorba materiální báze práce, struktura katalogu, nastíněna je rovněž kritika pramenů (a obecně úskalí problematiky pramenů zabývajících se koněm). Významnou částí práce je typologicko-chronologická analýza získaných pramenů, jež navazuje na zásadní evropské práce Eugena Woytowitsche (*1978*), Hanse-Georga Hüttela (*1981*), Ute Luise Dietzeové (*1988*), Wolfganga M. Wenera (*1998*), Christophera Pareho (*1992*), Martina Schönfeldera (*2002*), Martina Trachsela (*2004*) a dalších badatelů zabývajících se tímto tématem v zahraničí. Protože však tyto práce používají rozdílné typologické řady a chronologické systémy, sjednocují je a představují novou *moravskou typologii pramenů s tematikou koně*, kterou včleňují do obecné chronologie pro vytýčená období (*Reinecke 1902; Salaš 2005; Mangel – Thér 2018; Golec – Fojtík 2020*). Tato chronologie, čítající téměř 150 typů artefaktů, je přizpůsobena jednak specifickému vývoji Moravy, jednak lokálním chronologickým systémům. Předměty týkající se koně mají, díky svým dynamickým typologickým obměnám (zapříčiněným jednak sepětím koně nejčastěji s elitami, jež podléhají obecně rychlým transformacím módy,¹ jednak nutností časté výměny určitých komponent vozů a postrojů kvůli ztrátám či opotřebování), značný *chronologický potenciál* a umožňují v některých obdobích velmi jemné datování. Obecně by kniha měla posloužit k orientaci v problematice nejen domácím, ale také zahraničním badatelům.

Práce přechází dále k řadě navazujících kapitol, které tematika nabízí. Věnuje se rekonstrukční a experimentální archeologii, diskutuje různé role koně pro středoevropské předhistorické společnosti doby bronzové a doby železné. Dále se zabývá sociálně-ekonomickými aspekty výskytu pramenů o koni, soustředí se na jeho propojení s vyššími

1 On the role of fashion for the elites, see e.g. Georg Simmel (*1956–57*).

1 K roli módy pro elity např. Georg Simmel (*1956–57*).

a significant *chronological potential* and allow very fine dating in some period. In general, the book should serve for orientation in the problem not only for domestic but also foreign researchers.

The work goes on to a number of subsequent chapters that the theme offers. It focuses on reconstructive and experimental archaeology, discusses various roles of the horse for Central European prehistoric societies of the Bronze and Iron Ages. It further deals with the socio-economic aspects of the occurrence of sources on the horse, focusing on its connection with higher social classes. Nor the study of religions is ignored, because the book includes two excursuses (I. *Epona, goddess of horses*; II. *The sacred symbolism of the horse as viewed by religious studies* – the author of this excursus is Peter Laučiček). One of the outputs of the work is the connection of the theme of the horse with research of prehistoric communications. I consider the complex setting of sources with the theme of horses in the context of prehistoric cultures as crucial since the horse was not only a companion during the transformations of traditional chieftain societies, but probably also one of its key inhibitors (e.g. the Thracian-Cimmerian horizon or Late Hallstatt Period).

společenskými vrstvami. Stranou pozornosti nezůstala ani religionistika, neboť součástí knihy jsou dva exkurzy (I. *Epona, bohyně koní*; II. *Posvátná symbolika koně z pohledu religionistiky* – autorem tohoto exkurzu je Peter Laučiček). Jedním z vyústění práce je propojení tématu koně s výzkumem pravěkých komunikací. Komplexní zasazení pramenů s tématem koně do kontextu prehistorických kultur považují za stěžejní, neboť kůň byl nejen společníkem během proměn tradičních náčelnických společností, ale pravděpodobně také jedním z jejích klíčových inhibitorů (e.g. thrácko-kimmerijský horizont či pozdní doba halštatská).

2.

Spatial and cultural-chronological delimitation of the work / Prostorové a kulturně-chronologické vymezení práce

The work focuses on the *territory of Moravia* which lies in the eastern part of the Czech Republic. This Central European region, thanks to its geographical position on the western boundary of the Carpathian Basin, was also the western edge of the steppe zone stretching from China to Hungary. In the horizontal east-west direction, the recently defined *Pannonian-Elbe Road* (Martínek 2017, 37) passed through it, which crossed the traditional *Amber Road* (e.g. Chytráček et al. 2017, 188–197) that led from the north, from the Baltic Sea, all the way to the Adriatic in the south. Moravia was a crossroads, which absorbed, mixed and created the new cultural settings itself. It often became the scene of changes or buffer zone between the autochthonous population and nomads or neighbouring semi-settled/migratory cultures. In the horizontal direction, from east to west (on the later *Silk Road*), ethnicities whose life was closely related to the horse flowed, not only in prehistory, but also in historical times – in the timeline towards a deeper past, e.g. Mongols, Hungarians, Avars, Huns, Sarmatians, Dacians, “Scythians”, “Cimmerians” as well as ethnic groups whose names remain secret to us. New influences accelerated, modified or completely transformed the domestic Moravian development, namely in several waves.

Moravia is one of the three historical lands (Bohemia, Moravia, Silesia) of the Czech Republic, comprising its eastern part. The borders of Moravia are mainly defined by highlands and mountain ranges – with Bohemia on the west by the Bohemian-Moravian Highland, with Poland

Práce se soustředí na *území Moravy*, která leží ve východní části České republiky. Tento středoevropský region, díky své geografické pozici na západní hranici Karpatské kotliny, byl zároveň západním okrajem stepní zóny táhnoucí se od Číny po Maďarsko. V horizontálním východozápadním směru jím procházela nedávno definovaná *Panonsko-labská stezka* (Martínek 2017, 37), kterou křižovala tradiční *Jantarová stezka* (např. Chytráček et al. 2017, 188–197), jež vedla ze severu od Baltského moře na jih až k Jadranu. Morava byla křižovatkou, která absorbovala, mísila a sama vytvářela nová kulturní nastavení. Často se stávala dějištěm změn či nárazníkovou zónou mezi autochtonním obyvatelstvem a nomády či sousedními polousedlými/migračními kulturami. V horizontálním směru, z východu na západ (po pozdější *Hedvábné stezce*), proudila etnika, jejichž život úzce souvisel s koněm, a to nejen v pravěku, ale i v historických dobách – v časové ose směrem do hlubší minulosti např. Mongolové, Maďaři, Avaři, Hunové, Sarmati, Dákové, „Skýtové“, „Kimmerijci“ a také etnika, jejichž jména nám zůstávají utajena. Nové vlivy akcelerovaly, modifikovaly či naprosto transformovaly domácí moravský vývoj, a to v několika vlnách.

Morava je jednou ze tří historických zemí (Čechy, Morava, Slezsko) České republiky, tvoří její východní část. Hranice Moravy vymezují z velké části vrchovina a pohorí – s Čechami na západě Českomoravská vrchovina, s Polskem na severu Jeseníky, se Slovenskem na východě Moravskoslezské Beskydy, Javorníky a Bílé Karpaty. Centrální a jižní části tvoří nížiny, které přecházejí do Rakouska (obr. 1). Moravou prochází několik významných toků – od

Fig. 1: Representation of the monitored area – Moravia – within Central European countries (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 1: Znáznornění sledovaného území – Moravy – v rámci středoevropských států (sestavila: Z. Mírová).

in the north by the Jeseníky Mountains, with Slovakia on the east by the Moravian-Silesian Beskydy Mountains, the Javorníky Mountains and White Carpathians. Its central and southern parts are the lowlands that pass to Austria (Fig. 1). Several important rivers flow through Moravia – from the northwest the River Morava with its tributaries leads to the southeast towards the Danube, in the northeast the Oder turns towards Poland, the southern border is formed by the Thaya (Dyje), in the centre of the monitored area there are e.g. the Svatka and Svitava.

The submitted work deals with three successive developmental stages, which were selected as entirely essential for the observation of the gradual transformations of the sources with the theme of the horse. The previous Eneolithic, due to its very sporadic traces, was not incorporated, nor was the subsequent Roman Period, in which, on the contrary, the sources multiply enough to deserve independent work. The core of the submitted text thus falls in the *Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods*, hence taking up a period longer than 2,000 years.

The importance of choosing these periods is also crucial for other reasons – they are progressively undergoing *significant socio-economic changes*. In two epochs (the Bronze

severozápadu řeka Morava se svými přítoky směřuje k jihovýchodu k Dunaji, na severovýchodě Odra obrací tok do Polska, jižní hranici tvoří Dyje, v centru sledovaného území jsou osami např. Svatka a Svitava.

Předkládaná práce se zabývá třemi návaznými vývojovými etapami, které byly vybrány jako zcela zásadní pro sledování postupných proměn pramenů s tématem koně. Předchozí eneolit, vzhledem k velmi sporadickým stopám, nebyl začleněn, stejně jako následná doba římská, v níž se naopak prameny množí natolik, že by si zasloužily samostatnou práci. Jádrem předkládaného textu tudíž spadá do *doby bronzové, halštatské a laténské*, zaujímá tedy období delší než 2000 let.

Význam volby těchto období je zásadní rovněž z jiných důvodů – dochází v nich totiž progresivně k *výrazným socio-ekonomickým změnám*. Ve dvou epochách (doba bronzová a doba halštatská) souvisejí s využitím a rozšířením zásadních kovových substancí – *bronzu* (slitina mědi a cínu) a *železa*. Využití a zpracování těchto kovů, stejně jako tvorba rozsáhlé distribuční sítě potřebných či žádaných komodit (měď, cín, jantar, importované předměty), daly vzniknout nové vysoce postavené skupině obyvatel – *elitám*, které kontrolovaly materiální a lidské zdroje, dálkové komuni-

Age and Hallstatt Period) they are associated with the use and expansion of the principal metallic substances – *bronze* (an alloy of copper and tin) and *iron*. The use and processing of these metals, as well as the creation of an extensive distribution network of needed or desired commodities (copper, tin, amber, imported items), gave rise to a new high-ranking group of the population – *elites*, who controlled the material and human resources, long-distance communications and trade and profited from them. Already from the Bronze Age, a class also formed of highly specialized craftsmen, creating technically demanding products desired by the elites (*Jiráň ed. 2008*, 11). The changes on the material basis and hence changes in the world of ideas and in society can be observed in a number of contexts – especially in graves, hoards and settlements, later in emporia and oppida.

2.1 The Bronze Age

The term Bronze Age was set up by Christian Jürgensen Thomsen based on the extensive inventory of the museum in Copenhagen already in the first half of the 19th century (*Roberts – Uckelmann – Brandherm 2013*, 17). The Bronze Age is traditionally divided into the Early, Middle, Young and Late Bronze Age. On the territory of the Czech Republic, the Earlier Bronze Age is represented by the *Proto-Únětice* and subsequently the *Únětice Cultures* and the *Epi-corded Carpathian Cultural Complex*, i.e. first the *Chłopice-Veselé Group* and then the *Nitra Culture/Group*. The end of the Earlier Bronze Age is represented by the *Culture Complex of the Madarovce-Věteřov-Böheimkirchen*, on the territory of Moravia represented by the *Madarovce-Věteřov Culture (Věteřov Group)*.² The Middle Bronze Age is filled by the *Middle-Danube Tumulus Culture*. The Period of the Urnfields is divided into the *Lusatian* and *Silesian phases of the Lusatian Urnfield Culture* in Central, East and North Moravia, or into the *Velatice* and *Podolí phases of the Middle-Danube Urnfield Culture* in South Moravia. Reinecke's periodization is used for dating the Bronze Age (Earlier Bronze Age – B A, Middle Bronze Age – B B–C, Later Bronze Age – B D – Ha A, Late Bronze Age – Ha B) made more precise by domestic researchers – they are the phases B A0 (roughly 2300–2100 B.C.), B A1–A3 (roughly 2100–1600 B.C.; phase A3 was incorporated, the author uses it in her work), B B1–C2 (roughly 1600–1300 B.C.), B D – Ha A1 (roughly 1300–1050 B.C.), Ha A2–B3 (1050–800 B.C.; for more detail see chap. 6).

2 The terminological definition of cultural complexes/cultures/groups is taken from literature, similarly in the following chapters as well. Their definition is not the subject of this work.

kace i obchod a profitovaly z nich. Již od doby bronzové se také formuje vrstva vysoce specializovaných řemeslníků, vytvářejících technicky náročné a elitami žádané výrobky (*Jiráň ed. 2008*, 11). Změny na materiální bázi a potažmo změny ve světě idejí i ve společnosti můžeme pozorovat v řadě kontextů – zejména v hrobech, depotech a na sídlišťích, později v emporiích a na oppidech.

2.1 Doba bronzová

Termín doba bronzová vyčlenil Christian Jürgensen Thomsen na základě rozsáhlého inventáře muzea v Kodani již v první polovině 19. století (*Roberts – Uckelmann – Brandherm 2013*, 17). Doba bronzová je tradičně dělena na starší, střední, mladší a pozdní dobu bronzovou. Na území České republiky je starší doba bronzová reprezentována jednak *protoúnětickou* a následně *únětickou kulturou*, jednak *epišňůrovým příkarpatským komplexem*, tj. nejprve *skupinou Chłopice-Veselé* a následně *nitranskou kulturou/skupinou*. Závěr starší doby bronzové reprezentuje *kulturní komplex Madarovce-Věteřov-Böheimkirchen*, na území Moravy zastoupený *madarovsko-věteřovskou kulturou (věteřovskou skupinou)*.² Střední doba bronzová je vyplněna *středodunajskou mohylovou kulturou*. Období popelnicových polí se dělí na *lužickou a slezskou fázi kultury lužických popelnicových polí* na střední, východní a severní Moravě, resp. na *velatickou a podolskou fázi kultury středodunajských popelnicových polí* na jižní Moravě. Pro datování doby bronzové se používá Reineckova periodizace (starší doba bronzová – B A, střední doba bronzová – B B–C, mladší doba bronzová – B D – Ha A, pozdní doba bronzová – Ha B) precizovaná domácími badateli – jde o fáze B A0 (rámcově 2300–2100 př. n. l.), B A1–A3 (rámcově 2100–1600 př. n. l.; fáze A3 byla včleněna, autorka ji v práci využívá), B B1–C2 (rámcově 1600–1300 př. n. l.), B D – Ha A1 (rámcově 1300–1050 př. n. l.), Ha A2–B3 (1050–800 př. n. l.; podrobněji kap. 6).

2 Terminologické vymezení kulturních komplexů/kultur/skupin je převzato z literatury, obdobně též v navazujících kapitolách. Jejich definice není předmětem této práce.

2.1.1 Proto-Únětice and Únětice Cultures

The precursor of the Únětice Culture is the *Proto-Únětice Culture* (B A0), which developed from a substrate of the Bell Beaker Culture (Pleiner – Rybová eds. 1978, 331, 373). Nevertheless, the formation of the Únětice Culture was also marked by influence from the Corded Ware Culture. We now find certain influences from the cultures from the Carpathian Basin, particularly the Cultures of Makó-Čaka and Vučedol-Zók, and we see the greatest cultural contribution with the Nagyrev Culture (Stuchlík 1993a, 239). Únětice Culture is categorised on the territory of Bohemia and Moravia according to Reinecke's periodization into stage B A (Kopacz – Šebela 2006, 173). In the first phase, i.e. in the Proto-Únětice Culture, strong cultural rules of the Eneolithic are still manifest. The second phase of (earlier) Únětice Culture, dated to the phase B A1, is divided into the old-Únětice and pre-classic phases; the culture is already fully formed at that time. The third phase (later) is divided into its classic and post-classic developmental phases and falls into phase B A2; we understand it as the peak of the long development of Únětice Culture (Stuchlík 1993a, 240). According to the latest calibrated dating with ¹⁴C, we can absolutely date the beginnings of Únětice Culture to the period 2300/2200 B.C. (Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 356); its end is set between 1714 B.C. and 1634 B.C. ± 135 years (Jiráň ed. 2008, 28). In the Czech lands, in comparison with the development of this culture in the surrounding European lands, this culture lasted roughly 500 years.

Únětice Culture has its core in Bohemia and Moravia (Fig. 2). In Bohemia, it occupied practically the entire territory except West Bohemia, developing also in Central Germany and in the south and central parts of Moravia. It later expanded also to South Poland, Southwestern Slovakia and Lower Austria. On the territory of today's Czech Republic, it most densely populated Central Bohemia and South Moravia (Tihelka 1957, 14). Generally speaking, the Únětice society preferred places with a layer of fertile loess, settled on low rolling land or gentle hills near forests and small watercourses. Obviously, places suitable for agriculture and cattle breeding were favoured (Tihelka 1953, 230). In the course of development, Únětice Culture occupied territories of varying sizes. In the Proto-Únětice phase, it was concentrated mainly in the area of South Moravia; in the earlier phase it also settled higher geographical locations and intensively penetrated into the Haná region in Central Moravia, and in the later phase it intensively penetrated beyond the Morava River to the east, where from the beginning there were contacts with the Nitra Culture, which it then "absorbed materially", i.e. the population probably merged with a different material base (Stuchlík 1993a, 242).

2.1.1 Protoúnětická a únětická kultura

Předstupněm únětické kultury je *protoúnětická kultura* (BA0), která se vyvinula ze substrátu kultury zvoncovitých pohárů (Pleiner – Rybová eds. 1978, 331, 373). Na formování únětické kultury se však podepsal také vliv kultury se šňůrovou keramikou. Nacházíme nyní jistě vlivy kultur z Karpatské kotliny, zejména kultur Makó-Čaka a Vučedol-Zók, největší kulturní přínos pak shledáváme u nagyrevské kultury (Stuchlík 1993a, 239). Únětická kultura je na území Čech a Moravy řazena dle Reineckovy periodizace do stupně B A (Kopacz – Šebela 2006, 173). V první fázi, čili v protoúnětické kultuře, jsou ještě patrná silná kulturní pravidla eneolitu. Druhá fáze (starší) únětické kultury, datovaná do fáze B A1, je rozdělena na staroúnětickou a předklasickou fázi, v tomto období je již kultura plně zformována. Třetí fáze (mladší) je členěna na klasickou a postklasickou vývojovou fázi a spadá do fáze B A2, chápeme ji jako vyvrcholení dlouhého vývoje únětické kultury (Stuchlík 1993a, 240). Dle nejnovějších kalibrovaných dat ¹⁴C můžeme počátky únětické kultury absolutně datovat do období 2300/2200 př. n. l. (Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 356), její konec je vymezen roky 1714 a 1634 ± 135 let př. n. l. (Jiráň ed. 2008, 28). Na našem území, v porovnání s vývojem této kultury v okolních evropských zemích, tudíž trvala zhruba 500 let.

Únětická kultura má své jádro v Čechách a na Moravě (obr. 2). V Čechách obsadila prakticky celé území mimo západní Čechy, vyvíjí se také ve středním Německu a v jižní a střední části Moravy. Později se rozšířila až do jižního Polska, na jihozápadní Slovensko a do Dolního Rakouska. Na území dnešní České republiky nejhustěji osídlila střední Čechy a jižní Moravu (Tihelka 1957, 14). Celkově lze říci, že únětické society preferovaly místa s vrstvou úrodných spraší, sídlily na nízkých pahorkatinách či mírných návrších v blízkosti lesů a drobných vodních toků. Upřednostňována byla evidentně místa příhodná k zemědělství a chovu dobytka (Tihelka 1953, 230). Postupem vývoje zabírala únětická kultura různě rozsáhlá území. V protoúnětické fázi se soustředila zejména na oblast jižní Moravy, ve starší fázi osídlila rovněž vyšší geografické polohy a intenzivně pronikala na střední Moravu do oblasti Hané, v mladší fázi penetrovala za řeku Moravu na východ, kde z počátku docházelo ke kontaktům s nitranskou kulturou, kterou pak „materiálně pohltila“, tj. došlo pravděpodobně ke splynutí obyvatelstva s odlišnou materiální bází (Stuchlík 1993a, 242).

Únětická kultura dostala svůj název dle eponymní lokality Únětice u Prahy, kde bylo v 70. letech 19. století Čenkem Ryznerem objeveno pohřebiště z tohoto období (Tihelka 1957, 13). Ve stejné době zkoumal na Moravě Anton Rzehak podobné pohřebiště v Měnině, na jehož základě zavedl pojem měninský typ, který se v literatuře

Fig. 2: Moravia and surrounding regions in the Early Bronze Age (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 2: Morava a okolní regiony ve starší době bronzové (sestavila: Z. Mírová).

Únětice Culture received its name from the eponymous site Únětice near Prague where a burial ground from this period was found in the 1870s by Čeněk Ryzner (*Tihelka 1957*, 13). At the same time, Anton Rzehak examined similar burial grounds in Měnín in Moravia, on the basis of which the term Měnín type was introduced which was not adopted in the literature. In Moravia, Jaroslav Palliardi investigated the burial grounds in Kyjovice, Oblekovice, Těšetice and Vrbovec (*Stuchlík 1993a*, 234, 239). The other important Moravian researchers include Innocenc Ladislav Červinka who examined the burial grounds in Němčice nad Hanou (*Červinka 1926*) and in Brno-Holásky (*Červinka 1948*). Of the later studied localities, it is necessary to mention e.g. Mušov, Rebešovice or Těšetice (*Stuchlík 1993a*, mapka 20).

2.1.2 Epi-corded Carpathian Complex – Nitra Culture

Nitra Culture in its development builds on the Late Eneolithic corded cultures represented by the Chłopice-Veselé Culture/Group, which corresponded temporally to the Proto-Únětice Culture. The Chłopice-Veselé Culture has

ovšem neujal. Na Moravě zkoumal Jaroslav Palliardi pohřebiště v Kyjovicích, Oblekovicích, Těšetících či Vrbovci (*Stuchlík 1993a*, 234, 239). Mezi další významné moravské badatele patřil Innocenc Ladislav Červinka, který zkoumal pohřebiště v Němčicích nad Hanou (*Červinka 1926*) a v Brně-Holáskách (*Červinka 1948*). Z později prozkoumaných lokalit je třeba zmínit např. Mušov, Rebešovice či Těšetice (*Stuchlík 1993a*, mapka 20).

2.1.2 Epišňůrový příkarpatský komplex – nitranská kultura

Nitranská kultura navazuje svým vývojem na pozdně eneolitické šňůrové kultury reprezentované kulturou/skupinou Chłopice-Veselé, která časově odpovídá protoúnětické kultuře. Kultura Chłopice-Veselé má své jádro vzniku v oblasti

the core of its emergence in the Lesser Poland region and at the beginning of the Bronze Age it is overlaid by the Nitra Culture (*Bátora – Vladár 2015, 23*). It is categorised with the Epi-corded Carpathian Complex along with the Mierzanowice, Pochapki and Košťany Cultures. We place its beginnings in the time phase of BA1 according to Reinecke's periodization and it then ends at the conclusion of that phase, because it is overlaid by the expansion of Únětice Culture. It is associated culturally with the latest cultures in Lesser Poland, which mainly spread to Southwestern Slovakia and Eastern Moravia (*Ondráček 1993, 259*). The origin of the Chłopice-Veselé Culture/Group is placed in the Northern Carpathians, on the western part of the territory of today's Ukraine and Southwestern Poland, from which it further spread along the left bank of the River Morava through the Little Carpathians to Southwestern Slovakia all the way to the River Nitra (*Točík 1964*). On the territories, where the culture settled, it developed under independent groups, which belong to the large Epi-cord Carpathian Complex that in all its manifestations bears similar features including material culture and burial rite. The development of the Nitra Culture was thus influenced not only by the Chłopice-Veselé Culture/Group, but also the eastern circle of the Culture with Corded Ware and another Eneolithic Culture of the Kosihy-Čaka, contacts are also proved with the late Bell Beaker Culture and the Proto-Únětice Culture (*Ondráček 1993, 258*).

The first finds of the manifestations of this culture (the last third of the 19th century in Moravia, the beginning of the 20th century in Slovakia) were categorized as belonging to the Únětice Culture and also to the Corded Ware Culture. In the 1960s, Anton Točík assigned it to the Nitra Type/Group based on the material from Výčapy-Opatovce and Velký Grob (*Furmánek – Veliačik – Vladár 1991, 51–53*). In 1950, a burial ground was discovered in Holešov (*Ondráček – Šebela 1985*), which was further investigated in 1964–1970. The burial ground documents the development from the transitional horizon of the Chłopice-Veselé Culture through the Nitra Culture all the way to the overlay of the Únětice Culture. The separate Nitra Culture was assigned based on this burial ground (*Točík 1963*). The other important burial grounds include e.g. Hulín, Přáslavice, and Velké Pavlovice (*Stuchlík – Stuchlíková 1996; Berkovec – Peška 2005*).

2.1.3 *Madarovce-Věteřov Culture – Věteřov Group*

The *Věteřov Group* covers the phases B A2–A3, settled in Moravia, in the Opava region and partially in Lower Austria. Earlier, the entire Early Bronze Age had been considered exclusively as the period of the Únětice Culture.

Malopolska a na počátku doby bronzové je převrstvena nitranskou kulturou (*Bátora – Vladár 2015, 23*). Řadí se k epišňurovému příkarpatskému komplexu společně s mierzanowickou, počapskou a košťanskou kulturou. Její počátek klademe do časné fáze B A1 dle Reineckeho periodizace, končí pak v závěru téže fáze, neboť je převrstvena expanzí únětické kultury. Kulturně je spojena s nejmladšími kulturami v Malopolsku, které se rozšířily hlavně na jihozápadní Slovensko a na východní Moravu (*Ondráček 1993, 259*). Původ kultury/skupiny Chłopice-Veselé je kladen do severních Karpat, na západní část území dnešní Ukrajiny a jihozápadního Polska, odkud se měla šířit dále podél levého břehu Moravy přes Malé Karpaty na jihozápadní Slovensko až po řeku Nitru (*Točík 1964*). Na územích, kde se kultura usídlila, se vyvíjela pod samostatnými skupinami, které náležejí velkému epišňurovému příkarpatskému komplexu, jenž nese ve všech svých projevech podobné znaky zahrnující hmotnou kulturu a pohřební ritus. Vývoj nitranské kultury ovlivnila tedy nejen kultura/skupina Chłopice-Veselé, ale i východní okruh kultury se šňurovou keramikou a další eneolitická kultura Kosihy-Čaka, kontakty jsou doloženy i s pozdní kulturou zvoncovitých pohárů a protoúnětickou kulturou (*Ondráček 1993, 258*).

První nálezy projevů této kultury (poslední třetina 19. století na Moravě, počátek 20. století na Slovensku) byly řazeny k únětické kultuře či ještě ke kultuře se šňurovou keramikou. V 60. letech 20. století vyčlenil Anton Točík nitranský typ/skupinu na základě materiálu z Výčap-Opatovců a Velkého Grobu (*Furmánek – Veliačik – Vladár 1991, 51–53*).

V roce 1950 bylo objeveno pohřebiště v Holešově (*Ondráček – Šebela 1985*), jež bylo dále zkoumáno v letech 1964–1970. Pohřebiště dokumentuje vývoj od přechodného horizontu kultury Chłopice-Veselé přes nitranskou kulturu až po převrstvení únětickou kulturou. Na základě tohoto pohřebiště byla vyčleněna samostatná nitranská kultura (*Točík 1963*). Mezi další významná pohřebiště patří např. Hulín, Přáslavice, Velké Pavlovice (*Stuchlík – Stuchlíková 1996; Berkovec – Peška 2005*).

2.1.3 *Madarovsko-věteřovská kultura – věteřovská skupina*

Věteřovská skupina pokrývá fáze B A2–A3, sídlila na Moravě, na Opavsku a částečně v Dolním Rakousku. Dříve byla celá starší doba bronzová považována výhradně za období únětické kultury.

The first to use the name of the Věteřov type was Karel Tihelka, who in his work on the Únětice Culture divided the so-called declining period of the Únětice Culture characterized by the content of the Věteřov Group with a strong connection to the Maďarovce and Böheimkirchen areas (Tihelka 1939). He assigned the actual Věteřov Group already in 1946 based on the eponymous site of Nové hory near Věteřov (Tihelka 1946). In the following years, Tihelka amassed sources, which he summarized in a study entitled *Moravský věteřovský typ* (Tihelka 1960; *idem* 1963). According to Tihelka, the end of the Early Bronze Age is characterized by strong influences from the area of the Central Danube marked by the Maďarovce Group, which acted on the domestic Únětice Culture (Tihelka 1960, 115). The term Věteřov Culture was first used by Vladimír Podborský and Vědomil Vildomec (1972, 90). Of the other researchers dealing with the Věteřov Group, it is possible to mention e.g. Jana Stuchlíková (1987; *eadem* 1988; *eadem* 1989; *eadem* 1990; *eadem* 1999) or Stanislav Stuchlík, who categorizes the Věteřov Group in the Cultural Complex of the Maďarovce-Věteřov-Böheimkirchen, where they are the same cultural groupings named after the local cultural groups. The Maďarovce Culture settled in the area of Southwestern Slovakia (Stuchlík 1984, 174); it was dealt with by e.g. Anton Točík (1964; *idem* 1978; *idem* 1979; *idem* 1981) or Jozef Bátora (1983; *idem* 1989; *idem* 2000; *idem* 2002; *idem* 2006; *idem* 2009), the research on the end of the Earlier Bronze Age in Austria was realized e.g. by Johannes Wolfgang Neugebauer (1975; *idem* 1977; *idem* 1994). The chronological questions of the Maďarovce-Věteřov-Böheimkirchen complex were covered by e.g. Zoja Benkovsky-Pivovarová (1976; *eadem* 1981; *eadem* 1982).

The most important for this period are the lowland settlements (e.g. Budkovice, Hodonice, Mušov, Pavlov) and also the fortified settlements (Bánov, Blučina, Hradisko near Svitávka, Olbramovice). We practically do not know of grave wholes, only part of the burial mounds Borotice and individual graves from Hradisko near Kroměříž, Klentnice or Olbramovice fall into the period of the Věteřov Group; the phenomenon of deposition in large vessels, *pithoi*, also appeared (Dolní Věstonice, Olbramovice; Stuchlíková 1993).

2.1.4 Middle-Danube Tumulus Culture

For the Middle Bronze Age, which covered stages B B–C, a certain cultural unification is characteristic, at least in terms of burial, from Eastern France to Central Europe. We record a number of cultures and groups, e.g. Czech-Palatinate Tumulus Culture in Southeast Germany and South or West Bohemia or the Carpathian Tumulus Culture in South Slovakia and in Hungary. In Moravia, in Austria, in East Slovakia and the North Hungary (Ožďáni 2015),

Prvním, kdo použil pojmenování věteřovský typ, byl Karel Tihelka, který ve své práci o únětické kultuře vydělil tzv. „úpadkové“ období únětické kultury charakterizované náplní věteřovské skupiny se silnou provázaností na maďarovskou a böheimkirchenskou oblast (Tihelka 1939). Samostatnou věteřovskou skupinu vyčlenil již v roce 1946 na základě eponymní lokality Nové hory u Věteřova (Tihelka 1946). V následujících letech Tihelka shromažďoval prameny, které shrnul ve studii s názvem *Moravský věteřovský typ* (Tihelka 1960; *týž* 1963). Závěr starší doby bronzové je podle něj charakterizován silnými vlivy z oblasti středního Podunají zprostředkovanými maďarovskou skupinou, jež působila na domácí únětickou kulturu (Tihelka 1960, 115). Termín věteřovská kultura použili teprve Vladimír Podborský a Vědomil Vildomec (1972, 90). Z dalších badatelů zabývajících se věteřovskou skupinou lze jmenovat např. Janu Stuchlíkovou (1987; *táž* 1988; *táž* 1989; *táž* 1990; *táž* 1999) či Stanislava Stuchlíka, který věteřovskou skupinu řadí do kulturního komplexu Maďarovce-Věteřov-Böheimkirchen, přičemž jde o stejná kulturní uskupení pojmenovaná na základě místních kulturních skupin. Maďarovská kultura sídlí v oblasti jihozápadního Slovenska (Stuchlík 1984, 174), věnovali se jí např. Anton Točík (1964; *týž* 1978; *týž* 1979; *týž* 1981) či Jozef Bátora (1983; *týž* 1989; *týž* 2000; *týž* 2002; *týž* 2006; *týž* 2009), bádání o konci starší doby bronzové v Rakousku pak např. Johannes Wolfgang Neugebauer (1975; *týž* 1977; *týž* 1994). Chronologickými otázkami komplexu Maďarovce-Věteřov-Böheimkirchen se zabývala např. Zoja Benkovsky-Pivovarová (1976; *táž* 1981; *táž* 1982).

Nejvýznamnější pro toto období jsou nížinná sídliště (např. Budkovice, Hodonice, Mušov, Pavlov), ale také hradiště (Bánov, Blučina, Hradisko u Svitávky, Olbramovice). Hrobové celky téměř neznáme, do období věteřovské skupiny spadá jen část mohylníku v Boroticích a jednotlivé pohřby z Hradiska u Kroměříže, Klentnice či Olbramovic, vyskytl se také fenomén ukládání ve velkých nádobách, *pithoi* (Dolní Věstonice, Olbramovice; Stuchlíková 1993).

2.1.4 Středodunajská mohylová kultura

Střední doba bronzová, jež pokrývá stupně B B–C, je charakteristická určitým kulturním sjednocením, minimálně co se pohřbívání týče, a to od východní Francie po střední Evropu. Evidujeme množství kultur a skupin, např. česko-falckou mohylovou kulturu v jihovýchodním Německu a jižních, resp. západních Čechách nebo karpatskou mohylovou kulturu na jižním Slovensku a v Maďarsku. Na Moravě, v Rakousku, na východním Slovensku a na

the bearers of the *Middle-Danube Tumulus Culture* settled. The emergence of this culture is associated with its smooth development from the Věteřov Group under south-eastern and eastern influences. Some of the researchers, e.g. Jindra Nekvasil (1987) or Vít Dohnal (1988), used the term pre-Lusatian Period or Proto-Lusatian Horizon for Central and North Moravia, but the actual presence of Lusatian Culture in the Middle Bronze Age here is not demonstrable.

At the end of the 19th century, Jaroslav Palliardi examined the first clear evidence of this culture – the cremation burials from Oblekovice. Other researchers were Oswald Menghin (1926) and Innocenc Ladislav Červinka; the label of the Middle-Danube Tumulus Culture was then proposed by Kurt Willvonseder (1937).

The most characteristic localities of the Middle-Danube Tumulus Culture are the mounds – e.g. Borotice or those in Ždánice Forest; an important source for evaluating the society then are also the settlements, e.g. Brno-Černá Pole, Hradisko near Kroměříž (Stuchlík 1993b, 272–273) or Práslavice (Šabatová – Vitula 2002). A certain phenomenon are the hoards, not only the ceramic ones, e.g. Lednice or Mutěnice (Palátová – Salaš 2002), but also the bronze, e.g. Hulín, Hradisko near Kroměříž, Přítluky, Tučapy, and Vedrovice (Salaš 2005). Of the contemporary researchers, this culture was dealt with by e.g. Stanislav Stuchlík (1979; *idem* 1993d; *idem* 2006, etc.), David Parma and Miroslav Šmíd (2013) or Pavel Fojtík (2015). The finds have gradually increased, although the intensity of the settlement is significantly weaker than in the previous or subsequent period (Fojtík – Parma 2018, 60–64).

2.1.5 Lusatian Urnfield Culture

If there was a clear cultural unification in the Middle Bronze Age, in the Period of the Urnfield, as the title says, a single burial rite dominates – cremation, often with burial in an urn (but other methods of deposition also appear). In the central and northern parts of Moravia and in Silesia (Fig. 3), we record the Lusatian Urnfield Culture, which covered the periods B D – Ha B3; we divide it into the Lusatian (B D – Ha A2) and Silesian phases (Ha B1–B3; Salaš 2005, 11).

The name of the culture was introduced in the literature by Rudolf Virchow in the 1880s. Virchow considered the place of its emergence to be Polish Lusatia, from where the culture spread to Europe. Today, opinions on the emergence of Lusatian Culture differ, but the theory of the transformation of domestic tumulus cultures prevails (Štrof 1993, 301–310). Many researchers have already commented on chronology in general, e.g. Jaroslav Böhm (1937), Jan Filip (1936–38), Jan Kvíčala (1948; *idem* 1954), Lumír Jisl (1955), Vladimír Podborský (1960; *idem* 1970a), Jindra Nekvasil (1964; *idem* 1969; *idem* 1970;

severu Maďarska (Ožďáni 2015) pak sídlili nositelé *středodunajské mohylové kultury*. Vznik této kultury je spojován s plynulým vývojem z věteřovské skupiny za působení jiho-východních a východních vlivů. Někteří z badatelů, např. Jindra Nekvasil (1987) či Vít Dohnal (1988), používali termín předlužické období či protolužický horizont pro střední a severní Moravu, samotná přítomnost lužické kultury ve střední době bronzové na našem území však není průkazná.

Závěrem 19. století prozkoumal Jaroslav Palliardi první jasné doklady této kultury – žárové pohřby z Oblekovic. Dalšími z badatelů byli Oswald Menghin (1926) či Innocenc Ladislav Červinka, označení středodunajská mohylová kultura pak navrhl Kurt Willvonseder (1937).

Nejcharakterističtějšími lokalitami středodunajské mohylové kultury jsou mohylníky – např. Borotice či mohylníky ve Ždánickém lese; důležitým pramenem pro posouzení tehdejší společnosti jsou také sídliště, např. Brno-Černá Pole, Hradisko u Kroměříže (Stuchlík 1993b, 272–273) či Práslavice (Šabatová – Vitula 2002). Určitým fenoménem jsou depoty, a to nejen keramické, např. Lednice či Mutěnice (Palátová – Salaš 2002), ale také bronzové, např. Hulín, Hradisko u Kroměříže, Přítluky, Tučapy, Vedrovice (Salaš 2005). Ze současných badatelů se této kultuře věnují či věnovali např. Stanislav Stuchlík (1979; *týž* 1993d; *týž* 2006 ad.), David Parma a Miroslav Šmíd (2013) či Pavel Fojtík (2015). Nálezy postupně přibývaly a přibývají, i když intenzita osídlení je oproti předchozím a následujícím obdobím značně slabší (Fojtík – Parma 2018, 60–64).

2.1.5 Kultura lužických popelnicových polí

Jestliže ve střední době bronzové dochází k zřetelnému kulturnímu sjednocení, v období popelnicových polí, jak už název napovídá, převládne jediný pohřební ritus – žárový, často s pohřbíváním do popelnic (mohou se však vyskytnout také jiné způsoby uložení). Ve střední a severní části Moravy i ve Slezsku (*obr.* 3) evidujeme kulturu lužických popelnicových polí, jež obsáhla období B D – Ha B3; členíme ji na lužickou (B D – Ha A2) a slezskou fázi (Ha B1–B3; Salaš 2005, 11).

Název kultury do literatury uvedl Rudolf Virchow v 80. letech 19. století, za místo vzniku považoval polskou Lužici, odkud se kultura měla rozšiřovat do Evropy. Dnes se názory na vznik lužické kultury různí, převažuje ale teorie o přerodu domácích mohylových kultur (Štrof 1993, 301–310). K chronologii obecně se již vyjádřilo mnoho badatelů, např. Jaroslav Böhm (1937), Jan Filip (1936–38), Jan Kvíčala (1948; *týž* 1954), Lumír Jisl (1955), Vladimír Podborský (1960; *týž* 1970a), Jindra Nekvasil (1964; *týž* 1969; *týž* 1970; *týž* 1978), Václav

Fig. 3: Moravia and surrounding regions in the Urnfield Period (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 3: Morava a okolní regiony v období popelnicových polí (sestavila: Z. Mírová).

idem 1978), Václav Spurný (1982) or most recently Milan Salaš (2005); most periodizations are based on horizons of characteristic sites or hoards. The first locations were recognized and correctly ranked by e.g. Innocenc Ladislav Červinka (1902a; *idem* 1911) or František Černý (1909).

Thanks to the characteristic content, we now know hundreds of localities, both lowland settlements (e.g. Šumperk, Býkovice, Palonín; Štrof 1993) and fortified settlements (e.g. Hradisko near Roštín, Hostýn near Chvalčov, Kotouč near Štamberk; Čižmář 2004a), burial grounds (e.g. Moravičany, Sehradice, Vlachovice; Štrof 1993) and hoards (e.g. Mankovice, Uničov-Dolní Sukolom, Křenůvky; Salaš 2005). Skeletal graves and graves with large pits represent a special phenomenon (Parma – Stuchlík 2017).

2.1.6 Middle-Danube Urnfield Culture

Just as in the case of the Lusatian Urnfield Culture, the *Middle-Danube Urnfield Culture* also uses mainly cremation deposited in urns in burial (but also simple piles may appear deposited in the earth). The Middle-Danube Urnfield Culture expanded in South Moravia (Fig. 3), where it covers

Spurný (1982) či nejnověji Milan Salaš (2005); většina periodizací je založena na horizontech charakteristických lokalit či depotů. První lokality rozpoznali a správně zařadili např. Innocenc Ladislav Červinka (1902a; *týž* 1911) či František Černý (1909).

Díky charakteristické náplni dnes známe stovky lokalit, a to jak nížinná sídliště (např. Šumperk, Býkovice, Palonín; Štrof 1993), tak i hradiště (např. Hradisko u Roštína, Hostýn u Chvalčova, Kotouč u Štamberka; Čižmář 2004a), pohřebiště (např. Moravičany, Sehradice, Vlachovice; Štrof 1993) i depoty (např. Mankovice, Uničov-Dolní Sukolom, Křenůvky; Salaš 2005). Zvláštním fenoménem jsou kostrové hroby a hroby s rozměrnými jámami (Parma – Stuchlík 2017).

2.1.6 Kultura středodunajských popelnicových polí

Stejně jako v případě kultury lužických popelnicových polí rovněž *kultura středodunajských popelnicových polí* v pohřbívání využívá většinou kremace uložené do popelnic (mohou se však vyskytnout také prosté hromádky uložené v zemi). Kultura středodunajských popelnicových polí se rozšíří

almost the same territory as the Middle-Danube Tumulus Culture, in Southwestern Slovakia, in Lower Austria, Styria and Burgenland, Western Hungary, Northeast Slovenia and Northern Croatia. It is dated to B D – Ha B3; we divide it into the Velatice phase covering B D – Ha A2 and the Podolí phase including Ha B1–B3 (*Salaš 2005*, 11).

Graves were examined at the beginning of the 20th century in Lednice, based on which Innocenc Ladislav Červinka introduced the term “Lednice type”, at the same time he also defined the “Podolí type” (*Salaš 1993*, 286–289). In 1941, thanks to the find of an elite grave from Velatice, Jaroslav Böhm defined the term “Velatice type” (*Böhm 1941*). However, the correct cultural category was first recognized by Jiří Říhovský, who introduced the term Middle-Danube Urnfield Culture (*Říhovský 1958; idem 1961; idem 1963; idem 1982*), according to the Velatice type he then used the term Velatice phase.

The culture offers an abundant source base – burial grounds (e.g. Brno-Obřany, Podolí, Klentnice; *Říhovský 1970*), lowland settlements (e.g. Lovčičky, Brno-Starý Lískovec; *Salaš 1993*), fortified settlements (e.g. Brno-Obřany, Děvín near Pavlov, Holý kopec near Buchlovice, Leskoun near Olbramovice, Réna near Ivančice, Tabulová hora near Klentnice; *Čížmář 2004a*, 63–64) and hoards (e.g. Blučina, Mušov, Klentnice), with which it is possible to study the chronology precisely (*Salaš 2005*). Just like in the Lusatian Urnfield Culture, we register here the phenomena of graves with large pits and skeletal burials (e.g. Podolí, Diváky; *Parma et al. 2016; Parma – Stuchlík 2017*).

In the Later and Late Bronze Age, there is generally a gradual crafts specialization, especially in technically demanding metal production. At that time, contacts also take place with the Mediterranean; it is a period when it is, at least distantly, possible to find parallels with Homer’s epics. Extensive socio-economic changes and social stratification are best observed in burial grounds where the graves of rich individuals differ in both real estate parameters and inventory (e.g. Velatice, Podolí – “Žuráň”), and further in hoards, where we assume that their deposition was initiated by the local elites – often containing luxury or imported items (e.g. toreutics, parts of wagons, gold items). Socially, the Bronze Age reaches forms of simple chieftainship, the existence is assumed of tribes led by headmen or already “chiefs”. At the end of the Bronze Age, in Ha B2–B3, there was an invasion of Eastern ethnic groups/societies (“Cimmerians”, ascribed to the Mezőcsát Culture in Northeast Hungary), which left behind a number of objects of eastern origin, represented mainly by weapons and horse harnesses. These societies probably interrupted (or at least hindered) the existing social development in combination with other factors and thus ended the unique stage of the development of society, which was never repeated.

la na jižní Moravě (*obr. 3*), kde zabírá téměř stejné území jako středodunajská mohylová kultura, na jihozápadním Slovensku, v Dolním Rakousku, Štýrsku a Burgenlandu, západním Maďarsku, severovýchodním Slovinsku a v severním Chorvatsku. Je datována do rozmezí B D – Ha B3, členíme ji na velatickou fázi pokrývající B D – Ha A2 a podolskou fázi zahrnující Ha B1–B3 (*Salaš 2005*, 11).

Počátkem 20. století byly prozkoumány hroby v Lednici, na jejichž základě Innocenc Ladislav Červinka zavedl pojem „lednický typ“, ve stejné době definoval rovněž „podolský typ“ (*Salaš 1993*, 286–289). V roce 1941, díky nálezů elitního hrobu z Velatic, definoval Jaroslav Böhm pojem „velatický typ“ (*Böhm 1941*). Správné kulturní zařazení však rozpoznal teprve Jiří Říhovský, který zavedl pojem kultura středodunajských popelnicových polí (*Říhovský 1958; týž 1961; týž 1963; týž 1982*), dle velatického typu pak použil pojem velatická fáze.

Kultura nabízí hojnou pramennou základnu – pohřebiště (např. Brno-Obřany, Podolí, Klentnice; *Říhovský 1970*), nížinná sídliště (např. Lovčičky, Brno-Starý Lískovec; *Salaš 1993*), hradiska (např. Brno-Obřany, Děvín u Pavlova, Holý kopec u Buchlovice, Leskoun u Olbramovic, Réna u Ivančic, Tabulová hora u Klentnice; *Čížmář 2004a*, 63–64) a depoty (např. Blučina, Mušov, Klentnice), u nichž lze precizně studovat chronologii (*Salaš 2005*). Stejně jako v kultuře lužických popelnicových polí evidujeme také zde fenomény hrobů s rozměrnými jámami a kostrových pohřbů (např. Podolí, Diváky; *Parma et al. 2016; Parma – Stuchlík 2017*).

V mladší a pozdní době bronzové obecně dochází k postupné řemeslné specializaci, zejména v technologicky náročné kovovýrobě. V této době probíhají také kontakty se Středomořím; je to období, kdy lze, alespoň vzdáleně, hledat paralely v homérských eposech. Rozsáhlé socio-ekonomické změny a společenskou stratifikaci nejlépe pozorujeme na pohřebištích, kdy se hroby bohatých jedinců oddělují nemovitými parametry a zároveň inventářem (např. Velatice, Podolí – „Žuráň“), a dále v depotech, u nichž předpokládáme, že jejich uložení iniciovaly místní elity – mnohdy obsahují luxusní či importované předměty (např. toreutiku, součásti vozů, zlaté předměty). Společensky doba bronzová dosahuje formy jednoduchého náčelnictví, předpokládá se existence kmenů v čele s předáky či již „náčelníky“. V závěru doby bronzové, v Ha B2–B3, dochází ke vpádu východních etnik/societ („Kimmeriů“, kterým je připisována kultura Mezőcsát v severovýchodním Maďarsku), jež po sobě zanechaly množství předmětů východní provenience, reprezentovaných zejména zbraněmi a koňským postrojem. Tyto society pravděpodobně dosavadní společenský vývoj v kombinaci s dalšími faktory přerušily (či alespoň zbrzdily) a ukončily tak jedinečnou etapu vývoje společnosti, která se již neopakovala.

Fig. 4: Moravia and surrounding regions in the Hallstatt Period as an integral part of the East Hallstatt Culture (after: *Egg – Kramer 2005*, Abb. 2; *Gediga et al. 2017*; consultation: M. Golec, compiled by: Z. Mírová).

Obr. 4: Morava a okolní regiony v době halštatské jako integrální součást východohalštatské kultury (podle: *Egg – Kramer 2005*, Abb. 2; *Gediga et al. 2017*; konzultace: M. Golec, sestavila: Z. Mírová).

2.2 Hallstatt Period

The Hallstatt Period (Ha C1–D3, 800–450 B.C.; *Golec 2005*) is not only a period of common use of new and readily available domestic metal – iron, but it also witnesses the continuation of widespread socio-economic changes. Society is visibly stratified and there is a gradual political assertion of individuals and their communities – centralization processes. Privileged magnates of both sexes (and later princes and princesses) accumulate power and wealth in their hands, which is represented in the landscape unevenly. The prominent class stands at the top of the social pyramid, using its wealth to strengthen its status and consolidate power. In the Hallstatt Period, Moravia is fully integrated with the East Hallstatt Culture (adopting the Hallstatt style; *Fig. 4*; e.g. *Egg – Kramer 2005*, Abb. 2; most recently *Golec – Fojtík 2020*). There are not only contacts with West Hallstatt Culture, with the pre-Alpine Cultures of Golasecca and Este in North Italy, the Picenum area, Etruscan Italy but also with Early Ancient Greece.

2.2 Doba halštatská

Doba halštatská (Ha C1–D3, 800–450 př. n. l.; *Golec 2005*) je nejen obdobím běžného využití nového a lehce dostupného domácího kovu – železa, ale také pokračováním rozsáhlých socio-ekonomických změn. Společnost se viditelně stratifikuje a dochází k postupnému politickému prosazování jednotlivců a jejich společenstev – centralizačním procesům. Privilegovaní velmoži a velmožky (a potažmo knížata a kněžny) kumulují ve svých rukách moc a bohatství, které je v krajíně zastoupeno nerovnoměrně. Prominentní vrstva stojí na vrcholu společenské pyramidy, využívá svého bohatství k posilování svého statusu a upevnování moci. V době halštatské je Morava plně integrována s východohalštatskou kulturou (přijímá halštatský styl; *obr. 4*; např. *Egg – Kramer 2005*, Abb. 2; nejnověji *Golec – Fojtík 2020*). Dochází v ní nejen ke kontaktům se západohalštatskou kulturou, s předalpskými kulturami Golasecca a Este v severní Itálii, oblastí Picena, etruskou Itálií, ale také s raně antickým Řeckem.

At the same time in the area of the Black Sea (South Ukraine), we find Herodotus's tribes, the "Scythians", which in the 6th century B.C. influenced the development of Moravia (Late Hallstatt Period; Ha D2–D3, 550–450 B.C.). An important Central European phenomenon affecting the frequency of long-distance contacts is the Amber Road passing through Moravia (*Chytráček et al. 2017*) along which not only amber flowed from north to south but also luxury goods/imports in the opposite direction. The Rhône route from Massilia or the route from the Golasecca Culture to the north plays a similar role in the West Hallstatt Culture. Certain cultural patterns are also taken over from the Mediterranean milieu. Magnates with their retinue strengthen alliances and enhance their own prestige through costly banquets with drinking rituals; this habit is captured on the situla art of the southern part of the East Hallstatt Culture (*Lucke – Frey 1962*) and also in the archaeological sources. The elites used the luxury not only during their early life but also in the afterlife, as evidenced by the lavishly equipped tombs under the mounds (diameter up to 80 m). The grave chamber is filled not only with the exceptional items, such as toreutics, spits, jewellery or weapons, but also with numerous foods. The richest graves contained wagons and richly decorated yokes; decorated horse harnesses were contained in the graves regularly. The horse harness was also found separately in the graves of the middle warrior class. These richly decorated harnesses point to the generally significant or rather exceptional social role of the horse. There are other horse related resources available to help study its exclusive role in the Hallstatt society.

2.2.1 Platěnice Group of East Hallstatt Culture

The Platěnice Group, widespread in Central Moravia, was on the margins of research interest in the Moravian Hallstatt Period for a long time, although it inspired the research in its very beginning. Moritz Trapp and Innocenc Ladislav Červinka in 1878 and 1898 examined the burial grounds in Zlín-Louky (*Stegmann-Rajtár 1992a, 43*), in 1880 Heinrich Wankel excavated the large elite burial mound of Ústín – "Královský kopec" (*Wankel 1885, 93; Červinka 1902a, 157*) and another burial mound in Náklo (*Golec – Fojtík 2020*). In Náklo – "Pod Dědinou" Wankel managed in 1883 to capture one of the richest hoards of the Platěnice Group which represent a specific phenomenon – a ribbed cista with eight small, precisely crafted bronze cups (e.g. *Nekvasil – Podborský 1991, 20–21, 24–25*); of the others we can mention the hoards from Bánov – "Skalky" (*Golec – Fojtík – Rybářová 2018*) or Kralice na Hané – "Kralický háj" 1 (*Golec – Fojtík 2020*).

We also record important settlements, e.g. Kněždub – "Šumárník" (*Dohnal 2003*), Křenovice – "Hradisko" (*Tichá*

Ve stejné době v oblasti Černomoří (jižní Ukrajina) nalezneme Herodotovy kmeny „Skýtů“, které v 6. století př. n. l. ovlivnily vývoj Moravy (pozdní doba halštatská; Ha D2–D3, 550–450 př. n. l.). Důležitým střeoevropským fenoménem, ovlivňujícím četnost dálkových kontaktů, je Jantarová stezka procházející Moravou (*Chytráček et al. 2017*), po níž proudil nejen jantar ze severu na jih, ale také luxusní zboží/importy opačným směrem. Segrává obdobnou roli jako v západohalštatské kultuře rhonská trasa z Massilie nebo cesta z kultury Golasecca na sever. Dochází také k přejímání některých kulturních vzorců ze středomořského prostředí. Velmoži se svou družinou např. upevňují společenství a zvyšují vlastní prestiž pomocí nákladných hostin s picími rituály; tento zvyk je zachycen na situlovém umění jižní části východohalštatské kultury (*Lucke – Frey 1962*) a také v archeologických pramenech. Luxus elity užívaly nejen za pozemského života, ale také v posmrtném životě, na což poukazují přepychově vybavené hrobky pod mohylami (průměru až 80 m). Hrobová komora je naplněna nejen výjimečnými předměty, jako je toreutika, rozně, šperky či zbraně, ale i početnými potravinami. Nejbohatší hroby obsahovaly vozy a honosně zdobená jha, pravidlem bylo přikládání zdobených koňských postrojů. Koňský postroj se vyskytoval samostatně rovněž v hrobech střední bojovnické vrstvy. Tyto bohatě zdobené postroje poukazují na obecně významnou či spíše výjimečnou společenskou roli koně. K dispozici jsou ještě další prameny související s koněm, které pomáhají studovat jeho exkluzivní roli v halštatské společnosti.

2.2.1 Platěnická skupina východohalštatské kultury

Platěnická skupina, rozšířená na střední Moravě, byla dlouho na okraji zájmu bádání o moravské době halštatské, ačkoli stála na samém počátku bádání o ní. Moritz Trapp a Innocenc Ladislav Červinka v letech 1878 a 1898 prozkoumali pohřebiště ve Zlíně-Loukách (*Stegmann-Rajtár 1992a, 43*), v roce 1880 Heinrich Wankel prokopoval rozměrnou elitní mohylu Ústín – „Královský kopec“ (*Wankel 1885, 93; Červinka 1902a, 157*) a další mohylu v Nákle (*Golec – Fojtík 2020*). V Nákle – „Pod Dědinou“ se roku 1883 Wanklovi podařilo zachytit jeden z nejbohatších depotů platěnické skupiny, jež jsou jejím specifickým fenoménem – žebrovanou cistu s osmi drobnými, precizně zpracovanými bronzovými šálky (např. *Nekvasil – Podborský 1991, 20–21, 24–25*); z dalších lze uvést depoty z Bánova – „Skalek“ (*Golec – Fojtík – Rybářová 2018*) nebo Kralic na Hané – „Kralického háje“ 1 (*Golec – Fojtík 2020*).

Evidujeme také významná sídliště, např. Kněždub – „Šumárník“ (*Dohnal 2003*), Křenovice – „Hradisko“ (*Tichá Bambasová 2019*) či Ludkovic/Provodov – „Ry-

Bambasová 2019) or Ludkovice/Provodov – “Rysov” (Novák 2017). The most important monuments include the Platěnice burial grounds that have both magnate graves, e.g. Seloutky H2/1926 – “Na Štastných” (Golec – Fojtík 2020), Jevíčko III, A/39 and B/39 – “Na Panském” (Jarůšková – Štrof eds. a kol. 2014), and the graves of the upper middle class, e.g. Dobřice – “Kamenec” (Červinka 1938) or Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy” (Červinka 1902a, 253, obr. 122); it is impossible to forget even the only completely examined and largest burial grounds in Moravičany – “Dílečky” (Nekvasil 1982) and the newly revised burial grounds Slatinky – “Nivky” (Přichystal 2003). The burial grounds in the area of the Vyškov Gate – Drnovice – “U Propasti”, Pustiměř – “cihelna” (Baarová – Mikulková 2004; Baarová 2007; Holubová 2011), Orlovice – “Lysá hora” (Kos – Přichystal 2013) – are significant; or the burial grounds in the area of the Haná region in Horka nad Moravou explored by Karel Fišara and other scholars (Bém red. 2001, 28–30), according to which the researchers proposed the term “Horka type” or “Horka Culture”, marking *de facto* the Hallstatt Period for all of Moravia (Menghin 1926, 77, 79–80).

The most important researchers dealing with the Platěnice Group include Antonín Gottwald (1924; *idem* 1931a), Jindra Nekvasil (1961; *idem* 1974; *idem* 1982; *idem* 1987; *idem* 1993), Vít Dohnal (1977a; *idem* 1988), partial themes of the Platěnice Group were handled by Vladimír Podborský (1957; *idem* 1960; *idem* 1963), most recently the many issues concerning the Platěnice Group were not dealt with by e.g. Marek Novák (2015; *idem* 2017) or Martin Golec and Pavel Fojtík (2020).

2.2.2 Horákov Group of East Hallstatt Culture

The beginnings of the research on the Horákov Culture can be dated to 1872, when Heinrich Wankel (1882; *idem* 1988) explored the cave sanctuary in Habrůvka – “Býčí skála”. That aroused the interest not only of experts but also of the wider public; after all, many researchers have tried to interpret and understand it (e.g. Adámek 1972; Nekvasil 1985; Parzinger – Nekvasil – Barth 1995; Přichystal – Náplava 1995; Oliva et al. 2015; most recently Golec 2017). The eponymous site “Hlásnica” (today’s Mokrá-Horákov – “Hlásnica”) was examined by Karel Jaroslav Maška in 1885–1886 (Skutil 1937; Golec 2003a; *idem* 2005), research followed of e.g. the magnate graves in Brno-Holásky (Červinka 1948; most recently Mírová – Golec 2018). The division of the Horákov Group was first done by Jaroslav Böhm in 1941 (Böhm 1941, 367).

The Horákov Culture is specific not only for its territorial expansion, it only covers South Moravia, but also for its skeletal burial rite because the surrounding regions (Platěnice Group, Kalenderberg Group) continued to bury

sov“ (Novák 2017). Mezi nejvýznamnější památky patří platěnická pohřebiště zahrnující jak velmožské hroby, např. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“ (Golec – Fojtík 2020), Jevíčko III, A/39 a B/39 – „Na Panském“ (Jarůšková – Štrof eds. a kol. 2014), tak hroby vyšší střední vrstvy, např. Dobřice – „Kamenec“ (Červinka 1938) nebo Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“ (Červinka 1902a, 253, obr. 122); nelze opomenout ani jediné kompletně prozkoumané a zároveň největší pohřebiště v Moravičanech – „Dílečkách“ (Nekvasil 1982) a nově revidované pohřebiště Slatinky – „Nivky“ (Přichystal 2003). Významná jsou pohřebiště v oblasti Vyškovské brány – Drnovice – „U Propasti“, Pustiměř – „cihelna“ (Baarová – Mikulková 2004; Baarová 2007; Holubová 2011), Orlovice – „Lysá hora“ (Kos – Přichystal 2013) – či pohřebiště v oblasti Hané v Horce nad Moravou prozkoumané Karlem Fišarou a dalšími badateli (Bém red. 2001, 28–30), dle něhož badatelé vyčleňovali termín „horecký typ“ nebo „horecká kultura“, označující *de facto* dobu halštatskou na celé Moravě (Menghin 1926, 77, 79–80).

Mezi významné badatele věnující se platěnické skupině lze řadit Antonína Gottwalda (1924; *týž* 1931a), Jindra Nekvasila (1961; *týž* 1974; *týž* 1982; *týž* 1987; *týž* 1993), Víta Dohnala (1977a; *týž* 1988), dílčími tématy platěnické skupiny se zabýval Vladimír Podborský (1957; *týž* 1960; *týž* 1963), nejnověji se mnohými otázkami platěnické skupiny zabývají např. Marek Novák (2015; *týž* 2017) nebo Martin Golec a Pavel Fojtík (2020).

2.2.2 Horákovská skupina východohalštatské kultury

Počátky bádání o horákovské kultuře můžeme datovat k roku 1872, kdy Heinrich Wankel (1882; *týž* 1988) prozkoumal jeskynní svatyni v Habrůvce – „Býčí skále“. Ta probudila zájem nejen odborníků, ale také široké veřejnosti, ostatně mnoho badatelů se jí snažilo interpretovat a pochopit (např. Adámek 1972; Nekvasil 1985; Parzinger – Nekvasil – Barth 1995; Přichystal – Náplava 1995; Oliva et al. 2015; nejnověji Golec 2017). Eponymní lokalitu „Hlásnica“ (dnes Mokrá-Horákov – „Hlásnica“) prozkoumal Karel Jaroslav Maška v letech 1885–1886 (Skutil 1937; Golec 2003a; *týž* 2005), následoval průzkum např. velmožských hrobů v Brně-Holáskách (Červinka 1948; nejnověji Mírová – Golec 2018). Vyčlenění horákovské skupiny provedl ovšem teprve Jaroslav Böhm v roce 1941 (Böhm 1941, 367).

Horákovská kultura je specifická nejen územním rozšířením, kdy zabírá jen jižní Moravu, ale také kostrovým pohřebním ritem, neboť okolní regiony (platěnická skupina, kalenderberská skupina) pohřbívají nadále

after cremation. The graves are the most important source of knowledge of the Horákov Group; we record both large necropolises, e.g. Modřice (*Kos 2015*) or Vojkovice (*Golec 2005*, 141–267), and localities with a predominance of wealthy, elite graves, e.g. Mokrý-Horákov (*Golec 2005*, 62–70) or Brno-Holásky (*Mírová – Golec 2018*). Another important source of knowledge are the settlements, namely the lowland ones, e.g. Těšetice (*Golec 2003b*), rarely with a *homestead*, e.g. Modřice (*Geislerová – Parma 2018*, 257).

Of the important researchers, we can name e.g. Jindra Nekvasil (*1952; idem 1961; idem 1970; idem 1978*), Miloš Šolle (*1955*), Jiří Říhorský (*1956a; idem 1970*), Susanne Stegmann-Rajtár (*1992a; eadem 1992b*), Vladimír Podborský (*1960; idem 1965; idem 1970b; idem 1972; idem 1974; idem 1980; idem 1993; idem 2003*), of the contemporary researchers Petr Kos (*2011; idem 2014; idem 2016*), Zuzana Holubová (earlier Baarová; *Baarová 2004; eadem 2005*) or Martin Golec (*2003b; idem 2005; Mírová – Golec 2018*) must be mentioned; these researchers have dealt not only with the typological content and publications of the sites but also with the chronology.³

2.2.3 Late Hallstatt Period

The Late Hallstatt Period, covering phases Ha D2–D3 (according to conventional dating in the frame of 550–450 B.C.), is a very little researched but fundamental segment of the Hallstatt Period, when there was a deep cultural transformation (*Golec – Čermáková – Fojtík 2016*, 175). Just as at the end of the Urnfield Period, the change was probably influenced by the contact with non-autochthonous culture/cultures. In the Late Hallstatt Period, these are the so-called Eastern cultures, represented by the Ciumbrud Group (widespread in Transylvania) and the West Podolian Culture of Central Transnistria. What share in these events the Vekerzug Culture which neither falls within the Hallstatt Cultural Complex nor is a Scythian or a Scythoid Culture, had is now the subject of expert discussions (*Kozubová 2019*).⁴ These cultures have left an ever-increasing inventory of both militaria (formerly called Scythian militaria),

žárově. Hroby jsou nejdůležitějším pramenem poznání horákovské skupiny; evidujeme jak rozsáhlé nekropole, např. Modřice (*Kos 2015*) nebo Vojkovice (*Golec 2005*, 141–267), tak lokality s převahou bohatých elitních hrobů, např. Mokrý-Horákov (*Golec 2005*, 62–70) či Brno-Holásky (*Mírová – Golec 2018*). Dalším důležitým pramenem poznání jsou sídliště, a to nížinná, např. Těšetice (*Golec 2003b*), vzácně s dvorcem, např. Modřice (*Geislerová – Parma 2018*, 257).

Z významných badatelů lze zmínit např. Jindru Nekvasila (*1952; týž 1961; týž 1970; týž 1978*), Miloše Šolleho (*1955*), Jiřího Říhovského (*1956a; týž 1970*), Susanne Stegmann-Rajárovou (*1992a; táž 1992b*), Vladimíra Podborského (*1960; týž 1965; týž 1970b; týž 1972; týž 1974; týž 1980; týž 1993; týž 2003*), ze současných badatelů Petra Kose (*2011; týž 2014; týž 2016*), Zuzanu Holubovou (dříve Baarovou; *Baarová 2004; táž 2005*) či Martina Golce (*2003b; týž 2005; Mírová – Golec 2018*); tyto badatele se věnovali nejen typologické náplni a publikaci lokalit, ale také chronologii.³

2.2.3 Pozdní doba halštatská

Pozdní doba halštatská, zabírající fáze Ha D2–D3 (podle konvenčního datování rámcově 550–450 př. n. l.), je sice velmi málo prozkoumaným, ale zásadním úsekem doby halštatské, kdy dochází k hluboké kulturní transformaci (*Golec – Čermáková – Fojtík 2016*, 175). Stejně jako na konci období popelnicových polí, také zde je změna pravděpodobně ovlivněna kontaktem s neautochtonní kulturou/kulturami. V případě pozdní doby halštatské jde o tzv. východní kultury, reprezentované ciumbrudskou skupinou (rozšířenou v Sedmíhradsku) a západopodolskou kulturou středního Podněstří. Jaký podíl na těchto událostech měla vekerzugská kultura, která sice nespadá pod halštatský kulturní okruh, ale není ani kulturou skýtskou či skýtoidní, je nyní předmětem odborných diskuzí (*Kozubová 2019*).⁴ Tyto kultury po sobě zanechaly stále narůstající inventář, obsahující jak militaria (dříve tzv. skýtská militaria), např.

3 It would certainly be appropriate to introduce the third cultural group represented in Moravia – the Kalenderberg Group, which extends to the Břeclav region and the southeast part of Moravia. However, it is poorly represented in this work, so it will not be addressed here (for a more detailed study, see e.g. *Studeníková 1987; eadem 2005; Nebelsick et al. 1997; Rebay 2006; Schumann 2015*; most recently *Chmelo 2018*).

4 The theme was most recently covered synoptically by Martin Golec and Anita Kozubová at the conference “Urnfields and the Hallstatt Period”, Smolenice 15–19 October 2018 (Integrative and disintegrative processes between the East Hallstatt and Vekerzug Cultures), the output is prepared for printing.

3 Slušelo by se také zajisté představit třetí na Moravě zastoupené kulturní uskupení – kalenderberskou skupinu, která zasahuje na Břeclavsko a jihovýchodní část Moravy. V této práci však téměř není zastoupena, proto jí zde nebude věnována pozornost (pro detailnější studium viz např. *Studeníková 1987; táž 2005; Nebelsick et al. 1997; Rebay 2006; Schumann 2015*; nejnověji *Chmelo 2018*).

4 K tématu se nejnověji souhrnně vyjádřili Martin Golec a Anita Kozubová na konferenci „Popelnicová polia a doba halštatská“, Smolenice 15.–19. 10. 2018 (Integrační a desintegrační procesy mezi východohalštatskou a vekerzugskou kulturou), výstup je připravován k tisku.

e.g. bronze arrowheads of the eastern type (e.g. in the area around Křenovice – “Hradisko” or in Provodov – “Rysov”; synoptically in Moravia *Bartík et al. 2017*, 43–57, Fig. 2; on the problem of typology and dating see *Hellmuth 2006; Kozubová 2009*), battle axes – hammer-axes (Habrůvka – “Býčí skála” and Křtěnov – “spojení úvozových cest na Pohledy”; *Bartík et al. 2017*, 43–57, Fig. 6:26–27,82; on the problem of the typology, dating and origin *Kozubová 2010*) and daggers of the akinakai type from Horákov – “Horákovský hrad” (*Topal – Golec 2017*) and parts of the horse harnesses, e.g. cheek-pieces (Habrůvka – “Býčí skála”; *Bartík et al. 2017*, Fig. 6:28; Křenovice – “Hradisko”; *Tichá Bambasová 2019*; for more detail on the issue see e.g. *Werner 1988; Kozubová 2011*), but also other sources. However, the burial grounds of the so-called Eastern cultures, in comparison with closer regions (e.g. Hungary’s Szentes-Vekerzug; *Párducz 1952; idem 1954; idem 1955*; Slovakia’s Chotín; *Kozubová 2013*; or closest to Moravia Senec; *Chropovský 1962; Kozubová 2013*), are still lacking.

The usage of the cave sanctuary Habrůvka – “Býčí skála” partially falls into the Late Hallstatt Period (Ha D1–D2⁵; *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Abb. 1; *Golec 2017*, 69) which accumulated more than 40 % of all the elite evidence of the entire Hallstatt Moravia (*Mírová – Golec 2018*, Fig. 93). It is thus not only the largest elite collection but also the last collection chronologically. The latest magnate grave Jevíčko III, B/39 – “Na Panském” also falls in this period (*Jarůsková – Štrof eds. a kol. 2014*, 162). The hoards in the area of the Platěnice Group from Ha D1–D2 are also placed in this timeframe; some of them contain luxury items/imports (*Golec – Fojtík – Rybářová 2018*, 51). In the free landscape, the last skeletal graves appear in subphase Ha D2a (e.g. Ivanovice-Budkovice – “Knotkova zahrada”; *Nekvasil 1991*; Vojkovice H117; *Golec 2005*, tab. 106). From the following time period Ha D2b–D3, we only know a few poor cremation graves (e.g. Brno-Obrány – “V Širokých”; *Adámek 1961*, 56, tab. CXXIII:14; Moravičany H1247 – “Dílečky”; *Nekvasil 1982*, tab. 338:1247/22; Podolí H2/1899 – “Palouky”; *Říhovský 1993*, Taf. 23:A1) and generally the material sources of all types are decreasing. The end of the Late Hallstatt Period is marked by unique finds; we can find the inventory of Ha D3 e.g. at the fortified settlement Provodov – “Rysov” (*Novák 2017*, 16), but it is also possible to exemplify objects from the subsequent Early La Tène Period (LT A); it is thus possible that over time there will be more such mixed localities.

bronzové hroty šípů východního typu (např. v oblasti kolem Křenovic – „Hradiska“ nebo v Provodově – „Rysově“; souhrnně na Moravě *Bartík et al. 2017*, 43–57, Fig. 2; k problematice typologie a datování *Hellmuth 2006; Kozubová 2009*), bojové sekery – čakany (Habrůvka – „Býčí skála“ a Křtěnov – „spojení úvozových cest na Pohledy“; *Bartík et al. 2017*, 43–57, Fig. 6:26–27,82; k problematice typologie, datování a původu *Kozubová 2010*) a dýky typu akinakes z Horákova – „Horákovského hradu“ (*Topal – Golec 2017*), tak i součásti koňských postrojů, např. postranice udidel (Habrůvka – „Býčí skála“; *Bartík et al. 2017*, Fig. 6:28; Křenovice – „Hradisko“; *Tichá Bambasová 2019*; podrobněji k problematice např. *Werner 1988; Kozubová 2011*), ale také další prameny. Pohřebiště tzv. východních kultur však, v porovnání s blízkými regiony (např. maďarský Szentes-Vekerzug; *Párducz 1952; týž 1954; týž 1955*; slovenský Chotín; *Kozubová 2013*; či nejbližší k Moravě Senec; *Chropovský 1962; Kozubová 2013*), stále chybí.

Do pozdní doby halštatské částečně spadá využívání jeskynní svatyně Habrůvka – „Býčí skála“ (Ha D1–D2⁵; *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Abb. 1; *Golec 2017*, 69), která akumulovala více než 40 % veškerých elitních dokladů z celé halštatské Moravy (*Mírová – Golec 2018*, Fig. 93). Je tedy nejen největším elitním souborem, ale zároveň také chronologicky posledním souborem. Spadá sem rovněž nejmladší velmožský pohřeb Jevíčko III, B/39 – „Na Panském“ (*Jarůsková – Štrof eds. a kol. 2014*, 162). V tomto časovém rozhraní jsou ukládány také depoty v oblasti platěnické skupiny z Ha D1–D2, z nichž některé obsahují luxusní předměty/importy (*Golec – Fojtík – Rybářová 2018*, 51). Ve volné krajině se pak v subfázi Ha D2a vyskytují vzácně poslední kostrové hroby (např. Ivanovice-Budkovice – „Knotkova zahrada“; *Nekvasil 1991*; Vojkovice H117; *Golec 2005*, tab. 106). Z následného časového období Ha D2b–D3 známe jen několik chudých žárových hrobů (např. Brno-Obrány – „V Širokých“; *Adámek 1961*, 56, tab. CXXIII:14; Moravičany H1247 – „Dílečky“; *Nekvasil 1982*, tab. 338:1247/22; Podolí H2/1899 – „Palouky“; *Říhovský 1993*, Taf. 23:A1) a celkově ubývá hmotných pramenů všech typů. Závěr pozdně halštatského období signují ojedinělé nálezy, inventář Ha D3 nalezneme např. na hradišti Provodov – „Rysov“ (*Novák 2017*, 16), zároveň zde však lze doložit udidla z následující časné doby laténské (LT A); je tedy možné, že podobných smíšených lokalit bude časem přibývat.

5 In one of the subsequent chapters the extension of this dating to Ha D3 based on the occurrence of wagon parts and harnesses will be discussed (see Excursus – again to the wagons from Habrůvka – “Býčí skála” in chap. 5.5.2 Wagons of the Hallstatt Period).

5 V jedné z následujících kapitol bude diskutováno rozšíření tohoto datování do Ha D3 na základě výskytu součástí vozů a postrojů (viz Exkurz – znovu k vozům z Habrůvky – „Býčí skály“ v kap. 5.5.2 Vozy doby halštatské).

Fig. 5: Moravia and surrounding regions in the La Tène Period (after: Čižmář 1993, mapka 27; Čižmářová 2004, Fig. on p. 9; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 5: Morava a okolní regiony v době laténské (podle: Čižmář 1993, mapka 27; Čižmářová 2004, obr. na str. 9; sestavila Z. Mírová).

2.3 La Tène Period – La Tène and Púchov Cultures

The Late Iron Age – the La Tène Period (LT A–D; 450 B.C. – the turn of the common era) is a period in which the new ornate style associated with La Tène Culture dominates in almost all of Central and Western Europe (Fig. 5), including Great Britain. It is significant in several aspects: 1. an entirely new artistic style, 2. naturalization of iron and its abundant and global use in all spheres, 3. the use of coins as a means of payment for domestic and intra-continental trade, 4. centralization in the form of emporia and oppida. The creators and bearers of La Tène Culture are traditionally identified with the Celts, a term collectively referring to a foreign, “barbaric” population. It was probably first used by the Greek historian Hecataeus of Miletus in the 6th century B.C., information was subsequently adopted from him by Herodotus of Halicarnassus in the 5th century B.C.; written sources of other ancient authors such as Polybius, Diodorus of Sicily, Strabo or Tacitus are from the following centuries, Caesar’s *Gallic War* is also important (Venclová ed. 2008b, 9; Čižmářová 2004, 9–10).

2.3 Doba laténská – laténská a púchovská kultura

Mladší doba železná – doba laténská (LT A–D; 450 př. n. l. – přelom letopočtu) je obdobím, kdy v téměř celé střední a západní Evropě (obr. 5), včetně Velké Británie, dominuje nový výzdobný styl spojený s laténskou kulturou. Ta je významná z několika hledisek: 1. zcela nový umělecký styl, 2. zdomácnění železa a jeho hojně a globální využití ve všech sférách, 3. využití mincí jako platidel pro domácí i intrakontinentální obchod, 4. centralizace v podobě emporií a oppid. Tvůrci a nositelé laténské kultury jsou tradičně ztotožňováni s Kelty, termínem souhrnně označujícím cizí, „barbarské“ obyvatelstvo. Poprvé jej pravděpodobně použil řecký historik Hékataios z Milétu v 6. století př. n. l., informaci od něj následně převzal Hérodotos z Halikarnassu v 5. století př. n. l.; z následujících století pocházejí písemné prameny dalších antických autorů jako Polybia, Diodora Sicilského, Strabóna, Tacita, významné jsou rovněž Caesarovy *Zápisky o válce galské* (Venclová ed. 2008b, 9; Čižmářová 2004, 9–10). V současné době jsou však některými zahraničními autory jako Keltové, případně Prakeltové či

At the same time, however, some foreign authors labelled the bearers of Hallstatt Culture as the Celts, or the Old-Celt or Proto-Celt (e.g. *Röber et al. Red. 2012; Meuleau 2018*). The tribes of the Boii (according to some the name Boiohaemum then came from that) were to have resided on the territory of Bohemia and Moravia and later the Volcae Tectosages, in Slovakia then the mixed tribe of the Cotini which penetrated into Moravia and is attributed with the Púchov Culture (Fig. 5), which is strongly influenced by the La Tène and in the metal inventory in Moravia is practically impossible to distinguish from the La Tène Culture⁶ (*Waldhauser 2001*). Many of the tribes expanded and migrated in various directions in several waves, the first migration was recorded at the beginning of the 4th century B.C. and it lasted practically until the end of the La Tène in varying degrees (*Čižmář 1993*). The La Tène Period can be segmented according to various criteria; in Central Europe the chronology is based on the periodization of Paul Reinecke, adapted for local circumstances (see e.g. *Mangel – Thér 2018*, obr. 4). The most widespread for Moravia is the simplified division, which at the same time captures the main parameters of the individual time periods: 1. Early La Tène Period (LT A), 2. Period of flat Celtic burial grounds (LT B–C1), 3. Oppida Period (LT C2–D1), 4. Period of the “survival” of the Púchov Culture in East Moravia (LT D2) (*Čižmář 1993*).

The research on the La Tène Period in Moravia has a long tradition, the first finds were published correctly already by Jaroslav Palliardi (1889), later e.g. by Innocenc Ladislav Červinka (1902a; *idem 1902b*), in the first decades of the 20th century the first excavations also began on the oppidum Staré Hradisko (*Lipka 1909*). Of the important Moravian researchers, it is possible to name e.g. Alois Procházka (1937), Emanuel Šimek (1958), Karel Ludíkovský (1964a; *idem 1964b*), Jiří Meduna (1961; *idem 1970; idem 1980a*), Miloš Čižmář (1975; *idem 1991; idem 1993; idem 2002b; idem 2003; idem 2004*), Jana Čižmářová (2004; *eadem 2005; eadem 2009; eadem 2011; eadem 2013; eadem 2017; eadem 2018*), Miloš Hlava (2015; *idem 2017*) and Petra Goláňová (2018).

We record a number of sites from the Early La Tène Period, of the lowland settlements, we can mention e.g. Modrá, Olomouc-Neředín or Vyškov, of the highlands then e.g. Buchlovice – “Modla” (“Barborka”), Ježkovice – “Černov” or Lukov – “Ostroh” (*Goláňová 2018*, Fig. 2, 23).

Protokeltové, označování již nositelé halštatské kultury (např. *Röber et al. Red. 2012; Meuleau 2018*). Na území Čech a Moravy měly sídlit kmeny Bójů (dle kterých pak vznikl název Boiohaemum) a později Volků-Tektoságů, na Slovensku pak smíšený kmen Kotinů, jenž pronikl i na naše území a jemuž je připisována púchovská kultura (obr. 5), která je silně latenizovaná a v kovovém inventáři na Moravě není prakticky rozlišitelná od laténské kultury⁶ (*Waldhauser 2001*). Mnohé z kmenů expandovaly a migrovaly různými směry v několika vlnách, první migrace evidujeme na počátku 4. století př. n. l. a odehrávaly se prakticky až do konce doby laténské v různé míře (*Čižmář 1993*). Doby laténskou lze dělit dle různých kritérií; ve střední Evropě se vychází z periodizace Paula Reineckeho, která je upravená pro lokální poměry (viz např. *Mangel – Thér 2018*, obr. 4). Nejrozšířenější pro Moravu je zjednodušené dělení, které zároveň vystihuje hlavní parametry jednotlivých časových etap: 1. časné laténské období (LT A), 2. období plochých keltských pohřebišť (LT B–C1), 3. oppidální období (LT C2–D1), 4. období „přežívání“ púchovské kultury na východní Moravě (LT D2) (*Čižmář 1993*).

Bádání o době laténské na Moravě má dlouhou tradici, první nálezy publikoval správně již Jaroslav Palliardi (1889), později např. Innocenc Ladislav Červinka (1902a; *týž 1902b*), v prvním desetiletí 20. století začaly také první výkopy na oppidu Staré Hradisko (*Lipka 1909*). Z významných moravských badatelů lze jmenovat např. Aloise Procházku (1937), Emanuela Šimka (1958), Karla Ludíkovského (1964a; *týž 1964b*), Jiřího Medunu (1961; *týž 1970; týž 1980a*), Miloše Čižmáře (1975; *týž 1991; týž 1993; týž 2002b; týž 2003; týž 2004*), Janu Čižmářovou (2004; *táž 2005; táž 2009; táž 2011; táž 2013; táž 2017; táž 2018*), Miloše Hlavu (2015; *týž 2017*) či Petru Goláňovou (2018).

Z časné doby laténské evidujeme množství lokalit, z nížinných sídlišť lze uvést např. Modrou, Olomouc-Neředín či Vyškov, z vyšších pak např. Buchlovice – „Modlu“ („Barborku“), Ježkovice – „Černov“ či Lukov – „Ostroh“ (*Goláňová 2018*, Fig. 2, 23). Z laténských pohřebišť z období LT B–C1 je záhodno jmenovat např. Holubice (*Čižmářová 2009*), Ponětovice (*Čižmářová 2011*) či Brno-Maloměřice (*Čižmářová 2005*). Nelze opomenout ani moravské oppidum Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (*Meduna 1961; týž 1970; Čižmář 2002b*) či emporium Němčice nad Hanou (*Čižmář – Kolníková 2006; Kolníková 2012; Venclová 2016*). Z hradisek púchovské kultury lze uvést

6 For this reason, the author in some cases lists the cultural classification as a La Tène/Púchov Cultures in the locality catalogue because the sites lie on the border of both cultures and it is not certain to which of them it can be attributed, especially if it is a metal inventory without a ceramic component.

6 Z tohoto důvodu autorka v katalogu lokalit uvádí v některých případech kulturní zařazení jako laténská/púchovská kultura, neboť lokality leží na pomezí obou kultur a není jisté, které z nich lze nálezy připsat, zejména jde-li o kovový inventář bez keramické složky.

2. Spatial and cultural-chronological delimitation of the work / Prostorové a kulturně-chronologické vymezení práce

Of the La Tène burial grounds of the period LT B–C1, we should mention e.g. Holubice (Čižmářová 2009), Ponětovice (Čižmářová 2011) or Brno-Maloměřice (Čižmářová 2005). The Moravian oppidum Malé Hradisko – “Staré Hradisko” (Meduna 1961; *idem* 1970; Čižmář 2002b) or the emporium Němčice nad Hanou (Čižmář – Kolníková 2006; Kolníková 2012; Venclová 2016) must also be mentioned. Of the hillforts of the Púchov Culture, we can mention e.g. Jičina – “Požaha”, Provodov – “Rysov” or Všemina⁷ – “Hrádek” (Čižmář 1993, mapka 27). At the time of the La Tène, the phenomenon of hoard deposition also persists or reappears; the most significant is undoubtedly the hoard of votive pendants from Ptení (Meduna 1969–70; Čižmář 2002a; Hlava 2015), but the hoards of iron instruments and tools are more typical.

např. Jičinu – „Požahu“, Provodov – „Rysov“ či Všeminu⁷ – „Hrádek“ (Čižmář 1993, mapka 27). V době laténské také přetrvává či se znovu objevuje fenomén ukládání depotů; nejvýznamnější je bezesporu depot votivních závěsků ze Ptení (Meduna 1969–70; Čižmář 2002a; Hlava 2015), typičtější jsou ale depoty železných nástrojů a náradí.

⁷ Listed in this work as Dešná – “Hrádek”, because it falls under this municipality in the cadastre.

⁷ V této práci uváděnou jako Dešná – „Hrádek“, neboť katastrálně spadá pod tuto obec.

3.

Terminology / Terminologie

In order to provide the most comprehensive view of the issue of horses and horse harnesses/wagons, it is necessary to introduce and, in some cases, adapt the terminology already established. This is often very diverse; the terms are mixed and sometimes their use is downright wrong. Attempts to unify terminology have taken place (e.g. *Sklenář et al. 1989; Oždáni et al. 1992*), but have not included all available sources, so it is necessary to modify and complete the terminology. There is also a standard terminological explanation in the foreign literature dealing with wagons or harnesses (*Barth et al. 1987, Taf. 70; Werner 1988, Abb. 2–3; Pare 1992, Fig. 1; Raulwing 2000, Fig. 9:1–2; Herold 2004, Abb. 4; Trachsel 2004; Koch 2006, 338–342*). The terminology below is based on these works, adopting the most frequent terms, and in some cases modifying or unifying the terms according to the current equestrian nomenclature.

3.1 Wagon and yoke

In prehistory, we record several types of wagons and carriages: 1. two-wheeled wagons (German *zweirädrige Wagen*) used especially in the Bronze Age, subsequently in the Late Hallstatt Period and La Tène Period, used even now in modifications (so-called barouches); 2. four-wheeled wagons (German *vierrädrige Wagen*) documented occasionally already in the Eneolithic, when they are however pulled by cattle, and they have been used practically throughout prehistory to the present day; 3. cult wagons (German *Kultwagen*) two-wheeled, four-wheeled, sporadically three-wheeled, often models of carriages, which have been registered since the Neolithic Period and their abundant appearance is recorded in the Bronze Age.

Wagon (German *Wagen*) consists of several parts, generally from the *lower part* and *wagon body* (German *Unterwagen* and *Wagenkasten*; *Fig. 6, 8–9*). From the lower part of the wagon, a *drawbar* comes out (German *Deichsel*;

Vzhledem ke snaze poskytnout co možná nejucelenější pohled na problematiku koní a koňských postrojů/vozů je nezbytné představit a v některých případech i upravit již zažitou terminologii. Ta je mnohdy značně rozmanitá, termíny jsou promíchány a někdy je jejich použití vyloženě chybné. Pokusy o sjednocení terminologie se sice odehrály (např. *Sklenář a kol. 1989; Oždáni et al. 1992*), avšak nezahrnuly všechny dostupné prameny, takže je nutné terminologii upravit a doplnit. Rovněž v zahraniční literatuře zabývající se problematikou vozů či postrojů se standardně objevuje terminologické vysvětlení (*Barth et al. 1987, Taf. 70; Werner 1988, Abb. 2–3; Pare 1992, Fig. 1; Raulwing 2000, Fig. 9:1–2; Herold 2004, Abb. 4; Trachsel 2004; Koch 2006, 338–342*). Níže uvedená terminologie z těchto prací vychází, přebírá nejfrekventovanější termíny a v některých případech terminologii upravuje, resp. sjednocuje dle současné jezdecké nomenklatury.

3.1 Vůz a jho

V pravěku evidujeme několik typů vozů a vozíků: 1. dvoukolové vozy (něm. *zweirädrige Wagen*) používané zejména v době bronzové, následně v pozdní době halštatské a době laténské, v modifikaci (tzv. bryčky) využívané i v současnosti; 2. čtyřkolové vozy (něm. *vierrädrige Wagen*) doložené sporadicky již v eneolitu, kdy jsou však taženy skotem, a využívané prakticky po celý pravěk až do současnosti; 3. kultovní vozíky (něm. *Kultwagen*) dvoukolové, čtyřkolové, sporadicky tříkolové, mnohdy modely vozů, jež evidujeme již od neolitu a jejich hojný výskyt zaznamenáváme v době bronzové.

Vůz (něm. *Wagen*) se skládá z několika částí, obecně ze *spodní části* a *korby* (něm. *Unterwagen* a *Wagenkasten*; *obr. 6, 8–9*). Ze spodní části vozu vychází *oj* (něm. *Deichsel*; *obr. 6:3, 8:1, 9:1*), která je připojena ke *jhu* (něm. *Joch*; *obr. 6:6*). Jho slouží k rozložení sil na hřbetu koně, ke koni je připojeno pomocí *podbřišního* (něm. *Bauchgurt*; *obr. 6:7*)

Fig. 6:3, 8:1, 9:1), which is connected to the yoke (German *Joch*; Fig. 6:6). The yoke serves to distribute the forces on the back of the horse, attached to the horse by a *belly girth* (German *Bauchgurt*; Fig. 6:7) and a *breast girth* (German *Brustgurt*; Fig. 6:8). Attachment to the yoke could be done either by harness or later by the so-called *toggle* (German *Stangenknebel*). Part of the draught horse harness was the *bridle* (German *Zaumzeug, Zügelchen*; for more detail see chap. 3.2; Fig. 6:4), to which long *reins* were attached (German *Führungslleine*; Fig. 6:5). The bridle was used to control the entire carriage system, the reins were attached to the bridle and from the Hallstatt Period, but abundantly from the La Tène Period, passed through the *leading circle* (German *Führungsring*). It served to regulate the reins and at the same time often to connect two or more reins. The yoke, just like the wagon, was often richly decorated. The finds of preserved yokes are still considered some of the most beautiful objects of European prehistory.

As no less important part of the wagon is the *wheel* (German *Rad*; Fig. 7). Wheels went through a significant development, from the Neolithic/Eneolithic complete fully wooden wheels appeared, only from the Bronze Age did the wheels have felloes and spokes. The wheel had a wooden *rim comprised of segments – felloes* (German *Felge*; Fig. 7:1), which was sometimes protected by the *wheel tyre*

a *poprsního* (něm. *Brustgurt*; obr. 6:8) řemene. Uchycení ke jhu mohlo být provedeno buď úvazem, nebo později i tzv. *roubíkem* (něm. *Stangenknebel*). Součástí tažného koňského postroje byla *uzdečka* (něm. *Zaumzeug, Zügelchen*; podrobněji viz kap. 3.2; obr. 6:4), ke které byly připojeny dlouhé otěže/opratě (něm. *Führungslleine*; obr. 6:5). Uzdečka sloužila k ovládání celé vozové soustavy, otěže byly připojeny k udidlu a od doby halštatské, hojně však až od doby laténské, procházely *vodicím kroužkem* (něm. *Führungsring*). Ten sloužil k usměrnění otěže a zároveň mnohdy ke spojení dvou či více otěží. Jho, stejně jako vůz, bylo mnohdy bohatě zdobené. Nálezy dochovaných jeh dodnes platí za jedny z nejkrásnějších předmětů evropského pravěku.

Neméně důležitou součástí vozu je *kolo* (něm. *Rad*; obr. 7). Kola prošla značným vývojem, od neolitu/eneolitu se vyskytovala plná celodřevěná kola, teprve od doby bronzové šlo o kola loukotová s paprsky. Kolo tvoří dřevěná *obruč kola složená ze segmentů – loukotí* (něm. *Felge*; obr. 7:1), kterou může (ale nemusí) chránit *ráfek kola* (něm. *Radreifen*; obr. 7:2) připojený *hřebý* (něm. *Nagel*; obr. 7:6). Loukoť kola může být spojena *svorkou* (něm. *Klammer*), jež často překrývá spoj či poškození kola (vyskytuje se od 1 ks; obr. 7:5). Středovou část kola vyplňují *paprsky* (něm. *Speichen*) v různých počtech (od 4 ks;

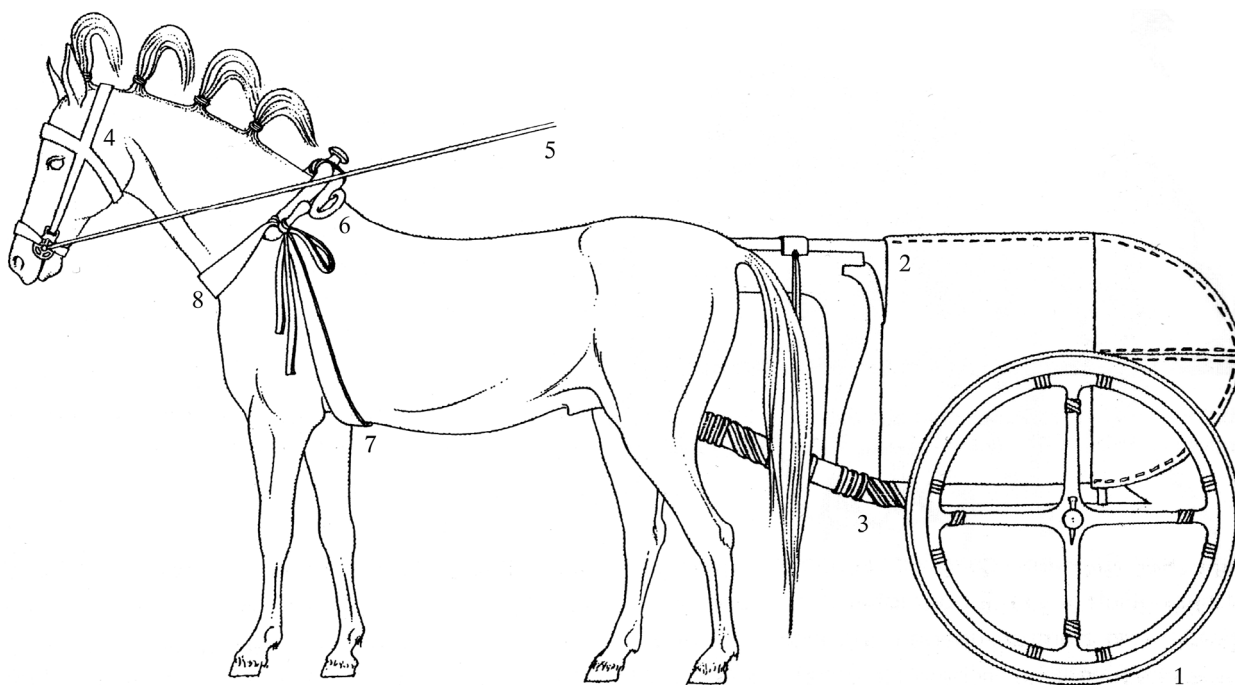

Fig. 6: Wagon and harness terminology. 1 – wheel; 2 – wagon body/box; 3 – drawbar; 4 – bridle; 5 – reins; 6 – yoke; 7 – belly girth; 8 – breast girth. 1–3 – parts of the wagon; 4–5, 7–8 – parts of the horse harness; 6 – part of the yoke (after: *Crouwel 2004, Abb. 5*).

Obr. 6: Terminologie vozu a zápřahu. 1 – kolo; 2 – korba vozu; 3 – oj; 4 – uzdečka; 5 – otěže/opratě; 6 – jho; 7 – podbřišní řemen; 8 – poprsní řemen. 1–3 – součásti vozu; 4–5, 7–8 – součásti koňského postroje; 6 – součást jha (podle: *Crouwel 2004, Abb. 5*).

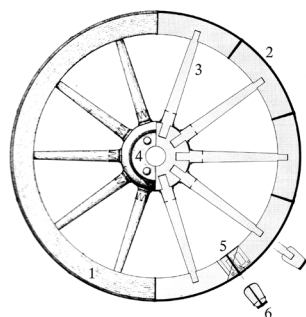

Fig. 7: Terminology of wagon wheel. 1 – wheel felloe; 2 – wheel tyre; 3 – spoke; 4 – nave/hub; 5 – clamp; 6 – nail; 7 – axle cover; 8 – linchpin (after: Barth et al. 1987, Taf. 70).

Obr. 7: Terminologie kola vozu. 1 – loukoř kola; 2 – ráfek kola; 3 – paprsek; 4 – náboj; 5 – svorka; 6 – hřeb/hřebík; 7 – kryt osy; 8 – zákolník (podle: Barth et al. 1987, Taf. 70).

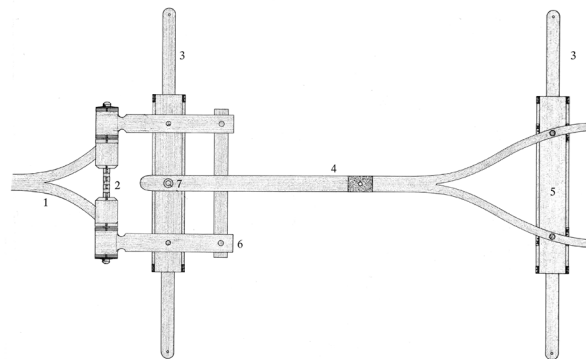
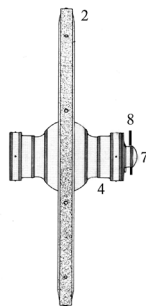

Fig. 8: Terminology of the lower part of the wagon. 1 – drawbar; 2 – pole axle; 3 – axle; 4 – reach/axle; 5 – axle block; 6 – traction arm; 7 – kingpin (after: Barth et al. 1987, Taf. 70).

Obr. 8: Terminologie spodní části vozu. 1 – oj; 2 – závěsná osa; 3 – osa; 4 – náprava/rozvora nápravy/tažná tyč; 5 – blok osy; 6 – tažné rameno; 7 – čep (podle: Barth et al. 1987, Taf. 70).

(German *Radreifen*; Fig. 7:2) attached by *nails* (German *Nagel*; Fig. 7:6). The felloe of a wheel can be connected by a *clamp* (German *Klammer*), which often overlaps the joint or damage the wheel (it appears from 1 pc; Fig. 7:5). The central part of the wheel is complemented by *spokes* (German *Speichen*) in varying numbers (from 4 pcs; Fig. 7:3). The central part of the wheel comprises the *nave* (German *Naben*; Fig. 7:4), which can be all wooden, or tightened with a *cap* (German *Nabenmanschette*), it can also have a *fitting of a nave of the wheel* (German *Nabenbeschläge*), made from various materials, often richly decorated. The wheel is put on the *axle of the wagon* (German *Achse*; Fig. 8:3). The axle is locked with a *linchpin* (German *Achsnagel*; Fig. 7:8), which can be removed and the wheel taken off. The axle can be furnished with a *cover of the axle* (German *Achskapp*; Fig. 7:7). All the wheel components could be simple all-wood, as evidenced by finds e.g. from Dejbjerg or La Tène (Schönfelder 2002, Abb. 86).

The construction of the *lower part of the wagon* (German *Unterswagen*; Fig. 8) probably differed slightly from period to period, but it is based on the same principle. The core of the lower part of the wagon comprises a *reach/axle* (German *Langbaum*; Fig. 8:4) and one (two-wheeled wagon) or two (four-wheeled wagon) *axles* (German *Achse*; Fig. 8:3) connected to the drawbar by *axle blocks* (German *Achsblock*; Fig. 8:5). The drawbar is anchored by a *kingpin* (German *Reibnagel*; Fig. 8:7) assuring the rotation of the back part and it is attached to a *traction arm* (German *Zugarm*; Fig. 8:6), which allows the rotation of the front part – it is a sophisticated system that makes it possible to turn the wagon. Behind the *pole axle* (German *Deichselrolle*; Fig. 8:2), the drawbar is connected (German *Deichsel*; Fig. 8:1).

obr. 7:3). Středovou část kola tvoří *náboj* (něm. *Naben*; *obr. 7:4*), který může být celodřevěný, případně stáhnutý *objímkou* (něm. *Nabenmanschette*), může mít také *kování náboje kola* (něm. *Nabenbeschläge*), a to z různých materiálů, často je velmi zdobné. Kolo je nasunuto na *poloosu vozu* (něm. *Halbachse*; *obr. 8:3*). K aretaci poloosy slouží *zákolník* (něm. *Achsnagel*; *obr. 7:8*), který lze v případě potřeby vytáhnout, a kolo tak sundat. Osa může být vybavena *krytkou osy* (něm. *Achskapp*; *obr. 7:7*). Všechny součásti kol mohly být prosté celodřevěné, jak dokazují nálezy např. z Dejbjergu či La Tène (Schönfelder 2002, Abb. 86).

Konstrukce *spodní části vozu* (něm. *Unterswagen*; *obr. 8*) se v jednotlivých obdobích nejspíše mírně lišila, vychází však ze stejného principu. Jádro spodní části vozu tvoří *tažná tyč/náprava* (něm. *Langbaum*; *obr. 8:4*) a jedna (dvoukolový vůz) či dvě (čtyřkolový vůz) *poloosy* (něm. *Halbachse*; *obr. 8:3*) připojené k tažné tyči pomocí *bloků poloosy* (něm. *Achsblock*; *obr. 8:5*). Tažná tyč je ukotvena *čepem* (něm. *Reibnagel*; *obr. 8:7*) zajišťujícím rotaci zadní části a k ní je připojeno *tažné rameno* (něm. *Zugarm*; *obr. 8:6*), které umožňuje rotaci přední části – jde o důmyslný systém umožňující zatáčení vozu. Za *závěsnou osu* (něm. *Deichselrolle*; *obr. 8:2*) je připojena *oj* (něm. *Deichsel*; *obr. 8:1*).

U konstrukčně mladších vozů bývá *oj* napojena *kloubem* (něm. *Deichselscharnier*; *obr. 9:3*). U vozů starších, zejména ještě v době halštatské, nemá *korba* (něm. *Wagenkasten*; *obr. 9:11*) *odpružení* (něm. *Abfederung*; *obr. 9:10*) a bývá s nápravou často spojena napevno *spojovacím čepem* (něm. *Verbindungsstift*; *obr. 9:9*). U konstrukčně mladších vozů se vyskytují různé typy *nosníků/osových kolíků* (něm.

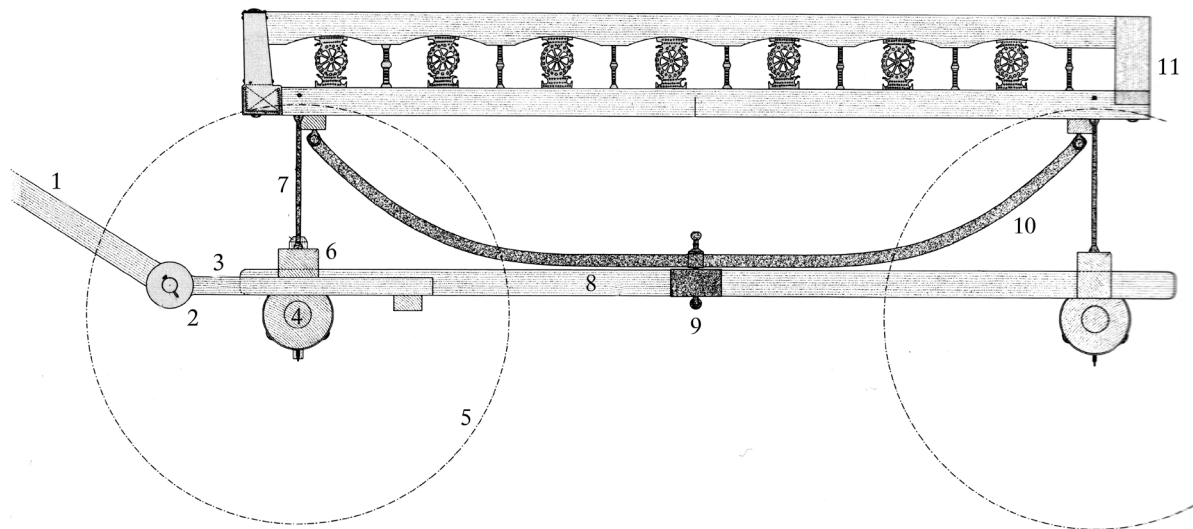

Fig. 9: Terminology of wagon with wagon body. 1 – drawbar; 2 – drawbar joint; 3 – joint; 4 – axle arm; 5 – wheel; 6 – support handle; 7 – beam/axle pin; 8 – perch; 9 – kingpin; 10 – wagon body suspension; 11 – wagon body/box (after: *Barth et al. 1987, Taf. 71*).

Obr. 9: Terminologie vozu s korbou. 1 – oj; 2 – kloub oje; 3 – tažné rameno; 4 – osa; 5 – kolo; 6 – úchyt nosníku; 7 – nosník korby/osový kolík; 8 – náprava; 9 – spojovací čep; 10 – odpružení korby vozu; 11 – korba vozu (podle: *Barth et al. 1987, Taf. 71*).

With the construction of later wagons, the *yoke* is usually connected by a *joint* (German *Deichselscharnier*; *Fig. 9:3*). With earlier wagons, especially still in the Hallstatt Period, the *wagon body* (German *Wagenkasten*; *Fig. 9:11*) does not have any *suspension* (German *Abfederung*; *Fig. 9:10*) and is usually connected to the axle with a *kingpin* (German *Verbindungsstift*; *Fig. 9:9*). In the construction of later wagons, there are different types of *beams/axle pins* (German *Ösenstift*; *Fig. 9:7*), which allow the removal of the body. The body of the four-wheel wagon can be simple and undecorated, made of wooden panels; it can be decorated with small applications or all-metal cover. Rarely, there are wagons with the body formed by columns – so-called *balustrade type of the wagon body* (German *Balustradenwagenkasten*). With two-wheeled wagons, the body is formed by a *kind of basket* (German *Korb*; *Fig. 6:2*), where the coachman could stand, or the body is reversed where the coachman was sitting.

In terms of cult carriages/wagons, we find with them most often clay wheels, rarely whole pieces made of ceramic or bronze. There are also pendants in the form of wheels, occurring abundantly in the Bronze and Iron Ages (in the La Tène Period the so-called Taranis wheels).

3.2 Harness

The horse harness (German *Pferdeggeschirr*) was used to control the horse, both during riding and when pulling/hauling the horse to the wagon. In the Bronze Age, and in

Ösenstift; *obr. 9:7*), jež umožňují odnímatelnost korby. Korba čtyřkolového vozu může být jednoduchá nezdobená vytvořená z dřevěných desek, může být zdobena drobnými aplikacemi či celokovovým pobitím. Vzácně se vyskytují vozy s korbou tvořenou sloupky – tzv. *balustrádový typ korby* (něm. *Balustradenwagenkasten*). U dvoukolových vozíků korbu tvoří jakýsi *koš* (něm. *Korb*; *obr. 6:2*), kde mohl vozataj stát, případně je korba obrácená a vozataj na ní seděl.

Co se týče kultovních vozíků, nacházíme z nich nejčastěji hliněná kola, vzácně celé kusy vyrobené z keramiky či bronzu. Existují také závěsky v podobě kol, vyskytující se hojně v době bronzové i železné (v době laténské tzv. Taranisova kola).

3.2 Koňský postroj

Koňský postroj (něm. *Pferdeggeschirr*) má za úkol ovládní koně, a to jak během jízdy, tak při tahu/zápřahu koně k vozu. V době bronzové, halštatské a laténské je nejčas-

Hallstatt and La Tène Periods, the most common riding harness is a simple *bridle* (German *Zaumzeug*, *Zügelchen*), often mistakenly presented as a double bridle (German *Kandarenzaum*; Fig. 10:A).

The bridle (Fig. 10:A) is comprised of a *halter* (German *Kopfgeschirr*; Fig. 10:A1; the halter is made only of straps) and only a *single bit* (German *Mundstück*, *Trense*; Fig. 10:A2), to which only *one pair of reins* is attached (German *Führungsleine*, *Zügel*; Fig. 10:A6). The reins can pass through the *cheek-piece of the bit* (German *Trensenknebel*; Fig. 10:A3), which serves to ensure the stability of the bit in the mouth of the horse and does not allow it to slide freely to one side or the other. The double bridle did not demonstrably appear in any context of the Bronze Age or Earlier Iron Age in Moravia. The term *double bridle* means that in one harness with one horse there are *two bits* in the mouth and *two pairs of reins* are attached. I therefore recommend for the harness from the Bronze Age, the Earlier Iron Age and most of the harnesses

tějším jezdeckým postrojem jednoduchá *uzdečka* (něm. *Zaumzeug*, *Zügelchen*), mnohdy mylně uváděna jako uzda (něm. *Kandarenzaum*; obr. 10:A).

Uzdečka (obr. 10:A) je tvořena *ohlávkou* (něm. *Kopfgeschirr*; obr. 10:A1; ohlávkou tvoří pouze řemení) a pouze *jedním udidlem* (něm. *Mundstück*, *Trense*; obr. 10:A2), k němuž je připojen pouze *jeden pár otěží* (něm. *Führungsleine*, *Zügel*; obr. 10:A6). Otěž může procházet *postranicí udidla* (něm. *Trensenknebel*; obr. 10:A3), která slouží k zajištění stability udidla v tlamě koně a znemožnění jeho samovolného posouvání na jednu či druhou stranu. Uzda se v žádném kontextu doby bronzové ani starší doby železné na Moravě prokazatelně nevyskytla. Termín *uzda* znamená, že v rámci jednoho jezdeckého postroje u jednoho koně se v tlamě nacházejí *dvě udidla* a k nim jsou připojeny *dva páry otěží*. Proto pro postroje z doby bronzové, starší doby železné a většinu postrojů z doby laténské navrhuji termín *uzdečka*. O uzdě lze diskutovat maximálně u pozdně la-

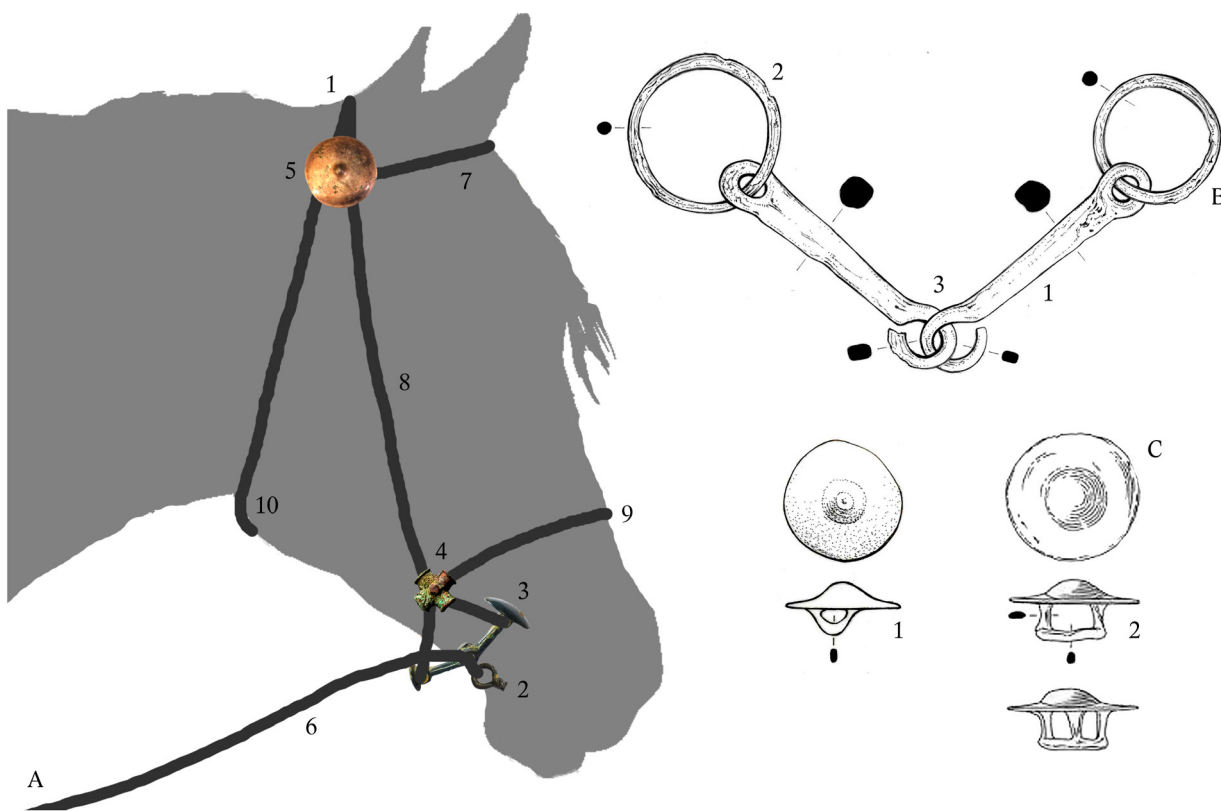

Fig. 10: Terminology of horse harness – bridle (A), bit (B) and decorations of the bridle (C). A – bridle: A1 – halter (A4–A5, A7–A10); A2 – bit; A3 – cheek-piece; A4 – looped strap; A5 – phalera; A6 – reins; A7 – browband; A8 – cheek piece; A9 – noseband; A10 – throatlatch. B – bit: B1 – bit; B2 – side circle; B3 – connecting segments. C – difference between the threading ring (C1) and the open cross-threading ring (C2) (author of part A: Z. Mírová; drawings B, C1: A. Pešková; drawing C2 after: Golec – Fojtík 2020; compiled by Z. Mírová).

Obr. 10: Terminologie koňského postroje – uzdečky (A), udidla (B) a ozdobných předmětů uzdečky (C). A – uzdečka: A1 – ohlávka (A4–A5, A7–A10); A2 – udidlo; A3 – postranice; A4 – průvlečka; A5 – faléra; A6 – otěž; A7 – čelenka; A8 – lícnice; A9 – nánosník; A10 – podhrdelník. B – udidlo: B1 – uditko; B2 – postranní kroužek; B3 – spojovací články. C – rozdíl mezi provlékacím kroužkem (C1) a otevřeným křížovitým provlékacím kruhem (C2) (autorka části A: Z. Mírová; kresby B, C1: A. Pešková; kresba C2 podle: Golec – Fojtík 2020; sestavila: Z. Mírová).

from the La Tène Period the term bridle. At most, it is possible to admit the use of the double bridle with the Late La Tène bits of the so-called Thracian type, when there is one snaffle bit in the horse's mouth and one toggle bit under the chin of the horse, both of which are joined by a cheek-piece. When using two pairs of reins, where one bit serves as tensile (in the horse's mouth) and the other as a lever (under the chin), or when attached to the bottom of the cheek-piece, when the whole set acts both pressure and pull, you can talk about bridle. It is a highly effective (but highly questionable in terms of ethical treatment of the horse, if found in the hands of an inexperienced rider) riding harness, which is used in horse dressage to this day. The simple bridle is further comprised e.g. of a *looped strap* (German *Riemenkreuzung*, *Riemenverteiler*; Fig. 10:A4), it can be decorated by a *phalera* (German *Phalere*; Fig. 10:A5). The leather (or rope) part comprises a *browband* (German *Stirnriemen*; Fig. 10:A7), *cheek piece* (German *Backenriemen*; Fig. 10:A8), *noseband* (German *Nasenriemen*; Fig. 10:A9) and *throatlatch* (German *Kehlriemen*; Fig. 10:A10).

A no less important terminological category is the *bit* (German *Mundstück*, *Trense*; Fig. 10:B), often mistakenly labelled in the literature as a bridle/double bridle (see above). If it is jointed and comprised of two (rarely three and more) *bits* (German *Trensenglied*; Fig. 10:B1) connected in a mobile way by *connecting segments* (German *Verbindungsglied*; Fig. 10:B3), it is called a snaffle bit. To that, it is possible to attach a *cheek-piece* (German *Trensenknebel*; Fig. 10:A3; usually a three-hole elongated object is considered to be the cheek-piece), or more often *side circles* (German *Schaumring*; Fig. 10:B2). To these reins are added, the pull of which causes the bit in the muzzle to exert pressure on the upper floor of the horse's mouth. There are also toggle bits that make up only one bit without a broken part. Such a bit acts by pulling on the corners of the horse. If a cheek-piece is attached to the snaffle bit and the reins pass through, nothing changes in its function. If the reins could be attached behind the cheek-pieces in the lower part and the bit worked by pressure, it is a curb bit. The use of all the bits of these types in prehistory has been proved, but it is also necessary to consider the so-called bitless bridle, as the reins can be attached to the halter directly or by means of rings and the horse's mouth remains free; this is the most natural way to control a horse. Likewise, there could have been bits from organic materials that have not been preserved. Currently there is also a riding method of the so-called neck rope, when the horse has a circle around its neck which is held by the rider and gently controls the horse, but the horse is mainly controlled by the seat and spurs of the rider's foot. The bit or the wagon could also have so-called *eight hinges*, which were to clink and make noise when riding.

ténských udidel tzv. thráckého typu, kdy je jedno stihlové udidlo v tlamě koně a jedno roubíkové udidlo pod bradou koně, přičemž obojí je spojeno postranicí. Při použití dvou párů otěží, kdy jedno udidlo slouží jako tahové (v koňské tlamě) a druhé jako pákové (pod bradou), či při připojení na spodní část postranice, kdy celá souprava působí jak tlakem, tak tahem, lze mluvit o uzdě. Jde o vysoce účinný (avšak z hlediska etického zacházení s koněm, pokud se ocitne v nezkušených rukách jezdce, vysoce diskutabilní) jezdecký postroj, který se používá v drezuře koní dodnes. Uzdečku dále tvoří např. *průvlečka řemení* (něm. *Riemenkreuzung*, *Riemenverteiler*; obr. 10:A4), může ji zdobit *faléra* (něm. *Phalere*; obr. 10:A5). Kožené (popř. provazové) části tvoří *čelenka* (něm. *Stirnriemen*; obr. 10:A7), *lícnice* (něm. *Backenriemen*; obr. 10:A8), *nánosník* (něm. *Nasenriemen*; obr. 10:A9) a *podhrdelník* (něm. *Kehlriemen*; obr. 10:A10).

Neméně důležitou terminologickou kategorií tvoří *udidlo* (něm. *Mundstück*, *Trense*; obr. 10:B), v literatuře mnohdy mylně označované jako uzda (viz výše). Pokud je lomené a tvořené dvěma (vzácně třemi a vícero) *udítky* (něm. *Trensenglied*; obr. 10:B1) pohyblivě spojenými *spojovacími články* (něm. *Verbindungsglied*; obr. 10:B3), nazývá se stihlové udidlo. Může k němu být připojena buď *postranice* (něm. *Trensenknebel*; obr. 10:A3; za postranici je považován většinou podlouhlý předmět se třemi otvory), nebo častěji *postranní kroužky* (něm. *Schaumring*; obr. 10:B2). K těm se připojuje otěž, která tahem způsobí, že udidlo v tlamě působí tlakem na horní patro tlamy koně. Existují také udidla roubíková, která tvoří pouze jedno uditko bez lomené části. Takové udidlo působí tahem na koutky koně. Pokud je ke stihlovému udidlu připojena postranice, kterou prochází otěž, na jeho funkci se nic nemění. Pokud by za postranici ve spodní části mohla být připojena otěž a udidlo by působilo tlakem, šlo by o udidlo pákové. Využití všech udidel těchto typů v pravěku je prokázáno. Je ale nutné uvažovat rovněž o tzv. bezudidlovém uzdění. Otěž může být totiž připojena k ohlávce přímo či pomocí kroužků a tlama koně zůstává volná; jde o nejpřirozenější způsob ovládní koně. Stejně tak mohla existovat udidla z organických materiálů, která se nedochovávají. V současné době existuje také jezdecký způsob tzv. na nákrčníku, kdy má kůň okolo krku kruh, za nějž se přidržuje jezdec a jemuž jím koně ovládá, ale kůň je ovládán zejména sedem a pobídkami nohou jezdce. Kudidlu či kvozu mohly patřit i tzv. *osmičkovité závěsky*, které měly za úkol cinkat a při jízdě vydávat zvuk.

Ozdoby koňského postroje (obr. 11; něm. *Pferdegeschirrverzierung*) lze dělit dle několika kritérií. Přidržují se pojmenování na základě způsobu uchycení. *Knoflík* (něm. *Knopf*) je ozdoba postroje, která má *jeden provlékací kroužek*, jenž sahá téměř až k *okrajím* ozdoby (obr. 10:C1). Slouží

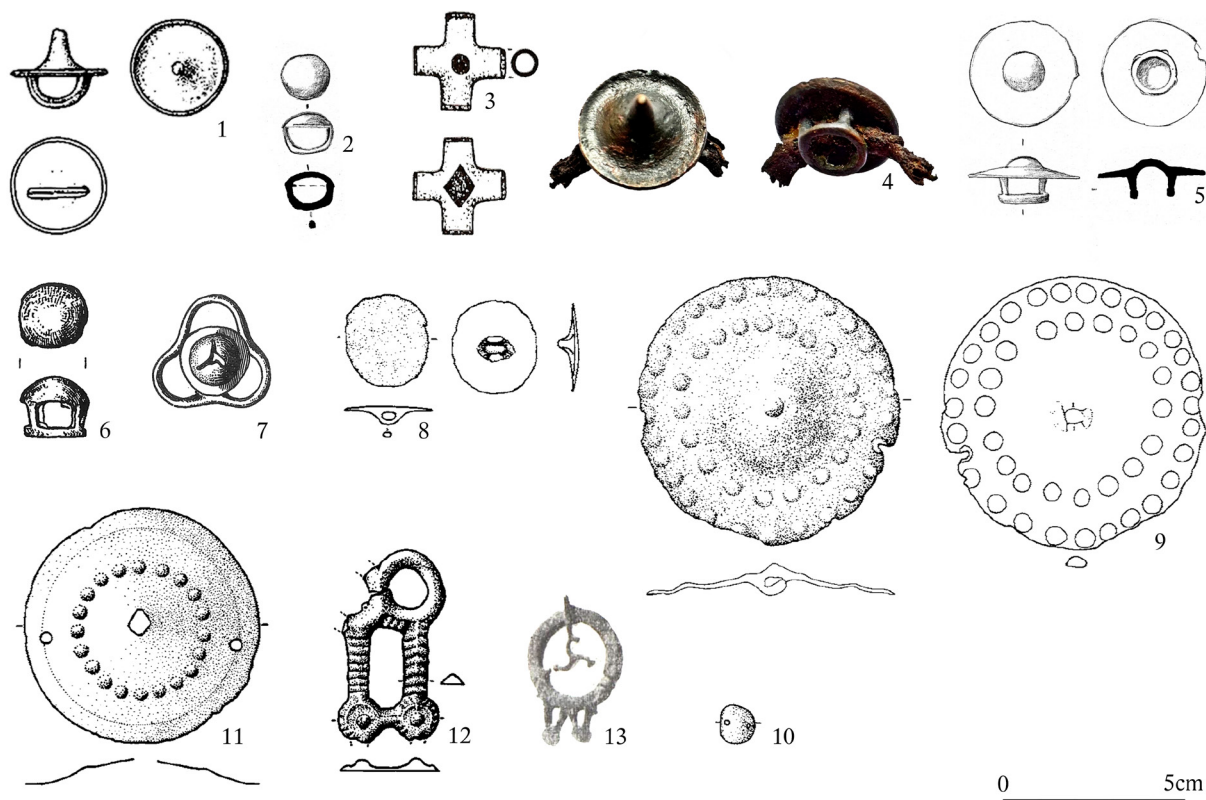

Fig. 11: Horse harness decorations. 1 – tutuli-like knob; 2 – hemispherical knob; 3 – cross-shaped drag; 4 – tutuli-like drag with an open cross-threading ring; 5 – simple drag with a cross-threading ring; 6 – hemispherical drag with a cross-threading ring; 7 – shamrock-shaped drag; 8 – small phalera; 9 – phalera; 10 – small stud; 11 – stud; 12–13 – decorations/pendants (for illustration sources: see p. 373; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 11: Ozdoby koňského postroje. 1 – tutulovitý knoflík; 2 – polokulovitý knoflík; 3 – křížová průvlečka; 4 – tutulovitá průvlečka s otevřeným provlékacím kruhem; 5 – průvlečka s otevřeným provlékacím kroužkem; 6 – polokulovitá průvlečka; 7 – trojlístková průvlečka; 8 – falérka; 9 – faléra; 10 – puklička; 11 – puklice; 12–13 – ozdoby/závěšky (zdroje ilustrací: viz str. 373; sestavila: Z. Mírová).

The decorations of the harness (Fig. 11; German *Pferdgeschirrverzierung*) can be divided according to several criteria. I adhere to the naming based on the method of attachment. The *knob* (German *Knopf*) is a harness decoration, which has one *threading ring* that extends almost to the *edge* of the ornamentation (Fig. 10:C1). It is usually used to thread only one strap. We record *tutuli-like knobs* (German *Knopf mit Tutulus*; Fig. 11:1) and *hemispherical knobs* (*halbkugelförmiger Knopf*; Fig. 11:2). *Looped strap* (German *Riemenkreuzung, Riemenverteiler*) is used to thread two or more straps, to connect them, it is equipped with an *open cross-threading ring* (mit *offenem Kreuzdruckring*; Fig. 10:C2). We know of five types of drag decoration – *cross-shaped* (German *Kreuzriemenkreuzung*; Fig. 11:3), *tutuli-like with an open cross-threading ring* (German *Riemenkreuzung mit Tutulus mit offenem Kreuzdruckring*; Fig. 11:4), *simple with a cross-threading ring* (German *mit Kreuzdruckring*; Fig. 11:5), *hemispherical with a cross-threading ring* (German *halbkugelförmige mit offenem Kreuzdruckring*; Fig. 11:6) and *shamrock-shaped* (German *Dreiblatt*;

k provlečení většinou pouze jednoho řemene. Evidujeme *tutulovité knoflíky* (něm. *Knopf mit Tutulus*; obr. 11:1) a *polokulovité knoflíky* (*halbkugelförmiger Knopf*; obr. 11:2). *Průvlečka* (něm. *Riemenkreuzung, Riemenverteiler*) slouží k provlečení dvou a více řemenů, k jejich spojení, je vybavena *otevřeným křížovým provlékacím kruhem* (mit *offenem Kreuzdruckring*; obr. 10:C2). Známe průvlečky pěti typů – *křížové* (něm. *Kreuzriemenkreuzung*; obr. 11:3), *tutulovité s otevřeným křížovým provlékacím kruhem* (něm. *Riemenkreuzung mit Tutulus mit offenem Kreuzdruckring*; obr. 11:4), *jednoduché s křížovým provlékacím kroužkem* (něm. *mit Kreuzdruckring*; obr. 11:5), *polokulovité s křížovým provlékacím kruhem* (něm. *halbkugelförmige mit offenem Kreuzdruckring*, obr. 11:6) a *trojlístkové* (něm. *Dreiblatt*; obr. 11:7). Do kategorie *falér* (něm. *Phalere*) byly zahrnuty všechny ozdoby postroje, u nichž je/jsou provlékací kroužek/kroužky *připojen(y) jinde než u okraje*. Rozlišujeme *miniaturní falérky* do velikosti 3 cm (obr. 11:8) a *faléry* s velikostí od 3 cm výše (obr. 11:9), k nimž patří rovněž faléry větší než 15 cm, které pravděpodobně sloužily

Fig. 11:7). In the category of *phaleras* (German *Phalere*), all of the harness decorations were included with which the threading ring/s is/are *attached elsewhere than at the edge*. We distinguish *miniature phaleras* to a size of 3 cm (Fig. 11:8) and *phaleras* with a size from 3 cm and greater (Fig. 11:9), to which also *phaleras* larger than 15 cm belong, which likely served as the decoration of larger straps, e.g. breast straps. We distinguish between *studs* (German *Blechknopf*) based on the *absence of a threading ring*. They are attached either by *holes*, or using *side catches* forming hooks. We again categorize the studs by size, *small studs* with the size up to 3 cm (Fig. 11:10), and *studs* with the size of 3 cm and bigger (Fig. 11:11). Rarely there are also *other decorations* (German *Verzierung*), serving mainly as *pendants* (German *Anhänger*; Fig. 11:12–13). In some cases, rings of various sizes and profiles are also presented in the work.

3.3 Other items concerning the theme of the horse

Of the riding equipment, it is necessary to mention *spurs* (German *Sporn*), which appeared from the La Tène Period and they are always *arch-like spurs with a spike* (they consist of two arms ended with knobs and a spike protruding in the central part). Collets of riding whips (German *Peitschelärmel*) are documented only uniquely; they serve to control the horse when riding. Abroad – in Hochdorf in Germany – in the form of a stick ended with a bayonet was found, serving to control the horse when pulling a wagon (Koch 2006, Taf. 23). We so far lack proof of *saddles* (German *Sattel*) here; proof of leather riding pads (German *Sellet*) is rare reminiscent of today's saddles from a grave in Kemmathen in Bavaria (*Spoletschnik – Bartel 1998*, Tab. 57). The thesis also analyses *two-dimensional depictions*; these are mainly engravings on the utility items (cheek-piece, drinking horn). The issue of La Tène coins is not mentioned, given its wide scope, which would encompass further work. However, I do not avoid the *three-dimensional depiction* of the horse and the rider – *figurines* (German *Figürchen, Pferdstatuetten*; figural depictions up to 20 cm, over 20 cm they are already statues), *belt hooks* (German *Gürtelhaken*), *fibulae* (German *Fibel*) and *pins* (German *Nadel*). Also included are sporadic evidence of the manufacture of horse-related items – semifinished toggles, a form for threading rings and forging blanks of the fittings for the body of the wagon.

jako ozdoba větších řemenů, např. poprsního. *Pukličky* (něm. *Blechknopf*) rozlišujeme na základě *absence provlékačeho kroužku*. Připevňují se buď pomocí *otvorů*, nebo pomocí *postranních zobáčků* tvořících háčky. Pukličky opět třídíme dle velikosti, do 3 cm jde o pukličky (obr. 11:10), od 3 cm výše o *puklice* (obr. 11:11). Vzácně se vyskytnou také *jiné ozdoby* (něm. *Verzierung*), sloužící patrně jako *závěsky* (něm. *Anhänger*; obr. 11:12–13). V některých případech jsou v práci uvedeny také kroužky různých velikostí a profilací.

3.3 Další předměty týkající se tématu koně

Z jezdecké výbavy je vhodné uvést *ostruhy* (něm. *Sporn*), jež se vyskytují od doby laténské a vždy jde o *obloukovité ostruhy s trnem* (tvořeny jsou dvěma rameny zakončenými knoflíky a trnem vyběhajícím ve středové části). Ojedinelý je doklad *objímky jezdeckého bičíku* (něm. *Peitschelärmel*), který sloužil k ovládní koně při jízdě. Ze zahraničí – z německého Hochdorfu – známe doklad bičíku ve formě tyče zakončené bodákem, sloužícího k ovládní koně při tahu vozu (Koch 2006, Taf. 23). Doklady *sedla* (něm. *Sattel*) z našeho území prozatím postrádáme, vzácný je doklad kožené jezdecké podložky (něm. *Sellet*) připomínající dnešní sedla z hrobu v bavorském Kemmathenu (*Spoletschnik – Bartel 1998*, Tab. 57). V práci rozebírám rovněž tematiku *dvourozměrných zobrazení*; jde především o rytiny na užitných předmětech (postranice, picí roh). Problematika laténských mincí není uvedena, vzhledem k jejímu širokému rozsahu, který by obsáhl další práci. Nevyhýbám se však *trojrozměrnému zobrazení* koně a jezdce – *figurkám* (něm. *Figürchen, Pferdstatuetten*; figurální zobrazení do 20 cm, nad 20 cm jde již o plastiky), *opaskovým záponám* (něm. *Gürtelhaken*), *sponám* (něm. *Fibel*) a *jehlicím* (něm. *Nadel*). Zahrnuty jsou také sporadické doklady výroby předmětů týkajících se koně – polotovary roubíků, kadlub na průvlečku a polotovary kování korby vozu.

4.

Basic characteristics of the structure of the horse's body / Základní charakteristika stavby těla koně

General knowledge of the horse's body (*Fig. 12*) is necessary for understanding the functionality, development and use of draught and riding harnesses. The wild horse developed in dry steppe conditions. It adapted to this environment with strong legs ending with hard hooves, which allowed a quick escape from predators, or defence against them. It also developed massive molars to crush dry plant food (*Kmeťová 2014, 24*; for more detail on equine anatomy see e.g. *Budras – Sack – Röck 2005*). Since the first attempts to domesticate the horse, there has been a targeted selection of individuals – breeding. Currently, due to intensive breeding and specialization, certain breeds perform specific tasks (e.g. generally heavier breeds of horses are used for draughting and work, warmblood and thoroughbred breeds for riding and sport). We distinguish over 400 horse breeds. Horses are classified according to two basic criteria: 1. according to *temperament* (pony; thoroughbred – English and Arab, the highest temperament; warmblood – most breeds of horse, medium temperament; cold blood – especially draught horses, generally low temperament),⁸ 2. according to *height* (pony – to 135 cm; a small horse – to 148 cm; a large horse – over 148 cm). The heaviest are naturally cold-blooded horses, weighing 700–1,000 kg, followed by warm-blooded and thoroughbred horses with a weight of ca 400–650 kg, small horses weigh roughly up to 400 kg,

Rámcové poznání koňského těla (*obr. 12*) je nezbytné pro pochopení funkčnosti, vývoje a využití tažných a jezdeckých postrojů. Divoký kůň se vyvíjel v suchých stepních podmínkách. Na toto prostředí se adaptoval pomocí silných nohou zakončených tvrdými kopyty, ta umožňovala rychlý útěk před predátory, případně obranu před nimi. Vyvinuly se u něj také masivní stoličky sloužící k roztlačení suché rostlinné potravy (*Kmeťová 2014, 24*; podrobněji k anatomii koně např. *Budras – Sack – Röck 2005*). Od prvních pokusů s ochočováním koně probíhal cílený výběr jedinců – šlechtění. V současné době díky intenzivnímu chovu a specializaci určitá plemena provádějí konkrétní úkony (např. obecně těžší plemena koní se využívají k vozatajství a práci, teplokrevná a plnokrevná plemena k jízdě a sportu). Vydělujeme přes 400 plemen koní. Základní třídění koní je v podstatě dvojí: 1. dle *temperamentu* (pony; plnokrevník – anglický a arabský, nejvyšší temperament; teplokrevník – většina plemen koní, střední temperament; chladnokrevník – zejména tažní koně, obecně nízký temperament),⁸ 2. dle *výšky* (pony – do 135 cm; malý kůň – do 148 cm; velký kůň – nad 148 cm). Nejtěžší jsou přirozeně chladnokrevní koně, vážící 700–1 000 kg, následují teplokrevníci a plnokrevníci s váhou cca 400–650 kg, malí koně váží zhruba do 400 kg, pony pak maximálně 300 kg (*Pickeralová 2004, 18*). V pravěku však kůň takových rozměrů přirozeně nedosahoval (viz

⁸ Every horse has its own specific character; exceptions can appear in each of the groups.

⁸ Každý kůň má svoji specifickou povahu, v každé ze skupin se mohou vyskytnout výjimky.

4. Basic characteristics of the structure of the horse's body / Základní charakteristika stavby těla koně

ponies then to a maximum of 300 kg (Pickeralová 2004, 18). In prehistory, however, the horse naturally did not reach such dimensions (see below). The horse's temperament is also influenced by its gender; stallions are the most lively, geldings (neutered stallions) and mares are usually calmer, but there are also numerous exceptions. The horse reaches sexual maturity roughly at the age of two, but at this age its physical development is not yet fully completed and it is used for breeding from the age of three or four years. The pregnancy of the mare lasts about eleven months and gives birth to one foal. A horse is referred to as a foal up to one

níže). Temperament koně je ovlivňován i jeho pohlavím; hřebci bývají nejtemperamentnější, valaši (vykastrování hřebci) a klisny jsou většinou klidnější, ovšem také zde lze nalézt četné výjimky. Kůň dosahuje pohlavní dospělosti zhruba ve dvou letech, v tomto věku však ještě není plně ukončen jeho fyzický vývoj a k chovu se používá až od tří, čtyř let. Klisna je březí zhruba jedenáct měsíců a rodí jedno hříbě. Jako hříbě je označován kůň do jednoho roku, do dvou let jde o ročka, tři- a čtyřletý kůň je označován za mladého, od pěti let, po dovršení fyzického růstu (přibližně ve čtyřech letech), za dospělého. S koněm se postupně

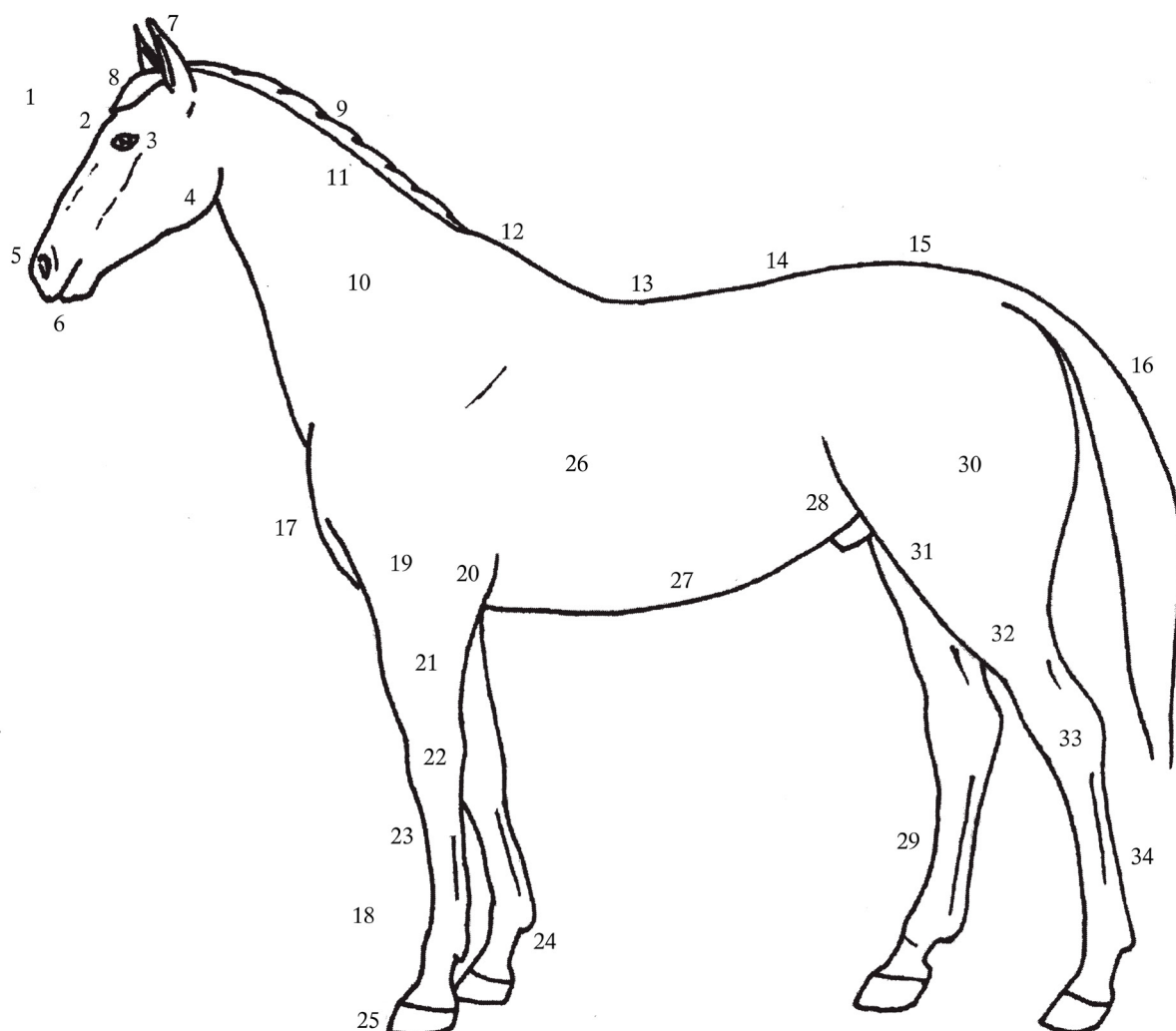

Fig. 12: Structure of the horse body. 1 – head; 2 – forehead; 3 – eye; 4 – jaw; 5 – nostrils; 6 – muzzle (upper and lower lip); 7 – ear; 8 – poll; 9 – mane; 10 – neck; 11 – crest; 12 – withers; 13 – back; 14 – loin; 15 – croup; 16 – dock; 17 – breasts; 18 – forelegs; 19 – shoulder; 20 – elbow; 21 – forearm; 22 – carpal joint; 23 – canon; 24 – fetlock; 25 – hoof; 26 – ribs; 27 – abdomen; 28 – flank; 29 – hind legs; 30 – thigh; 31 – stifle joint; 32 – gaskin; 33 – hock joint; 34 – cannon (after: Kmetová 2014, obr. 1; modified).

Obr. 12: Stavba těla koně. 1 – hlava; 2 – čelo; 3 – oko; 4 – žuchva; 5 – nozdra; 6 – tlama (horní a dolní pysk); 7 – ucho; 8 – kštice; 9 – hřívá; 10 – krk; 11 – šíje; 12 – kohoutek; 13 – záda; 14 – bedra; 15 – kříž; 16 – ohon; 17 – prsa; 18 – přední končetiny; 19 – rameno; 20 – loket; 21 – předloktí; 22 – kloub karpální; 23 – přední hleň; 24 – spěnkový kloub; 25 – kopyto; 26 – žebra; 27 – břicho; 28 – slabiny; 29 – zadní končetiny; 30 – stehno; 31 – holenní kloub; 32 – hleň; 33 – hlezňový kloub; 34 – zadní hleň (podle: Kmetová 2014, obr. 1; upraveno).

year of age, then to two years old a colt, and a three- and four-year-old horse is considered young, from five years of age, after reaching maturity (approximately at the age of four), as an adult. The horse has been worked with gradually since birth or from the age of roughly one year, when it gets used to human presence and treatment; the saddling (preparation for riding) often starts from the age of two, but optimally from three (Habermehl 1961, 24). The horse is then trained (after its basic training) roughly for one year. The horse has the highest working performance in the range of 5 to 12 years. A captive horse can live for more than 30 years. The life of wild horses is much shorter due to poor nutrition and predators.

Osteological remains of horses are sporadic in the Bronze and Iron Ages in Moravia (as compared to the surrounding regions, see e.g. Kmetová 2014). The presence of a skull is ideal from which the age (but only up to eight years of age based on dental cement increases) and the sex of the horse can be studied. The horse has 36 to 40 teeth, while mares and geldings neutered before reaching the age of three years have 36 teeth, stallions grow in addition four canines (*dens canini*). A rudiment appears rarely in the form of so-called wolf teeth (*dens premolaris I – dens lupinus*; Budras – Sack – Röck 2005, 32), which grow up in the horse's mouth where a bit is usually placed. They are subject to considerable wear and tear, often as a result of the rider's jerk. This fact could help in the future to monitor whether the horse was used for riding. The archaeo-zoologist then, based on other markings on the bones, e.g. metric features of long bones and some specific protuberances, adhesions of the crossing vertebrae, cartilage ossification, pathologies and anomalies, may follow some additional information such as age, sex, approximate height, type of horse, wounds treated and untreated, and post-mortem treatment. Such analysis can recognize not only e.g. an imported horse, if it stands out from the local type, but also a treated and therefore highly valued horse (horse treatment today is lengthy and costly, in fractures often with an uncertain outcome; they often choose, especially in sports horses, to put the animal down instead).

Given the very low number of published (as opposed to the number of surveyed sites) osteological analyses, it is only possible to state *what would be possible*. From the Bronze Age, we have available from Moravia e.g. osteological evaluation from the settlement site Dubicko – “intravilán” (Kovačiková 2011), from the Hallstatt Period there is a fragment of the jaw of a horse from Bratčice – “Melčanská” (Golec 2005, 99), the tooth of a horse from Brno-Obřany H140 – “V Širokých” (Adámek 1961, 91) and the bones of at least five individuals from the site Habrůvka – “Býčí skála” (Pucher 1995, 151), from the La Tène Period then a skull and some bones of the legs from the site Břeclav – “Žleby” (unpublished, Libor Kalčík provided the material

pracuje od narození či od věku zhruba jednoho roku, kdy si zvyká na lidskou přítomnost a zacházení; obsedání (připravování k jízdě) začíná mnohdy již od dvou let, optimálně však od tří (Habermehl 1961, 24). Kůň je pak příježděný (po základním výcviku) zhruba po jednom roce. Největší pracovní výkonnosti kůň dosahuje v rozmezí 5 až 12 let. Kůň v zajetí se může dožít více než 30 let, v přírodě vlivem horší výživy a kvůli predátorům mnohem méně.

Osteologické pozůstatky koně jsou v době bronzové a železné na Moravě sporadické (oproti okolním regionům, viz např. Kmetová 2014). Ideální je přítomnost lebky, na které lze studovat věk (avšak pouze do osmi let na základě přírůstků zubního cementu) a pohlaví koně. Kůň má od 36 do 40 zubů, přičemž klisny a valaši kastrování do tří let mají 36 zubů, hřebcům navíc narůstají čtyři špičáky (*dens canini*). Vzácně se objeví rudiment v podobě tzv. vlčích zubů (*dens premolaris I – dens lupinus*; Budras – Sack – Röck 2005, 32), které vyrůstají v koňské tlamě v místě, kam je obvyčejně ukládáno udidlo. Dochází k jejich značnému opotřebenosti, mnohdy až nalomení či odlomení, často vlivem trhnutí udidlem jezdcem. Tento fakt by v budoucnu mohl pomoci sledovat, zda byl kůň jezdecký. Archeozoolog potom na základě dalších znaků na kostech, např. metrických znaků dlouhých kostí a některých specifických výběžků, srůstu křížových obratlů, osifikace růstových chrupavek, patologií a anomálií může sledovat některé další informace, jako např. věk, pohlaví, přibližnou výšku, typ koně, vyléčená a neléčená zranění a postmortální zacházení. Takováto analýza může nejen rozpoznat např. importovaného koně, pokud se vymyká místnímu typu, ale také koně léčeného, a tudíž vysoce ceněného (léčba koně je i v dnešní době zdlouhavá a nákladná, u zlomenin mnohdy s nejistým výsledkem; často se volí, zejména u sportovních koní, spíše uspání zvířete).

Vzhledem k velmi nízkému počtu publikovaných (oproti počtu prozkoumaných lokalit) osteologických analýz lze zatím pouze konstatovat, *co by bylo možné*. Z doby bronzové máme z Moravy k dispozici např. osteologické vyhodnocení ze sídlištní lokality Dubicko – „intravilán“ (Kovačiková 2011), z doby halštatské pochází fragment čelisti koně z Bratčic – „Melčanské“ (Golec 2005, 99), zub koně z Brna-Obřan H140 – „V Širokých“ (Adámek 1961, 91) a kosti nejméně pěti jedinců z lokality Habrůvka – „Býčí skála“ (Pucher 1995, 151), z doby laténské pak lebka a několik kostí končetin z lokality Břeclav – „Žleby“ (nepublikováno, materiál k nahlédnutí poskytl Libor Kalčík). Kompletní kostra koně chybí úplně, a tak zatím není možné rekonstruovat např. původní vzhled jedinců. Právě kvůli nízkému stavu vyhodnocení osteologického materiálu ze sídlišť a pohřebišť, a tedy i nemožnosti komparace pramenů, se problematikou pozůstatků těl koní nezabýváme.

K tělesné konstituci koní a jejím rozčlenění se mnohokrát vyjádřil Sándor Bökönyi (1952; týž 1954; týž 1968; týž

to be seen). The complete skeleton of the horse is missing completely, so it is not yet possible to reconstruct e.g. original appearance of individuals. It is precisely because of the low state of the evaluation of osteological material from settlements and burial grounds, and therefore the impossibility of comparing the sources, that I do not deal with the issue of the remains of horse bodies.

Sándor Bökönyi (1952; *idem* 1954; *idem* 1968; *idem* 1974; *idem* 1993), whose work is still fundamental, commented many times on the physical constitution of horses and its division. For the Bronze Age, a gracile type of roughly 120–140 cm tall horse is considered, greater population variability appears at the end of the Bronze Age, probably in connection with the crossing with non-autochthonous horses (Kyselý–Peške 2016, 35). Sándor Bökönyi established two groups of horses for the Iron Age in Europe – Western and Eastern; the border between them should lie approximately on the axis Venice–Vienna. Moravia could be an extension of this link. “Western horses” are 150 cm tall, their average height is about 127 cm and have a fairly long skull, “Eastern horses” (the group was discerned based on osteological analyses of the burial ground Szentes-Vekerzug) are slightly taller and more robust – the animals reach 137 cm on average and are similar to Oriental and Near-Eastern horses (Bökönyi 1993, 36, 39). The Western group was to be expanded in Central Europe, the Eastern group in the Pannonian Basin, in the Black Sea region and Siberia. Sándor Bökönyi sees the difference even in the depiction of the tin belt hooks from Vače or on the hand mirror from Modena (Bökönyi 1968, 36, 39). Such a view is also supported by the likely height of horses from the cave sanctuary Habrůvka – “Býčí skála”, when individuals were to reach a height of 128–137 cm at the withers (Pucher 1995, 152), i.e. the values determined for the Western type of horses; e.g. horses found in the central site of Heuneburg in the Baden-Württemberg region (Braun-Schmidt 1983) reached similar heights. However, the variability of horses was probably much greater and fluctuated over time, as evidenced by modern DNA analysis (Levine 2006) as well as by the diversity of horse bits, supported by archaeological experiment (see chap. 7).

1974; *týž* 1993), jehož práce jsou dodnes zcela zásadní. Pro dobu bronzovou se uvažuje o gracilním typu koně vysokém zhruba 120–140 cm, větší variabilita populace se objevuje v závěru doby bronzové, pravděpodobně v souvislosti s křížením s neautochtonními koňmi (Kyselý–Peške 2016, 35). Sándor Bökönyi pro dobu železnou v Evropě stanovil dvě skupiny koní – západní a východní; hranice mezi nimi by měla ležet přibližně v ose Benátky–Viedeň. Morava by mohla být prodloužením této spojnice. „Západní koně“ jsou vysocí maximálně 150 cm, průměrně okolo 127 cm a mají poměrně dlouhou lebku, „východní koně“ (skupina byla vydělena na základě osteologických analýz pohřebiště Szentes-Vekerzug) jsou o něco vyšší a robustnější – zvířata dosahují průměrně 137 cm a jsou podobná orientálním a předovýchodním koním (Bökönyi 1993, 36, 39). Západní skupina měla být rozšířena i ve střední Evropě, východní pak v oblasti Panonské pánve, Černomoří a Sibíře. Rozdíl spatřuje Sándor Bökönyi i na zobrazení opaskové zápony z Vače nebo na zrcátku z Modeny (Bökönyi 1968, 36, 39). Takový názor podporuje rovněž pravděpodobná výška koní z jeskynní svatyně Habrůvka – „Býčí skála“, kdy měli jedinci dosahovat kohoutkové výšky 128–137 cm (Pucher 1995, 152), tedy hodnot stanovených pro západní typ koní; podobné výšky dosahovali např. koně nalezené na centrální lokalitě Heuneburg v Bádensku-Württembersku (Braun-Schmidt 1983). Variabilita koní však byla pravděpodobně mnohem větší a v průběhu času kolísala, na což poukazují moderní DNA analýzy (Levine 2006) a také rozmanitost koňských udidel, podpořená archeologickým experimentem (viz kap. 7).

5.

Archaeological sources – analysis / Archeologické prameny – analýza

In this chapter I deal with archaeological sources with the theme of horses that have been collected from Moravia. Altogether there are 219 localities (*Fig. 13–16*), from which we register 5,259 items. The sources are divided into three periods – the Bronze Age, the Hallstatt Period and the La Tène Period, but especially the transition periods (Ha B3 – Ha C1a; Ha D3 – LT A) could be problematic in the chronological determination. The sources are assessed comprehensively, among other things to monitor the cultural-chronological development of individual types of objects not only in Moravia, but also in the wider of Central European surroundings.

5.1 Methodology of work with the sources

From a methodological point of view, I proceed by the *hypothetical-deductive method* (Neustupný 2007, 166–167). I first synthesize all the collected sources, categorize them (wagons, yokes, harnesses, etc.) and assess them in mutual relations and in chronological order. Due to the extensive data set I search for supra-regional (i.e. Czech, Slovak, Polish, Austrian, German or Italian) analogies only where necessary – for collections that are unique, resp. their origin and dating in Moravia is questionable.

In obtaining archaeological data I proceeded in several steps, which mutually intertwined and repeated as needed: 1. *work with summary archaeological literature* dealing with the topic of horses and wagons, creating searches with the effort to find out which archaeological sources were written on the topic and whether it is necessary monitor them (e.g. Woytowitsch 1978; Barth et al. 1987; Werner 1988; Pare 1991; idem 1992; Dietz 1998; Schönfelder 2002; Fansa –

V této kapitole se zabývám archeologickými prameny s tématem koně, které se podařilo shromáždit z Moravy. Celkově jde o 219 lokalit (*obr. 13–16*), odkud evidujeme 5 259 předmětů. Prameny jsou rozděleny rámcově do tří období – doby bronzové, doby halštatské a doby laténské, avšak zejména přechodná období (Ha B3 – Ha C1a; Ha D3 – LT A) mohou být v chronologickém určení problematická. Prameny jsou posuzovány komplexně, a to mimo jiné kvůli sledování kulturně-chronologického vývoje jednotlivých typů předmětů nejen na Moravě, ale i v širším okolí střední Evropy.

5.1 Metodika práce s prameny

Z metodického hlediska postupuji *hypoteticko-deduktivní metodou* (Neustupný 2007, 166–167). Veškeré shromážděné prameny nejprve syntetizuji, třídím do kategorií (vozy, jha, postroje ad.) a následně je posuzuji ve vzájemných vztazích a v chronologickém pořadí. Kvůli obsáhlému souboru dat vyhledávám nadregionální (tj. české, slovenské, polské, rakouské, případně německé nebo italské) analogie pouze tam, kde je to nezbytné – u souborů, jež jsou unikátní, resp. jejich původ a datování v rámci Moravy je diskutabilní.

Při získávání archeologických dat jsem postupovala v několika krocích, které se vzájemně prolínaly a dle potřeby opakovaly: 1. *práce se souhrnnou archeologickou literaturou* zabývající se tématem koní a vozů, vytvoření rešerší se snahou zjistit, které archeologické prameny byly k tématu sepsány a zda je třeba je monitorovat (např. Woytowitsch 1978; Barth et al. 1987; Werner 1988; Pare 1991; týž 1992;

Burmeister Hrsg. 2004; Trachsel 2004; Koch 2006); 2. *research in the literature dealing with the periods in question, systematic monitoring* of selected archaeological sources (comprehensive works for different periods and themes, catalogue works, regional literature, archaeological journals including *Přehled výzkumů*); 3. *addressing colleagues from Moravian institutions* (Institute of Archaeological Heritage Care Brno, Archaeological Centre Olomouc, Moravian Museum Brno, regional museums) – consultations, request for the provision of objects for documentation and publication; 4. *documentation of the objects* on the spot or loan for documentation; 5. the *return* of objects to institutions.

The systematic collection of all available sources was followed by their processing: 1. creation of an item *catalogue*; 2. *source verification* and elimination of incorrectly classified sources, transfer of some units; 3. creation of *pictorial plates*. For ease of reference, the catalogue is divided into three periods – Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods;

Dietz 1998; Schönfelder 2002; Fansa – Burmeister Hrsg. 2004; Trachsel 2004; Koch 2006); 2. *rešerše v literatuře zabývající se vytyčenými obdobími, systematický monitoring* vybraných archeologických pramenů (souborné práce pro různá období a tematiky, katalogové práce, regionální literatura, archeologické časopisy včetně *Přehledu výzkumů*); 3. *oslovení kolegů z moravských institucí* (Ústav archeologické památkové péče Brno, Archeologické centrum Olomouc, Moravské zemské muzeum Brno, regionální muzea) – konzultace, žádost o poskytnutí předmětů k dokumentaci a publikaci; 4. *dokumentace předmětů* na místě, případně zapůjčení k dokumentaci; 5. *navrácení předmětů* institucím.

Po systematickém shromáždění všech dostupných pramenů následovalo jejich zpracování: 1. tvorba položkového *katalogu*; 2. *verifikace* a vyloučení chybně zařazených pramenů, předatování některých celků; 3. tvorba *obrazových tabulí*. Katalog je pro snadnější orientaci rozčleněn do tří období – doba bronzová, doba halštatská a doba laténská;

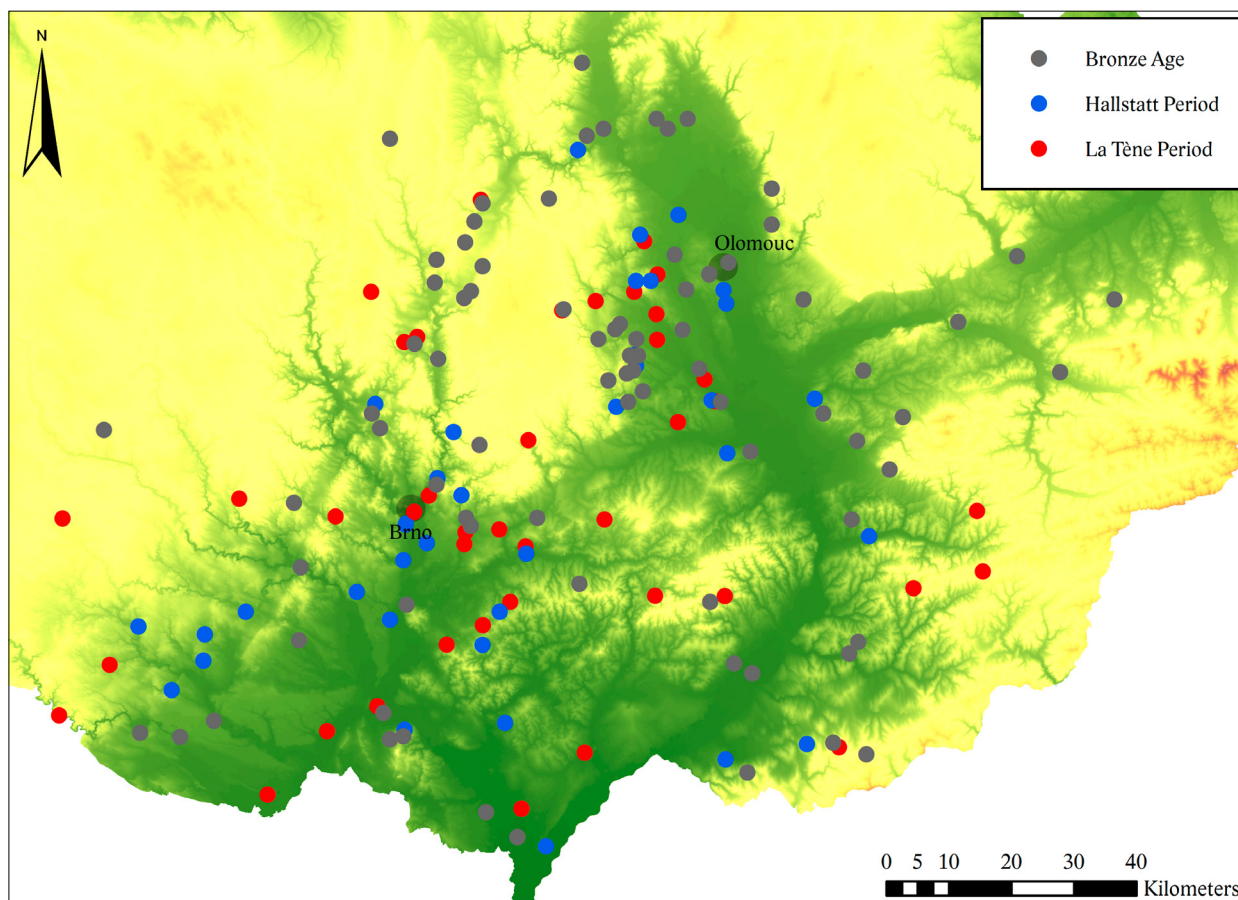

Fig. 13: Spatial dispersion of archaeological sources in three periods. The marked points and descriptions correspond to Fig. 14–16 (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 13: Prostorová disperze archeologických pramenů ve třech obdobích. Vyznačené body a popisky odpovídají obr. 14–16 (sestavila: Z. Mírová).

within each period, individual items are sorted alphabetically. Each catalogue item contains the following data:

Sequence number, Name of the administrative unit – “route or closer find circumstances” (District)

Dating: Contemporary dating of the unit/subject modified according to the author in Reinecke’s chronology.

Cultural context: Group or culture within the period.

Find context: Settlement/grave/hoard/singular find.

Description of the situation: Who explored the context and sources and when, closer find circumstances, notes.

Finds with an equine theme:

Sequence number of the artefact. *Material name decoration*, number of pcs, fragmentation or note. Size. Inventory number⁹ (reference to the plate and number of the item).

Other finds: Finds essential for adding context or dating, of the settlements only the significant ones.

Bibliography: Primary and secondary literature.

Deposition: Name of the institution.

In the catalogue, the sites are listed under the *current name of the administrative unit*, therefore many traditional catalogue names of the sites have been changed (e.g. Křenůvky/now Myslejovice-Křenůvky – “Nivky”; Hlásnica u Horákova/now Mokrý-Horákov – “Hlásnica”; Všemina/now Dešná – “Hrádek”), but in the catalogue the old/traditional name is always also presented with a reference to the new item. If there are multiple contexts in one site, settlements are always the first to be ordered, followed by burial grounds. During the extraction of archaeological sources, we managed to include in some of the three periods also units that have not yet been dated, or have been dated quite differently (typically: bits that are very similar and separated by mere details; some ornaments that look similar but for different types – e.g. tutuli-like knobs from Kněždub – “Šumárník” or Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, which were dated to the Hallstatt Period by the authors, but they belong to the Period of the Urnfields), while some items were excluded. There are numerous of sources that have been published only preliminary or are published for the first time. I am also aware of the fact that I have not been able to capture all existing sources related to the horse – primarily from the ever-increasing find funds acquired by metal-detector survey, from a number of unpublished sites and unregistered old museum collections. Nevertheless, the work covers the main core of the finds (well-published and chronologically identifiable localities), on the basis of which I formulate

v rámci každého období jsou jednotlivé položky řazeny abecedně. Každá katalogová položka obsahuje následující data:

Pořadové číslo, Název administrativního celku – „trať nebo bližší nálezové okolnosti“ (okres)

Datace: Současné datování celku/předmětu upravené dle autorky v Reineckeho chronologii.

Kulturní kontext: Skupina či kultura v rámci období.

Nálezový kontext: Sídliště/hrob/depot/ojedinelý nález.

Popis situace: Kdo a kdy kontext a prameny prozkoumal, bližší nálezové okolnosti, poznámky.

Nálezy s koňskou tematikou:

Pořadové číslo artefaktu. *Materiál* název výzdoba, počet ks, fragmentace či poznámka. Rozměry. Inventurní číslo⁹ (odkaz na tabulku a číslo předmětu).

Ostatní nálezy: Nálezy podstatné pro doplnění kontextu či datování, ze sídlišť jen významné.

Literatura: Zdrojová a doplňující literatura.

Uložení: Název instituce.

V katalogu jsou lokality uvedeny pod *současným názvem administrativního celku*, došlo tedy nutně k přejmenování mnoha tradičně vedených lokalit (např. Křenůvky/nyní Myslejovice-Křenůvky – „Nivky“; Hlásnica u Horákova/now Mokrý-Horákov – „Hlásnica“; Všemina/nyní Dešná – „Hrádek“), v katalogu je však uveden vždy rovněž starý/tradiční název s odkazem na novou položku. Pokud existuje na jedné lokalitě více kontextů, jako první jsou vždy řazena sídliště, za nimiž následují pohřebiště. Během získávání archeologických pramenů se podařilo zařadit do některého ze tří období také celky, jež dosud nebyly datovány, nebo byly datovány zcela jinak (typicky: udidla, která jsou si velmi podobná a rozřazují je pouhé detaily; některé ozdoby, jež vypadají podobně, ale pro určitou dobu jsou charakteristické odlišné typy – např. tutulovité knoflíky z Kněždubu – „Šumárník“ či Malého Hradiska – „Starého Hradiska“, které autoři datovali do doby halštatské, náleží však do období popelnicových polí), zároveň byly některé předměty vyloučeny. V práci je uvedeno množství pramenů, které dosud byly publikovány pouze předběžně, nebo jsou publikovány vůbec poprvé. Jsem si rovněž vědoma, že se mi nepodařilo zachytit všechny existující prameny týkající se koně – primárně ze stále narůstajícího nálezového fondu nabytého detektorovým průzkumem, z množství ještě nepublikovaných lokalit i nerevidovaných starých muzejních sbírek. Práce však postihuje většinové stěžejní jádro nálezů (celistvě publikované a dobře chronologicky

9 If the item does not have an inventory number or it is not possible to find the number, it is listed in the catalogue as Unlisted.

9 Pokud předmět nemá inventurní číslo či číslo není možné dohledat, v katalogu je uvedena poznámka Neevidováno.

research questions and try to answer them. The aim is *to raise awareness* of the sources of horse themes and *to help with orientation* in a wide range of subjects. Plates with pictorial supplements are sorted in the same way as items in the catalogue. Ideally, the subject is portrayed in a drawing and a photograph, but occasionally only in drawing or only (exceptionally) photographically. An identical item in dozens of specimens from a single site is depicted only by the characteristic item(s). Rarely, objects are left undepicted (old lost collections, the preserved description of which is, however, sufficient for typology; new collections being prepared for publication by other authors).

After compiling the catalogue of sites and pictorial plates, I proceeded to evaluate the individual categories of sources with the theme of horses. These can be generally divided into five categories: 1. wagons (fittings of the naves of the wheels, fittings of the wagon body, wheel tyres, linchpins, cotter pins, axle pins etc.); 2. yokes (leading circles, toggles, decorations); 3. harness (bits, cheek-pieces, decorations); 4. riding equipment (spurs, whips); 5. depiction of the horse (figural art – figurines, zoomorphic buckles, belt hooks, pins, two-dimensional art). I studied the sources simultaneously (e.g. wagons from all three periods in question) in order to observe better their chronological-typological development across space and time. First, they are evaluated within each category – the type (in relation to the above-mentioned core works) is determined, analogies are found and a chronological framework is established. Thus, the data is ready for *systematic chronological classification, evaluation and design of a new typological-chronological system for Moravia* (chap. 6). Collections of uncertain origin, vaguely dated and of low information value have been excluded from the final design of the chronological system for the bridle in Moravia; on the contrary, units are selected that are well published, accurately dated based on other subjects, and interrelated with existing data. Chronological classification is correlated with some significant works that have originated for the periods mentioned (see chap. 6). For each category, tables with typical objects are created and for better visualization they are set in graphic reconstructions. The outcome of this work is the proposal of a chronological system of sources with the theme of horse for Moravia, which is set in clearly arranged typological-chronological tables.

The following part is devoted to archaeological reconstructions and experimental archaeology, the role of the horse in prehistory and the socio-economic aspects that the horse brought. These chapters also open a discussion on the inexhaustible topic of the horse in prehistory and protohistory.

As mentioned above, the issue of sources with the theme of horses is so extensive and at the same time so neglected that it is practically impossible to collect all the relevant

uchopitelné lokality), na jehož základě formulují výzkumné otázky a snažím se je zodpovědět. Cílem je *rozšířit povědomí* o pramenech s koňskou tematikou a *pomoci s orientací* v širokém spektru předmětů. Tabulky s obrazovými přílohami jsou řazeny totožně jako položky v katalogu. V ideálních případech je předmět zobrazen kresebně a fotograficky, občas však jen kresebně a jen výjimečně pouze fotograficky. Identický předmět v desítkách exemplářů z jednoho naleziště je vyobrazen pouze charakteristickým(i) kusem/kusy. Vzácně jsou předměty ponechány bez vyobrazení (staré ztracené soubory, jejichž dochovaný popis je ovšem k typologickému zařazení dostačující; nové soubory připravené k publikaci jinými autory).

Po sestavení katalogu lokalit a obrazových tabulek jsem přistoupila k vyhodnocení jednotlivých kategorií pramenů s tématem koně. Ty lze rámcově dělit do pěti kategorií: 1. vozy (kování nábojů kol, kování korby, ráfky kol, zákolníky, závlačky, osově kolíky aj.); 2. jha (vodící kroužky, roubíky, ozdoby); 3. koňský postroj (udidla, postranice, ozdoby); 4. jezdecká výbava (ostruhy, bičičky); 5. zobrazení koně (figurální umění – figurky, zoomorfní spony, opaskové zápony, jehlice, dvojrozměrné umění). Prameny jsem studovala společně (např. vozy ze všech tří sledovaných období), aby bylo možné lépe sledovat jejich chronologicko-typologický vývoj napříč prostorem a časem. Nejprve jsou vyhodnoceny v rámci jednotlivých kategorií – je určen typ (v návaznosti na výše uvedené stěžejní práce), vyhledány analogie a stanoven chronologický rámec. Tím jsou data připravena k *systematickému chronologickému zařazení, vyhodnocení a návržení nového typologicko-chronologického systému pro Moravu* (kap. 6). Z konečného návrhu chronologického systému pro koňské postroje na Moravě jsou vyloučeny soubory nejisté, vágně datované a s malou výpovědní hodnotou, naopak jsou vybrány celky, které jsou dobře publikované, přesně datované na základě jiných předmětů a vzájemně provázané s již existujícími daty. Chronologické zařazení je korelováno s některými významnými pracemi, jež vznikly/vznikají pro uvedená období (viz kap. 6). Pro každou kategorii jsou vytvořeny tabulky s typickými předměty a pro lepší vizualizaci jsou zasazeny do grafických rekonstrukcí. Vyústěním práce je návrh chronologického systému pramenů s tématem koně pro Moravu, který je zasazen do přehledných typologicko-chronologických tabulí.

Navazující část práce je věnována archeologickým rekonstrukcím a experimentální archeologii, roli koně v prehistorii a sociálně-ekonomickým aspektům, jež kůň přinášel. Tyto kapitoly zároveň otevírají diskuzi nad nevyčerpatelným tématem koně v prehistorii a protohistorii.

Jak již bylo zmíněno výše, problematika pramenů s tématem koně je natolik rozsáhlá a zároveň natolik opomíjená, že prakticky není možné shromáždit veškerý relevantní

material. The work, however, relies mainly on well-published and dated units (in the Bronze Age especially hoards, in the Hallstatt and La Tène Periods they are burial grounds and hilltop settlements), with the help of which it is also possible to study sources that do not fulfil these qualities. Even in terms of the generally low knowledge of the issue among researchers, it is possible that many objects are still kept in museum collections under a different chronological period, or they are not dated or typologically determined at all. Many items are also mixed with other units, lost, poorly documented, or conserved, which can obstruct their correct typological and chronological classification. Often there is a mere mention that an object has been found, but there is no representation, so the collection cannot be verified (e.g., “*an antler cheek-piece was found*” – but the collection no longer exists and has never been better published; not to mention typology or chronology). Of course, these subjects could not be taken into account, at least not in the context of this work.

Another critical point is the quality of the data collected and published. Some illustrations are based on works more than 100 years old (e.g. *Červinka 1902a*). This is due to the unique nature of the objects, their (current) inability to be found; rarely, older drawings were used deliberately, as objects cannot be borrowed to create new drawings and photographic documentation. Some researchers do not present precise locations of their works, either unknowingly, because of the age of the file, or intentionally to protect archaeological data. Some data come from metal-detector finds, settlement collections or hoards, and therefore cannot tell us much about the function of the object; however, their testimonial value lies in a good chronological understanding or typological development of objects in the Moravian context. Often the quality of the data is questionable, the images are difficult to read, the labels are inadequate, the scales are missing, etc. However, I tried to eliminate these shortcomings and get new or corrected data. The work is therefore a varied mixture of old (but often high quality) drawings, re-published redrawns of original drawings, brand new drawings that came in for this work, photos from original publications, new photos of the author, photographs taken by colleagues sent by e-mail, exceptionally even pictures taken with the use of a mobile phone. All these depictions, however, appear to be full-fledged as they can be used to read basic information and help to illustrate an image of the equestrian theme in Moravia.

The last point is the adequacy of the sources. I tried to cover all the horse-related and *likely* horse-related sources. Unambiguous source identifying the presence of the wagon (and here it is necessary to ask whether truly of the entire wagon) are the fittings of the wheel naves, fittings of the felloes, fittings of the spokes, wheel tyres of the wagon, linchpins and fittings or decorations of the body of the wagon. With the horse harness, they are only bits and

materiál. Práce se však opírá zejména o dobře publikované a datované celky (v době bronzové jde zejména depoty, v době halštatské a laténské jsou to pohřebiště a výšinné lokality), s jejichž pomocí lze studovat rovněž prameny, které tyto kvality nesplňují. I z hlediska všeobecně nízké znalosti problematiky mezi badateli je možné, že mnoho předmětů je dodnes vedeno v muzejních sbírkách pod jiným chronologickým obdobím, případně nejsou vůbec datovány či typologicky správně určeny. Mnoho předmětů je také smícháno s jinými celky, ztraceno, špatně zdokumentováno či zakonzervováno, což může činit problémy při jejich typologickém a chronologickém zařazení. Mnohdy existuje pouhá zmínka, že se předmět našel, ale chybí vyobrazení, tudíž soubor nelze verifikovat (např. „*byla nalezena parohová postranice*“ – avšak soubor dnes již neexistuje a nikdy nebyl lépe publikován, z tvrzení není jisté, zda o postranici skutečně šlo, o typologii či chronologii nemluvě). Tyto předměty tedy pochopitelně nemohly být vzaty v potaz, alespoň ne v rámci této práce.

Dalším kritickým bodem je kvalita získaných a publikovaných dat. Některá vyobrazení vycházejí z prací starších více než 100 let (např. *Červinka 1902a*). Je to způsobeno jednak unikátním charakterem předmětů, jednak např. jejich (současnou) nedohledatelností; vzácně byly starší kresby využity záměrně, neboť předměty není možné zapůjčit k zhotovení nové kresby a fotodokumentaci. Někteří badatelé ve svých pracích neuvádějí přesná místa nálezu, ať už nevědomky, kvůli stáří souboru, nebo záměrně kvůli ochraně archeologických dat. Některá data pocházejí z detektorových nálezů, sídlištních souborů či depotů, a nemohou nám tedy příliš napovědět o funkci předmětu; jejich výpovědní hodnota však spočívá v dobrém chronologickém uchopení či typologickém vývoji předmětů v moravském kontextu. Mnohdy je kvalita dat sporná, zobrazení jsou špatně čitelná, popisky jsou nedostatečné, chybí měřítko apod. Tyto nedostatky jsem se však snažila alespoň eliminovat a získat data nová či opravená. Práce je tudíž pestrou směsicí starých (ale mnohdy kvalitních) kreseb, znovu publikovaných překreslených původních kreseb, kreseb zcela nových, jež vznikly pro tuto práci, fotografií z původních publikací, nových fotografií autorky, fotografií kolegů zaslaných e-mailem, výjimečně dokonce fotografií z mobilů, nešlo-li jinak. Všechna tato zobrazení se však jeví jako plnohodnotná, pokud z nich lze vyčíst základní informace a pomohou dokreslit obraz o pramenech s tématem koně na Moravě.

Posledním bodem je adekvátnost pramenů. Snažila jsem se postihnout všechny prameny související s koněm a prameny *pravděpodobně* související s koněm. Jednoznačným pramenem identifikujícím přítomnost vozu (a zde je třeba položit si otázku, zda skutečně celého vozu) jsou kování náboje kol, kování loukotí, kování paprsků, ráfky kol vozu, zákolníky a kování či ozdoby korby vozu. U koňského postroje jsou to pouze udidla a postranice (zde je

a cheek-pieces (here it is worth mentioning one case for all – a woman who had a horse bit secondarily used as a necklace on her neck in grave 196 at Hallstatt, Austria – is it still a horse harness or already female jewellery?; *Kromer 1959*, Taf. 22:12). Most of the ornaments, especially present in hoards or from settlement and unique contexts, could be used to decorate clothing, headgear, armour, some applications even as decoration of grave walls or furniture (e.g. decorative plates from the site Dunajská Lužná – “Nové Košariská”; *Studeníková 2014*; in Moravia they are, however, proved *in situ* as the decoration of a yoke). Without context, their functional classification is uncertain, moreover, I think that a large number of objects mentioned in this work had more functions – but still they are primarily ornaments (an example is the grave Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů”, where the same semi-circular knobs occurred on both the skeleton belt and the horse harness). The function of the items may also have changed within the geographical distribution – in Hungary some items referred to as strap splitters were found *in situ* on a horse harness (*Chochorowski 1985*, Abb. 38–39), but in Moravia they always appear only as part of female *compound belts* (*Golec – Fojtík 2020*), therefore they were not included in this book. Objects the context of which is evidently related to another functional classification (the above-mentioned belts or phaleras found in the skeleton’s belt from the site Brno-Líšeň – “ul. Holzova”; *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 4). For completeness sources that somehow depict horses were also included. These are fibulae, belt hooks, figurines and engraved images. These objects often capture unique facts – e.g. the form of harness straps or hitches, albeit in a largely stylized form. Primarily, it is not an attempt to prove that these artefacts were indeed related to the horse. Such objects are important for the overall chronological and typological picture of sources about horses in Moravia.

5.2 Bronze Age

From the Bronze Age, 1,496 items were collected from 115 contexts (Fig. 14–15). There are 6 contexts from the *hilltop settlements*, i.e. 5.2% (1. Blučina – “Cezavy”, 2. Blučina – “Pastviska”, 14. Brno-Obřany – “Na Domovních”, 17. Buchlovice – “Holý kopec”, 38. Kladky, 39. Kněždub – “Šumárník”), 4 contexts from *lowland and unspecified settlement*, i.e. 3.5% (26. Držovice – “Díly odvráhoviční”, 27. Hodonice – “Vertex”, 75. Otaslavice – “dům č. 55”, 100. Sudice – “Podlipničí”). *Unspecified graves in the burial ground* we know from 2 contexts, i.e. 2.7% (12. Bořitov – “U Dálnice”, 68. Mostkovice – “Saraský kopec”), from *cremation graves* total 31 contexts, i.e. 27% (32. Hrubčice H4 – “Podlučí”, 54. Moravičany H43 – “Dílečky”, 55. Mo-

vhodné uvést příklad za všechny – v hrobě 196 na pohřebišti v rakouském Hallstattu byla pohřbena žena, jež měla na krku koňské udidlo sekundárně užitě jako náhrdelník – je tento předmět stále ještě koňským postrojem, nebo už ženským šperkem?; *Kromer 1959*, Taf. 22:12). Většina ozdob, zejména přítomných v depotech či ze sídlištních a ojedinelých kontextů, mohla sloužit ke zdobení oděvu, pokrývky hlavy, zbroje, některé aplikace dokonce jako výzdoba stěn hrobů či nábytku (např. ozdobné plíšky z lokality Dunajská Lužná – „Nové Košariská“; *Studeníková 2014*; na Moravě jsou však doloženy *in situ* jako ozdoba jha). Bez kontextu je jejich funkční zařazení nejisté, ostatně domnívám se, že velké množství předmětů uvedených v této práci mělo funkcí více – stále jde však primárně o ozdoby (příkladem je hrob Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“, kde se stejné polokulovité knoflíky vyskytly jak na opasku kostry, tak na koňském postroji). Funkce předmětů se také mohla měnit v rámci geografického rozložení – v Maďarsku některé předměty označované za rozdělovače řemenů byly nalezeny *in situ* na koňském postroji (*Chochorowski 1985*, Abb. 38–39), na Moravě se však vždy vyskytují pouze jako součásti ženských *skládaných opasek* (*Golec – Fojtík 2020*), a do této knihy tudíž zařazeny nebyly. Z práce jsou vyjmuty předměty, jejichž kontext evidentně souvisí s jiným funkčním zařazením (již výše zmíněné opasky či faléry nalezené v pase kostry z lokality Brno-Líšeň – „ul. Holzova“; *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 4). Pro úplnost byly zařazeny také prameny, jež nějakým způsobem zobrazují koně; jde o spony, opaskové zápony, figurky a rytá zobrazení. Tyto předměty mnohdy zachycují jedinečné skutečnosti – např. podobu řemení postroje či zápřah, i když ve značně stylizované formě. Primárně přitom nejde o snahu prokázat, že tyto artefakty skutečně s koněm souvisely. Takové předměty jsou důležité pro celkový chronologicko-typologický obraz pramenů o koni na Moravě.

5.2 Doba bronzová

Z doby bronzové se podařilo shromáždit 1 496 předmětů, které pocházejí ze 115 kontextů (obr. 14–15). Z *výšinných sídlišť* evidujeme 6 kontextů, tj. 5,2 % (1. Blučina – „Cezavy“, 2. Blučina – „Pastviska“, 14. Brno-Obřany – „Na Domovních“, 17. Buchlovice – „Holý kopec“, 38. Kladky, 39. Kněždub – „Šumárník“), z *nížinných a nespecifikovaných sídlišť* 4 kontexty, tj. 3,5 % (26. Držovice – „Díly odvráhoviční“, 27. Hodonice – „Vertex“, 75. Otaslavice – „dům č. 55“, 100. Sudice – „Podlipničí“). Z *nespecifikovaných hrobů na pohřebišti* známe 2 kontexty, tj. 2,7 % (12. Bořitov – „U Dálnice“, 68. Mostkovice – „Saraský kopec“), ze *žárových hrobů* celkem 31 kontextů, tj. 27 % (32. Hrubčice H4 – „Podlučí“, 54. Moravičany H43 – „Dílečky“,

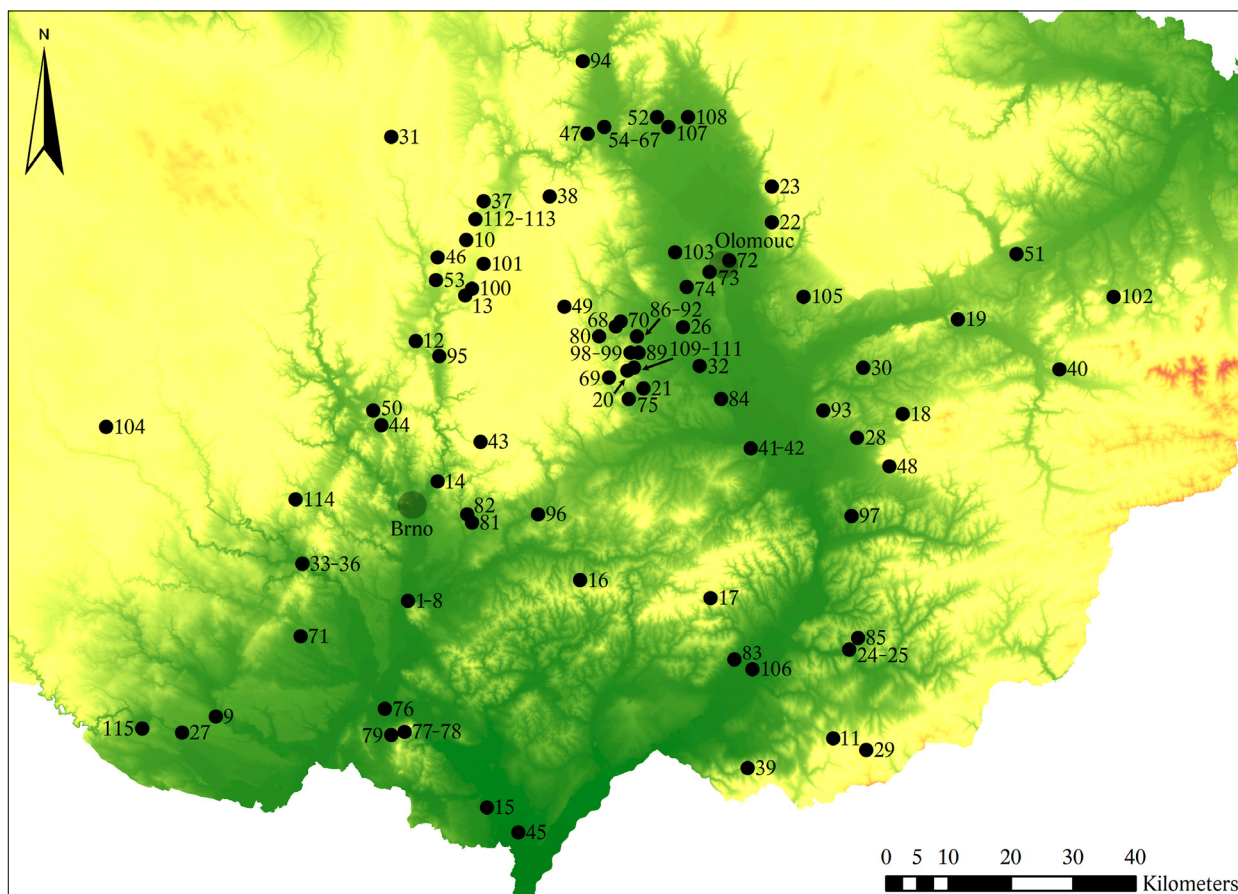

Fig. 14: Map of sites from the Bronze Age. The numbers correspond to the items in the catalogue of sites (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 14: Mapa lokalit z doby bronzové. Čísla odpovídají položkám v katalogu lokalit (sestavila: Z. Mírová).

ravičany H141 – “Dílečky”, 56. Moravičany H202 – “Dílečky”, 57. Moravičany H499 – “Dílečky”, 58. Moravičany H730 – “Dílečky”, 59. Moravičany H792 – “Dílečky”, 60. Moravičany H817 – “Dílečky”, 61. Moravičany H855 – “Dílečky”, 62. Moravičany H1046 – “Dílečky”, 63. Moravičany H1049 – “Dílečky”, 64. Moravičany H1209 – “Dílečky”, 65. Moravičany H1238 – “Dílečky”, 66. Moravičany H1243 – “Dílečky”, 67. Moravičany H1246 – “Dílečky”, 70. Ohrozim H11 – “Díly”, 73. Olomouc-Slavonín H30 – “U Statku”, 82. Podolí H803 – “Čtvrť”, 86. Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly”, 87. Prostějov-Domamyslice H38 – “Díly”, 88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky”, 89. Prostějov-Domamyslice H92 – “Klínky”, 90. Prostějov-Domamyslice H119 – “Klínky”, 91. Prostějov-Domamyslice H148 – “Klínky”, 92. Prostějov-Domamyslice H152 – “Klínky”, 98. Seloutky H9 – “Na Šťastných”, 103. Těšetice – “Hliník”, 109. Určice H24 – “Hájové”, 110. Určice H25 – “Hájové”, 111. Určice H26 – “Hájové”, 115. Znojmo-Oblekovice H12 – “ul. Evropská”), but only one skeletal grave, i.e. 0.9% (81. Podolí H5 – “Žuráň”). There are 55 contexts in *hoards*, i.e. 47.8% (3. Blučina

55. Moravičany H141 – „Dílečky“, 56. Moravičany H202 – „Dílečky“, 57. Moravičany H499 – „Dílečky“, 58. Moravičany H730 – „Dílečky“, 59. Moravičany H792 – „Dílečky“, 60. Moravičany H817 – „Dílečky“, 61. Moravičany H855 – „Dílečky“, 62. Moravičany H1046 – „Dílečky“, 63. Moravičany H1049 – „Dílečky“, 64. Moravičany H1209 – „Dílečky“, 65. Moravičany H1238 – „Dílečky“, 66. Moravičany H1243 – „Dílečky“, 67. Moravičany H1246 – „Dílečky“, 70. Ohrozim H11 – „Díly“, 73. Olomouc-Slavonín H30 – „U Statku“, 82. Podolí H803 – „Čtvrť“, 86. Prostějov-Domamyslice H13 – „Díly“, 87. Prostějov-Domamyslice H38 – „Díly“, 88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“, 89. Prostějov-Domamyslice H92 – „Klínky“, 90. Prostějov-Domamyslice H119 – „Klínky“, 91. Prostějov-Domamyslice H148 – „Klínky“, 92. Prostějov-Domamyslice H152 – „Klínky“, 98. Seloutky H9 – „Na Šťastných“, 103. Těšetice – „Hliník“, 109. Určice H24 – „Hájové“, 110. Určice H25 – „Hájové“, 111. Určice H26 – „Hájové“, 115. Znojmo-Oblekovice H12 – „ul. Evropská“), zato *kostrový hrob* evidujeme pouze jediný, tj. 0,9% (81. Podolí H5 – „Žuráň“). Z *depotů* pochází 55 kontextů, tj. 47,8%

5. Archaeological sources – analysis / Archeologické prameny – analýza

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Toggle	Bit	Cheek-piece	Knob	Looped strap	Phalera	Stud	Other	Total
1	Blučina – “Cezavy”, District Brno-venkov	B A2–A3	VG	HS				2P						2
2	Blučina – “Pastvicka”, District Brno-venkov	B D – Ha A1	VG, PP MUC	HS					1		1			2
3	Blučina 2 – “Cezavy”, District Brno-venkov	B D	VP MUC	D						1	2			3
4	Blučina 4 – “Cezavy”, District Brno-venkov	B D	VP MUC	D							6			6
5	Blučina 5 – “Cezavy”, District Brno-venkov	B D	VP MUC	D								3		3
6	Blučina 7 – “Cezavy”, District Brno-venkov	B D	VP MUC	D							3			3
7	Blučina 12 – “Cezavy”, District Brno-venkov	B D	VP MUC	D								2		2
8	Blučina 15 – “Cezavy”, District Brno-venkov	B D	VP MUC	D							1			1
9	Borotice, District Znojmo	Ha A1	VP MUC	D					1					1
10	Borotín 2, District Blansko	Ha A2	LP LUC	D							1			1
11	Boršice u Blatnice – “Srncův lom”, District Uherské Hradiště	Ha B1–B2	PP MUC	U							1			1
12	Bořitov – “U Dálnice”, District Blansko	Ha B1	SP LUC	G							1			1
13	Boskovice – “Lipníky”, District Blansko	B D – Ha A1	LP LUC	U					1					1
14	Brno-Obřany – “Na Domovních”, District Brno-město	Bronze Age	?	HS				3P						3
15	Břeclav-Charvátská Nová Ves, District Břeclav	Ha B1–B2	PP MUC	U							1			1
16	Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”, District Vyškov	Ha B3	SP LUC	D			1B	4B	1					6
17	Buchlovice – “Holý kopec”, District Uherské Hradiště	Ha B3	PP MUC	HS			1B		1	4	1			7
18	Bystřice pod Hostýnem – “u Pekelného mlýna”, District Kroměříž	Ha A1–A2	LP LUC	D							3	1		4
19	Černotín, District Přerov	Ha B2–B3	SP LUC	D				3B			1			4
20	Dětkovice – “Větrák”, District Prostějov	Ha B3	SP LUC	U				1B						1
21	Dobrochov – “Úzké”, District Prostějov	Ha A1/A2	LP LUC	D								4		4
22	Dolany-Nové Sady – “Sádek”, District Olomouc	Ha B1	SP LUC	D				3B			2			5
23	Domašov u Šternberka, District Olomouc	Ha A1	LP LUC	U					1B					1

5. Archaeological sources – analysis / Archeologické prameny – analýza

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Toggle	Bit	Cheek-piece	Knob	Looped strap	Phalera	Stud	Other	Total
24	Drslavice 1 – “intravilán”, District Uherské Hradiště	B D/Ha A1	VP MUC	D					18		3	7		28
25	Drslavice 2 – “intravilán”, District Uherské Hradiště	B D/Ha A1	VP MUC	D	1				1			1		3
26	Držovice – “Díly odvahoviční”, District Prostějov	B C	MTC	S				1A						1
27	Hodonice – “Vertex”, District Znojmo	B A2–A3	VG	S				1A						1
28	Holešov-Tučapy – “Slatina”, District Kroměříž	B C2	MTC	D								178		178
29	Horní Němčí – “Horní kopec”, District Uherské Hradiště	B C2 – Ha A1	MTC – VP MUC	D								1		1
30	Hradčany 2, District Přerov	B D – Ha A1	LP LUC	D								300		300
31	Hradec nad Svitavou, District Svitavy	Ha B3–C1a	SP LUC	U				1B						1
32	Hrubčice H4 – “Podlučí”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG							3	94		97
33	Ivančice – “Réna”, District Brno-venkov	B D – Ha A1	VP MUC	HS/D					1		2	5		8
34	Ivančice 3 – “Réna”, District Brno-venkov	B D – Ha A2	VP MUC	D							1			1
35	Ivančice 4 – “Réna”, District Brno-venkov	B D/Ha A1	VP MUC	D				1B	3		3	84		91
36	Ivančice 6 – “Réna”, District Brno-venkov	B D/Ha A1	VP MUC	D					1	1	4	51		57
37	Jevíčko 2 – “Šlejffiova studánka”, District Svitavy	B D – Ha A1	LP LUC	U							1			1
38	Kladky, District Prostějov	Ha A2–B1	LUC	HS					1		7			8
39	Kněždub – “Šumárník”, District Hodonín	B C2 – Ha A1	MTC – VP MUC	HS					1		1			2
40	Krhová – “ul. Pod Kameněm”, District Vsetín	Ha B2–B3	SP LUC	D				2B						2
41	Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby”, District Kroměříž	B C2	MTC	D							6	3		9
42	Kroměříž-Hradisko 2 – “Pod Hroby”, District Kroměříž	Ha A1	LP LUC	D							2			2
43	Křtiny, District Blansko	Ha B2–B3	SP LUC	U				1						1
44	Kuřim – “Za sv. Janem”, District Brno-venkov	Ha B1	PP MUC	D							1			1

5. Archaeological sources – analysis / Archeologické prameny – analýza

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Toggle	Bit	Cheek-piece	Knob	Looped strap	Phalera	Stud	Other	Total
45	Lanžhot – “Louky u lesa”, District Břeclav	B D – Ha B	MUC	U							1			1
46	Letovice-Kladoruby 1, District Blansko	Ha A–B	MUC	D							1			1
47	Loštice-Žádlovice – “Za Zámkem”, District Šumperk	B D – Ha A2	LP LUC	D							3	10		13
48	Lukoveček – “Na Klečůvce”, District Zlín	Ha B3	SP LUC	U			1B							1
49	Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, District Prostějov	B D – Ha B3	LP LUC	U						1				1
50	Malhostovice 1 – “Zlobice”, District Brno-venkov	Ha B1	PP MUC	D							2			2
51	Mankovice – “Pod Dráhou”, District Nový Jičín	Ha A1	LP LUC	D							2	64		66
52	Medlov – “Za Školou”, District Olomouc	Ha A1	LP LUC	D							6			6
53	Míchov 3 – “Červinky”, District Blansko	B D – Ha A2	VP MUC	D				1B						1
54	Moravičany H43 – “Dílečky”, District Šumperk	B C2–D	MTC – LP LUC	CG							1			1
55	Moravičany H141 – “Dílečky”, District Šumperk	B C2–D	MTC – LP LUC	CG							1			1
56	Moravičany H202 – “Dílečky”, District Šumperk	B C2–D	MTC – LP LUC	CG					5					5
57	Moravičany H499 – “Dílečky”, District Šumperk	B C2–D	MTC – LP LUC	CG							1			1
58	Moravičany H730 – “Dílečky”, District Šumperk	B C2–D	MTC – LP LUC	CG							1			1
59	Moravičany H792 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG					1		1			2
60	Moravičany H817 – “Dílečky”, District Šumperk	B C2–D	MTC – LP LUC	CG							1			1
61	Moravičany H855 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
62	Moravičany H1046 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1

5. Archaeological sources – analysis / Archeologické prameny – analýza

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Toggle	Bit	Cheek-piece	Knob	Looped strap	Phalera	Stud	Other	Total
63	Moravičany H1049 – “Dílečky”, District Šumperk	Ha A1	LP LUC	CG					1					1
64	Moravičany H1209 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
65	Moravičany H1238 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
66	Moravičany H1243 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
67	Moravičany H1246 – “Dílečky”, District Šumperk	B D – Ha A1	LP LUC	CG							5			5
68	Mostkovice – “Saraský kopec”, District Prostějov	B D – Ha B	LUC	G							4	1		5
69	Myslejovice-Křenůvky – “Nivky”, District Prostějov	Ha B1	SP LUC	D							3			3
70	Ohrozim H11 – “Díly”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG							4			4
71	Olbramovice – “obchvat 2003”, District Znojmo	B B–C	MTC	D				1A						1
72	Olomouc – “Zbrojnice”, District Olomouc	B A2–A3	VG	S/D				1A						1
73	Olomouc-Slavonín H30 – “U Statku”, District Olomouc	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
74	Olšany u Prostějova – “Zlatníska”, District Prostějov	Ha B3	SP LUC	D			2							2
75	Otaslavice – “dům č. 55”, District Prostějov	B C	MTC	S				1A						1
76	Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”, District Břeclav	Ha A1	VP MUC	D	1	1	1			3	15	14		35
77	Pavlov 1 – “Děvičky”, District Břeclav	B D – Ha A1	VP MUC	U/D							1			1
78	Pavlov 2 – “Děvičky”, District Břeclav	Ha B	PP MUC	D							1			1
79	Perná – “Kotelná”, District Břeclav	Ha B3–C1a	PP MUC	U					1					1
80	Plumlov-Žárovice/Hamry 2, District Prostějov	Ha A1/A2	LP LUC	D								1		1
81	Podolí H5 – “Žuráň”, District Brno-venkov	Ha B3	PP MUC	IG								245		245

5. Archaeological sources – analysis / Archeologické prameny – analýza

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Toggle	Bit	Cheek-piece	Knob	Looped strap	Phalera	Stud	Other	Total
82	Podolí H803 – “Čtvrtě”, District Brno-venkov	Ha A1	VP MUC	CG					1					1
83	Polešovice – “Zmolky”, District Uherské Hradiště	Ha A1	VP MUC	D					2		8			10
84	Polkovice – “čp. 6”, District Přerov	Ha B	SP LUC	D							110			110
85	Prakšice – “Rašov”, District Uherské Hradiště	B D – Ha A1	VP MUC	D							6			6
86	Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly”, District Prostějov	Ha A1	LP LUC	CG								2		2
87	Prostějov-Domamyslice H38 – “Díly”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG							2			2
88	Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky”, District Prostějov	Ha B2	SP LUC	CG							2			2
89	Prostějov-Domamyslice H92 – “Klínky”, District Prostějov	Ha B1	SP LUC	CG							4			4
90	Prostějov-Domamyslice H119 – “Klínky”, District Prostějov	Ha B2	SP LUC	CG							1			1
91	Prostějov-Domamyslice H148 – “Klínky”, District Prostějov	Ha B2	SP LUC	CG							1			1
92	Prostějov-Domamyslice H152 – “Klínky”, District Prostějov	Ha B2	SP LUC	CG							2			2
93	Přestavlky – “Chrástka”, District Přerov	Ha A1/A2	LP LUC	D	10				1		4	3	2	20
94	Rájec – “Les Hájky”, District Šumperk	Ha B1	SP LUC	D							1			1
95	Rájec-Jestřebí – “intravilán”, District Blansko	Ha B2	PP MUC	D							3			3
96	Rousínov-Rousínovec – “intravilán”, District Vyškov	B D/Ha A1	VP MUC	D							1			1
97	Sazovice – “Lázy”, District Zlín	Ha A1/A2	LP LUC	D							5	4		9
98	Seloutky H9 – “Na Štátných”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG					1					1
99	Slatinice – “intravilán”, District Olomouc	Ha A2	LP LUC	D	1						5			6
100	Sudice – “Podlipničí”, District Blansko	B D – Ha B	MUC	S							1			1

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Toggle	Bit	Cheek-piece	Knob	Looped strap	Phalera	Stud	Other	Total
101	Šebetov 1 – “Bažantnice”, District Blansko	B D – Ha A1	VP MUC	D	1						2			3
102	Štramberk 2 – “Kotouč”, District Nový Jičín	Ha B1	SP LUC	D							2		2	4
103	Těšetice – “Hliník”, District Olomouc	B D – Ha A1	VP MUC	CG							2	1		3
104	Trnava, District Třebíč	Ha A1	VP MUC	D					2		2			4
105	Tršice, District Olomouc	B C2	MTC	D							1			1
106	Uherský Ostroh – “Předměstský les”, District Uherské Hradiště	B D – Ha A1	VP MUC	D								2		2
107	Uničov-Benkov – “pod Benkovským kopcem”, District Olomouc	B D – Ha A1	LP LUC	D							10		1	11
108	Uničov-Dolní Sukolom – “V Lukách”, District Olomouc	Ha A1/A2	LP/SP LUC	D								1		1
109	Určice H24 – “Hájové”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
110	Určice H25 – “Hájové”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
111	Určice H26 – “Hájové”, District Prostějov	B D – Ha A1	LP LUC	CG							1			1
112	Velké Opatovice, District Blansko	B D – Ha B	MUC	U							1			1
113	Velké Opatovice 3 – “V Rovných”, District Blansko	B D – Ha B	MUC	D							4	1		5
114	Zastávka – “Skalka”, District Brno-venkov	Ha B1	PP MUC	D							1			1
115	Znojmo-Oblekovice H12 – “ul. Evropská”, District Znojmo	Ha B	PP MUC	CG							1			1
Total					14	2	6	27	46	10	303	1083	5	1496

Fig. 15: Overview table of sources on horses from the Bronze Age. Abbreviations and terms used: No – site number; Site – the name of the site; Datation; CC – cultural context; FC – finding context; Wagon; Toggle; Bit; Cheek-piece; Button; Looped strap; Phalera; Stud; Other – other ornaments; Total. CC: VG – Věteřov Group; MTC – Middle-Danube Tumulus Culture; VP – Velatic phase; PP – Podolí phase; MUC – Middle-Danube Urnfield Culture; LP – Lusatian phase, SP – Silesian phase; LUC – Lusatian Urnfield Culture. FC: HS – hilltop settlement; S – settlement; G – burial ground; CG – cremation grave; IG – inhumation grave; D – hoard; U – unique finding; ? – unknown circumstances. I – iron; B – bronze; B/A – bone/antler (compiled by: Z. Mírová).

Obř. 15: Přehledová tabulka pramenů o koni z doby bronzové. Užití zkratky a termíny: No – číslo lokality; Site – název lokality; Datation – datace; CC – kulturní kontext; FC – nálezový kontext; Wagon – vůz; Toggle – roubík; Bit – udidlo; Cheek-piece – postranice; Button – knoflík; Looped strap – průvlečka; Phalera – faléra; Stud – puklice; Other – ostatní ozdoby; Total – celkem. CC: VG – věteřovská skupina; MTC – středodunajská mohylová kultura; VP – velatická fáze; PP – podolská fáze; MUC – kultura středodunajských popelnicových polí; LP – lužická fáze; SP – slezská fáze; LUC – kultura lužických popelnicových polí. FC: HS – výšinné sídliště; S – sídliště; G – pohřebiště; CG – žárový hrob; IG – kostrový hrob; D – depot; U – ojedinělý nález; ? – neznámé okolnosti. I – železo; B – bronz; B/A – kost/paroh (sestavila: Z. Mírová).

2 – “Cezavy”, 4. Blučina 4 – “Cezavy”, 5. Blučina 5 – “Cezavy”, 6. Blučina 7 – “Cezavy”, 7. Blučina 12 – “Cezavy”, 8. Blučina 15 – “Cezavy”, 9. Borotice, 10. Borotín 2, 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”, 18. Bystřice pod Hostýnem – “u Pekelného mlýna”, 19. Černotín, 21. Dobrochov – “Úzké”, 22. Dolany-Nové Sady – “Sádek”, 24. Drslavice 1 – “intravilán”, 25. Drslavice 2 – “intravilán”, 28. Holešov-Tučapy – “Slatina”, 29. Horní Němčí – “Horní kopec”, 30. Hradčany 2, 34. Ivančice 3 – “Réna”, 35. Ivančice 4 – “Réna”, 36. Ivančice 6 – “Réna”, 40. Krhová – “ul. Pod Kameněm”, 41. Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby”, 42. Kroměříž-Hradisko 2 – “Pod Hroby”, 44. Kuřim – “Za sv. Janem”, 46. Letovice-Kladoruby 1, 50. Malhostovice 1 – “Zlobice”, 51. Mankovice – “Pod Dráhou”, 52. Medlov – “Za Školou”, 53. Míchov 3 – “Červinky”, 69. Myslejovice-Křenůvky – “Nivky”, 71. Olbramovice – “obchvat 2003”, 74. Olšany u Prostějova – “Zlatniska”, 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”, 78. Pavlov 2 – “Děvičky”, 80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2, 83. Polešovice – “Zmolky”, 84. Polkovice – “čp. 6”, 85. Prakšice – “Rašov”, 93. Přestavky – “Chrástka”, 94. Rájec – “Les Hájky”, 95. Rájec-Jestřebí – “intravilán”, 96. Rousínov-Rousínovec – “intravilán”, 97. Sazovice – “Lázy”, 99. Slatinice – “intravilán”, 101. Šebetov 1 – “Bažantnice”, 102. Štramberk 2 – “Kotouč”, 104. Trnava, 105. Tršice, 106. Uherský Ostroh – “Předměstský les”, 107. Uničov-Benkov – “pod Benkovským kopcem”, 108. Uničov-Dolní Sukolom – “V Lukách”, 113. Velké Opatovice 3 – “V Rovných”, 114. Zastávka – “Skalka”), including one unit coming from a *ceramic depot* (71. Olbramovice – “obchvat 2003”).

As the *hilltop settlement or hoard* we register 1 context, i.e. 0.9% (33. Ivančice – “Réna”), to the *settlement or hoard* 1 context, i.e. 0.9% (72. Olomouc – “Zbrojnice”); as a *unique finding or hoard* we register 1 context, i.e. 0.9% (77. Pavlov 1 – “Děvičky”), *unique findings* come from 13 contexts, i.e. 11.3% (11. Boršice u Blatnice – “Srcův lom”, 13. Boskovice – “Lipníky”, 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves, 20. Dětkovice – “Větrák”, 23. Domašov u Šternberka, 31. Hradec nad Svitavou, 37. Jevíčko 2 – “Šlejfiřova studánka”, 43. Křtiny, 45. Lanžhot – “Louky u lesa”, 48. Lukoveček – “Na Klečůvce”, 49. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, 79. Perná – “Kotelna”, 112. Velké Opatovice).

Cultural spreading (i.e. the representation of objects within individual cultures) is relatively homogeneous. It has been growing since the period of the *Věteřov Group* – 3 contexts separately, i.e. 2.6% (1. Blučina – “Cezavy”, 27. Hodonice – “Vertex”, 72. Olomouc – “Zbrojnice”) and 1 context in 1 site together with Podolí phase of the Lusatian Urnfield Culture, i.e. 0.9% (2. Blučina – “Pastvíska”). The *Middle-Danube Tumulus Culture* (hereinafter MTC) includes 6 contexts, i.e. 5% (26. Držovice – “Díly odvrhoviční”,

(3. Blučina 2 – “Cezavy”, 4. Blučina 4 – “Cezavy”, 5. Blučina 5 – “Cezavy”, 6. Blučina 7 – “Cezavy”, 7. Blučina 12 – “Cezavy”, 8. Blučina 15 – “Cezavy”, 9. Borotice, 10. Borotín 2, 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”, 18. Bystřice pod Hostýnem – “u Pekelného mlýna”, 19. Černotín, 21. Dobrochov – “Úzké”, 22. Dolany-Nové Sady – “Sádek”, 24. Drslavice 1 – “intravilán”, 25. Drslavice 2 – “intravilán”, 28. Holešov-Tučapy – “Slatina”, 29. Horní Němčí – “Horní kopec”, 30. Hradčany 2, 34. Ivančice 3 – “Réna”, 35. Ivančice 4 – “Réna”, 36. Ivančice 6 – “Réna”, 40. Krhová – “ul. Pod Kameněm”, 41. Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby”, 42. Kroměříž-Hradisko 2 – “Pod Hroby”, 44. Kuřim – “Za sv. Janem”, 46. Letovice-Kladoruby 1, 50. Malhostovice 1 – “Zlobice”, 51. Mankovice – “Pod Dráhou”, 52. Medlov – “Za Školou”, 53. Míchov 3 – “Červinky”, 69. Myslejovice-Křenůvky – “Nivky”, 71. Olbramovice – “obchvat 2003”, 74. Olšany u Prostějova – “Zlatniska”, 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”, 78. Pavlov 2 – “Děvičky”, 80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2, 83. Polešovice – “Zmolky”, 84. Polkovice – “čp. 6”, 85. Prakšice – “Rašov”, 93. Přestavky – “Chrástka”, 94. Rájec – “Les Hájky”, 95. Rájec-Jestřebí – “intravilán”, 96. Rousínov-Rousínovec – “intravilán”, 97. Sazovice – “Lázy”, 99. Slatinice – “intravilán”, 101. Šebetov 1 – “Bažantnice”, 102. Štramberk 2 – “Kotouč”, 104. Trnava, 105. Tršice, 106. Uherský Ostroh – “Předměstský les”, 107. Uničov-Benkov – “pod Benkovským kopcem”, 108. Uničov-Dolní Sukolom – “V Lukách”, 113. Velké Opatovice 3 – “V Rovných”, 114. Zastávka – “Skalka”), včetně jednoho exempláře pocházejícího z *keramického depotu* (71. Olbramovice – “obchvat 2003”).

K *výšinnému sídlišti nebo depotu* řadíme 1 kontext, tj. 0,9% (33. Ivančice – “Réna”), k *sídlišti nebo depotu* 1 kontext, tj. 0,9% (72. Olomouc – “Zbrojnice”); jako *ojedinělý nález či depot* evidujeme 1 kontext, tj. 0,9% (77. Pavlov 1 – “Děvičky”), *ojedinělé nálezy* pocházejí ze 13 kontextů, tj. 11,3% (11. Boršice u Blatnice – “Srcův lom”, 13. Boskovice – “Lipníky”, 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves, 20. Dětkovice – “Větrák”, 23. Domašov u Šternberka, 31. Hradec nad Svitavou, 37. Jevíčko 2 – “Šlejfiřova studánka”, 43. Křtiny, 45. Lanžhot – “Louky u lesa”, 48. Lukoveček – “Na Klečůvce”, 49. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, 79. Perná – “Kotelna”, 112. Velké Opatovice).

Kulturní rozptřeni (tj. zastoupení předmětů v rámci jednotlivých kultur) je poměrně homogenní. Narůstá od období *věteřovské skupiny* – 3 kontexty samostatně, tj. 2,6% (1. Blučina – “Cezavy”, 27. Hodonice – “Vertex”, 72. Olomouc – “Zbrojnice”), a 1 kontext na 1 lokalitě společně s podolskou fází kultury lužických popelnicových polí, tj. 0,9% (2. Blučina – “Pastvíska”). *Středodunajská mohylová kultura* (dále SMK) zahrnuje 6 kontextů, tj. 5% (26. Držovice – “Díly odvrhoviční”, 28. Holešov-Tučapy – “Slati-

28. Holešov-Tučapy – “Slatina”, 41. Kroměříž-Hradisko 1, 71. Olbramovice – “obchvat 2003”, 75. Otaslavice – “dům č. 55”, 105. Tršice), wider range from *MTC to Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture* (LPLUC) was identified in 6 contexts, i.e. 5% (54. Moravičany H43 – “Dílečky”, 55. Moravičany H141 – “Dílečky”, 56. Moravičany H202 – “Dílečky”, 57. Moravičany H499 – “Dílečky”, 58. Moravičany H730 – “Dílečky”, 60. Moravičany H817 – “Dílečky”), from *MTC to the Velatice phase of the Middle-Danube Urnfield Culture* (hereinafter VF MUC) in 2 contexts, i.e. 1.7% (29. Horní Němčí – “Horní kopec”, 39. Kněždub – “Šumárník”). LP LUC itself occupies the largest number of contexts – 34 sites, i.e. 29.6% (10. Borotín 2, 13. Boskovice – “Lipníky”, 18. Bystrice pod Hostýnem – “u Pekelného mlýna”, 21. Dobrochov – “Úzké”, 23. Domašov u Šternberka, 30. Hradčany 2, 32. Hrubčice H4 – “Podlučí”, 37. Jevičko 2 – “Šlejfiřova studánka”, 42. Kroměříž-Hradisko 2 – “Pod Hroby”, 47. Loštice-Žádlovice – “Za Zámkem”, 49. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, 51. Mankovice – “Pod Dráhou”, 52. Medlov – “Za Školou”, 59. Moravičany H792 – “Dílečky”, 61. Moravičany H855 – “Dílečky”, 62. Moravičany H1046 – “Dílečky”, 63. Moravičany H1049 – “Dílečky”, 64. Moravičany H1209 – “Dílečky”, 65. Moravičany H1238 – “Dílečky”, 66. Moravičany H1243 – “Dílečky”, 67. Moravičany H1246 – “Dílečky”, 70. Ohrozim H11 – “Díly”, 73. Olomouc-Slavonín H30 – “U Statku”, 80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2, 86. Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly”, 87. Prostějov-Domamyslice H38 – “Díly”, 93. Přestavky – “Chrástka”, 97. Sazovice – “Lázy”, 98. Seloutky H9 – “Na Šťastných”, 99. Slatinice – “intravilán”, 107. Uničov-Benkov – “pod Benkovským kopcem”, 109. Určice H24 – “Hájové”, 110. Určice H25 – “Hájové”, 111. Určice H26 – “Hájové”). *The transition of the LP LUC and the Silesian phase of the Lusatian Urnfield Culture* (hereinafter SP LUC) numbered 1 context, i.e. 0.87% (108. Uničov-Dolní Sukolom – “V Lukách”). In SP LUC we register 19 contexts, i.e. 16.5% (12. Bořitov – “U Dálnice”, 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”, 19. Černotín, 20. Dětkovice – “Větrák”, 22. Dolany-Nové Sady – “Sádek”, 31. Hradec nad Svitavou, 40. Křhová – “ul. Pod Kameněm”, 43. Křtiny, 48. Lukoveček – “Na Klečůvce”, 69. Myslejovice-Křenůvky – “Nivky”, 74. Olšany u Prostějova – “Zlatníska”, 84. Polkovice – “čp. 6”, 88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky”, 89. Prostějov-Domamyslice H92 – “Klínky”, 90. Prostějov-Domamyslice H119 – “Klínky”, 91. Prostějov-Domamyslice H148 – “Klínky”, 92. Prostějov-Domamyslice H152 – “Klínky”, 94. Rájec – “Les Hájky”, 102. Štramberk 2 – “Kotouč”), only 2 contexts can be sorted into LUC only, i.e. 1.7% (38. Kladky, 68. Mostkovice – “Saraský kopec”). *The Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture* (hereinafter VP MUC) is the most strongly represented horizon next to the LP

na“, 41. Kroměříž-Hradisko 1, 71. Olbramovice – „obchvat 2003“, 75. Otaslavice – „dům č. 55“, 105. Tršice), širší rozsah od *SMK po lužickou fázi kultury lužických popelnicových polí* (dále jen LF KLPP) byl identifikován v 6 kontextech, tj. 5 % (54. Moravičany H43 – „Dílečky“, 55. Moravičany H141 – „Dílečky“, 56. Moravičany H202 – „Dílečky“, 57. Moravičany H499 – „Dílečky“, 58. Moravičany H730 – „Dílečky“, 60. Moravičany H817 – „Dílečky“), od *SMK po velatickou fázi kultury středodunajských popelnicových polí* (dále jen VF KSPP) ve 2 kontextech, tj. 1,7 % (29. Horní Němčí – „Horní kopec“, 39. Kněždub – „Šumárník“). Samotná LF KLPP zabírá největší počet kontextů – 34 lokalit, tj. 29,6 % (10. Borotín 2, 13. Boskovice – „Lipníky“, 18. Bystrice pod Hostýnem – „u Pekelného mlýna“, 21. Dobrochov – „Úzké“, 23. Domašov u Šternberka, 30. Hradčany 2, 32. Hrubčice H4 – „Podlučí“, 37. Jevičko 2 – „Šlejfiřova studánka“, 42. Kroměříž-Hradisko 2 – „Pod Hroby“, 47. Loštice-Žádlovice – „Za Zámkem“, 49. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“, 51. Mankovice – „Pod Dráhou“, 52. Medlov – „Za Školou“, 59. Moravičany H792 – „Dílečky“, 61. Moravičany H855 – „Dílečky“, 62. Moravičany H1046 – „Dílečky“, 63. Moravičany H1049 – „Dílečky“, 64. Moravičany H1209 – „Dílečky“, 65. Moravičany H1238 – „Dílečky“, 66. Moravičany H1243 – „Dílečky“, 67. Moravičany H1246 – „Dílečky“, 70. Ohrozim H11 – „Díly“, 73. Olomouc-Slavonín H30 – „U Statku“, 80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2, 86. Prostějov-Domamyslice H13 – „Díly“, 87. Prostějov-Domamyslice H38 – „Díly“, 93. Přestavky – „Chrástka“, 97. Sazovice – „Lázy“, 98. Seloutky H9 – „Na Šťastných“, 99. Slatinice – „intravilán“, 107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem“, 109. Určice H24 – „Hájové“, 110. Určice H25 – „Hájové“, 111. Určice H26 – „Hájové“), *přechod LF KLPP a slezské fáze kultury lužických popelnicových polí* (dále jen SF KLPP) čítá 1 kontext, tj. 0,87 % (108. Uničov-Dolní Sukolom – „V Lukách“). V *SFKLPP* evidujeme 19 kontextů, tj. 16,5 % (12. Bořitov – „U Dálnice“, 16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“, 19. Černotín, 20. Dětkovice – „Větrák“, 22. Dolany-Nové Sady – „Sádek“, 31. Hradec nad Svitavou, 40. Křhová – „ul. Pod Kameněm“, 43. Křtiny, 48. Lukoveček – „Na Klečůvce“, 69. Myslejovice-Křenůvky – „Nivky“, 74. Olšany u Prostějova – „Zlatníska“, 84. Polkovice – „čp. 6“, 88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“, 89. Prostějov-Domamyslice H92 – „Klínky“, 90. Prostějov-Domamyslice H119 – „Klínky“, 91. Prostějov-Domamyslice H148 – „Klínky“, 92. Prostějov-Domamyslice H152 – „Klínky“, 94. Rájec – „Les Hájky“, 102. Štramberk 2 – „Kotouč“), pouze do *KLPP* lze pak rámcově řadit 2 kontexty, tj. 1,7 % (38. Kladky, 68. Mostkovice – „Saraský kopec“). *Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí* (dále jen VF KSSP) je nejsilněji zastoupeným horizontem vedle LF KLPP, neboť můžeme studovat 24

LUC, as we can study 24 contexts, i.e. 20.9% (3. Blučina 2 – “Cezavy”, 4. Blučina 4 – “Cezavy”, 5. Blučina 5 – “Cezavy”, 6. Blučina 7 – “Cezavy”, 7. Blučina 12 – “Cezavy”, 8. Blučina 15 – “Cezavy”, 9. Borotice, 24. Drslavice 1 – “intravilán”, 25. Drslavice 2 – “intravilán”, 33. Ivančice – “Réna”, 34. Ivančice 3 – “Réna”, 35. Ivančice 4 – “Réna”, 36. Ivančice 6 – “Réna”, 53. Míchov 3 – “Červinky”, 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”, 77. Pavlov 1 – “Děvičky”, 82. Podolí H803 – “Čtvrtě”, 83. Polešovice – “Zmolky”, 85. Prakšice – “Rašov”, 96. Rousínov-Rousínovec – “intravilán”, 101. Šebetov 1 – “Bažantnice”, 103. Těšetice – “Hliník”, 104. Trnava, 106. Uherský Ostroh – “Předměstský les”), in the *Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture* (hereinafter PF MUC) then 11 contexts, i.e. 9.6% (11. Boršice u Blatnice – “Srncův lom”, 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves, 17. Buchlovice – “Holý kopec”, 44. Kuřim – “Za sv. Janem”, 50. Malhostovice 1 – “Zlobice”, 78. Pavlov 2 – “Děvičky”, 79. Perná – “Kotelná”, 81. Podolí H5 – “Žuráň”, 95. Rájec-Jestřebí – “intravilán”, 114. Zastávka – “Skalka”, 115. Znojmo-Oblekovice H12 – “ul. Evropská”), 5 contexts belong to the MUC in general, i.e. 4.4% (45. Lanžhot – “Louky u lesa”, 46. Letovice-Kladoruby 1, 100. Sudice – “Podlipničí”, 112. Velké Opatovice, 113. Velké Opatovice 3 – “V Rovných”). One context generally belongs to the *Bronze Age*, i.e. 0.9% (14. Brno-Obřany – “Na Domovních”). The dating and cultural classification of the contexts is shown in *Fig. 15*; it is discussed in detail in the chap. 5.5.1, 5.6.1, 5.7.1 and 5.9.

5.3 Hallstatt Period

The Hallstatt Period provided 3,586 findings from 60 contexts (*Fig. 16–17*). Although it is a smaller number of contexts than in the Bronze Age, but in terms of quantity and hence the quality of objects that are certainly related to the horse, it is a huge increase. There are 5 contexts of *hilltop settlements*, i.e. 8.3% (141. Křenovice – “aglomerace”, 149. Mokrá-Horákov – “Horákovský hrad”, 156. Pavlov 1 – “Děvín”, 157. Pavlov-Lechovice – “Obersko”, 158. Podivice – “Na Valech”), 4 contexts from *lowland and unspecified settlements*, i.e. 6.7% (116. Běhařovice-Stupešice – “Nivy”, 125. Brno-Obřany – “Na Domovních”, 132. Břeclav – “Žleby”, 143. Malhostovice – “U Brabinky”), 6 contexts originate directly from the *settlement objects*, i.e. 10% (126. Brno-Obřany obj. LII – “Na Domovních”, 127. Brno-Obřany obj. LXIII – “Na Domovních”, 155. Olomouc-Nemilany 1 – “ul. Bylinková”, 167. Těšetice – “Sutny”, 168. Těšetice obj. 38 – “Vinohrady”, 169. Těšetice obj. 46 – “Vinohrady”). We know of the 5 contexts with *unspecified graves in the burial ground*, i.e. 8.3% (123. Brno-Holásky H3 – “U Tuřan”, 128. Brno-Obřany – “V Širokých”, 152. Morašice H1 – “U Mohyly”, 163. Slatinky

kontextů, tj. 20,9 % (3. Blučina 2 – „Cezavy“, 4. Blučina 4 – „Cezavy“, 5. Blučina 5 – „Cezavy“, 6. Blučina 7 – „Cezavy“, 7. Blučina 12 – „Cezavy“, 8. Blučina 15 – „Cezavy“, 9. Borotice, 24. Drslavice 1 – „intravilán“, 25. Drslavice 2 – „intravilán“, 33. Ivančice – „Réna“, 34. Ivančice 3 – „Réna“, 35. Ivančice 4 – „Réna“, 36. Ivančice 6 – „Réna“, 53. Míchov 3 – „Červinky“, 76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“, 77. Pavlov 1 – „Děvičky“, 82. Podolí H803 – „Čtvrtě“, 83. Polešovice – „Zmolky“, 85. Prakšice – „Rašov“, 96. Rousínov-Rousínovec – „intravilán“, 101. Šebetov 1 – „Bažantnice“, 103. Těšetice – „Hliník“, 104. Trnava, 106. Uherský Ostroh – „Předměstský les“), v *podolské fázi kultury středodunajských popelnicových polí* (dále jen PF KSSP) pak 11 kontextů, tj. 9,6 % (11. Boršice u Blatnice – „Srncův lom“, 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves, 17. Buchlovice – „Holý kopec“, 44. Kuřim – „Za sv. Janem“, 50. Malhostovice 1 – „Zlobice“, 78. Pavlov 2 – „Děvičky“, 79. Perná – „Kotelná“, 81. Podolí H5 – „Žuráň“, 95. Rájec-Jestřebí – „intravilán“, 114. Zastávka – „Skalka“, 115. Znojmo-Oblekovice H12 – „ul. Evropská“), rámcově do období KSSP náleží 5 kontextů, tj. 4,4 % (45. Lanžhot – „Louky u lesa“, 46. Letovice-Kladoruby 1, 100. Sudice – „Podlipničí“, 112. Velké Opatovice, 113. Velké Opatovice 3 – „V Rovných“). Jeden kontext řadíme obecně do *doby bronzové*, tj. 0,9 % (14. Brno-Obřany – „Na Domovních“). Datování a kulturní zařazení kontextů je uvedeno v *obr. 15*, podrobně je rozebráno v kap. 5.5.1, 5.6.1, 5.7.1, 5.9.

5.3 Doba halštatská

Doba halštatská poskytla 3 586 nálezů z 60 kontextů (*obr. 16–17*). Jde sice o menší množství kontextů než v době bronzové, ale z hlediska kvantity a potažmo kvality předmětů, které naprosto jistě souvisejí s koněm, jde o nárůst obrovský. Z *výšinných sídlišť* evidujeme 5 kontextů, tj. 8,3 % (141. Křenovice – „aglomerace“, 149. Mokrá-Horákov – „Horákovský hrad“, 156. Pavlov 1 – „Děvín“, 157. Pavlov-Lechovice – „Obersko“, 158. Podivice – „Na Valech“), z *nížinných a nespécifikovaných sídlišť* 4 kontexty, tj. 6,7 % (116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“, 125. Brno-Obřany – „Na Domovních“, 132. Břeclav – „Žleby“, 143. Malhostovice – „U Brabinky“), přímo ze *sídlištních objektů* pochází 6 kontextů, tj. 10 % (126. Brno-Obřany obj. LII – „Na Domovních“, 127. Brno-Obřany obj. LXIII – „Na Domovních“, 155. Olomouc-Nemilany 1 – „ul. Bylinková“, 167. Těšetice – „Sutny“, 168. Těšetice obj. 38 – „Vinohrady“, 169. Těšetice obj. 46 – „Vinohrady“). Z *nespécifikovaných hrobů na pohřebišti* známe 5 kontextů, tj. 8,3 % (123. Brno-Holásky H3 – „U Tuřan“, 128. Brno-Obřany – „V Širokých“, 152. Morašice H1 – „U Mohyly“,

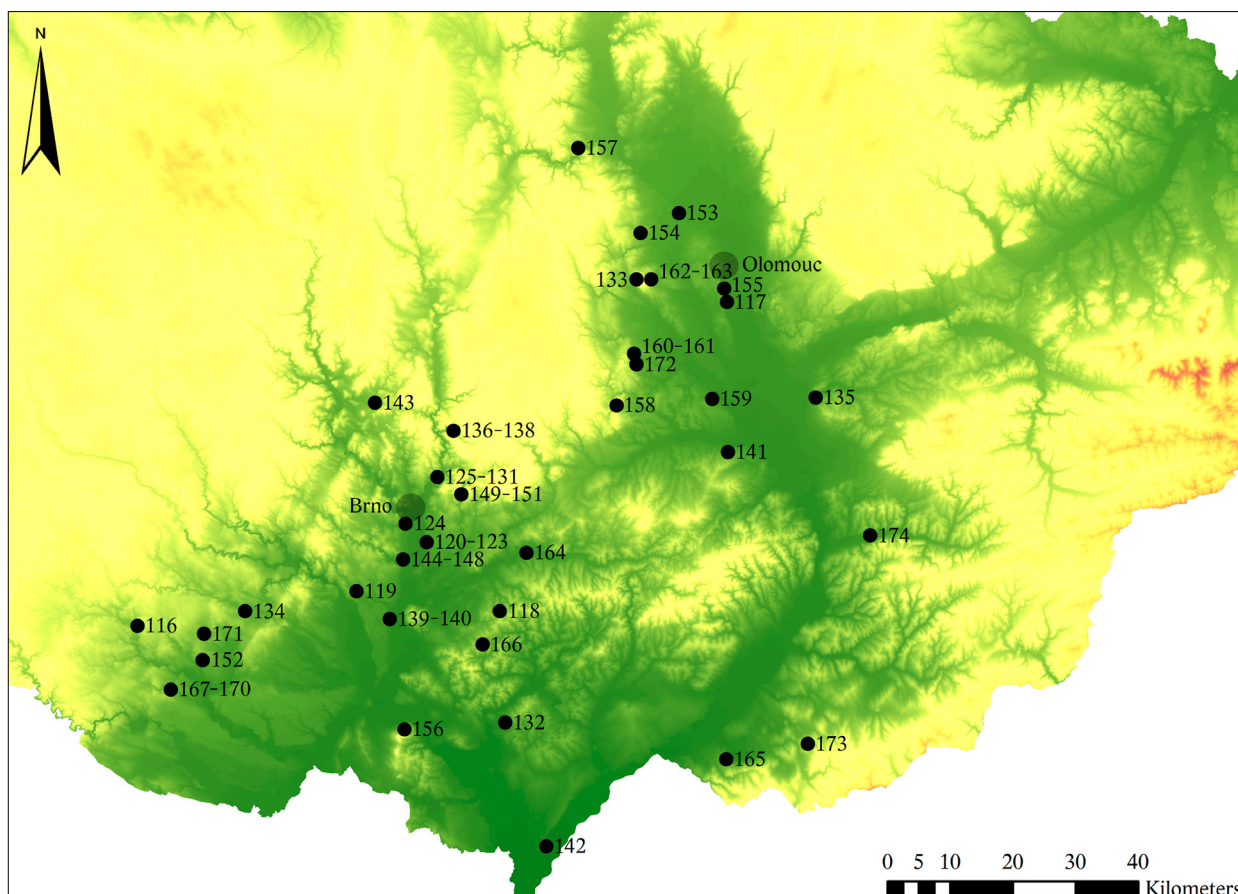

Fig. 16: Map of sites from the Hallstatt Period. The numbers correspond to the items in the catalogue of sites (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 16: Mapa lokalit z doby halštatské. Čísla odpovídají položkám katalogu lokalit (sestavila: Z. Mírová).

PH without context – “Nivky”, 174. Zlín-Louky – “Kamenné dílce”), 11 contexts are available with *cremation graves*, i.e. 18.3% (118. Bošovice H2 – “U Dvou závor”, 129. Brno-Obřany H6 – “V Širokých”, 130. Brno-Obřany H140 – “V Širokých”, 131. Brno-Obřany H169 – “V Širokých”, 134. Dobelice – “čp. 67”, 135. Dobřice – “Kamenec”, 154. Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy”, 160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”, 161. Seloutky H4/2017 – “Na Šťastných, RD Trnečková – Barák”, 162. Slatinky PH 172 – “Nivky”, 172. Určice H6 – “Hájové”), *inhumation graves* are documented most – 16 contexts, i.e. 26.7% (119. Bratčice – “Mělčanská”, 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”, 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”, 122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan”, 124. Brno-Horní Heršpice H3 – “ul. Kšírova”, 139. Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů”, 140. Hrušovany u Brna H2 – “U Tří mostů”, 144. Modřice H840 – “Sádky”, 145. Modřice H1800 – “Sádky”, 146. Modřice H2/1997 – “Rybníky”, 147. Modřice H3815 – “Rybníky”, 148. Modřice H3846 – “Rybníky”, 151. Mokrý-Horákov – “Hlásnica”, 164. Slavkov u Brna H2 – “Rauscher”, 170. Těšetice H1 – “Pískovna”, 171. Trstěnice H3 – “Rybník”). We

163. Slatinky PH bez kontextu – „Nivky“, 174. Zlín-Louky – „Kamenné dílce“), *ze žárových hrobů* je k dispozici 11 kontextů, tj. 18,3 % (118. Bošovice H2 – „U Dvou závor“, 129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých“, 130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých“, 131. Brno-Obřany H169 – „V Širokých“, 134. Dobelice – „čp. 67“, 135. Dobřice – „Kamenec“, 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“, 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“, 161. Seloutky H4/2017 – „Na Šťastných, RD Trnečková – Barák“, 162. Slatinky PH 172 – „Nivky“, 172. Určice H6 – „Hájové“), *kostrových hrobů* je doloženo nejvíce – 16 kontextů, tj. 26,7 % (119. Bratčice – „Mělčanská“, 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“, 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“, 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“, 124. Brno-Horní Heršpice H3 – „ul. Kšírova“, 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“, 140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tří mostů“, 144. Modřice H840 – „Sádky“, 145. Modřice H1800 – „Sádky“, 146. Modřice H2/1997 – „Rybníky“, 147. Modřice H3815 – „Rybníky“, 148. Modřice H3846 – „Rybníky“, 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“, 164. Slavkov u Brna H2 – „Rauscher“, 170. Těšetice H1 –

register 1 case of a *hoard*, i.e. 1.7% (117. Blatec – “Kocanda”), 1 context, i.e. 1.7% (136. Habrůvka – “Býčí skála” 6), can be considered as *hoards/burials in the sanctuary*, just as we know the only *workshop in the sanctuary*, i.e. 1.7% (137. Habrůvka – “Býčí skála” 7). 8 *unique findings* were found, i.e. 13.3% [133. Čechy pod Kosířem – “Haviřovy díry”, 138. Habrůvka-Josefov – “vývěr Jedovnického potoka”, 142. Lanžhot – “Podsedky”, 153. Náklo – “Prostřední traty”, 159. Polkovice, 165. Strážnice 2 (?) or Tvarožná Lhota – “Šumárník” (?), 166. Šitbořice – “Šitbořické staré hory-Mladý”, 173. Velká nad Veličkou – “Obecniska”], but it is not excluded that they belonged to some of the above stated types of contexts. Two types of contexts (i.e. 3.3%) could not be specified (150. Mokrý-Horákov, 175. Unknown site, formerly Uherské Hradiště).

Most contexts belong culturally to the *Horákov Group* (hereinafter HG) – 33 cases, i.e. 55% (116. Běhařovice-Stupešice – “Nivy”, 118. Bošovice H2 – “U Dvou závor”, 119. Bratčice – “Mělčanská”, 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”, 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”, 122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan”, 123. Brno-Holásky H3 – “U Tuřan”, 124. Brno-Horní Heršpice H3 – “ul. Kšírova”, 125. Brno-Obřany – “Na Domovních”, 126. Brno-Obřany obj. LII – “Na Domovních”, 127. Brno-Obřany obj. LXIII – “Na Domovních”, 129. Brno-Obřany H6 – “V Širokých”, 130. Brno-Obřany H140 – “V Širokých”, 131. Brno-Obřany H169 – “V Širokých”, 134. Dobelice – “čp. 67”, 139. Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů”, 140. Hrušovany u Brna H2 – “U Tří mostů”, 144. Modřice H840 – “Sádky”, 145. Modřice H1800 – “Sádky”, 146. Modřice H2/1997 – “Rybníky”, 147. Modřice H3815 – “Rybníky”, 148. Modřice H3846 – “Rybníky”, 149. Mokrý-Horákov – “Horákovský hrad”, 150. Mokrý-Horákov, 151. Mokrý-Horákov – “Hlásnica”, 152. Morašice H1 – “U Mohyly”, 164. Slavkov u Brna H2 – “Rauscher”, 166. Šitbořice – “Šitbořické staré hory-Mladý”, 168. Těšetice obj. 38 – “Vinohrady”, 169. Těšetice obj. 46 – “Vinohrady”, 170. Těšetice H1 – “Pískovna”, 171. Trstěnice H3 – “Rybník”, 173. Velká nad Veličkou – “Obecniska”), followed by the *Platěnice Group* (hereinafter PG) with 15 cases, i.e. 25% (117. Blatec – “Kocanda”, 133. Čechy pod Kosířem – “Haviřovy díry”, 135. Dobřčice – “Kamenec”, 141. Křenovice – “aglomerace”, 153. Náklo – “Prostřední traty”, 154. Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy”, 157. Pavlov-Lechovice – “Obersko”, 158. Podivice – “Na Valech”, 159. Polkovice, 160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”, 161. Seloutky H4/2017 – “Na Šťastných, RD Trnečková – Barák”, 162. Slatinky PH 172 – “Nivky”, 163. Slatinky PH without context – “Nivky”, 172. Určice H6 – “Hájové”, 174. Zlín-Louky – “Kamenné dílce”), however, it should be noted that this condition is probably due to selection during the burial rite (see chap. 8.5). Only two contexts are known

„Pískovna“, 171. Trstěnice H3 – „Rybník“). Z *depotu* evidujeme 1 případ, tj. 1,7 % (117. Blatec – „Kocanda“), za *depoty/pohřby ve svatyni* lze považovat 1 kontext, tj. 1,7 % (136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6), stejně jako známou jedinou *řemeslnou dílnu ve svatyni*, tj. 1,7 % (137. Habrůvka – „Býčí skála“ 7). *Ojedinelých nálezů* se podařilo získat 8, tj. 13,3 % [133. Čechy pod Kosířem – „Haviřovy díry“, 138. Habrůvka-Josefov – „vývěr Jedovnického potoka“, 142. Lanžhot – „Podsedky“, 153. Náklo – „Prostřední traty“, 159. Polkovice, 165. Strážnice 2 (?) nebo Tvarožná Lhota – „Šumárník“ (?), 166. Šitbořice – „Šitbořické staré hory-Mladý“, 173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“], není však vyloučeno, že náležely některým z výše uvedených typů kontextů. Dva typy kontextů (tj. 3,3 %) se nepodařilo blíže určit (150. Mokrý-Horákov, 175. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště).

Nejvíce kontextů kulturně náleží *horákovské skupině* (dále jen HS) – 33 případů, tj. 55 % (116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“, 118. Bošovice H2 – „U Dvou závor“, 119. Bratčice – „Mělčanská“, 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“, 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“, 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“, 123. Brno-Holásky H3 – „U Tuřan“, 124. Brno-Horní Heršpice H3 – „ul. Kšírova“, 125. Brno-Obřany – „Na Domovních“, 126. Brno-Obřany obj. LII – „Na Domovních“, 127. Brno-Obřany obj. LXIII – „Na Domovních“, 129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých“, 130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých“, 131. Brno-Obřany H169 – „V Širokých“, 134. Dobelice – „čp. 67“, 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“, 140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tří mostů“, 144. Modřice H840 – „Sádky“, 145. Modřice H1800 – „Sádky“, 146. Modřice H2/1997 – „Rybníky“, 147. Modřice H3815 – „Rybníky“, 148. Modřice H3846 – „Rybníky“, 149. Mokrý-Horákov – „Horákovský hrad“, 150. Mokrý-Horákov, 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“, 152. Morašice H1 – „U Mohyly“, 164. Slavkov u Brna H2 – „Rauscher“, 166. Šitbořice – „Šitbořické staré hory-Mladý“, 168. Těšetice obj. 38 – „Vinohrady“, 169. Těšetice obj. 46 – „Vinohrady“, 170. Těšetice H1 – „Pískovna“, 171. Trstěnice H3 – „Rybník“, 173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“), následuje *platěnická skupina* (dále jen PS) s 15 případy, tj. 25 % (117. Blatec – „Kocanda“, 133. Čechy pod Kosířem – „Haviřovy díry“, 135. Dobřčice – „Kamenec“, 141. Křenovice – „aglomerace“, 153. Náklo – „Prostřední traty“, 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“, 157. Pavlov-Lechovice – „Obersko“, 158. Podivice – „Na Valech“, 159. Polkovice, 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“, 161. Seloutky H4/2017 – „Na Šťastných, RD Trnečková – Barák“, 162. Slatinky PH 172 – „Nivky“, 163. Slatinky PH bez kontextu – „Nivky“, 172. Určice H6 – „Hájové“, 174. Zlín-Louky – „Kamenné dílce“), zde je ovšem nutné podotknout, že tento stav je patrně způsoben selekcí během pohřebního ritu (viz kap. 8.5).

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Yoke	Whip	Toggle	Bit
116	Běhařovice-Stupešice – “Nivy”, District Znojmo	Ha C2	HG	S					1I
117	Blatec – “Kocanda”, District Olomouc	Ha D2	PG	D	1 wheel hub fitting				
118	Bošovice H2 – “U Dvou závor”, District Vyškov	Ha C1b–C2a	HG	CG					2B
119	Bratčice – “Mělčanská”, District Brno-venkov	Ha D1a	HG	IG	2 clamps				
120	Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”, District Brno-město	Ha C2a	HG	IG	?	?			1I 3I
121	Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”, District Brno-město	Ha C2a	HG	IG	7 frag. of tyres; 1 nail	1 leading circle; 27 rivets			3I
122	Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan”, District Brno-město	Ha C2a	HG	IG	24 frag. of tyres; 68 iron frag.; 1 wheel hub fitting				
123	Brno-Holásky H3 – “U Tuřan”, District Brno-město	Ha C2	HG	G					1B
124	Brno-Horní Heršpice H3 – “ul. Kšírova”, District Brno-město	Ha C2	HG	IG					3I
125	Brno-Obřany – “Na Domovních”, District Brno-město	Ha C1	HG	S					
126	Brno-Obřany obj. LII – “Na Domovních”, District Brno-město	Ha C1	HG	SO					
127	Brno-Obřany obj. LXIII – “Na Domovních”, District Brno-město	Ha C1	HG	SO					
128	Brno-Obřany – “V Širokých”, District Brno-město	Ha D3	LHP	G					
129	Brno-Obřany H6 – “V Širokých”, District Brno-město	Ha C1	HG	CG					
130	Brno-Obřany H140 – “V Širokých”, District Brno-město	Ha C1a	HG	CG					
131	Brno-Obřany H169 – “V Širokých”, District Brno-město	Ha C1a	HG	CG					
132	Břeclav – “Žleby”, District Břeclav	Ha C1–C2a	KG	S					
133	Čechy pod Kosířem – “Havířovy díry”, District Prostějov	Ha C1–C2a	PG	U					1B
134	Dobelice – “čp. 67”, District Znojmo	Ha C1b–C2a	HG	CG?					2B
135	Dobrčice – “Kamenec”, District Přerov	Ha C2b–D1a	PG	CG					1I
136	Habrůvka – “Býčí skála” 6, District Blansko	Ha D1b–D3	HG/PG; LHP	DiS/GiS	259 pcs. of 7 wagon contexts	1 yoke pendant			1B/A

Cheek-piece	Button	Looped strap	Phalera	Stud	Circle	Other	Figurine	Fibula	Engraving	Total
										1
										1
		5			5					12
										2
	10	>11		15						40
	8			1	>7					55
	22	11			32	2				160
					1					2
	min. 2	min. 2				min. 2				9
							1C			1
							1C			1
							1C			1
								1		1
								1B		1
	3									3
1B										1
	1									1
	1									3
						1			1	3
1B/A	1	2	11							276

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Yoke	Whip	Toggle	Bit
137	Habrůvka – “Býčí skála” 7, District Blansko	Ha D1–D2	HG/PG; LHP	WiS				3B/A	
138	Habrůvka-Josefov – “vývěř Jedovnického potoka”, District Blansko	Ha D2	HG/PG	U	linchpin				
139	Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů”, District Brno-venkov	Ha C2	HG	IG	depressions	733 nails; 835 deco. sheets		4B	3I
140	Hrušovany u Brna H2 – “U Tří mostů”, District Brno-venkov	Ha C2b	HG	IG					3I
141	Křenovice – “aglomerace”, District Přešov	Ha C2–D	PG	HS			1?		1I
142	Lanžhot – “Podsedy”, District Břeclav	Ha D2	LHP	U					
143	Malhostovice – “U Brabinky”, District Brno-venkov	Ha D3	LHP	S					
144	Modřice H840 – “Sádky”, District Brno-venkov	Ha C–D2	HG	IG					1I
145	Modřice H1800 – “Sádky”, District Brno-venkov	Ha C2b	HG	IG					
146	Modřice H2/1997 – “Rybníky”, District Brno-venkov	Ha C2–D1	HG	IG					1I
147	Modřice H3815 – “Rybníky”, District Brno-venkov	Ha C2a	HG	IG	depressions; 2 nails	2 circles			2I
148	Modřice H3846 – “Rybníky”, District Brno-venkov	Ha C2	HG	IG					2I
149	Mokrý-Horákov – “Horákovský hrad”, District Brno-venkov	Ha C1b–C2a	HG	HS					
150	Mokrý-Horákov, District Brno-venkov	Ha C1b–C2a	HG	?					1I
151	Mokrý-Horákov – “Hlásnice”, District Brno-venkov	Ha C2	HG	IG		3 nails			5I
152	Morašice H1 – “U Mohyly”, District Znojmo	Ha C2	HG	G					
153	Náklo – “Prostřední traty”, District Olomouc	Ha C1–C2	PG	U				1B	
154	Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy”, District Olomouc	Ha C2	PG	CG				1B	1I
155	Olomouc-Nemilany 1 – “ul. Bylinková”, District Olomouc	Ha D2–D3	LHP	SO	1 wagon body decoration				
156	Pavlov 1 – “Děvín”, District Břeclav	Ha C1b–C2a	KG	HS					
157	Pavlov-Lechovice – “Obersko”, District Šumperk	Ha C2	PG	HS					1I
158	Podivice – “Na Valech”, District Vyškov	Ha C1b–C2a	PG	HS				1I	
159	Polkovice, District Prostějov	Ha C1a–C2a	PG	U					

Cheek-piece	Button	Looped strap	Phalera	Stud	Circle	Other	Figurine	Fibula	Engraving	Total
						mold				4
										1
	2			394	5					1977
	5	7			6					21
1B/A										3
		1								1
								1		1
										1
	2				1		1B			4
	2	2								5
		8								15
	1		1		1					5
	1									1
	1	2								4
	57	13		750	24					852
	41				16					57
										1
					2					4
										1
		1								1
										1
	1									1

No	Site	Datation	CC	FC	Wagon	Yoke	Whip	Toggle	Bit
160	Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”, District Prostějov	Ha C2b	PG	CG	1 linchpin; 4 frag. of tyres				21
161	Seloutky H4/2017 – “Na Šťastných, RD Trnečková – Barák”, District Prostějov	Ha C2b	PG	CG					11
162	Slatinky PH 172 – “Nivky”, District Prostějov	Ha C1b–C2a	PG	CG					
163	Slatinky PH without context – “Nivky”, District Prostějov	Ha C1	PG	G					
164	Slavkov u Brna H2 – “Rauscher”, District Vyškov	Ha C2b	HG	IG					11
165	Strážnice 2 (?) or Tvarožná Lhota – “Šumárník” (?), District Hodonín	Ha D	LHP	U					
166	Šitbořice – “Šitbořické staré hory-Mladý”, District Břeclav	Ha C1–C2	HG	U					
167	Těšetice – “Sutny”, District Znojmo	Ha D2–D3	LHP	SO					
168	Těšetice obj. 38 – “Vinohrady”, District Znojmo	Ha C2a	HG	SO					
169	Těšetice obj. 46 – “Vinohrady”, District Znojmo	Ha D	HG	SO	1 wagon body decoration				
170	Těšetice H1 – “Pískovna”, District Znojmo	Ha C2	HG	IG					11
171	Trstěnice H3 – “Rybník”, District Znojmo	Ha C1b	HG	IG					
172	Určice H6 – “Hájové”, District Prostějov	Ha C2–D	PG	CG					
173	Velká nad Veličkou – “Obecniska”, District Hodonín	Ha B3–C1a	HG	U					1B
174	Zlín-Louky – “Kamenné dílce”, District Zlín	Ha C2	PG	G					
175	Unknown site, formerly Uherské Hradiště, District Uherské Hradiště	Ha D1–D2	?	?	1 wagon body decoration				
Total					365	1600	1	14	42

Fig. 17: Overview table of sources from the Hallstatt Period. Abbreviations and terms used: No – site number; Site – the name of the site; Datation; CC – cultural context; FC – finding context; Wagon; Yoke; Whip; Toggle; Bit; Cheek-piece; Button; Looped strap; Phalera; Stud; Circle; Other; Figurine; Fibula; Engraving; Total. CC: HG – Horákov Group; PG – Platěnice Group; LHP – Late Hallstatt Period. FC: HS – hilltop settlement; S – settlement; SO – settlement object; G – grave; CG – cremation grave; IG – inhumation grave; D – hoard; U – unique finding; DiS/GiS – hoard in the sanctuary/burial in the sanctuary; WiS – workshop in the sanctuary; ? – unknown circumstances. I – iron; B – bronze; B/A – bone/antler; frag. – fragment; deco. – decoration (compiled by: Z. Mírová).

Obř. 17: Přehledová tabulka pramenů o koni z doby halštatské. Užitá zkratky a termíny: No – číslo lokality; Site – název lokality; Datation – datace; CC – kulturní kontext; FC – nálezový kontext; Wagon – vůz; Yoke – jho; Whip – bičik; Toggle – roubík; Bit – udidlo; Cheek-piece – postranice; Button – knoflík; Looped strap – průvlečka; Phalera – faléra; Stud – puklice; Circle – kruh; Other – ostatní; Figurine – figurka; Fibula – spona; Engraving – rytina; Total – celkem. CC: HG – horákovská skupina; PG – platěnická skupina; LHP – pozdní doba halštatská. FC: HS – výšinné sídliště; S – sídliště; SO – sídlištní objekt; G – hrob; CG – žárový hrob; IG – kostrový hrob; D – depot; U – ojedinělý nález; DiS/GiS – depot ve svatyni/pohřeb ve svatyni; WiS – dílna ve svatyni; ? – neznámé okolnosti. I – železo; B – bronze; B/A – kost/paroh; frag. – fragment; deco. – ozdoba (sestavila: Z. Mírová).

Cheek-piece	Button	Looped strap	Phalera	Stud	Circle	Other	Figurine	Fibula	Engraving	Total
	2	6			11					26
										1
		1			3					4
1										1
							1B			1
		1								1
						1				1
	1									1
										1
	4		1		1					6
			1							1
										1
		1								1
										1
3	169	74	14	1161	127	7	6	2	1	3586

from the *Kalenderberg Group* (hereinafter KG), i.e. 3.3% (132. Břeclav – “Žleby”, 156. Pavlov 1 – “Děvín”). The Late Hallstatt Period, a period in which cultural unification took place at least as far as the source base is concerned, contains 7 cases, i.e. 11.7% [128. Brno-Obřany – “V Širokých”, 142. Lanžhot – “Podsedky”, 143. Malhostovice – “U Brabinky”, 155. Olomouc-Nemilany 1 – “ul. Bylinková”, 165. Strážnice 2 (?) or Tvarožná Lhota – “Šumárník” (?), 167. Těšetice – “Sutny”, 175. Unknown site, formerly Uherské Hradiště]. At the *supra-cultural* (and of course polycultural) site 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6 and 137. Habrůvka – “Býčí skála” 7, as well as 138. Habrůvka-Josefov – “vývěř Jedovnického potoka”, it is not possible to decide on the cultural classification, because at this point people of both cultural spheres – HG and PG – deposited their objects and also sporadically in the Late Hallstatt Period (for dating in generally see *Fig. 17*, for detailed analysis see chap. 5.5.2, 5.6.2, 5.7.2, 5.8, 5.9).

5.4 La Tène Period

For the La Tène Period, 175 objects were collected from 44 contexts (*Fig. 18–19*). At first glance the set seems to be considerably less rich than the ones from previous periods, but in this period the items are *demonstrably related to the horse*. Many of them are also concentrated in certain localities – for example in *oppidum* 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko” were found 94 objects (i.e. 54% of all findings from the La Tène Period), also on the hilltop sites 199. Lukov – “Ostroh” or 211. Provodov 1 – “Rysov” concentrations were higher than in other sites. We have 7 contexts from *hilltop settlements*, i.e. 15.9% (182. Buchlovice – “Barborka”, 184. Dešná – “Hrádek”, 187. Hevlín – “Ostroh”, 191. Ježkovice – “Černov”, 197. Loučka – “Doubrava”, 199. Lukov – “Ostroh”, 211. Provodov – “Rysov”), 4 contexts from *lowland and unspecified settlements*, i.e. 9.1% (178. Bořitov – “Písky”, 180. Brno-Trnitá – “Vlněna”, 215. Smržice, 216. Stařechovice), 4 contexts were captured directly from the settlement objects, i.e. 9.1% (186. Drnholec – “Holenická pole”, 193. Koryčany – “intravilán”, 204. Pasohlávky-Mušov – “Betlém”, 205. Plenkovice – “Záhumenice”). All La Tène Period graves were identified and sorted, so there are 5 cases of *cremation graves*, i.e. 11.4% (183. Býkovice – “Na Příčnickách”, 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – “Vsisko”, 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – “Vrchy”, 208. Ponětovice H2 – “Podíly”, 209. Ponětovice H34 – “Podíly”) and 8 cases of *inhumation graves*, i.e. 18.2% (179. Brno-Maloměřice H52 – “Plíže”, 188. Holubice H21 – “Dílce”, 194. Kozlany H14 – “intravilán”, 195. Křepice H1 – “intravilán”, 198. Lovčičky H2 – “Strážka”, 203. Omice, 212. Ptení – “Ptínky”, 218. Šlapanice H6/1999 – “Široká

Zkalenderberské skupiny (dále jen KS) známe zatím pouze 2 kontexty, tj. 3,3 % (132. Břeclav – „Žleby“, 156. Pavlov 1 – „Děvín“). Pozdní doba halštatská, tedy období, kde dochází ke kulturnímu sjednocení minimálně co se pramenné základny týče, obsahuje 7 případů, tj. 11,7 % [128. Brno-Obřany – „V Širokých“, 142. Lanžhot – „Podsedky“, 143. Malhostovice – „U Brabinky“, 155. Olomouc-Nemilany 1 – „ul. Bylinková“, 165. Strážnice 2 (?) nebo Tvarožná Lhota – „Šumárník“ (?), 167. Těšetice – „Sutny“, 175. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště]. *Unadkulturní* (a samozřejmě i polykulturní) lokality 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6 a 137. Habrůvka – „Býčí skála“ 7, stejně jako 138. Habrůvka-Josefov – „vývěř Jedovnického potoka“, tj. dohromady 5 %, není možné o kulturním zařazení rozhodnout, neboť na tomto místě ukládali své předměty lidé obou kulturních sfér – HS i PS – a také sporadicky v pozdní době halštatské (k datování rámcově *obr. 17*, detailní rozbor viz kap. 5.5.2, 5.6.2, 5.7.2, 5.8, 5.9).

5.4 Doba laténská

Pro dobu laténskou se podařilo shromáždit 175 předmětů ze 44 kontextů (*obr. 18–19*). Na první pohled se zdá, že jde o podstatně méně bohatý soubor než z předešlých období, ale v tomto období jde o předměty *prokazatelně související s koněm*. Mnoho z nich je také koncentrováno na určitých lokalitách – např. na *oppidu* 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ bylo nalezeno 94 předmětů (tj. 54 % všech nálezů z doby laténské), rovněž na výšinných lokalitách 199. Lukov – „Ostroh“ či 211. Provodov 1 – „Rysov“ byly koncentrace větší než na jiných nalezištích. Z *výšinných sídlišť* máme k dispozici 7 kontextů, tj. 15,9 % (182. Buchlovice – „Barborka“, 184. Dešná – „Hrádek“, 187. Hevlín – „Ostroh“, 191. Ježkovice – „Černov“, 197. Loučka – „Doubrava“, 199. Lukov – „Ostroh“, 211. Provodov – „Rysov“), z *nížinných a nespécifikovaných sídlišť* 4 kontexty, tj. 9,1 % (178. Bořitov – „Písky“, 180. Brno-Trnitá – „Vlněna“, 215. Smržice, 216. Stařechovice), přímo ze *sídlištních objektů* máme zachyceny 4 kontexty, tj. 9,1 % (186. Drnholec – „Holenická pole“, 193. Koryčany – „intravilán“, 204. Pasohlávky-Mušov – „Betlém“, 205. Plenkovice – „Záhumenice“). V době laténské se podařilo identifikovat a rozčlenit všechny hrobové celky, tudíž ze *žárových hrobů* existuje 5 případů, tj. 11,4 % (183. Býkovice – „Na Příčnickách“, 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko“, 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“, 208. Ponětovice H2 – „Podíly“, 209. Ponětovice H34 – „Podíly“), a z *kostrových hrobů* 8 případů, tj. 18,2 % (179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“, 188. Holubice H21 – „Dílce“, 194. Kozlany H14 – „intravilán“, 195. Křepice H1 – „intravilán“, 198. Lovčičky H2 – „Strážka“, 203. Omice, 212. Ptení – „Ptínky“, 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká

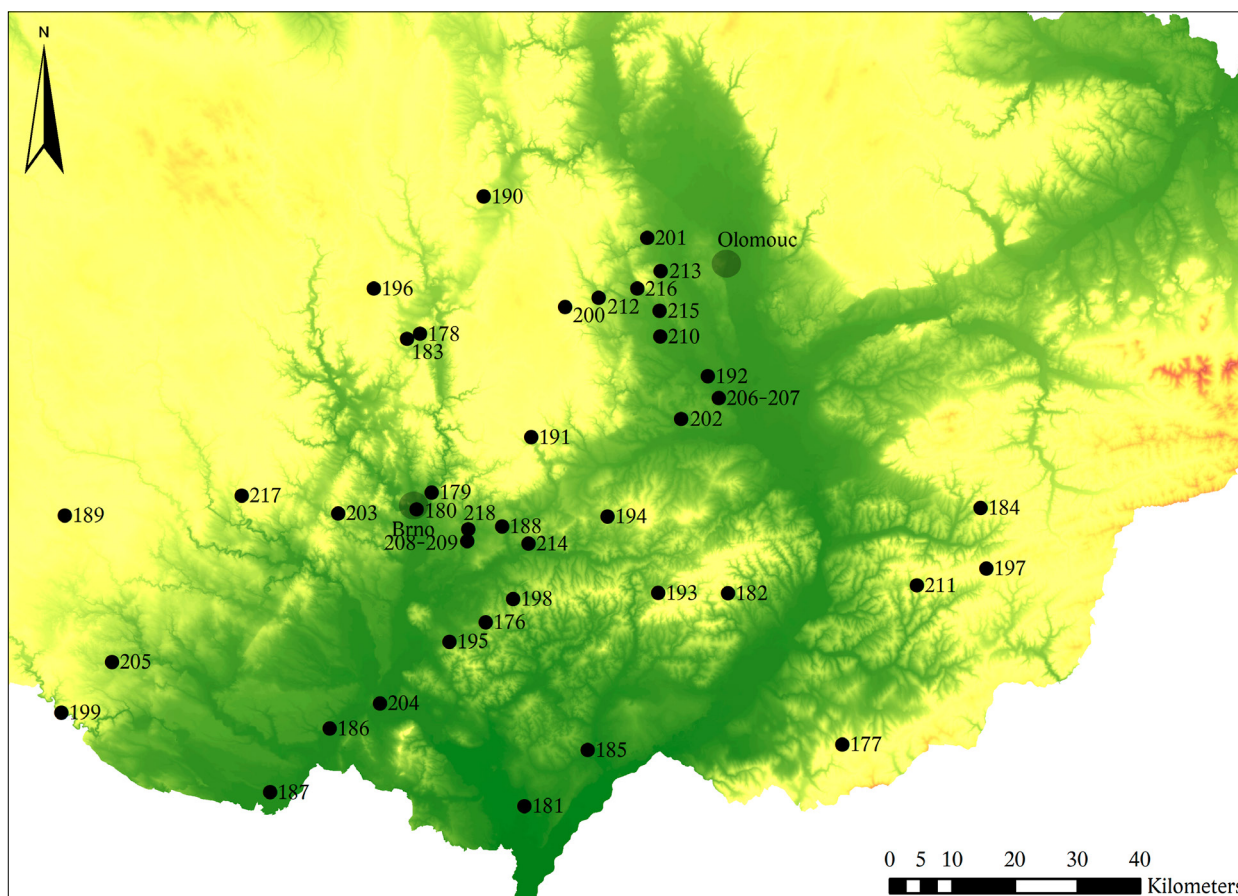

Fig. 18: Map of sites from the La Tène Period. The numbers correspond to the items of the catalogue of sites (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 18: Mapa lokalit z doby laténské. Čísla odpovídají položkám katalogu lokalit (sestavila: Z. Mírová).

pole”). From the *hoard* we know only one context, i.e. 2.3%, originating from the site 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – “Dílce”, *unique findings* come from 12 contexts, i.e. 27.3% (176. Borkovany – “Vysoudilka”, 177. Boršice u Blatnice – “Lipinka”, 181. Břeclav – “Žleby”, 189. Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice – “JZ intravilán obce”, 190. Jevíčko – “na Zadní Arnoštov”, 192. Klenovice na Hané – “Noviny”, 206. Polkovice, 207. Polkovice – “Široký”, 210. Prostějov, 213. Slatinice, 214. Slavkov u Brna – “Palackého náměstí”, 217. Sudice), 1 context, i.e. 2.3%, is today no longer possible to determine (219. Unknown site, formerly Uherské Hradiště). From the *oppidum* 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko” 1 context comes, i.e. 2.3%, from *emporium* 202. Němčice nad Hanou/Viceměřice – “Zadní dlátko/Kratiny” also 1 context comes, i.e. 2.3%.

In the La Tène Period, the La Tène Culture (hereinafter LC) dominated, thanks to unification at the pan-European level, but with local specifics – 41 cases, i.e. 93.2% (176. Borkovany – “Vysoudilka”, 177. Boršice u Blatnice – “Lipinka”, 178. Bořitov – “Písky”, 179. Brno-Maloměřice H52 – “Plíže”, 180. Brno-Trnitá – “Vlněna”, 181. Břeclav –

„Strážka“, 203. Omice, 212. Ptení – „Ptínky“, 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“). Z *depotu* známe pouze jediný kontext, tj. 2,3 %, pocházející z lokality 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“, *ojedinelé nálezy* pocházejí z 12 kontextů, tj. 27,3 % (176. Borkovany – „Vysoudilka“, 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“, 181. Břeclav – „Žleby“, 189. Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“, 190. Jevíčko – „na Zadní Arnoštov“, 192. Klenovice na Hané – „Noviny“, 206. Polkovice, 207. Polkovice – „Široký“, 210. Prostějov, 213. Slatinice, 214. Slavkov u Brna – „Palackého náměstí“, 217. Sudice), 1 kontext, tj. 2,3 %, dnes již není možné určit (219. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště). Z *oppida* 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ pochází 1 kontext, tj. 2,3 %, z *emporia* 202. Němčice nad Hanou/Viceměřice – „Zadní dlátko/Kratiny“ také 1 kontext, tj. rovněž 2,3 %.

V době laténské dominuje *laténská kultura* (dále jen LK), díky unifikaci na panevropské úrovni, avšak s lokálními specifiky – 41 případů, tj. 93,2 % (176. Borkovany – „Vysoudilka“, 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“, 178. Bořitov – „Písky“, 179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“,

No	Site	Datation	CC	FC	Linchpin	Axis pin	Eight-shaped hinge
176	Borkovany – “Vysoudilka”, District Břeclav	LT C2–D1	LC	U			
177	Boršice u Blatnice – “Lipinka”, District Uherské Hradiště	LT C2–D2	LC	U			
178	Bořitov – “Písky”, District Blansko	LT B2–D	LC	S			1
179	Brno-Maloměřice H52 – “Plíže”, District Brno-město	LT C1	LC	IG			
180	Brno-Trnitá – “Vlněna”, District Brno-město	LT C2–D1	LC	S			
181	Břeclav – “Žleby”, District Břeclav	LT C2–D1	LC	U			
182	Buchlovice – “Barborka”, District Uherské Hradiště	LT C1–D2	LC	HS			
183	Býkovice – “Na Příčnickách”, District Blansko	LT A	LC	CG			
184	Dešná – “Hrádek”, District Zlín	LT D	LC/PC	HS	1		
185	Dolní Bojanovice H1/1985 – “Vsisko”, District Hodonín	LT C1	LC	CG			
186	Drnholec – “Holenická pole”, District Břeclav	LT D	LC	SO			
187	Hevlín – “Ostroh”, District Znojmo	LT C2–D1	LC	HS			
188	Holubice H21 – “Dílce”, District Vyškov	LT C1	LC	IG			
189	Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice – “JZ intravilán obce”, District Třebíč	LT A	LC	U			
190	Jevíčko – “na Zadní Arnoštov”, District Svitavy	LT D	LC	U			
191	Ježkovice – “Černov”, District Vyškov	LT C2–D	LC	HS			
192	Klenovice na Hané – “Noviny”, District Prostějov	LT A	LC	U			
193	Koryčany – “intravilán”, District Kroměříž	LT A	LC	SO			
194	Kozlany H14 – “intravilán”, District Vyškov	LT B2	LC	IG			
195	Křepice H1 – “intravilán”, District Břeclav	LT C1	LC	IG			
196	Kunštát-Hluboké u Kunštátu – “Dílce”, District Blansko	LT C2	LC	D			
197	Loučka – “Doubrava”, District Zlín	LT C2–D1	LC/PC	HS	11		
198	Lovčičky H2 – “Strážka”, District Vyškov	LT C1	LC	IG			
199	Lukov – “Ostroh”, District Znojmo	LT A, C1–D	LC	HS		2	4

Leading circle	Spur	Bit	Cheek-piece	Looped strap	Phalera	Pendant	Pin	Fibula	Belt hook	Engraving	Total
					1						1
	2	11	11								4
		11	11		1						4
									1		1
					1						1
				1							1
		11									1
			1B								1
											1
									1		1
1											1
				1							1
									1		1
								1			1
										1	1
									1		1
									2		2
									1		1
											1
									1		1
		21									9

No	Site	Datation	CC	FC	Linchpin	Axis pin	Eight-shaped hinge
200	Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, District Prostějov	LT C2–D1	LC	OP	8	24	13
201	Náměšť na Hané-Biskupství H2 – “Vrchy”, District Olomouc	LT C1	LC	CG			
202	Němčice nad Hanou/Viceměřice – “Zadní dlátka/Kratiny”, District Prostějov	LT B2–C2	LC	E			
203	Omice, District Brno-venkov	LT C2	LC	IG			
204	Pasohlávky-Mušov – “Betlém”, District Břeclav	LT C2–D1	LC	SO			
205	Plenkovice – “Záhumenice”, District Znojmo	LT C2–D1	LC	SO			
206	Polkovice, District Přerov	LT B–C1	LC	U			
207	Polkovice – “Široký”, District Přerov	LT C2	LC	U			
208	Ponětovice H2 – “Podíly”, District Brno-venkov	LT C1	LC	CG			
209	Ponětovice H34 – “Podíly”, District Brno-venkov	LT C1	LC	CG			
210	Prostějov, District Prostějov	LT B2–C2	LC	U			
211	Provodov – “Rysov”, District Zlín	LT A, C1–D	LC/PC	HS, D	3	2	1
212	Ptení – “Ptínky”, District Prostějov	LT B2–C1	LC	IG			
213	Slatinice, District Olomouc	LT D	LC	U			
214	Slavkov u Brna – “Palackého náměstí”, District Vyškov	LT D	LC	U			
215	Smržice, District Prostějov	LT C–D	LC	S	1B		
216	Stařechovice, District Prostějov	LT C2	LC	S?			
217	Sudice, District Třebíč	LT C2	LC	U			
218	Šlapanice H6/1999 – “Široká pole”, District Brno-venkov	LT B2–C1	LC	IG			
219	Unknown site, formerly Uherské Hradiště, District Uherské Hradiště	LT C2–D1	LC	?			
Total					14	28	19

Leading circle	Spur	Bit	Cheek-piece	Looped strap	Phalera	Pendant	Pin	Fibula	Belt hook	Engraving	Total
6	20	31	3	5	9	1	1		1		94
									1		1
									2		2
									1		1
							1				1
					1						1
									3		3
									1		1
									2		2
									1		1
									1		1
	2	101			1						19
									1		1
1											1
1											1
											1
									1		1
									1		1
									1		1
2											2
12	24	19	6	7	14	1	2	2	25	1	175

Fig. 19: Overview table of sources on the horse from the La Tène Period. Abbreviations and terms used: No – site number; Site – the name of the site; Datation; CC – cultural context; FC – finding context; Linchpin; Axis pin; Eight-shaped hinge; Leading circle; Spur; Bit; Cheek-piece; Looped strap; Phalera; Pendant; Pin; Fibula; Belt hook; Engraving; Total. CC: LC – La Tène Culture; PC – Púchov Culture. FC: HS – hilltop settlement; S – settlement; SO – settlement object; CG – cremation grave; IG – inhumation grave; D – hoard; U – unique finding; OP – oppidum; E – emporium; ? – unknown circumstances (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 19: Přehledová tabulka pramenů o koni z doby laténské. Užití zkratky a termíny: No – číslo lokality; Site – název lokality; Datation – datace; CC – kulturní kontext; FC – nálezový kontext; Linchpin – zákolník; Axis pin – osový kolík; Eight-shaped hinge – osmičkovitý závěsek; Leading circle – vodící kruh; Spur – ostruha; Bit – udílo; Cheek-piece – postranice; Looped strap – průvlečka; Phalera – faléra; Pendant – závěsek; Pin – jehlice; Fibula – spona; Belt hook – opasková zápona; Engraving – rytina; Total – celkem. CC: LC – laténská kultura; PC – púchovská kultura. FC: HS – výšinné sídliště; S – sídliště; SO – sídlištní objekt; CG – žárový hrob; IG – kostrový hrob; D – depot; U – ojedinělý nález; OP – oppidum; E – emporium; ? – neznámé okolnosti (sestavila: Z. Mírová).

„Žleby“, 182. Buchlovice – „Barborka“, 183. Býkovice – „Na Příčnickách“, 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko“, 186. Drnholec – „Holenická pole“, 187. Hevlín – „Ostroh“, 188. Holubice H21 – „Dílce“, 189. Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“, 190. Jevíčko – „na Zadní Arnoštov“, 191. Ježkovice – „Černov“, 192. Klenovice na Hané – „Noviny“, 193. Koryčany – „intravilán“, 194. Kozlany H14 – „intravilán“, 195. Křepice H1 – „intravilán“, 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“, 198. Lovčičky H2 – „Strážka“, 199. Lukov – „Ostroh“, 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“, 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“, 202. Němčice nad Hanou/Víceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“, 203. Omice, 204. Pasohlávky-Mušov – „Betlém“, 205. Plenkovice – „Záhumenice“, 206. Polkovice, 207. Polkovice – „Široký“, 208. Ponětovice H2 – „Podíly“, 209. Ponětovice H34 – „Podíly“, 210. Prostějov, 212. Ptení – „Ptínky“, 213. Slatinice, 214. Slavkov u Brna – „Palackého náměstí“, 215. Smržice, 216. Stařechovice, 217. Sudice, 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“, 219. Unknown site, formerly Uherské Hradiště). The Púchov Culture (hereinafter PC), as mentioned above, is represented only with a reservation – in the catalogue and throughout the work assessed on the basis of indistinguishable metal material as LC/PC; it is recorded in 3 sites, i.e. 6.8% (184. Dešná – „Hrádek“, 197. Loučka – „Doubrava“, 211. Provodov – „Rysov“). Detailed typological determination follows from chap. 5.6, for general dating see *Fig. 19*, detailed chronological analysis in chap. 5.5.3, 5.6.3, 5.7.3, 5.8 and 5.9.

5.5 Wagons

As mentioned above, the existence of wagons probably dates back to the Neolithic Period. The first wagons were likely to spread along with the “Neolithic package” of the Near East, but reliable evidence of their existence dates only to the following period – the Eneolithic. One of the earliest depictions of the wagon dates back to the Late Uruk Period from Uruk, on a small clay table dating back to the second half of the 4th millennium B.C. (*Bakker et al. 1999, 778–780*). Geographically closer proof can be found in the site Flintbeck, located in Schleswig-Holstein, it is prints of the traces of the wheels of the wagon. Wooden axles come e.g. from the sites Moorweg XV, Lohne-Züschen, Bronocice, Ostrowiec. The first models of wagons come from the Boleráz stage of the Baden Culture; some depictions of wagons are dated similarly (*Burmeister 2004, 14, Abb. 3*).¹⁰

¹⁰ The research of the Institute of Archaeological Heritage Brno led by Pavel Fojtík in Seloutky in 2010 revealed a relatively large

180. Brno-Trnitá – „Vlněna“, 181. Břeclav – „Žleby“, 182. Buchlovice – „Barborka“, 183. Býkovice – „Na Příčnickách“, 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko“, 186. Drnholec – „Holenická pole“, 187. Hevlín – „Ostroh“, 188. Holubice H21 – „Dílce“, 189. Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“, 190. Jevíčko – „na Zadní Arnoštov“, 191. Ježkovice – „Černov“, 192. Klenovice na Hané – „Noviny“, 193. Koryčany – „intravilán“, 194. Kozlany H14 – „intravilán“, 195. Křepice H1 – „intravilán“, 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“, 198. Lovčičky H2 – „Strážka“, 199. Lukov – „Ostroh“, 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“, 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“, 202. Němčice nad Hanou/Víceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“, 203. Omice, 204. Pasohlávky-Mušov – „Betlém“, 205. Plenkovice – „Záhumenice“, 206. Polkovice, 207. Polkovice – „Široký“, 208. Ponětovice H2 – „Podíly“, 209. Ponětovice H34 – „Podíly“, 210. Prostějov, 212. Ptení – „Ptínky“, 213. Slatinice, 214. Slavkov u Brna – „Palackého náměstí“, 215. Smržice, 216. Stařechovice, 217. Sudice, 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“, 219. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště). S otazníkem, jak již bylo uvedeno výše, je zastoupena *púchovská kultura* (dále jen PK) – v katalogu i v celé práci posuzovaná na základě nerozeznatelného kovového materiálu jako LK/PK; evidujeme ji na 3 lokalitách, tj. 6,8 % (184. Dešná – „Hrádek“, 197. Loučka – „Doubrava“, 211. Provodov – „Rysov“). Podrobné typologické určení následuje od kap. 5.6, rámcové datování viz *obr. 19*, detailní chronologický rozbor viz kap. 5.5.3, 5.6.3, 5.7.3, 5.8, 5.9.

5.5 Vozy

Jak již bylo zmíněno výše, existence vozů nejspíše sahá až do období neolitu. První vozy se pravděpodobně šířily společně s „neolitickým balíčkem“ z oblasti Předního východu, spolehlivé doklady jejich existence však spadají teprve do následujícího období – eneolitu. Jedno z nejstarších vyobrazení vozu pochází z pozdně uruckého období z Uruku, nacházelo se na malé hliněné tabulce datované do druhé poloviny 4. tisíciletí př. n. l. (*Bakker et al. 1999, 778–780*). Geograficky bližší doklad můžeme nalézt na lokalitě Flintbeck, ležící ve Šlesvicko-Holštýnsku, jde o otisky stop po kolech vozu. Dřevěné nápravy vozů pocházejí např. z lokalit Moorweg XV, Lohne-Züschen, Bronocice, Ostrowiec. Z bolerázského stupně badenské kultury pak pocházejí první modely vozů, podobně datovaná jsou některá vyobrazení vozů (*Burmeister 2004, 14, Abb. 3*).¹⁰

¹⁰ Z výzkumu Ústavu archeologické památkové péče Brno pod vedením Pavla Fojtíka v Seloutkách v roce 2010 pocházejí z poměrně

The wagon was supposed to penetrate into Egypt along with the Hyksos sometime after 1650 B.C., two-wheeled wagons, according to Vere Gordon Childe, could be expected in a similar period of time in Europe (Childe 1951). The earliest evidence of wagons found on the territory of today's Czech Republic are the clay wheels of the models of carriages, which were described by Karel Tihelka in the 1950s (Tihelka 1954); they already came from the Early Bronze Age Věteřov Group. We record these finds from Moravia e.g. from Bánov, Blučina and Hodonice. According to Karel Tihelka, the idea of a wagon was imported from the Aegean-Mycenaean area, which is also proved by finds with depictions of the so-called Mycenaean wavelet on antler objects – sleeves, knobs and cheek-pieces (see 1. *Blučina* – „Cezavy“ or 72. *Olomouc* – „Zbrojnice“). We do not, however, record direct evidence of a functional wagon – such as the fittings of the wheel naves or decorations of the body – from that period, those only come from the Urnfield cultures.

5.5.1 Wagons of the Bronze Age

Wheel nave fitting of the Tarcal type (M WNS1). The earliest object proving the direct existence of the wagon on the territory of Moravia is a flat casting of the wheel naves from the site 25. *Drslavice 2* – „inravilán“ (Fig. 20:1; Pl. 5:28). Although Milan Salaš (2005, 124) considers it disputable, Christopher Pare determines it as part of the wagons, although he does not specify what type it can be classified as (Pare 1992, 41). I think that the closest parallel can be seen in the fittings of the wheel naves of the Tarcal type. The Drslavice exemplar is decorated by raised grooved ribs, linking it to finds from the sites Viștea in Transylvania and Tarcal in Hungary, as well as the decoration of a triangle (Pare 1992, Fig. 28); however, the specimens studied are not openwork triangles, they are discharged and incrustated with an unknown substance (Salaš 2005, 124). The wheel naves of the Tarcal type can be dated to **BD–Ha B1** (Pare 1992, 22). The Drslavice specimen can be placed based on other, more precisely dated items to *B D/Ha A1*. The core of their expansion is found mainly in the Carpathian Basin. Since most findings of this type come from hoards, it is unclear whether fittings belong to two-wheeled or four-wheeled wagons (Fig. 21).

Fittings of the central part of the wheel of the Slatinice type (M WC1). The specimen of 99. *Slatinice* – „inravilán“

Do Egypta měl vůz proniknout společně s Hyksósy někdy po roce 1650 př. n. l., dvoukolové vozy lze podle Vera Gordona Childa v Evropě očekávat v podobném časovém úseku (Childe 1951). Za nejstarší doklady vozů na našem území je možné považovat hliněná kolečka modelů vozíků, která v 50. letech 20. století shrnul Karel Tihelka (1954); pocházejí již ze starobronzové věteřovské skupiny. Z Moravy tyto nálezy evidujeme např. z Bánova, Blučiny a Hodonice. Dle Karla Tihelky šlo o myšlenkový import z egejsko-mykénské oblasti, což dokládají také nálezy s vyobrazením tzv. mykénské vlnice na parohových předmětech – objímkách, knoflících a postranicích udidel (viz 1. *Blučina* – „Cezavy“ nebo 72. *Olomouc* – „Zbrojnice“). Přímé doklady funkčního vozu – tedy např. kování náboje kol či ozdoby korby – z tohoto období však zatím nenevidujeme, pocházejí až z kultur popelnicových polí.

5.5.1 Vozy doby bronzové

Objímka náboje kola typu Tarcal (M WNS1). Nejstarším předmětem dokládajícím přímou existenci vozu na území Moravy je plošný odlitek náboje kola z lokality 25. *Drslavice 2* – „inravilán“ (obr. 20:1; Pl. 5:28). Milan Salaš (2005, 124) jej sice považuje za sporný, nicméně Christopher Pare jej mezi součásti vozů zahrnuje, ačkoli nespécifikuje, k jakému typu jej lze řadit (Pare 1992, 41). Domnívám se, že nejbližší paralelu lze spatřovat v kováních nábojů kol typu Tarcal. Drslavický exemplář je zdoben vystouplými rýhovanými žebry, což jej spojuje s nálezy z lokalit Viștea v Transylvánii a Tarcal v Maďarsku, stejně jako výzdoba trojúhelníky (Pare 1992, Fig. 28); na studovaném exempláři však nejde o trojúhelníky prolamované, ale vybíjené a inkrustované neznámou hmotou (Salaš 2005, 124). Náboje kol typu Tarcal lze rámcově datovat do **BD–Ha B1** (Pare 1992, 22). Drslavický exemplář lze na základě dalších, přesněji datovaných předmětů klást do *B D/Ha A1*. Jádro jejich rozšíření se nachází především v Karpatské kotlině. Protože většina nálezů tohoto typu pochází z depotů, není jasné, zda kování přísluší dvoukolovým či čtyřkolovým vozům (obr. 21).

Kování středové části kola typu Slatinice (M WC1). Exemplář z 99. *Slatinice* – „inravilánu“ (obr. 20:3;

(2,4 × 1,8 m) tomb of the Corded Ware Culture four previously undiscussed “depressions” reminiscent for their size and distance from one another (1,1–1,2 m) the track of the prehistoric wheels of a wagon (Šmíd – Matějčková 2013, 287, Fig. on p. 42), similar as in the Hallstatt grave from Modřice H3815 or Hrušovany u Brna H1. Their more precise determination is the subject of further research, but it is not excluded that the all-wood wagon was deposited here.

rozměrného (2,4 × 1,8 m) hrobu kultury se šňůrovou keramikou čtyři doposud nediskutované „zážlaby“ připomínající svoji velikostí a vzdáleností od sebe (1,1–1,2 m) rozchod pravěkých kol vozu (Šmíd – Matějčková 2013, 287, obr. na str. 42), obdobně jako např. v halštatském hrobě z Modřic H3815 či Hrušovany u Brna H1. Jejich přesnější určení je předmětem dalšího výzkumu, není však vyloučeno, že zde byl celodřevěný vůz deponován.

(Fig. 20:3; Pl. 19:10) is so fragmentary that Milan Salaš (2005, 408) presents it with a question mark. Similar fittings are labelled as the Coulon type, but they are mainly found in France and Switzerland; moreover, they come from the sites identically dated to Ha B3 (Pare 1992, 32). It is therefore certain that the studied piece, moreover belonging to a unit dated to **HaA2**, belongs to another type, the analogy of which however has not been found so far. Functionally, this would be a fitting of the central part following from the nave, through which the wheel felloe runs (Fig. 21).

Pl. 19:10) je natolik fragmentární, že jej Milan Salaš (2005, 408) uvádí s otazníkem. Podobná kování nesou označení typ Coulon, ty však mají těžiště výskytu ve Francii a ve Švýcarsku, navíc ještě pocházejí z lokalit shodně datovaných do Ha B3 (Pare 1992, 32). Je tedy jisté, že studovaný kus, navíc náležící k celku datovanému do **Ha A2**, patří k jinému typu, jehož analogie se však nepodařilo prozatím vyhledat. Funkčně by šlo o kování středové části navazující na náboj, jímž prochází loukot kola (obr. 21).

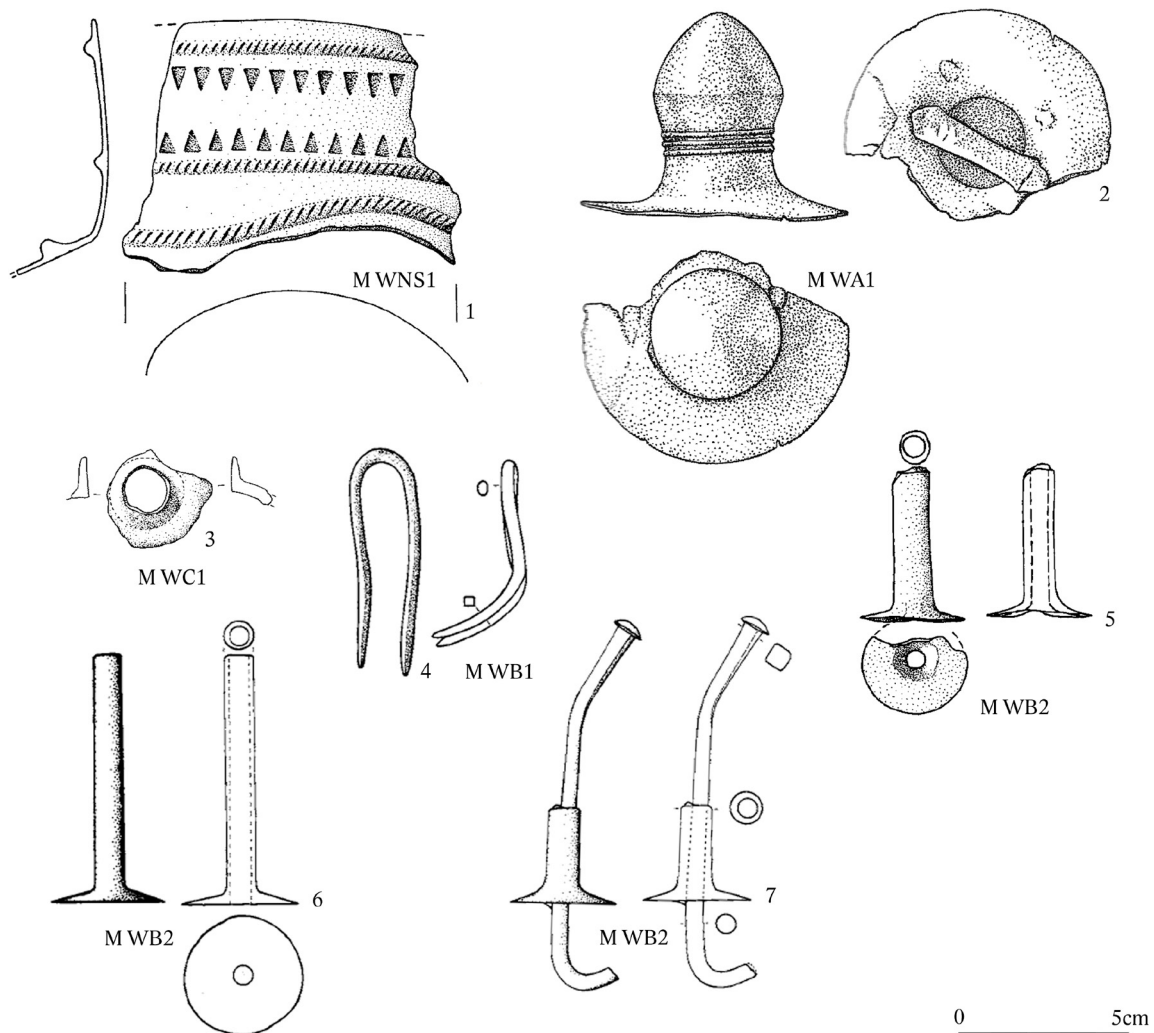

Fig. 20: Parts of wagons from the Bronze Age. 1 – wheel nave fitting (25. Drslavice 2 – „intravilán“; after: Salaš 2005, tab. 167:332); 2 – axle cap (101. Šebetov 1 – „Bažantnice“; after: Malach – Štrof – Hložek 2016, obr. 121:75); 3 – fitting of the central part of the wheel (99. Slatinice – „intravilán“; after: Salaš 2005, tab. 313:57); 4 – fork-like part of the wagon (93. Přestavky – „Chrátka“; after: Salaš 2005, tab. 265:158); 5–7 tubular part of the wagon (5–76. Pasohlávky-Mušov 2; after: Salaš 2005, tab. 220:314; 6–93. Přestavky – „Chrátka“; after: Salaš 2005, tab. 265:163; 7–93. Přestavky – „Chrátka“; after: Salaš 2005, tab. 266:167; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 20: Součásti vozů z doby bronzové. 1 – kování náboje kola (25. Drslavice 2 – „intravilán“; podle: Salaš 2005, tab. 167:332); 2 – krytka osy (101. Šebetov 1 – „Bažantnice“; podle: Malach – Štrof – Hložek 2016, obr. 121:75); 3 – kování středové části kola (99. Slatinice – „intravilán“; podle: Salaš 2005, tab. 313:57); 4 – vidlicovitý díl vozu (93. Přestavky – „Chrátka“; podle: Salaš 2005, tab. 265:158); 5–7 trubicovitý díl vozu (5–76. Pasohlávky-Mušov 2; podle: Salaš 2005, tab. 220:314; 6–93. Přestavky – „Chrátka“; podle: Salaš 2005, tab. 265:163; 7–93. Přestavky – „Chrátka“; podle: Salaš 2005, tab. 266:167; sestavila: Z. Mírová).

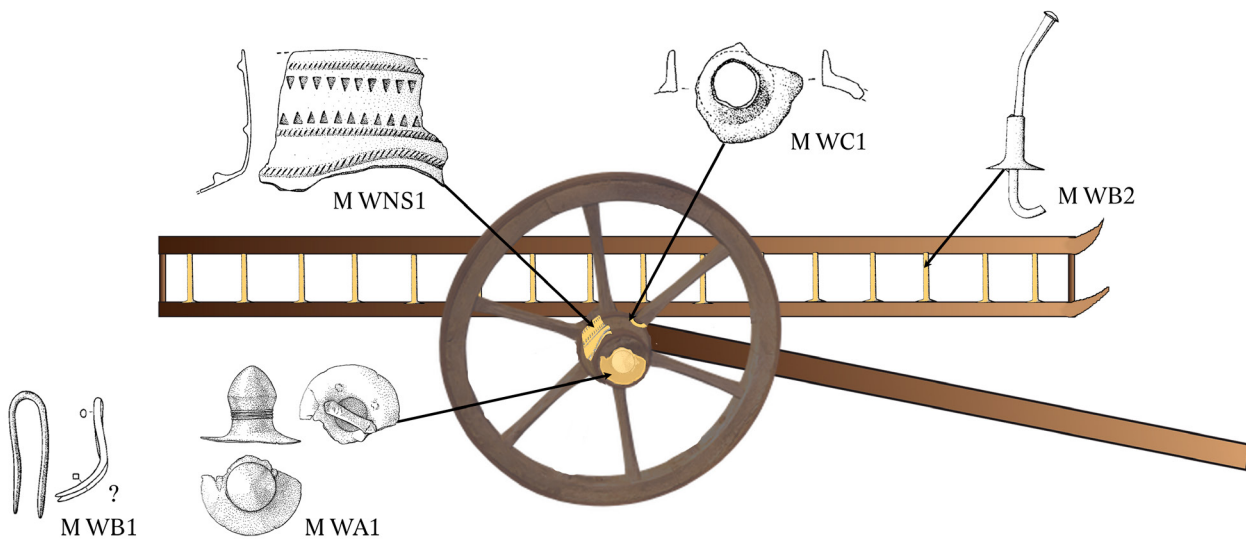

Fig. 21: Probable placement of components on the Bronze Age wagon (the type of wagon is not decisive and we do not take it into consideration; without scale; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 21: Pravděpodobné umístění předmětů na voze z doby bronzové (typ vozu není rozhodující a nebereme jej v potaz; bez měřítka; sestavila: Z. Mírová).

Axle cap (?) of the Šebetov type (M WA1). From the site 101. Šebetov 1 – “Bažantnice” (Fig. 20:2; Pl. 19:6), there comes a likely axle cap of the wagon, which was secondarily repaired with a bar and used as a decoration. We do not record such an item from the Bronze Age, but from the subsequent Hallstatt Period e.g. Martin Trachsel (2004, 436) distinguishes between four types dated from Ha D1 to LTA. The Šebetov specimen is roughly dated to **BD – Ha A1**.

Fork-like artefact from the wagon of the Hader type (M WB1). It comes from 93. Přestavlky – “Chrástka” (Fig. 20:4; Pl. 17:13). Milan Salaš first presented it as a component of a wagon (Salaš 2005, 124); he saw parallels in the items from the graves in Germany in Hader (Müller-Karpe 1959, 68–70, Abb. 9:11), Mengen (Schiek 1962, 134, Abb. 3:10) and Münchsmünster (Schütz-Tillmann 1997, 27–28, 31, 40, Abb. 7:6–7), the nearest appearance is likely the hoard Bratislava-Rusovce (Schmidtová – Baxa – Paulík 2002, 284, 289, Abb. 5:2a,3b). These units chronologically fall in **BD – Ha A2**, so the time placement of the hoard Přestavlky in **Ha A1/A2** does not contradict this find. The exact function of the object is not clear, but it is probably an element used to attachment.

Bronze cast tubular item with a target expansion of the Hart type (M WB2). In Moravia, these items appeared in three cases – 5 pcs without a bar and 4 pcs with an inserted round hook-like bent bar come from 93. Přestavlky – “Chrástka” (Fig. 20:6–7; Pl. 17:14–22), 1 pc comes from

Krytka poloosy (?) typu Šebetov (M WA1). Z lokality 101. Šebetov 1 – „Bažantnice“ (obr. 20:2; Pl. 19:6) pochází pravděpodobná krytka poloosy vozu, která byla druhotně reparována tyčinkou a použita jako ozdoba. Takového předměty z doby bronzové nenevidujeme, avšak z následující doby halštatské např. Martin Trachsel (2004, 436) vyděluje čtyři typy datované od Ha D1 do LTA. Šebetovský exemplář je rámcově datovaný do **BD – Ha A1**.

Vidlicovitý artefakt z vozu typu Hader (M WB1). Pochází z 93. Přestavlky – „Chrástky“ (obr. 20:4; Pl. 17:13). Poprvé jej jako součást vozu uvedl Milan Salaš (2005, 124), který spatřuje paralely v předmětech z hrobů v Německu v Haderu (Müller-Karpe 1959, 68–70, Abb. 9:11), Mengenu (Schiek 1962, 134, Abb. 3:10) a Münchsmünsteru (Schütz-Tillmann 1997, 27–28, 31, 40, Abb. 7:6–7), nejbližším výskytem je pravděpodobně depot Bratislava-Rusovce (Schmidtová – Baxa – Paulík 2002, 284, 289, Abb. 5:2a,3b). Chronologicky spadají tyto celky do **BD – Ha A2**, takže časové zařazení depotu Přestavlky do **Ha A1/A2** tomuto zjištění neodporuje. Přesná funkce předmětu není jasná, jde však pravděpodobně o prvek sloužící k uchycení.

Bronzový lité trubičkovitý předmět s terčovitým rozšířením typu Hart (M WB2). Na Moravě se tyto předměty vyskytly ve třech případech – 5 ks bez tyčinky a 4 ks s vloženou kulatou hákovitě zahnutou tyčinkou pochází z 93. Přestavlky – „Chrástky“ (obr. 20:6–7; Pl. 17:14–22),

the site 76. *Pasohlávky-Mušov 2* (Fig. 20:5; Pl. 13:4).¹¹ Christopher Pare categorizes the items as fittings of the wagon body of the Hart type. At the eponymous site they were found in a grave showing the presence of a wagon, but most artefacts of this type come from hoards. They occur in Switzerland, South Germany and in Carpathian Basin, analogies can be found e.g. in Schiltern, Austria, in Velem St. Vid, Hungary, or in Dolné Janíky in West Slovakia (Pare 2004, Abb. 3). Chronologically they are not sensitive, they occur practically throughout the period **BD – Ha B3**, the most abundant occurrence can be observed in **BD – Ha A**, although wagons with a balustrade wagon body also appear in the Late Hallstatt Period.

5.5.2 Wagons of the Hallstatt Period

Wagons from the Hallstatt Period, with some exceptions originating from the cave sanctuary 133. *Habrůvka – „Býčí skála“* (Barth 1995)¹² and fittings of the naves of the wheel from 117. *Blatec – „Kocanda“* (Pare 1992, Fig. 155:4), remained unrecognized for a long time in Moravia. The breakthrough came only with the discovery of depressions for the deposition of an all-wood wagon at the sites 139. *Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“* and 147. *Modřice H3815 – „Rybničky“*, which Petr Kos correctly identified (Kos 2011; *idem* 2013). Metal parts of the wagon wheels were documented in 2014 at the site 119. *Bratčice – „Mělčanská“* (Kos 2014)¹³ and in 2018 in 120. *Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“* and 121. *Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“* (Mírová – Golec 2018), newly also in the revision of grave 160. *Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“* (Mírová 2020). Among completely new, yet unrecognized items there is a likely lining of the body of the wagon from 169. *Těšetice obj. 46 – „Vinohrady“*, the probable decoration of the wagon from 155. *Olomouc-Nemilany 1 – „ul. Bylinková“* or the decorative ending of the wagon from 175. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště*. In the following part of the work all available findings will be analyzed. Their chronological-typological analysis is based mainly on the works of Christopher Pare (1992; *idem* 2004) and Martin Trachsel (2004), which mainly concern the area of West Hallstatt Culture; the analysis, though is adapted to the Moravian conditions of East Hallstatt Culture (for the correlation of the chronological systems, see chap. 6).

11 Christopher Pare (2004, Abb. 3) presents a similar item from Služín, but Milan Salaš (2005, 125) identified it as part of a helmet and it was therefore not included in this work.

12 In the cited work, Fritz Eckart Barth dealt very little with the typological-chronological evaluation of the wagons, I therefore consider it necessary to present a new interpretation.

13 Petr Kos correctly recognized the wheel clamps of the wagon from Bratčice.

1 ks pochází z lokality 76. *Pasohlávky-Mušov 2* (obr. 20:5; Pl. 13:4).¹¹ Christopher Pare předměty zařazuje jako kování korby vozu typu Hart. Na eponymní lokalitě byly nalezeny v hrobě vykazujícím přítomnost vozu, většina artefaktů tohoto typu však pochází z depotů. Vyskytují se ve Švýcarsku, jižním Německu a v Karpatské kotlině, analogie lze nalézt např. v rakouském Schilternu, maďarském Velem St. Vidu či v Dolných Janíkách na západním Slovensku (Pare 2004, Abb. 3). Chronologicky nejsou citlivé, vyskytují se prakticky v období **BD – Ha B3**, nejhojnější výskyt můžeme pozorovat v **BD – Ha A**, ačkoliv vozy s balustrádovou korbou se objevují také v pozdní době halštatské.

5.5.2 Vozy doby halštatské

Vozy z doby halštatské, až na výjimky z jeskynní svatyně 133. *Habrůvka – „Býčí skála“* (Barth 1995)¹² a kování náboje kola z 117. *Blatec – „Kocandy“* (Pare 1992, Fig. 155:4), na Moravě dlouho zůstávaly nerozpoznány. Zlom přišel teprve s objevem prohlubní k uložení celodřevěného vozu na lokalitách 139. *Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“* a 147. *Modřice H3815 – „Rybničky“*, které správně identifikoval Petr Kos (2011; *týž* 2013). Kovové části vozů kol se podařilo prokázat až v roce 2014 na lokalitě 119. *Bratčice – „Mělčanská“* (Kos 2014)¹³ a v roce 2018 v 120. *Brně-Holáskách H1 – „U Tuřan“* a 121. *Brně-Holáskách H2 – „U Tuřan“* (Mírová – Golec 2018), nově také při revizi hrobu 160. *Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“* (Mírová 2020). Zcela novými, doposud nerozpoznanými předměty jsou pravděpodobné obložení korby vozu z 169. *Těšetice obj. 46 – „Vinohradů“*, pravděpodobná ozdoba vozu z 155. *Olomouce-Nemilan 1 – „ul. Bylinkové“* nebo ozdobné zakončení vozu z 175. *Neznámé lokality, dříve Uherské Hradiště*. V následující části práce budou rozebrány všechny dostupné nálezy. Jejich chronologicko-typologická analýza vychází zejména z prací Christophera Pareho (1992; *týž* 2004) a Martina Trachsela (2004), jež se týkají především oblasti západohalštatské kultury, je však upravena pro moravské poměry východohalštatské kultury (korelace chronologického systému viz kap. 6).

11 Christopher Pare (2004, Abb. 3) uvádí podobný předmět ze Služína, ten však Milan Salaš (2005, 125) identifikoval jako součást přílby, proto nebyl do této práce zahrnut.

12 V citované práci se Fritz Eckart Barth velmi málo věnoval typologicko-chronologickému zhodnocení vozů, proto považuji za nezbytné představit novou interpretaci.

13 Petr Kos správně rozpoznal svorky kol vozu z Bratčic.

Fittings of the naves of the wheels (M WN)

Fittings of the wheel naves of the Brno-Holásky type (M WN1). It is only a single specimen from 122. *Brno-Holásky 1 or 2 – “UTuřan”* (Fig. 22:1; Pl. 26:59). An analogy can be seen in Trachsel’s type NBS 08c – Urtenen with a circularly curved edge, but the Urtenen type is always made of iron and moreover dated to the early Ha D3 (Trachsel 2004, 509), whereas the specimen from Brno-Holásky is bronze, moreover damascened with iron triangles, and the whole find group is dated to **Ha C2a**. It is likely a unique piece, to which a precise analogy has not been found; I propose for it the label Brno-Holásky type.

Fittings of the wheel naves of the Blatec type (Kocanda type NBS 09 after Trachsel 2004; **M WN2**). It is characterized by a perpendicularly placed part that spans an axis greater than 2 cm. In Moravia, it appeared in a settlement object, likely in a hoard along with two iron ingots of a globular-shape, at the site 117. *Blatec – “Kocanda”* (Fig. 22:2; Pl. 24:8). Martin Trachsel even used it to classify a separate type NBS 09 – Kocanda. However, I believe that the label by the route is not very suitable and I therefore propose renaming it as the Blatec type. Martin Trachsel places this type in Ha D3, rarely to previous periods, it appeared in Sainte-Colombe, France, Bell, Germany, and Szentes-Vekerzug, Hungary, likely also in Kladruby, Bohemia (Trachsel 2004, 510). The nave from Blatec is rather earlier, if we adhere to the ceramics that appeared with it (Pare 1992, Fig. 155:5). A comparison is made possible by the newly assessed burial grounds in Seloutky – “Na Štátných” (graves Ha D1: Seloutky H1/2012 – “Na Štátných, Kašina”, Seloutky H8/2012 – “Na Štátných”, Seloutky H3/2017 – “Na Štátných”, Seloutky H4/2017 – “Na Štátných”; Golec – Fojtík 2020). The Blatec specimen of an amphora-shaped storage vessel corresponds rather to the subsequent Ha D2. Also, the dating does not contradict the conclusions of the analysis of the hoards, to which the collection from Blatec is newly assigned. All Moravian hoards fall in Ha D1–D2a (Golec – Fojtík – Rybářová 2018, 51), so I lean towards a dating in **Ha D2–D3**.

Fittings of the wheel naves of the Mühlthal type (NBS 08b after Trachsel 2004; **M WN3**). For the iron fittings a “step” on the surface abutting the nave is characteristic. The fittings of the nave of the Mühlthal type appeared in 136. *Habrůvka – “Býčí skála”* in three whole pieces and two fragments (Trachsel 2004, 509; Fig. 22:3, 10–11; Pl. 36:6, 37:1, 8).¹⁴ Following Martin Trachsel, it is dated to late Ha D1 through early Ha D2 (thus **Ha D1b–D2a**); it is possible to agree with this dating. Besides the cave sanctuary at Býčí skála, this type of fittings of the wheel naves

Kování nábojů kol (M WN)

Kování náboje kol typu Brno-Holásky (M WN1). Jde pouze o jediný exemplář z 122. *Brna-Holásek 1 nebo 2 – “U Tuřan”* (obr. 22:1; Pl. 26:59). Analogie lze spatřovat v Trachselově typu NBS 08c – Urtenen s kruhovitě zahnutým okrajem, typ Urtenen je však vždy železný a navíc datovaný do časného Ha D3 (Trachsel 2004, 509), kdežto exemplář z Brna-Holásek je bronzový, navíc tuzovaný železnými trojúhelníky a celý nálezořový soubor je datován do **Ha C2a**. Jde pravděpodobně o unikátní kus, k němuž se nepodařilo nalézt přesné analogie; navrhuji pro něj označení typ Brno-Holásky.

Kování náboje kol typu Blatec (typ Kocanda NBS 09 dle Trachsel 2004; **M WN2**). Charakteristická je kolmo umístěná část, jež obepíná osu vyšší než 2 cm. Na Moravě se v sídlištním objektu, pravděpodobně v depotu společně se dvěma železnými ingoty koláčovitěho tvaru, vyskytl na lokalitě 117. *Blatec – “Kocanda”* (obr. 22:2; Pl. 24:8). Martin Trachsel podle něj dokonce vyděluje typ NBS 09 – Kocanda. Domnívám se však, že označení dle trati není příliš vhodné, a proto navrhuji přejmenování na typ Blatec. Martin Trachsel tento typ klade do Ha D3, vzácně dříve, vyskytl se ve francouzském Sainte-Colombe, německém Bellu či maďarském Szentes-Vekerzugu, pravděpodobně i v českých Kladrubech (Trachsel 2004, 510). Náboj z Blatec je spíše starší, pokud se přidržíme keramiky, která se vyskytla společně s ním (Pare 1992, Fig. 155:5). Porovnání umožňuje nově vyhodnocené pohřebiště v Seloutkách – “Na Štátných” (hroby Ha D1: Seloutky H1/2012 – “Na Štátných, Kašina”, Seloutky H8/2012 – “Na Štátných”, Seloutky H3/2017 – “Na Štátných”, Seloutky H4/2017 – “Na Štátných”; Golec – Fojtík 2020). Blatecký exemplář amforovitě zásobnice nejspíše odpovídá následnému Ha D2. Datování neodporují ani závěry rozboru depotů, k nimž je soubor z Blatec nově řazen. Všechny moravské depoty spadají do Ha D1–D2a (Golec – Fojtík – Rybářová 2018, 51), příkláním se tudíž k dataci do **Ha D2–D3**.

Kování náboje kol typu Mühlthal (NBS 08b dle Trachsel 2004; **M WN3**). Železné kování je charakteristické „schůdkem“ na ploše dosedající na náboj. Kování náboje typu Mühlthal se v 136. *Habrůvce – “Býčí skále”* vyskytlo v 3 celých kusech a 2 fragmentech (Trachsel 2004, 509; obr. 22:3, 10–11; Pl. 36:6, 37:1, 8).¹⁴ Dle Martina Trachsela je datované do pozdního Ha D1 až časného Ha D2 (tedy **Ha D1b–D2a**); s touto datací lze souhlasit. Kromě jeskynní svatyně v Býčí skále se tento typ kování náboje kol vyskytl již jen na lokalitě Starnberg-Mühlthal (Trachsel 2004, 509).

¹⁴ Martin Trachsel presents only 2 complete pieces and 2 fragments, to which, however, the entire other piece can be safely assigned (Fig. 21:10).

¹⁴ Martin Trachsel uvádí pouze 2 celé kusy a 2 fragmenty, k nimž lze však bezpečně přiřadit celý další kus (obr. 21:10).

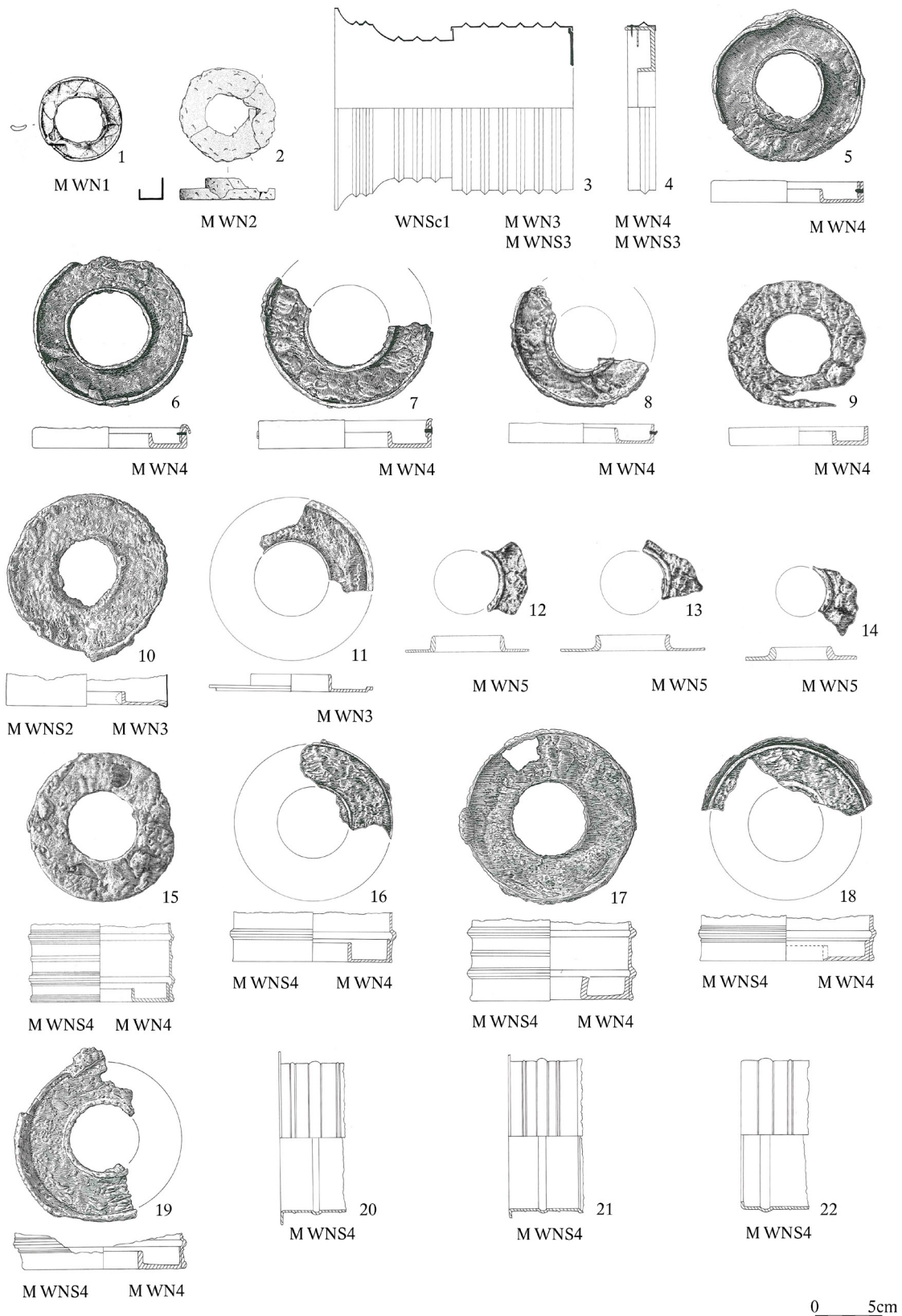

Fig. 22: Parts of wheel naves and wheel nave fittings from the Hallstatt Period (1–122. Brno-Holásky H1 or H2 – „U Tuřan“; 2–117. Blatec – „Kocanda“; 3–22 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; sources of illustrations: see p. 373; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 22: Součásti kování nábojů kol a kování objímek nábojů kol z doby halštatské (1 – 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“; 2 – 117. Blatec – „Kocanda“; 3–22 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; zdroje ilustrací: viz str. 373; sestavila: Z. Mírová).

already appeared at the site Starnberg-Mühlthal (*Trachsel 2004*, 509). At Býčí skála, they are fittings from two different types of wagons, because they are supported by different types of sockets (cf. *Fig. 22:3* and *22:10*; see below).

Fittings of the wheel nave of the Wellenburg type (NBS 07b after *Trachsel 2004*; **M WN4**). We record these fittings in *136. Habrůvka – “Býčí skála”* with 6 whole pieces and 5–6 fragments of other specimens (*Trachsel 2004*, 508; *Fig. 22:4–9*, *15–19*; *Pl. 34:1–4*, *35:1–2*, *36:1,3–5*, *37:1*). They are likely components of two different types of wagons, as they are supported by different types of socket (cf. *Fig. 21:4* and *21:15*; see below). Martin Trachsel dates them to **Ha D2**; an important analogy can be seen in the French site Apremont – “La Motte”, with which the wagons of Býčí skála have more parallels; they also appeared e.g. in Ausgurg-Wellenburg and Stuttgart-Bad Cannstatt in Germany (*Trachsel 2004*, 508).

Fittings of the wheel nave of the Urtenen type (NBS 08c after *Trachsel 2004*; **M WN5**). They come from *136. Habrůvka – “Býčí skála”* in the number of 3 pieces (*Fig. 22:12–14*; *Pl. 35:3–4*, *36:2*), Martin Trachsel (*2004*, 509) does not mention them in his work. The core of their appearance can be seen in the Baden-Württemberg region, they appear e.g. in Asperg – “Grafenbühl”, Filderstadt-Plattenhardt or Ludwigsburg – “Römerhügel”, they also have analogies in Switzerland, the closest parallel is in Austria – Schalchen-Unterlochen – “Lohnau”. They are identically dated to **early Ha D3** (*Trachsel 2004*, 509).

Fittings of the nave socket of the wheels (M WNS)

Fittings of the nave socket of the wheels of the Rumpenheim type (NBK 04a after *Trachsel 2004*; **M WNS2**). One piece appeared in *136. Habrůvka – “Býčí skála”* (*Fig. 22:10*; *Pl. 37:1*). It is a smooth specimen without decoration, belonging to **late Ha D1 (Ha D1b)**, it is widespread especially in the Baden-Württemberg (e.g. Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele”, Immedingen-Mauenheim – “Untere Lehr” or Nürtingen-Rossdorf – “Kirchert”), it appeared rarely in Austria (Schalchen-Unterlochen – “Lohnau”) and in France (Quinçay-Camp de Séneret; *Trachsel 2004*, 500).

Fittings of the nave socket of the wheels of the Cannstatt type (NBK 04c after *Trachsel 2004*; **M WNS3**). We record two specimens from *136. Habrůvka – “Býčí skála”* (*Fig. 22:3–4*; *Pl. 37:8–9*). The fittings are characteristic for the sharp ribs, again a type found mainly in Germany (Starnberg-Mühlthal – “Königswieder Forst” or Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld”) or in France (Apremont – “Tumulus de la Motte”, Burgund); *Habrůvka – “Býčí skála”* is the easternmost appearance of this type, it is dated to **Ha D2** (*Trachsel 2004*, 500–501).

Fittings of the nave socket of the wheels of the Grafenbühl type (NBK 04d after *Trachsel 2004*; **M WNS4**). We can distinguish between 5 pieces from *136. Habrůvka – “Býčí*

skála jde o kování ze dvou odlišných typů vozů, neboť na ně dosedají rozdílné typy objímek (srv. *obr. 22:3* a *22:10*; viz níže).

Kování náboje kol typu Wellenburg (NBS 07b dle *Trachsel 2004*; **M WN4**). Tato kování evidujeme v *136. Habrůvce – “Býčí skála”* v počtu 6 celých kusů a 5–6 fragmentů dalších exemplářů (*Trachsel 2004*, 508; *obr. 22:4–9,15–19*; *Pl. 34:1–4*, *35:1–2*, *36:1,3–5*, *37:1*). Pravděpodobně jde o součásti dvou rozdílných vozů, neboť na ně navazují jiné typy objímek (srv. *obr. 21:4* a *21:15*; viz níže). Martin Trachsel je datuje do **Ha D2**, významné analogie lze spatřovat ve francouzské lokalitě Apremont – “La Motte”, s nimiž mají vozy z Býčí skály více paralel; vyskytly se ještě např. v německém Ausgurgu-Wellenburgu či Stuttgartu-Bad Cannstattu (*Trachsel 2004*, 508).

Kování náboje kol typu Urtenen (NBS 08c dle *Trachsel 2004*; **M WN5**). Pochází z *136. Habrůvky – “Býčí skály”* v počtu 3 kusů (*obr. 22:12–14*; *Pl. 35:3–4*, *36:2*), Martin Trachsel (*2004*, 509) je ve své práci nezmiňuje. Jádro výskytu lze sledovat v Bádensku-Württembersku, vyskytly se např. v Aspergu – “Grafenbühl”, Filderstadtu-Plattenhardt či Ludwigsburgu – “Römerhügel”, analogie mají také ve Švýcarsku, nejbližší paralelou je rakouský Schalchen-Unterlochen – “Lohnau”. Datovány jsou shodně do **časného Ha D3** (*Trachsel 2004*, 509).

Kování objímek nábojů kol (M WNS)

Kování objímek nábojů kol typu Rumpenheim (NBK 04a dle *Trachsel 2004*; **M WNS2**). Jeden kus se vyskytl v *136. Habrůvce – “Býčí skále”* (*obr. 22:10*; *Pl. 37:1*). Jde o hladký exemplář bez výzdoby, náleží do **pozdního Ha D1 (Ha D1b)**, rozšířen je zejména v Bádensku-Württembersku (např. Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele”, Immedingen-Mauenheim – “Untere Lehr” či Nürtingen-Rossdorf – “Kirchert”), vzácně se vyskytl v Rakousku (Schalchen-Unterlochen – “Lohnau”) a ve Francii (Quinçay-Camp de Séneret; *Trachsel 2004*, 500).

Kování objímek nábojů kol typu Cannstatt (NBK 04c dle *Trachsel 2004*; **M WNS3**). Dva exempláře evidujeme z *136. Habrůvky – “Býčí skály”* (*obr. 22:3–4*; *Pl. 37:8–9*). Kování je charakteristické ostrými žebry, jde opět o typ vyskytující se zejména v Německu (Starnberg-Mühlthal – “Königswieder Forst” nebo Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld”) či ve Francii (Apremont – “Tumulus de la Motte”, Burgund); *Habrůvka – “Býčí skála”* představuje vůbec nejvýchodnější výskyt tohoto typu. Datován je do **Ha D2** (*Trachsel 2004*, 500–501).

Kování objímek nábojů kol typu Grafenbühl (NBK 04d dle *Trachsel 2004*; **M WNS4**). Z *136. Habrůvky – “Býčí skály”* můžeme rozlišit 5 kusů se zaoblenými profilovanými

skála” with rounded profiled ribs (Fig. 22:15–19; Pl. 35:1–2, 36:2–5) and 3 pieces with rounded ribs and no profiling (Fig. 22:20–22; Pl. 37:2–4). It is a type that only appeared in Baden-Württemberg (Asperg – “Grafenbühl”, Ludwigsburg – “Römerhügel”) and in Habrůvka – “Býčí skála”. It is dated to late *Ha D2* (*Ha D2b*; Trachsel 2004, 501).

**Fittings of the central part
of the naves of the wheels (M WNSc)**

Fittings of the central part of the naves of the wheels of the Bad Cannstatt type (NBH 08 after Trachsel 2004; *M WNSc1*). It was possible to document 2 different pieces at 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 22:3, 23:1; Pl. 37:7–8). Rounded or sharp ribs are characteristic for the type. This type has the core of its distribution in Bavaria (Donauwörth – “Riegelholz”, Starnberg-Mühlal – “Königswieder Forst”), Baden-Württemberg (Asperg – “Grafenbühl”, Ludwigsburg – “Römerhügel” or Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld”) and in France (Apremont – “Tumulus de la Motte” 1 and 2, Burgund); Habrůvka – “Býčí skála” is the only find site outside this area. The fittings of this type are dated to *Ha D2a–D3* (Trachsel 2004, 499).

Central fittings of the naves of the wheels (M WC2)

Central fittings of the naves of the wheels of the Ludwigsburg type (NBZ 01 after Trachsel 2004; *M WC2*). One piece with ribs was found at 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:4; Pl. 38:1). It is characterized by square holes through which the wheel spokes ran. This type has its core of distribution in Baden-Württemberg (Asperg – “Grafenbühl”, Ludwigsburg – “Römerhügel”, Starnberg-Mühlal – “Königswieder Forst” or Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld”) and in France (Apremont – “Tumulus de la Motte” 1 and 2, Sainte Colombe – “Tumulus de la Garenne”), we know of 1 specimen from Austria (Schalchen-Unterlochen – “Lohnau”); Habrůvka – “Býčí skála” is again the easternmost find site. There are two varieties – with and without ribs; the variety with ribs appears in *Ha D2a–D3* (Trachsel 2004, 512).

Central fittings of the wheel naves of the Apremont type (NBZ 02 after Trachsel 2004; *M WC3*). We record two fragments from 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:2–3; Pl. 37:5–6). For this type oval holes through which the wheel spokes pass are typical. It is again a type that has only occurred in four sites – in Eberdingen-Hochdorf in Germany, then in Apremont in France – “Tumulus de la Motte” and Sainte Colombe – “Tumulus de la Butte”, and the last site is Habrůvka – “Býčí skála”. It is dated to *Ha D2* (Trachsel 2004, 512).

Circular fittings of the wheels (M WNX1)

Circular fittings of the wheel naves of the Habrůvka type (M WNX1a–d). We record from 136. Habrůvka – “Býčí

žebry (obr. 22:15–19; Pl. 35:1–2, 36:2–5) a 3 kusy se zaoblenými žebry bez profilace (obr. 22:20–22; Pl. 37:2–4). Jde o typ, který se vyskytl pouze v Bádensku-Württembersku (Asperg – „Grafenbühl“, Ludwigsburg – „Römerhügel“) a v Habrůvce – „Býčí skále“. Datován je do pozdního *Ha D2* (*Ha D2b*; Trachsel 2004, 501).

**Kování centrální části
nábojů kol (M WNSc)**

Kování centrální části nábojů kol typu Bad Cannstatt (NBH 08 dle Trachsel 2004; *M WNSc1*). V 136. Habrůvce – „Býčí skále“ se podařilo doložit 2 různé kusy (obr. 22:3, 23:1; Pl. 37:7–8). Charakteristické je buď oblými, nebo ostrými žebry. Tento typ má jádro svého rozšíření v Bavorsku (Donauwörth – „Riegelholz“, Starnberg-Mühlal – „Königswieder Forst“), Bádensku-Württembersku (Asperg – „Grafenbühl“, Ludwigsburg – „Römerhügel“ či Stuttgart-Bad Cannstatt – „Steinhaldenfeld“) a ve Francii (Apremont – „Tumulus de la Motte“ 1 a 2, Burgund); Habrůvka – „Býčí skála“ je jediným nalezištěm mimo tuto oblast. Kování tohoto typu jsou datována do *Ha D2a–D3* (Trachsel 2004, 499).

Středové kování nábojů kol (M WC2)

Středové kování nábojů kol typu Ludwigsburg (NBZ 01 dle Trachsel 2004; *M WC2*). Jeden kus se žebry byl zjištěn v 136. Habrůvce – „Býčí skále“ (obr. 23:4; Pl. 38:1). Charakteristické je hranatými otvory, jimiž procházely loukotě kol. Tento typ má jádro svého rozšíření v Bádensku-Württembersku (Asperg – „Grafenbühl“, Ludwigsburg – „Römerhügel“, Starnberg-Mühlal – „Königswieder Forst“ či Stuttgart-Bad Cannstatt – „Steinhaldenfeld“) a ve Francii (Apremont – „Tumulus de la Motte“ 1 a 2, Sainte Colombe – „Tumulus de la Garenne“), 1 exemplář známe z Rakouska (Schalchen-Unterlochen – „Lohnau“); Habrůvka – „Býčí skála“ je opět nejvýchodnějším nalezištěm. Existují dvě varianty – bez žebrování a se žebry; varianta se žebry se vyskytuje v *Ha D2a–D3* (Trachsel 2004, 512).

Středové kování nábojů kol typu Apremont (NBZ 02 dle Trachsel 2004; *M WC3*). Dva fragmenty evidujeme z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ (obr. 23:2–3; Pl. 37:5–6). Tento typ je vydělen na základě oválných otvorů, jimiž procházejí loukotě kol. Jde opět o typ, jenž se vyskytl pouze na čtyřech lokalitách – v německém Eberdingenu-Hochdorfu, ve Francii v Apremontu – „Tumulus de la Motte“ a Sainte Colombe – „Tumulus de la Butte“, poslední lokalitou je moravská Habrůvka – „Býčí skála“. Datován je do *Ha D2* (Trachsel 2004, 512).

Kruhové kování nábojů kol (M WNX1)

Kruhové kování nábojů kol typu Habrůvka (M WNX1a–d). Z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ evidujeme 4 kusy kruhových

skála” four pieces of circular fittings (Fig. 23:19–22; Pl. 43:1–4), which could not be assigned to any of the types separated by Martin Trachsel; after all, Trachsel does not analyse them in his work (Trachsel 2004, 501–506). In style, however, they apparently belong to other fittings of the wheel naves. They can be divided into variants a–d, each of which belongs to a different type of the wheel nave. They can generally be dated to **Ha D1b–D3**.

Fittings of the wheel spokes (M WS)

Fittings of the wheel spokes of the Nürtingen type (SPB 05 after Trachsel 2004; **M WS1**). We know two different types from 136. Habrůvka – “Býčí skála”, one is characterized by sharply profiled ribs (Fig. 23:5; Pl. 32:1–19), the other is decorated with vertical and horizontal bands filled with dots (Fig. 23:6,12; Pl. 32:20, 39:1); they belong to two different wheels. These fittings only appeared in three locations – in Augsburg-Wellenburg in Bavaria, in Nürtingen-Rosedorf in Baden-Württemberg, and in Habrůvka – “Býčí skála”. The type is dated to **Ha D1b–D2a** (Trachsel 2004, 538).

Fittings of the wheel spokes of the Apremont type (SPB 06 after Trachsel 2004; **M WS2**). We know two specimens from 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:7; Pl. 33:1–8), they belong to one type of wheel. The decoration is the same as on the fittings of the wheel felloes of the Hochdorf type, but the Apremont type extends where it attaches to the tyre. It occurred only in four localities – in Eberdingen-Hochdorf, Germany, in Apremont – “Tumulus de la Motte” 1 and 2, in France, the easternmost is again Habrůvka – “Býčí skála”. This type is dated to **Ha D1b–D2** (Trachsel 2004, 539).

Fittings of the wheel spokes of the Hochdorf type (SPB 08a after Trachsel 2004; **M WS3**). Several iron specimens with the same decoration (from one wagon) in the form of round ribs (like the fittings of the wheel spokes of the Apremont type) were found in 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:7; Pl. 33:1–8). We know this type only from Eberdingen-Hochdorf and from Habrůvka – “Býčí skála”. Martin Trachsel dates it to **Ha D1b**, it probably disappeared in **Ha D2** (**Ha D1b–D2**; Trachsel 2004, 539).

Fittings of the wheel spokes of the type Ludwigsburg (SPB 08b after Trachsel 2004; **M WS4**). We know one fragment from 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:8). This type is characteristic for its overall sharp ribbing, we know it from only three places in the Baden-Württemberg (Herbertingen-Hundersingen – “Heuneburg”, Herbertingen-Hundersingen – “Talhau”, Ludwigsburg – “Römerhügel”) and from the Swiss site Mühlenberg-Allenlüften – “Ung-hürhubel”. It is dated to **Ha D2** (Trachsel 2004, 539).

Fittings of the wheel felloes (M WF)

Fittings of the wheel felloes of the Habrůvka type (M WF1a–c). We only know them from 136. Habrůvka – “Býčí skála”, we

kování (obr. 23:19–22; Pl. 43:1–4), které se nepodařilo přiřadit k žádným typům vyděleným Martinem Trachselem; ve své práci je ostatně nerozebírá (Trachsel 2004, 501–506). Stylově však zjevně přísluší k ostatním kováním nábojů kol. Lze je rozdělit na varianty a–d, přičemž každá z nich náleží jinému typu náboje kola. Rámcově je lze datovat do **Ha D1b–D3**.

Kování paprsků kol (M WS)

Kování paprsků kol typu Nürtingen (SPB 05 dle Trachsel 2004; **M WS1**). Dva různé typy známe z 136. Habrůvky – „Býčí skály“, jeden je charakteristický ostře profilovanými žebry (obr. 23:5; Pl. 32:1–19), druhý je zdoben vertikálními a horizontálními pásy vyplněnými tečkami (obr. 23:6,12; Pl. 32:20, 39:1); patří dvěma různým kolům. Tato kování se vyskytla pouze na třech lokalitách – v bavorském Augsburgu-Wellenburgu, bádensko-württemberském Nürtingenu-Rosedorffu a v Habrůvce – „Býčí skále“. Typ je datován do **Ha D1b–D2a** (Trachsel 2004, 538).

Kování paprsků kol typu Apremont (SPB 06 dle Trachsel 2004; **M WS2**). Dva exempláře známe z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ (obr. 23:7; Pl. 33:1–8), patří k jednomu typu kola. Výzdoba je totožná s kováním loukotí kol typu Hochdorf, avšak typ Apremont se v místě, kde se připojuje k obruči kola, rozšiřuje. Vyskytl se pouze na čtyřech lokalitách – v německém Eberdingenu-Hochdorfu, ve francouzském Apremontu – „Tumulus de la Motte“ 1 a 2, nejvýchodnější je opět moravská Habrůvka – „Býčí skála“. Typ je datován do **Ha D1b–D2** (Trachsel 2004, 539).

Kování paprsků kol typu Hochdorf (SPB 08a dle Trachsel 2004; **M WS3**). Několik železných exemplářů se stejnou výzdobou (z jednoho vozu) v podobě oblých žeber (jako kování paprsků kol typu Apremont) bylo zjištěno v 136. Habrůvce – „Býčí skále“ (obr. 23:7; Pl. 33:1–8). Tento typ známe pouze z Eberdingenu-Hochdorfu a z Habrůvky – „Býčí skály“. Martin Trachsel jej datuje do **Ha D1b**, doznívá by měl v **Ha D2** (**Ha D1b–D2**; Trachsel 2004, 539).

Kování paprsků kol typu Ludwigsburg (SPB 08b dle Trachsel 2004; **M WS4**). Jeden fragment známe z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ (obr. 23:8). Tento typ je charakteristický plošným ostrým žebrováním, známe jej pouze ze tří lokalit v Bádensku-Württembersku (Herbertingen-Hundersingen – „Heuneburg“, Herbertingen-Hundersingen – „Talhau“, Ludwigsburg – „Römerhügel“) a švýcarské lokality Mühlenberg-Allenlüften – „Ung-hürhubel“. Datován je do **Ha D2** (Trachsel 2004, 539).

Kování loukotí kol (M WF)

Kování loukotí kol typu Habrůvka (M WF1a–c). Známe je pouze z 136. Habrůvky – „Býčí skály“, evidujeme je v sou-

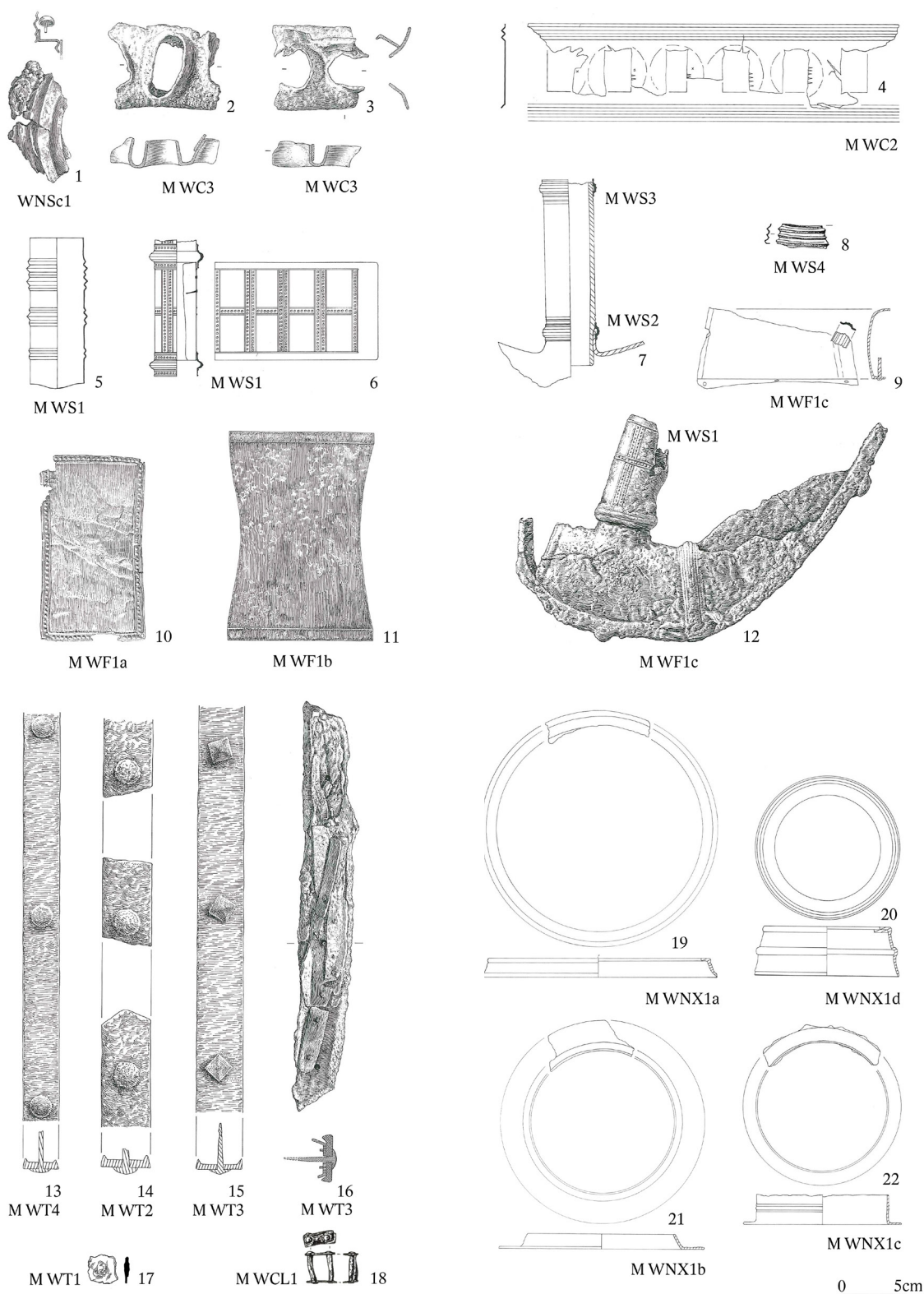

Fig. 23: Hallstatt Period wheel parts. Wheel nave central fitting (1), nave middle fitting (2–4), spoke fitting (5–8, 12), fitting of the wheel felloes (9–12), tyres of a wheel (13–17), wheel felloes clamps (18), circular nave fitting (19–22). 1–16, 19–22 – 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6; 17–160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”; 18 – 119. Bratčice – “Mělčanská” (sources of illustrations: see p. 373; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 23: Součásti kol z doby halštatské. Kování centrální části nábojů kol (1), středová kování nábojů kol (2–4), kování paprsků kol (5–8, 12), kování loukotí kol (9–12), ráfky kol (13–17), svorky loukotí kol (18), kruhová kování nábojů kol (19–22). 1–16, 19–22 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; 17 – 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“; 18 – 119. Bratčice – „Mělčanská“ (zdroje ilustrací: viz str. 373; sestavila: Z. Mírová).

record them in connection with three types of fittings of the wheel felloes (Fig. 23:9–11). Connected with Habrůvka – “Býčí skála” V1 (see Fig. 27; Excursus – again to the wagons from Habrůvka – “Býčí skála”) there are bronze fittings of the felloe (Fig. 23:10; Pl. 39:3, 40–41), whereas there are iron specimens connected with the wagons, Habrůvka – “Býčí skála” V2 (Fig. 23:11; Pl. 39:2) and Habrůvka – “Býčí skála” V3 (Fig. 23:9,12; Pl. 38:3–16, 39:1–2). Martin Trachsel does not comment on them in his work (Trachsel 2004), they are rare cases of completely metal-plated wheels which we otherwise only record from Eberdingen-Hochdorf (Koch 2006, Taf. 1–2). According to this fact, they can generally be dated to **Ha D1b–D2**.

Fittings of the wheel tyres (M WT)

Fittings of the wheel tyres of the Brno-Holásky type (M WT1). Fittings of this type is a specific Moravian trait; it has so far been documented only at the localities 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan” (Pl. 24:57–63), 122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan” (Pl. 26:53–58)¹⁵ and 160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných” (Fig. 23:17; Pl. 51:12–13). For them I propose the label of Brno-Holásky type, because they were identified for the very first time at this site. This type has a straight tyre without edges of a size up to 3 cm and nails with a flattened spherical head. Martin Trachsel presents a similar type as the Grandvillars type (RDR 07e) but it has slightly raised edges and is moreover dated to Ha D3 – LTA (Trachsel 2004, 522). We know the closest analogy of flat tyres, dated to Ha C2–D1, from the Italian milieu; they were found in Capena (Woytowitsch 1978, Taf. 5:15b), Narca (Woytowitsch 1978, Taf. 5:23) and Campovalano (Woytowitsch 1978, Taf. 18:89). The graves from Brno-Holásky are dated to Ha C2a, the grave from Seloutky to Ha C2b, the datation thus corresponds to the horizon of the appearance of the Italian tyres. I propose dating them to **Ha C2**.

Fittings of the wheel tyres of the Wellenburg type (RDR 07b after Trachsel 2004; M WT2). Martin Trachsel presents several fragments from 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:14; Pl. 42:2), which come from several wagons. The type is characterized by a straight profile with raised edges, a thickness of roughly 0.5 cm and a width around 4 cm. It mainly appears in Baden-Württemberg (e.g. Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele”, Kappel-Grafenhausen, Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld”) and is dated to **Ha D1b–D2** (Trachsel 2004, 520–521).

Fittings of the wheel tyres of the Rumpenheim type (RDR 07c after Trachsel 2004; M WT3). Several iron fragments were found at 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:15–16;

vislosti se třemi typy kování loukotí kol (obr. 23:9–11). Svozem Habrůvka – „Býčí skála“ V1 (viz obr. 27; Exkurs – znovu k vozům z Habrůvky – „Býčí skály“) souvisí bronzové kování loukotí (obr. 23:10; Pl. 39:3, 40–41), naopak s vozy Habrůvka – „Býčí skála“ V2 (obr. 23:11; Pl. 39:2) a Habrůvka – „Býčí skála“ V3 (obr. 23:9,12; Pl. 38:3–16, 39:1–2) souvisejí železné exempláře. Martin Trachsel je ve své práci nerozebírá (Trachsel 2004), jde o vzácné případy celokovaných kol, které evidujeme již jen z Eberdingenu-Hochdorfu (Koch 2006, Taf. 1–2). Dle této skutečnosti je lze rámcově datovat do **Ha D1b–D2**.

Kování ráfků kol (M WT)

Kování ráfků kol typu Brno-Holásky (M WT1). Kování tohoto typu je moravským specifkem, zatím se jej podařilo doložit pouze na lokalitách 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (Pl. 24:57–63), 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“ (Pl. 26:53–58)¹⁵ a 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“ (obr. 23:17; Pl. 51:12–13). Navrhuji pro něj označení typ Brno-Holásky, neboť na této lokalitě byly identifikovány vůbec poprvé. Tento typ má rovný ráfek bez okrajů o velikosti do 3 cm a hřeby se zploštělou kulovitou hlavicí. Jemu podobný typ Martin Trachsel uvádí jako typ Grandvillars (RDR 07e), který má však mírně zvednuté okraje a navíc je datován do Ha D3 – LTA (Trachsel 2004, 522). Nejbližší analogie plochých ráfků, datované do Ha C2–D1, známe až z italského prostředí, nalezeny byly v Capeně (Woytowitsch 1978, Taf. 5:15b), Narce (Woytowitsch 1978, Taf. 5:23) nebo Campovalanu (Woytowitsch 1978, Taf. 18:89). Hroby z Brna-Holásek jsou datovány do Ha C2a, hrob ze Seloutek do Ha C2b, což horizontu výskytu italských ráfků odpovídá. Navrhuji datování do **Ha C2**.

Kování ráfků kol typu Wellenburg (RDR 07b dle Trachsel 2004; M WT2). Martin Trachsel uvádí několik fragmentů z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ (obr. 23:14; Pl. 42:2), které pocházejí z více vozů. Typ je charakterizován rovným profilem se zvednutými okraji, tloušťkou zhruba 0,5 cm a šířkou okolo 4 cm. Vyskytuje se zejména v Bádensku-Württembersku (např. Altheim-Heiligkreuztal – „Hochmichele“, Kappel-Grafenhausen, Stuttgart-Bad Cannstatt – „Steinhaldenfeld“) a je datován do **Ha D1b–D2** (Trachsel 2004, 520–521).

Kování ráfků kol typu Rumpenheim (RDR 07c dle Trachsel 2004; M WT3). Několik železných fragmentů bylo zjištěno v 136. Habrůvce – „Býčí skále“ (obr. 23:15–16;

15 In the revision of the magnates' tombs from Brno-Holásky (Mirová – Golec 2018, 61), these two exemplars were incorrectly labelled as the Leipheim type.

15 Při revizi velmožských hrobů z Brna-Holásek (Mirová – Golec 2018, 61) byly tyto exempláře nesprávně označeny jako typ Leipheim.

Pl. 42:3). The type is characterized by a straight profile with raised edges, a thickness of roughly 0.5 cm and a width of around 3.5 cm. It appears sporadically mainly in Germany, e.g. in Eberdingen-Hochdorf, further in Switzerland's Mühlenberg-Allenlüften – “Unghürhubel” and in France in Apremont – “Tumulus de la Motte” 1 and 2; it is dated to **Ha D1b–D2** (Trachsel 2004, 521).

Fittings of the wheel tyres of the Bubeneč type¹⁶ (RDR 07d after Trachsel 2004; **M WT4**). We know of one type from 136. Habrůvka – “Býčí skála” (Fig. 23:13; Pl. 42:1). This type is characterized by a straight profile with raised edges, thickness around 0.4 cm and width from 3 to 3.5 cm. They appear mainly in Bavaria (Donauwörth – “Riegelholz”, Kitzingen-Reperndorf) and the Baden-Württemberg district (Herbertingen-Hundersingen – “Heuneburg”, Herbertingen-Hundersingen – “Giessübel”). It is dated to **Ha D3** (Trachsel 2004, 521).

Clamp of the wheel felloes (M WCL)

Clamp of the wheel felloes of the Bratčice type (M WCL1). In the Hallstatt Period, several types of clamps of the wheel felloes appear, but none are similar to the specimens from 119. Bratčice – “Mělčanská” (Fig. 23:18; Pl. 24:15–16). The closest to this item is the yoke clamp of Trachsel's type Dürrnberg (DEI 03), but the core of its distribution is only in late LT A (Trachsel 2004, 443). In the La Tène Period, these clamps appear relatively frequently, e.g. at the localities Bern/Tiefenau, Husby or La Tène (Schönfelder 2002, 206–207), but their precise functional categorization is uncertain. In the Hallstatt Period, these clamps, here interpreted specifically as likely clamps of the wheel felloes, in the Italian milieu, have been found in Narca (Woytowitsch 1978, Taf. 5:26a–b), Civitá Castellana (Woytowitsch 1978, Taf. 5:26b–c), Bologna (Woytowitsch 1978, Taf. 18:107) or Como Ca' Morta (Woytowitsch 1978, Taf. 18:111). All of the analogies mentioned are dated to **Ha C2–D1a** (Woytowitsch 1978, 36, 51–52), the grave from Bratčice is dated based on another inventory list to **Ha D1a** (Golec – Fojtík 2020), which corresponds to the proposed dating (**Ha C2–D1a**).

Linchpins (M WL)

Linchpin of the Seloutky type (M WL1). The type is separated based on the site 160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných” (Fig. 24:1; Pl. 51:16). It falls in the category of bar-like linchpins, it is furnished with a simple eyelet with three circles. The iron linchpin is a unique Moravian phenomenon; we record only a bronze specimen from the site 138. Habrůvka-Josefov – “vývěř Jedovnického potoka” (Pl. 45:2), also decorated with three circles. Martin Trachsel (2004, 533–535) distinguishes

16 Bubeneč after Trachsel 2004.

Pl. 42:3). Typ je charakterizován rovným profilem se zvednutými okraji, tloušťkou zhruba 0,5 cm a šířkou okolo 3,5 cm. Vyskytuje se sporadicky zejména v Německu, např. v Eberdingenu-Hochdorfu, dále ve švýcarském Mühlenbergu-Allenlüftenu – „Unghürhubelu“ a francouzském Apremontu – „Tumulus de la Motte“ 1 a 2; datován je do **Ha D1b–D2** (Trachsel 2004, 521).

Kování ráfků kol typu Bubeneč¹⁶ (RDR 07d dle Trachsel 2004; **M WT4**). Jeden typ známe z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ (obr. 23:13; Pl. 42:1). Tento typ je charakteristický rovným profilem se zvednutými okraji, tloušťkou kolem 0,4 cm a šířkou od 3 do 3,5 cm. Vyskytuje se zejména v Bavorsku (Donauwörth – „Riegelholz“, Kitzingen-Reperndorf) a Bádensku-Württembersku (Herbertingen-Hundersingen – „Heuneburg“, Herbertingen-Hundersingen – „Giessübel“). Datován je do **Ha D3** (Trachsel 2004, 521).

Svorky loukotí kol (M WCL)

Svorka loukotí kol typu Bratčice (M WCL1). V době halštatské se vyskytuje několik typů svorek loukotí kol, žádný se však nepodobá exemplářům z 119. Bratčic – „Mělčanské“ (obr. 23:18; Pl. 24:15–16). Nejblíže tomuto předmětu je svorka oje Trachselova typu Dürrnberg (DEI 03), ta má však jádro výskytu teprve v pozdním LT A (Trachsel 2004, 443). V době laténské se tyto svorky vyskytují poměrně často, např. na lokalitách Bern/Tiefenau, Husby nebo La Tène (Schönfelder 2002, 206–207), jejich přesné funkční zařazení však není jisté. V době halštatské tyto svorky, zde konkrétně interpretované jako pravděpodobné svorky loukotí kol, evidujeme až v italském prostředí, nalezeny byly v Narce (Woytowitsch 1978, Taf. 5:26a–b), Civitá Castellana (Woytowitsch 1978, Taf. 5:26b–c), Bologni (Woytowitsch 1978, Taf. 18:107) nebo Como Ca' Morté (Woytowitsch 1978, Taf. 18:111). Všechny uvedené analogie jsou datovány do **Ha C2–D1a** (Woytowitsch 1978, 36, 51–52), hrob z Bratčic je na základě dalšího inventáře datován do **Ha D1a** (Golec – Fojtík 2020), což odpovídá navržené dataci (**Ha C2–D1a**).

Zákolníky (M WL)

Zákolník typu Seloutky (M WL1). Typ vyčleňuji na základě lokality 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“ (obr. 24:1; Pl. 51:16). Spadá do kategorie tyčinkovitých zákolníků, je opatřen jednoduchým očkem se třemi kruhy. Železný zákolník je moravským unikátem, evidujeme pouze bronzový exemplář z lokality 138. Habrůvka-Josefov – „vývěř Jedovnického potoka“ (Pl. 45:2), také zdobený třemi kruhy. Martin Trachsel (2004, 533–535) vyděluje

16 Bubeneč dle Trachsel 2004.

between five types of linchpins, but none correspond to the Moravian specimens; only the Kolín type (RVS 01) is similar with a characteristic bar forming an eight shape, often decorated with additional rings. The only known analogue of bar-like linchpin comes from Oberwiesacker H4 (*Kossack 1954*, Abb. 27:10), where it is a type with an eyelet and three loose rings and according to the other items can generally be dated to Ha C2. Among similar items, there are bent clips with an eyelet and three loose rings serving for decoration of the wagon; we know them from Kemmaten in Bavaria (*Spoletschnik – Bartel 1988*, Abb. 54:5), the grave is dated to Ha C2. I believe that the linchpins of the Seloutky type can generally be dated to **Ha C2–D2**. The existence of wooden linchpins is also impossible at that time.

Fittings of the drawbar

Clamp of the drawbar of the Habrůvka type (M WD1). We know these fittings from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” (Fig. 24:4; Pl. 30:19). For the Hallstatt and Early La Tène Periods, Martin Trachsel separates three types of drawbar clamps, the type mentioned above is not even similar to the Juseret type (DEI 02), or the Dürrnberg type (DEI 03), moreover both types are dated to LT A. However, it is similar to the wheel clamps of the Bratčice type, but it reaches larger sizes, its end is flattened and finished with a large rivet. Considering the uniqueness of the piece, its dating is disputable, but it is likely that it falls in the main horizon of *Habrůvka* – “Býčí skála” – **Ha D1b–D2**; not even its use with the latest wagon Býčí skála V6 is ruled out (**Ha D3**).

Decorative fittings of the drawbar of the Habrůvka type (M WDB1). The iron fittings of the drawbar appear rarely, we only know them from Eberdingen-Hochdorf (*Koch 2006*, Taf. 9:157) and 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” (Fig. 24:5; Pl. 42:6). They served as decoration of the wooden drawbar; their dating corresponds to both units – **Ha D2**.

Fittings of the wagon body (M WB)

Belt metal fittings of the wagon body of the Dotternhausen type (WKB 10 after Trachsel 2004; M WB3). It is a type with discharged studs, mainly in the form of belts. At 136. *Habrůvka* – “Býčí skála”, there were five different parts of likely different wagons (Fig. 24:6–11; Pl. 29:11–21, 30:1–2,4,15, 31:1), where some pieces (Fig. 24:8–9,11; Pl. 29:11–21) are probably semi-finished products intended for further processing. This type appeared in five places – three in Baden-Württemberg (Dotternhausen, Eberdingen-Hochdorf, Tübingen-Bebenhausen), one in France (Quinçai-Camp de Séneret) and *Habrůvka* – “Býčí skála”; it is dated to **Ha D1b** (*Trachsel 2004*, 553).

Sheet metal fittings of the wagon body of the Allenlüften type (WKB 11 after Trachsel 2004; M WB4). The type is characterized by differently arranged groups of fine ribs;

pět typů zákolníků, žádný však neodpovídá moravským exemplářům; podobný je pouze typ Kolín (RVS 01) charakteristický tyčinkou tvořící osmičku, často zdobený přidavnými kroužky. Jediná známá analogie tyčinkovitého zákolníku pochází z Oberwiesackeru H4 (*Kossack 1954*, Abb. 27:10), kde jde o typ s očkem a třemi volnými kruhy a podle ostatních předmětů jej lze rámcově datovat do Ha C2. Podobnými předměty jsou zahnuté svorky s očkem a třemi volnými kruhy sloužící k dekoraci vozu; známe je z bavorského Kemmatenu (*Spoletschnik – Bartel 1988*, Abb. 54:5), hrob je datován do Ha C2. Domnívám se, že zákolníky typu Seloutky lze rámcově datovat do **Ha C2–D2**. V této době také není vyloučena existence dřevěných zákolníků.

Kování oje

Svorka oje typu Habrůvka (M WD1). Toto kování známe z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ (obr. 24:4; Pl. 30:19). Martin Trachsel pro dobu halštatskou a časnou dobu laténskou vyděluje tři typy svorek ojí, výše jmenovaný typ se nepodobá ani typu Juseret (DEI 02), ani typu Dürrnberg (DEI 03), navíc oba typy jsou datovány do LT A. Zato se podobá svorkám kol typu Bratčice, dosahuje však větších rozměrů, její konec je ploškovitě rozšířen a zakončen velkým nýtem. Vzhledem k unikátnosti kusu je jeho datace sporná, je ale pravděpodobné, že spadá do hlavního horizontu *Habrůvky* – „Býčí skály“ – **Ha D1b–D2**; není vyloučeno ani použití u nejmladšího vozu Býčí skála V6 (**Ha D3**).

Ozdobné kování oje typu Habrůvka (M WDB1). Plechové železné kování oje se vyskytuje vzácně, známe jej pouze z Eberdingenu-Hochdorfu (*Koch 2006*, Taf. 9:157) a 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ (obr. 24:5; Pl. 42:6). Sloužilo jako ozdoba dřevěné oje, jeho datování odpovídá oběma celkům – **Ha D2**.

Kování korby (M WB)

Pásová plechová kování korby vozu typu Dotternhausen (WKB 10 dle Trachsel 2004; M WB3). Jde o typ s vybíjenými pukličkami, většinou ve formě pásů. V 136. *Habrůvce* – „Býčí skále“ se vyskytlo pět různých součástí pravděpodobně různých vozů (obr. 24:6–11; Pl. 29:11–21, 30:1–2,4,15, 31:1), přičemž některé kusy (obr. 24:8–9,11; Pl. 29:11–21) jsou pravděpodobně polotovary určené k dalšímu zpracování. Tento typ se vyskytl na pěti lokalitách – třech bádensko-württemberských (Dotternhausen, Eberdingen-Hochdorf, Tübingen-Bebenhausen), jedné francouzské (Quinçai-Camp de Séneret) a v moravské *Habrůvce* – „Býčí skále“; je datován do **Ha D1b** (*Trachsel 2004*, 553).

Plošná plechová kování korby vozu typu Allenlüften (WKB 11 dle Trachsel 2004; M WB4). Typ se vyznačuje různě uspořádanými skupinami jemných žeber, z 136. *Habrův-*

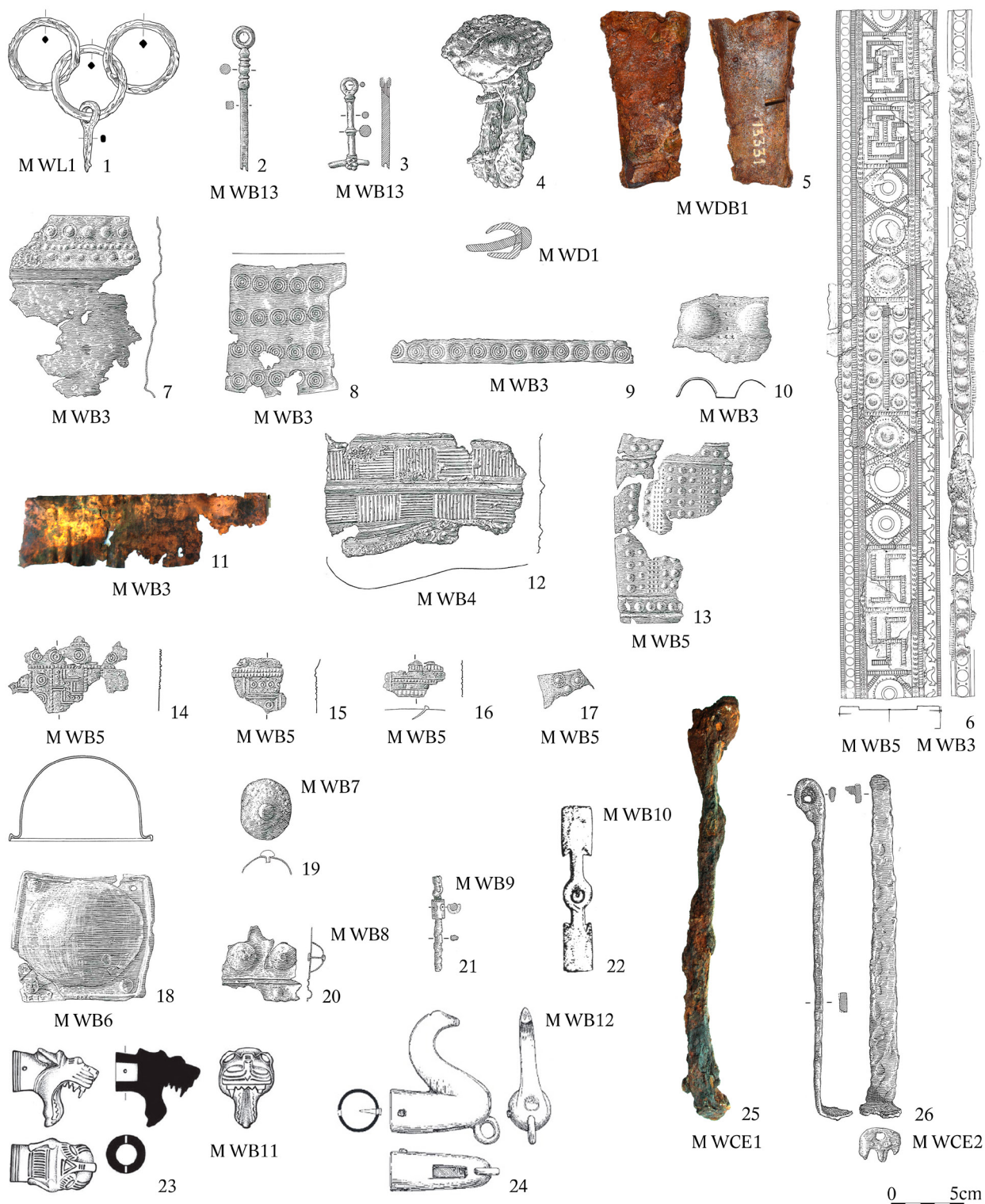

Fig. 24: Fittings of wagons from the Hallstatt Period. Linchpin (1), body decorations (2–3, 21–24), drawbar clamp (4), decorative drawbar fittings (5), body fittings (6–20), wagon construction elements (25–26). 1 – 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“; 2–21, 25–26 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; 22 – 169. Těšetice obj. 46 – „Vinohrady“; 23 – 155. Olomouc-Nemilany – „ul. Bylinková“; 24 – 175. Unknown site, formerly Uherské Hradiště (sources of illustrations: see p. 373; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 24: Součásti kování vozů z doby halštatské. Zákolník (1), ozdoby korby (2–3, 21–24), svorka oje (4), ozdobné kování oje (5), kování korby (6–20), konstrukční prvky vozu (25–26). 1 – 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“; 2–21, 25–26 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; 22 – 169. Těšetice obj. 46 – „Vinohrady“; 23 – 155. Olomouc-Nemilany – „ul. Bylinková“; 24 – 175. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště (zdroje ilustrací: viz str. 373; sestavila: Z. Mírová).

from 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” we record several fragments from one wagon of this type (Fig. 24:12; Pl. 29:7–10). We know the type only from five locations (Apremont – “Tumulus de la Motte” 1, Augsburg-Wellenburg, Eberdingen-Hochdorf, Mühlenberg-Allenlüften – “Unghürhubel”), Martin Trachsel did not recognize the specimen from *Habrůvka* – “*Býčí skála*”. The type is dated to *Ha D1b–D2* (Trachsel 2004, 553).

Sheet metal fittings of the wagon body of the Cannstatt type (WKB 12 after Trachsel 2004; *M WB5*). The type is characterized by rich discharged decoration in various forms. From 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” we can separate three types from various wagons (Fig. 24:6,13–17; Pl. 29:1–6, 30:3,5–9,13,18). We only know them from three localities – Schessling-Demmelsdorf – “Lohe”, Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld” and from *Habrůvka* – “*Býčí skála*”; the main appearance is in *Ha D2* and continues into *Ha D3* (*Ha D2–D3*, Trachsel 2004, 553).

Corner metal hemispherical fittings of the body of the wagon of the Habrůvka type (*M WB6*). Martin Trachsel did not examine these fittings in his work, they are hemispherical fittings mainly with a small surface, placed in the corners of the body. One piece was found at 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” (Fig. 24:18; Pl. 30:17). It is possible to find an analogy e.g. in Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele”, Apremont – “Tumulus de la Motte” 1 and 2, Savigné or Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld” (Koch 2006, 323). These units are dated especially to *Ha D2*.

Hemispherical fittings of the wagon body of the Wellenburg type (WKB 05a after Trachsel 2004; *M WB7*). They are characterized by a hemispherical shape, through which the central rivet used to attach; type 05a is larger than 2 cm. We record one piece at 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” (Fig. 24:19; Pl. 30:16). They appear mainly in the Baden-Württemberg (Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele”, Eberdingen-Hochdorf) and in France (Chilly – “Moidons Papillard”, Sainte-Colombe – “Tumulus de la Butte”); they are dated to *Ha D1b–D2* (Trachsel 2004, 552), Martin Trachsel does not present fittings from *Habrůvka* – “*Býčí skála*”.

Hemispherical fittings of the wagon body of the Donauwörth type (WKB 05b after Trachsel 2004; *M WB8*). They are characterized by a hemispherical shape, through which the central rivet used to attach; type 05b is smaller than 2 cm. We know at least 10 pieces from 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*”, the majority are connected to a small metal plate (Fig. 24:20; Pl. 30:10–12,14). They mainly appear in Bavaria (Donauwörth – “Riegelholz”, Starnberg-Mühlthal) and the Baden-Württemberg (Dotternhausen, Eberdingen-Hochdorf, Herbertingen-Hundersingen – “Heunenburg”, Tübingen-Bebenhausen – “Waldhäuser Höhe”); they are dated mainly to *Ha D2* (Trachsel 2004, 552).

ky – “*Býčí skály*“ evidujeme několik fragmentů z jednoho vozu tohoto typu (obr. 24:12; Pl. 29:7–10). Typ známe pouze z pěti lokalit (Apremont – “Tumulus de la Motte” 1, Augsburg-Wellenburg, Eberdingen-Hochdorf, Mühlenberg-Allenlüften – “Unghürhubel“), Martin Trachsel exempláře z *Habrůvky* – “*Býčí skály*“ nerozpoznal. Typ je datován do *Ha D1b–D2* (Trachsel 2004, 553).

Plošná plechová kování korby vozu typu Cannstatt (WKB 12 dle Trachsel 2004; *M WB5*). Typ je charakterizován bohatým vybíjeným zdobením v různých podobách. Z 136. *Habrůvky* – “*Býčí skály*“ můžeme vyčlenit tři typy z různých vozů (obr. 24:6,13–17; Pl. 29:1–6, 30:3,5–9, 13,18). Známe jej pouze ze tří lokalit – Schessling-Demmelsdorfu – „Lohe“, Stuttgartu-Bad Cannstattu – „Steinhaldenfeldu“ a z *Habrůvky* – „*Býčí skály*“; těžiště výskytu náleží *Ha D2* a přechází do *Ha D3* (*Ha D2–D3*, Trachsel 2004, 553).

Rohová plechová polokulovitá kování korby typu Habrůvka (*M WB6*). Tato kování ve své práci Martin Trachsel nezkoumá, jde o polokulovitá kování většinou s ploškou, umístěná v rozích korby. V 136. *Habrůvce* – “*Býčí skále*“ byl zjištěn 1 kus (obr. 24:18; Pl. 30:17). Analogie lze nálezt např. v Altheimu-Heiligkreuztal – “Hochmichele“, Apremontu – “Tumulus de la Motte“ 1 a 2, Savigné či Stuttgartu-Bad Cannstattu – „Steinhaldenfeldu“ (Koch 2006, 323). Tyto celky jsou datované zejména do *Ha D2*.

Polokulovitá kování korby typu Wellenburg (WKB 05a dle Trachsel 2004; *M WB7*). Charakteristická jsou polokulovitým tvarem, prochází jimi centrální nýt sloužící k uchycení, typ 05a je větší než 2 cm. V 136. *Habrůvce* – “*Býčí skále*“ evidujeme 1 kus (obr. 24:19; Pl. 30:16). Vyskytují se zejména v Bádensku-Württembersku (Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele“, Eberdingen-Hochdorf) a ve Francii (Chilly – “Moidons Papillard“, Sainte-Colombe – “Tumulus de la Butte“), datované jsou do *Ha D1b–D2* (Trachsel 2004, 552), Martin Trachsel kování z *Habrůvky* – “*Býčí skály*“ neuvádí.

Polokulovitá kování korby typu Donauwörth (WKB 05b dle Trachsel 2004; *M WB8*). Charakteristická jsou polokulovitým tvarem, prochází jimi centrální nýt sloužící k uchycení, typ 05b je menší než 2 cm. Z 136. *Habrůvky* – “*Býčí skály*“ známe minimálně 10 ks, většina je připojena k plechové destičce (obr. 24:20; Pl. 30:10–12,14). Těžiště rozšíření mají v Bavorsku (Donauwörth – “Riegelholz“, Starnberg-Mühlthal) a Bádensku-Württembersku (Dotternhausen, Herbertingen-Hochdorf, Herbertingen-Hundersingen – “Heunenburg“, Tübingen-Bebenhausen – “Waldhäuser Höhe“); datována jsou zejména do *Ha D2* (Trachsel 2004, 552).

Decorations of the wagon body (MWB)

Balustrade columns of the wagon body with an antler collet of the Rovná type (MWB9). We record one piece at 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” (Fig. 24:21; Pl. 31:2). The columns have only recently been recognized here – they come from a two-wheeled cart from Rovná near Strakonice dated to Ha D3 (*Chytráček et al. 2020*). We know more distant parallels from Como Ca’ Morta, but here the bars are lathed (*Woytowitsch 1978*, 53, Taf. 18:20), Diarville (*Egg – Lehnert 1999*, Abb. 11) and Vix (*Egg – France-Lanord 1997; idem 2003*, 163, Abb. 13, 18:20–21). Given the relatively homogeneous dating of these objects, I propose to label them as the Rovná type, characteristic especially for **Ha D3**.

Antler plates of the wagon body of the Rovná type (MWB10). The antler plates were found in the settlement building at the site 169. *Těšetice obj. 46* – “*Vinohrady*” (Fig. 24:22; Pl. 53:2). Analogous plates are registered in the Czech Republic from the site Rovná near Strakonice, where 97 pieces of two-wheeled cart dated to Ha D3 were found. The specimen from *Těšetice* is most similar in shape to openwork oblong plates, decoration in the form of concentric circles of small compact plates (*Chytráček et al. 2020*, obr. 26:1–29,44–46). Another analogy is the use of a four-wheeled wagon from Demmelsdorf dated to Ha D2, but here are bronze plates (*Abels 1985*, 76, Abb. 5:5), or from Kröllkogel in Kleinklein (Ha D1), where they formed part of a wood cot that was however burnt (*Egg 2013*, Abb. 119–121). It is therefore uncertain whether the specimen from *Těšetice obj. 46* – “*Vinohrady*” actually originates from the wagon (it is possible to use it as a part of furniture, for example), but in general it can be dated to **Ha D1–D3**.

End decoration of the wagon of the Nemilany type (MWB11). A bone/antler end decoration likely of the wagon in the form of a beast’s head comes from the site 155. *Olomouc-Nemilany 1* – “*ul. Bylinková*” (Fig. 24:23; Pl. 51:9). Analogies of the beast’s head can be seen in the Persian Empire or Scythia, but the closest parallels can be found in the Northern Italian environment; they appeared in Cerveteri – “*Regolini-Galassi*” (*Woytowitsch 1978*, Taf. 6:30c) and Vulci (*Woytowitsch 1978*, Taf. 8:35), the decorated fittings of a wheel nave from San Mariana also have a similar motif of a beast (*Woytowitsch 1978*, Taf. 11:72a). These wagons are dated to the 7th–6th centuries B.C. (*Woytowitsch 1978*, 37, 40, 72). The dating of the decorations is thus relatively extensive – **Ha C2–D2**.

End decoration of the wagon of the Chiusi type (MWB12). The bronze decoration of the wagon, likely serving for placement on the balustrade body, is known from the hoard from 175. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště* (Fig. 24:24; Pl. 53:9). Miloš Čižmář (2012a, 74) did not comment on the function of this artefact. In the Urnfield Period, analogical items appeared in hoards and have been

Ozdoby korby (MWB)

Balustrádové sloupky korby s parohovou objímkou typu Rovná (MWB9). V 136. *Habrůvce* – “*Býčí skála*” evidujeme 1 kus (obr. 24:21; Pl. 31:2). Na našem území se je podařilo rozpoznat teprve nedávno – pocházejí z dvoukolového vozíku z Rovné u Strakonice datovaného do Ha D3 (*Chytráček et al. 2020*). Vzdálenější paralely známe z Como Ca’ Morty, zde jde ovšem o tyčinky soustružené (*Woytowitsch 1978*, 53, Taf. 18:20), Diarville (*Egg – Lehnert 1999*, Abb. 11) a Vix (*Egg – France-Lanord 1997; tíž 2003*, 163, Abb. 13, 18:20–21). Vzhledem k poměrně homogennímu datování těchto předmětů navrhuji označit je jako typ Rovná, charakteristický zejména pro **Ha D3**.

Parohové destičky korby typu Rovná (MWB10). Parohová destička byla nalezena v sídlištním objektu na lokalitě 169. *Těšetice obj. 46* – “*Vinohrady*” (obr. 24:22; Pl. 53:2). Analogické destičky evidujeme z Čech z lokality Rovná u Strakonice, zde byly nalezeny v počtu 97 kusů z dvoukolového vozíku datovaného do Ha D3. Exemplář z *Těšetic* se tvarem nejvíce podobá prolamovaným podlouhlým destičkám, výzdobou v podobě soustředných kruhů malým kompaktním destičkám (*Chytráček et al. 2020*, obr. 26:1–29,44–46). Další analogií je použití na čtyřkolovém voze z Demmelsdorfu datovaného do Ha D2, zde však jde o destičky bronzové (*Abels 1985*, 76, Abb. 5:5), či z Kröllkogelu v Kleinkleinu (Ha D1), kde tvořily součást dřevěného lehátka, které však bylo spáleno (*Egg 2013*, Abb. 119–121). Není tedy jisté, zda exemplář z *Těšetic* – “*Vinohradů*” skutečně pochází z vozu (možné je použití např. jako součásti nábytku), avšak rámcově je možné jej datovat do **Ha D1–D3**.

Koncová ozdoba vozu typu Nemilany (MWB11). Z lokality 155. *Olomouc-Nemilany 1* – “*ul. Bylinková*” (obr. 24:23; Pl. 51:9) pochází kostěná/parohová koncová ozdoba pravděpodobně vozu v podobě hlavičky šelmy. Analogie šelmí hlavičky lze sice spatřovat v Perské říši či Skytii, ovšem nejbližší paralely je možné nalézt v severoitalském prostředí; vyskytly se v Cerveteri – “*Regolini-Galassi*” (*Woytowitsch 1978*, Taf. 6:30c) a Vulci (*Woytowitsch 1978*, Taf. 8:35), podobný motiv šelmy nesou rovněž ozdobná kování nábojů kol ze San Mariana (*Woytowitsch 1978*, Taf. 11:72a). Tyto vozy jsou datovány do 7.–6. století př. n. l. (*Woytowitsch 1978*, 37, 40, 72). Datace ozdoby je tudíž poměrně rozsáhlá – **Ha C2–D2**.

Koncová ozdoba vozu typu Chiusi (MWB12). Bronzová ozdoba vozu, pravděpodobně sloužící k nasazení na balustrádovou korbu, je známa z depotu ze 175. *Neznámé lokality, dříve Uherské Hradiště* (obr. 24:24; Pl. 53:9). Miloš Čižmář (2012a, 74) se k funkci tohoto artefaktu nevyjádřil. V období popelnicových polí se analogické předměty vyskytují v depotech a jsou spojovány s vozy, mají dokonce podobnou profilaci, např. nálezy v podobě ptačích protomů

connected with wagons, they even have a similar profiling, e.g. finds in the form of avian protrusions from Egemose in Denmark or Charleville in France (*Pare 1992, 23–30*). Belonging to that circle from the Czech Republic are the wagon parts of the Egemose type from Svijany, which has long been misinterpreted as a cult carriage (*Filip 1948, 229, obr. 57; Kytlicová 1978, 526*), part of the wagon of the same type from Rohov can also be categorised with it (*Salaš 2005, 125*) and components of the wagon of the Hart type from Rýdeč, which have been interpreted as a decorative ending (*Jiráň ed. 2008, 221, obr. 137:4–5*). In the Hallstatt Period, their popularity north of the Alps was declining, but it was maintained in the Italian milieu – we record them e.g. from Praeneste (protome in the form of a fantastic animal; *Woytowitsch 1978, Taf. 8:9*), Chiusi 1 (protome in the form of a horse; *Woytowitsch 1978, Taf. 8:71*), Chiusi 2 (protome in the form of a griffon; *Woytowitsch 1978, Taf. 8:70*) and Como Ca' Morta (fragment of an undecorated end; *Woytowitsch 1978, Taf. 20:119*); they are dated to the 7th–6th/5th centuries B.C. (*Woytowitsch 1978, 34, 45–46, 53*). The proposed dating is thus **Ha C2–D2**.

Decorative pins from the body of the Vix type (WKB 17 after *Trachsel 2004; M WB13*). We know 2 cases of these pins from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” (*Fig. 24:2–3; Pl. 42:7–8*). They are characterized by sharply profiled decoration. A Mediterranean coral is attached to one specimen (*Fig. 24:3*). These items are decorative parts of the body in which they were embedded. We know them from H175 from Nynice in Bohemia, Leinach-Oberleinach in Bavaria, Asperg – “Grafenbühl” in Baden-Württemberg, from the sites Bell and Hennweiler in Rhineland-Palatinate, from Diarville, Hatten, Sainte-Colombe and Vix in France. They are all identically dated to **Ha D3** (*Trachsel 2004, 555*).

Construction elements of the wagon (M WCE)

Pendant pin with two eyelets of the Mirkovice type (WUB 06a after *Trachsel 2004, M WCE1*). We register at least 1 piece of this element from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” (*Fig. 24:25; Pl. 42:4*). It is part of the suspension apparatus on the body thanks to which the body was suspended. A smaller pin hung on the larger pin by a ring or loops, which was attached to the body of the wagon. According to Martin Trachsel, this type is larger than 30 cm. The core of its distribution lay in Bohemia (Mirkovice, Sedlec-Hůrka, Želkovice) and in Eastern France (Diarville, Nijon, Saint-Rémy-sur-Bussy), one specimen also comes from Germany (Bell). The dating of these items falls under **Ha D3 – LTA** (*Trachsel 2004, 560*).

Pendant pin with an eyelet and pad of the Habrůvka type (M WCE2). We know one piece from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” (*Fig. 24:26; Pl. 42:5*). It is a construction element similar to the pendant pins of the Mirkovice type, but it is equipped with a forged pad, which was attached to the

z dánského Egemose či francouzského Charleville (*Pare 1992, 23–30*). Z České republiky do tohoto okruhu patří díly z vozu typu Egemose ze Svijany, který je dlouhodobě nesprávně interpretovaný jako kultovní vozík (*Filip 1948, 229, obr. 57; Kytlicová 1978, 526*), lze k němu zařadit také součást vozu stejného typu z Rohova (*Salaš 2005, 125*) a součásti vozu typu Hart z Rýdeče, které jsou interpretovány jako ozdobná zakončení (*Jiráň ed. 2008, 221, obr. 137:4–5*). V době halštatské jejich obliba v zaalpské Evropě upadá, ale udržuje se v italském prostředí – evidujeme je např. z Praeneste (protom v podobě fantastického zvířete; *Woytowitsch 1978, Taf. 8:9*), Chiusi 1 (protom v podobě koně; *Woytowitsch 1978, Taf. 8:71*), Chiusi 2 (protom v podobě gryfa; *Woytowitsch 1978, Taf. 8:70*) a Como Ca' Morty (fragment nezdobeného zakončení; *Woytowitsch 1978, Taf. 20:119*); datovány jsou do 7.–6./5. století př. n. l. (*Woytowitsch 1978, 34, 45–46, 53*). Navržená datace je tedy **Ha C2–D2**.

Ozdobné kolíky z korby typu Vix (WKB 17 dle *Trachsel 2004; M WB13*). Z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ známe 2 případy těchto kolíků (*obr. 24:2–3; Pl. 42:7–8*). Charakteristické jsou ostře profilovaným zdobením. Na jednom exempláři je přichycen středomořský korál (*obr. 24:3*). Tyto předměty jsou ozdobnými součástmi korby, v níž byly zapuštěny. Známe je z H175 z Nynic v Čechách, bavorského Leinachu-Oberleinachu, bádensko-württemberského Aspergu – „Grafenbühl“, z Porýní-Falce z lokalit Bell a Hennweiler, z francouzských lokalit Diarville, Hatten, Sainte-Colombe a Vix. Všechny jsou shodně datovány do **Ha D3** (*Trachsel 2004, 555*).

Konstrukční prvky vozu (M WCE)

Závěsný kolík se dvěma oky typu Mirkovice (WUB 06a dle *Trachsel 2004, M WCE1*). Z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ evidujeme minimálně 1 kus tohoto prvku (*obr. 24:25; Pl. 42:4*). Jde o součást závěsného aparátu na korbu, která je díky němu odpružená. Na větší kolík se pomocí kroužku či poutka zavěšoval menší kolík, který byl připevněn ke korbě vozu. Dle Martina Trachsela je tento typ větší než 30 cm. Jádro výskytu leží v Čechách (Mirkovice, Sedlec-Hůrka, Želkovice) a ve východní Francii (Diarville, Nijon, Saint-Rémy-sur-Bussy), jeden exemplář pochází také z Německa (Bell). Datování těchto předmětů spadá do **Ha D3 – LTA** (*Trachsel 2004, 560*).

Závěsný kolík s okem a ploškou typu Habrůvka (M WCE2). Z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ známe 1 kus (*obr. 24:26; Pl. 42:5*). Jde o obdobný konstrukční prvek jako u závěsných kolíků typu Mirkovice, ovšem je opatřen roztepanou ploškou, která byla připojena ke korbě vozu. Velikostně by

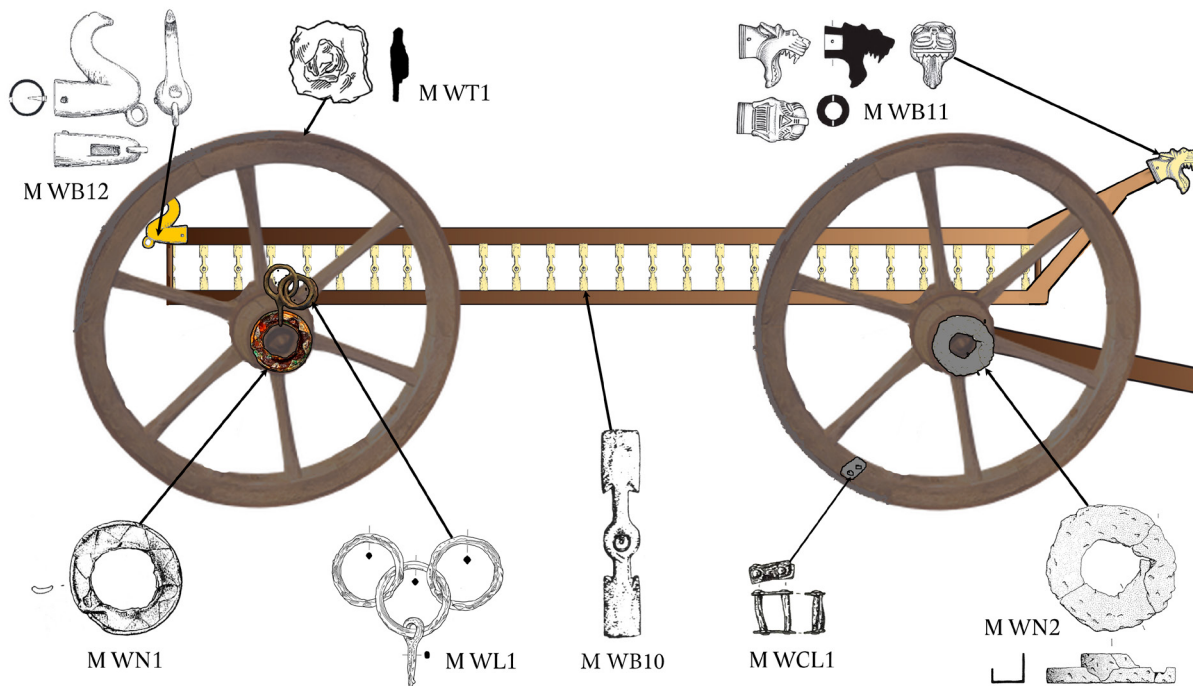

Fig. 25: Placement of components on a wagon from the Hallstatt Period (wagon type and chronology are not taken into account; no scale; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 25: Umístění předmětů na voze z doby halštatské (typ vozu ani chronologie nejsou brány v potaz; bez měřítka; sestavila: Z. Mírová).

body of the wagon. The size corresponds to Trachsel's type WUB 06b Armsheim (20–30 cm; *Trachsel 2004*, 560), these specimens are not furnished with a pad. The smaller pins appear e.g. in Diarville (*Egg–Lehnert 2000*, Abb. 25). Given this occurrence and the association with the Mirkovice type, it is possible to date them to **Ha D3 – LTA**.

Excursus – again to the wagons from Habrůvka – „Býčí skála”

Perhaps every researcher who deals at least marginally with wagons from Habrůvka – „Býčí skála” has been asked already: „*And how many of those wagons were there?*” The answer is not as clear as it might seem, because the pieces are significantly fragmentary and moreover once a complete site analysis has been done, many researchers consider it “solved” and no longer return to it critically. Many researchers have already commented on the wagons from 136. *Habrůvka – „Býčí skála”*. They were first mentioned by Heinrich Wankel (1875; *idem 1882*, 384), when describing the find situation in the Entrance Hall; their symbolism was resolved by František Adámek (1972). In the lengthy monograph *Die Býčí skála-Höhle. Ein hallstattzeitlicher Höhlenopferplatz in Mähren*, Fritz Eckart Barth (1995) presented their extensive catalogue; he managed to associate the parts of three different wheels with three

odpovídal Trachselově typu WUB 06b Armsheim (20–30 cm; *Trachsel 2004*, 560), tyto exempláře ovšem nejsou opatřeny ploškou. Menší kolíky se vyskytly např. v Diarville (*Egg – Lehnert 2000*, Abb. 25). Vzhledem k tomuto výskytu a ke spojitosti s typem Mirkovice je možné datovat je do **Ha D3 – LTA**.

Exkurz – znovu k vozům z Habrůvky – „Býčí skály”

Snad každý badatel, který se alespoň okrajově zabývá vozy z Habrůvky – „Býčí skály”, již někdy dostal otázku: „*A kolik těch vozů vlastně bylo?*” Odpověď není tak jednoznačná, jak by se mohlo zdát, neboť kusy jsou značně fragmentární a navíc, pokud již byl jednou proveden kompletní rozbor lokality, mnozí badatelé ji mají za „vyřešenou” a nadále se k ní kriticky nevracejí. K vozům z 136. *Habrůvky – „Býčí skály”* se vyjádřilo již mnoho badatelů. Poprvé je zminil Heinrich Wankel (1875; *týž 1882*, 384), když popisoval náleзовou situaci v Předsíni; jejich symboliku řešil František Adámek (1972). V obsáhlé monografii *Die Býčí skála-Höhle. Ein hallstattzeitlicher Höhlenopferplatz in Mähren* představil Fritz Eckart Barth (1995) jejich obsáhlý katalog, podařilo se mu přiřadit díly tří různých kol ke třem různým vozům a k jednomu z nich se podařilo přiřadit rovněž korbu (rozbor poprvé vyšel v roce 1987; *Barth 1987*). Ty-

different wagons and managed to assign a body to one of them (the analysis was first published in 1987; *Barth 1987*). A typological-chronological analysis was not performed, also because of the absence of a uniform chronological-typological key for both Hallstatt cultures. Christopher Pare (1992) also worked with the collection; he correctly detected five wagons.¹⁷ He categorized one of them to the category 3a corresponding to Ha C2 (which will be further contradicted), he assigned the remaining wagons to Ha D2 (Pare 1992, 125), which proved to be correct, but he only worked with parts of the wheels and did not deal with the bodies from this site. Martin Trachsel (2004, 391) discerned ten typological units with wagons, but he never set a final number of wagons; some are evidently identical within the framework of the defined units. His analysis of the collection was detailed and he correctly assigned most of the parts chronologically based on the series. In her monograph on the wagon from Eberdingen-Hochdorf, Julia Katharina Koch also sought certain parallels with the wagons from Habrůvka – “Býčí skála”, but she did not notice the wagon which is almost identical (Koch 2006). This was due to the fact that Fritz Eckart Barth did not critically classified some of the metal sheets (Barth 1995, Taf. 42–43) as parts of the wagons and the other authors uncritically took over only the parts he had assigned to the wagons safely.

Therefore, I proceeded to a chronological-typological analysis of all pieces that could be related to the wagon and summarized them in a clearly arranged table (Fig. 26). Based on several factors, I created a combination table representing the individual wagons and their components (Fig. 27). The factors are: 1. chronological-typological; 2. typological and chronological contemporaneity of some parts; 3. minimal number of various parts; 4. style similarity. The existence of the already reconstructed wagon was helpful (it is displayed in the exposition in the Naturhistorisches Museum Wien) and identification of parts of the wagon almost identical with the wagon from Eberdingen-Hochdorf. I set out *seven contexts of wagons from Habrůvka – “Býčí skála”*. Six contexts show the physical existence of *six various wagons* (for reconstruction of the wagons, see Fig. 28–33; Habrůvka – “Býčí skála” V1–V6), not only based on combinatorics, typology and chronology but also on the fact that the wagons in the framework of the whole Hallstatt Europe preserve a unified style, i.e. do not combine various styles in the framework of one wagon. The seventh context is constituted by unrecognized semi-finished products for the production of sheet metal parts of the body of the wagon (Habrůvka – “Býčí skála” V7), which demonstrates the existence of a *wagon pro-*

pologicko-chronologická analýza však provedena nebyla, i kvůli absenci jednotného chronologického klíče pro obě halštatské kultury. Se souborem pracoval také Christopher Pare (1992), který správně detekoval pět vozů.¹⁷ Jeden z nich zařadil do své kategorie 3a, která odpovídá Ha C2 (což bude dále rozporováno), zbylé vozy zařadil do Ha D2 (Pare 1992, 125), což se ukázalo jako správné. Pracoval však pouze se součástmi kol a korbami z této lokality se nezabýval. Martin Trachsel (2004, 391) vyčlenil deset typologických celků s vozy, ale konečný počet vozů nikdy nestanovil; některé jsou evidentně totožné v rámci vymezených celků. V analýze se souborem podrobně pracoval a většinu dílů správně chronologicky zařadil na základě seriace. Také Julia Katharina Kochová v monografii o voze z Eberdingenu-Hochdorfu shledávala jistě paralely s vozy z Habrůvky – „Býčí skály“, avšak vozu, který je téměř identický, si nepovšimla (Koch 2006). Bylo to způsobeno tím, že Fritz Eckart Barth některé kusy plechů (Barth 1995, Taf. 42–43) kriticky nezařadil k součástem vozů a ostatní autoři nekriticky převzali pouze díly, jež k vozům přiřadil bezpečně.

Proto jsem přikročila k chronologicko-typologické analýze všech kusů, které by mohly souviset s vozem, a shrnula je do přehledné tabulky (obr. 26). Na základě několika faktorů jsem sestavila kombinační tabulku, představující jednotlivé vozy a jejich komponenty (obr. 27). Jsou to faktory: 1. chronologicko-typologické; 2. typologická a chronologická současnost některých dílů; 3. minimální počet různých dílů; 4. stylová podobnost. Nápomocná byla existence již zrekonstruovaného vozu (je vystaven v expozici v Naturhistorisches Museum Wien) a identifikace částí vozu téměř totožného s vozem z Eberdingenu-Hochdorfu. Stanovuji *sedm kontextů vozů z Habrůvky – „Býčí skály”*. Šest kontextů prokazuje fyzickou existenci *šesti různých vozů* (rekonstrukce vozů viz obr. 28–33; Habrůvka – „Býčí skála“ V1–V6), a to nejen na základě kombinatoriky, typologie a chronologie, ale také faktu, že vozy v rámci celé halštatské Evropy zachovávají jednotný styl, tj. nekombinují různé styly v rámci jednoho vozu. Sedmým kontextem jsou doposud nerozpoznané polotovary k výrobě plechových součástí korby vozu (Habrůvka – „Býčí skála“ V7), což prokazuje existenci *dílny na výrobu vozů* (k dílně viz Golec 2017; k otázce dílen k výrobě vozů viz Trachsel 2011).

Vozy Habrůvka – „Býčí skála“ V1 a V5 jsou datovány do **Ha D1b–D2a**, stejně jako polotovary z Habrůvky – „Býčí skály“ V7. Vozy Habrůvka – „Býčí skála“ V2, V4–V5 spadají do **Ha D2**, vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V3 do **Ha D2b**, vůz

17 He did not know about the wagon from Ha D3 because it was considered that the site no longer kept its function at that time.

17 O voze z Ha D3 nevěděl, neboť se mělo za to, že lokalita v této době již neplnila svoji funkci.

Part	Datation	Quantity	Total
Wheel nave cap type Mühlal (M WN3)	Ha D1b–D2a	3+2F (2 types)	
Wheel nave cap type Wellenburg (M WN4)	Ha D2	6+6F (3 types)	6 types
Wheel nave cap type Urtenen (M WN5)	Ha D3	3 (1 type)	
Wheel nave socket type Rumpenheim (M WNS2)	Ha D1b	1	
Wheel nave socket type Cannstatt (M WNS3)	Ha D2	2 (1 type from 2 wagons)	5 types
Wheel nave socket type Grafenbühl (M WNS4)	Ha D2b	5+3 (2 types)	
Wheel nave central fitting type Bad Cannstatt (M WNSc1)	Ha D2–D3	2 (1 type)	1 type
Wheel nave middle fitting type Ludwigsburg (M WC2)	Ha D2–D3	1 (1 type)	
Wheel nave middle fitting type Apremont (M WC3)	Ha D2	2F (1 type)	2 types
Circular wheel nave fitting type Habrůvka (M WNX1a–d)	Ha D1b–D3	4 (4 types)	4 types
Spoke fitting type Nürtingen (M WS1)	Ha D1b–D2a	2 types	
Spoke fitting type Apremont (M WS2)	Ha D1b–D2	2 (1 type)	
Spoke fitting type Hochdorf (M WS3)	Ha D1b–D2	27 (1 type)	5 types
Spoke fitting type Ludwigsburg (M WS4)	Ha D2	1 (1 type)	
Felly fitting type Habrůvka (M WF1a–c)	Ha D1b–D2	1 type from 2 wagons	1 type
Tyre type Wellenburg (M WT2)	Ha D1b–D2	1 type from 2 wagons	
Tyre type Rumpenheim (M WT3)	Ha D1b–D2	1 type	4 types
Tyre type Bubeneč (M WT4)	Ha D3	1 type	
Drawbar clip type Habrůvka (M WD1)	Ha D1b–D3	1 (1 type)	1 type
Decoration drawbar fitting type Habrůvka (M WDB1)	Ha D2	1 (1 type)	1 type
Metal sheet fitting of wagon body type Dotternhausen (M WB3)	Ha D1b	3 types + semi-finished products	
Metal sheet fitting of wagon body type Allenlüften (M WB4)	Ha D1b–D2	1	>7 types
Metal sheet fitting of wagon body type Cannstatt (M WB5)	Ha D2–D3	from 3 wagons	
Corner metal hemispherical fitting of wagon body type Habrůvka (M WB6)	Ha D2	1	1 type
Hemispherical fitting of wagon body type Wellenburg (M WB7)	Ha D1–D2	1	1 type
Hemispherical fitting of wagon body type Donauwörth (M WB8)	Ha D2	>10 pieces	1 type
Balustrade body pillars with antler sleeve type Rovná (M WB9)	Ha D3	1 piece	1 type
Decoration peg of wagon body type Vix (M WB13)	Ha D3	2 pieces	1 type
A hinge peg with two loops type Mirkovice (M WCE1)	Ha D3–LT A	1 piece	1 type
A hinge peg with loop and plate type Habrůvka (M WCE2)	Ha D3–LT A	1 piece	1 type

Fig. 26: Parts of wagons from Habrůvka – “Býčí skála”, their dating and number of types from wagons (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 26: Součásti vozů z Habrůvky – „Býčí skály“, jejich datování a počet typů z vozů (sestavila: Z. Mírová).

Wagon	Datation	Nave cap	Nave socket	Nave central fitting	Nave middle fitting	Spoke fitting	Felly fitting	Tyre	Drawbar fitting	Body fitting	Hinge peg
V1	Ha D1b–D2a	M WN3	M WNS3	M WNSc1	M WC2	M WS1	M WF1a	M WT3		M WB3 M WB5 M WB6	
V2	Ha D2	M WN4	M WNS3			M WS1	M WF1b	M WT2		M WB5	
V3	Ha D2b	M WN4	M WNS4		M WC3	M WS2 M WS3	M WF1c	M WT2	M WDB1	M WB3 M WB4 M WB7 M WB8	
V4	Ha D2	M WN4				M WS4				M WB3	
V5	Ha D1b–D2a	M WN3	M WNS2							M WB5	
V6	Ha D3	M WN5	M WNS4					M WT4		M WB9 M WB13	M WCE1 M WCE2
V7	Ha D1b–D2a									M WB3	

Fig. 27: Design of the placement of individual components of wagons from Habrůvka – “Býčí skála” to specific wagons V1–V6; V7 are semi-finished products of unknown wagon (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 27: Návrh umístění jednotlivých součástí vozů z Habrůvky – „Býčí skály“ ke konkrétním vozům V1–V6; V7 jsou polotovary neznámého vozu (sestavila: Z. Mírová).

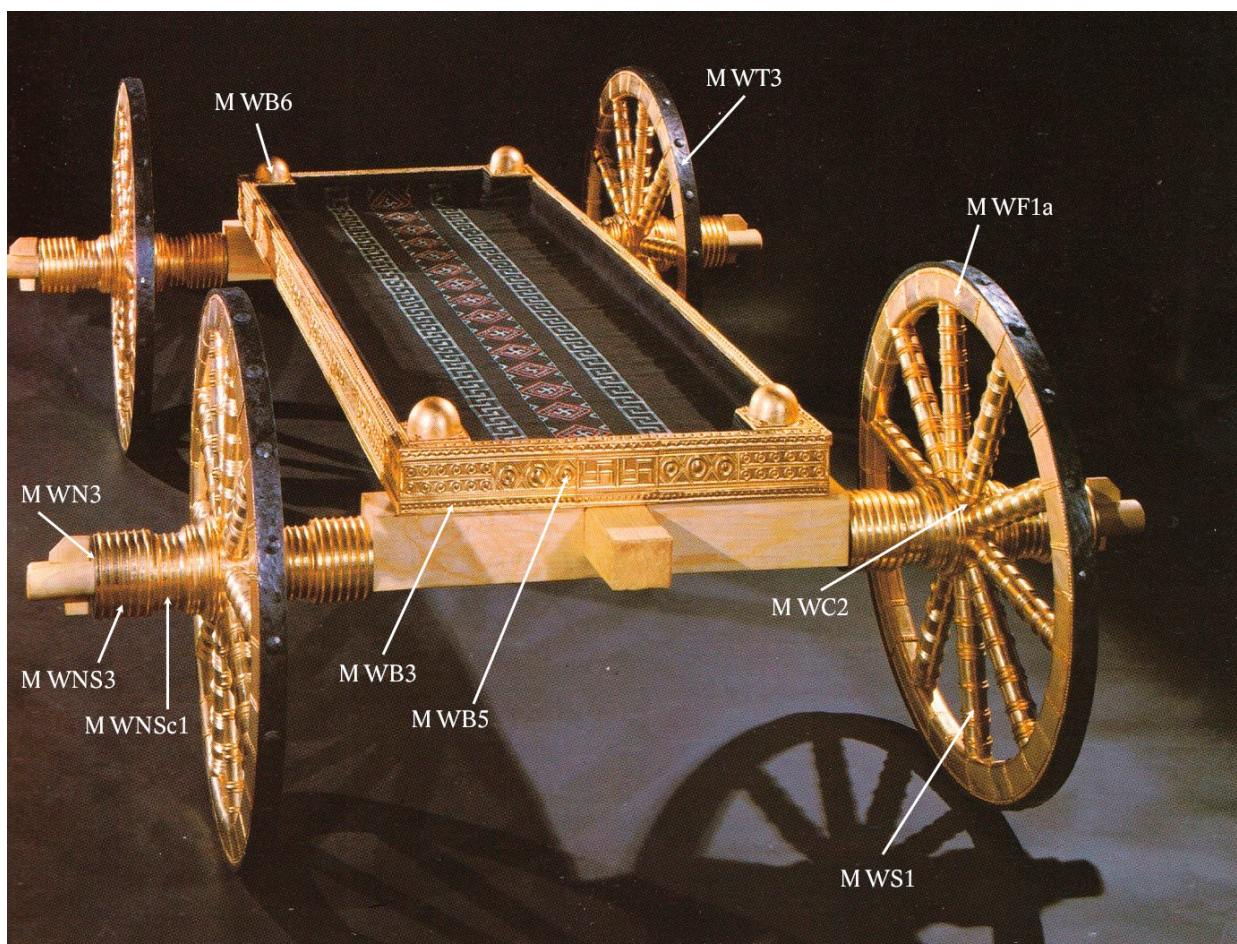

Fig. 28: Wagon Habrůvka – „Býčí skála“ V1 – physical reconstruction (after: Barth et al. 1987, Farbtaf. 5 – modified by Z. Mírová).

Obr. 28: Vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V1 – fyzická rekonstrukce (podle: Barth et al. 1987, Farbtaf. 5 – upravila Z. Mírová).

duction workshop (on the workshop, see Golec 2017; on the issue of wagon production workshops, see Trachsel 2011).

The wagons *Habrůvka* – „Býčí skála“ V1 and V5 are dated to **Ha D1b–D2a**, just as the semi-finished product from *Habrůvka* – „Býčí skála“ V7. The wagons *Habrůvka* – „Býčí skála“ V2, V4–V5 fall into **Ha D2**, the wagon *Habrůvka* – „Býčí skála“ V3 to **Ha D2b**, the wagon *Habrůvka* – „Býčí skála“ V6 is then the latest appearance of the wagon – it belongs to **Ha D3**. For the wagons *Habrůvka* – „Býčí skála“ V1–V5, it is possible to name several most frequent analogies, with which they have common components: Altheim-Heiligkreuztal – „Hochmichele“, Apremont – „Tumulus de la Motte“ 1 and 2, Asperg – „Grafenbühl“, Augsburg-Wellenburg, Donauwörth – „Riegelholz“, Eberdingen-Hochdorf (the most frequent analogy with the highest number of elements identical with the wagon *Habrůvka* – „Býčí skála“ V3 – I believe that these wagons were built by the same craft workshop), Herbertingen-Hundersingen – „Heuneburg“, Ludwigsburg – „Römerhügel“, Mühlenberg-Allenlufften – „Unghürhubel“, Schalchen-Unterlochen – „Lohnau“,

Habrůvka – „Býčí skála“ V6 je pak nejpozdějším výskytem vozu – náleží **Ha D3**. K vozům *Habrůvka* – „Býčí skála“ V1–V5 lze jmenovat několik nejfrekventovanějších analogií, s nimiž mají společné součásti: Altheim-Heiligkreuztal – „Hochmichele“, Apremont – „Tumulus de la Motte“ 1 a 2, Asperg – „Grafenbühl“, Augsburg-Wellenburg, Donauwörth – „Riegelholz“, Eberdingen-Hochdorf (vůbec nejfrekventovanější analogie, jež má nejvíce shodných prvků s vozem *Habrůvka* – „Býčí skála“ V3 – domnívám se, že tyto vozy vyráběla stejná řemeslná dílna), Herbertingen-Hundersingen – „Heuneburg“, Ludwigsburg – „Römerhügel“, Mühlenberg-Allenlufften – „Unghürhubel“, Schalchen-Unterlochen – „Lohnau“, Starnberg-Mühlal – „Königswieder Forst“, Stuttgart-Bad Cannstatt – „Steinhaldenfeld“. Vůz *Habrůvka* – „Býčí skála“ V6 byl také čtyřkolovým vozem, navíc již s odpruženou korbou; analogie shledáváme v Čechách v H175 v Nynicích, Mírkovicích, Sedleci-Hůrce, Želkovicích, v bavorském Leinachu-Oberleinachu a Donauwörthu – „Riegelholzu“, bádensko-württemberském Aspergu – „Grafenbühl“, Herbertingenu-Hundersinge-

Starnberg-Mühlthal – “Königswieder Forst”, Stuttgart-Bad Cannstatt – “Steinhaldenfeld”. The wagon Habrůvka – “Býčí skála” V6 was also a four-wheeled wagon, moreover already with a suspended wagon body; we find an analogy in Bohemia in H175 in Nynice, Mírkovice, Sedlec-Hůrka, Želkovice, in Bavaria in Leinach-Oberleinach and Donauwörth – “Riegelholz”, in Baden-Württemberg in Asperg – “Grafenbühl”, Herberdingen-Hundersingen – “Giessübel”, Herberdingen-Hundersingen – “Heuneburg”, in Rhineland-Palatinate in the locations Bell and Hennweiler, in France in Diarville, Hatten, Nijon, Saint-Rémy-sur-Bussy, Sainte-Colombe and Vix (Diarville and Vix are the most frequent analogies of this type of a wagon).

The last question remains, whether they were *burial wagons*. Heinrich Wankel, in the oldest surviving description of the situation, has already replied: *“In der Kohlenschichte waren die meisten der Schmuckopfer, Getreide, nahmentlich Weizen, Hirse und Wicken, ferner Wollstoffe, Leinen, Zwirn, Speisenreste u. dgl. in dem Kalke aber zusammengeschnitten, verbogen und zerbrochen die Reste eines verbrannten Wagens mit Eisen beschlagen und Bronze verziert, auf welchen wahrscheinlich die Leiche des zu Verbrennenden lag, dessen Knochen noch hie und da zum Vorschein kamen. Von dem*

nu – „Giessübel“, Herberdingenu-Hundersingenu – „Heuneburg“, v Porýní-Falci v lokalitách Bell a Hennweiler, ve Francii v Diarville, Hattenu, Nijonu, Saint-Rémy-sur-Bussy, Sainte-Colombe a Vix (Diarville a Vix jsou nejfrekvencovanějšími analogiemi tohoto typu vozu).

Zbývá poslední otázka, zda šlo o *pohřební vozy*. Na ni odpověděl již nálezce Heinrich Wankel v nejstarším dochovaném popisu situace: *„In der Kohlenschichte waren die meisten der Schmuckopfer, Getreide, nahmentlich Weizen, Hirse und Wicken, ferner Wollstoffe, Leinen, Zwirn, Speisenreste u. dgl. in dem Kalke aber zusammengeschnitten, verbogen und zerbrochen die Reste eines verbrannten Wagens mit Eisen beschlagen und Bronze verziert, auf welchen wahrscheinlich die Leiche des zu Verbrennenden lag, dessen Knochen noch hie und da zum Vorschein kamen. Von dem Wagen fanden sich noch die verbogenen eisernen Radreifen, eiserne Radbüchsen mit Bronze verziert, die verkohlet, mit verzierten Bronzeblechen überzogenen Radspeichen und allerhand Bestandteile vor“ (Wankel 1875, 174). Český překlad byl vydán v roce 1990: „Ve vrstvě uhlí byla většina obětí, ozdob, obilí, zejména pšenice, proso a vikev, dále vlněná látka, plátno, nitě, zbytky pokrmů apod., ale ve vápně dohromady spečené, pokřivené*

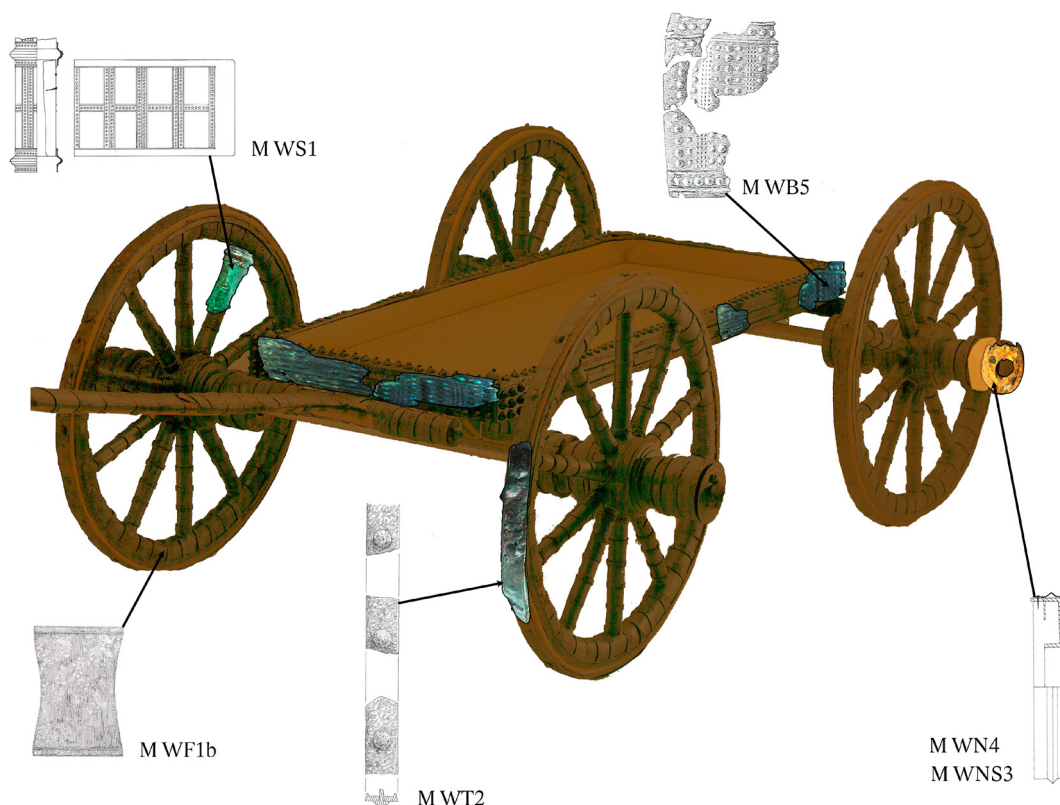

Fig. 29: Wagon Habrůvka – “Býčí skála” V2 – graphic reconstruction (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 29: Vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V2 – grafická rekonstrukce (sestavila: Z. Mírová).

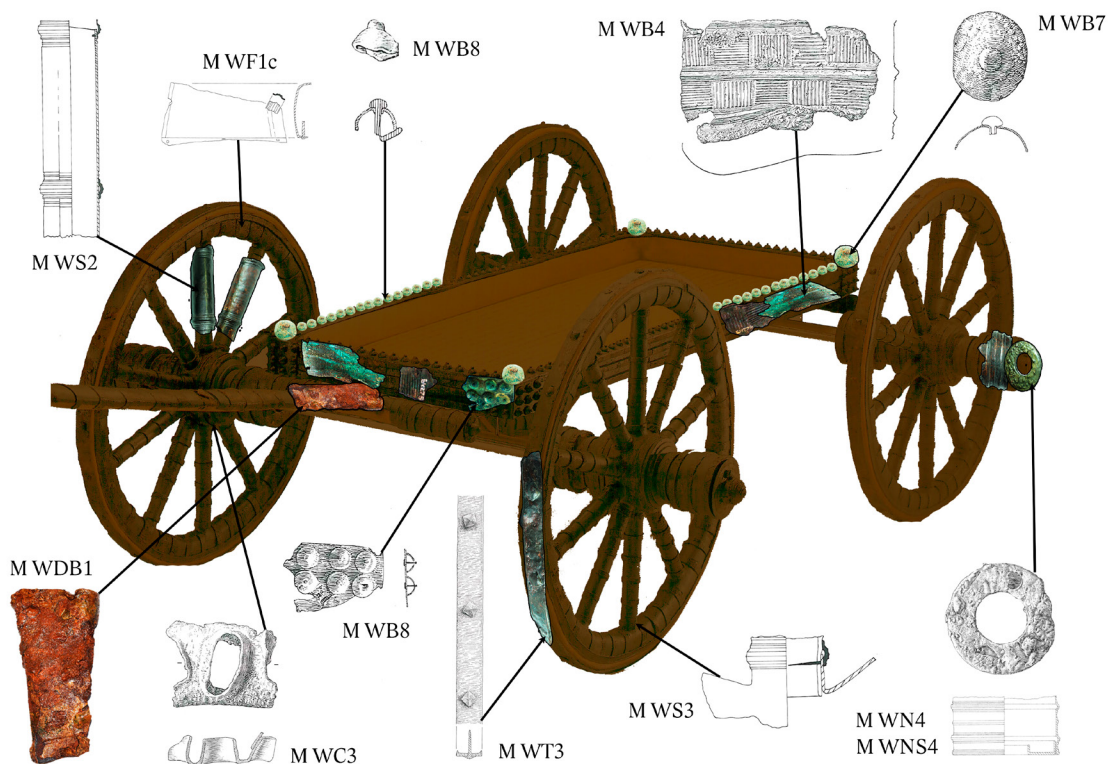

Fig. 30: Wagon Habrůvka – “Býčí skála” V3 – graphic reconstruction (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 30: Vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V3 – grafická rekonstrukce (sestavila: Z. Mírová).

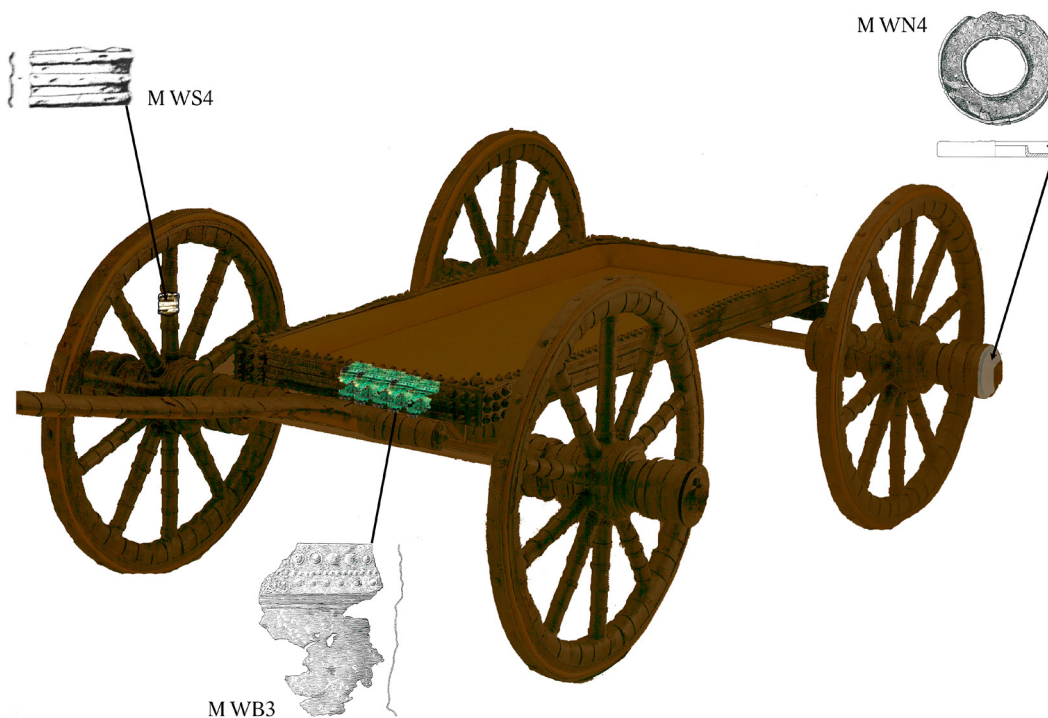

Fig. 31: Wagon Habrůvka – “Býčí skála” V4 – graphic reconstruction (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 31: Vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V4 – grafická rekonstrukce (sestavila: Z. Mírová).

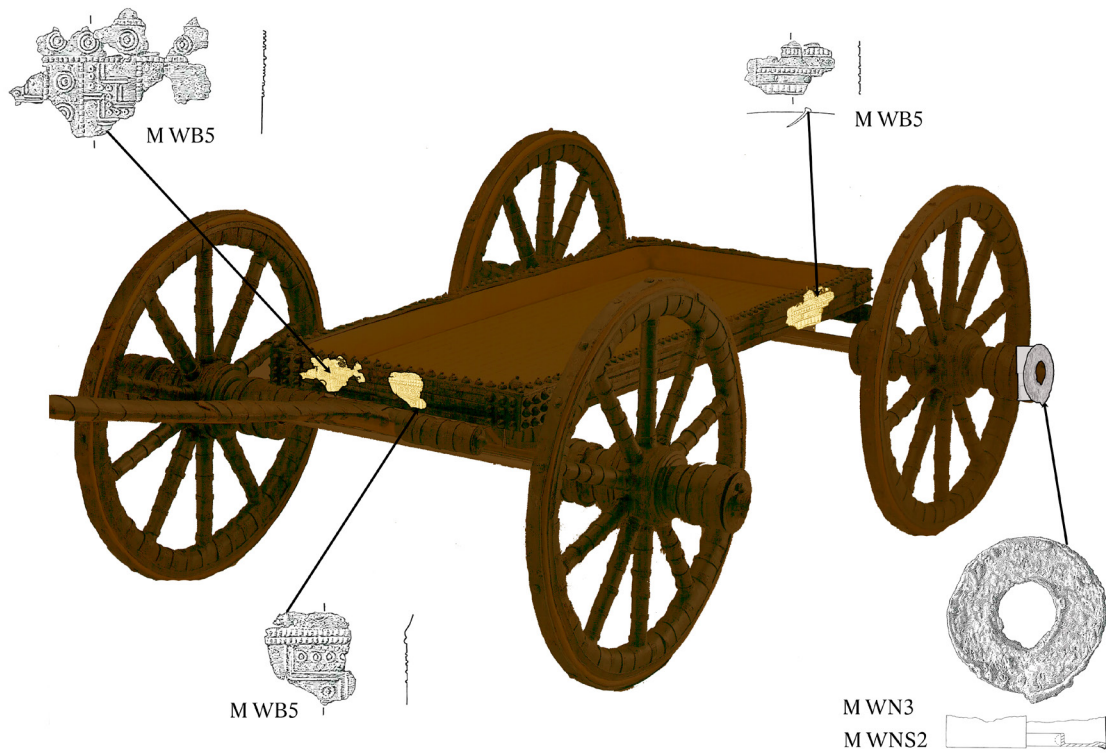

Fig. 32: Wagon Habrůvka – „Býčí skála“ V5 – graphic reconstruction (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 32: Vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V5 – grafická rekonstrukce (sestavila: Z. Mírová).

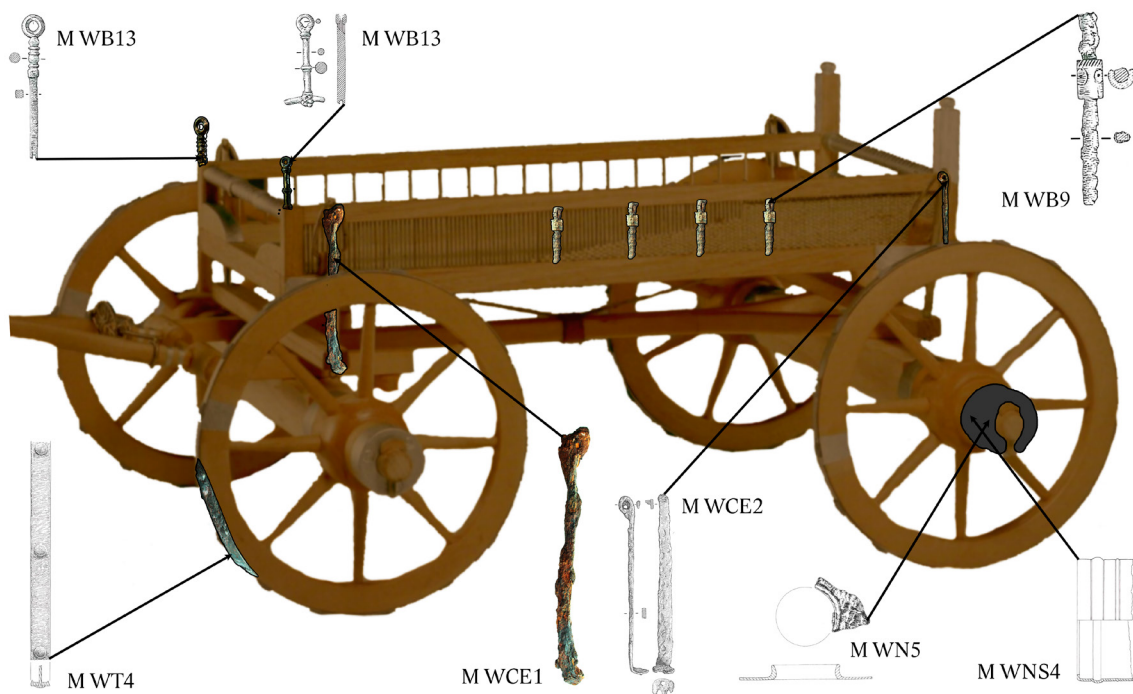

Fig. 33: Wagon Habrůvka – „Býčí skála“ V6 – graphic reconstruction (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 33: Vůz Habrůvka – „Býčí skála“ V6 – grafická rekonstrukce (sestavila: Z. Mírová).

Wagen fanden sich noch die verbogenen eisernen Radreifen, eiserne Radbüchsen mit Bronze verziert, die verkohlet, mit verzierten Bronzeblechen überzogenen Radspeichen und allerhand Bestandteile vor” (Wankel 1875, 174). The Czech translation was issued in 1990 [translation into English]: “*In the coal layer, most of the sacrifices, ornaments, grains, especially wheat, millet and vetch, woollen cloth, canvas, threads, food scraps, etc., but in the lime there lay sintered, warped and broken remains of the burnt wagon covered with iron and decorated with bronze on which the body probably rested of the one who was to be burned and whose bones could be seen here and there. Warped hoops, an iron nave decorated with bronze, charcoal spokes coated with decorative plates and parts of all kinds were still found from the wagon*” (Wankel 1990, 71). In 1882, Heinrich Wankel described the situation in this way: “... *aufund in der Kohle lagen Stücke von Rädern, Radbüchsen von Eisen, mit Bronze bekleidet, und unter ihnen die theils calcinirten, theils verkohlten Reste eines Menschen.*” (Wankel 1882, 384). The translation into Czech was first published in 1984, the second time in 1988 [translation into English]: “... *there were pieces of wheels on and in the coal, iron wheel heads lined with bronze and beneath them partly calcified, partly charred remains of an individual.*” (Wankel 1988, 246). In the first case, it is important that Wankel writes about the deceased *to be burned* and whose *bones can still be seen*, in the second version he mentions *partially calcified and partially charred remains of an individual*. However, this serious data was badly translated and interpreted as a cremation funeral, a *de facto* fatal error (see most recently Bouzek 2015, 151). I think Wankel would use the term *Brandbestattung* for a cremation funeral, but the charred remains of the skeleton lay only in the context of a charred layer the origin of which we know virtually nothing specific about. In its context, however, there were numerous organic matter objects that were not burned (Wankel 1882, 384). It is clear from the facts presented that **on one of the wagons** (presumably on the wagon V1) **a person was buried**, and in the context of the funeral sanctuary, a man was at the top of the social ladder – rather a prince or princess than a magnate. Indeed, other wagons (V2–V6) were also funeral wagons in my opinion, as in East Hallstatt and West Hallstatt Cultures wagons are not documented in a non-funeral context (except for specific individual finds from hoards or settlements).

5.5.3 Wagons of the La Tène Period

For the La Tène Period, the massive use of wagons is expected, especially for the transport of valuable commodities over longer distances. We find parts of wagons from the La Tène Period in concentrated settlements, they do not occur in graves. They were proved at the sites 178. *Bořitov 1* –

a rozbité zbytky spáleného vozu pobité železem a ozdobené bronzem, na němž pravděpodobně leželo tělo toho, jenž měl být spálen a jehož kosti bylo tu a tam vidět. Z vozu se ještě našly pokřivené obruče, železné náboje ozdobené bronzem, zuhelnatělé paprsky kola potažené ozdobnými plechy a součásti všeho druhu“ (Wankel 1990, 71). V roce 1882 Heinrich Wankel popsal situaci takto: “... *auf und in der Kohle lagen Stücke von Rädern, Radbüchsen von Eisen, mit Bronze bekleidet, und unter ihnen die theils calcinirten, theils verkohlten Reste eines Menschen.*“ (Wankel 1882, 384). Překlad do českého jazyka vyšel poprvé v roce 1984, podruhé v roce 1988: “... *na uhlí i v něm ležely kusy kol, železné hlavy kol obložené bronzí a pod nimi zčásti zvápenatělé, zčásti zuhelnatělé pozůstatky nějakého jedince.*“ (Wankel 1988, 246). V prvním případě je důležité, že Wankel píše o zemřelém, jenž *měl být spálen* a jehož *kosti je ještě tu a tam vidět*, ve druhé verzi se zmiňuje o *částečně zvápenatělých a částečně zuhelnatělých pozůstatcích jedince*. Tento závažný údaj byl však špatně přeložen a následně interpretován jako pohřeb žárový, což je *de facto* fatální omyl (naposledy Bouzek 2015, 151). Domnívám se, že Wankel by pro žárový pohřeb použil termín *Brandbestattung*, avšak zuhelnatělé pozůstatky kostry spíše ležely pouze v kontextu zuhelnatělé vrstvy, o jejímž původu nevíme prakticky nic konkrétního. V jejím kontextu se však nacházely četné předměty z organických hmot, které nebyly spáleny (Wankel 1882, 384). Z předložených faktů vyplývá, že **na jednom z vozů** (dle uvedeného popisu pravděpodobně na voze V1) **byl pohřben člověk**, a v kontextu pohřební svatyně člověk na nejvyšší pozici společenského žebříčku – spíše než o lokálního velmože/velmožku šlo o knížete/kněžnu. Ostatně i další vozy (V2–V6) byly dle mého názoru rovněž vozy pohřebními, neboť ve východohalštatské i západohalštatské kultuře v jiném než pohřebním kontextu vozy doloženy nejsou (vyjma specifických jednotlivých nálezů z depotů či sídlišť).

5.5.3 Vozy doby laténské

Pro dobu laténskou se předpokládá masivní využití vozů zejména k transportu cenných komodit na delší vzdálenosti. Součásti vozů z doby laténské nacházíme koncentrovaně na sídlištech, v hrobech se nevyskytují. Podařilo se je doložit na lokalitách 178. *Bořitov 1* – „*Píský*“, 184. *Deš-*

“Písky”, 184. Dešná – “Hrádek”, 197. Loučka – “Doubrava”, 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, 211. Provodov – “Rysov” and 215. Smržice. We consider linchpins as some evidence of a wagon; axle pins are provably related to the wagon even though their precise purpose is not known, therefore they should be included in the evidence. We consider eight hinges to be the possible decorations of the wagon/linchpin, but they are also found to be on the so-called Thracian type bridle bit; but they are discussed in this chapter.

Linchpins (M WL)

Linchpin with a crescent ending of the Verna type (M WL2). It is a linchpin typical for a curved bar ending with a beaten surface in the form of a crescent. It is often furnished with one or two openings that were used to hang ornaments. The type is likely based on the Late Hallstatt crescent linchpin. We know them from 211. Provodov – “Rysov” (Fig. 34:5; Pl. 60:4), a highly corroded specimen comes from the 197. Loučka – “Doubrava” (Fig. 34:4; Pl. 56:1). It appears in the Oppida Period from France to Ukraine; of the analogies, we can name e.g. Verna or Mailleraye-sur-Seine in France, Manching in Germany or La Tène in Switzerland. Sporadic occurrence is recorded in wagon graves already in **LT C1**, abundantly then in **LT C2–D1** (Schönfelder 2002, 179–181, Tab. 22).

Linchpin with a free circle of the Staré Hradisko type (M WL3). The type is characterized by a simple bar furnished with a coiled loop through which a free circle is passed, which could serve for further hanging of ornaments. Again, it is probably based on the traditions of the Hallstatt Period, namely the domestic Moravian linchpin of the Seloutky type (M WL1). Four pieces were found at 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko” (Fig. 34:6; Pl. 56:14–17). The occurrence of this type is not abundant, it is rather characteristic of Central and Eastern Europe; in Bohemia we register it from Závist, in Austria from Steinmark and in Hungary from Arnót. The dating generally corresponds to the range **LTC–D** (Schönfelder 2002, 182, Tab. 24).

Linchpin with bronze ornamental head of the Stradonice type (M WL4). A rare specimen in the form of a human head with ornate hairstyle or headgear was found in 215. Smržice (Fig. 34:7; Pl. 63:5). An analogous subject is a linchpin in the form of a male head from the oppidum of Stradonice, anthropomorphic or zoo-anthropomorphic features can also be seen on the clasps from Manching, Donnersberg and Urach in Germany. The dating is broader, in the range of **LTC–D** (Schönfelder 2002, 183–184, Abb. 112, Tab. 25).

Linchpin with an axe-shaped ending of the Dešná type (M WL5). The type is divided based on the ending in the shape of a two-sided axe, the so-called labrys. It likely arises from the linchpins with a crescent ending. It has

ná – “Hrádek”, 197. Loučka – “Doubrava”, 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, 211. Provodov – “Rysov” a 215. Smržice. Za jisté doklady vozu považujeme zákolníky; k vozu pravděpodobně příslušely také osově kolíky, jejichž spojení s vozem je prokázáno, přesná funkce však nikoli. Za eventuální ozdoby vozu/zákolníku považujeme osmičkovité závěsky, ty se však prokazatelně vyskytují rovněž na udidlech tzv. thráckého typu; rozebrány jsou ale v této kapitole.

Zákolníky (M WL)

Zákolník s půlměsícovitým zakončením typu Verna (M WL2). Jde o zákolník typický zahnutou tyčinkou zakončenou roztepanou ploškou v podobě půlměsíce. Často je opatřen jedním až dvěma otvory, které sloužily k zavěšení ozdob. Typ pravděpodobně konstrukčně vychází z pozdně halštatských půlměsícovitých zákolníků. Známe jej z 211. Provodova – “Rysova” (obr. 34:5; Pl. 60:4), značně zkorodovaný exemplář pochází z 197. Loučky – “Doubravy” (obr. 34:4; Pl. 56:1). Vyskytuje se v oppidálním období od Francie po Ukrajinu, z analogií lze jmenovat např. Vernu či Mailleraye-sur-Seine ve Francii, Manching v Německu nebo La Tène ve Švýcarsku. Sporadický výskyt evidujeme v hrobech s vozy již ve fázi **LT C1**, hojně pak v **LTC2–D1** (Schönfelder 2002, 179–181, Tab. 22).

Zákolník s volným kruhem typu Staré Hradisko (M WL3). Typ se vyznačuje prostou tyčinkou opatřenou svinutým očkem, kterou je provlečen volný kruh, jenž mohl sloužit k dalšímu zavěšení ozdob. Vychází opět pravděpodobně z tradic doby halštatské, konkrétně z domácího moravského zákolníku typu Seloutky (M WL1). Čtyři kusy byly zjištěny na 200. Malém Hradisku – “Starém Hradisku” (obr. 34:6; Pl. 56:14–17). Výskyt tohoto typu není nikterak hojný, charakteristický je spíše pro střední a východní Evropu; z Čech jej evidujeme ze Závisti, z Rakouska ze Steinmarku a z Maďarska z Arnótu. Datování rámcově odpovídá rozmezí stupňů **LTC–D** (Schönfelder 2002, 182, Tab. 24).

Zákolník s bronzovou okrasnou hlavičkovitou typem Stradonice (M WL4). Vzácný exemplář v podobě lidské hlavičky se zdobeným účesem či pokrývkou hlavy byl zjištěn ve 215. Smržicích (obr. 34:7; Pl. 63:5). Analogickým předmětem je zákolník v podobě mužské hlavy z oppida Stradonice, antropomorfní či zooantropomorfní rysy lze spatřovat také na zákolnicích z německého Manchingu, Donnersbergu a Urachu. Datování je širší, v rozmezí stupňů **LTC–D** (Schönfelder 2002, 183–184, Abb. 112, Tab. 25).

Zákolník se sekerovitým zakončením typu Dešná (M WL5). Typ je vyčleněn na základě zakončení ve tvaru dvojhrané sekery, tzv. labrydy. Vychází pravděpodobně ze zákolníků s půlměsícovitým zakončením. Je opatřen

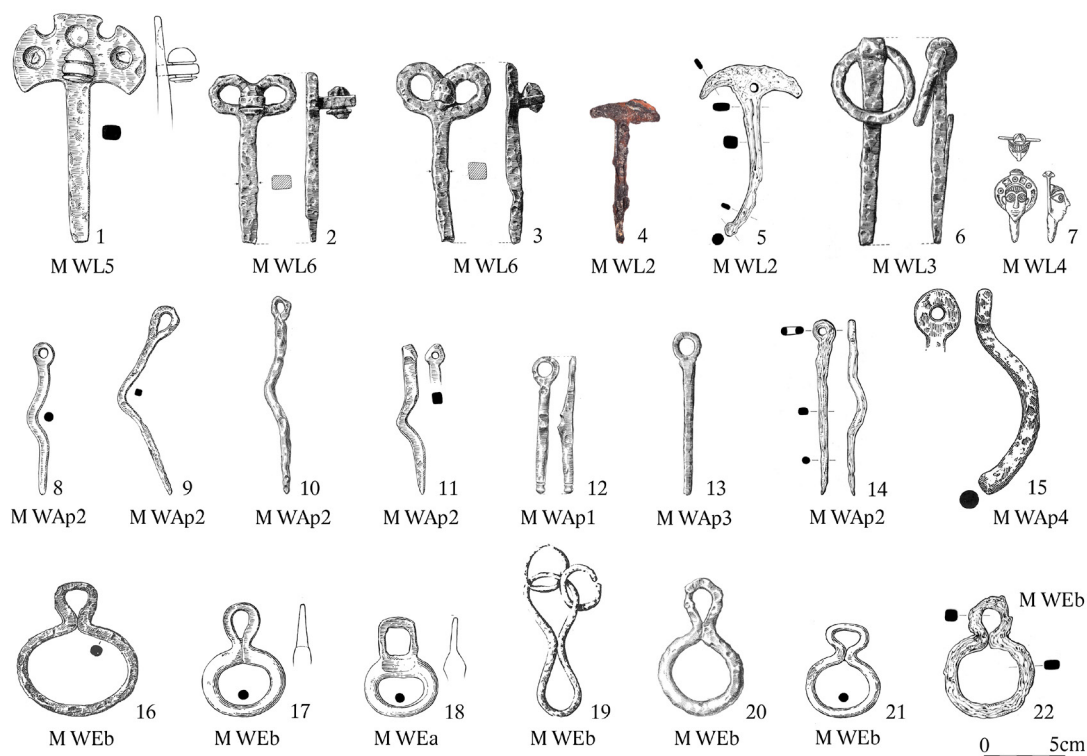

Fig. 34: Parts of the wagon from the La Tène Period. Lynchpins (1–7), axis pins (8–15), eight-shaped hinges (16–22). 1 – 184. Dešná – “Hrádek”; 2–3, 6, 10–13, 19–21 – 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”; 4 – 197. Loučka – “Doubrava”; 5, 14–15, 22 – 211. Provodov – “Rysov”; 7 – 215. Smržice; 8–9, 17–18 – 199. Lukov – “Ostroh”; 16 – 178. Bořitov – “Pisky” (sources of illustrations: see p. 373; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 34: Součásti vozu z doby laténské. Zákolníky (1–7), osové kolíky (8–15), osmičkovité závěsky (16–22). 1 – 184. Dešná – „Hrádek“; 2–3, 6, 10–13, 19–21 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 4 – 197. Loučka – „Doubrava“; 5, 14–15, 22 – 211. Provodov – „Rysov“; 7 – 215. Smržice; 8–9, 17–18 – 199. Lukov – „Ostroh“; 16 – 178. Bořitov – „Pisky“ (zdroje ilustrací: viz str. 373; sestavila: Z. Mírová).

a grooved egg-shaped decoration, a decorative element characteristic of some glasses-like lynchpins. From the site 184. Dešná – “Hrádek” (Fig. 34:1; Pl. 55:13), we know a specimen furnished with two circular depressions which are damascened with bronze inserts. Two glasses-like lynchpins with holes for damascening were found in a grave with a wagon in Husby in Denmark, dated to LTD (Schönfelder 2002, 174), the ribbed egglike decoration is also characteristic for this period. It can generally be dated to LTD.

Lynchpin with glasses-like ending of the Trisov type (M WL6). The type is characterized by splitting the rod into two parts which are twisted into a glasses-like ornament. In terms of shape, it likely already comes from the Hallstatt lynchpins of the so-called Czech type (Pare 1992, 91). It is often furnished with a plastic grooved ornament in the shape of an egg. From 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”, we record two pieces (Fig. 34:2–3; Pl. 56:12–13). The focus of the occurrence is in Bohemia (Stradonice, Trisov, Kolín) and in Germany (Manching, Kelheim) especially in the milieu of the oppida, they rarely occur further to the east (Schönfelder 2002, Tab. 19). They are generally dated to LTD (Jacobi 1974, Abb. 53).

rýhovanou vejcovitou ozdobou, jde o výzdobný prvek charakteristický pro některé brýlovité zákolníky. Z lokality 184. Dešná – „Hrádek“ (obr. 34:1; Pl. 55:13) známe exemplář opatřený dvěma kulatými prohlubněmi, jež jsou tautovány bronzovými vložkami. Dva brýlovité zákolníky s otvory pro tautování byly zjištěny v hrobě s vozem v dánském Husby, datovaném do stupně LT D (Schönfelder 2002, 174), rýhovaná vejčitá ozdoba je taktéž charakteristická pro toto období. Rámcově jej lze tedy datovat do stupně LTD.

Zákolník s brýlovitým zakončením typu Trisov (M WL6). Typ se vyznačuje rozštěpením tyčinky na dvě části, které jsou stočeny v brýlovitý ornament. Pravděpodobně tvarově vychází již z halštatských zákolníků tzv. českého typu (Pare 1992, 91). Často se vyskytuje opatřen plastickou rýhovanou ozdobou ve tvaru vejce. Z 200. Malého Hradiska – „Starého Hradiska“ jej evidujeme v počtu 2 kusů (obr. 34:2–3; Pl. 56:12–13). Těžiště výskytu leží v Čechách (Stradonice, Trisov, Kolín) a v Německu (Manching, Kelheim) zejména v prostředí oppid, vzácně se vyskytují také východněji (Schönfelder 2002, Tab. 19). Datovány jsou rámcově do stupně LTD (Jacobi 1974, Abb. 53).

Axle pins (M WAp)

Axle pin with a groove of the Břežice type (M WAp1). It is a straight or slightly curved axle pin with an eyelet and a recessed groove. Three pieces were recognized at 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 34:12; Pl. 57:4,7,12). We record them from graves (e.g. Bohemia – Břežice 1, Břežice 55; France – Nanterre) already from LT C1, they also appear at oppida (Switzerland – e.g. Bern/Tiefenau; Germany – Manching; *Schönfelder 2002*, 200–204, Abb. 123, Tab. 27) in LT C2–D. The dating corresponds to **LT C–D**.

Axle pin with a bend of the Manching type (M WAp2). A bent bar with an eyelet is characteristic. Two specimens appeared at the site 199. *Lukov* – “*Ostroh*” (Fig. 34:8–9; Pl. 56:4–5), 12 pieces come from 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 34:10–11; Pl. 56:18, 57:1–2,5–6,10,14–16, 20–21,23) and 3 specimens are known from 211. *Provodov* – “*Rysov*” (Fig. 34:14; Pl. 60:3,5–6). They are typical for the milieu of oppida (e.g. more than 17 pieces were found at Manching; *Jacobi 1974*, Taf. 63), they are dated to **LT C2–D** (*Schönfelder 2002*, 200–204, Abb. 125).

Straight axle pin of the Staré Hradisko type (M WAp3). It is a type characteristic for its straight bar with an eyelet. We know them from the site 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 34:13; Pl. 57:3,8–9,11,13,17–19,22,24) where ten pieces were found. The type appears in the milieu of oppida, tens of specimens come from Manching (*Jacobi 1974*, Taf. 62); they are dated to **LT C2–D**.

Arch-like axle pin of the Provodov type (M WAp4). This type is furnished with an eyelet, the bar is arched almost along its entire length. We record one specimen from 211. *Provodov* – “*Rysov*” (Fig. 34:15; Pl. 60:8). In terms of construction, it likely comes from the bent axis pins. Analogies are not known so far; they can generally only be dated to the La Tène Period (**LT**).

Eight-shaped hinges

Eight-shaped hinge (M WEa–b). There are two varieties – either the hinge is firmly connected in the middle of the eight form (M WEa, Fig. 34:18), or it is not connected to it (M WEb, e.g. Fig. 34:22). It appears abundantly in the milieu of the La Tène settlements, we know them from Moravia from 178. *Bořitov* – “*Písky*” (Fig. 34:16; Pl. 54:8), 4 pieces come from the site 199. *Lukov* – “*Ostroh*” (Fig. 34:17–18; Pl. 56:7,9–11), 13 specimens from 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 34:19–21; Pl. 58:9–23) and 1 piece from 211. *Provodov 1* – “*Rysov*” (Fig. 34:22; Pl. 60:9). They essentially appear rather in the Oppida Period **LT C2–D**, we know them from La Tène, Manching or Altendorf (*Schönfelder 2002*, 259–261, Abb. 163). Their function is not entirely clear; they could have decorated the wagon, the yoke or the harness.

Osový kolíky (M WAp)

Osový kolík se zářezem typu Břežice (M WAp1). Jde o rovný či mírně prohnutý osový kolík opatřený očkem a vhloubeným zářezem. Tři kusy byly rozpoznány v 200. *Malém Hradisku* – “*Starém Hradisku*” (obr. 34:12; Pl. 57:4,7,12). Evidujeme je z hrobů (např. Čechy – Břežice 1, Břežice 55; Francie – Nanterre) již od fáze LT C1, vyskytují se rovněž na oppidech (Švýcarsko – např. Bern/Tiefenau; Německo – Manching; *Schönfelder 2002*, 200–204, Abb. 123, Tab. 27) v LT C2–D. Datování tedy odpovídá stupňům **LT C–D**.

Osový kolík se zalomením typu Manching (M WAp2). Charakteristický je zalomenou tyčinkou s očkem. Dva exempláře se vyskytly na lokalitě 199. *Lukov* – “*Ostroh*” (obr. 34:8–9; Pl. 56:4–5), 12 kusů pochází z 200. *Malého Hradiska* – “*Starého Hradiska*” (obr. 34:10–11; Pl. 56:18, 57:1–2,5–6,10,14–16,20–21,23) a 3 exempláře jsou známy z 211. *Provodova* – “*Rysova*” (obr. 34:14; Pl. 60:3,5–6). Typické jsou pro prostředí oppid (např. na Manchingu bylo nalezeno přes 17 kusů; *Jacobi 1974*, Taf. 63), datovány jsou do **LT C2–D** (*Schönfelder 2002*, 200–204, Abb. 125).

Rovný osový kolík typu Staré Hradisko (M WAp3). Jde o typ charakteristický rovnou tyčinkou s očkem. Známe jej z lokality 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (obr. 34:13; Pl. 57:3,8–9,11,13,17–19,22,24) v počtu 10 kusů. Typ se vyskytuje v oppidálním prostředí, z Manchingu pocházejí desítky exemplářů (*Jacobi 1974*, Taf. 62); datovány jsou do **LT C2–D**.

Obloukovitý osový kolík typu Provodov (M WAp4). Typ je opatřen očkem, tyčinka je obloukovitě prohnutá téměř po celé své délce. Jeden exemplář evidujeme z 211. *Provodova* – “*Rysova*” (obr. 34:15; Pl. 60:8). Konstrukčně pravděpodobně vychází ze zalomených osových kolíků. Analogie doposud nejsou známy, obecně jej lze datovat pouze do doby laténské (**LT**).

Osmičkovité závěsky

Osmičkovitý závěsek (M WEa–b). Existují dvě varianty – buď je závěsek pevně spojen uprostřed osmičky (M WEa, obr. 34:18), nebo jde o osmičku nespojenou (M WEb, např. obr. 34:22). Hojně se vyskytuje v prostředí laténských sídlišť, z Moravy jej známe z 178. *Bořitova* – “*Písku*” (obr. 34:16; Pl. 54:8), 4 kusy pocházejí z lokality 199. *Lukov* – “*Ostroh*” (obr. 34:17–18; Pl. 56:7,9–11), 13 exemplářů z 200. *Malého Hradiska* – “*Starého Hradiska*” (obr. 34:19–21; Pl. 58:9–23) a 1 kus z 211. *Provodova 1* – “*Rysova*” (obr. 34:22; Pl. 60:9). V zásadě se vyskytují spíše v oppidálním období **LT C2–D**, známe je z La Tène, Manchingu nebo Altendorfu (*Schönfelder 2002*, 259–261, Abb. 163). Jejich funkce není zcela jasná, mohly zdobit jak vůz, tak jho či postroj.

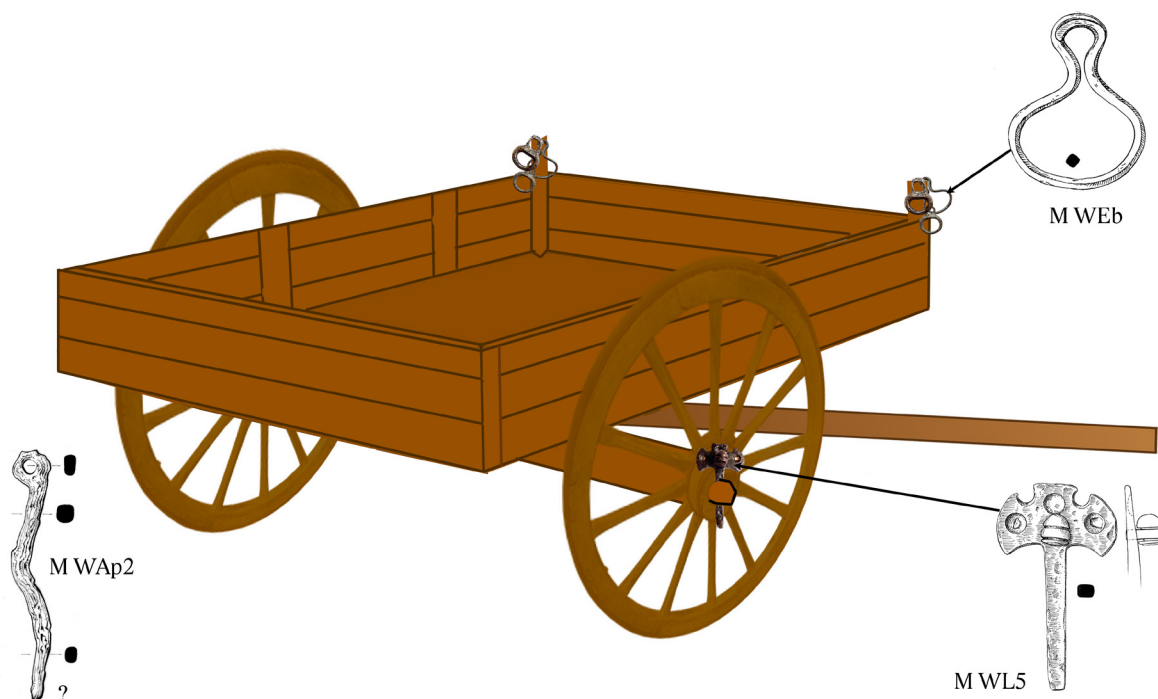

Fig. 35: Placement of components on the wagon from the La Tène Period (wagon type and chronology are not taken into account; without scale; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 35: Umístění předmětů na voze z doby laténské (typ vozu ani chronologie nejsou brány v potaz; bez měřítka; sestavila: Z. Mírová).

5.6 Yokes

Yokes are significantly neglected subjects in Moravia and the level of knowledge on them is low. In the Hallstatt Period, richly decorated ostentatious yokes are among the luxury items and indicate the highest social stratum alongside the wagons. In contrast, the simple wooden yokes of the La Tène era are no longer considered as such.

5.6.1 Yokes of the Bronze Age

We do not have clear proof of yokes from the Bronze Age in Moravia; all-wooden yokes were likely used particularly, possibly covered with leather. This is also caused by the absence of grave contexts with wagons. *Toggles*, which served to flexibly connect various parts of the horse harness straps, can be considered as some indications. In the Hallstatt Period, some larger pieces are clearly proved in the context with a yoke (e.g. 139. *Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“*; Kos 2011, obr. 1:2, 3:2; further e.g. *Torbrügge 1979*, 132), where they were used to fix the lower abdominal strap to the yoke. Smaller toggles were used to fasten bridle straps (*Dehn – Egg – Lehnert 2005*, 84, 232, Abb. 29). We record two bronze identical toggles from the sites 23. *Domašov*

5.6 Jha

Jha jsou na Moravě značně opomíjenými předměty a jejich znalost je nízká. V době halštatské náležejí bohatě zdobená honosná jha mezi luxusní předměty a indikují vedle vozů nejvyšší společenskou vrstvu. Proti tomu jednoduchá dřevěná jha doby laténské již za takové doklady nepovažujeme.

5.6.1 Jha doby bronzové

Jednoznačné doklady jha z doby bronzové na Moravě nemáme, pravděpodobně byla využívána zejména jha celodřevěná, případně potažená kůží. Je to způsobeno také absencí hrobových celků s vozy. Za jisté indicie lze považovat *roubíky*, které sloužily k pružnému spojení různých částí řemenů koňského postroje. V době halštatské jsou některé větší kusy jednoznačně doloženy v kontextu se jhem (např. 139. *Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“*; Kos 2011, obr. 1:2, 3:2; dále např. *Torbrügge 1979*, 132), kde sloužily k upevnění podbřišního řemene ke jhu. Menší roubíky sloužily k zapínání řemení uzdečky (*Dehn – Egg – Lehnert 2005*, 84, 232, Abb. 29). Dva bronzové identické roubíky evidujeme z lokalit 23. *Domašov u Šternberka (Pl. 5:1)*

u Šternberka (Pl. 5:1) and 76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“ (Pl. 13:7). Both reach a size of 5–6 cm, so they may be more likely connected to the riding harness, i.e. the bridle, and therefore will be discussed in chap. 5.8.1.3.

5.6.2 Yokes of the Hallstatt Period

From the Hallstatt Period, we record ostentatious yokes placed in graves along with wagons. They can be safely identified based on the presence of *studs in the hundreds of pieces*¹⁸ – they are known from the sites 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“ (Fig. 36:8; Pl. 45:7) with 394 pieces and 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (Fig. 36:11; Pl. 50:1) with ca 750 pieces. Moreover, in 139. Hrušovany u Brna H1 well-preserved, richly decorated yoke lay *in situ* (Kos 2011, obr. 1). Another indicator are *small nails up to 2 cm and small variegated metal sheets*; in 139. Hrušovany u Brna H1 (Fig. 36:9–10; Pl. 45:8–14) 733 small nails and 835 variously shaped bronze sheets were found, whereas in 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (Fig. 36:4–5; Pl. 49:36–38) only 3 nails and 1 rivet were found. A yoke was also recorded in 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (Fig. 36:2–3; Pl. 24:64, 26:1–18), where 27 pieces of nails were found and one rivet, in addition pieces of wood are proved here with a knitted strap (Fig. 36:1; Pl. 26:41). Last but not least, it is necessary to mention the rare evidence of *leading circles* (121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“; Fig. 36:6; Pl. 26:19), *switching toggles* and a unique decorative *pendant yoke* from 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6 (Fig. 36:20; Pl. 43:9).¹⁹ We present a reconstruction of the appearance of the yoke from the Hallstatt Period below (Fig. 37).

Leading circles (MYLc)

Leading circle of an uncertain type (MYLc1). One specimen was found in 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (Fig. 36:6; Pl. 26:19), due to the preservation of part of the base and the ring, it is not possible to determine the type. Leading circles of other types are known from the Hallstatt Period, e.g. from Mindelheim – „Galgenäcker“ or Court-Saint-Étienne, but

a 76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“ (Pl. 13:7). Oba dosahují velikosti 5–6 cm, tudíž je lze patrně spojovat spíše s jezdeckým postrojem, tj. uzdečkou, a proto budou rozebrány až v kap. 5.8.1.3.

5.6.2 Jha doby halštatské

Z doby halštatské evidujeme honosná jha ukládaná do hrobů společně s vozy. Bezpečně je lze identifikovat na základě přítomnosti *pukliček v řádech stovek kusů*¹⁸ – ty známe z lokalit 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“ (obr. 36:8; Pl. 45:7) v počtu 394 kusů a 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (obr. 36:11; Pl. 50:1) v počtu cca 750 kusů. Navíc v 139. Hrušovanech u Brna H1 leželo zachovalé, bohatě zdobené jho *in situ* (Kos 2011, obr. 1). Dalším indikátorem jsou *drobné hřebíčky do 2 cm a drobné různotvaré plechy*; v 139. Hrušovanech u Brna H1 (obr. 36:9–10; Pl. 45:8–14) bylo nalezeno 733 hřebíčků a 835 různě tvarovaných bronzových plíšků, zato v 151. Mokrý-Horákově – „Hlásnici“ (obr. 36:4–5; Pl. 49:36–38) pouhé 3 kusy hřebíčků a 1 nýtek. Jho bylo doloženo také v 121. Brně-Holáskách H2 – „U Tuřan“ (obr. 36:2–3; Pl. 24:64, 26:1–18), kde bylo zastoupeno 27 kusy hřebíčků a 1 nýtkem, navíc jsou zde doloženy také kousky dřev s pleteným řemínkem (obr. 36:1; Pl. 26:41). V neposlední řadě je nutné zmínit vzácné doklady *vodicích kroužků* (121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“; obr. 36:6; Pl. 26:19), *spínací rouбіky* a ojedinělý ozdobný *závěs jha* z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ 6 (obr. 36:20; Pl. 43:9).¹⁹ Rekonstrukci podoby jha z doby halštatské nalezneme níže (obr. 37).

Vodicí kroužky (MYLc)

Vodicí kroužek neurčitelného typu (MYLc1). Jeden exemplář byl nalezen v 121. Brně-Holáskách H2 – „U Tuřan“ (obr. 36:6; Pl. 26:19), vzhledem k dochování části báze a kroužku není možné přesně určit typ. Vodicí kroužky jiných typů z doby halštatské známe např. z Mindelheimu – „Galgenäcker“ či Court-Saint-Étienne, jsou však

18 In the Hallstatt Period, small studs could appear also on women's pleated belts, but for now we only know of one case from H1 from Slavkov (Dobisíková et al. 2010, obr. 13:1–4; Kos 2016, obr. 8:11). It is therefore always necessary to consider the finding context.

19 In the Hallstatt Period, it gradually moves from a richly decorated yoke to a simpler yoke, furnished with animal figurines (e.g. Eberdingen-Hochdorf; Koch 2006, Taf 10:163–164), but with richly decorated breastplate and girth. From Hradenín in Bohemia, there is likely a bronze plate decorated with a figurine of a schematized young bull and a bird from a yoke (Pleiner – Rybová eds. 1978, obr. 141). After all, it is known that the bull from Habrůvka – „Býčí skála“ (Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 41:369) was originally placed on a plate. The question then arises as to whether it could have served as a wagon/yoke adornment.

18 Drobné pukličky se mohou v době halštatské objevit také na ženských skládaných opascích, prozatím však známe pouze jediný případ z H1 ze Slavkova (Dobisíková et al. 2010, obr. 13:1–4; Kos 2016, obr. 8:11). Je tedy vždy nutné vzít v úvahu nálezový kontext.

19 V době halštatské se postupně přechází od bohatě zdobeného jha ke jhu prostšímu, opatřenému zvířecími figurkami (např. Eberdingen-Hochdorf; Koch 2006, Taf 10:163–164), avšak s bohatě zdobenými poprsními a podbřišními řemeny. Z Čech z Hradenína pochází pravděpodobně ze jha bronzová destička opatřená figurkou schematizovaného býčka a ptáčka (Pleiner – Rybová eds. 1978, obr. 141). Je ostatně známo, že býček z Habrůvky – „Býčí skály“ (Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 41:369) byl původně umístěn na destičce. Nabízí se tedy otázka, zda mohl sloužit jako ozdoba vozu/jha.

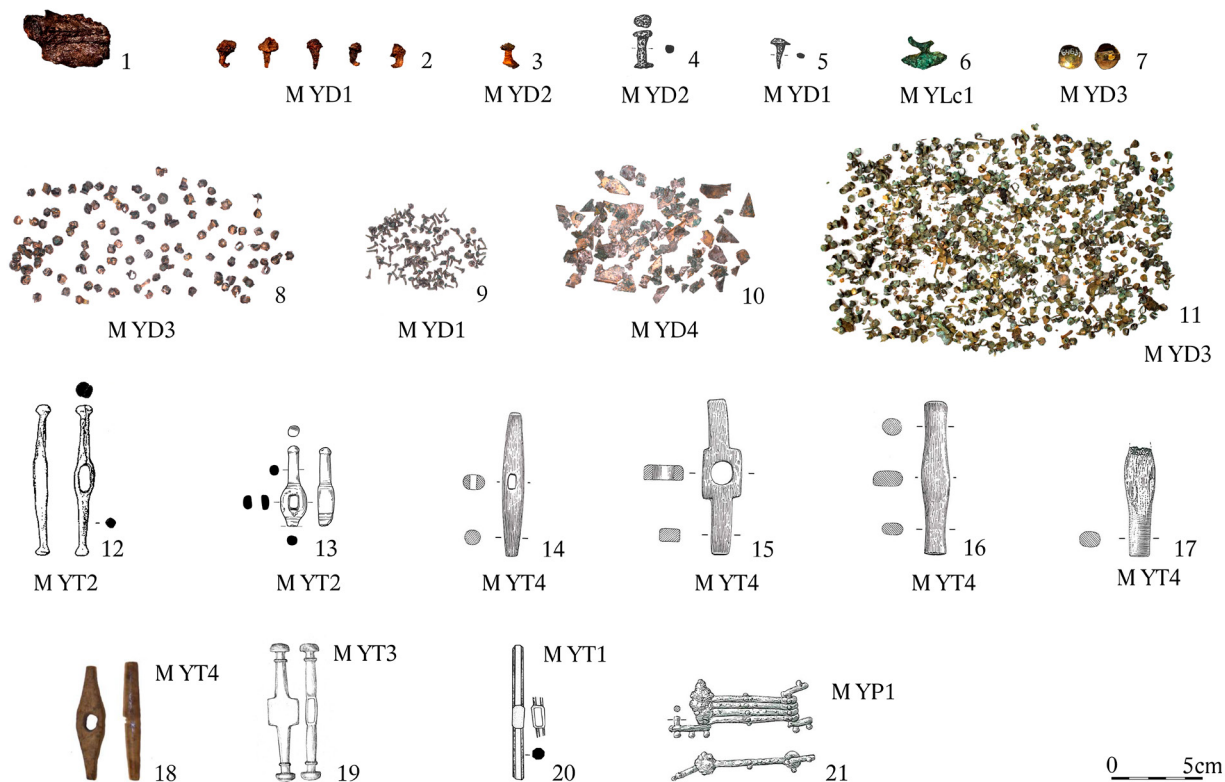

Fig. 36: Components of the Hallstatt Period yokes. 1 – wood covered with leather with a braided strap; 2, 5, 9 – nails; 3–4 – rivets; 6 – leading circle; 7–8, 11 – studs; 10 – small metal sheets; 12–20 – toggles; 21 – yoke pendant. 1 – 122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan”; 2–3, 6 – 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”; 4–5, 11 – 151. Mokrá-Horákov – “Hlásnica”; 7, 12 – 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”; 8–10, 19 – 139. Hruřovany u Brna H1 – “U Tři mostů”; 13 – 133. Čechy pod Kosířem – „Haviřovy díry”; 14, 21 – 136. Habruřvka – “Býčí skála” 6; 15–17 – 137. Habruřvka – “Býčí skála” 7; 18 – 141. Křenovice – “aglomerace”; 20 – 153. Náklo – “Prostřední traty” (sources of illustrations: see p. 373–374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 36: Součásti jha doby halštatské. 1 – dřvo potažené kůží s pleteným řemínkem; 2, 5, 9 – hřebíčky; 3–4 – nýtky; 6 – vodící kroužek; 7–8, 11 – pukličky; 10 – plíšky; 12–20 – roubíky; 21 – závěs jha. 1 – 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“; 2–3, 6 – 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“; 4–5, 11 – 151. Mokrá-Horákov – „Hlásnica“; 7, 12 – 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“; 8–10, 19 – 139. Hruřovany u Brna H1 – „U Tři mostů“; 13 – 133. Čechy pod Kosířem – „Haviřovy díry“; 14, 21 – 136. Habruřvka – „Býčí skála“ 6; 15–17 – 137. Habruřvka – „Býčí skála“ 7; 18 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 20 – 153. Náklo – „Prostřední traty“ (zdroje ilustrací: viz str. 373–374; sestavila: Z. Mírová).

they are dated to Ha C1 (*Trachsel 2004*, 440); the specimen from Brno-Holásky is likely later and falls in **Ha C2a**.

datované do Ha C1 (*Trachsel 2004*, 440); exemplář z Brno-Holásek je pravděpodobně mladší a spadá do **Ha C2a**.

Decorations of the yoke (MYD)

Nails of the Hruřovany type (MYD1). These are small iron nails up to 2 cm. We record them from the sites 139. *Hruřovany u Brna H1* (Fig. 36:9; Pl. 45:8) – 733 pieces, 151. *Mokrá-Horákov – “Hlásnica”* (Fig. 36:5; Pl. 49:37–38) – 2 pieces, 121. *Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”* (Fig. 36:2; Pl. 26:1–18) – 27 pieces. Similarly decorated yokes are recorded particularly in the Bylany Culture, we know small nails e.g. from Hradenín H24 and H46 (*Dvořák 1938*), nails related to a wagon also e.g. from Immedingen-Mauenheim (*Pare 1992*, Pl. 40A:3) or Weismain-Görau in Germany (*Pare 1992*, Pl. 98:8). The chronological classification

Ozdoby jha (MYD)

Hřebíček typu Hruřovany (MYD1). Jde o drobné železné hřebíčky do velikosti 2 cm. Evidujeme je z lokalit 139. *Hruřovany u Brna H1* (obr. 36:9; Pl. 45:8) – 733 kusů, 151. *Mokrá-Horákov – “Hlásnica”* (obr. 36:5; Pl. 49:37–38) – 2 kusy, 121. *Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”* (obr. 36:2; Pl. 26:1–18) – 27 kusů. Podobně zdobená jha lze zaznamenat zejména v bylanské kultuře, hřebíčky známe např. z Hradenína H24 a H46 (*Dvořák 1938*), hřebíčky související s vozem také např. z německého Immedingenu-Mauenheimu (*Pare 1992*, Pl. 40A:3) nebo Weismainu-Görau (*Pare 1992*, Pl. 98:8). Chronologické

of Moravian specimens corresponds to the phase **Ha C2** based on the other inventory.

Rivet of the Mokrý-Horákov type (M YD2). These are small iron rivets up to a size of 2 cm. We know of 1 pc each from 151. *Mokrý-Horákov* – „Hlásnice“ (Fig. 36:4; Pl. 49:36) and 121. *Brno-Holásky H2* – „U Tuřan“ (Fig. 36:3; Pl. 24:64). It is likely a construction element of the yoke. Similarly decorated yokes have the core of their distribution in the Bylany Culture, they were most recently found in Prague-Letňany obj. 6 and 14 (Frolíková 2015). The chronological classification of Moravian specimens corresponds to the phase **Ha C2**.

Stud of the Thalmässing type (BES 01b after Trachsel 2004; M YD3). They have been proved at the localities 139. *Hrušovany u Brna H1* – „U Tři mostů“ (Fig. 36:8; Pl. 45:7) with 394 pieces, 151. *Mokrý-Horákov* – „Hlásnice“ (Fig. 36:11; Pl. 49:24–35, 50:1) with ca 750 pieces and 120. *Brno-Holásky H1* – „U Tuřan“ (Fig. 36:7; Pl. 24:41–55) with 15 pieces. The core of their appearance lies in Bavaria (e.g. Beilngries – „Im Ried“, Grosseibstadt, Pullach) and in Bohemia (Dýšina, Hradenín, Lovosice). According to Martin Trachsel, they are dated to **Ha C1–C2** and should appear again in LT A (Trachsel 2004, 440–441).

Decorative sheet of the Moritzbrunn type (ZGN 01 after Trachsel 2004; M YD4). Metal sheets of various shapes have been proved at 139. *Hrušovany u Brna H1* (Fig. 36:10; Pl. 45:9–14) with 835 pieces. We know analogical pieces e.g. from Mitterkirchen (Leskovar 2000), they are widespread particularly in Bavaria (Adelschlag-Moritzbrunn, Beilngries – „Im Ried“, Beratzhausen). They are to be dated to the middle Ha C1 (Trachsel 2004, 564), but the collection from Hrušovany u Brna has been demonstrably dated to **Ha C2**.

Toggles (M YT)

We find toggles in two sizes – up to 6 cm and over 6 cm; the larger specimens likely served to fasten the belly strap to the yoke (Torbrügge 1979, 132), the smaller toggles were used to fasten the bridle (Dehn – Egg – Lehnert 2005, 84, 232). Toggles smaller than 6 cm will be discussed in chap. 5.8.1.3.

Toggle of the Plaňany type (KNE 05a after Trachsel 2004; M YT1). This toggle was proved for the site 153. *Náklů* – „Prostřední traty“ (Fig. 36:20; Pl. 51:1). It is a type characterized by a simple bar without endings, it occurs practically only in Bohemia (e.g. Bylany, Hradenín, Lovosice), Martin Trachsel dates them to Ha C1 (Trachsel 2004, 466), however, due to the regional dating shift (safely proven in graves with wagons), it can be safely categorized as **Ha C1b–C2a**.

Toggle of the Annelöv type (KNE 05b after Trachsel 2004; M YT2). We record them from the sites 120. *Brno-Holásky H1* – „U Tuřan“ (Fig. 36:12; Pl. 24:28) and 133. *Čechy pod Kosířem* – „Haviřovy díry“ (Fig. 36:13; Pl. 28:12). They

zařazení moravských exemplářů odpovídá na základě dalšího inventáře fázi **Ha C2**.

Nýtek typu Mokrý-Horákov (M YD2). Jde o drobné železné nýtky do velikosti 2 cm. Po 1 kuse známe z 151. *Mokrý-Horákov* – „Hlásnice“ (obr. 36:4; Pl. 49:36) a 121. *Brno-Holásek H2* – „U Tuřan“ (obr. 36:3; Pl. 24:64). Pravděpodobně jde o konstrukční prvek jha. Podobně zdobená jha mají jádro výskytu v bylanské kultuře, nejnověji byla objevena v Praze-Letňanech obj. 6 a 14 (Frolíková 2015). Chronologické zařazení moravských exemplářů odpovídá fázi **Ha C2**.

Čvoček typu Thalmässing (BES 01b dle Trachsel 2004; M YD3). Podařilo se je doložit na lokalitách 139. *Hrušovany u Brna H1* – „U Tři mostů“ (obr. 36:8; Pl. 45:7) v počtu 394 kusů, 151. *Mokrý-Horákov* – „Hlásnice“ (obr. 36:11; Pl. 49:24–35, 50:1) v počtu cca 750 kusů a 120. *Brno-Holásky H1* – „U Tuřan“ (obr. 36:7; Pl. 24:41–55) v počtu 15 kusů. Jádro výskytu leží v Bavorsku (např. Beilngries – „Im Ried“, Grosseibstadt, Pullach) a v Čechách (Dýšina, Hradenín, Lovosice). Dle Martina Trachsel je datované do **Ha C1–C2**, znovu by se měly objevovat v LT A (Trachsel 2004, 440–441).

Ozdobný plíšek typu Moritzbrunn (ZGN 01 dle Trachsel 2004; M YD4). Plíšky různých tvarů se podařilo doložit v 139. *Hrušovanech u Brna H1* (obr. 36:10; Pl. 45:9–14) v počtu 835 kusů. Analogické kusy známe např. z Mitterkirchenu (Leskovar 2000), rozšířeny jsou zejména v Bavorsku (Adelschlag-Moritzbrunn, Beilngries – „Im Ried“, Beratzhausen). Datovány mají být do středního Ha C1 (Trachsel 2004, 564), soubor z Hrušovany u Brna je však prokazatelně datován do **Ha C2**.

Roubíky (M YT)

Roubíky evidujeme ve dvou velikostech – do 6 cm a nad 6 cm; větší exempláře pravděpodobně sloužily k zapínání podbřišního řemene ke jhu (Torbrügge 1979, 132), menší roubíky byly používány k zapínání uzdečky (Dehn – Egg – Lehnert 2005, 84, 232). Roubíky menší než 6 cm budou rozebrány v kap. 5.8.1.3.

Roubík typu Plaňany (KNE 05a dle Trachsel 2004; M YT1). Roubík se podařilo doložit na lokalitě 153. *Náklů* – „Prostřední traty“ (obr. 36:20; Pl. 51:1). Jde o typ charakterizovaný prostou tyčinkou bez zakončení, vyskytuje se prakticky pouze v Čechách (např. Bylany, Hradenín, Lovosice), Martin Trachsel jej datuje do Ha C1 (Trachsel 2004, 466), ovšem vzhledem k regionálnímu datovacímu posunu (bezpečně prokázanému v hrobech s vozy) jej lze bezpečně řadit ještě do **Ha C1b–C2a**.

Roubík typu Annelöv (KNE 05b dle Trachsel 2004; M YT2). Evidujeme jej z lokalit 120. *Brno-Holásky H1* – „U Tuřan“ (obr. 36:12; Pl. 24:28) a 133. *Čechy pod*

are characterized by a profile with an arched central part and a convex ending, both iron and bronze specimens are recorded; The type is particularly widespread in Bavaria (e.g. Adelschlag-Moritzbrunn, Beilngries – “Im Ried”, Wiesenacker). Martin Trachsel dates them to Ha C1 (Trachsel 2004, 466), however, it is the type that occurred in a grave demonstrably dated to **Ha C2a**; the dating has therefore changed again.

Toggle of the Lhotka type (KNE 05c after Trachsel 2004; **MYT3**). We record 4 pieces from 139. Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů” (Fig. 36:19; Pl. 45:3–6). The type is separated on the basis of a flat profile and hemispherical or spherical heads, occurring mainly in Bavarian (Mitterkirchen, Grosseibstadt, Hilpotstein) and Czech (Dýšina, Hradenín, Lhotka, Lovosice) sites. They are dated to Ha C1b–C2a (Trachsel 2004, 467), in Moravia they can also appear in Ha C2b; in Moravia they are thus characteristic rather for **Ha C2**.

Toggle of the Býčí skála type (**MYT4**). From 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6 (Fig. 36:14; Pl. 43:5) we know 1 piece of a bone/antler toggle, 3 semi-finished products from 137. Habrůvka – “Býčí skála” 7 (Fig. 36:15–17; Pl. 44:13–15) and 1 piece from 141. Křenovice – “aglomerace” (Fig. 36:18; Pl. 48:11). Their shape essentially resembles Trachsel’s types Choussy (KNE 04b) and Saarlouis (KNE 04c), but they are dated to Ha B3–C1 (Trachsel 2004, 466); their

Kosířem – „Haviřovy díry“ (obr. 36:13; Pl. 28:12). Charakterizován je profilem s vyklenutou středovou částí a čochkovitým zakončením, vyskytují se jak železné, tak bronzové exempláře; typ je rozšířen zejména v Bavorsku (např. Adelschlag-Moritzbrunn, Beilngries – „Im Ried“, Wiesenacker). Martin Trachsel jej datuje do Ha C1 (Trachsel 2004, 466), jde ovšem o typ, který se vyskytl v hrobě prokazatelně datovaném do **Ha C2a**; dochází tedy opět k posunu datování.

Roubík typu Lhotka (KNE 05c dle Trachsel 2004; **MYT3**). Evidujeme čtyři kusy z 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“ (obr. 36:19; Pl. 45:3–6). Typ je vydělen na základě rovného profilu a polokulovité až kulovité hlavice, vyskytuje se zejména na bavorských (Mitterkirchen, Grosseibstadt, Hilpotstein) a českých (Dýšina, Hradenín, Lhotka, Lovosice) lokalitách. Datován je do Ha C1b–C2a (Trachsel 2004, 467), na Moravě se může vyskytnout i v Ha C2b; na Moravě je tedy charakteristický spíše pro **Ha C2**.

Roubík typu Býčí skála (**MYT4**). Z 136. Habrůvky – „Býčí skály“ 6 (obr. 36:14; Pl. 43:5) známe 1 kus kostěného/parohového roubíku, 3 polotovary z 137. Habrůvky – „Býčí skály“ 7 (obr. 36:15–17; Pl. 44:13–15) a 1 kus z 141. Křenovic – „aglomerace“ (obr. 36:18; Pl. 48:11). V zásadě se tvarem podobají Trachselovým typům Choussy (KNE 04b) a Saarlouis (KNE 04c), ty jsou však datované do Ha B3–C1

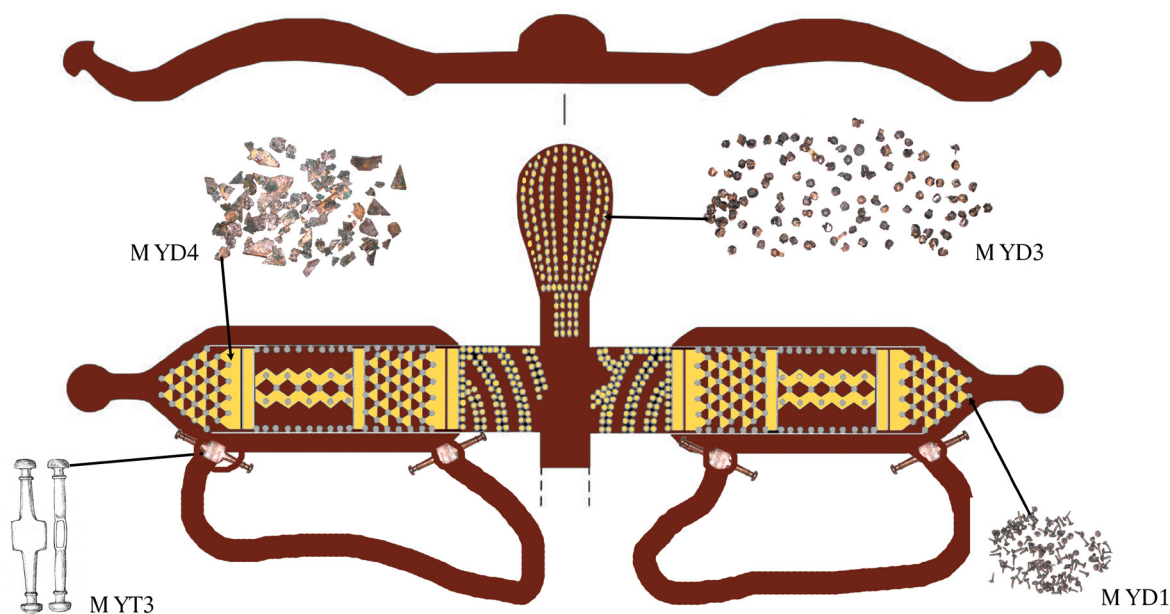

Fig. 37: Reconstruction of the Hallstatt Period yoke (after findings from 139. Hrušovany u Brna H1; without scale; after: Kos 2014, obr. 43 – modified by Z. Mírová).

Obr. 37: Rekonstrukce jha z doby halštatské (podle nálezů z 139. Hrušovany u Brna H1; bez měřítka; podle: Kos 2014, obr. 43 – upravila Z. Mírová).

assignment to these types is unlikely due to the dating of the cave sanctuary in Habrůvka – “Býčí skála”, moreover they are of a different material. We do not generally record toggles from Ha D1 in Moravia or the surrounding regions; it is assumed that another type of strap fastening was popular, especially by means of openwork straps (e.g. Koch 2006, Taf. 12). The finds from Habrůvka – “Býčí skála” form a relatively homogenous whole dated predominantly to **Ha D1b–D3**, the majority of the finds from Křenovice also fall in this horizon.

Pendant of the yoke

Pendant of the yoke of the Woskowice type (M YP1). The five-part bronze item from 136. *Habrůvka – “Býčí skála” 6* (Fig. 36:21; Pl. 43:9) may be considered as a likely pendant of a yoke. These items were recognized by Martin Trefný (2002, 362); they were previously considered as parts of a belt (Parzinger–Nekvasil–Barth 1995, 57). Martin Trefný presents analogies in Polish hoards with horse harness (Stanomin, Woskowice Małe; Gedl 1995), and also in the Italian milieu where they were used as decorative pendants of pyxides or lids with anthropomorphic and zoomorphic figures (Vetulonia, Caere). In Etruria, these objects are dated to Ha C–D1 (Trefný 2002, 362). Martin Trachsel dates the hoard from Woskowice Małe to Ha C1b–C2a (Trachsel 2004, 429) based on the presence of the cheek-piece of the bit in the shape of a U, but he admits himself that the dating is not certain. According to findings of similar U-shaped or semi-circular cheek-pieces, this could be their precursor, dated first to **Ha D1b** (Heuneburg type); this dating is supported by the appearance of ribbed trunks. Such a chronological classification contradicts neither the occurrence in Habrůvka – “Býčí skála”, nor the specimens from Etruria. The collection can thus, with a certain amount of caution, be dated rather to **Ha D**.

5.6.3 Yokes of the La Tène Period

For the La Tène Period, only leading circles of the yoke have been the most reliable evidence so far; their prototype can be found in the Hallstatt Period. We currently record 11 pieces of these items.

Leading circles (M YLc)

Leading circle of the Grabenstetten type (after Schönfelder 2002; **M YLc2**). This type is allocated based on the absence of the retaining plate, from the ring it turns to a triangular deployment. It appeared at 219. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště* (Fig. 38:10; Pl. 63:10). It is a relatively rare specimen, documented only at five sites, particularly in the milieu of oppida (e.g. Grabenstetten – “Heidengraben”, Alise-Sainte-Reine – “Alésia”, Soncé-sur-Suipe – “Vieux

(Trachsel 2004, 466); jejich přiřazení k těmto typům je vzhledem k datování jeskynní svatyně v Habrůvce – “Býčí skále” nepravděpodobné, navíc jsou z jiného materiálu. Obecně z Ha D1 již z Moravy ani z okolních regionů roubiky neevoluujeme, předpokládá se obliba jiného typu zapínání řemenů, zejména pomocí prolamovaných zápon (např. Koch 2006, Taf. 12). Nálezy z Habrůvky – “Býčí skály” tvoří poměrně homogenní celek datovaný převážně do **Ha D1b–D3**, většina nálezů z Křenovic spadá také do tohoto horizontu.

Závěs jha

Závěs jha typu Woskowice (M YP1). Za pravděpodobný závěs jha lze považovat pětičlankový bronzový předmět z 136. *Habrůvky – “Býčí skály” 6* (obr. 36:21; Pl. 43:9). Tyto předměty rozeznal Martin Trefný (2002, 362), předtím byly považovány za součásti opasku (Parzinger–Nekvasil–Barth 1995, 57). Martin Trefný uvádí analogie v polských depotech s koňským postrojem (Stanomin, Woskowice Małe; Gedl 1995), a také v prostředí italském, kde byly užity jako ozdobné závěsy pyxid nebo pokliček s antropomorfními a zoomorfními figurkami (Vetulonia, Caere). V Etrurii jsou tyto předměty datovány do Ha C–D1 (Trefný 2002, 362). Depot z Woskowic Małych Martin Trachsel datuje do Ha C1b–C2a (Trachsel 2004, 429) na základě přítomnosti postranice udidla ve tvaru U, sám ale přiznává, že datování není jisté. Dle nálezů podobných postranic ve tvaru U nebo polokruhovitěho tvaru by mohlo jít o jejich předstupeň, datovaný nejdříve do **Ha D1b** (typ Heuneburg); toto datování podporuje výskyt žebrovaných cist. Takové chronologické zařazení by neodporovalo ani výskytu v Habrůvce – “Býčí skále”, ani exemplářům z Etrurie. Soubor lze tedy s jistotou dávkou opatrnosti datovat spíše do **Ha D**.

5.6.3 Jha doby laténské

V době laténské jsou nejspolehlivějšími doklady zatím pouze vodící kroužky jha, jejich prototyp lze nalézt již v době halštatské. Evidujeme prozatím 11 kusů těchto předmětů.

Vodící kroužky (M YLc)

Vodící kroužek typu Grabenstetten (dle Schönfelder 2002; **M YLc2**). Typ je vyčleněn na základě absence přichytné destičky, od kroužku přechází v trojúhelníkové nasazení. Vyskytl se na 219. *Neznámé lokalitě, dříve Uherské Hradiště* (obr. 38:10; Pl. 63:10). Jde o poměrně vzácný exemplář, doložený pouze na pěti lokalitách, zejména v oppidálním prostředí (např. Grabenstetten – “Heidengraben”, Alise-Sainte-Reine – “Alésia”, Soncé-sur-Suipe – “Vieux

Reims”); thanks to that they can be dated to **LT C2–D1** (Schönfelder 2002, 229, Tab. 34, Abb. 143).

Leading circle of the Kappel type (after Schönfelder 2002; **M YLc3**). It is a type characterized by triangular mounting of the ring on a rectangular plate. It was proved at the localities 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 38:2–4; Pl. 57:27–29), 213. *Slatinice* (Fig. 38:8; Pl. 63:3) and 214. *Slavkov u Brna* – “*Palackého náměstí*” (Fig. 38:9; Pl. 63:4). It is characterized by a triangular fit on a rectangular plate, known from Germany (Kappel, Manching), Austria (Judenburg, Wörschach) and from Moravia, and can generally be dated to **LT D** (Schönfelder 2002, 229, Tab. 33, Abb. 142).

Leading circle of the Orešak type (after Schönfelder 2002; **M YLc4**). It is defined based on the oval shape of the threading ring and decorated, profiled retaining plates. It was documented in 190. *Jevíčko* – “*na Zadní Arnoštov*” (Fig. 38:1; Pl. 55:16) and at 219. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště* (Fig. 38:11; Pl. 63:9). It is more typical for Central Europe and the Balkans, it was found e.g in Stradonice, Magdalensberg, the Croatian site of Orešak or in Celje, Slovenia; it is dated to **LT D** (Schönfelder 2002, 236, Tab. 36, Abb. 145).

Reims“); díky tomu jej lze datovat do **LT C2–D1** (Schönfelder 2002, 229, Tab. 34, Abb. 143).

Vodící kroužek typu Kappel (dle Schönfelder 2002; **M YLc3**). Jde o typ charakteristický trojúhelníkovitým nasazením kroužku na obdélnou destičku. Podařilo se jej doložit na lokalitách 200. *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“ (obr. 38:2–4; Pl. 57:27–29), 213. *Slatinice* (obr. 38:8; Pl. 63:3) a 214. *Slavkov u Brna* – „*Palackého náměstí*“ (obr. 38:9; Pl. 63:4). Je charakteristický trojúhelníkovitým nasazením na obdélnou destičku, známe jej z Německa (Kappel, Manching), Rakouska (Judenburg, Wörschach) a z Moravy, rámcově jej lze datovat do **LT D** (Schönfelder 2002, 229, Tab. 33, Abb. 142).

Vodící kroužek typu Orešak (dle Schönfelder 2002; **M YLc4**). Je vyčleněn na základě oválného tvaru provlékacího kroužku a zdobené, profilované přichytné destičky. Byl doložen v 190. *Jevíčku* – „*na Zadní Arnoštov*“ (obr. 38:1; Pl. 55:16) a na 219. *Neznámé lokalitě, dříve Uherské Hradiště* (obr. 38:11; Pl. 63:9). Je typický spíše pro střední Evropu a Balkán, nalezen byl např. ve Stradonicích, na Magdalensbergu, chorvatské lokalitě Orešak či ve slovinském Celje; datován je do **LT D** (Schönfelder 2002, 236, Tab. 36, Abb. 145).

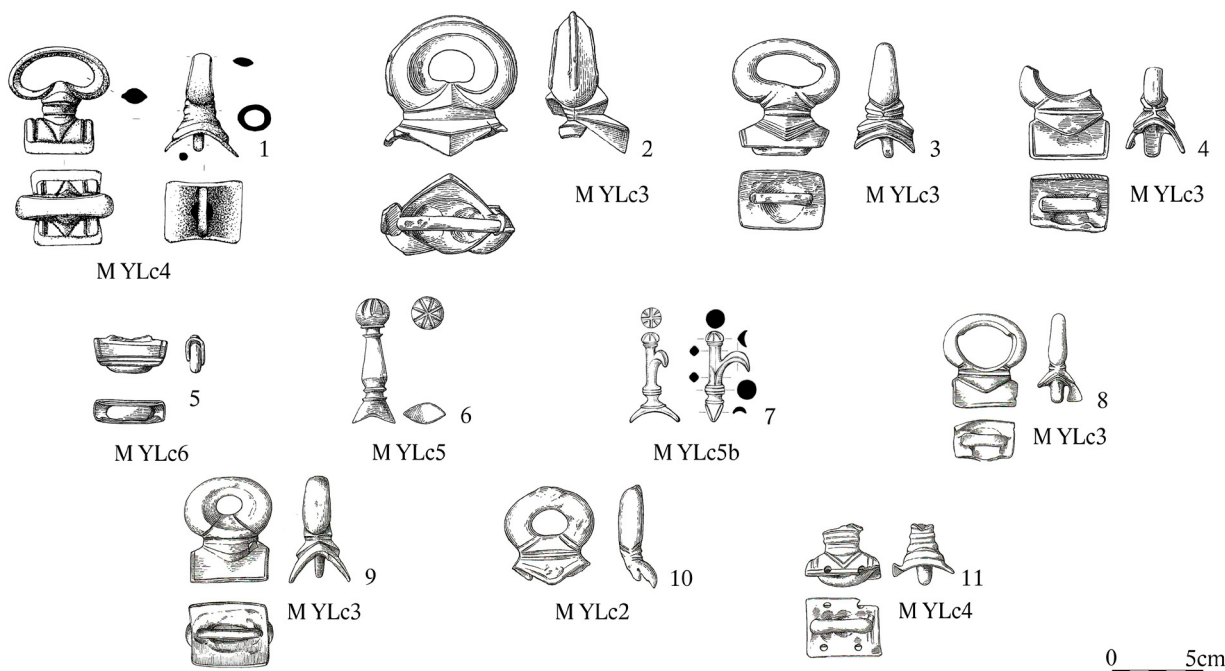

Fig. 38: Leading circles of the La Tène Period. 1 – 190. *Jevíčko* – “*na Zadní Arnoštov*”; 2–7 – 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*”; 8 – 213. *Slatinice*; 9 – 214. *Slavkov u Brna* – “*Palackého náměstí*”; 10–11 – 219. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště* (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 38: Vodící kroužky jha doby laténské. 1 – 190. *Jevíčko* – „*na Zadní Arnoštov*“; 2–7 – 200. *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“; 8 – 213. *Slatinice*; 9 – 214. *Slavkov u Brna* – „*Palackého náměstí*“; 10–11 – 219. *Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště* (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

Leading circle of the Hoppstädten type (after Schönfelder 2002; *M YLc5*). It is characterized by a central bar-shaped, richly profiled decoration, often covered with enamel. The central ornament of this type is known from the oppidum 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 38:6; Pl. 57:25). They appear abundantly in France (e.g. Mont Beuvray – “Bibracte”, Villeneuve-Saint-Germain) and Germany (Karlstein, Aisligen), we also know them from Austria (Magdalensberg) and Bohemia (Stradonice); most of the find units are dated to *LTD* (Schönfelder 2002, 239–242, Tab. 39, Abb. 149).

Leading circle of the Hoppstädten type, variant Malé Hradisko (M YLc5b). It is a specimen with two decorative “leaves”, which are based on a central decorative pin. A variant of the central decoration of the leading circle of the Hoppstädten type was found at the oppidum 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 38:7; Pl. 58:1). This piece is unique and does not have an analogy in Europe, but it comes from the circle of the Hoppstädten type, I therefore propose the label of Malé Hradisko and dating to *LTD*.

A leading circle of an uncertain type (likely Estinnes after Schönfelder 2002; *M YLc6*). The clamping plate is trapezoidal, does not extend from the profile and is most similar in shape to the Estinnes type. The fragment comes from the oppidum 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 38:5; Pl. 57:26). The type is abundantly spread particularly in Germany (e.g. Urmitz, Manching, Donnersberg); it is dated to *LTD* (Schönfelder 2002, 229, Tab. 32, Abb. 141). However, due to its fragmentary nature, the classification is uncertain.

5.7 Harness

The harness is used to control the horse, both during the ride and when the horse is pulling/hauling. In the Bronze Age, and in the Hallstatt and La Tène Periods, the most common riding harness is a simple *bridle*. Its metal components consist of *bit*, *cheek-piece* and various *decorations* (knobs, threading, phaleras, studs, pendants etc.), a toggle could be used as a clasp (for the physical reconstruction of harnesses, see Fig. 42, 46, 50–51).

5.7.1 Harness of the Bronze Age

Bits (M BB)

Undecorated bit with connecting ring of the Pasohlávky-Mušov type (M BB1). From the site 76. *Pasohlávky-Mušov 2* – “*Nové Mlýny*” (Fig. 39:6; Pl. 13:5), there comes the earliest evidence of the bit in Czech Republic, but it is not certain whether it is the central part of a two-part bit as the evidence of the use of such bits from the Bronze Age have not been recorded at all; the object may have

Vodící kroužek typu Hoppstädten (dle Schönfelder 2002; *M YLc5*). Charakteristický je středovou tyčinkovitou, bohatě profilovanou ozdobou, mnohdy je opatřen emailem. Středovou ozdobu tohoto typu známe z oppida 200. *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“ (obr. 38:6; Pl. 57:25). Vyskytuje se hojně ve Francii (např. Mont Beuvray – „Bibracte“, Villeneuve-Saint-Germain), Německu (Karlstein, Aisligen), známe jej také z Rakouska (Magdalensberg) a Čech (Stradonice); většina z nálezových celků je datována do *LTD* (Schönfelder 2002, 239–242, Tab. 39, Abb. 149).

Vodící kroužek typu Hoppstädten, varianta Malé Hradisko (M YLc5b). Jde o exemplář opatřený dvěma ozdobnými „lístky“, které vycházejí ze středového ozdobného kolíku. Varianta středové ozdoby vodícího kroužku typu Hoppstädten byla nalezena na oppidu 200. *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“ (obr. 38:7; Pl. 58:1). Tento kus je unikátní a v Evropě nemá analogie, vychází však z kroužku typu Hoppstädten, proto navrhuji pojmenování varianta Malé Hradisko a datování do stupně *LTD*.

Vodící kroužek neurčitelného typu (pravděpodobně Estinnes dle Schönfelder 2002; *M YLc6*). Příchytná destička je lichoběžníková, z profilu se nerozšiřuje a tvarem se nejvíce podobá typu Estinnes. Fragment pochází z oppida 200. *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“ (obr. 38:5; Pl. 57:26). Typ je hojně rozšířen zejména v Německu (např. Urmitz, Manching, Donnersberg), datován je do *LTD* (Schönfelder 2002, 229, Tab. 32, Abb. 141). Vzhledem k jeho fragmentárnosti však zařazení není jisté.

5.7 Koňský postroj

Koňský postroj slouží k ovládnání koně, a to jak během jízdy, tak při tahu/zápřahu koně k vozu. V době bronzové, halštatské a laténské je nejčastějším jezdeckým postrojem jednoduchá *uzdečka*. Kovové komponenty tvoří *udidlo*, *postranice* a různé *ozdoby* (knoflíky, průvlečky, faléry, puklice, závěsky atd.), jako spínadlo mohl sloužit *roubík* (fyzické rekonstrukce postrojů viz obr. 42, 46, 50–51).

5.7.1 Postroj doby bronzové

Udidla (M BB)

Nezdobené udidlo se spojovacím kroužkem typu Pasohlávky-Mušov (M BB1). Z lokality 76. *Pasohlávky-Mušov 2* – „*Nové Mlýny*“ (obr. 39:6; Pl. 13:5) pochází nejstarší doklad udidla na našem území. Není však jisté, zda jde o středovou část dvojdílného udidla, neboť doklady použití takových udidel z doby bronzové vůbec nevidujeme; mohlo by jít také o napojení postranice jednodílného udidla. Chro-

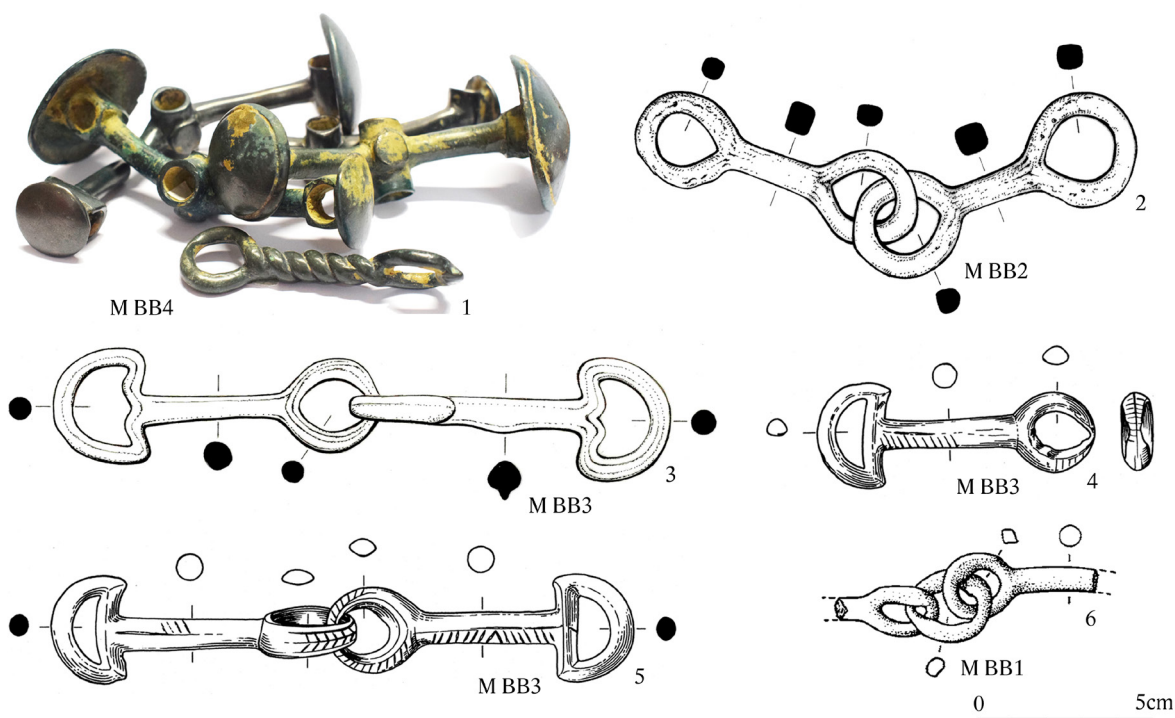

Fig. 39: Bronze Age bits. 1–16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”; 2–48. Lukoveček – “Na Klečůvce”; 3–17. Buchlovice – “Holý kopec”; 4–5–74. Olšany u Prostějova – “Zlatníska”; 6–76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny” (1 – photo: Z. Mírová, without scale; 2–3 – drawing: A. Pešková; 4–5 – drawing: J. Molčíková; 6 – after: *Salaš 2005*, tab. 217:234; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 39: Udidla doby bronzové. 1–16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“; 2–48. Lukoveček – „Na Klečůvce“; 3–17. Buchlovice – „Holý kopec“; 4–5–74. Olšany u Prostějova – „Zlatníska“; 6–76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“ (1 – foto: Z. Mírová, bez měřítka; 2–3 – kresba: A. Pešková; 4–5 – kresba: J. Molčíková; 6 – podle: *Salaš 2005*, tab. 217:234; sestavila: Z. Mírová).

been used as the connection of a cheek-piece of a one-piece bit. Chronologically parallel (thus from *Ha A1*) is the two-part bit from the Romanian hoard Uioara de Sus (*Petrescu-Dîmbovița 1978*, Taf. 193:835), though it is typologically different. A similarly shaped bit is the one from Kverno-Sasirethi from the area of today’s Georgia, though it lacks a ring (*Hüttel 1981*). Rather than an import, it is thus likely a domestic product. So far, the dating generally corresponds to *Ha A1*.

Bit of the Ugra type (MST 03a after *Trachsel 2004*; **MBB2**). It is an unadorned bronze bit without side rings. We know of one significantly damaged specimen from the site 48. *Lukoveček* – “*Na Klečůvce*” (*Fig. 39:2*; *Pl. 9:14*). The core of their appearance is in Hungary (Pécs, Ugra/Biharugra) and in the area of the Balkans (Batina, Gigen); they appear more rarely also further west. The type is dated to the late *Ha B3*, it survived locally until *Ha C1a* (i.e. ***Ha B3–C1a***; *Trachsel 2004*, 482).

Bit of the Regelsbrunn type (MST 05 after *Trachsel 2004*; **MBB3**). It has been possible to identify 3 specimens – 1 pc from 17. *Buchlovice* – “*Holý kopec*” (*Fig. 39:3*; *Pl. 3:8*) and 2 pcs from 74. *Olšany u Prostějova* – “*Zlatníska*”

nologicky současně (tedy z *Ha A1*) je dvoudílné udidlo z rumunského depotu Uioara de Sus (*Petrescu-Dîmbovița 1978*, Taf. 193:835), které je však typologicky odlišné. Tvarově podobné je udidlo z Kverno-Sasirethi z oblasti dnešní Gruzie, jež však kroužek postrádá (*Hüttel 1981*). Spíše než o import jde tedy pravděpodobně o domácí výrobu. Datování zatím rámcově odpovídá *Ha A1*.

Udidlo typu Ugra (MST 03a dle *Trachsel 2004*; **MBB2**). Jde o nezdobené bronzové udidlo bez postranních kroužků. Z lokality 48. *Lukoveček* – “*Na Klečůvce*” (*obr. 39:2*; *Pl. 9:14*) známe jeden značně poničený exemplář. Jádro výskytu je v Maďarsku (Pécs, Ugra/Biharugra) a v oblasti Balkánu (Batina, Gigen), vzácněji se vyskytuje i západněji. Typ je datován do pozdního *Ha B3*, lokálně přežívá do *Ha C1a* (tj. ***Ha B3–C1a***; *Trachsel 2004*, 482).

Udidlo typu Regelsbrunn (MST 05 dle *Trachsel 2004*; **MBB3**). Podařilo se identifikovat 3 exempláře – 1 kus z 17. *Buchlovice* – “*Holého kopce*” (*obr. 39:3*; *Pl. 3:8*) a 2 kusy z 74. *Olšan u Prostějova* – “*Zlatnísek*” (*obr. 39:4–5*; *Pl. 13:1–2*). Typ je vyčleněn na základě zakončení udítek ve tvaru D, vyskytuje se v Dolním Rakousku (Haslau-Regelsbrunn, Stillfried), Maďarsku (Szanda, Ugra/Biharugra)

(Fig. 9:4–5; Pl. 13:1–2). The type is assigned based on the tip of the bit in the shape of the letter D; they appear in Lower Austria (Haslau-Regelsbrunn, Stillfried), Hungary (Szanda, Ugra/Biharugra) and in the Balkans (Batina, Cipău); they are dated to **Ha B3–C1a** (Trachsel 2004, 483).

Twisted bit of the Vigna di Mezzo type (MST 06 after Trachsel 2004; **M BB4**). We know of the only Moravian specimen from the site 16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“ (Fig. 39:1; Pl. 3:14). The twisted bits are characteristic, which then dominate in the Hallstatt Period. There are only four analogies – in Bohemia at Zábore nad Labem, in Italy at Vigna di Mezzo and Gradisca sul Cosa, and in Croatia at Legrad. Martin Trachsel puts the appearance to the early or middle Ha C1 (Trachsel 2004, 483). The hoard from Bučovice-Kloboučky will only now be subjected to a chronological analysis based on the other items, but it is possible to expect its dating to Ha B3 thanks to the joint appearance with a cheek-piece of the Kamyševacha type. For now, I suggest dating to **Ha B3–C1**.

Cheek-pieces (M BC)

Semi-finished antler cheek-piece (M BC0). Semi-finished undeterminable cheek-pieces come from 14. Brno-Obřany – „Na Domovních“ (Fig. 40:2–4; Pl. 3:4) and 27. Hodonice – „Vertex“ (Fig. 40:13; Pl. 5:29). In terms of shape, they are reminiscent of the cheek-piece of the Fűzesabony type, but considering the incomplete holes it is not possible to decide whether that is truly the case. According to the context and similarity to the Fűzesabony type, it is possible to date them generally to **BA2–A3**.

Antler cheek-piece of the Fűzesabony type, variant A (after Hüttel 1981; **M BC1**). We record them from the sites 1. Blučina – „Cezavy“ (Fig. 40:1; Pl. 1:1), 14. Brno-Obřany – „Na Domovních“ (Fig. 40:2,4; Pl. 3:3,5; 2 pcs) and 72. Olomouc – „Zbrojnice“ (Fig. 40:22; Pl. 12:5). They are characterized by an oval central opening, often carrying decorations in the form of the so-called Mycenaean wavelet. They occur mainly in the Carpathian Basin and the Balkans, e.g. in Slovakia's Malé Kosihy, Nitriansky Hrádok and Veľká Maňa. They are dated to **BA2–A3** (Hüttel 1981, 66–78).

Antler cheek-piece of the Fűzesabony type, variant B (after Hüttel 1981; **M BC2**). One piece was found in each site in 71. Olbramovice – „obchvat 2003“ (Fig. 40:21; Pl. 12:3) and in 75. Otaslavice – „dům č. 55“ (Fig. 40:25; Pl. 13:12). It is a type widespread especially in the Danube-Carpathian region, characterized by longer profiling and two oval holes, often with geometric decoration. It has analogies mainly in Hungary, e.g. at the localities Köröstarcsa or Tószteg. The dating is **BB–C** (Hüttel 1981, 66–78).

Antler cheek-piece of the Držovice type (M BC3). The antler cheek-piece with a schematized depiction of a horse

and na Balkáně (Batina, Cipău); je datován do **Ha B3–C1a** (Trachsel 2004, 483).

Tordované udidlo typu Vigna di Mezzo (MST 06 dle Trachsel 2004; **MBB4**). Jediný moravský exemplář známe z lokality 16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“ (obr. 39:1; Pl. 3:14). Charakteristický je tordovanými uditky, která pak převládou v době halštatské. Existují pouze čtyři analogie – v Čechách Zábore nad Labem, v Itálii Vigna di Mezzo a Gradisca sul Cosa, v Chorvatsku Legrad. Martin Trachsel uvádí výskyt až do časného až středního Ha C1 (Trachsel 2004, 483). Depot z Bučovic-Klobouček teprve bude podroben chronologickému rozboru na základě dalších předmětů. Pravděpodobně však lze počítat spíše s datací do Ha B3 díky společnému výskytu s postranicí typu Kamyševacha. Prozatím tedy navrhuji datování do **Ha B3–C1**.

Postranice (M BC)

Polotovar parohové postranice (M BC0). Z 14. Brna-Obřan – „Na Domovních“ (obr. 40:2–4; Pl. 3:4) a 27. Hodonice – „Vertexu“ (obr. 40:13; Pl. 5:29) pocházejí polotovary neurčitelných postranic. Tvarově připomínají postranice typu Fűzesabony, avšak vzhledem k nedokončeným otvorům nelze rozhodnout, zda tomu tak skutečně je. Dle kontextu i podobnosti s typem Fűzesabony je možné datovat je rámcově do **BA2–A3**.

Parohová postranice typu Fűzesabony, varianta A (dle Hüttel 1981; **M BC1**). Evidujeme je z lokalit 1. Blučina – „Cezavy“ (obr. 40:1; Pl. 1:1), 14. Brno-Obřany – „Na Domovních“ (obr. 40:2,4; Pl. 3:3,5; 2 ks) a 72. Olomouc – „Zbrojnice“ (obr. 40:22; Pl. 12:5). Charakteristické jsou oválným centrálním otvorem, často nesou výzdobu v podobě tzv. mykénské vlnice. Vyskytují se zejména v oblasti Karpatké kotliny a Balkánu, známe je např. ze slovenských Malých Kosih, Nitrianského Hrádku a Veľké Mani. Datovány jsou do **BA2–A3** (Hüttel 1981, 66–78).

Parohová postranice typu Fűzesabony, varianta B (dle Hüttel 1981; **M BC2**). Po 1 kuse bylo objeveno v 71. Olbramovicích – „obchvat 2003“ (obr. 40:21; Pl. 12:3) a v 75. Otaslavicích – „domě č. 55“ (obr. 40:25; Pl. 13:12). Jde o typ rozšířený zejména v dunajsko-karpatkém regionu, charakteristický je delší profilací a dvěma oválnými otvory, nese často geometrickou výzdobu. Analogie má zejména v Maďarsku, např. na lokalitách Köröstarcsa či Tószteg. Datování je **BB–C** (Hüttel 1981, 66–78).

Parohová postranice typu Držovice (M BC3). Z lokality 26. Držovice – „Díly odvrhoviční“ (obr. 40:14; Pl. 5:30) pochází parohová postranice se schematizovaným zob-

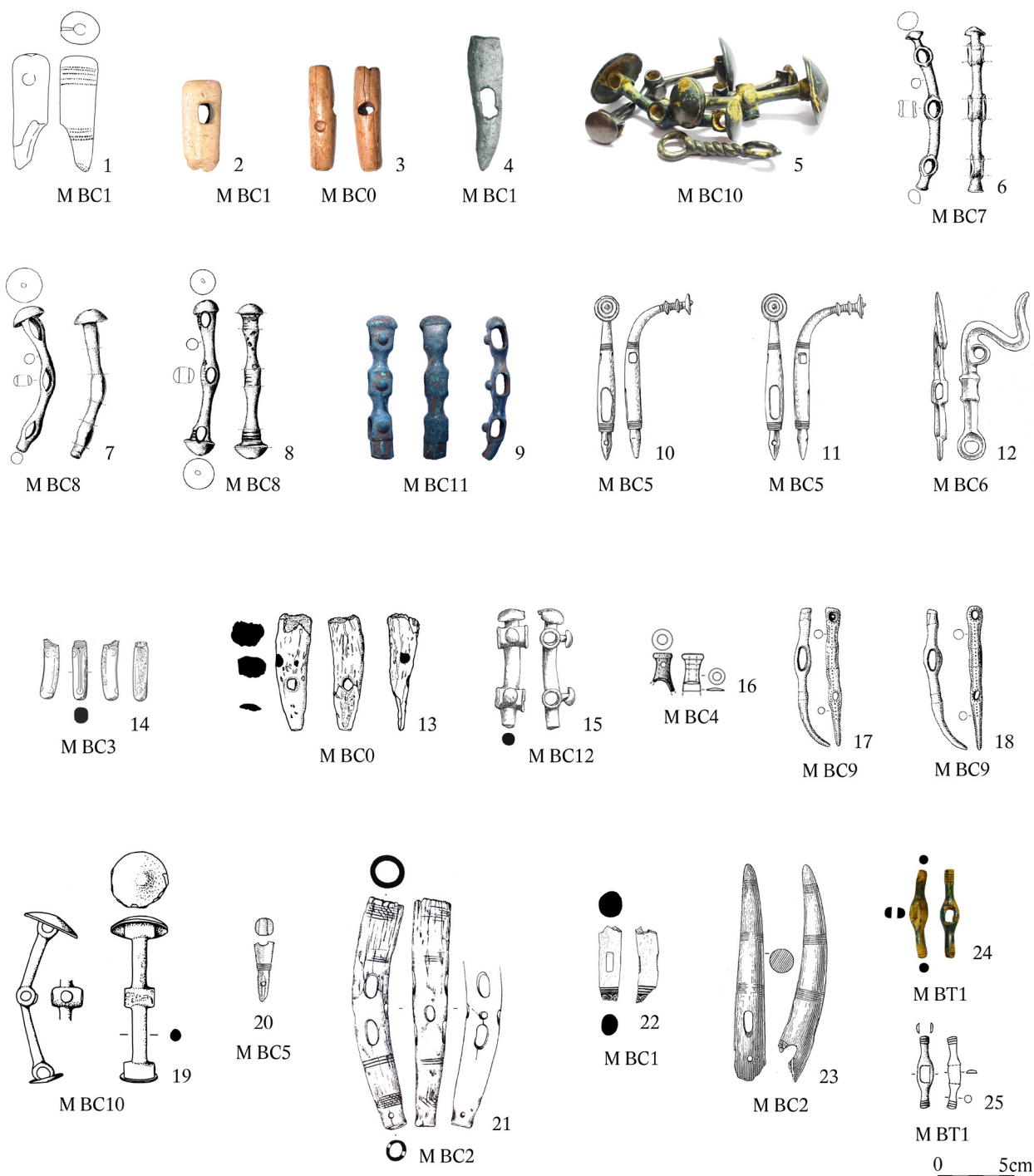

Fig. 40: Bronze Age cheek-pieces (1–23) and toggles (24–25). 1 – 1. Blučina – “Cezavy”; 2–4 – 14. Brno-Obřany – “Na Domovních”; 5 – 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”; 6–8 – 19. Černotín; 9 – 20. Dětkovice – “Větrák”; 10–12 – 22. Dolany-Nové Sady – “Sádek”; 13–27. Hodonice – “Vertex”; 14–26. Držovice obj. 534 – “Díly odvrhoviční”; 15–31. Hradec nad Svitavou; 16–35. Ivančice 4 – “Réna”; 17–18 – 40. Krhová – “ul. Pod Kameněm”; 19 – 43. Křtiny; 20 – 53. Míchov 3 – “Červinky”; 21 – 71. Olbramovice – “obchvat 2003”; 22 – 72. Olomouc – “Zbrojnice”; 23 – 75. Otaslavice – “dům č. 55”; 24 – 23. Domašov u Šternberka; 25 – 76. Pasohlávky-Mušov 2 (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 40: Postranice (1–23) a roubíky (24–25) doby bronzové. 1 – 1. Blučina – „Cezavy“; 2–4 – 14. Brno-Obřany – „Na Domovních“; 5 – 16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“; 6–8 – 19. Černotín; 9 – 20. Dětkovice – „Větrák“; 10–12 – 22. Dolany-Nové Sady – „Sádek“; 13–27. Hodonice – „Vertex“; 14–26. Držovice obj. 534 – „Díly odvrhoviční“; 15–31. Hradec nad Svitavou; 16–35. Ivančice 4 – „Réna“; 17–18 – 40. Krhová – „ul. Pod Kameněm“; 19 – 43. Křtiny; 20 – 53. Míchov 3 – „Červinky“; 21 – 71. Olbramovice – „obchvat 2003“; 22 – 72. Olomouc – „Zbrojnice“; 23 – 75. Otaslavice – „dům č. 55“; 24 – 23. Domašov u Šternberka; 25 – 76. Pasohlávky-Mušov 2 (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

comes from the site 26. *Držovice* – “*Dily odvrhoviční*” (Fig. 40:14; Pl. 5:30). An analogous specimen is not known, the *Držovice* specimen is most similar to a cheek-piece with a schematic representation of a horse from Bürg bei Spiez, Switzerland (Hüttel 1981, Taf. 12:123), which can be dated identically to **B B–C**.

Bronze cheek-piece of the Ivančice type (MBC4). It was found in 35. *Ivančice 4* – “*Réna*” (Fig. 40:16; Pl. 6:35). It is most similar to the Nordic cheek-pieces of the Mengen-Kaisten type which appear mainly in Denmark and Southern Sweden (Nymö, Saesing); they are dated to Ha B2–B3 (Hüttel 1981, 127–133), whereas according to the other items from the hoard the Ivančice piece comes demonstrably from **B D/Ha A1**.

Bronze cheek-piece of the Larnaud-Bevtofte type (after Hüttel 1981; **MBC5**). We record two pieces from 22. *Dolany-Nové Sady* – “*Sádek*” (Fig. 40:10–11; Pl. 4:8–9), the fragment of the terminal part was found in 53. *Míchov 3* – “*Červinky*” (Fig. 40:20; Pl. 11:14). It is characterized by bending and target-like ending, its occurrence is rare, but covers Central, part of Northern and Eastern Europe. It has been found e.g. in Wörschach, Bevtofte, Günzburg or Žbince. Individual specimens are dated to **Ha A1–B1** (Hüttel 1981, 131–143), the core of the occurrence lies in **Ha A2**.

Bronzeswan-like cheek-piece of the Dolany type (MBC6). The unique specimen comes from the hoard in 22. *Dolany-Nové Sady* – “*Sádek*” (Fig. 40:12; Pl. 4:10). The cheek-piece does not resemble any other known types. We can see certain parallels in the specimen from the grave in Thalmässing (Kossack 1954, Abb. 23), where there were cheek-pieces with bird heads on each side and with a central threading opening. However, the grave for its inventory falls rather in Ha C at the earliest, whereas the hoard from Dolany is reliably dated to **Ha B1**. It is also worth mentioning a certain similarity with the “connectors” of the little wheels of the cult carriages – similar artefacts with avian heads appeared on the cult carriage from Vetulonia, which however corresponds to Ha C2 (Woytowitsch 1978, 55–56, Taf. 22:124). In Italy, also coming from the Hallstatt Period, a duck-like cheek-piece of the Tarquinia or Capodimonte type (Hase 1969, 14–18, Taf. 6:58–64) was found. Thanks to two side and one central threading hole, the Dolany specimen can be safely classified as a cheek-piece, the dating based on the whole collection corresponds to **Ha B1**.

Bronze cheek-piece of the Černotín type (TKN 04a after Trachsel 2004; **MBC7**). It is a relatively gracile type with roof-like endings, which occurred only in Moravia at 19. *Černotín* (Fig. 40:6; Pl. 3:18) and in the hoard III in Karmina, Poland. Its dating is rather **Ha B2–B3** (Trachsel 2004, 542).

razením koně. Analogický exemplář není známý, držovickému exempláři se nejvíce podobá postranice se schematickým vyobrazením koně ze švýcarského Bürgu bei Spiez (Hüttel 1981, Taf. 12:123), kterou lze datovat totožně do **B B–C**.

Bronzová postranice typu Ivančice (MBC4). Byla zjištěna v 35. *Ivančicích 4* – „*Réné*“ (obr. 40:16; Pl. 6:35). Nejvíce se podobá nordickým postranicím typu Mengen-Kaisten, které se vyskytují zejména v Dánsku a jižním Švédsku (Nymö, Saesing); jsou však datovány až do Ha B2–B3 (Hüttel 1981, 127–133), kdežto ivančický kus pochází dle ostatních předmětů z depotu prokazatelně z **B D/Ha A1**.

Bronzová postranice typu Larnaud-Bevtofte (dle Hüttel 1981; **MBC5**). Dva kusy evidujeme z 22. *Dolan-Nových Sadů* – „*Sádku*“ (obr. 40:10–11; Pl. 4:8–9), fragment z terminální části byl nalezen v 53. *Míchově 3* – „*Červinkách*“ (obr. 40:20; Pl. 11:14). Charakteristický je prohnutím a terčovitým zakončením, jeho výskyt je vzácný, ale pokrývá střední Evropu a část severní a východní Evropy. Nalezen byl např. ve Wörschachu, Bevtofte, Günzburgu nebo Žbincích. Jednotlivé exempláře jsou datovány do **Ha A1–B1** (Hüttel 1981, 131–143), jádro výskytu pak leží v **Ha A2**.

Bronzová labutkovitá postranice typu Dolany (MBC6). Unikátní exemplář pochází z depotu v 22. *Dolanech-Nových Sadech* – „*Sádku*“ (obr. 40:12; Pl. 4:10). Postranice se nepochybně neliší žádným známým typům. Jisté paralely můžeme pozorovat v exempláři z hrobu v Thalmässingu (Kossack 1954, Abb. 23), kde se vyskytly postranice s ptačími hlavičkami na každé straně a s jedním centrálním provlékacím otvorem. Hrob však inventářem spadá teprve do Ha C, naopak depot z Dolan je spolehlivě datován do **Ha B1**. Za zmínku stojí také jistá podoba se „spojovníky“ koleček kultovních vozíků – podobné artefakty s ptačími hlavičkami se vyskytly na kultovním vozíku z Vetulonie, který však časově odpovídá Ha C2 (Woytowitsch 1978, 55–56, Taf. 22:124). Z Itálie, ovšem také až z doby halštatské, evidujeme kačenkovitě postranice typu Tarquinia či Capodimonte (Hase 1969, 14–18, Taf. 6:58–64). Dolanský exemplář díky dvěma postranním a jednomu centrálnímu provlékacímu otvoru lze bezpečně klasifikovat jako postranici, datování na základě celého souboru odpovídá **Ha B1**.

Bronzová postranice typu Černotín (TKN 04a dle Trachsel 2004; **MBC7**). Jde o poměrně gracilní typ se střechovitými zakončeními, jenž se vyskytl pouze na Moravě v 19. *Černotíně* (obr. 40:6; Pl. 3:18) a v depotu III z polského Karminu. Jeho datování je spíše **Ha B2–B3** (Trachsel 2004, 542).

Bronzová postranice typu Černogorovka (varianta 8b dle Dietz 1988; **MBC8**). Dva kusy byly objeveny v 19. *Čer-*

Bronze cheek-piece of the Černotín type (variant 8b after Dietz 1988; **MBC8**). Two pieces were discovered in 19. Černotín (Fig. 40:7–8; Pl. 3:19, 4:1). The type is distributed especially in the Northern Caucasus (Nikolaevka, Koban), an analogical specimen is known from Poland (Karmina III; Dietz 1988, 140). The dating is rather **Ha B2–B3**.

Bronze cheek-piece of the Krhová type (M BC9). Two pieces come from 40. Krhová – „ul. Pod Kameněm“ (Fig. 40:17–18; Pl. 8:21–22). The cheek-piece cannot be directly categorized as belonging to any elaborated system, it was not possible to find an analogy. They are however typologically related to the pointed cheek-pieces of the Caucasian type (e.g. variant 9b; Tenetinka; Dietz 1988, 145), which are themselves under-represented. Due to their uniqueness, their occurrence together with bracelets/arm bracelets and their affinity with Thraco-Cimmerian bronze objects, they can only be dated generally to **Ha B2–B3**.

Bronze cheek-piece of the Kamyševacha type (after Dietz 1988; **MBC10**). Four pieces was collected from 16. Bučovice-Klobouček – „Radlovec“ (Fig. 40:5; Pl. 3:14), 1 pc comes from 43. Křtiny (Fig. 43:19; Pl. 8:28). They are characterized by wide mushroom-like ends, occurring mainly in the Balkans and Caucasus (Kamyševacha, Seržen-Jurt), the closest analogy comes from Haslau-Regelsbrunn, Austria. The type appears rather in **Ha B2**, but survives to **Ha B3**, and to **Ha C1** (Terenožkin 1980; Dietz 1988, 148–150).

Bronze cheek-piece of the Kamennomostkoe type (variant 3, a special form after Dietz 1988; **MBC11**). We know a specimen from 20. Dětkovice – „Větrák“ (Fig. 40:9; Pl. 4:7). It is a type characterized by a flattened mushroom-like head, three oval holes and adornment in the form of three facets; the Dětkovice specimen is distinguished by raised decorations. With some caution, it can be dated rather to **Ha B3–C1a** (Dietz 1988, 123).

Bronze cheek-piece of the Šarengrad type (TKN 06e after Trachsel 2004; **MBC12**). We record one specimen from 31. Hradec nad Svitavou (Fig. 40:15; Pl. 6:20). It is characterised by oval segments through which leather straps run, and in particular by three mushroom-like protrusions. The closest analogy comes from Stillfried; the core of their appearance lies in Hungary (Dinnyés, Fügöd) and Slovenia (Batina, Šarengrad). Martin Trachsel dates it to **Ha C1a** (Trachsel 2004, 543–544), but considering the typological relation with the cheek-piece of the Černotín type it is more likely dated to **Ha B3–C1a**.

Toggles (M BT)

Bronze toggle with rectangular central opening of the Pasohlávky-Mušov type (MBT1). We record two identical specimens from 23. Domašov u Šternberka (Fig. 40:24; Pl. 5:1) and 76. Pasohlávky-Mušov 2 (Fig. 40:25; Pl. 13:7). Toggles of the smaller type served to attach the straps of the harness, but

notině (obr. 40:7–8; Pl. 3:19, 4:1). Typ je rozšířen zejména v severním Kavkazsku (Nikolaevka, Koban), analogický exemplář je znám z Polska (Karmina III; Dietz 1988, 140). Datování je spíše **Ha B2–B3**.

Bronzová postranice typu Krhová (M BC9). Dva kusy pocházejí z 40. Krhové – „ul. Pod Kameněm“ (obr. 40:17–18; Pl. 8:21–22). Postranice nelze přímo přiřadit k žádným vypracovaným systémům, analogie se nepodařilo nalézt. Typologicky jsou však příbuzné se zašpičatělými postranicemi kavkazského typu (např. varianta 9b; Tenetinka; Dietz 1988, 145), které jsou ale samy o sobě málo zastoupené. Vzhledem k jejich unikátnosti, výskytu společně s náramky/nápažníky a příbuznosti s thráko-kimmerijskými bronzami je lze datovat pouze rámcově do **Ha B2–B3**.

Bronzová postranice typu Kamyševacha (dle Dietz 1988; **MBC10**). Podařilo se shromáždit 4 kusy z 16. Bučovic-Kloboučku – „Radlovec“ (obr. 40:5; Pl. 3:14), 1 kus pochází ze 43. Křtin (obr. 43:19; Pl. 8:28). Charakteristické jsou širokými hřibovitými zakončeními, vyskytují se zejména na Balkáně a na Kavkazu (Kamyševacha, Seržen-Jurt), nejbližší analogie pochází z rakouského Haslau-Regelsbrunn. Typ se vyskytuje spíše v **Ha B2**, přezívá však do **Ha B3**, event. do **Ha C1** (Terenožkin 1980; Dietz 1988, 148–150).

Bronzová postranice typu Kamennomostkoe (varianta 3, speciální forma dle Dietz 1988; **MBC11**). Exemplář známe z 20. Dětkovic – „Větrák“ (obr. 40:9; Pl. 4:7). Jde o typ vyznačující se zploštělou hřibovitou hlavicí, třemi oválnými otvory a zdobením v podobě tří plošek; dětkovický exemplář se odlišuje vystouplými ozdobami. S určitou opatrností jej lze datovat spíše do **Ha B3–C1a** (Dietz 1988, 123).

Bronzová postranice typu Šarengrad (TKN 06e dle Trachsel 2004; **MBC12**). Jeden exemplář evidujeme z 31. Hradce nad Svitavou (obr. 40:15; Pl. 6:20). Charakterizován je oválnými segmenty, kterými procházely kožené řemínky, a zejména třemi hřibovitými výčnělky. Nejbližší analogie pochází ze Stillfriedu, jádro výskytu leží v Maďarsku (Dinnyés, Fügöd) a Slovinsku (Batina, Šarengrad). Martin Trachsel jej datuje již do **Ha C1a** (Trachsel 2004, 543–544), vzhledem k typologické příbuznosti s postranicí typu Černotín je však pravděpodobnější datování do **Ha B3–C1a**.

Roubíky (M BT)

Bronzový roubík s obdélným centrálním otvorem typu Pasohlávky-Mušov (MBT1). Dva totožné exempláře evidujeme z 23. Domašova u Šternberka (obr. 40:24; Pl. 5:1) a 76. Pasohlávky-Mušova 2 (obr. 40:25; Pl. 13:7). Roubíky menšího typu sloužily k zapínání řemíků koňského postroje, vysky-

they appear first in Ha C1b–C2b; they are toggles of other types. The two above-mentioned specimens are likely the earliest of all, according to the Mušov hoard dated to **HaA1**.

tují se však teprve v Ha C1b–C2b; jde tudíž o roubíky jiných typů. Dva výše uvedené exempláře jsou pravděpodobně vůbec nejstarší, dle mušovského depotu datované do **HaA1**.

Decorations (MBD)

Tutuli-like knob of the Drslavice type (MBDk1). Tutuli-like knobs are characterized by stepped profiling and ending in the form of a conical knob (Fig. 41:1), which differ from the Hallstatt specimens with a smooth profile and without a knob. We record them from the sites 2. *Blučina* – „Pas-

Ozdoby (MBD)

Tutulovitý knoflík typu Drslavice (MBDk1). Tutulovité knoflíky jsou charakteristické stupňovitou profilací a zakončením v podobě kuželkovitého knoflíku (obr. 41:1), čímž se liší od halštatských exemplářů s hladkou profilací a bez knoflíku. Evidujeme je z lokalit 2. *Blučina* – „Pastvis-

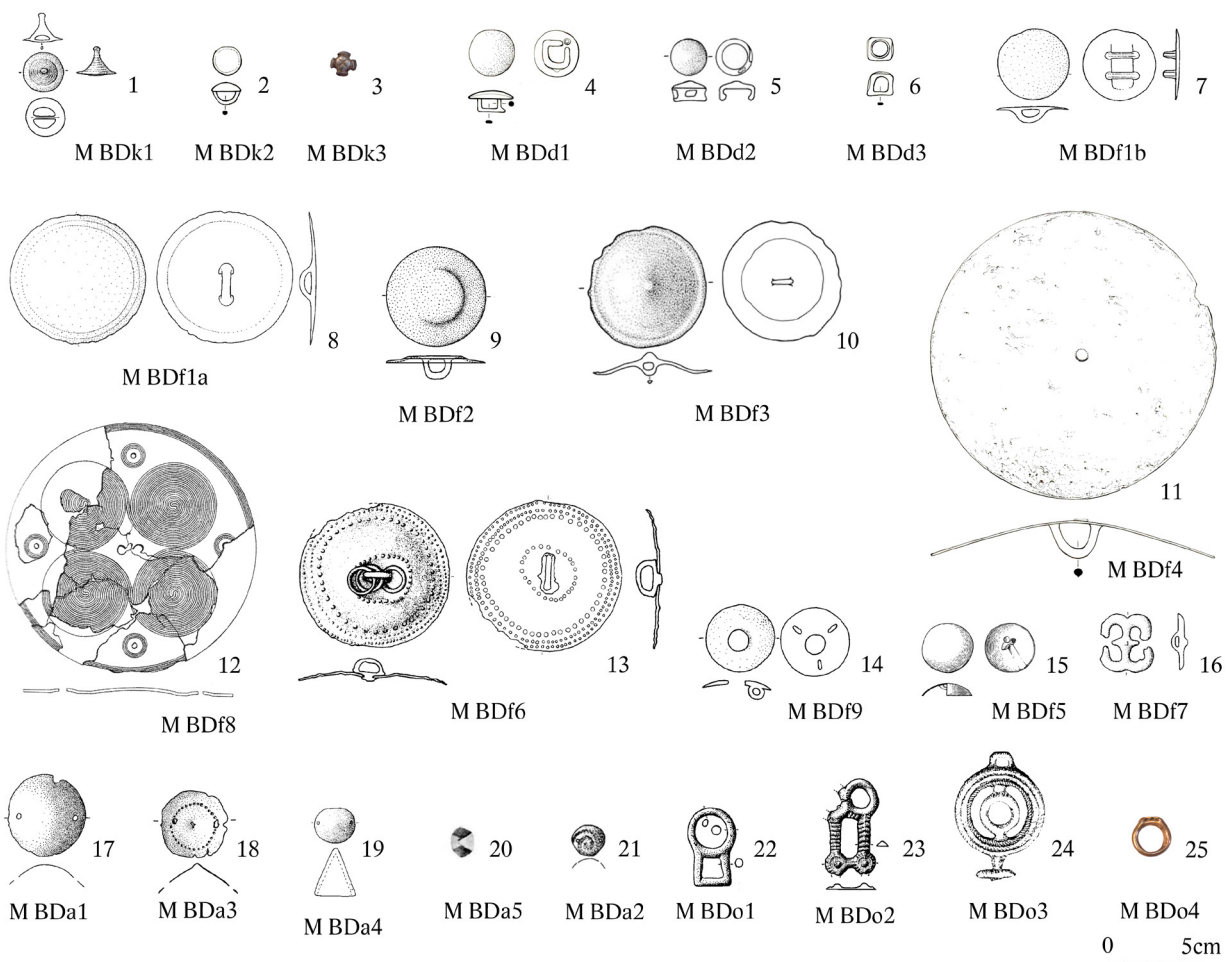

Fig. 41: Characteristic types of Bronze Age decorations. 1 – 18. Drslavice 1 – „intravilán”; 2, 4, 6 – 17. Buchlovice – „Holý kopec”; 3 – 79. Perná – „Kotelná”; 5, 10 – 36. Ivančice 6 – „Réna”; 7–8 – 4. Blučina 4 – „Cezavy”; 9–8. Blučina 15 – „Cezavy”; 11–11. Boršice u Blatnice – „Srnčův lom”; 12–112. Velké Opatovice; 13–19. Černotín; 14–24. Drslavice 1 – „intravilán”; 15–37. Jevíčko 2 – „Šlejfiřova studánka”; 16, 19–41. Kroměříž-Hradisko 1 – „Pod Hroby”; 17–21. Dobrochov – „Úzké”; 20–32. Hrubčice H4 – „Podlučí”; 21–35. Ivančice 4 – „Réna”; 22–23–93. Přestavky – „Chrástka”; 24–102. Štramberk 2 – „Kotouč”; 25–107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem” (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 41: Charakteristické typy ozdob doby bronzové. 1 – 18. Drslavice 1 – „intravilán”; 2, 4, 6 – 17. Buchlovice – „Holý kopec”; 3 – 79. Perná – „Kotelná”; 5, 10 – 36. Ivančice 6 – „Réna”; 7–8 – 4. Blučina 4 – „Cezavy”; 9–8. Blučina 15 – „Cezavy”; 11–11. Boršice u Blatnice – „Srnčův lom”; 12–112. Velké Opatovice; 13–19. Černotín; 14–24. Drslavice 1 – „intravilán”; 15–37. Jevíčko 2 – „Šlejfiřova studánka”; 16, 19–41. Kroměříž-Hradisko 1 – „Pod Hroby”; 17–21. Dobrochov – „Úzké”; 20–32. Hrubčice H4 – „Podlučí”; 21–35. Ivančice 4 – „Réna”; 22–23–93. Přestavky – „Chrástka”; 24–102. Štramberk 2 – „Kotouč”; 25–107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem” (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

tvíska” (Pl. 1:2), 9. Borotice (Pl. 2:7), 13. Boskovice – „Pod Lipníky” (Pl. 3:2), 24. Drslavice 1 – „intravilán” (Pl. 5:2–12; 18 pcs), 25. Drslavice 2 – „intravilán” (Pl. 5:27), 33. Ivančice – „Réna” (Pl. 6:26), 35. Ivančice 4 – „Réna” (Pl. 6:36–38; 3 pcs), 39. Kněždub – „Šumárník” (Pl. 8:10), 59. Moravičany H792 – „Dílečky” (Pl. 11:24), 63. Moravičany H1049 – „Dílečky” (Pl. 11:29), 82. Podolí H803 – „Čtvrtě” (Pl. 14:20), 83. Polešovice – „Zmolky” (Pl. 14:45–46; 2 pcs), 93. Přestavky – „Chrátka” (Pl. 18:2), 98. Seloutky H9 – „Na Šťastných” (Pl. 19:9) and 104. Trnava (Pl. 21:3–4; 2 pcs). In Moravia they all come identically from contexts dated to **BD – Ha A2**.

Arched knob of the Kladky type (MBDk2). Arched knobs (Fig. 41:2) represent a precursor to the development of Hallstatt hemispherical knobs. They are documented from the sites 17. Buchlovice – „Holý kopec” (Pl. 3:7) and 38. Kladky (Pl. 8:2). They are characteristic rather for **Ha A2–B3**.

Quatrefoil knob of the Gemeinlebern type (MBDk3). We know the only piece from the site 79. Perná – „Kotelná” (Fig. 44:3; Pl. 14:18). It is characterized by an “x” decoration in the middle of the knob, Martin Trachsel dates it between the early Ha C1 and the late Ha C1, but the specimen from Perná, compared to the Ha C specimen from Trstěnice, shows a larger threading ring and decorations more characteristic of Thraco-Cimmerian bronzes; it can therefore be dated to **Ha B3–C1**.

Arched drag decoration with cross-threaded ring of the Pasohlávky-Mušov type (MBDd1). It comes from the sites 3. Blučina 2 – „Cezavy” (Pl. 1:4), 17. Buchlovice – „Holý kopec” (Fig. 41:4; Pl. 3:10–12; 4 pcs), 49. Malé Hradisko – „Staré Hradisko” (Pl. 9:16) and 79. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny” (Pl. 13:6). It is a chronologically inconclusive type occurring in **BD – Ha B3**;²⁰ it differs from Hallstatt specimens in size and degree of arching – in the Hallstatt Period, its specimens are already hemispherical.

Pointed arched drag decoration with cross-threaded ring of the Ivančice type (MBDd2). The type is characterized by a threading ring and a conical shaped top. It is proved from 36. Ivančice 6 – „Réna” (Fig. 41:5; Pl. 7:56) and 79. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny” (Pl. 13:10–11; 2 pcs); in Moravia it thus belongs rather to **BD – Ha A1**, with eventual survival to **Ha A2**.

Square drag decoration of the Buchlovice type (MBDd3). The only piece comes from 17. Buchlovice – „Holý kopec” (Fig. 41:6; Pl. 3:13). Similar square threading buckles appear from Ukraine to the Caucasus; we know them e.g. from the sites Žurovka or Repjachovataja Mogila (Feld

ka” (Pl. 1:2), 9. Borotice (Pl. 2:7), 13. Boskovice – „Pod Lipníky” (Pl. 3:2), 24. Drslavice 1 – „intravilán” (Pl. 5:2–12; 18 ks), 25. Drslavice 2 – „intravilán” (Pl. 5:27), 33. Ivančice – „Réna” (Pl. 6:26), 35. Ivančice 4 – „Réna” (Pl. 6:36–38; 3 ks), 39. Kněždub – „Šumárník” (Pl. 8:10), 59. Moravičany H792 – „Dílečky” (Pl. 11:24), 63. Moravičany H1049 – „Dílečky” (Pl. 11:29), 82. Podolí H803 – „Čtvrtě” (Pl. 14:20), 83. Polešovice – „Zmolky” (Pl. 14:45–46; 2 ks), 93. Přestavky – „Chrátka” (Pl. 18:2), 98. Seloutky H9 – „Na Šťastných” (Pl. 19:9) a 104. Trnava (Pl. 21:3–4; 2 ks). Na Moravě všechny shodně pocházejí z kontextů datovaných do **BD – Ha A2**.

Vyklenutý knoflík typu Kladky (M BDK2). Vyklenuté knoflíky (obr. 41:2) představují předstupeň vývoje halštatských polokulovitých knoflíků. Podařilo se je doložit z lokalit 17. Buchlovice – „Holý kopec” (Pl. 3:7) a 38. Kladky (Pl. 8:2). Charakteristické jsou spíše pro **Ha A2–B3**.

Čtyřlístkový knoflík typu Gemeinlebern (MBDK3). Jediny kus známe z lokality 79. Perná – „Kotelná” (obr. 44:3; Pl. 14:18). Charakteristický je výzdobou ve tvaru „x” ve středu knoflíku, Martin Trachsel jej klade již od časného Ha C1 do pozdního Ha C1, exemplář z Perné však v porovnání s exemplářem Ha C z Trstěnic vykazuje větší provlékací kroužek a výzdobu charakteristickou spíše pro thráko-kimmerijské bronz; je možné jej tedy rámcově datovat do **Ha B3–C1**.

Vyklenutá průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem typu Pasohlávky-Mušov (MBDd1). Pochází z lokalit 3. Blučina 2 – „Cezavy” (Pl. 1:4), 17. Buchlovice – „Holý kopec” (obr. 41:4; Pl. 3:10–12; 4 ks), 49. Malé Hradisko – „Staré Hradisko” (Pl. 9:16) a 79. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny” (Pl. 13:6). Jde o chronologicky neprůkazný typ vyskytující se v **BD – Ha B3**;²⁰ od halštatských exemplářů se liší velikostí a stupněm vyklenutí – v době halštatské jde již o polokulovité exempláře.

Zašpičatělá vyklenutá průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem typu Ivančice (MBDd2). Typ je charakteristický provlékacím kroužkem a kuželovitě tvarovanou vrcholovou částí. Doložen je z 36. Ivančice 6 – „Rény” (obr. 41:5; Pl. 7:56) a 79. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nových Mlýnů” (Pl. 13:10–11; 2 ks); na Moravě tedy náleží spíše **BD – Ha A1**, s eventuálním přežíváním do **Ha A2**.

Čtyřhranná průvlečka typu Buchlovice (MBDd3). Jediny kus pochází z 17. Buchlovice – „Holého kopce” (obr. 41:6; Pl. 3:13). Obdobné hranaté průvlečky se vyskytují od Ukrajiny po Kavkaz, známe je např. z lokalit Žurovka či Repja-

20 In the Hallstatt Period, these buckles appear in the milieu of the Vekerzug Culture; it is thus again necessary to take into account the find context (Chochorowski 1985, Abb. 37:2).

20 V době halštatské se v prostředí vekerzugské kultury tyto průvlečky vyskytují, je tedy opět nutné brát v potaz kontext nálezů (Chochorowski 1985, Abb. 37:2).

1999, Taf. 5:9–10); they can be generally dated for now in **Ha B2–B3**.

Flat phalera of the Kuřim type (M B D f 1 a–b). It is characterized by a flat or slightly arched target with one (**M B D f 1 a**) or two (**M B D f 1 b**) threading rings (Fig. 41:7–8). It is one of the most abundant harness parts; we record it from the sites 3. *Blučina 2* – “Cezavy” (Pl. 1:5–6; 2 pcs), 4. *Blučina 4* – “Cezavy” (Pl. 1:7–12; 5 pcs), 6. *Blučina 7* – “Cezavy” (Pl. 2:1–3; 3 pcs), 12. *Bořitov* – “U Dálnice” (Pl. 3:1), 15. *Břeclav-Charvátská Nová Ves* (Pl. 3:6), 17. *Buchlovice* – “Holý kopec” (Pl. 3:9), 18. *Bystřice pod Hostýnem* – “u Pekelného mlýna” (Pl. 3:15–17; 3 pcs), 22. *Dolany-Nové Sady* – “Sádek” (Pl. 4:11–12; 2 pcs), 24. *Drslavice 1* – “intravilán” (Pl. 5:15,17; 2 pcs), 33. *Ivančice* – “Réna” (Pl. 6:29), 34. *Ivančice 3* – “Réna” (Pl. 6:34), 35. *Ivančice 4* – “Réna” (Pl. 6:39–40,42–43, 7:55; 5 pcs), 36. *Ivančice 6* – “Réna” (Pl. 7:57–58,60; 3 pcs), 38. *Kladky* (Pl. 8:3–9; 7 pcs), 39. *Kněždub* – “Šumárník” (Pl. 8:11), 45. *Lanžhot* – “Louky u lesa” (Pl. 8:25), 46. *Letovice-Kladoruby 1* (Pl. 8:26–27; 2 pcs), 47. *Loštice-Žádlovice* – “Za Zámekem” (Pl. 9:1–3; 3 pcs), 50. *Malhostovice 1* – “Zlobice” (Pl. 9:15,17), 52. *Medlov* – “Za Školou” (Pl. 11:8–13; 6 pcs), 54. *Moravičany H43* – “Dílečky” (Pl. 11:15), 55. *Moravičany H141* – “Dílečky” (Pl. 11:16), 56. *Moravičany H202* – “Dílečky” (Pl. 11:17–21; 5 pcs), 57. *Moravičany H499* – “Dílečky” (Pl. 11:22), 58. *Moravičany H730* – “Dílečky” (Pl. 11:23), 59. *Moravičany H792* – “Dílečky” (Pl. 11:25), 60. *Moravičany H817* – “Dílečky” (Pl. 11:26), 62. *Moravičany H1046* – “Dílečky” (Pl. 11:28), 64. *Moravičany H1209* – “Dílečky” (Pl. 11:30), 65. *Moravičany H1238* – “Dílečky” (Pl. 11:32), 66. *Moravičany H1243* – “Dílečky” (Pl. 11:31), 68. *Mostkovice* – “Saraský kopec” (Pl. 11:35,42; 2 pcs), 69. *Myslejovice-Křenůvky* – “Nivky” (Pl. 12:4), 70. *Ohrozim H11* – “Díly” (Pl. 12:6), 76. *Pasohlávky-Mušov 2* – “Nové Mlýny” (Pl. 13:9,13–14,16–21,23–24; 11 pcs), 77. *Pavlov 1* – “Děvičky” (Pl. 14:16), 78. *Pavlov 2* – “Děvičky” (Pl. 14:17), 80. *Plumlov-Žárovice/Hamry 2* (Pl. 14:19), 81. *Podolí H5* – “Žuráň” (Pl. 14:21–44; 245 pcs), 83. *Polešovice* – “Zmolky” (Pl. 14:48, 15:6), 84. *Polkovice* – “čp. 6” (Pl. 15:8–9, 16:1–7,9–11; 110 pcs), 85. *Prakšice* – “Rašov” (Pl. 16:8,12–16; 6 pcs), 87. *Prostějov-Domamyslice H38* – “Díly” (Pl. 17:3–4; 2 pcs), 88. *Prostějov-Domamyslice H42* – “Klínky” (Pl. 17:5), 89. *Prostějov-Domamyslice H92* – “Klínky” (Pl. 17:6–7, 9–10; 4 pcs), 90. *Prostějov-Domamyslice H119* – “Klínky” (Pl. 17:11), 91. *Prostějov-Domamyslice H148* – “Klínky” (Pl. 17:12), 92. *Prostějov-Domamyslice H152* – “Klínky” (Pl. 17:8), 93. *Přestavky* – “Chrátka” (Pl. 18:3–5; 3 pcs), 95. *Rájec-Jestřebí* – “intravilán” (Pl. 18:11–13; 3 pcs), 96. *Rousínov-Rousínovec* – “intravilán” (Pl. 19:1), 97. *Sazovice* – “Lázy” (Pl. 19:2–3; 5 pcs), 99. *Slatinice* – “intravilán” (Pl. 19:11,13–15; 4 pcs), 100. *Sudice* – “Pod

chovataja Mogila (Feld 1999, Taf. 5:9–10); lze je prozatím datovat rámcově do **Ha B2–B3**.

Plochá faléra typu Kuřim (M B D f 1 a–b). Charakteristická je plochým či mírně klenutým terčem, má jeden (**M B D f 1 a**) či dva (**M B D f 1 b**) provlékací kroužky (obr. 41:7–8). Je jednou z nejhodněji zastoupených součástí postroje, evidujeme ji z lokalit 3. *Blučina 2* – „Cezavy“ (Pl. 1:5–6; 2 ks), 4. *Blučina 4* – „Cezavy“ (Pl. 1:7–12; 5 ks), 6. *Blučina 7* – „Cezavy“ (Pl. 2:1–3; 3 ks), 12. *Bořitov* – „U Dálnice“ (Pl. 3:1), 15. *Břeclav-Charvátská Nová Ves* (Pl. 3:6), 17. *Buchlovice* – „Holý kopec“ (Pl. 3:9), 18. *Bystřice pod Hostýnem* – „u Pekelného mlýna“ (Pl. 3:15–17; 3 ks), 22. *Dolany-Nové Sady* – „Sádek“ (Pl. 4:11–12; 2 ks), 24. *Drslavice 1* – „intravilán“ (Pl. 5:15,17; 2 ks), 33. *Ivančice* – „Réna“ (Pl. 6:29), 34. *Ivančice 3* – „Réna“ (Pl. 6:34), 35. *Ivančice 4* – „Réna“ (Pl. 6:39–40,42–43, 7:55; 5 ks), 36. *Ivančice 6* – „Réna“ (Pl. 7:57–58,60; 3 ks), 38. *Kladky* (Pl. 8:3–9; 7 ks), 39. *Kněždub* – „Šumárník“ (Pl. 8:11), 45. *Lanžhot* – „Louky u lesa“ (Pl. 8:25), 46. *Letovice-Kladoruby 1* (Pl. 8:26–27; 2 ks), 47. *Loštice-Žádlovice* – „Za Zámekem“ (Pl. 9:1–3; 3 ks), 50. *Malhostovice 1* – „Zlobice“ (Pl. 9:15,17), 52. *Medlov* – „Za Školou“ (Pl. 11:8–13; 6 ks), 54. *Moravičany H43* – „Dílečky“ (Pl. 11:15), 55. *Moravičany H141* – „Dílečky“ (Pl. 11:16), 56. *Moravičany H202* – „Dílečky“ (Pl. 11:17–21; 5 ks), 57. *Moravičany H499* – „Dílečky“ (Pl. 11:22), 58. *Moravičany H730* – „Dílečky“ (Pl. 11:23), 59. *Moravičany H792* – „Dílečky“ (Pl. 11:25), 60. *Moravičany H817* – „Dílečky“ (Pl. 11:26), 62. *Moravičany H1046* – „Dílečky“ (Pl. 11:28), 64. *Moravičany H1209* – „Dílečky“ (Pl. 11:30), 65. *Moravičany H1238* – „Dílečky“ (Pl. 11:32), 66. *Moravičany H1243* – „Dílečky“ (Pl. 11:31), 68. *Mostkovice* – „Saraský kopec“ (Pl. 11:35,42; 2 ks), 69. *Myslejovice-Křenůvky* – „Nivky“ (Pl. 12:4), 70. *Ohrozim H11* – „Díly“ (Pl. 12:6), 76. *Pasohlávky-Mušov 2* – „Nové Mlýny“ (Pl. 13:9,13–14,16–21,23–24; 11 ks), 77. *Pavlov 1* – „Děvičky“ (Pl. 14:16), 78. *Pavlov 2* – „Děvičky“ (Pl. 14:17), 80. *Plumlov-Žárovice/Hamry 2* (Pl. 14:19), 81. *Podolí H5* – „Žuráň“ (Pl. 14:21–44; 245 ks), 83. *Polešovice* – „Zmolky“ (Pl. 14:48, 15:6), 84. *Polkovice* – „čp. 6“ (Pl. 15:8–9, 16:1–7,9–11; 110 ks), 85. *Prakšice* – „Rašov“ (Pl. 16:8,12–16; 6 ks), 87. *Prostějov-Domamyslice H38* – „Díly“ (Pl. 17:3–4; 2 ks), 88. *Prostějov-Domamyslice H42* – „Klínky“ (Pl. 17:5), 89. *Prostějov-Domamyslice H92* – „Klínky“ (Pl. 17:6–7, 9–10; 4 ks), 90. *Prostějov-Domamyslice H119* – „Klínky“ (Pl. 17:11), 91. *Prostějov-Domamyslice H148* – „Klínky“ (Pl. 17:12), 92. *Prostějov-Domamyslice H152* – „Klínky“ (Pl. 17:8), 93. *Přestavky* – „Chrátka“ (Pl. 18:3–5; 3 ks), 95. *Rájec-Jestřebí* – „intravilán“ (Pl. 18:11–13; 3 ks), 96. *Rousínov-Rousínovec* – „intravilán“ (Pl. 19:1), 97. *Sazovice* – „Lázy“ (Pl. 19:2–3; 5 ks), 99. *Slatinice* – „intravilán“ (Pl. 19:11,13–15; 4 ks), 100. *Sudice* – „Pod

Lipníky” (Pl. 19:17), 103. Těšetice – „Hliník” (Pl. 21:1–2; 2 pcs), 104. Trnava (Pl. 21:5–7; 3 pcs), 105. Tršice (Pl. 21:8), 107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem” (Pl. 21:13–21; 9 pcs), 109. Určice H24 – „Hájové” (Pl. 22:2), 110. Určice H25 – „Hájové” (Pl. 22:3), 111. Určice H26 – „Hájové” (Pl. 22:4) and 113. Velké Opatovice 3 (Pl. 22:6–7, 23:1–2; 4 pcs). They are characteristic *de facto* from **B C2**, in **Ha B** they rather fade away.

Stepped phalera of the Uničov-Benkov type (MBDf2). They are only proved at the localities 8. Blučina 15 – „Cezavy” (Fig. 41:9; Pl. 2:6) and 107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem” (Pl. 21:11), which indicate their appearance rather in **B D – Ha A1**.

Pointed phalera of the Mostkovicetype (MBDf3). It comes from the sites 24. Drslavice 1 – „intravilán” (Pl. 5:13–14; 2 pcs), 33. Ivančice – „Réna” (Pl. 6:33), 35. Ivančice 4 – „Réna” (Pl. 6:41), 36. Ivančice 6 – „Réna” (Pl. 7:61), 51. Mankovice – „Pod Dráhou” (Pl. 9:18), 61. Moravičany H855 – „Dílečky” (Pl. 11:27), 68. Mostkovic – „Saraský kopec” (Fig. 41:10; Pl. 11:36) and 83. Polešovice – „Zmolky” (Pl. 14:47, 15:1,4–5; 4 pcs); it is characteristic rather for **B D – Ha A1**.

Arched phalera of the Borotín type (MBDf4). They are phaleras of large sizes over 10 cm, they appear at the localities 10. Borotín 2 (Pl. 2:8), 11. Boršice u Blatnice – „Srcův lom” (Fig. 41:11; Pl. 2:9) and 99. Slatinice – „intravilán” (Pl. 19:12). In Moravia, the type is dated to **Ha A2 with a possible overlap to Ha B1**.

Semi-circular phalera of the Jevíčko type (MBDf5). It was only found at the localities 37. Jevíčko 2 – „Šlejřřova studánka” (Fig. 41:15; Pl. 8:1) and 83. Polešovice – „Zmolky” (Pl. 15:3,7; 2 pcs). Their appearance for now indicates **Ha A1**.

Tin hammered phalera of the Černotín type (MBDf6). It is characterized by the attachment of a loop and hammered pearl decoration; we know it from 19. Černotín (Fig. 41:13; Pl. 4:2), 69. Myslejovice-Křenůvky – „Nivky” (Pl. 12:1–2; 2 pcs) and 95. Rájec-Jestřebí – „intravilán” (Pl. 18:14). The occurrence of these phaleras can generally be set as **Ha B**.

Four-shouldered phalera of the Kroměříž-Hradisko type (MBDf7). The only piece comes from the hoard 41. Kroměříž-Hradisko 1 – „Pod Hroby” (Fig. 41:16; Pl. 8:12), it so far has not been possible to identify at other locations. The whole hoard is dated to **B C2**.

Flat tin phalera of the Velké Opatovice type (MBDf8). We record only one piece from 112. Velkých Opatovic (Fig. 41:14; Pl. 22:5); since it is a unique find, its dating is uncertain.

Flat phalera with open centre and three threading rings of the Drslavice type (MBDf9). This type of phalera comes from 24. Drslavice 1 – „intravilán” (Fig. 41:14; Pl. 5:15). It has so far not been possible to find any analogy, but the dating of the whole hoard corresponds to **B D/Ha A1**.

Lipníky” (Pl. 19:17), 103. Těšetice – „Hliník” (Pl. 21:1–2; 2 ks), 104. Trnava (Pl. 21:5–7; 3 ks), 105. Tršice (Pl. 21:8), 107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem” (Pl. 21:13–21; 9 ks), 109. Určice H24 – „Hájové” (Pl. 22:2), 110. Určice H25 – „Hájové” (Pl. 22:3), 111. Určice H26 – „Hájové” (Pl. 22:4) a 113. Velké Opatovice 3 (Pl. 22:6–7, 23:1–2; 4 ks). Charakteristické jsou *de facto* od **B C2**, v **Ha B** spíše vyznívají.

Stupňovitá faléra typu Uničov-Benkov (MBDf2). Doloženy jsou pouze na lokalitách 8. Blučina 15 – „Cezavy” (obr. 41:9; Pl. 2:6) a 107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem” (Pl. 21:11), což poukazuje na jejich výskyt spíše v **B D – Ha A1**.

Zašpičatělá faléra typu Mostkovic (MBDf3). Pochází z lokalit 24. Drslavice 1 – „intravilán” (Pl. 5:13–14; 2 ks), 33. Ivančice – „Réna” (Pl. 6:33), 35. Ivančice 4 – „Réna” (Pl. 6:41), 36. Ivančice 6 – „Réna” (Pl. 7:61), 51. Mankovice – „Pod Dráhou” (Pl. 9:18), 61. Moravičany H855 – „Dílečky” (Pl. 11:27), 68. Mostkovic – „Saraský kopec” (obr. 41:10; Pl. 11:36) a 83. Polešovice – „Zmolky” (Pl. 14:47, 15:1,4–5; 4 ks); charakteristická je spíše pro **B D – Ha A1**.

Vyklenutá faléra typu Borotín (MBDf4). Jde o faléry velkých rozměrů nad 10 cm, vyskytly se na lokalitách 10. Borotín 2 (Pl. 2:8), 11. Boršice u Blatnice – „Srcův lom” (obr. 41:11; Pl. 2:9) a 99. Slatinice – „intravilán” (Pl. 19:12). Typ je na Moravě datován do **Ha A2 s možným přesahem do Ha B1**.

Polokulovitá faléra typu Jevíčko (MBDf5). Zjištěna byla pouze na lokalitách 37. Jevíčko 2 – „Šlejřřova studánka” (obr. 41:15; Pl. 8:1) a 83. Polešovice – „Zmolky” (Pl. 15:3,7; 2 ks). Jejich výskyt zatím poukazuje na **Ha A1**.

Plechová vybižená faléra typu Černotín (MBDf6). Charakteristická je uchycením poutkem a vybiženou perličkovou výzdobou; známe ji z 19. Černotína (obr. 41:13; Pl. 4:2), 69. Myslejovic-Křenůvek – „Nivek” (Pl. 12:1–2; 2 ks) a 95. Rájec-Jestřebí – „intravilánu” (Pl. 18:14). Výskyt těchto falér lze obecně stanovit na **Ha B**.

Čtyřramenná faléra typu Kroměříž-Hradisko (MBDf7). Z depotu 41. Kroměříž-Hradisko 1 – „Pod Hroby” (obr. 41:16; Pl. 8:12) pochází jediný kus, který se zatím nepodařilo identifikovat na jiných lokalitách. Celý depot je datován do **B C2**.

Plochá plechová faléra typu Velké Opatovice (MBDf8). Evidujeme pouze jediný kus z 112. Velkých Opatovic (obr. 41:14; Pl. 22:5); jelikož jde o ojedinělý nález, je jeho datování nejisté.

Plochá faléra s volným středem a třemi provlékacími kroužky typu Drslavice (MBDf9). Tento typ faléry pochází z 24. Drslavic 1 – „intravilánu” (obr. 41:14; Pl. 5:15). Zatím se k němu nepodařilo nalézt žádné analogy, avšak datování celého depotu odpovídá **B D/Ha A1**.

Fig. 42: Reconstruction of the Bronze Age harness (phase Ha B2–B3) after the finding from 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec” (with components M BB4, M BC10 and M BDF1a) and demonstration of its use (photo: D. Cvakálek).

Obr. 42: Rekonstrukce postroje z doby bronzové (fáze Ha B2–B3) dle nálezu z 16. Bučovic-Kloboučků – „Radlovec“ (s komponentami M BB4, M BC10 a M BDF1a) a ukázka jeho použití (foto: D. Cvakálek).

Convex unadorned stud of the Dobrochov type (M BDa1).

It is the most abundantly represented type of stud. We know them from the sites 5. *Blučina 5* – “Cezavy” (Pl. 1:13–15; 3 pcs), 7. *Blučina 12* – “Cezavy” (Pl. 2:4–5; 2 pcs), 18. *Bystrice pod Hostýnem* – “u Pekelného mlýna” (Pl. 3:17), 21. *Dobrochov* – “Úzké” (Fig. 41:17; Pl. 4:3–6; 4 pcs), 24. *Drslavice 1* – “intravilán” (Pl. 5:18–22,24–25; 7 pcs), 25. *Drslavice 2* – “intravilán” (Pl. 5:26), 28. *Holešov-Tučapy* – “Slatina” (Pl. 6:1–16; 178 pcs), 29. *Horní Němčí* – “Horní kopec” (Pl. 6:17), 30. *Hradčany 2* (Pl. 6:18–19; ca 300 pcs), 33. *Ivančice* – “Réna” (Pl. 6:27,31–32; 3 pcs), 35. *Ivančice 4* – “Réna” (Pl. 6:44–47,49–54,56,58–59, 7:1–13,17–20,25,31–32,34,36–54; 41 pcs), 36. *Ivančice 6* – “Réna” (Pl. 7:63–110,113; 49 pcs), 41. *Kroměříž-Hradisko 1* – “Pod Hroby” (Pl. 8:20), 51. *Mankovice* – “Pod Dráhou” (Pl. 9:19–28, 10, 11:1–3; 62 pcs), 76. *Pasohlávky-Mušov 2* – “Nové Mlýny” (Pl. 14:2–11; 10 pcs), 93. *Přestavlky* – “Chrátka” (Pl. 18:7–8; 2 pcs), 97. *Sazovice* – “Lázy” (Pl. 19:4–8; 5 pcs), 103. *Těšetice* – “Hliník” (Pl. 21:2), 106. *Uherský Ostroh* – “Předměstský

Vypouklá nezdobená puklice typu Dobrochov (M BDa1).

Jde o nejhojněji zastoupený typ puklic. Známe je z lokalit 5. *Blučina 5* – „Cezavy“ (Pl. 1:13–15; 3 ks), 7. *Blučina 12* – „Cezavy“ (Pl. 2:4–5; 2 ks), 18. *Bystrice pod Hostýnem* – „u Pekelného mlýna“ (Pl. 3:17), 21. *Dobrochov* – „Úzké“ (obr. 41:17; Pl. 4:3–6; 4 ks), 24. *Drslavice 1* – „intravilán“ (Pl. 5:18–22,24–25; 7 ks), 25. *Drslavice 2* – „intravilán“ (Pl. 5:26), 28. *Holešov-Tučapy* – „Slatina“ (Pl. 6:1–16; 178 ks), 29. *Horní Němčí* – „Horní kopec“ (Pl. 6:17), 30. *Hradčany 2* (Pl. 6:18–19; cca 300 ks), 33. *Ivančice* – „Réna“ (Pl. 6:27,31–32; 3 ks), 35. *Ivančice 4* – „Réna“ (Pl. 6:44–47,49–54,56,58–59, 7:1–13,17–20,25,31–32, 34,36–54; 41 ks), 36. *Ivančice 6* – „Réna“ (Pl. 7:63–110, 113; 49 ks), 41. *Kroměříž-Hradisko 1* – „Pod Hroby“ (Pl. 8:20), 51. *Mankovice* – „Pod Dráhou“ (Pl. 9:19–28, 10, 11:1–3; 62 ks), 76. *Pasohlávky-Mušov 2* – „Nové Mlýny“ (Pl. 14:2–11; 10 ks), 93. *Přestavlky* – „Chrátka“ (Pl. 18:7–8; 2 ks), 97. *Sazovice* – „Lázy“ (Pl. 19:4–8; 5 ks), 103. *Těšetice* – „Hliník“ (Pl. 21:2), 106. *Uherský Ostroh* – „Předměstský les“ (Pl. 21:9), 108. *Uničov-*

les” (Pl. 21:9), 108. Uničov-Dolní Sukolom – “V Lukách” (Pl. 22:1). They appear **from B C to Ha B3**.

Convex decorated stud of the Přestavlky type (MBDa2). It is a stud of the previous type with decoration by protruding or engraving. We record them from the sites 35. Ivančice 4 – “Réna” (Fig. 41:21; Pl. 6:48,55,57,65–75, 7:14–16,21–24, 26–30,33,35; 28 pcs), 36. Ivančice 6 – “Réna” (Pl. 7:111), 41. Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby” (Pl. 8:18), 51. Mankovice – “Pod Dráhou” (Pl. 11:5), 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny” (Pl. 14:13–14), 86. Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly” (Pl. 17:1–2; 2 pcs), 93. Přestavlky – “Chrátka” (Pl. 18:6) and 113. Velké Opatovice 3 – “V Rovných” (Pl. 23:3). They appear **from B C2 to Ha A2**.

Decorated pointed stud of the Drslavice type (MBDa3). We have only recorded this type of stud so far from the site 24. Drslavice 1 – “intravilán” (Fig. 41:18; Pl. 5:21); its dating is **B D/Ha A1**.

Conical stud of the Kroměříž type (MBDa4). We know this type of highly arched conical stud only from the site 41. Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby” (Fig. 41:19; Pl. 8:15); it is a hoard dated to **B C2**.

Undecorated rhombic small stud with side hooks of the Hrubčice type (MBDa5). The small studs are characterized by fastening with holes or curved hooks (forming a stud). They are proved at the localities 32. Hrubčice H4 – “Podlučí” (Fig. 41:20; Pl. 6:24–25), 33. Ivančice – “Réna” (Pl. 6:28,30; 2 pcs), 35. Ivančice 4 – “Réna” (Pl. 6:44), 36. Ivančice 6 – “Réna” (Pl. 7:60), 68. Mostkovice – “Sarský kopec” (Pl. 11:41) and 106. Uherský Ostroh – “Předměstský les” (Pl. 21:10). The dating corresponds to **BD – Ha A1**.

Other decorations (MBDo1–4). We record two specific decorations from 93. Přestavlky – “Chrátka” (**MBDo1**, Fig. 41:22; Pl. 18:10; **MBDo2**, Fig. 41:23; Pl. 18:9), two more specimens from 102. Štramberk 2 – “Kotouč” (**MBDo3**, Fig. 41:24; Pl. 20:5–6) and a ring decoration from 27. Uničov-Benkova – “pod Benkovským kopcem” (**MBDo4**, Fig. 41:25; Pl. 21:12). By analogy to the first ornament from Přestavlky, we can mention the specimen from Košické Olšany (Miroššayová 1998/99, 126–127, Abb. 10), or the find from East Hungary (Kossack 1954, Abb. 11), the Přestavlky piece is, however, the earliest and is placed rather in the Thracian-Cimmerian horizon (Salaš 2005, 122). The analogy to the second item from Přestavlky comes from the Croatian hoard from Varoš (Vinski-Gasparini 1973, tab. 53:6), which is similarly dated to Ha A1/A2. The items from Štramberk 2 – “Kotouč” and Uničov-Benkova do not yet have an analogy.

–Dolní Sukolom – “V Lukách” (Pl. 22:1). Vyskytují se **od B C do Ha B3**.

Vypouklá zdobená puklice typu Přestavlky (MBDa2). Jde o puklici předešlého typu s výzdobou vybitím či rytím. Evidujeme je z lokalit 35. Ivančice 4 – “Réna” (obr. 41:21; Pl. 6:48,55,57,65–75, 7:14–16,21–24,26–30,33,35; 28 ks), 36. Ivančice 6 – “Réna” (Pl. 7:111), 41. Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby” (Pl. 8:18), 51. Mankovice – “Pod Dráhou” (Pl. 11:5), 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny” (Pl. 14:13–14), 86. Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly” (Pl. 17:1–2; 2 ks), 93. Přestavlky – “Chrátka” (Pl. 18:6) a 113. Velké Opatovice 3 – “V Rovných” (Pl. 23:3). Vyskytují se **od B C2 do Ha A2**.

Zdobená zašpičatělá puklice typu Drslavice (MBDa3). Tento typ puklice prozatím evidujeme pouze z lokality 24. Drslavice 1 – “intravilán” (obr. 41:18; Pl. 5:21); její datování je **B D/Ha A1**.

Kónická puklice typu Kroměříž (MBDa4). Typ vysoce klenutých kónických puklic známe pouze z lokality 41. Kroměříž-Hradisko 1 – “Pod Hroby” (obr. 41:19; Pl. 8:15); jde o depot datovaný do **B C2**.

Nezdobená rombičká puklička s cvočky typu Hrubčice (MBDa5). Pukličky jsou charakteristické uchycením pomocí otvorů či zahnutých háčků (tvorí cvoček). Doloženy jsou na lokalitách 32. Hrubčice H4 – “Podlučí” (obr. 41:20; Pl. 6:24–25), 33. Ivančice – “Réna” (Pl. 6:28,30; 2 ks), 35. Ivančice 4 – “Réna” (Pl. 6:44), 36. Ivančice 6 – “Réna” (Pl. 7:60), 68. Mostkovice – “Sarský kopec” (Pl. 11:41) a 106. Uherský Ostroh – “Předměstský les” (Pl. 21:10). Datování odpovídá **B D – Ha A1**.

Ostatní ozdoby (MBDo1–4). Dvě specifické ozdoby evidujeme z 93. Přestavlky – “Chrátka” (**MBDo1**, obr. 41:22; Pl. 18:10; **MBDo2**, obr. 41:23; Pl. 18:9), další 2 exempláře ze 102. Štramberk 2 – “Kotouče” (**MBDo3**, obr. 41:24; Pl. 20:5–6) a kroužkovou ozdobu z 27. Uničov-Benkova – “pod Benkovským kopcem” (**MBDo4**, obr. 41:25; Pl. 21:12). Z analogií k první ozdobě z Přestavlky lze uvést exemplář z Košických Olšan (Miroššayová 1998/99, 126–127, Abb. 10) či nález z východního Maďarska (Kossack 1954, Abb. 11), přestavlcký kus je však nejstarší a je kladen spíše do thrácko-kimmerijského horizontu (Salaš 2005, 122). Analogie k druhému předmětu z Přestavlky pochází z chorvatského depotu z Varoše (Vinski-Gasparini 1973, tab. 53:6), který je obdobně datován do Ha A1/A2. Předměty ze Štramberka 2 – “Kotouče” a Uničov-Benkova nemají doposud analogie.

5.7.2 Harness of the Halstatt Period

Bits

Bit of the Regelsbrunn type (MST 05 after Trachsel 2004; **MBB3**). We record one piece from 173. Velká nad Veličkou –

5.7.2 Postroj doby halštatské

Udídla

Udídko typu Regelsbrunn (MST 05 dle Trachsel 2004; **MBB3**). Jeden kus evidujeme z 173. Velké nad Veličkou –

kou – “Obecniska” (Fig. 43:37; Pl. 53:8). It is characterised by endings of the bit in the shape of a D. It appears in Lower Austria (Haslau-Regelsbrunn, Stillfried), Hungary (Szanda, Ugra/Biharugra) and in the Balkans (Batina, Cipäu); it is dated to the turn of **Ha B3/C1a** (Trachsel 2004, 483). The decoration of the specimen from Velká nad Veličkou is however more advanced, as it also applied to the connecting central ending of the bit, and therefore falls rather into **Ha C1a**.

Twisted bit of the Bošovice type (MST 07b after Trachsel 2004; **MBB5**).²¹ They are bronze specimens, they appeared at the sites 116. Běhařovice-Stupešice – “Nivy” (Fig. 43:1; Pl. 24:1), 118. Bošovice H2 – “UDvou závor” (Fig. 43:2–3; Pl. 24:6,11; 2 pcs) and 134. Dobelice – “čp. 67” (Fig. 43:10–11; Pl. 28:14–15; 2 pcs). The core of the distribution lies in the Czech Republic (e.g. Lhotka, Poláky) and Bavaria (Gross-eibstadt, Wiesenacker). Bits of this type are dated to **Ha C1b–C2a** (Trachsel 2004, 484–485).

Twisted bit of the Brno-Holásky type (MST 09a after Trachsel 2004; **MBB6**). We record them from the sites 120. Brno-Holásky H1 – “UTuřan” (Fig. 46:4–6; Pl. 25:1–3; 3 pcs), 121. Brno-Holásky H2 – “UTuřan” (Fig. 43:7–9; Pl. 26:20–22; 3 pcs), 139. Hrušovany u Brna H1 – “UTří mostů” (Fig. 43:14–15; Pl. 46:1,5; 2 pcs), 141. Křenovice – “aglomerace” (Fig. 43:18; Pl. 48:9), 147. Modřice H3815 – “Rybníky” (Fig. 43:21,23; Pl. 48:18,21; 2 pcs), 150. Mokrý-Horákov (Fig. 43:22; Pl. 48:31), 151. Mokrý-Horákov – “Hlásnica” (Fig. 43:19; Pl. 49:1) and 170. Těšetice H1 – “Pískovna” (Fig. 43:35; Pl. 53:7). Martin Trachsel divides all of the twisted bits of the type MST 09 according to the number of turns of the bit; according to him the type with twelve turns corresponds to **Ha C1b** and represents the latest type of twisted bits (Trachsel 2004, 486–487). Nevertheless, in Moravia the chronological evolution in the form of the number of twists does not apply, parallel types with six and twelve twists appear and can all be identically dated to **Ha C2**.

Bit of the Kameniec type (MST 09x after Trachsel 2004; **MBB7**). We know them from the sites 139. Hrušovany u Brna H1 – “UTří mostů” (Fig. 43:16; Pl. 46:7), 140. Hrušovany u Brna H2 – “UTří mostů” (Fig. 43:13,17,20; Pl. 47:1–2,6; 3 pcs), 151. Mokrý-Horákov – “Hlásnica” (Fig. 43:24–27; Pl. 49:2–5; 4 pcs) and 154. Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy” (Fig. 43:28–29; Pl. 51:3,6; 2 pcs). It is a type of bit with a missing or unrecognised twisting. It appears in Bavaria (e.g. Mindelheim, Pullach) and in the Czech Republic (e.g. Lovosice, Platěnice). Martin Trachsel dates

„Obecnisek“ (obr. 43:37; Pl. 53:8). Charakteristický je zakončeními udítek ve tvaru D. Vyskytuje se v Dolním Rakousku (Haslau-Regelsbrunn, Stillfried), Maďarsku (Szanda, Ugra/Biharugra) a na Balkáně (Batina, Cipäu); je datován do přelomu **Ha B3/C1a** (Trachsel 2004, 483). Výzdoba exempláře z Veličky nad Veličkou je však pokročilejší, neboť je nanesená i na spojovací středové zakončení udítek, a spadá tedy spíše do **Ha C1a**.

Tordované udídlo typu Bošovice (MST 07b dle Trachsel 2004; **MBB5**).²¹ Jde o bronzové exempláře, vyskytly se na lokalitách 116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“ (obr. 43:1; Pl. 24:1), 118. Bošovice H2 – „UDvou závor“ (obr. 43:2–3; Pl. 24:6,11; 2 ks) a 134. Dobelice – „čp. 67“ (obr. 43:10–11; Pl. 28:14–15; 2 ks). Jádru rozšíření leží v České republice (např. Lhotka, Poláky) a Bavorsku (Grosseibstadt, Wiesenacker). Udídla tohoto typu jsou datována do **Ha C1b–C2a** (Trachsel 2004, 484–485).

Tordované udídlo typu Brno-Holásky (MST 09a dle Trachsel 2004; **MBB6**). Evidujeme jej z lokalit 120. Brno-Holásky H1 – „UTuřan“ (obr. 46:4–6; Pl. 25:1–3; 3 ks), 121. Brno-Holásky H2 – „UTuřan“ (obr. 43:7–9; Pl. 26:20–22; 3 ks), 139. Hrušovany u Brna H1 – „UTří mostů“ (obr. 43:14–15; Pl. 46:1,5; 2 ks), 141. Křenovice – „aglomerace“ (obr. 43:18; Pl. 48:9), 147. Modřice H3815 – „Rybníky“ (obr. 43:21,23; Pl. 48:18,21; 2 ks), 150. Mokrý-Horákov (obr. 43:22; Pl. 48:31), 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (obr. 43:19; Pl. 49:1) a 170. Těšetice H1 – „Pískovna“ (obr. 43:35; Pl. 53:7). Martin Trachsel dělí všechna tordovaná udídla typu MST 09 dle počtu zatočení udítek; typ s dvanácti závitů odpovídá dle něj **Ha C1b** a představuje nejmladší typ tordovaných udídel (Trachsel 2004, 486–487). Na Moravě však chronologická evoluce v podobě počtu zatočení neplatí, paralelně se vyskytují typy se šesti i dvanácti závitů a všechny lze shodně datovat do **Ha C2**.

Udídko typu Kameniec (MST 09x dle Trachsel 2004; **MBB7**). Známe jej z lokalit 139. Hrušovany u Brna H1 – „UTří mostů“ (obr. 43:16; Pl. 46:7), 140. Hrušovany u Brna H2 – „UTří mostů“ (obr. 43:13,17,20; Pl. 47:1–2,6; 3 ks), 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (obr. 43:24–27; Pl. 49:2–5; 4 ks) a 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“ (obr. 43:28–29; Pl. 51:3,6; 2 ks). Jde o typ udídel s chybějícím či nerozpoznaným tordováním, vyskytuje se v Bavorsku (např. Mindelheim, Pullach) a v České republice (např. Lovosice, Platěnice). Martin Trachsel jej datuje do **Ha C1a–C1b** (Trachsel 2004, 487), což ale v případě Moravy neplatí. Všechny výše uvedené moravské celky lze datovat do **Ha C2**.

21 Martin Trachsel accidentally switched the description with the images for the Fig. on p. 484, the image incorrectly labelled MST 07a shows the Bošovice type (MST 07b).

21 Martin Trachsel nedopatřením zaměnil na str. 484 popisky u obrázků, typ Bošovice (MST 07b) má být u obrázku s nápisem MST 07a.

Fig. 43: Hallstatt Period bits. 1 – 116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“; 2–3 – 118. Bošovice H2 – „U Dvou závor“; 4–6 – 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“; 7–9 – 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“; 10 – 135. Dobřice – „Kamenec“; 11–12 – 134. Dobelice – „čp. 67“; 13, 17, 20 – 140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tří mostů“; 14–16 – 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“; 18 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 19, 24–27 – 151. Mokrá-Horákov – „Hlásnica“; 21, 23 – 147. Modřice H3815 – „Rybníky“; 22 – 150. Mokrá-Horákov; 28–29 – 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“; 30 – 157. Pavlov-Lechovice – „Obersko“; 31, 34, 36 – 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“; 32 – 161. Seloutky H4/2017 – „Na Štastných, RD Trnečková – Barák“; 33 – 164. Slavkov u Brna H2 – „Rauscher“; 35 – 170. Těšetice H1 – „Pískovna“; 37 – 173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“ (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 43: Udidla doby halštatské. 1 – 116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“; 2–3 – 118. Bošovice H2 – „U Dvou závor“; 4–6 – 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“; 7–9 – 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“; 10 – 135. Dobřice – „Kamenec“; 11–12 – 134. Dobelice – „čp. 67“; 13, 17, 20 – 140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tří mostů“; 14–16 – 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“; 18 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 19, 24–27 – 151. Mokrá-Horákov – „Hlásnica“; 21, 23 – 147. Modřice H3815 – „Rybníky“; 22 – 150. Mokrá-Horákov; 28–29 – 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“; 30 – 157. Pavlov-Lechovice – „Obersko“; 31, 34, 36 – 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“; 32 – 161. Seloutky H4/2017 – „Na Štastných, RD Trnečková – Barák“; 33 – 164. Slavkov u Brna H2 – „Rauscher“; 35 – 170. Těšetice H1 – „Pískovna“; 37 – 173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“ (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

them to Ha C1a–C1b (Trachsel 2004, 487), which does not apply in the case of Moravia. All of the above-mentioned Moravian units can be dated to **Ha C2**.

Smooth bit of the type Grosseibstadt (MST 12b after Trachsel 2004; **M BB8**). It was found at the localities 157. Pavlov-Lechovice – „Obersko“ (Fig. 43:30; Pl. 51:8), 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“ (Fig. 43:31,34,36; Pl. 51:19–20,22; 3 pcs), 161. Seloutky H4/2017 – „Na Štastných, RD Trnečková – Barák“²² (Fig. 43:32; Pl. 52:21) and 164. Slavkov u Brna 2 – „Rauscher“ (Fig. 43:33; Pl. 53:1). We record the core of their appearance in Bavaria (e.g. Grosseibstadt, Leipheim), bits of this type also appear in Austria (e.g. Mitterkirchen, Strettweg) and in Bohemia (e.g. Hradenín, Nehvizdky). Martin Trachsel (2004, 489) dates these bits particularly to the middle and late Ha C2 (**Ha C2b**), the Moravian specimens are in agreement with this dating.

Smooth bit of the Unterregesberg type (MST 13 after Trachsel 2004; **M BB9**). It appeared at the location 135. Dobřice – „Kamenec“ (Fig. 43:10; Pl. 28:17). The core of the appearance lies especially in Bavaria (Deisenhausen, Riedenburg-Unterregesberg). The type is dated to **Ha C2b–D1** (Trachsel 2004, 490), with which we can agree in the case of the Dobřice specimen.

Cheek-pieces (M BC)

Cheek-piece of the Brno-Obřany type (M BC13). We record it from the site 131. Brno-Obřany H169 – „VŠirokých“ (Fig. 44:3; Pl. 28:16). It is a poorly preserved exemplar, which most resembles the exemplars from Győrújbarát-Nagybarát (Patek 1993, Abb. 92:10), but it only has one central hole; it was likely an actual part of the bit. As the item was lost and it is therefore impossible to document it again and better, it has not been possible to find an exact analogy. Nevertheless, it is necessary to try to set at least some typical details. We know similar bronze cheek-pieces, firmly connected to the bit, from the areas of Ukraine, e.g. from Konstantinovka, Teremca or Taujkhabl/Chishkho. They are characterised by a seal-like ending and an expanded terminal part. It is variant A1b after Ute Luise Dietze (1998, 165, Taf. 41:616–617, 42:618–620), which is dated to Žabotín 1 – Žabotín II/Early Scythian Period (i.e. 8th–7th century B.C.). In Brno-Obřany, however, they appear with an cup-like ending, which is typical rather for the variant A2a, and they are found on both sides of the cheek-piece (Dietz 1998, Taf. 43:622–624); moreover, this type is much more robust. Analogous cup-like endings can be found in Italy, e.g. at the localities Bologna (the grave Benacci 255), Bologna (San Francesco) and Roselle. It

Hladké udidlo typu Grosseibstadt (MST 12b dle Trachsel 2004; **M BB8**). Nalezeno bylo na lokalitách 157. Pavlov-Lechovice – „Obersko“ (obr. 43:30; Pl. 51:8), 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“ (obr. 43:31,34,36; Pl. 51:19–20,22; 3 ks), 161. Seloutky H4/2017 – „Na Štastných, RD Trnečková – Barák“²² (obr. 43:32; Pl. 52:21) a 164. Slavkov u Brna 2 – „Rauscher“ (obr. 43:33; Pl. 53:1). Jádru výskytu evidujeme v Bavorsku (např. Grosseibstadt, Leipheim), udidla tohoto typu se objevují také v Rakousku (např. Mitterkirchen, Strettweg) a v Čechách (např. Hradenín, Nehvizdky). Martin Trachsel (2004, 489) datuje tato udidla zejména do středního až pozdního Ha C2 (**Ha C2b**), moravské exempláře jsou s tímto datováním ve shodě.

Hladké udidlo typu Unterregesberg (MST 13 dle Trachsel 2004; **M BB9**). Vyskytlo se na lokalitě 135. Dobřice – „Kamenec“ (obr. 43:10; Pl. 28:17). Těžiště výskytu leží zejména v Bavorsku (Deisenhausen, Riedenburg-Unterregesberg). Typ je datován do **Ha C2b–D1** (Trachsel 2004, 490), s čímž lze v případě dobrčického exempláře souhlasit.

Postranice (M BC)

Postranice typu Brno-Obřany (M BC13). Evidujeme ji z lokality 131. Brno-Obřany H169 – „VŠirokých“ (obr. 44:3; Pl. 28:16). Jde o špatně dochovaný exemplář, který se nejvíce podobá exempláři z Győrújbarátu-Nagybarátu (Patek 1993, Abb. 92:10), má však pouze jeden středový otvor; pravděpodobně šlo přímo o součást udidla. Přesná analogie, také vzhledem k tomu, že předmět je ztracen, a tudíž není možné jej znovu a lépe zdokumentovat, nebyla nalezena. Je však nutné pokusit se stanovit alespoň některé typické detaily. Podobné bronzové postranice, napevno spojené s udidly, známe z oblasti Ukrajiny, např. z Konstantinovky, Teremcy nebo Taujkhabl' u Čišcha. Jsou charakteristické pečetiřkovitým zakončením a rozšířenou terminální částí. Jde o variantu A1b dle Ute Luise Dietzeové (1998, 165, Taf. 41:616–617, 42:618–620), která je datována do stupně Žabotín 1 – Žabotín II/časné skýtské období (tj. 8.–7. století př. n. l.). V Brně-Obřanech se však vyskytuje vázičkovité zakončení, které je typické spíše pro variantu A2a, v Brně-Obřanech je však na obou stranách postranice (Dietz 1998, Taf. 43:622–624), navíc tento typ je mnohem robustnější. Analogické čiškovité zakončení lze nalézt v Itálii, např. na lokalitách Bologna (hrob Benacci

22 In Seloutky in 2019, grave H2/2019 was discovered, which contained two other bits of this type. It can also be dated to Ha C2b.

22 V Seloutkách byl v roce 2019 objeven hrob H2/2019, který obsahoval další dvě udidla tohoto typu. Předběžně je možné jej datovat také do Ha C2b.

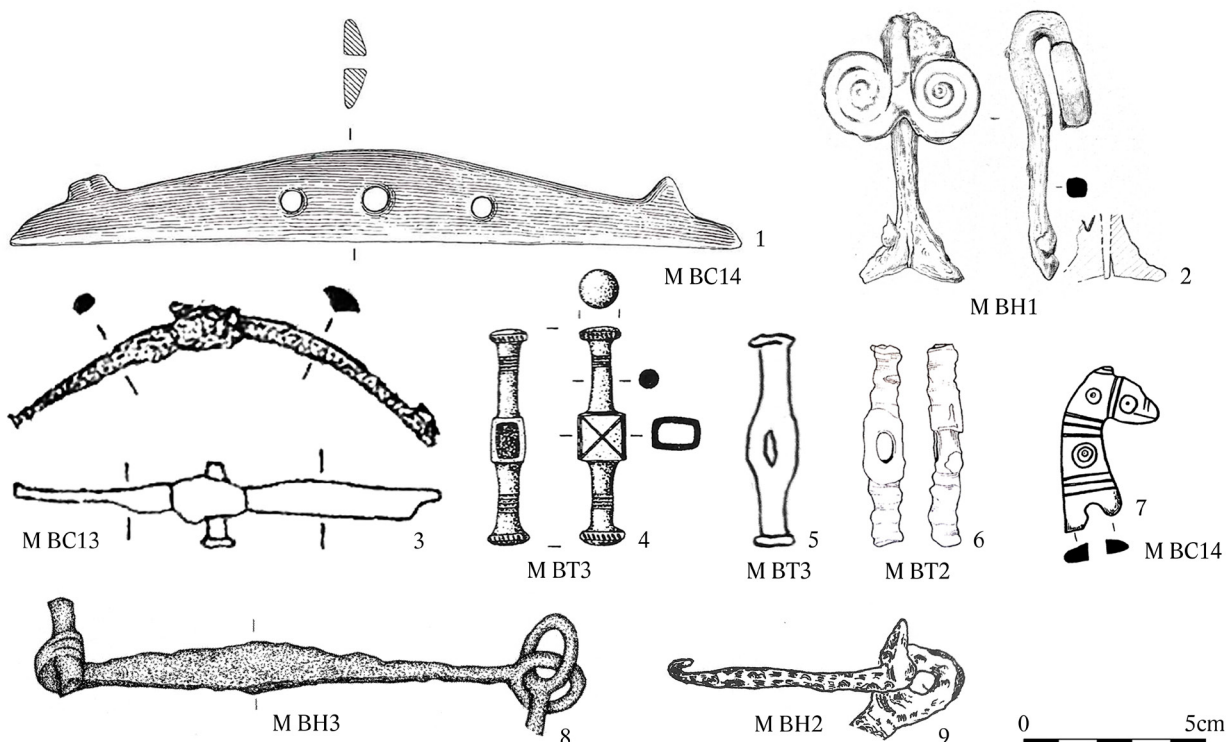

Fig. 44: Cheek-pieces, side hooks and toggles of the Hallstatt Period. 1 – 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6; 2 – 139. Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů”; 3 – 131. Brno-Obřany H169 – “V Širokých”; 4 – 123. Brno-Holásky H3 – “U Tuřan”; 5 – 154. Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy”; 6 – 158. Podivice – “Na Valech”; 7 – 141. Křenovice – “aglomerace”; 8 – 135. Dobřčice – “Kamenec”; 9 – 151. Mokrá-Horákov – “Hlásnica” (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 44: Postranice, postranní háky a roubíky doby halštatské. 1 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; 2 – 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“; 3 – 131. Brno-Obřany H169 – „V Širokých“; 4 – 123. Brno-Holásky H3 – „U Tuřan“; 5 – 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“; 6 – 158. Podivice – „Na Valech“; 7 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 8 – 135. Dobřčice – „Kamenec“; 9 – 151. Mokrá-Horákov – „Hlásnica“ (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

is defined for the cheek-piece of the Bologna type (*Hase 1969*, Taf. 7:77–78, 8:79–84), which are characteristic for Bologna II, which in essence corresponds to Moravian **Ha C1a**. The Obřany cheek-piece thus shows similarities to the territorially distributed but similarly dated units. Furthermore, the use of iron, a new metal of the Hallstatt Period, only supports this dating.

Cheek-piece of the Křenovice type (M BC14). It is a cheek-piece made of bone or antler, often ended by a zoomorphic depiction. They were found at 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” 6 (Fig. 44:1; Pl. 44:1) and 141. *Křenovice* – “aglomerace” (Fig. 44:7; Pl. 48:10). They mainly have analogies in the areas of the steppe zones from Ukraine through the Northern Prikavkaz’ya to the Altai (e.g. Nartan, Žurovka, Rtyščevo, Rysajkino) and their dating corresponds to **Ha D1b–D2** (*Kantorovich 1977*).

Side hooks (M BH)

Side hook of the Schöngesing type (ZHK 03a after Trachsel 2004; M BH1). It is documented from 139. *Hrušovany u Brna*

255), Bologna (San Francesco) a Roselle. Je definováno pro postranice typu Bologna (*Hase 1969*, Taf. 7:77–78, 8:79–84), jež jsou charakteristické pro stupeň Bologna II, který v podstatě odpovídá moravskému **Ha C1a**. Obřanská postranice tedy vykazuje podobnosti s územně rozprostřenými, avšak podobně datovanými celky. Navíc provedení v železe, novém kovu doby halštatské, toto datování jen podporuje.

Postranice typu Křenovice (M BC14). Jde o postranice vyrobené z kosti či parohu, často zakončené zoomorfním vyobrazením. Byly nalezeny v 136. *Habrůvce* – „Býčí skála“ 6 (obr. 44:1; Pl. 44:1) a 141. *Křenovicích* – „aglomeraci“ (obr. 44:7; Pl. 48:10). Analogie mají zejména v oblasti stepní zóny od Ukrajiny přes severní Příkavkazí po Altaj (např. Nartan, Žurovka, Rtyščevo, Rysajkino) a jejich datování odpovídá **Ha D1b–D2** (*Kantorovich 1977*).

Postranní háky (M BH)

Postranní hák typu Schöngesing (ZHK 03a dle Trachsel 2004; M BH1). Doložen je z 139. *Hrušovany u Brna H1* –

H1 – “U Tří mostů” (Fig. 44:2; Pl. 46:8). They are side hooks with a rosette ending, they appeared only at two locations – in Schöngeising, Bavaria, and Cipău, Romania. According to Martin Trachsel, the dating is somewhat uncertain, he states Ha C1a with a question mark (Trachsel 2004, 563). In Moravia, they again demonstrably appeared in a grave dated to Ha C2, so I propose a broader dating **Ha C1–C2**.

Side hook of the Mokrý-Horákov type (M BH2). It is a type similar to Trachsel’s type ZHK 03b Lovosice, which is dated to Ha C1b–C2a (Trachsel 2004, 563). However, that is characterized by a surface plate to the hook, which is absent in the Moravian specimens. It is proved from 151. *Mokrý-Horákov – “Hlásnice”* (Fig. 44:9; Pl. 49:1) and 160. *Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”* (Pl. 51:22). According to these graves it can be dated to **Ha C2**.

Side hook of the Dobřčice type (M BH3). We know them from 135. *Dobřčice – “Kamenec”* (Fig. 43:10, 44:8; Pl. 28:17). It is as yet the only specimen, which however together with a bit of the Unterregesberg type (M BB9) can generally be dated to **Ha C2b–D1**.

Toggles (M BT)

Toggle with bulges of the Podivice type (M BT2). It is a unique bulge-decorated specimen which does not have an analogy so far. It was discovered at the site 158. *Podivice – “Na Valech”* (Fig. 44:6; Pl. 51:10). It is most similar to Trachsel’s type KNE 04c Saarlouis, which is dated to Ha B3–C1a, but the core of its occurrence lies in France (Challans, Nantes, Saint Yrieix), 1 pc was discovered in Germany (Saarlouis; Trachsel 2004, 466). The Podivice specimen was found with a collection of items characteristic for **Ha C1b–C2a**, so it is possible to date it in general to these subphases.

Toggle of the Annelöv type (KNE 05b after Trachsel 2004; **M BT3**). One specimen comes from 123. *Brno-Holásky H3 – “U Tuřan”* (Fig. 44:5; Pl. 28:1), with a certain amount of caution we can also assign a specimen from 154. *Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy”* (Fig. 44:6; Pl. 51:2) to this type. The type is widespread especially in Bavaria (e.g. Adelschlag-Moritzbrunn, Beilngries – “Im Ried”, Wiesenacker). Martin Trachsel dates it to Ha C1 (Trachsel 2004, 466), but it is a type that appeared in Moravia in a grave demonstrably dated to **Ha C2a**; so again there was a regional shift in dating.

Decorations (M BD)

Quatrefoil knob of the Gemeinlebern type (KNO 15a after Trachsel 2004; **M BDk3**). We record them from 163. *Slatinky PH without context – “Nivky”* (Fig. 45:6; Pl. 52:25) and 171. *Trstěnice H3 – “Rybníky”* (Fig. 45:7; Pl. 53:11). The core of their appearance lies in Austria (e.g. Gemeinlebern, Hallstatt, Stillfried). Martin Trachsel dated them to the early Ha C1 and the late Ha C1 (Trachsel 2004, 475), but

„U Tří mostů“ (obr. 44:2; Pl. 46:8). Jde o postranní háky s růžicovitým zakončením, vyskytly se pouze na dvou lokalitách – v bavorském Schöngeisingu a rumunském Cipău. Dle Martina Trachsela je datování poněkud nejasné, uvádí Ha C1a s otazníkem (Trachsel 2004, 563). Na Moravě se opět prokazatelně vyskytl v hrobě datovaném do Ha C2, tudíž navrhuji širší dataci **Ha C1–C2**.

Postranní hák typu Mokrý-Horákov (M BH2). Jde o typ podobný Trachselově typu ZHK 03b Lovosice, který je datován do Ha C1b–C2a (Trachsel 2004, 563). Ten se však vyznačuje ploškou přichycenou na háku, která u moravských exemplářů absentuje. Doložen je z 151. *Mokrý-Horákov – “Hlásnice”* (obr. 44:9; Pl. 49:1) a 160. *Seloutek H2/1926 – “Na Šťastných”* (Pl. 51:22). Dle těchto hrobů je možné jej datovat do **Ha C2**.

Postranní hák typu Dobřčice (M BH3). Známe jej z 135. *Dobřčice – “Kamenec”* (obr. 43:10, 44:8; Pl. 28:17). Jde o doposud ojedinělý exemplář, který ale ve spojení sudidlem typu Unterregesberg (M BB9) můžeme datovat rámcově do **Ha C2b–D1**.

Roubíky (M BT)

Roubík s vývalky typu Podivice (M BT2). Jde o unikátní vývalkovitě zdobený exemplář, který doposud nemá analogie. Byl objeven na lokalitě 158. *Podivice – “Na Valech”* (obr. 44:6; Pl. 51:10). Nejvíce se podobá Trachselově typu KNE 04c Saarlouis, který je datován do Ha B3–C1a, ovšem jádro jeho výskytu leží ve Francii (Challans, Nantes, Saint Yrieix), 1 kus byl objeven v Německu (Saarlouis; Trachsel 2004, 466). Podivický exemplář byl nalezen se souborem předmětů charakteristických pro **Ha C1b–C2a**, proto je možné jej rámcově datovat právě do těchto subfází.

Roubík typu Annelöv (KNE 05b dle Trachsel 2004; **M BT3**). Jeden exemplář pochází z 123. *Brno-Holásek H3 – “U Tuřan”* (obr. 44:5; Pl. 28:1), s jistou dávkou opatrnosti lze k tomuto typu přiřadit také exemplář z 154. *Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy”* (obr. 44:6; Pl. 51:2). Typ je rozšířen zejména v Bavorsku (např. Adelschlag-Moritzbrunn, Beilngries – “Im Ried”, Wiesenacker). Martin Trachsel jej datuje do Ha C1 (Trachsel 2004, 466), jde ovšem o typ, který se na Moravě vyskytl v hrobě prokazatelně datovaném do **Ha C2a**; opět tudíž dochází k regionálnímu posunu datování.

Ozdoby (M BD)

Čtyřlístkový knoflík typu Gemeinlebern (KNO 15a dle Trachsel 2004; **M BDk3**). Evidujeme je ze 163. *Slatinek PH bez kontextu – “Nivek”* (obr. 45:6; Pl. 52:25) a 171. *Trstěnice H3 – “Rybníky”* (obr. 45:7; Pl. 53:11). Jádro výskytu leží v Rakousku (např. Gemeinlebern, Hallstatt, Stillfried). Martin Trachsel jej klade již od časného Ha C1 do pozdního Ha C1 (Trachsel 2004, 475), exemplář z lokality

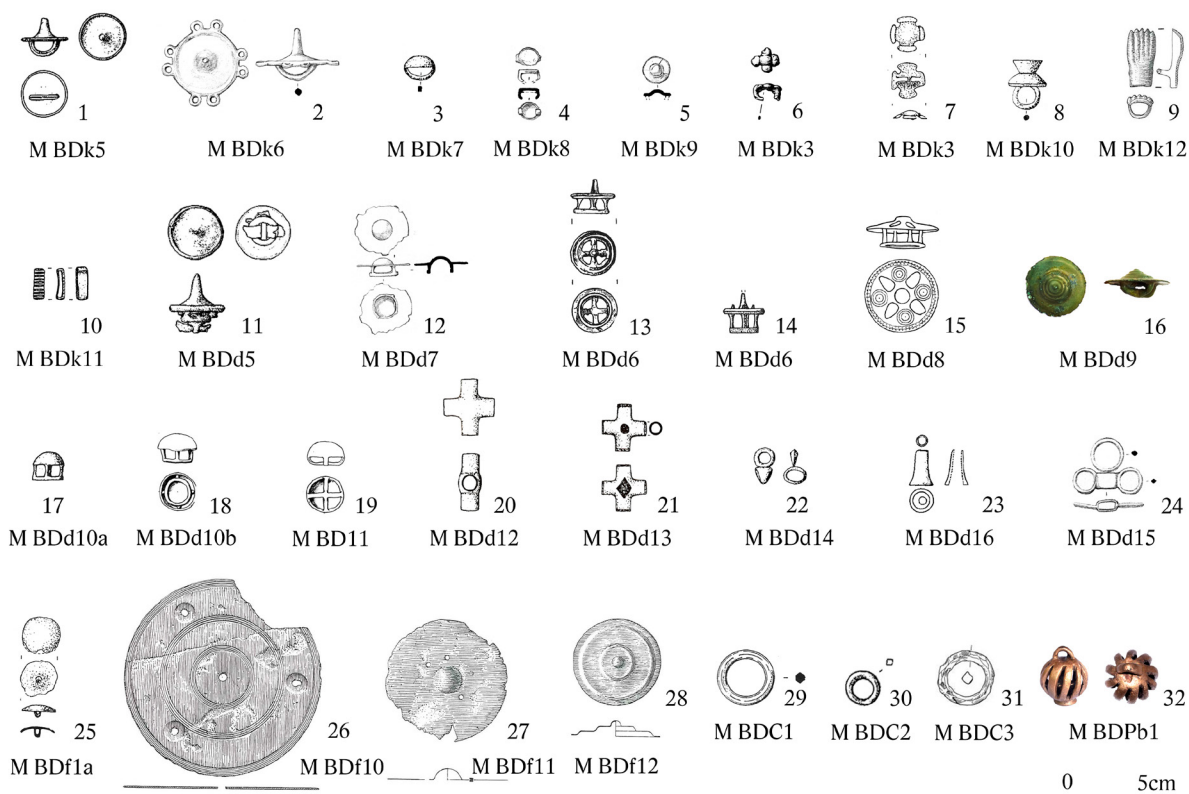

Fig. 45: Hallstatt Period decorations. 1, 11, 20, 22, 29 – 122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan”; 2 – 139. Hruřovany u Brna H1 – “U Tři mostů”; 3, 8, 21 – 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”; 4–5, 12, 23 – 140. Hruřovany u Brna H2 – “U Tři mostů”; 6 – 163. Slatinky PH without context – “Nivky”; 7, 10, 24 – 171. Trstěnice H3 – “Rybník”; 9, 25–27 – 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6; 13–15 – 151. Mokrá-Horákov – “Hlásnica”; 15 – 172. Určice H6 – “Hájové”; 16 – 142. Lanžhot – “Podsedky”; 17, 28 – 118. Bořovice H2 – “U Dvou závor”; 18–19 – 147. Modřice H3815 – “Rybníky”; 31 – 160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”; 32 – 167. Těšetice – “Sutny” (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 45: Ozdoby doby halštatské. 1, 11, 20, 22, 29 – 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“; 2 – 139. Hruřovany u Brna H1 – „U Tři mostů“; 3, 8, 21 – 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“; 4–5, 12, 23 – 140. Hruřovany u Brna H2 – „U Tři mostů“; 6 – 163. Slatinky PH bez kontextu – „Nivky“; 7, 10, 24 – 171. Trstěnice H3 – „Rybník“; 9, 25–27 – 136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; 13–15 – 151. Mokrá-Horákov – „Hlásnica“; 15 – 172. Určice H6 – „Hájové“; 16 – 142. Lanžhot – „Podsedky“; 17, 28 – 118. Bořovice H2 – „U Dvou závor“; 18–19 – 147. Modřice H3815 – „Rybníky“; 31 – 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“; 32 – 167. Těšetice – „Sutny“ (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

the specimen from the site 79. *Perná* – “*Kotelná*” (Fig. 41:3; Pl. 14:18) corresponds rather to the Thraco-Cimmerian horizon. In comparison with the specimens Ha C from Slatinice and Trstěnice, it shows a larger threading ring and decoration characteristic rather for Ha B3. The type thus can be dated generally to *Ha B3–C1a*.

Tutuli-like knob of the *Morařice* type (TUT 02c after Trachsel 2004; *M BDK5*). Tutuli-like knobs of the Hallstatt Period are characterised by a single threading ring, smooth profil and sharp, pointed ending. We record them from the sites 22. *Brno-Holásky H1 or H2* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:1; Pl. 27:1–12; 12 pcs), 152. *Morařice H1* – “*U Mohyly*” (Pl. 50:31) and 168. *Těšetice obj. 38* – “*Vinohrady*” (Pl. 53:6). It is likely a Moravian type, as it otherwise only appeared in Lubburg-Rammersdorf, Bavaria. Martin Trachsel places them in Ha C1b (Trachsel 2004, 549), but the Moravian specimens can be provably dated to *Ha C2a*.

79. *Perná* – “*Kotelná*” (obr. 41:3; Pl. 14:18) však odpovídá spíše ještě thráko-kimmerijskému horizontu. V porovnání s exempláři Ha C ze Slatinic a Trstěnic totiž vykazuje větší provlékací kroužek a výzdobu charakteristickou spíše pro Ha B3. Typ je tudíž možné datovat rámcově do *Ha B3–C1a*.

Tutulovitý knoflík typu *Morařice* (TUT 02c dle Trachsel 2004; *M BDK5*). Tutulovité knoflíky doby halštatské jsou charakteristické jedním provlékacím kroužkem, hladkou profilací a ostrým, špičatým zakončením. Evidujeme je z lokalit 22. *Brno-Holásky H1 nebo H2* – “*U Tuřan*” (obr. 45:1; Pl. 27:1–12; 12 ks), 152. *Morařice H1* – “*U Mohyly*” (Pl. 50:31) a 168. *Těšetice obj. 38* – “*Vinohrady*” (Pl. 53:6). Jde pravděpodobně o moravský typ, vyskytl se totiž již jen v bavorském Lubburgu-Rammersdorfu. Martin Trachsel jej klade do Ha C1b (Trachsel 2004, 549), ovšem moravské exempláře je možné datovat jistě do *Ha C2a*.

Tutuli-like knob with eight eyelets on the sides of the Gendorf type (TUT 01b after *Trachsel 2004; M BDK6*). We record them from the sites 193. *Hrušovany u Brna H1* – “*U Tří mostů*” (Fig. 45:2; Pl. 45:16–17; 2 pcs) and 152. *Morašice H1* – “*U Mohyly*” (Pl. 50:30). It is a rare type – it appeared in the Netherlands (Oss), Bavaria (Beratzhausen, Emmerting-Gendorf), Bohemia (Bylany), Poland (Kamieniec near Toruń) and Hungary (Somlóvásárhely). It is dated to the middle Ha C1 (*Trachsel 2004*, 547–548), but in Moravia it demonstrably still occurs in **Ha C2a** (the dating can be thus defined as **Ha C1b–C2a**).

Hemispherical knob of the Beratzhausen type (KNO 01d after *Trachsel 2004; M BDK7*). It was found at the localities 120. *Brno-Holásky H1* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:3; Pl. 24:29–40; 10 pcs), 121. *Brno-Holásky H2* – “*U Tuřan*” (Pl. 26:28–33; 6 pcs), 130. *Brno-Obřany H140* – “*V Širokých*” (Pl. 28:6–8; 3 pcs), 132. *Břeclav* – “*Žleby*” (Pl. 28:9), 134. *Dobelice* – “čp. 67” (Pl. 28:13), 140. *Hrušovany u Brna H2* – “*U Tří mostů*” (Pl. 47:7–8; 2 pcs), 145. *Modřice H1800* – “*Sádky*” (Pl. 48:14–15; 2 pcs), 150. *Mokrý-Horákov* (Pl. 48:32), 151. *Mokrý-Horákov* – “*Hlásnice*” (Pl. 49:6–18; 57 pcs), 152. *Morašice H1* – “*U Mohyly*” (Pl. 50:26; 35 pcs), 159. *Polkovice* (Pl. 51:11) and 160. *Seloutky H2/1926* – “*Na Šťastných*” (Pl. 52:7–8; 2 pcs). The type appears practically in all of Europe and is dated to **Ha C1a–C2a**, in Moravia even to **Ha C2b**²³ (*Trachsel 2004*, 648).

Flat knob of the Hrušovany type (*M BDK8*). This type has a similar construction as the type *M BDK8*, but its peak is flat. It appeared only at the site 140. *Hrušovany u Brna H2* – “*U Tří mostů*” (Fig. 45:4; Pl. 47:5,9; 2 pcs). Based on the other components of the grave, it can be dated to **Ha C2b**.

Hemispherical knob with a facet of the Emmerting type (KNO 06e after *Trachsel 2004; M BDK9*). The type is divided based on hemispherical peak of the knob and the facet to which the loop is attached. Its size is less than 2 cm. We know them from the sites 140. *Hrušovany u Brna H2* – “*U Tří mostů*” (Fig. 45:5; Pl. 47:10) and 174. *Zlín-Louky* – “*Kamenné dílce*” (Pl. 53:15). The typ appears both in Bavaria (Emmertingen, Grosseibstadt) and in Bohemia (Nehvizdky H1, Rvenice, Solany, Vikletice) and is dated to **Ha C2b** (*Trachsel 2004*, 472).

Cup-like knob of the Brno-Holásky type (*M BDK10*). Only a single piece was found at 120. *Brno-Holásky H1* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:8; Pl. 24:17), which is an absolute singularity; it can be dated according to the find unit as **Ha C2a**.

Elongated knob of the Obernricht type (KNO 11b after *Trachsel 2004; M BDK11*). From 171. *Trstěnice H3* – “*Ryb-*

Tutulovitý knoflík s osmi očky po stranách typu Gendorf (TUT 01b dle *Trachsel 2004; M BDK6*). Evidujeme jej z lokalit 193. *Hrušovany u Brna H1* – „*U Tří mostů*“ (obr. 45:2; Pl. 45:16–17; 2 ks) a 152. *Morašice H1* – „*U Mohyly*“ (Pl. 50:30). Jde o vzácně zastoupený typ – vyskytl se na území Holandska (Oss), Bavorska (Beratzhausen, Emmerting-Gendorf), Čech (Bylany), Polska (Kamieniec u Toruně) a Maďarska (Somlóvásárhely). Datován je do středního Ha C1 (*Trachsel 2004*, 547–548), na Moravě se však vyskytuje prokazatelně ještě v **Ha C2a** (tj. datování lze vymezit na **Ha C1b–C2a**).

Polokulovitý knoflík typu Beratzhausen (KNO 01d dle *Trachsel 2004; M BDK7*). Nalezen byl na lokalitách 120. *Brno-Holásky H1* – „*U Tuřan*“ (obr. 45:3; Pl. 24:29–40; 10 ks), 121. *Brno-Holásky H2* – „*U Tuřan*“ (Pl. 26:28–33; 6 ks), 130. *Brno-Obřany H140* – „*V Širokých*“ (Pl. 28:6–8; 3 ks), 132. *Břeclav* – „*Žleby*“ (Pl. 28:9), 134. *Dobelice* – „čp. 67“ (Pl. 28:13), 140. *Hrušovany u Brna H2* – „*U Tří mostů*“ (Pl. 47:7–8; 2 ks), 145. *Modřice H1800* – „*Sádky*“ (Pl. 48:14–15; 2 ks), 150. *Mokrý-Horákov* (Pl. 48:32), 151. *Mokrý-Horákov* – „*Hlásnice*“ (Pl. 49:6–18; 57 ks), 152. *Morašice H1* – „*U Mohyly*“ (Pl. 50:26; 35 ks), 159. *Polkovice* (Pl. 51:11) a 160. *Seloutky H2/1926* – „*Na Šťastných*“ (Pl. 52:7–8; 2 ks). Vyskytuje se prakticky v celé Evropě a je datován do **Ha C1a–C2a**, na Moravě až do **Ha C2b**²³ (*Trachsel 2004*, 648).

Rovný knoflík typu Hrušovany (*M BDK8*). Tento typ má podobnou konstrukci jako typ *M BDK8*, avšak jeho vrchol je rovný. Vyskytl se pouze na lokalitě 140. *Hrušovany u Brna H2* – „*U Tří mostů*“ (obr. 45:4; Pl. 47:5,9; 2 ks). Na základě dalších komponent hrobu je možné jej datovat do **Ha C2b**.

Polokulovitý knoflík s ploškou typu Emmerting (KNO 06e dle *Trachsel 2004; M BDK9*). Typ je vydělen na základě polokulovitého vrcholku knoflíku a plošky, na kterou je přichyceno poutko. Jeho velikost je menší než 2 cm. Známe jej z lokalit 140. *Hrušovany u Brna H2* – „*U Tří mostů*“ (obr. 45:5; Pl. 47:10) a 174. *Zlín-Louky* – „*Kamenné dílce*“ (Pl. 53:15). Vyskytuje se jak v Bavorsku (Emmertingen, Grosseibstadt), tak v Čechách (Nehvizdky H1, Rvenice, Solany, Vikletice) a je datován do **Ha C2b** (*Trachsel 2004*, 472).

Pohárkovitý knoflík typu Brno-Holásky (*M BDK10*). V 120. *Brně-Holáskách H1* – „*U Tuřan*“ (obr. 45:8; Pl. 24:17) byl nalezen pouze jediný kus, který je naprostým unikátem; datovat jej lze dle náleзовého celku do **Ha C2a**.

Podlouhlý knoflík typu Obernricht (KNO 11b dle *Trachsel 2004; M BDK11*). Z 171. *Trstěnic H3* – „*Rybníku*“

23 They demonstrably still appear on women's belts (e.g. *Vojkovice H111*, *H117*; *Golec 2005*, tab. 105:7b, 106:32) in **Ha D1–D2**.

23 Na ženských opascích (např. *Vojkovice H111*, *H117*; *Golec 2005*, tab. 105:7b, 106:32) se prokazatelně vyskytují ještě v **Ha D1–D2**.

ník” (Fig. 45:10; Pl. 53:10) we know 1 pc. It is a rare type, which only comes from three locations – Obernricht in Bavaria, Hradenín and Mírkovice in Bohemia. Knobs of this type appear in **Ha C1** and then again in **Ha D1b** (Trachsel 2004, 474).

Knob in shape of a paw of a beast of the Habrůvka type (MBDk12). We know a unique piece from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” 6 (Fig. 45:9; Pl. 43:6). Anna Meljukovová places the type in the area of the Northern Caucasus, its dating corresponds to **Ha D1b–D2** (Meljukova 2006).

Tutuli-like drag decoration of the Buchheim type (RFK 07 after Trachsel 2004; M BDD5). They appeared at the sites 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “U Tuřan” (Fig. 45:11; Pl. 27:14–17; 4 pcs) and 149. *Mokrý-Horákov* – “Horákovský hrad” (Pl. 48:30). It is a type represented rather in Bohemia (Lovosice, Straškov-Račíněves), Poland (Biskupin, Kamienec) and Slovenia (Doroslovo, Novo Mesto). It is dated to Ha C1b, but in Moravia demonstrably to **Ha C2a** (Trachsel 2004, 528).

Open tutuli-like drag decoration with five thorns of the Niederfellabrunn type (RFK 08 after Trachsel 2004; M BDD6). The drag decoration was found at the localities 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “U Tuřan” (Pl. 27:18–22; 5 pcs) and 151. *Mokrý-Horákov* – “Hlásnica” (Fig. 45:13–14; Pl. 49:19–20; 9 pcs). The core of their appearance lies in Bohemia (Dýšina, Lhotka). The dating is again a half-phase off of Martin Trachsel, who dates them to Ha C1b (Trachsel 2004, 528), but in Moravia they are safely proved in **Ha C2a**.

Drag decoration with a surface and hemispherical protrusion of the Solany type (RFK 10c after Trachsel 2004; M BDD7). It has been proved only in 140. *Hrušovany u Brna H2* – “U Tří mostů” (Fig. 45:12; Pl. 47:11–15, 48:1–2; 7 pcs) and 160. *Seloutky H2/1926* – “Na Štastných” (Pl. 52:1–6; 6 pcs). It is a little represented type appearing rather in Bohemia (Kyšice, Rvenice). It is dated to the middle Ha C2 (Trachsel 2004, 529), but in Moravia to **Ha C2b**.

Openwork drag decoration of the Oslavany type (M BDD8). The bent specimen from 172. *Určice H6* – “Hájové” (Fig. 45:15; Pl. 53:16) is distantly similar to the find from Somlóberg (Patek 1993, Abb. 47:7). However, its chronological-typological kinship is unclear, the same applies to the dating of the particular whole. So far, specimens of this type can only be dated generally to **Ha C2–D2**.

Stepped drag decoration of the La Butte type (KNO 06i after Trachsel 2004; M BDD9). The only piece is proved from 142. *Lanžhot* – “Podsedky” (Fig. 45:16; Pl. 48:8). The threading rings of this type have so far only been known from West Hallstatt Culture from Eberdingen-Hochdorf, Herbertingen-Hundersingen and Sainte-Colombe; they are dated to **Ha D2** (Trachsel 2004, 473).

Arched drag decoration of the Lhotka type (RFK 05b after Trachsel 2004; M BDD10a–b). We record it from

(obr. 45:10; Pl. 53:10) známe 1 kus. Jde o vzácný typ, který pochází jen ze tří lokalit – bavorského Obernrichtu a Hradenína, resp. Mírkovic v Čechách. Knoflíky tohoto typu se vyskytují v **Ha C1** a pak znovu až v **Ha D1b** (Trachsel 2004, 474).

Knoflík ve tvaru tlapy šelmy typu Habrůvka (MBDk12). Unikátní kus známe z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ 6 (obr. 45:9; Pl. 43:6). Anna Meljukovová je klade do oblasti severního Příkavkazí, jejich datování odpovídá **Ha D1b–D2** (Meljukova 2006).

Tutulovitá průvlečka typu Buchheim (RFK 07 dle Trachsel 2004; M BDD5). Vyskytla se na lokalitách 122. *Brno-Holásky H1 nebo H2* – „U Tuřan“ (obr. 45:11; Pl. 27:14–17; 4 ks) a 149. *Mokrý-Horákov* – „Horákovský hrad“ (Pl. 48:30). Jde o typ zastoupený spíše v Čechách (Lovosice, Straškov-Račíněves), Polsku (Biskupin, Kamienec) a Slovinsku (Doroslovo, Novo Mesto). Datován je do Ha C1b, na Moravě však prokazatelně do **Ha C2a** (Trachsel 2004, 528).

Otevřená tutulovitá průvlečka s pěti trny typu Niederfellabrunn (RFK 08 dle Trachsel 2004; M BDD6). Průvlečka byla nalezena na lokalitách 122. *Brno-Holásky H1 nebo H2* – „U Tuřan“ (Pl. 27:18–22; 5 ks) a 151. *Mokrý-Horákov* – „Hlásnica“ (obr. 45:13–14; Pl. 49:19–20; 9 ks). Jádrem výskytu leží v Čechách (Dýšina, Lhotka). Datace je opět o půl fáze posunutá oproti Martinu Trachselovi, který je datuje do Ha C1b (Trachsel 2004, 528), na Moravě jsou však bezpečně doloženy v **Ha C2a**.

Průvlečka s ploškou a polokulovým výstupkem typu Solany (RFK 10c dle Trachsel 2004; M BDD7). Doložit se je podařilo pouze v 140. *Hrušovanech u Brna H2* – „U Tří mostů“ (obr. 45:12; Pl. 47:11–15, 48:1–2; 7 ks) a 160. *Seloutkách H2/1926* – „Na Štastných“ (Pl. 52:1–6; 6 ks). Jde o málo zastoupený typ vyskytující se spíše v Čechách (Kyšice, Rvenice). Datovaný je do středního Ha C2 (Trachsel 2004, 529), na Moravě ale do **Ha C2b**.

Prolamovaná průvlečka typu Oslavany (M BDD8). Prolamovaný exemplář z 172. *Určic H6* – „Hájových“ (obr. 45:15; Pl. 53:16) se vzdáleně podobá nálezům ze Somlóbergu (Patek 1993, Abb. 47:7). Chronologicko-typologická příbuznost je však nejasná, to samé platí také o datování určického celku. Exempláře tohoto typu lze zatím datovat pouze obecně do **Ha C2–D2**.

Stupňovitá průvlečka typu La Butte (KNO 06i dle Trachsel 2004; M BDD9). Jediný kus je doložen z 142. *Lanžhoty* – „Podsedků“ (obr. 45:16; Pl. 48:8). Průvlečky tohoto typu byly dosud známy pouze ze západohalštatské kultury z Eberdingenu-Hochdorfu, Herbertingenu-Hundersingenu a Sainte-Colombe; datovány jsou do **Ha D2** (Trachsel 2004, 473).

Vyklenutá průvlečka typu Lhotka (RFK 05b dle Trachsel 2004; M BDD10a–b). Evidujeme ji z lokalit 118. *Bošo-*

the sites 118. *Bošovice H2* – “*U Dvou závor*” (Fig. 45:17; Pl. 24:2–5; 4 pcs; **M BDD10a**), 147. *Modřice H3815* – “*Rybníky*” (Fig. 45:18; Pl. 48:22–25; 4 pcs; **M BDD10b**), 150. *Mokrý-Horákov* (Pl. 48:33–34), 151. *Mokrý-Horákov* – “*Hlásnica*” (Pl. 49:21–23; 4 pcs), 162. *Slatinky PH 172* – “*Nivky*” (Pl. 52:22) and 166. *Šitbořice* – “*Šitbořické staré hory-Mladý*” (Pl. 53:4). It is a type appearing from France to Slovenia; it is chronologically placed in **the middle Ha C1–C2a**, but is dying out in **Ha C2b** (Trachsel 2004, 525). It is interesting that at 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” a unique bronze vessel on this type of threading ring was found (Pl. 45:1); it is the only evidence of the production of threading rings or decorations of the horse harness from Moravia.

Arched drag decoration with crossed ribbons of the Mitterkirchen type (KNO 03d after Trachsel 2004; **M BDD11**). We know several specimens from the site 147. *Modřice H3815* – “*Rybníky*” (Fig. 45:19; Pl. 48:26–29; 4 pcs). In Europe it appeared only in Mitterkirchen, Čížkovice and Hradenín; it is dated to Ha C1a (Trachsel 2004, 471), but the category of the Modřice specimens is rather later (**Ha C1b–C2a**).

Cross drag decoration of the Pullach type (KZR 02 after Trachsel 2004; **M BDD12**). The type is characterized by absence of the decoration; we know it from 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:20; Pl. 27:24–26; 3 pcs) and 156. *Pavlov 1* – “*Děvín*” (Pl. 51:7) as its analogies. We can mention Hallstatt H672, Mitterkirchen or Hradenín. While the type is dated to Ha C1b (Trachsel 2004, 479), in Moravia it demonstrably appears still in **Ha C2a**.

Cross drag decoration of the Legrad type (KZR 03 after Trachsel 2004; **M BDD13**). The type characterized by the openwork decoration we know from 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:21; Pl. 27:23) and 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” 6 (Pl. 43:7–8; 2 pcs). It is characteristic rather for Slovenia (Gradac, Legrad, Osovo) and its dating is not very conclusive – it appears from **Ha C1** at least until **Ha D1b** (Trachsel 2004, 479).

Drag decoration with two adjacent rings of the Brno-Holásky type (**M BDD14**). We know several pieces from 120. *Brno-Holásky H1* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:22; Pl. 24:18–27; 11 pcs). They are completely unique, but based on the overall dating of the grave can be placed in **Ha C2a**.

Drag decoration with three rings of the Hrušovany u Brna type (**M BDD15**). The unique “trefoil” drag decoration comes from 140. *Hrušovany u Brna H2* – “*U Tří mostů*” (Fig. 45:23; Pl. 47:4), based on other objects, it can be quite reliably dated to **Ha C2b**.

Tubular drag decoration of the Dobřčice type (**M BDD16**). We record it from 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “*U Tuřan*” (Fig. 45:24; Pl. 27:29) and 135. *Dobřčice* – “*Kamenec*” (Pl. 28:19). The item rarely occurs in Eastern Europe and the Caucasus in a relatively wide area; from analogies we can name e.g. Mezöcsát-Höröcsögös and Stillfried

vice H2 – “*U Dvou závor*” (obr. 45:17; Pl. 24:2–5; 4 ks; **M BDD10a**), 147. *Modřice H3815* – “*Rybníky*” (obr. 45:18; Pl. 48:22–25; 4 ks; **M BDD10b**), 150. *Mokrý-Horákov* (Pl. 48:33–34), 151. *Mokrý-Horákov* – “*Hlásnica*” (Pl. 49:21–23; 4 ks), 162. *Slatinky PH 172* – “*Nivky*” (Pl. 52:22) a 166. *Šitbořice* – “*Šitbořické staré hory-Mladý*” (Pl. 53:4). Jde o typ vyskytující se od Francie po Slovinsko; chronologicky je řazen do středního **Ha C1–C2a**, avšak vyznívá v **Ha C2b** (Trachsel 2004, 525). Zajímavé je, že v 136. *Habrůvce* – “*Býčí skála*” se vyskytl unikátní bronzový kadlub na tento typ průvlečky (Pl. 45:1); jde o jediný doklad výroby průvleček či ozdob koňského postroje z Moravy.

Vyklenutá průvlečka s překříženými pásky typu Mitterkirchen (KNO 03d dle Trachsel 2004; **M BDD11**). Několik exemplářů známe z lokality 147. *Modřice H3815* – “*Rybníky*” (obr. 45:19; Pl. 48:26–29; 4 ks). V Evropě se vyskytl pouze v Mitterkirchenu, Čížkovicích a Hradeníně; datován je do Ha C1a (Trachsel 2004, 471), zařazení modřických exemplářů je ale spíše mladší (**Ha C1b–C2a**).

Křížová průvlečka typu Pullach (KZR 02 dle Trachsel 2004; **M BDD12**). Typ charakterizovaný absencí výzdoby známe z 122. *Brna-Holásek H1 nebo H2* – “*U Tuřan*” (obr. 45:20; Pl. 27:24–26; 3 ks) a 156. *Pavlova 1* – “*Děvín*” (Pl. 51:7). Z analogií lze zmínit Hallstatt H672, Mitterkirchen nebo Hradenín. Typ je sice datován do Ha C1b (Trachsel 2004, 479), avšak na Moravě se prokazatelně vyskytuje ještě v **Ha C2a**.

Křížová průvlečka typu Legrad (KZR 03 dle Trachsel 2004; **M BDD13**). Typ charakterizovaný prolamovanou výzdobou známe z 122. *Brna-Holásek H1 nebo H2* – “*U Tuřan*” (obr. 45:21; Pl. 27:23) a 136. *Habrůvky* – “*Býčí skály*” 6 (Pl. 43:7–8; 2 ks). Charakteristický je spíše pro Slovinsko (Gradac, Legrad, Osovo) a datačně není příliš průkazný – vyskytuje se od **Ha C1** nejméně do **Ha D1b** (Trachsel 2004, 479).

Průvlečka se dvěma na sebe dosedajícími kroužky typu Brno-Holásky (**M BDD14**). Několik kusů známe z 120. *Brna-Holásek H1* – “*U Tuřan*” (obr. 45:22; Pl. 24:18–27; 11 ks). Jde o naprosté unikáty, které lze na základě celkového datování hrobu řadit do **Ha C2a**.

Průvlečka se třemi kruhy typu Hrušovany u Brna (**M BDD15**). Unikátní „trojlístkovitá“ průvlečka pochází z 140. *Hrušovany u Brna H2* – “*U Tří mostů*” (obr. 45:23; Pl. 47:4), na základě ostatních předmětů ji lze poměrně spolehlivě datovat do **Ha C2b**.

Rourkovitá průvlečka typu Dobřčice (**M BDD16**). Evidujeme ji z 122. *Brna-Holásek H1 nebo H2* – “*U Tuřan*” (obr. 45:24; Pl. 27:29) a 135. *Dobřčice* – “*Kamenec*” (Pl. 28:19). Předmět se vzácně vyskytuje ve východní Evropě a na Kavkazu na poměrně širokém území; z analogií lze jmenovat např. Mezöcsát-Höröcsögös a Stillfried (Metzner-Nebelsick 2002, 542; Patek 1993, Abb. 31:27), kde

(Metzner-Nebelsick 2002, 542; Patek 1993, Abb. 31:27), where they are part of a man's costume, while in Moravia the function of decorations of a harness cannot be excluded. The dating likely corresponds to **Ha C2a–D1a**.

Flat phalera of the Kuřim type (MBDf1a). One specimen is recorded from 171. *Trstěnice H3* – “Rybník” (Fig. 45:25; Pl. 53:13) and another one from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” 6 (Pl. 44:12). It is a type surviving from the Bronze Age, as it appears in **Ha C1a**; but it then reappears in the Late Hallstatt Period (**Ha D1b–D3**) and subsequently in the La Tène Period.

Flat phalera of the Opařany type (FAL 16b after Trachsel 2004; MBDf10). We know a specimen from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” 6 (Fig. 45:26; Pl. 44:7). They are rarely appearing phaleras, we only record them from Opařany, Rehling, Herbertingen-Hundersingen – “Heuneburg” and Lubsko in Poland. They are dated to **Ha D1a** (Trachsel 2004, 452); the specimen from *Habrůvka* – “Býčí skála” comes most likely from **Ha D1b**.

Phalera of the Obernricht type (FAL 17b after Trachsel 2004; MBDf11). We record this type from 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” 6 (Fig. 45:27; Pl. 44:3,5; 2 pcs), it appears rather rarely (Augsburg-Wellenburg, Altheim-Heiligkreuztal – “Hochmichele” or Mirkovice H11). It is dated to **Ha D1b** (Trachsel 2004, 453).

Stepped phalera of the Niederrieden type (FAL 17d after Trachsel 2004; MBDf12). Several specimens were found in 136. *Habrůvka* – “Býčí skála” 6 (Fig. 45:28; Pl. 44:2,4,6,8–11). It is a type which has only reappeared in Dillingen and Niederrieden; it is dated to **Ha D2b–D3** (Trachsel 2004, 453).

Circle of the Bošovice type (RGN 04a after Trachsel 2004; MBDC1). They are bronze rings larger than 3.4 cm. They have a smooth, square-, heptagonal- or octagonal profile. We know them from the sites 118. *Bošovice H2* – “UDvou závor” (Fig. 45:29; Pl. 24:9–10,12–14; 5 pcs), 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “U Tuřan” (Pl. 27:30–33; 19 pcs), 151. *Mokrý-Horákov* – “Hlásnice” (Pl. 50:4–8,10–11,13–14,17–19; 12 pcs), 152. *Morašice H1* – “U Mohyly” (Pl. 50:33–34,37; 4 pcs), 162. *Slatinky PH 172* – “Nivky” and 171. *Trstěnice H3* – “Rybník” (Pl. 53:14). Martin Trachsel (2004, 532) set their chronological occurrence in **Ha C1**, but in Moravia they appeared at the earliest in **Ha C1b** and still at least in **Ha C2a**.

Circle of the Asperg type (RGN 04b after Trachsel 2004; MBDC2). The type is characterized by its size that is less than 3.4 cm. Its specimens have a smooth, square-, heptagonal- or octagonal profile. They appeared at the localities 121. *Brno-Holásky H2* – “U Tuřan” (Pl. 26:36–38; 2 pcs and 9 fragments + chain from 3 segments Pl. 26:35), 122. *Brno-Holásky H1 or H2* – “U Tuřan” (Fig. 45:30; Pl. 27:34; 12 pcs + 3 fragments), 123. *Brno-Holásky H3* – “U Tuřan” (Pl. 28:2), 139. *Hrušovany u Brna H1* – “U Tří mostů”

však jde o součásti mužského kroje, zatímco na Moravě nelze vyloučit funkci ozdoby postroje. Datování odpovídá pravděpodobně **Ha C2a–D1a**.

Plochá faléra typu Kuřim (M BDF1a). Jeden exemplář evidujeme z 171. *Trstěnice H3* – „Rybníku“ (obr. 45:25; Pl. 53:13) a 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ 6 (Pl. 44:12). Jde o typ dožívající ještě z doby bronzové, vyskytuje se tudíž v **Ha C1a**; poté se však objevuje znovu v pozdní době halštatské (**Ha D1b–D3**) a následně v době laténské.

Plochá faléra typu Opařany (FAL 16b dle Trachsel 2004; M BDF10). Exemplář známe z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ 6 (obr. 45:26; Pl. 44:7). Jde o vzácně se vyskytující faléry, evidujeme je již jen z Opařan, Rehlingu, Herbertingenu-Hundersingenu – „Heuneburgu“ a polského Lubsku. Datovány jsou do **Ha D1a** (Trachsel 2004, 452), exemplář z *Habrůvky* – „Býčí skály“ pochází nejspíše ještě z **Ha D1b**.

Faléra typu Obernricht (FAL 17b dle Trachsel 2004; M BDF11). Typ evidujeme z 136. *Habrůvky* – „Býčí skály“ 6 (obr. 45:27; Pl. 44:3,5; 2 ks), vyskytuje se spíše vzácně (Augsburg-Wellenburg, Altheim-Heiligkreuztal – „Hochmichele“ či Mirkovice H11). Datován je do **Ha D1b** (Trachsel 2004, 453).

Stupňovitá faléra typu Niederrieden (FAL 17d dle Trachsel 2004; M BDF12). V 136. *Habrůvce* – „Býčí skále“ 6 (obr. 45:28; Pl. 44:2,4,6,8–11) bylo zjištěno několik exemplářů. Jde o typ, který se vyskytl již jen v Dillingenu a Niederriedenu; datován je do **Ha D2b–D3** (Trachsel 2004; 453).

Kroužek typu Bošovice (RGN 04a dle Trachsel 2004; MBDC1). Jde o bronzové kroužky větší než 3,4 cm. Mají hladkou, čtyř-, šesti- či osmiúhelníkovou profilaci. Známe je z lokalit 118. *Bošovice H2* – „UDvou závor“ (obr. 45:29; Pl. 24:9–10,12–14; 5 ks), 122. *Brno-Holásky H1 nebo H2* – „U Tuřan“ (Pl. 27:30–33; 19 ks), 151. *Mokrý-Horákov* – „Hlásnice“ (Pl. 50:4–8,10–11,13–14,17–19; 12 ks), 152. *Morašice H1* – „U Mohyly“ (Pl. 50:33–34,37; 4 ks), 162. *Slatinky PH 172* – „Nivky“ a 171. *Trstěnice H3* – „Rybník“ (Pl. 53:14). Martin Trachsel (2004, 532) stanovuje jejich chronologický výskyt do **Ha C1**, na Moravě se však vyskytují nejdříve v **Ha C1b** a ještě minimálně v **Ha C2a**.

Kroužek typu Asperg (RGN 04b dle Trachsel 2004; MBDC2). Typ vyděluje velikost menší než 3,4 cm. Mají hladkou, čtyř-, šesti- či osmiúhelníkovou profilaci. Vyskytly se na lokalitách 121. *Brno-Holásky H2* – „U Tuřan“ (Pl. 26:36–38; 2 ks a 9 fragmentů + řetěz ze tří segmentů Pl. 26:35), 122. *Brno-Holásky H1 nebo H2* – „U Tuřan“ (obr. 45:30; Pl. 27:34; 12 ks + 3 fragmenty), 123. *Brno-Holásky H3* – „U Tuřan“ (Pl. 28:2), 139. *Hrušovany u Brna H1* – „U Tří mostů“ (Pl. 46:3–4,6; 3 ks), 140. *Hrušovany u Brna H2* – „U Tří mostů“ (Pl. 48:3), 145. *Modřice H1800* –

Fig. 46: Reconstruction of harness from the Hallstatt Period (phase Ha C2) after findings from 120.–121. Brno-Holásky – „U Tuřan“ (with components M BB6 and M BDK7) and demonstration of its use (photo: D. Cvakálek).

Obr. 46: Rekonstrukce postroje z doby halštatské (fáze Ha C2) dle nálezů z 120.–121. Brna-Holásek – „U Tuřan“ (s komponentami M BB6 a M BDK7) a ukázka jeho použití (foto: D. Cvakálek).

(Pl. 46:3–4,6; 3 pcs), 140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tři mostů“ (Pl. 48:3), 145. Modřice H1800 – „Sádky“ (Pl. 48:13), 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (Pl. 50:9,12,15–16,20–25; 10 pcs), 152. Morašice H1 – „UMohyly“ (Pl. 50:28–29,34–35; 4 pcs) and 162. Slatinky PH 172 – „Nivky“ (Pl. 52:23–24; 2 pcs). According to Martin Trachsel (2004, 532) they have three peaks of appearance – Ha C1b, Ha C2a and Ha D3 – LT A. In Moravia, the core of the appearance is particularly in **Ha C2**.

Circle of the Seloutky type (M BDC3). They are iron rings larger than 2.5 cm; they were likely parts of the bit or harnesses; they could form chains. We record them from the sites 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (Pl. 26:23–27 + chain Pl. 26:40), 139. Hrušovany u Brna H1 – „UTři mostů“ (Pl. 45:15,18, 46:2; 3 pcs + chain Pl. 45:19), 140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tři mostů“ (Pl. 48:4–7; 4 pcs), 147. Modřice H3815 – „Rybníky“ (Pl. 48:19–20; 2 pcs), 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (Pl. 50:2–3; 2 pcs), 152. Morašice H1 – „UMohyly“ (Pl. 50:32–36,38; 9 pcs), 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“ (Pl. 51:4–5; 2 pcs) and 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“ (Fig. 45:31; Pl. 52:10–20; 11 pcs). In Moravia, they appear especially in **Ha C2**, they reappear in the La Tène Period.

„Sádky“ (Pl. 48:13), 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (Pl. 50:9,12,15–16,20–25; 10 ks), 152. Morašice H1 – „UMohyly“ (Pl. 50:28–29,34–35; 4 ks) a 162. Slatinky PH 172 – „Nivky“ (Pl. 52:23–24; 2 ks). Dle Martina Trachsel (2004, 532) mají tři vrcholy výskytu – Ha C1b, Ha C2a a Ha D3 – LT A. Na Moravě spadá těžiště jejich výskytu zejména do **Ha C2**.

Kroužek typu Seloutky (M BDC3). Jde o železné kroužky větší než 2,5 cm, které pravděpodobně byly součástí udidla či postrojů a mohou tvořit řetězy. Evidujeme je z lokalit 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (Pl. 26:23–27 + řetěz Pl. 26:40), 139. Hrušovany u Brna H1 – „UTři mostů“ (Pl. 45:15,18, 46:2; 3 ks + řetěz Pl. 45:19), 140. Hrušovany u Brna H2 – „UTři mostů“ (Pl. 48:4–7; 4 ks), 147. Modřice H3815 – „Rybníky“ (Pl. 48:19–20; 2 ks), 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“ (Pl. 50:2–3; 2 ks), 152. Morašice H1 – „UMohyly“ (Pl. 50:32–36,38; 9 ks), 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“ (Pl. 51:4–5; 2 ks) a 160. Seloutky H2/1926 – „Na Šťastných“ (obr. 45:31; Pl. 52:10–20; 11 ks). Na Moravě se vyskytují zejména v **Ha C2**, poté se objevují v době laténské.

Prolamovaná rolnička typu Těšetice (M BDPb1). Na lokalitě 167. Těšetice – „Sutny“ (obr. 45:32; Pl. 53:5) byl

Openwork pellet bell of the Těšetice type (M BDPb1).

One piece was discovered at the site 167. *Těšetice* – “*Sutny*” (Fig. 45:32; Pl. 53:5). According to Beate-Marie Pomberger (2017), these items appear already from Ha B3, particularly in hoards (Hungary – Simaság I, Simaság II; Croatia – Šarengrad), in the Hallstatt Period in Ha C–D1 especially in Switzerland (Bex, Sion, Bussy, Subingen 1, Wetzikon). They are spherical pellet bells with a foot; we know the same type from Těšetice. Similar bells, belonging to a woman’s belt, are known from Habrůvka – Býčí skála (Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 20:218a). The dating of the belt from Býčí skála is however later, at the earliest Ha D1b, the occurrence of these items in Moravia corresponds rather to **Ha C–D1b**.

5.7.3 Harness of the La Tène Period

Bits (M BB)

Bit of the Beine type (MST 16c after Trachsel 2004; **M BB10**). It is likely the middle of the two-part (?) bit coming from 199. *Lukov* – “*Ostroh*” (Fig. 47:6; Pl. 56:6) and 211. *Provodov* – “*Rysov*” (Fig. 47:9; Pl. 60:10). The type appears in Bohemia (Mirkovice, Skalice) and in France (Beine, Chassemy); it is dated to the late phase of **LTA** (Trachsel 2004, 491).

Bit of the Provodov type (M BB11). We record a unique specimen from 211. *Provodov* – “*Rysov*” (Fig. 47:11; Pl. 61:1). According to its size and its decorated cheek-pieces, it is similar to the bits of the Sedlec type (found in Donauwörth in Bavaria and in Nevězice, Sedlec-Hůrka, Želkovice in Bohemia and in Chassemy – “*La fosse Chapelet*” in France; Trachsel 2004, 491) dated to **LTA**, but it differs from them with the middle part formed by a simple clamp. However, similarly small bits no longer appear in the following stages.

Smooth bit of the Bořitov type (14A after Werner 1988; **M BB12**). It is a two-part bit formed by a bit with a square cross-section (**M BB12a**), or with a rectangular distinctly flat cross-section (**M BB12b**). We know them from the sites 177. *Boršice u Blatnice* – “*Lipinka*” (Fig. 47:1; Pl. 54:2), 178. *Bořitov* – “*Písky*” (Fig. 47:2; Pl. 54:9), 182. *Buchlovice* – “*Barborka*” (Fig. 47:3; Pl. 55:1), 191. *Ježkovice* – “*Černov*” (Fig. 47:4; Pl. 55:15), 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 47:7–8; Pl. 58:2–3; 2 pcs) and 211. *Provodov 1* – “*Rysov*” (Fig. 47:10, 13–14, 16–19; Pl. 60:7, 11, 61:2–4, 62:1, 3; 7 pcs). It is the most abundantly widespread type of La Tène bit, it is dated **from LT C1, fading away only in the Roman Period** (Werner 1988, 65, Taf. 87).

Profiled bit of the Dezmir type (14C after Werner 1988; **M BB13**). We record only one piece from 211. *Provodov 1* – “*Rysov*” (Fig. 47:12; Pl. 60:12). The core of their appearance lies in the Balkans (e.g. Dezmir, Lozna), the type is dated to **LT C1–D2** (Werner 1988, 66–69, Taf. 87).

objeven 1 kus. Dle Beate-Marie Pombergerové (2017) se tyto předměty vyskytují již od Ha B3 zejména v depotech (Maďarsko – Simaság I, Simaság II; Chorvatsko – Šarengrad), v době halštatské v Ha C–D1 zejména ve Švýcarsku (Bex, Sion, Bussy, Subingen 1, Wetzikon). Jde o kulovité rolničky s nožkou, stejný typ známe z Těšetic. Podobné rolničky, zde však náležející ženskému opasku, známe ještě z Habrůvky – Býčí skály (Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 20:218a). Datování opasku z Býčí skály je však pozdější, nejdříve Ha D1b, výskyt těchto předmětů na Moravě odpovídá spíše **Ha C–D1b**.

5.7.3 Postroj doby laténské

Udidla (M BB)

Udidlo typu Beine (MST 16c dle Trachsel 2004; **M BB10**). Pravděpodobně polovina dvoučlánekového (?) udidla pochází z 199. *Lukova* – “*Ostrohu*” (obr. 47:6; Pl. 56:6) a 211. *Provodova* – “*Rysova*” (obr. 47:9; Pl. 60:10). Typ se vyskytuje v Čechách (Mirkovice, Skalice) a ve Francii (Beine, Chassemy); je datován do pozdní fáze stupně **LTA** (Trachsel 2004, 491).

Udidlo typu Provodov (M BB11). Unikátní exemplář evidujeme z 211. *Provodova* – “*Rysova*” (obr. 47:11; Pl. 61:1). Dle velikosti a zdobených postranic se podobá udidlům typu Sedlec (nalezeným v bavorském Donauwörthu, v Čechách v Nevězicích, Sedleci-Hůrce, Želkovicích a ve francouzském Chassemy – “*La fosse Chapelet*”; Trachsel 2004, 491) datovaným do **LTA**, liší se však středovou částí tvořenou prostou svorkou. V následujících stupních se však podobně drobná udidla již nevyskytují.

Hladké udidlo typu Bořitov (14A dle Werner 1988; **M BB12**). Jde o dvoučláneková udidla tvořená udítky se čtvercovým průřezem (**M BB12a**), nebo s obdélným výrazně plochým průřezem (**M BB12b**). Známe je z lokalit 177. *Boršice u Blatnice* – “*Lipinka*” (obr. 47:1; Pl. 54:2), 178. *Bořitov* – “*Písky*” (obr. 47:2; Pl. 54:9), 182. *Buchlovice* – “*Barborka*” (obr. 47:3; Pl. 55:1), 191. *Ježkovice* – “*Černov*” (obr. 47:4; Pl. 55:15), 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (obr. 47:7–8; Pl. 58:2–3; 2 ks) a 211. *Provodov 1* – “*Rysov*” (obr. 47:10, 13–14, 16–19; Pl. 60:7, 11, 61:2–4, 62:1, 3; 7 ks). Jde o nejhojněji rozšířený typ laténského udidla, je datován **od LT C1, doznívá až v době římské** (Werner 1988, 65, Taf. 87).

Profílované udidlo typu Dezmir (14C dle Werner 1988; **M BB13**). Evidujeme pouze jediný kus z 211. *Provodova 1* – “*Rysova*” (obr. 47:12; Pl. 60:12). Jádro výskytu leží na Balkáně (např. Dezmir, Lozna), typ je datován do **LT C1–D2** (Werner 1988, 66–69, Taf. 87).

Toggle-like one-segment bit of the Lukov type (14A after Werner 1988; **M BB14**). The only piece appeared in 199. Lukov – “Ostroh” (Fig. 47:5; Pl. 56:8). The type occurred at the site La Tène, it can generally be dated to the La Tène Period (timeframe **LTB1–D**; Schönfelder 2002, 251).

Roubikovité jednočlánekové udidlo typu Lukov (14A dle Werner 1988; **M BB14**). Jediný kus se vyskytl v 199. Lukově – „Ostrohu“ (obr. 47:5; Pl. 56:8). Typ se vyskytl na lokalitě La Tène, datovat jej lze spíše obecně do doby laténské (rozmezí **LTB1–D**; Schönfelder 2002, 251).

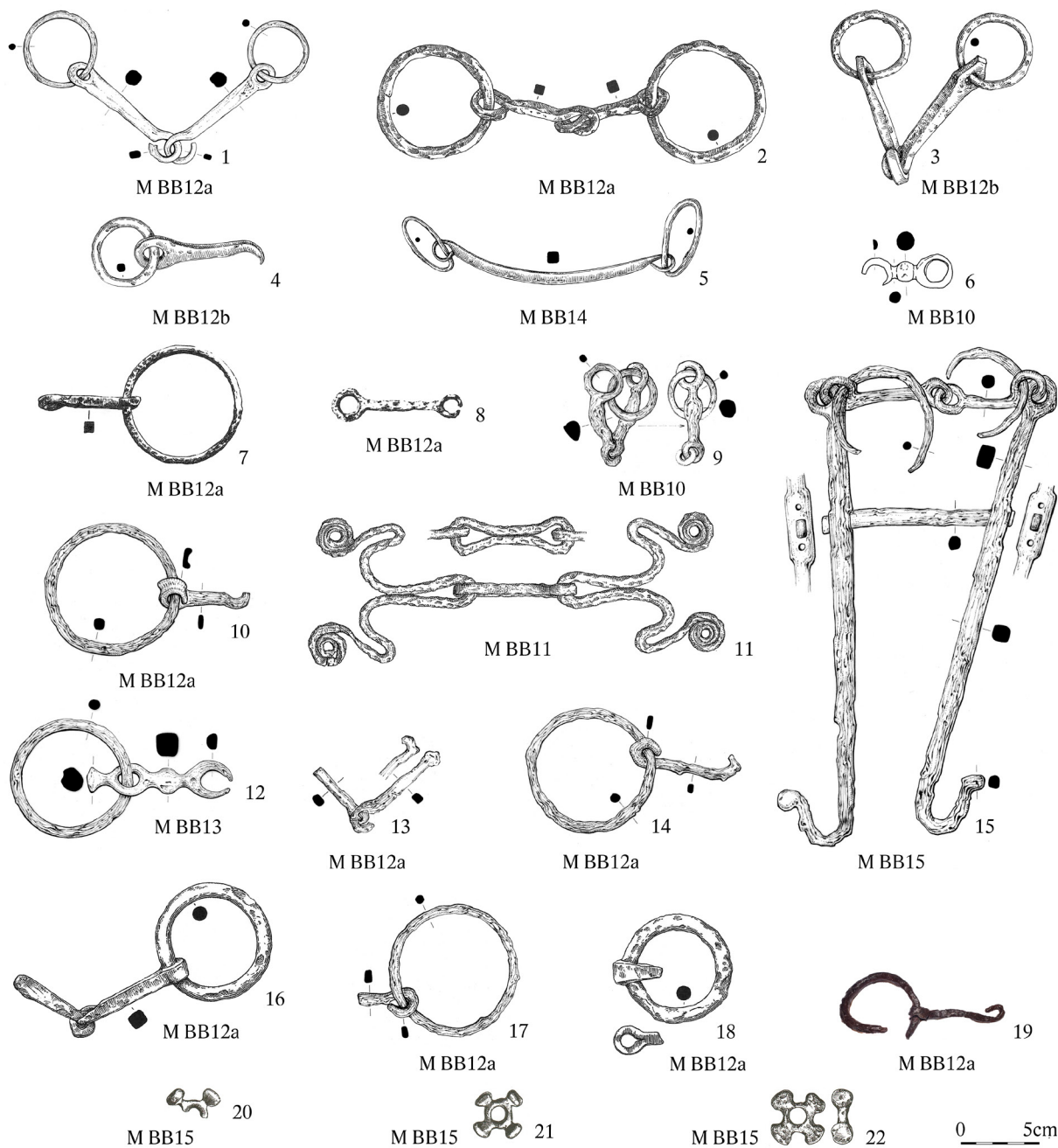

Fig. 47: Bits of the La Tène Period. 1 – 177. Boršice u Blatnice – “Lipinka”; 2 – 178. Bořitov – “Pisky”; 3 – 182. Buchlovice – “Barborka”; 4 – 191. Ježkovice – “Černov”; 5 – 6 – 199. Lukov – “Ostroh”; 7 – 8, 20 – 22 – 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”; 9 – 19 – 211. Provodov – “Rysov” (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 47: Udidla doby laténské. 1 – 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“; 2 – 178. Bořitov – „Pisky“; 3 – 182. Buchlovice – „Barborka“; 4 – 191. Ježkovice – „Černov“; 5 – 6 – 199. Lukov – „Ostroh“; 7 – 8, 20 – 22 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“, 9 – 19 – 211. Provodov – „Rysov“ (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

Bit of the Thracian type (16A after Werner 1988; **M BB15**). We record a completely preserved bit from 211. *Provodov 1* – “Rysov” (Fig. 47:15; Pl. 62:2), then from 200. *Malé Hradisko* – “Staré Hradisko” (Fig. 47:20–22; Pl. 58:6–8) four-roll central decorations. It is a widespread type especially in the Balkans (Blandiana, Kameno Opole, Bělehrad – “Karaburma”), dated to the **LT C2–D2** (Werner 1988, 81–100, Taf. 87).

Excursus – Early La Tène bits

Early La Tène bits are remarkable mainly for their small size. In Moravia, they are documented from 199. *Lukov* – “Ostroh” (Fig. 47:6; Pl. 56:6) and 211. *Provodov* – “Rysov” (Fig. 47:9, 11; Pl. 61:1, 10). Some specimens are only one-segment and the central part only measures 6–7 cm (e.g. Sedlec-Hůrka, Želkovice or Donauwörth; Šaldová ed. 1988, 208, Taf. XXXIX:8–9, XLI:8–9; Pauli 1983, 468–485, Abb. 1). It has been demonstrated experimentally (see chap. 7) that this bit cannot be used even on a pony. The question thus arises of what it belonged to. The opinion circulates in the literature that they could be bits for deer (most recently Chytráček et al. 2020). The possibility of domesticating a deer seems unlikely, even though similar animals are routinely ridden (e.g. the Sami tribe travel on reindeer), but we can observe certain indications. The deer was already a sacred animal or god in the Hallstatt Period, a figurative depiction known from a carriage from Strettweg, where a human figure lifts an axe to sacrifice a deer (*Jockenhövel – Knoche* 2003, 196). Two-dimensional depictions are also important – on vessels from Biskupin and Lazy in particular, where four horse riders and two deer riders are depicted; from Val Camonica we know a depiction of riders on a deer surrounded by three figures (*Gediga* 2002, 117). In the Champagne region, we even register a deer grave with a bit and harness decorations (Pauli 1983, 468–471, Abb. 4). In the La Tène Period, the god–deer–was given a name–Cernunnos. Whether the deer were actually ridden, whether it was their symbolic taming, or whether a new, extremely small breed of horses appeared in the early days of La Tène remains the subject of discussion.

Cheek-piece (M BC)

Cheek-piece of the bit of the Býkovice type (M BC15). We record a specimen from 183. *Býkovice* – “Na Příčnickách” (Fig. 48:3; Pl. 55:7), which is similar to the cheek-piece of the Berru type (TKN 15b after Trachsel 2004, 547), dated to **LTA–B1a**. The artefact from Býkovice is, nevertheless, furnished only with one opening and so may represent a local type of Early (?) La Tène cheek-piece.

Cheek-piece of the bit of the Mukačevo type (5B after Werner 1988; **M BC16**). We record one piece each from 178. *Bořitov* – “Písky” (Fig. 48:2; Pl. 54:6) and 200. *Malé Hradisko* – “Staré Hradisko” (Fig. 48:4; Pl. 58:4).

Udidlo thráckého typu (16A dle Werner 1988; **MBB15**). Z 211. *Provodova 1* – „Rysova“ (obr. 47:15; Pl. 62:2) evidujeme kompletně dochované udidlo, z 200. *Malého Hradiska* – „Starého Hradiska“ (obr. 47:20–22; Pl. 58:6–8) pak čtyřvřivalkové středové ozdoby. Jde o typ rozšířený zejména na Balkáně (Blandiana, Kameno Opole, Bělehrad – „Karaburma“), datovaný do **LT C2–D2** (Werner 1988, 81–100, Taf. 87).

Exkurs – Časně laténská udidla

Časně laténská udidla jsou pozoruhodná zejména kvůli malé velikosti udítek. Z Moravy jsou to nálezy z 199. *Lukova* – „Ostrohu“ (obr. 47:6; Pl. 56:6) a 211. *Provodova* – „Rysova“ (obr. 47:9, 11; Pl. 61:1, 10). Některé exempláře jsou pouze jednočláňkové a středová část měří pouhých 6–7 cm (např. Sedlec-Hůrka, Želkovice či Donauwörth; Šaldová ed. 1988, 208, Taf. XXXIX:8–9, XLI:8–9; Pauli 1983, 468–485, Abb. 1). Experimentálně bylo prokázáno (viz kap. 7), že toto udidlo nelze použít ani na ponyho. Nabízí se tudíž otázka, komu patřilo. V literatuře koluje názor, že by mohlo jít o udidla určená jelenům (nejnověji Chytráček et al. 2020). Jakkoli se možnost ochočít jelena zdá nepravděpodobná, i když podobná zvířata běžně ježděna jsou (např. kmen Sámi jezdí na sobech), jisté indicie můžeme sledovat. Jelen je již pro dobu halštatskou posvátným zvířetem či bohem, figurální vyobrazení známe z vozíku ze Strettwegu, kde nad ním lidská postava zdvihá sekeru k obětování (*Jockenhövel – Knoche* 2003, 196). Důležitá jsou také dvourozměrná zobrazení – na nádobách z Biskupinu a zejména Lazy, kde jsou vyobrazení čtyři jezdci na koních a dva na jelenech, z Val Camonicy známe jezdce na jelenovi obklopeného třemi postavami (*Gediga* 2002, 117). V oblasti Champagne dokonce evidujeme hrob jelena s udidlem a ozdobami postroje (Pauli 1983, 468–471, Abb. 4). V době laténské již bůh – jelen – dostal jméno – Cernunnos. Zda byli jeleni skutečně ježděni, zda snad šlo o jejich symbolické zkrocení, nebo zda se v časně době laténské objevilo nové, extrémně malé plemeno koní, zůstává předmětem diskuzí.

Postranice (M BC)

Postranice udidla typu Býkovice (M BC15). Z 183. *Býkovice* – „Na Příčnickách“ (obr. 48:3; Pl. 55:7) evidujeme exemplář, který se podobá postranicím typu Berru (TKN 15b dle Trachsel 2004, 547), datovaným do **LTA–B1a**. Artefakt z Býkovic je však opatřen pouze jediným otvorem, a jde tudíž možná o lokální typ časně (?) laténské postranice.

Postranice udidla typu Mukačevo (5B dle Werner 1988; **M BC16**). Z 178. *Bořitova* – „Písků“ (obr. 48:2; Pl. 54:6) a 200. *Malého Hradiska* – „Starého Hradiska“ (obr. 48:4; Pl. 58:4) evidujeme po 1 kuse. Analogie existují z lokalit

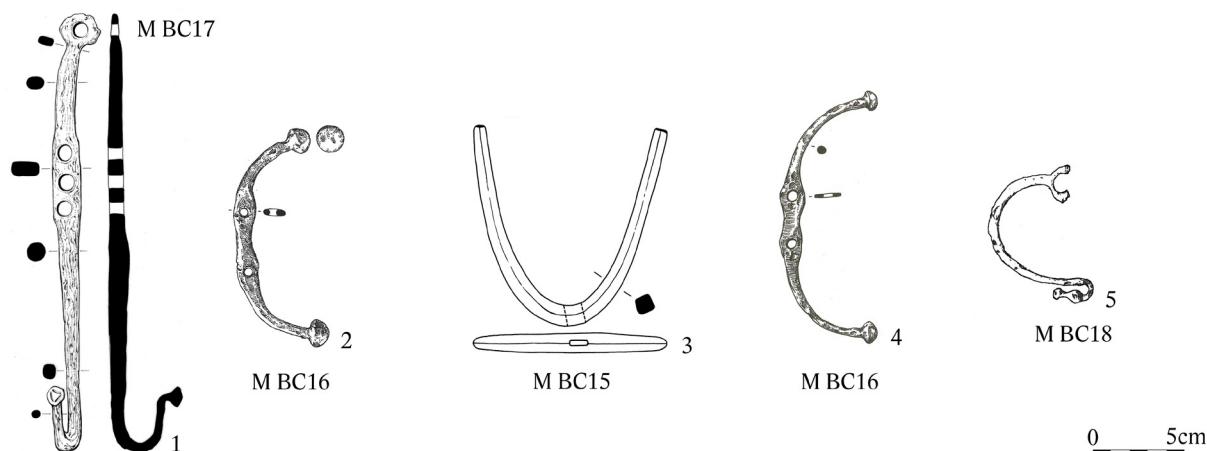

Fig. 48: Cheek-pieces of the La Tène period. 1 – 177. Boršice u Blatnice – “Lipinka”; 2 – 178. Bořitov – “Pisky”; 3 – 183. Býkovice – “Na Přičníkách”; 4–5 – 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko” (1 – drawing: A. Pešková; 2 – after: Čížmář 2003, obr. 14:1; 3 – drawing: M. Novák; 4 – after: Čížmář 2003, obr. 14:2; 5 – after: Meduna 1970, Taf. 21:1; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 48: Postranice doby laténské. 1 – 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“; 2 – 178. Bořitov – „Pisky“; 3 – 183. Býkovice – „Na Přičníkách“; 4–5 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (1 – kresba: A. Pešková; 2 – podle: Čížmář 2003, obr. 14:1; 3 – kresba: M. Novák; 4 – podle: Čížmář 2003, obr. 14:2; 5 – podle: Meduna 1970, Taf. 21:1; sestavila: Z. Mírová).

Analogies exist from the sites Mukačevo – “Gališ-Lovačka” or Dobrosloveni, these specimens are dated to **LT B1–B2** (Werner 1988, 41, Taf. 87).

Cheek-piece of the bit of the Thracian type (16A after Werner 1988; **MBC17**). We know one specimen from 177. Boršice u Blatnice – “Lipinka” (Fig. 48:1; Pl. 54:5), other 2 pcs are preserved on a complete bit from 211. Provodov – “Rysov” (Pl. 62:2) and an as-yet unpublished specimen was acquired from Zadní Arnoštov – “Na Žlábkách”.²⁴ It is a type widespread especially in the Balkans (Blandiana, Kameno Opole, Bělehrad – “Karaburma”), dated to the **LT C2–D2** (Werner 1988, 81–100, Taf. 87).

Cheek-piece of the bit of the Italian type (17 after Werner 1988; **MBC18**). Two pieces are proved from 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko” (Fig. 48:5; Pl. 58:5). The type is widespread just as the bit of the Thracian type especially in the Balkans (Craiva, Piatra Roșie); it only differs in the time of occurrence and shape of the cheek-pieces. It is dated to the **LTD1–D2** (Werner 1988, 103–105, Taf. 87).

Decorations (MBD)

Shamrock-shaped drag decoration of the Staré Hradisko type (MBD16a–b). Two subtypes can be divided – a variant with a circular centre, often equipped with a triquetra motif (M B D16a), and a variant with three small protu-

Mukačevo – „Gališ-Lovačka” či Dobrosloveni, tyto exempláře jsou datovány do **LT B1–B2** (Werner 1988, 41, Taf. 87).

Postranice udidla thráckého typu (16A dle Werner 1988; **MBC17**). Z 177. Boršic u Blatnice – „Lipinky“ (obr. 48:1; Pl. 54:5) známe 1 exemplář, další 2 kusy jsou dochovány na kompletním udidle z 211. Provodova – „Rysova“ (Pl. 62:2) a doposud nepublikovaný exemplář byl získán ze Zadního Arnoštova – „Na Žlábkách”.²⁴ Jde o typ rozšířený zejména na Balkáně (Blandiana, Kameno Opole, Bělehrad – „Karaburma“), datovaný do **LT C2–D2** (Werner 1988, 81–100, Taf. 87).

Postranice udidla italského typu (17 dle Werner 1988; **MBC18**). Dva kusy jsou doloženy z 200. Malého Hradiska – „Starého Hradiska“ (obr. 48:5; Pl. 58:5). Typ je rozšířen stejně jako udidlo thráckého typu zejména na Balkáně (Craiva, Piatra Roșie), liší se pouze časovým výskytem a tvarem postranic. Je datovaný do **LT D1–D2** (Werner 1988, 103–105, Taf. 87).

Ozdoby (MBD)

Trojlistková průvlečka typu Staré Hradisko (M B D16a–b). Lze vydělit dva podtypy – variantu s kruhovým středem, často opatřenou motivem triketvy (M B D16a), a variantu se třemi drobnými vypnulinami. Známe je

²⁴ For the information and opportunity to list it in the work, I kindly thank David Vich.

²⁴ Za informaci a možnost uvedení v práci laskavě děkuji Davidu Vichovi.

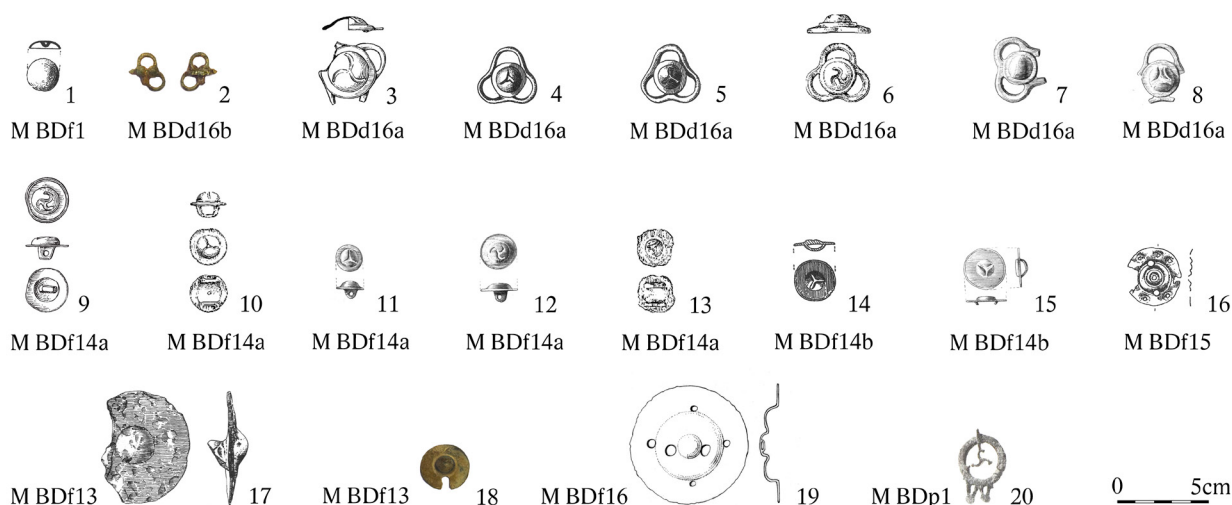

Fig. 49: Decorations of the La Tène Period. 1, 4–8, 10–15, 20 – 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”; 2 – 181. Břeclav – “Žleby”; 3 – 187. Hevlín – “Ostroh”; 9 – 180. Brno-Trnitá – “Vlněna”; 16 – 178. Bořitov – “Pisky”; 17 – 205. Plenkovice – “Záhumenice”; 18 – 176. Borkovany – “Vysoudilka”; 19 – 211. Provodov – “Rysov” (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 49: Ozdoby doby laténské. 1, 4–8, 10–15, 20 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 2 – 181. Břeclav – „Žleby“; 3 – 187. Hevlín – „Ostroh“; 9 – 180. Brno-Trnitá – „Vlněna“; 16 – 178. Bořitov – „Pisky“; 17 – 205. Plenkovice – „Záhumenice“; 18 – 176. Borkovany – „Vysoudilka“; 19 – 211. Provodov – „Rysov“ (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

sions. We know them from 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 49:4–8; Pl. 59:1–5; 5 pcs), 181. *Břeclav* – “*Žleby*” (Fig. 49:2; Pl. 55:2) and 187. *Hevlín* – “*Ostroh*” (Fig. 49:3; Pl. 55:5). They appear in the milieu of oppida in Bohemia (Stradonice, Třisov) and in Slovenia, they are dated to **LT C2–D1** (Čižmář 1993, 216).

Flat phalera of the Kuřim type (M Bdf1). We record three specimens from 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 49:1; Pl. 59:6–8), it is a type appearing abundantly in the Bronze Age, rarely in the Hallstatt Period, and it fades out in the Late La Tène Period.

Phalera of the Manching type (M Bdf13). We know one piece from 205. *Plenkovice* – “*Záhumenice*” (Fig. 49:17; Pl. 59:39) and one subtler specimen comes from 176. *Borkovany* – “*Vysoudilka*” (Fig. 49:18; Pl. 54:1). It appears in the milieu of oppida, thus in **LT C2–D1** (Schönfelder 2002, 254–259).

Phalera with decorated centre of the Velem St. Vid type (M Bdf14a–b). It is a phalera characterized by a centre decorated with a triquetra, which can be divided into two types – smaller phaleras up to 2.5 cm with a plate with a circular hole (M Bdf14a) and larger phaleras with an ear (M Bdf14b). We know them from 180. *Brno-Trnitá* – “*Vlněna*” (Fig. 49:9; Pl. 55:17) and 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 49:10–15; Pl. 59:9–14; 6 pcs). They appear in the milieu of oppida particularly on the territory of Slovenia, they are dated to **LT C2–D1** (Čižmář 1993, 216).

Decorated phalera of the Bořitov type (M Bdf15). The only specimen comes from 178. *Bořitov* – “*Pisky*”

z 200. *Malého Hradiska* – “*Starého Hradiska*” (obr. 49:4–8; Pl. 59:1–5; 5 ks), 181. *Břeclavi* – “*Žlebů*” (obr. 49:2; Pl. 55:2) a 187. *Hevlína* – “*Ostrohu*” (obr. 49:3; Pl. 55:5). Vyskytují se v oppidálním prostředí v Čechách (Stradonice, Třisov) a ve Slovinsku, datovány jsou do **LT C2–D1** (Čižmář 1993, 216).

Plochá faléra typu Kuřim (M Bdf1). Tři exempláře evidujeme z 200. *Malého Hradiska* – “*Starého Hradiska*” (obr. 49:1; Pl. 59:6–8), jde o typ hojně se vyskytující v době bronzové, vzácně v době halštatské, v pozdní době laténské dožívá.

Faléra typu Manching (M Bdf13). Jeden kus známe z 205. *Plenkovic* – “*Záhumenic*” (obr. 49:17; Pl. 59:39) a jeden subtilnější exemplář pochází z 181. *Břeclavi* – “*Žlebů*” (obr. 49:18; Pl. 54:1). Vyskytuje se v oppidálním prostředí, tedy v **LT C2–D1** (Schönfelder 2002, 254–259).

Faléra se zdobeným středem typu Velem St. Vid (M Bdf14a–b). Jde o faléru vyznačující se středem zdobeným trikvetrou, u níž lze vydělit dva typy – menší faléry do 2,5 cm s uchycením destičkou s kruhovým otvorem (M Bdf14a) a větší faléry s ouškem (M Bdf14b). Známe je z 180. *Brna-Trnité* – “*Vlněny*” (obr. 49:9; Pl. 55:17) a 200. *Malého Hradiska* – “*Starého Hradiska*” (obr. 49:10–15; Pl. 59:9–14; 6 ks). Vyskytují se v oppidálním prostředí zejména na území Slovinska, datované jsou do období **LT C2–D1** (Čižmář 1993, 216).

Zdobená faléra typu Bořitov (M Bdf15). Ojedinelý exemplář pochází z 178. *Bořitova* – “*Písků*” (obr. 49:16; Pl. 54:7). Za analogii, ovšem v železném provedení, lze po-

Fig. 50: Reconstruction of harness from Early La Tène Period (stage LT A) after finding from 211. Provodov – “Rysov” (with component M BB11) and demonstration of its possible use (photo: Z. Mírová).

Obr. 50: Rekonstrukce postroje z časně doby laténské (stupeň LT A) dle nálezu z 211. Provodova – „Rysova“ (s komponentou M BB11) a ukázka možného použití (foto: Z. Mírová).

Fig. 51: Reconstruction of the Late La Tène harness – Thracian type bit (phase LT C2–D2) after finding from 211. Provodov – “Rysov” (with components M BB15 and M BC17) and demonstration of its use (photo: M. Golec).

Obr. 51: Rekonstrukce postroje z pozdní doby laténské – udidla thráckého typu (fáze LT C2–D2) dle nálezu z 211. Provodova – „Rysova“ (s komponentami M BB15 a M BC17) a ukázka jeho použití (foto: M. Golec).

(Fig. 49:16; Pl. 54:7). As an analogy, although they are made of iron, we can consider the phaleras from the German site Heimbach-Weis, which are dated to **LT D2** (Schönfelder 2002, Abb. 197:3).

Phalera of the Kollig type (M Bdf16). One piece comes from 211. Provodov – „Rysov“ (Fig. 49:19; Pl. 63:1). The only known analogy is the phalera from the German site Kollig H6, which is dated to **LT D2** (Schönfelder 2002, 254–259).

Pendant of the Hofheim type (M BDp1). One piece was found at 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (Fig. 49:20; Pl. 59:16). They appear both in the Late La Tène graves (Hofheim, Kollig) and in the milieu of oppida; they are dated to **LT D1–D2** (Schönfelder 2002, 266).

važovat faléry z německé lokality Heimbach-Weis, které jsou datovány do **LT D2** (Schönfelder 2002, Abb. 197:3).

Faléra typu Kollig (M Bdf16). Jeden kus pochází z 211. Provodova – „Rysova“ (obr. 49:19; Pl. 63:1). Jedinou známou analogií je faléra z německé lokality Kollig H6, která je datována do **LT D2** (Schönfelder 2002, 254–259).

Závěsek typu Hofheim (M BDp1). Na 200. Malém Hradisku – „Starém Hradisku“ (obr. 49:20; Pl. 59:16) byl objeven 1 kus. Vyskytují se jak v pozdně laténských hrobech (Hofheim, Kollig), tak v oppidálním prostředí; datovány jsou do **LT D1–D2** (Schönfelder 2002, 266).

5.8 Riding equipment

Spurs (M S)

Arch-like spurs with a thorn (M S1a–b). We distinguish two basic types – arch-like spurs with knobs (**M S1a**) and arch-like spurs ended with hooks (**M S1b**). We record them from the sites 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“ (Fig. 52:2–3; Pl. 54:3–4; 2 pcs), 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (Fig. 52:4–20, 22–23; Pl. 59:15, 17–34; 29 pcs) and 211. Provodov 1 – „Rysov“ (Fig. 52:24–25; Pl. 62:4–5; 2 pcs). They are typical for the Oppidum Period, **LT C2–D**; they appear practically on the entire territory of the La Tène Culture.

5.8 Jezdecká výbava

Ostruhy (M S)

Obloukovitá ostruha s trnem (M S1a–b). Vydělujeme dva základní typy – obloukovité ostruhy s knoflíky (**M S1a**) a obloukovité ostruhy zakončené háčky (**M S1b**). Evidujeme je z lokalit 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“ (obr. 52:2–3; Pl. 54:3–4; 2 ks), 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (obr. 52:4–20, 22–23; Pl. 59:15, 17–34; 29 ks) a 211. Provodov 1 – „Rysov“ (obr. 52:24–25; Pl. 62:4–5; 2 ks). Typické jsou pro oppidální období, **LT C2–D**, vyskytují se prakticky na celém území laténské kultury.

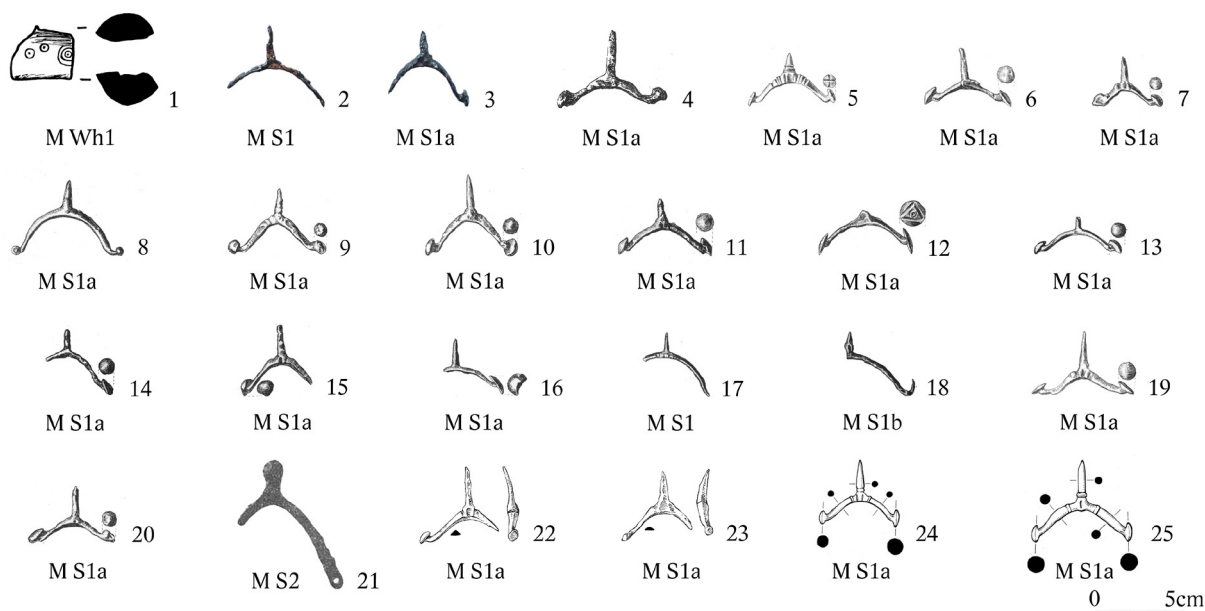

Fig. 52: Spurs and whips from the Hallstatt and La Tène Periods. 1 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 2–3 – 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“; 4–23 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 24–25 – 211. Provodov – „Rysov“ (sources of illustrations: see p. 374; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 52: Ostruhy a bičičky z doby halštatské a doby laténské. 1 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 2–3 – 177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“; 4–23 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 24–25 – 211. Provodov – „Rysov“ (zdroje ilustrací: viz str. 374; sestavila: Z. Mírová).

Arch-like spurs with attaching openings with a rounded thorn (M S2). The only and unique piece comes from the oppidum 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (Fig. 52:21; Pl. 59:35). Since it is a find from the bottom of a settlement building, later intrusion is practically excluded; it likely dates to *LT C2–D*.

Whips (M Wh)

Whip socket of the Chotín type (M Wh1). An item that could be identified as a collet of a whip handle was identified at 141. *Křenovice* – “*aglomerace*” (Fig. 52:1; Pl. 48:12). Whips, or also nagaikas, appear in the area of the Vekerzug Culture, the closest analogies are the specimens H143/1953 from Chotín IA and H49/1961 from Chotín IB or Tiszalök – “*Börtön*”; their dating is broader, corresponding to *Ha C2b–D2* (Kozubová 2008), they likely first appear in Moravia in the context of *Ha D1a–D2*.

5.9 Depiction of the horse

Images of horses have had a long tradition in human history. The first paintings are known from the Palaeolithic from the caves of Altamira, Chauvet, Lascaux, Pech Merle and others; there are also engravings of horses in mammoth ivory, on stones and later the first rendition in ceramics. The first schematised depiction of a horse from the Moravian Bronze Age comes from the cheek-piece from 26. *Držovice* – “*Dílů odvahovičnickí*,” we then record from the beginnings of the Hallstatt Period ceramic and bronze figurines of horses. At the end of the Hallstatt Period and at the beginning of the La Tène Period, the horse “moves” to zoomorphic fibulae, subsequently to belts, which depict the horse the most frequently of all. Engravings appear rarely on various items and schematised images on pins. With the development of the Celtic coinage, a new, independent and immensely extensive chapter of the depiction of the horse opens, which is not dealt with in this work.

5.9.1 Figural art

Figurines

First of all, it is necessary to define what a figurine is. It is a plastic representation smaller than 20 cm; if it is larger, it is already a sculpture. The first figural depiction of the horse came only from the Hallstatt Period, although most specimens from Brno-Obřany had been mistakenly dated earlier to the Period of the Urnfield Culture.²⁵ Ceramic fi-

Obloukovitá ostruha s přichytnými otvory se zaobleným trnem (M S2). Jediný a unikátní kus pochází z oppida 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*” (obr. 52:21; Pl. 59:35). Vzhledem k nálezu na dně sídlištního objektu lze prakticky vyloučit novější intruzi, datovat ji lze pravděpodobně do *LT C2–D*.

Bičičky (M Wh)

Objímka bičičku typu Chotín (M Wh1). Předmět, který by bylo možné identifikovat jako objímku rukojeti bičičku, se podařilo rozpoznat v 141. *Křenovicích* – “*aglomeraci*” (obr. 52:1; Pl. 48:12). Bičičky, či také nagajky, se vyskytují v oblasti vekerzugské kultury, nejbližšími analogiemi jsou exempláře z H143/1953 z Chotína IA a H49/1961 z Chotína IB či Tiszalöku – “*Börtönu*“, jejich datování je širší, odpovídá *Ha C2b–D2* (Kozubová 2008), na Moravu se pravděpodobně dostávají teprve v kontextu *Ha D1a–D2*.

5.9 Zobrazení koně

Zobrazování koně má v lidských dějinách dlouhou tradici. První malby jsou známy již z paleolitu z jeskyně Altamira, Chauvet, Lascaux, Pech Merle a dalších; existují také rytiny koní v mamutovině, na kamenech a později první ztvárnění v keramice. Z moravské doby bronzové pochází první schematizované vyobrazení koně z postranice z 26. *Držovic* – “*Dílů odvahovičnických*“, z počátků doby halštatské pak evidujeme keramické a bronzové figurky koní. V závěru doby halštatské a na počátku doby laténské se kůň „přesouvá“ na zoomorfní spony, následně na opasky, které zobrazují koně vůbec nejčastěji. Vzácně se vyskytují rytiny na různých předmětech a schematizovaná vyobrazení na jehlicích. S rozvojem keltského mincovnictví se otevírá nová, samostatná a nesmírně rozsáhlá kapitola zobrazení koně, kterou se však již tato práce nezabývá.

5.9.1 Figurální umění

Figurky

V prvé řadě je nutné definovat, co je figurka. Jde o plastické vyobrazení menší než 20 cm; pokud je větší, jde již o plastiky. První figurální zobrazení koně pocházejí teprve z doby halštatské, i když většina exemplářů z Brna-Obřan byla dříve mylně datována již do období popelnicových polí.²⁵

²⁵ The bronze figurine of a small horse from 129. *Brno-Obřany H6* – “*V Širokých*” was initially categorized in the Late Bronze Age by

²⁵ Bronzová figurka koníka z 129. *Brna-Obřan H6* – “*V Širokých*” byla poprvé zařazena do pozdní doby bronzové Vladimírem Podborským (1970a, Taf. 78:4), od té doby je tento názor nekriticky přejímán.

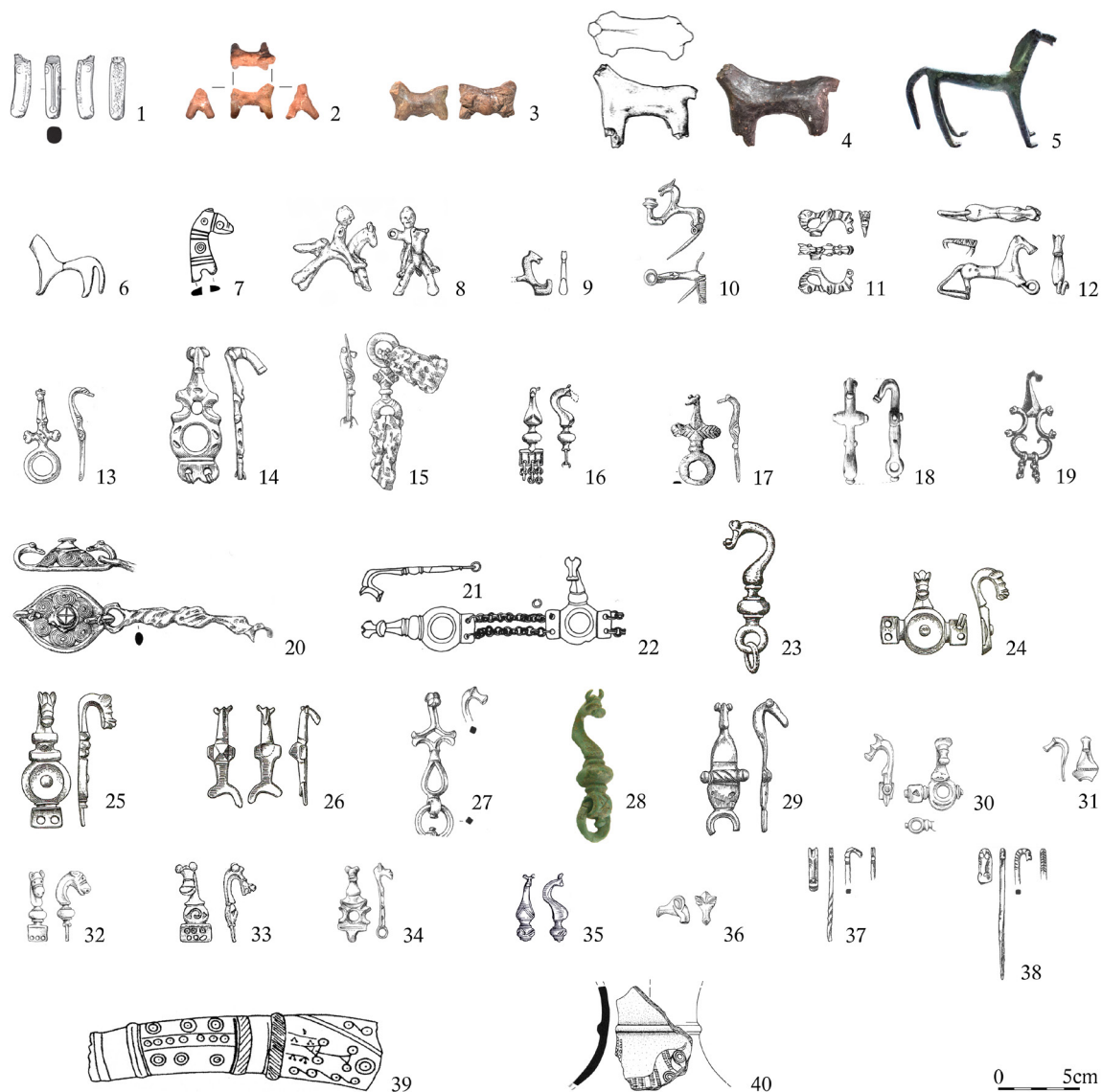

Fig. 53: Depiction of a horse from the Bronze Age to the La Tène Period. 1 – 26. Držovice – „Díly odvahoviční“; 2 – 125. Brno-Obřany – „Na Domovních“; 23 – 126. Brno-Obřany obj. LII – „Na Domovních“; 4 – 127. Brno-Obřany obj. LXIII – „Na Domovních“; 5 – 129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých“; 6 – 145. Modřice H1800 – „Sádky“; 7 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 8 – 165. Strážnice 2 (?) or Tvarožná Lhota – „Šumárník“ (?); 9 – 128. Brno-Obřany – „V Širokých“; 10 – 143. Malhostovice – „U Brabinky“; 11 – 189. Jaroměřice nad Rokytou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“; 12 – 192. Klenovice na Hané – „Noviny“; 13 – 179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“; 14 – 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko“; 15 – 188. Holubice H21 – „Dílce“; 16 – 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“; 17 – 198. Lovčičky H2 – „Strážka“; 18, 37 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 19 – 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“; 20 – 194. Kozlany H14 – „intravilán“; 21–22 – 191. Křepice H1 – „intravilán“; 23 – 203. Omice; 24–25 – 208. Ponětovice H2 – „Podíly“; 26. – 209. Ponětovice H34 – „Podíly“; 27 – 212. Ptení – „Ptinky“; 28 – 216. Stařechovice; 29 – 217. Sudice; 30–31, 36 – 206. Polkovice; 32, 34 – 202. Němčice nad Hanou/Viceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“; 33 – 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“; 35 – 207. Polkovice – „Široký“; 38 – 204. Pasohlávky-Mušov – „Betlém“; 39 – 135. Dobruška – „Kamenec“; 40 – 193. Koryčany – „intravilán“ (sources of illustrations: see p. 374–375; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 53: Zobrazení koně od doby bronzové po dobu laténskou. 1 – 26. Držovice – „Díly odvahoviční“; 2 – 125. Brno-Obřany – „Na Domovních“; 23 – 126. Brno-Obřany obj. LII – „Na Domovních“; 4 – 127. Brno-Obřany obj. LXIII – „Na Domovních“; 5 – 129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých“; 6 – 145. Modřice H1800 – „Sádky“; 7 – 141. Křenovice – „aglomerace“; 8 – 165. Strážnice 2 (?) nebo Tvarožná Lhota – „Šumárník“ (?); 9 – 128. Brno-Obřany – „V Širokých“; 10 – 143. Malhostovice – „U Brabinky“; 11 – 189. Jaroměřice nad Rokytou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“; 12 – 192. Klenovice na Hané – „Noviny“; 13 – 179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“; 14 – 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko“; 15 – 188. Holubice H21 – „Dílce“; 16 – 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“; 17 – 198. Lovčičky H2 – „Strážka“; 18, 37 – 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 19 – 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“; 20 – 194. Kozlany H14 – „intravilán“; 21–22 – 191. Křepice H1 – „intravilán“; 23 – 203. Omice; 24–25 – 208. Ponětovice H2 – „Podíly“; 26. – 209. Ponětovice H34 – „Podíly“; 27 – 212. Ptení – „Ptinky“; 28 – 216. Stařechovice; 29 – 217. Sudice; 30–31, 36 – 206. Polkovice; 32, 34 – 202. Němčice nad Hanou/Viceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“; 33 – 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“; 35 – 207. Polkovice – „Široký“; 38 – 204. Pasohlávky-Mušov – „Betlém“; 39 – 135. Dobruška – „Kamenec“; 40 – 193. Koryčany – „intravilán“ (zdroje ilustrací: viz str. 374–375; sestavila: Z. Mírová).

gurines come from **Ha C1** from 125. *Brno-Obřany* – “*Na Domovních*” (Fig. 53:2; Pl. 28:4), 126. *Brno-Obřany obj. LII* – “*Na Domovních*” (Fig. 53:3; Pl. 28:3), 127. *Brno-Obřany obj. LXIII* – “*Na Domovních*” (Fig. 53:4; Pl. 28:10) and the bronze figurine from 129. *Brno-Obřany H6* – “*V Širokých*” (Fig. 53:5; Pl. 28:11). The figurine from Brno-Obřany H6 bears the characteristic elements of small horses from the Hallstatt Period – it is especially short, upward-pointing mane (it appears e.g. on the figurines from Zainingen, Dietfurt or San Pietro Montagnon; *Smejtek – Švédová 2016*, obr. 9), long elongated neck, long legs pointing forward and schematized thin tail. We know analogous items e.g. from Slovakia (Hrčel, Trstené pri Hornáde; *Kaminská 1986*), from Bohemia from Nemějice – “*Burkovák*” (*Chytráček et al. 2009*, obr. 5:1–5; 15 pcs), Nemětice or Nová Ves u Čížové. These figurines are distinguished as type 1A, they are dated to Ha C2–D2 (*Chytráček et al. 2009*, 190–191). We know them also from H34 in Nynice (*Venclová ed. 2008a*, obr. 34:1). In the Hallstatt Period, these figurines, often incomplete, appear in contexts interpreted as sacrificial-votive (the above-mentioned “*Burkovák*” near Nemějice, the homestead Dietfurt, the homestead Nemětice; *Chytráček et al. 2009*, 190–191). Such an interpretation is not ruled out even for the figurines from Brno-Obřany, which appeared in settlement objects.

The specimen from 145. *Modřice H1800* – “*Sádky*” (Fig. 53:6; Pl. 48:17) may be somewhat younger,²⁶ it is more schematised and falls rather in **Ha C2**. A similarly shaped specimen (lower and more compact than the specimen from Brno-Obřany H6) was recently found in Mladá Boleslav – “*ul. Ptáčeká*”; it is interesting (*inter alia*) as the only analogy that serves as a pendant. Other analogous depictions could be the bronze figurine from San Pietro Montagnon or the scene on the axe from Hallstatt (*Smejtek – Švédová 2016*). Figurines, however, do not show clear chronological development and can be dated rather generally to Ha C1–D2.

A unique depiction of a rider on a horse comes from 165. *Strážnice 2 (?)* or *Tvarožná Lhota* – “*Šumárník*” (?) (Fig. 53:8; Pl. 53:3). The origin of the figurine is set in the area of Italy’s Este and Padua (San Daniele, Mortise), it probably is part of a cult carriage. An analogous specimen is also known from Hallstatt (*Trefný 2002*). Most recently, an equestrian figure was discovered in 2016 in the hinterland of Heuneburg in a grave with a wagon, but it is a unique double-headed horse (*Krausse – Ebinger-Rist 2018*, 119).

Z fáze **Ha C1** pocházejí keramické figurky z 125. *Brna-Obřan* – “*Na Domovních*” (obr. 53:2; Pl. 28:4), 126. *Brna-Obřan obj. LII* – “*Na Domovních*” (obr. 53:3; Pl. 28:3), 127. *Brna-Obřan obj. LXIII* – “*Na Domovních*” (obr. 53:4; Pl. 28:10) a bronzová figurka z 129. *Brna-Obřan H6* – “*V Širokých*” (obr. 53:5; Pl. 28:11). Figurka z Brna-Obřan H6 nese charakteristické prvky koníků z doby halštatské – jde zejména o krátkou, vzhůru směřující hřívu (ta se vyskytuje např. na figurkách z Zainingenu, Dietfurtu nebo San Pietra Montagnonu; *Smejtek – Švédová 2016*, obr. 9), dlouhý protáhlý krk, dlouhé nohy směřující dopředu a schematizovaný tenký ocas. Analogické předměty známe např. ze Slovenska (Hrčel, Trstené pri Hornáde; *Kaminská 1986*), z Čech z Nemějic – “*Burkováku*” (*Chytráček et al. 2009*, obr. 5:1–5; 15 ks), Nemětic nebo Nové Vsi u Čížové. Tyto plastiky jsou vyděleny jako typ 1A, jsou datovány do Ha C2–D2 (*Chytráček et al. 2009*, 190–191). Známe je i z H34 v Nynicích (*Venclová ed. 2008a*, obr. 34:1). V době halštatské se tyto figurky, často nekompletní, vyskytují v kontextech interpretovaných jako obětně-votivní (výše zmíněný “*Burkovák*” u Nemějic, dvorec Dietfurt, dvorec Nemětice; *Chytráček et al. 2009*, 190–191). Takovou interpretaci nevylučují ani figurky z Brna-Obřan, které se vyskytly v sídlištních objektech.

O něco mladší může být exemplář z 145. *Modřice H1800* – “*Sádek*” (obr. 53:6; Pl. 48:17),²⁶ který je více schematizovaný a spadá spíše do **Ha C2**. Podobně tvarovaný exemplář (nižší a kompaktnější než exemplář z Brna-Obřan H6) byl nedávno objeven v Mladé Boleslavi – “*ul. Ptáčeká*”; je zajímavý mimo jiné tím, že jako jediná analogie sloužil k zavěšení. Dalšími analogickými vyobrazeními mohou být bronzová figurka ze San Pietra Montagnonu nebo výjev na sekerce z Hallstattu (*Smejtek – Švédová 2016*). Figurky však nevykazují zřetelný chronologický vývoj a lze je datovat spíše obecně do Ha C1–D2.

Unikátní zobrazení jezdce na koni pochází ze 165. *Strážnice 2 (?)* nebo *Tvarožné Lhoty* – “*Šumárníku*” (?) (obr. 53:8; tab. 53:3). Původ figurky je kladen do oblasti italského Este a Padovy (San Daniele, Mortise), mohlo by pravděpodobně jít o součást kultovního vozíku. Analogický exemplář známe rovněž z Hallstattu (*Trefný 2002*). Nejnověji byla jezdecká figurka objevena v roce 2016 v zázemí Heuneburgu v hrobě s vozem, jde však o unikátního dvojhavého koníka (*Krausse – Ebinger-Rist 2018*, 119). Za povšimnutí stojí také otvor v ruce jezdce na studovaném exempláři. Analogické otvory, pravděpodobně sloužící ke vsunutí zbraně do ruky, můžeme spatřit

Vladimír Podborský (1970a, Taf. 78:4), since then this opinion has been accepted uncritically.

26 It is noteworthy that the deceased was obviously clutching the figurine in his hands at the time of his placement in the grave, since it contained the imprints of the papillary lines (*Hložek 2008*, tab. 9).

26 Za povšimnutí stojí fakt, že figurku zemřelý/zemřelá evidentně svíral v rukou v době uložení do hrobu, neboť se na ní nacházejí otisky papilárních linií (*Hložek 2008*, tab. 9).

It is also worth noting the hole in the rider's hand on the specimens studied. Analogous holes, probably used to insert a weapon into the hand, can be seen on figures of riders from the cult carriage from Strettweg (Röber *et al. Red.* 2012, Abb. 53). Miloš Čížmář (1992, 109) attributes the figurine from Strážnice/Tvarožná Lhota rather to LT A–B1, whereas Martin Trefný considers such a dating as the upper boundary of the appearance of such figurines and places it rather in Ha C–D (Trefný 2002). Based on dating of the majority of the Moravian units with figurines, I tend to the opinion that they did not appear before **Ha C2–D3**.

Zoomorphic fibulae

The appearance of zoomorphic fibulae with a small horse begins already in Ha D3 (Čížmář 2004c); they then appear abundantly in various modifications in LT A (Binding 1993). From Moravia, we record specimens dated to Ha D3 from 128. Brno-Obrány – „VŠirokých“ (Fig. 53:9; Pl. 28:5) and from 143. Malhostovice – „U Brabinky“ (Fig. 53:10; Pl. 48:16). The fibulae from 189. Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“ (Fig. 53:11; Pl. 55:14) and 192. Klenovice na Hané – „Noviny“ (Fig. 53:12; Pl. 55:8) are placed in LT A.

Belt hooks

It is a relatively abundantly represented item; we know 24 specimens from Moravia (Fig. 53:13–36). Zoomorphic belt hooks are quite common; they appear across Europe already from LT B practically to LT C2, although they rarely occur also in LT D (Čížmář 2018). They are widely distributed in the territory of Lower Austria, Northwest Hungary, Moravia and Slovakia. The phase LT B2 is represented in Moravia by the belt from 194. Kozlany H14 – „intravilán“ (Fig. 53:20; Pl. 55:10), LT B2–C1 then by the belts from 212. Ptení – „Ptínky“ (Fig. 53:27; Pl. 63:2) and 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“ (Fig. 53:29; Pl. 63:7). From phase LT C1 on, it is mainly the variant **hooks with a so-called cross**, which we know from the sites 179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“ (Fig. 53:13; Pl. 54:10), 188. Holubice H21 – „Dílce“ (Fig. 53:15; Pl. 55:6), 198. Lovčičky H2 – „Strážka“ (Fig. 53:17; Pl. 56:3), 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (Fig. 53:18; Pl. 59:36) and 209. Ponětovice H34 – „Podíly“ (Fig. 53:26; Pl. 60:2), further the variant **with a small flat plate and two openings**, which we know from the sites 191. Křepice H1 – „intravilán“ (Fig. 53:21–22; Pl. 55:11–12) and 208. Ponětovice H2 – „Podíly“ (Fig. 53:24–25; Pl. 59:44, 60:1), and also a variant **with a ring** from 203. Omice (Fig. 53:23; Pl. 59:40) and 216. Stařečovice (Fig. 53:28; Pl. 63:6). Similar dating most likely applies also for the **flat hooks with a circular opening in the middle**, which we record from 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsiska“

na figurkách jezdců z kultovního vozíku ze Strettwegu (Röber *et al. Red.* 2012, Abb. 53). Miloš Čížmář (1992, 109) figurku ze Strážnice/Tvarožné Lhoty přisuzuje spíše LT A–B1, naopak Martin Trefný takové datování považuje za horní hranici výskytu těchto figurek a klade je spíše do Ha C–D (Trefný 2002). Na základě datování většiny moravských celků s figurkami se kloním k názoru, že se neobjevují dříve než v **Ha C2–D3**.

Zoomorfní spony

Výskyt zoomorfních spon s koníkem počíná už v Ha D3 (Čížmář 2004c), hojně se potom v různých modifikacích vyskytují v LT A (Binding 1993). Z Moravy evidujeme exempláře datované do Ha D3 z 128. Brno-Obrán – „VŠirokých“ (obr. 53:9; Pl. 28:5) a z 143. Malhostovic – „U Brabinky“ (obr. 53:10; Pl. 48:16). Do LT A jsou kladeny spony z 189. Jaroměřic nad Rokytinou-Vacenovic – „JZ intravilánu obce“ (obr. 53:11; Pl. 55:14) a 192. Klenovic na Hané – „Novin“ (obr. 53:12; Pl. 55:8).

Opaskové zápony

Jde o poměrně hojně zastoupený předmět, z Moravy známe 24 exemplářů (obr. 53:13–36). Zoomorfní opaskové zápony jsou vcelku běžné, vyskytují se napříč Evropou již od LT B prakticky do LT C2, i když se vzácně vyskytnou rovněž v LT D (Čížmář 2018). Jsou hojně rozšířeny na území Dolního Rakouska, severozápadního Maďarska, Moravy a Slovenska. Fázi LT B2 reprezentuje na Moravě opasek z 194. Kozlan H14 – „intravilánu“ (obr. 53:20; Pl. 55:10), LT B2–C1 potom opasky z 212. Ptení – „Ptínek“ (obr. 53:27; Pl. 63:2) a 218. Šlapanic H6/1999 – „Širokých polí“ (obr. 53:29; Pl. 63:7). Od fáze LT C1 jde především o variantu **zápony s tzv. křížem**, jež známe z lokalit 179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“ (obr. 53:13; Pl. 54:10), 188. Holubice H21 – „Dílce“ (obr. 53:15; Pl. 55:6), 198. Lovčičky H2 – „Strážka“ (obr. 53:17; Pl. 56:3), 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (obr. 53:18; Pl. 59:36) a 209. Ponětovice H34 – „Podíly“ (obr. 53:26; Pl. 60:2), dále o variantu **s plochou destičkou a dvěma otvory**, kterou známe z lokalit 191. Křepice H1 – „intravilán“ (obr. 53:21–22; Pl. 55:11–12) a 208. Ponětovice H2 – „Podíly“ (obr. 53:24–25; Pl. 59:44, 60:1), a také o variantu **s kroužkem** z 203. Omice (obr. 53:23; Pl. 59:40) a 216. Stařečovic (obr. 53:28; Pl. 63:6). Podobné datování nejspíše platí rovněž pro **ploché zápony s kruhovým otvorem uprostřed**, jež evidujeme z 185. Dolních Bojanovic H1/1985 – „Vsiska“ (obr. 53:14; Pl. 55:3) a 202. Němčic nad Hanou/Viceměřic – „Zadního dlátka“

(Fig. 53:14; Pl. 55:3) and 202. *Němčice nad Hanou/Viceměřice* – “Zadní dlátka/Kratiny” (Fig. 53:34; Pl. 59:42). Based on the grave inventory, it is possible to date it to LT C1 as well as the buckle from 201. *Náměšť na Hané-Biskupství H2* – “Vrchy” (Fig. 53:19; Pl. 59:38). LT C2 is represented by belts of the so-called Němčice type, i.e. a **variant with a flat platelet and three openings** (Čižmář – Jarůšková 2018). We know them from the sites 196. *Kunštát-Hluboké u Kunštátu* – “Dílce” (Fig. 53:16; Pl. 56:2), 202. *Němčice nad Hanou/Viceměřice* – “Zadní dlátka/Kratiny” (Fig. 53:32; Pl. 59:43), 218. *Šlapanice H6/1999* – “Široká pole” (Fig. 53:33; Pl. 63:8) and 207. *Polkovice* – “Široký” (Fig. 53:35; Pl. 59:48). For the time being, there is a broader dating (i.e. LT C) for the specimens from 206. *Polkovice* (Fig. 53:30–31,36; Pl. 59:45–47).

Pins

We know of one specimen each from 200. *Malé Hradisko* – “Staré Hradisko” (Fig. 53:37; Pl. 59:37) and 204. *Pasohlávky-Mušov* – “Betlém” (Fig. 53:38; Pl. 59:41). It is a chronologically well graspable subject; it belongs to LT C2–D1 and is registered from two other localities – Novo Mesto and Velem St. Vid (Čižmář 2010).

Two-dimensional art

As the last to be mentioned, there remains the depiction of horses on engravings. The first find of a schematized head of a horse on cheek-piece is known from 26. *Držovice* – “Dílů odvrhoviční” (Fig. 53:1; Pl. 5:30), the cheek-piece is dated already to the Middle-Danube Tumulus Culture (**BB–C2**); the only similar but slightly more realistic depiction can be found on the cheek-pieces of Bürg bei Spiez in Switzerland (Hüttel 1981, Taf. 12:123). From this period, we know general images from the whole of Europe, probably the best known is the bronze statuette of a horse from the cult carriage found in Trundholm (the dating of which to ca 1400 B.C. is however relatively problematic and doubted by many researchers). From the same period, rock engravings come from the sites of Aune and Løberg or a depiction of a horse harness on the ceramics of Velké Raškovce, other depictions are known from the Urnfield Period, such as schematised yoke from the stele in Kivik or the image on the bronze razors from Asferg or Vester Lem (Smejtek – Švédová 2016, obr. 7–8). From the subsequent Hallstatt Period (specifically here **Ha C2b–D1a**), there comes a unique engraving of the four-wheeled wagon with a pair of horses from 135. *Dobrčice* – “Kamenec” (Fig. 53:39; Pl. 28:18). The engravings or flat depictions of a horse are no longer uncommon in the Hallstatt Period, from the kline in Hochdorf (Röber et al. Red. 2012, Abb. 244) we know a similar depiction of a horse draft; we then find a more sophisticated image e.g. on the situla art (Vače, Bologna, San Maurizio etc.; see Lucke – Frey

Kratin“ (obr. 53:34; Pl. 59:42). Do LT C1 lze na základě hrobového inventáře řadit ještě záponu z 201. *Náměšť na Hané-Biskupství H2* – „Vrchů“ (obr. 53:19; Pl. 59:38). Fázi LT C2 reprezentují opasky tzv. němčického typu, tj. **varianta s plochou destičkou a třemi otvory** (Čižmář – Jarůšková 2018). Známe je z lokalit 196. *Kunštát-Hluboké u Kunštátu* – „Dílce“ (obr. 53:16; Pl. 56:2), 202. *Němčice nad Hanou/Viceměřice* – „Zadní dlátka/Kratiny“ (obr. 53:32; Pl. 59:43), 218. *Šlapanice H6/1999* – „Široká pole“ (obr. 53:33; Pl. 63:8) a 207. *Polkovice* – „Široký“ (obr. 53:35; Pl. 59:48). Širší datování (tj. LT C) mají prozatím exempláře z 206. *Polkovic* (obr. 53:30–31,36; Pl. 59:45–47).

Jehlice

Po jednom exempláři známe z 200. *Malého Hradiska* – „Starého Hradiska“ (obr. 53:37; Pl. 59:37) a 204. *Pasohlávek-Mušova* – „Betlému“ (obr. 53:38; Pl. 59:41). Jde o chronologicky dobře uchopitelný předmět, náleží do LT C2–D1 a evidujeme jej ze dvou dalších lokalit – Novo Mesto a Velem St. Vid (Čižmář 2010).

Dvojozměrné umění

Jako poslední zbývá zmínit zobrazení koní na rytinách. První nález schematizované hlavičky koně na postranici známe z 26. *Držovic* – „Dílů odvrhovičních“ (obr. 53:1; Pl. 5:30), který je datován již do středodunajské mohylové kultury (**BB–C2**); jediné podobné, avšak o něco realističtější vyobrazení nalezneme na postranici ze švýcarského Bürgu bei Spiez (Hüttel 1981, Taf. 12:123). Z tohoto období známe všeobecně málo vyobrazení z celé Evropy, asi nejznámější je bronzová soška koně z kultovního vozíku z Trundholmu (jejíž datování do roku cca 1400 př. n. l. je však poměrně problematické a mnohými badateli zpochybňované). Ze stejného období pocházejí skalní rytiny z lokalit Aune a Løberg nebo vyobrazení záprahu koně na keramice z Velkých Raškovců, další vyobrazení jsou známa až z období popelnicových polí, např. schematizovaný záprah ze stély v Kiviku či vyobrazení na bronzových břitvách z Asfergu nebo Vester Lemu (Smejtek – Švédová 2016, obr. 7–8). Z následující doby halštatské (zde konkrétně **Ha C2b–D1a**) pochází unikátní rytina čtyřkolového vozu s párem koní z 135. *Dobrčice* – „Kamenec“ (obr. 53:39; Pl. 28:18). Rytiny či plochá zobrazení koní nejsou v době halštatské již ničím neobvyklým, z kline v Hochdorfu (Röber et al. Red. 2012, Abb. 244) známe podobné vyobrazení záprahu, sofistikovanější vyobrazení pak nalezneme např. na situlovém umění (Vače, Bologna, San Maurizio atd.; viz Lucke – Frey 1962) či v italském prostředí v hrobkách (např. Noiticattaro H4, Praeneste,

1962) or in the Italian milieu in graves (e.g. Noiticattaro H4, Praeneste, the tomb of Bernardini, Cerveteri etc.; see *Woytowitsch 1978*). A separate and extensive chapter is constituted by painted pictures of horses (most often during the ekphora – funeral procession) on the Greek vase art (Dypolon, Athens, Paria etc.; see e.g. *Boardman 1975*). Another example of the depiction of the horse of the Hallstatt Period (specifically **HaD1b–D2**) on applied art is the horse's cheek-piece (which forms a boundary between a 2D and 3D depiction) in the shape of a horse's head from 141. *Křenovice – "Hradisko"* (Fig. 53:7; Pl. 48:10). This has typological analogies from Ukraine through the Northern Caucasus to the Altai (e.g. Nartan, Žurovka, Rtyščevo, Rysajkino; *Kantorovich 1977*), but without the depiction of a horse. This is typical rather for the cheek-piece of the Hallstatt Period in Italy, where they are however made of bronze (e.g. Bologna, Cerveteri, Cupra Marittima, Vulci, Vetulonia etc.; see *Hase 1969*). Two cheek-pieces on such a bit symbolize the yoking of two horses in a wagon, the central part, i.e. the bit, the wagon itself. The latest two-dimensional depiction of the horse comes from the Early La Tène Period (LT A) from a stamped bottle from 193. *Koryčany – "intravilán"* (Fig. 53:40; Pl. 55:9). Stamped and engraved zoomorphic motifs on Early La Tène ceramic appear rarely, from the territory of Moravia we only know them from Modrá, Sobůlky (a hybrid animal) and Polešovice (a swan; *Vlasatíková 2004*, 79–80, 85; *Goláňová 2018*, Fig. 66:1–3).

tomba Bernardini, Cerveteri atd.; viz *Woytowitsch 1978*). Samostatnou a rozsáhlou kapitolou jsou malovaná vyobrazení koní (nejčastěji během ekfory – pohřebního průvodu) na řeckém vázovém umění (Dypolon, Athény, Paria atd.; viz např. *Boardman 1975*). Dalším příkladem zobrazení koně doby halštatské (konkrétně **HaD1b–D2**) na užitém umění je koňská postranice (která je na pomezí 2D a 3D zobrazení) ve tvaru hlavičky koníka z 141. *Křenovic – „Hradiska“* (obr. 53:7; Pl. 48:10). Ta má sice typologické analogie od Ukrajiny přes severní Příkavkazí po Altaj (např. Nartan, Žurovka, Rtyščevo, Rysajkino; *Kantorovich 1977*), ovšem bez vyobrazení koníčka. Ten je typický spíše pro postranice doby halštatské v Itálii, kde jsou však vyráběny z bronzu (např. Bologna, Cerveteri, Cupra Marittima, Vulci, Vetulonia atd.; viz *Hase 1969*). Dvě postranice na takovém udidle symbolizují záprah dvou koní ve voze, středová část, tj. uditko, samotný vůz. Nejmladší dvourozměrné zobrazení koně pochází z časné doby laténské (LT A) z kolkované lahve z 193. *Koryčan – „intravilánu“* (obr. 53:40; Pl. 55:9). Kolkované a ryté zoomorfnní motivy na časně laténské keramice se vyskytují vzácně, z území Moravy je známe pouze z Modré, Sobůlek (hybridní zvíře) a Polešovic (labuť; *Vlasatíková 2004*, 79–80, 85; *Goláňová 2018*, Fig. 66:1–3).

6.

Outline of the chronology / Nástin chronologie

In this chapter I present a summary chronology of wagons, yokes, horse harnesses and riding equipment of the Bronze Age and Hallstatt and La Tène Periods in Moravia (in the typological-chronological analysis and following tables marked by the letter M as Moravia = Morava). The chronology follows the chronological system of Paul Reinecke (1902) and adheres to current systems of relative chronology developed by Czech researchers (Bronze Age: *Salaš 2005*; Hallstatt Period: *Golec – Fojtík 2020*; La Tène Period: *Meduna 1980a*). The chronological determination of objects, i.e. especially relative chronology, uses the works of Eugen Woytowitsch (1978), Hans-Georg Hüttel (1981), Ute Luise Dietz (1988), Wolfgang M. Werner (1988), Christopher Pare (1992), Martin Schönfelder (2002), Martin Trachsel (2004) and other specialists cited above. Due to the use of several source works, different designations of types of subjects related to the horse theme are available. For this reason, I always mention the original type (if already described) introduced by the researcher, including its code designation, followed by the code designation of the present Moravian system (I usually keep the type name). If the type does not yet have a designation, I introduce it. For ease of reference (and for ease of use in foreign languages), I adhere to English terms and mark items continuously from the Bronze Age to the La Tène Period.

The Moravian code consists of the following designations: W as wagons = wagon parts, Y as yoke = yoke parts, B as bridle = horse harnesses. The components of the wagon are labelled as N (nave), C (centre), NS (nave socket), A (axle cap), S (spoke), F (felloe), T (tyre), CL (clip), L (linchpin), B (wagon body), D (drawbar), Ap (axis pin), E (eight-shaped hinge), X (= uncertain fittings), CE (construction element). The components of the yoke are labelled as Y (yoke) and the parts have the following codes: L (leading circle), D (deco-

V této kapitole předkládám souhrnnou chronologii vozů, jeh, koňských postrojů a jezdecké výbavy doby bronzové, halštatské a laténské na Moravě (v typologicko-chronologické analýze a následujících tabulkách označené písmenem M jako Moravia = Morava). Chronologie navazuje na chronologický systém Paula Reineckeho (1902) a přidržuje se aktuálních systémů relativní chronologie vypracovaných domácími badateli (doba bronzová: *Salaš 2005*; doba halštatská: *Golec – Fojtík 2020*; doba laténská: *Meduna 1980a*). Při chronologickém určení předmětů, tj. zejména relativní chronologii, využívá prací Eugena Woytowitsche (1978), Hanse-Georga Hüttela (1981), Ute Luise Dietzeové (1988), Wolfganga M. Wenera (1988), Christophera Pareho (1992), Martina Schönfeldera (2002), Martina Trachsela (2004) a dalších specialistů citovaných výše. Vzhledem k použití několika zdrojových prací jsou k dispozici různá označení typů předmětů souvisejících s koňskou tematikou. Z tohoto důvodu uvádím vždy původní typ (pokud byl již popsán) zavedený badatelem, včetně jeho kódového označení, za nímž následuje kódové označení předkládaného moravského systému (název typu většinou zachovávám). Pokud typ doposud nemá označení, zavádím jej. Pro snadnější orientaci (a kvůli zjednodušení pro cizojazyčné práce) se přidržuji anglických termínů a předměty označuji kódy průběžně, tedy od doby bronzové po dobu laténskou.

Moravský kód se skládá z následujících označení: W jako wagons = součásti vozu, Y jako yoke = součásti jha, B jako bridle = koňské postroje. Součásti vozů jsou označeny jako N (nave = náboj), C (centre = středová část), NS (nave socket = objímka náboje), A (axle cap = krytka poloosy), S (spoke = paprsek), F (felloe = loukoť), T (tyre = ráfek), CL (clip = svorka), L (linchpin = zákolník), B (body = korba), D (drawbar = oj), Ap (axis pin = osový kolík), E (eight-shaped hinge = osmičkovitý závěsek), X (= neurčitelné kování), CE (construction element = konstrukční prvek). Součásti jha

ration), T (toggle), P (pendant). The components of the harness are labelled as B (bridle) and the parts bear these codes: B (bit), C (cheek-piece), T (toggle), H (hook), D (decoration) – decorations are further sorted as k (knob), d (drag decoration), f (phalera), Pb (pellet bell), o (others). In the system, spurs – S (spur), and whips – Wh (whip) are also included.

In the typological-chronological analysis, particularly of the items from the Hallstatt Period (typically e.g. twisted bit of the Brno-Holásky type; MST 09a after *Trachsel 2004*; M BB6), the reader often encounters a clear chronological disagreement of the system used by Martin Trachsel (2004) and Moravian dating (related not only to the harness, but also other items – weapons, jewellery, toreutics etc.). E.g. the above-mentioned bits according to Martin Trachsel appear at the latest in Ha C1b, but in Moravia they demonstrably appear still in the graves in all of Ha C2. The majority of the items, which Martin Trachsel dates to Ha C1b, can be safely included in Ha C2(a) in Moravia. In other periods, typically in Ha C2b and Ha D1–D3, however, such a shift no longer occurs. This is partly due to the high absolute data (associated with the production and use of articles) in Trachsel's chronology which has not been generally accepted (e.g. *Venclová ed. 2008a*, 26). The correlation with the Moravian chronology is specified in *Fig. 54*. However, it should be borne in mind that the relatively chronological sequence is generally correct, even though absolute data differ (i.e. the items, which Martin Trachsel dates e.g. to Ha D3 are generally dated by other researchers also to Ha D3).

jsou označeny jako Y (yoke) a části mají následující kódy: L (leading circle = vodící kruh), D (decoration = ozdoba), T (toggle = roubík), P (pendant = závěs). Součásti postroje jsou označeny jako B (bridle) a části nesou kódy: B (bit = udidlo), C (cheek-piece = postranice), T (toggle = roubík), H (hook = hák), D (decoration = ozdoba) – ta se ještě dělí na k (knob = knoflík), d (drag decoration = průvlečka), f (phalera = faléra), Pb (pellet bell = rolnička), o (others = ostatní). V systému figurují ještě ostruhy – S (spur), a bičiky – Wh (whip).

V typologicko-chronologickém rozboru zejména předmětů z doby halštatské (typicky např. tordované udidlo typu Brno-Holásky; MST 09a dle *Trachsel 2004*; M BB6) se čtenář často setká se zjevným chronologickým nesouladem použitého systému Martina Trachsela (2004) a moravského datování (napojeného nejen na postroje, ale i další předměty – zbraně, šperky, toreutiku atd.). Např. výše jmenovaná udidla se dle Martina Trachsela vyskytují nejpozději v Ha C1b, na Moravě se však prokazatelně nacházejí ještě v hrobech v celém Ha C2. Většinu předmětů, které Martin Trachsel datuje do Ha C1b, lze na Moravě spolehlivě zařadit do Ha C2(a). V dalších obdobích, typicky v Ha C2b a Ha D1–D3, k takovému posunu však již nedochází. Je to částečně způsobeno vysokými absolutními daty (spojenými svýrobou a užíváním předmětů) v Trachselově chronologii, která ostatně nebyla obecně přijata (např. *Venclová ed. 2008a*, 26). Korelaci s moravskou chronologií upřesňuje *obr. 54*. Je však nutné vzít v potaz, že relativně chronologická posloupnost je obecně správná, ačkoliv absolutní data se rozcházejí (tj. předměty, které Martin Trachsel

B.C.	Trachsel 2004	Golec – Fojtík 2020
800–780	Ha C1 früh	
780–750	Ha C1 mitte	Ha C1a
750–725	Ha C1 spät	
725–700	Ha C2 früh	
700–675	Ha C2 mitte	Ha C1b
675–650	Ha C2 spät	Ha C2a
650–625	Ha D1 früh	Ha C2b
625–600	Ha D1 mitte + spät	
600–575	Ha D2 früh + spät	Ha D1a
575–550	Ha D3 früh	Ha D1b
550–525	Ha D3 mitte + spät	Ha D2a
525–500	LT A früh	Ha D2b
500–450	LT A mitte	Ha D3
450–425	LT A spät	LT A1–A2 (450–375)

Fig. 54: Correlation table of the chronology of the Hallstatt Period of M. Trachsel (2004) and M. Golec and P. Fojtík (2020) used in this work (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 54: Korelační tabulka chronologie doby halštatské M. Trachsela (2004) a M. Golce a P. Fojtíka (2020) použitá v této práci (sestavila: Z. Mírová).

A typological-chronological analysis of the *Bronze Age wagon* components (Fig. 55) shows that unambiguous evidence of wagons in Moravia is recorded from stage B D. During this period, the wheel nave socket of the Tarcal type (*M WNS1*) and fork-like artefacts from the wagon of the Hader type (*M WB1*) appear, which identically occur till Ha B1. The analysis also includes axle cap (?) of the Šebetov type (*M WA1*) which fades away in Ha A1, and bronze cast tubular item with a target expansion of the Hart type (*M WB2*) which fades away at the end of the Bronze Age. In Ha A2, fittings of the central part of the wheel of the Slatinice type (*M WC1*) appears.

From the *Hallstatt Period*, we do not have reliable documents of the *wagon* until Ha C2a (Fig. 56). They are fittings of the wheel naves of the Brno-Holásky type (*M WN1*), there is also a clamp of wheel felloes of the Bratčice type (*M WCL1*) the occurrence of which is determined to Ha D1a, and linchpins of the Seloutky type (*M WL1*) which appear till Ha D2b. From this time range, i.e. Ha C2a–D2b, we know the end decoration of the wagon of the Nemilany type (*M WB11*) and the end decoration of the wagon of the Chiusi type (*M WB12*). The whole phase of Ha C2 is then covered by fittings of the wheel tyres of the Brno-Holásky type (*M WT1*). Approximately from the beginning of the stage Ha D to the very end of the Hallstatt Period, i.e. Ha D3, antler plates of the body of the Rovná type (*M WB10*) may occur. In Ha D1b there is a sharp increase in the occurrence of wagon parts (which is obviously due to the presence of wagons in Habrůvka – “Býčí skála”). In Ha D1b there are fittings of the nave socket of the wheels of the Rumpenheim type (*M WNS2*) and belt metal fittings of the wagon body of the Dotternhausen type (*M WB3*). From Ha D1b to Ha D2a fittings of the wheel naves of the Mühlthal type (*M WN3*) and fittings of the wheel spokes of the Nürtingen type (*M WS1*) occur. From Ha D1b to Ha D2b there are fittings of the wheel spokes of the Apremont type (*M WS2*), fittings of the wheel spokes of the Hochdorf type (*M WS3*), fittings of the wheel felloes of the Habrůvka type (*M WF1a–c*), fittings of the wheel tyres of the Wellenburg type (*M WT2*), fittings of the wheel tyres of the Rumpenheim type (*M WT3*), probably also clip of the drawbar of the Habrůvka type (*M WD1*), sheet metal fittings of the body of the wagon of the Allenlüften type (*M WB4*) and hemispherical fittings of the body of the Wellenburg type (*M WB7*). From Ha D1b to Ha D3, circular fittings of the wheel naves of the Habrůvka type (*M WNX1a–d*) occur. Ha D2 includes fittings of the wheel nave of the Wellenburg type (*M WN4*), fittings of the nave socket of the wheels of the Cannstatt type (*M WNS3*), central fittings of the wheel naves of the Apremont type (*M WC3*), fittings of the wheel spokes of the Ludwigsburg type (*M WS4*), corner metal hemispherical fittings of the body of the Habrůvka type (*M WB6*) and hemispherical fittings of the body of the Donauwörth

datuje např. do Ha D3, jsou jinými badateli obecně datovány rovněž do Ha D3).

Typologicko-chronologický rozbor součástí *vozů doby bronzové* (obr. 55) ukazuje, že jednoznačné doklady vozů na Moravě evidujeme od stupně B D. V tomto období se objevují objímky náboje kola typu Tarcal (*M WNS1*) a vidlicovité artefakty z vozu typu Hader (*M WB1*), které mají shodnou dobu výskytu do Ha B1. Patří sem ještě krytka poloosy (?) typu Šebetov (*M WA1*), která však dožívá již v Ha A1, a bronzové lité trubičkovité předměty s terčovitým rozšířením typu Hart (*M WB2*), které vyznívají v závěru doby bronzové. V Ha A2 se objeví kování středové části kola typu Slatinice (*M WC1*).

V *době halštatské* známe spolehlivé doklady *vozu* teprve v Ha C2a (obr. 56). Jde o kování náboje kol typu Brno-Holásky (*M WN1*), objevuje se také svorka loukotí kol typu Bratčice (*M WCL1*), jejíž výskyt je stanoven do Ha D1a, a zákolníky typu Seloutky (*M WL1*), které mají chronologický rozsah do Ha D2b. Z tohoto časového rozsahu, tedy Ha C2a–D2b, známe ještě koncovou ozdobu vozu typu Nemilany (*M WB11*) a koncovou ozdobu vozu typu Chiusi (*M WB12*). Celou fázi Ha C2 pak pokrývá kování ráfků kol typu Brno-Holásky (*M WT1*). Přibližně od počátku stupně Ha D do samého závěru doby halštatské, tedy Ha D3, se mohou vyskytovat parohové destičky korby typu Rovná (*M WB10*). V Ha D1b dochází k prudkému nárůstu výskytu součástí vozů (což je samozřejmě dáno výskytem vozů v Habrůvce – „Býčí skála“). V Ha D1b se vyskytují kování objímek nábojů kol typu Rumpenheim (*M WNS2*) a pásová plechová kování korby vozu typu Dotternhausen (*M WB3*). Trvání od Ha D1b do Ha D2a mají kování náboje kol typu Mühlthal (*M WN3*) a kování paprsků kol typu Nürtingen (*M WS1*). Od Ha D1b do Ha D2b se pak vyskytují kování paprsků kol typu Apremont (*M WS2*), kování paprsků kol typu Hochdorf (*M WS3*), kování loukotí kol typu Habrůvka (*M WF1a–c*), kování ráfků kol typu Wellenburg (*M WT2*), kování ráfků kol typu Rumpenheim (*M WT3*), pravděpodobně také svorka oje typu Habrůvka (*M WD1*), plošná plechová kování korby vozu typu Allenlüften (*M WB4*) a polokulovitá kování korby vozu typu Wellenburg (*M WB7*). Od Ha D1b do Ha D3 se vyskytují kruhová kování nábojů kol typu Habrůvka (*M WNX1a–d*). Do Ha D2 se řadí kování náboje kol typu Wellenburg (*M WN4*), kování objímek nábojů kol typu Cannstatt (*M WNS3*), středové kování nábojů kol typu Apremont (*M WC3*), kování paprsků kol typu Ludwigsburg (*M WS4*), rohová plechová polokulovitá kování korby vozu typu Habrůvka (*M WB6*) a polokulovitá kování korby vozu typu Donauwörth (*M WB8*). Do Ha D2–D3 lze řadit kování náboje kol typu Blatec (*M WN2*), kování centrální části nábojů kol typu Bad Cannstatt (*M WNSc1*), středová kování nábojů kol typu Ludwigsburg (*M WC2*), ozdobné

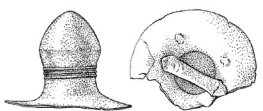
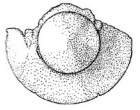
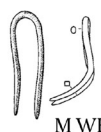
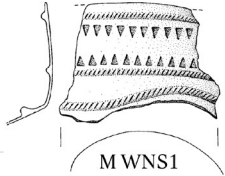

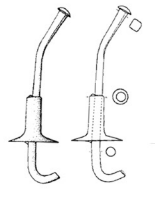
BD			
Ha A1		 MWA1	 MWB1
Ha A2	 MWNS1	 MWC1	
Ha B1			 MWB2
Ha B2			
Ha B3			

Fig. 55: Typological-chronological development of wagon components in the Bronze Age in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 55: Typologicko-chronologický vývoj součástí vozů v době bronzové na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

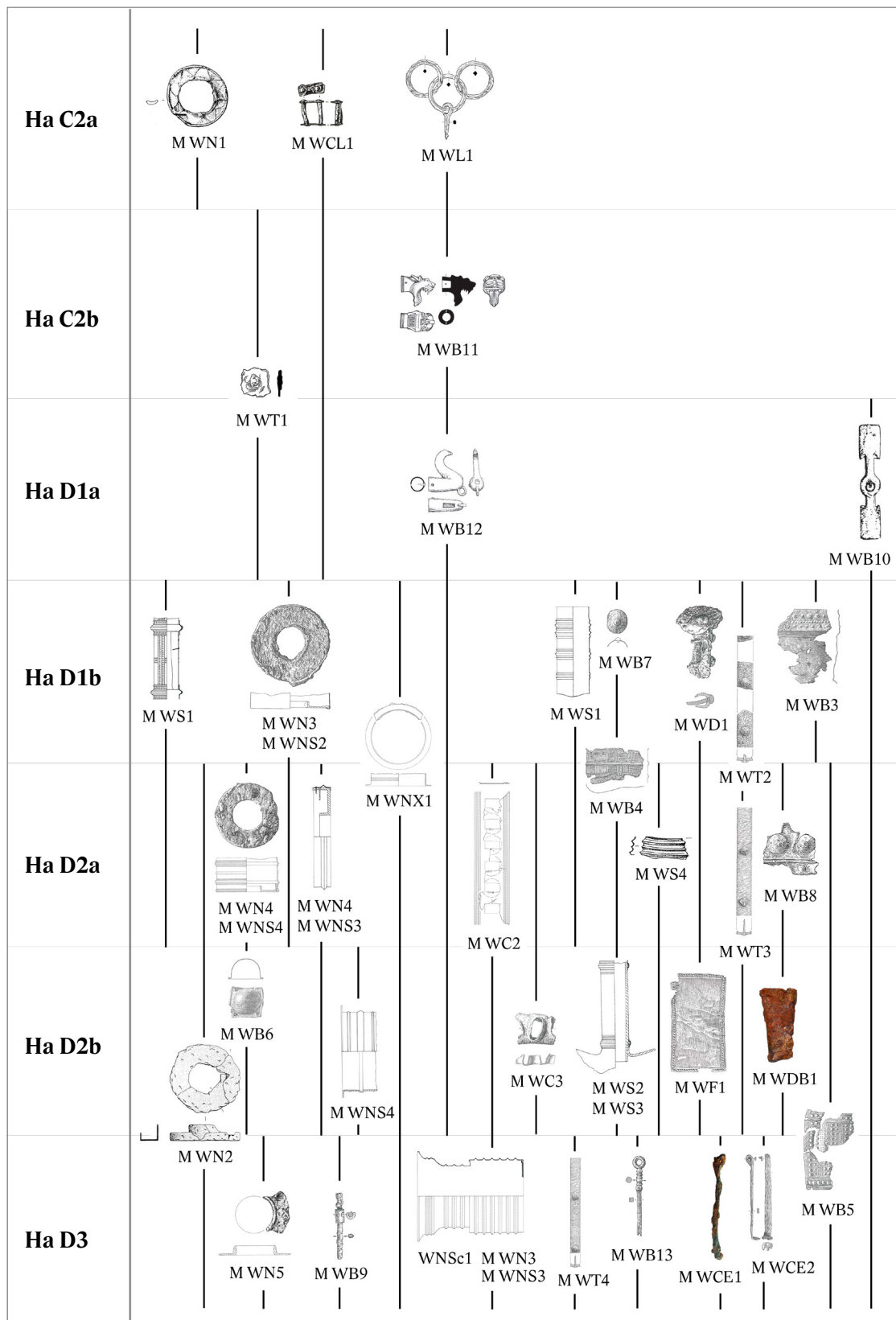

Fig. 56: Typological-chronological development of wagon components in the Hallstatt Period in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 56: Typologicko-chronologický vývoj součástí vozů v době halštatské na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

type (*MWB8*). To Ha D2–D3 fittings of the wheel naves of the Blatec type (*MWN2*), fittings of the central part of the wheel naves of the Bad Cannstatt type (*MWNSc1*), central fittings of the wheel naves of the Ludwigsburg type (*MWC2*), decorative fittings of the drawbar of the Habrůvka type (*MWDB1*) and sheet metal fittings of the wagon body of the Cannstatt type (*MWB5*) can be sorted. The late Ha D2, i.e. Ha D2b, is represented by the fittings of the nave socket of the wheels of the Grafenbühl type (*MWNS4*). In Ha D3 we register fittings of the wheel nave of the Urtenen type (*MWN5*), fittings of the wheel tyres of the Bubeneč type (*MWT4*), balustrade columns of the body with an antler collet of the Rovná type (*MWB9*) and decorative pins from the body of the Vix type (*MWB13*). The LT A is then typologically intervened with pendant pins with two eyelets of the Mirkovice type (*MWCE1*) and pendant pins with an eyelet and pad of the Habrůvka type (*MWCE2*).

The analysis of the parts of *wagons of the La Tène Period* (Fig. 57) showed the absence of unambiguous documents in the period LT A–B2 (except for the possible survival of

kování oje typu Habrůvka (*MWDB1*) a plošná plechová kování korby vozu typu Cannstatt (*MWB5*). Pozdní Ha D2, tedy Ha D2b, je zastoupen kováním objímek nábojů kol typu Grafenbühl (*MWNS4*). V Ha D3 evidujeme kování náboje kol typu Urtenen (*MWN5*), kování ráfků kol typu Bubeneč (*MWT4*), balustrádové sloupky korby s parohovou objímkou typu Rovná (*MWB9*) a ozdobné kolíky z korby vozu typu Vix (*MWB13*). Do LT A pak ještě typologicky zasahují závěsné kolíky se dvěma oky typu Mirkovice (*MWCE1*) a závěsné kolíky s okem a ploškou typu Habrůvka (*MWCE2*).

Rozbor součástí *vozů z doby laténské* (obr. 57) vykázal absenci jednoznačných dokladů v období LT A–B2 (vyjma možného přežívání typů *MWCE1* a *MWCE2*). Součásti vozů máme spolehlivě doloženy až od LT C1, kdy se vyskytují zákolníky s volným kruhem typu Staré Hradisko (*MWL3*) a zákolníky s bronzovou okrasnou hlavicí typu Stradonice (*MWL4*), jež přežívají až do LT D2. V LT C2 evidujeme výskyt zákolníku s půlměsíčovitým zakončením typu Verna (*MWL2*), který se

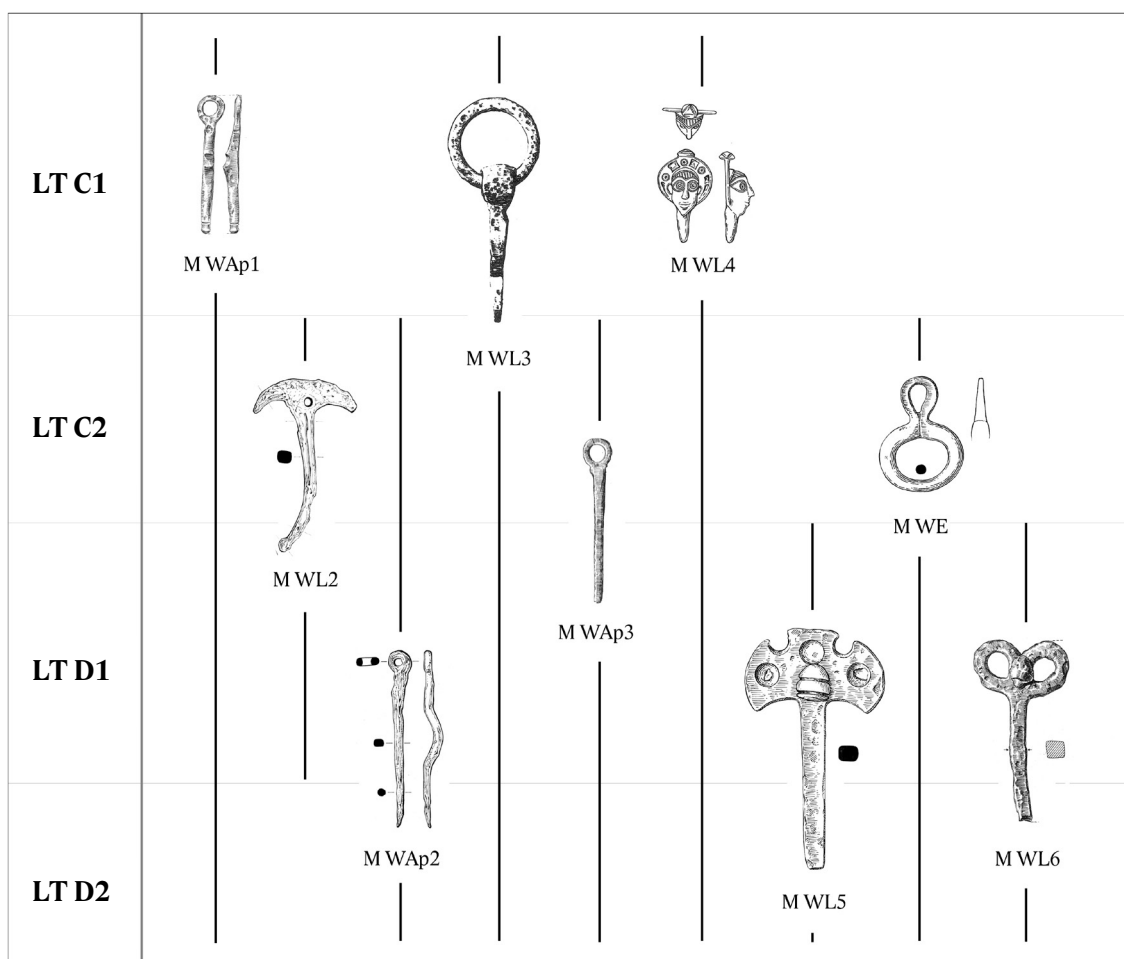

Fig. 57: Typological-chronological development of wagon components in the La Tène Period in Moravia (compiled by Z. Mírová).

Obr. 57: Typologicko-chronologický vývoj součástí vozů v době laténské na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

M WCE1 and *M WCE2* types). We have reliably documented the wagon parts since LT C1, when there are linchpins with a free circle of the Staré Hradisko type (*M WL3*) and linchpins with bronze ornamental head of the Stradonice type (*M WL4*) which survive until LT D2. In LT C2, we find the occurrence of a linchpin with a crescent ending of the Verna type (*M WL2*), which occurs also in the next stage of LT D1. The LT D Period is covered with linchpins with an axe-like ending of the Dešná type (*M WL5*) and linchpins with glasses-like ending of the Třisov type (*M WL6*). The axle pins also appear rather from the LT C1 phase, except for the arch-like axle pins of the Provodov type (*M WAp4*) which cannot be reliably sorted. In the LT C1 phase we register axle pins with a groove of the Břežice type (*M WAp1*), from LT C2 axle pin with a bend of the Manching type (*M WAp2*) and straight axle pin of the Staré Hradisko type (*M WAp3*). The uncertain components of the wagons are considered as the eight-shaped hinges (*M WEa–b*), which we know reliably from LT C2.

In the Bronze Age, we do not yet register indisputable components of the *yoke*. These are known only from the following *Hallstatt Period* (Fig. 58). Already from the sub-phase Ha C1a there may be studs of the Thalmässing type (*MYD3*), which are known in particular from the following Ha C2. In Ha C1b–C2a we register toggles of the Plaňany type (*MYT1*). Ha C2a includes a leading ring of an uncertain type (*MYLc1*) and toggles of the Annelöv type (*MYT2*). The whole phase of Ha C2 is covered by nails of the Hrušovany type (*MYD1*), rivets of the Mokrá-Horákov type (*MYD2*), decorative sheets of the Moritzbrunn type (*MYD4*) and toggles of the Lhotka type (*MYT3*). Phases Ha D1–D3 are represented by toggles of the Býčí skála type (*MYT4*) and pendants of the yoke of the Woskowice type (*MYP1*).

The components of the *La Tène Period yoke* (Fig. 59) in the LT A–C1 period have not yet been proven in Moravia. Leading circles of the Grabenstetten type (*MYLc2*) are known since LT C2, other types – type Kappel (*MYLc3*), type Orešak (*MYLc4*), type Hoppstädten (*MYLc5*), type Hoppstädten, variant Staré Hradisko (*MYLc5b*), a leading ring of an uncertain type (likely Estinnes; *MYLc6*) – occur only in LT D1–D2.

The components of the *horse harness*, i.e. bits and the cheek-pieces, of the *Bronze Age* (Fig. 60) can be observed already in the era of the Věteřov Culture, i.e. in B A2–A3. These are semi-finished antler cheek-pieces (*M BC0*) and antler cheek-pieces of the Fűzesabony type, variant A (*M BC1*). Antler cheek-pieces also evince popularity in the Middle Bronze Age (B B–C), e.g. antler cheek-pieces of the Fűzesabony type, variant B (*M BC2*), and antler cheek-pieces of the Držovice type (*M BC3*). The first bronze cheek-pieces appear in B D – bronze cheek-pieces of the Larnaud-Bevtofte type (*M BC5*), which still occur in Ha A1 and survive to Ha B1; at the turn of B D and Ha A1 there is a bronze cheek-

objevuje ještě v následující fázi LT D1. Období LT D pokrývají zákolníky se sekerovitým zakončením typu Dešná (*M WL5*) a zákolníky s brýlovitým zakončením typu Třisov (*M WL6*). Osové kolíky se rovněž vyskytují spíše až od fáze LT C1, vyjma obloukovitého osového kolíku typu Provodov (*M WAp4*), jenž není možné spolehlivě zařadit. Ve fázi LT C1 evidujeme osový kolík se zářezem typu Břežice (*M WAp1*), od LT C2 pak osový kolík se zalomením typu Manching (*M WAp2*) a rovný osový kolík typu Staré Hradisko (*M WAp3*). Za nejistý doklad součásti vozu jsou považovány osmičkovité závěsky (*M WE*), které známe spolehlivě až od LT C2.

V době bronzové doposud neevidujeme jednoznačné součásti *jha*. Ty známe teprve z následující *doby halštatské* (obr. 58). Již od subfáze Ha C1a se mohou vyskytovat cvočky typu Thalmässing (*MYD3*), které známe zejména z následujícího Ha C2. V Ha C1b–C2a evidujeme roubíky typu Plaňany (*MYT1*). Do Ha C2a patří vodící kroužek neurčitelného typu (*MYL1*) a roubíky typu Annelöv (*MYT2*). Celou fázi Ha C2 pokrývají hřebíčky typu Hrušovany (*MYD1*), nýtky typu Mokrá-Horákov (*MYD2*), ozdobné plíšky typu Moritzbrunn (*MYD4*) a roubíky typu Lhotka (*MYT3*). Fáze Ha D1–D3 jsou zastoupeny roubíky typu Býčí skála (*MYT4*) a závěsem *jha* typu Woskowice (*MYP1*).

Součásti *jha z doby laténské* (obr. 59) v období LT A–C1 se na Moravě prozatím nepodařilo doložit. Vodící kruhy typu Grabenstetten (*MYLc2*) známe až od LT C2, ostatní typy – typ Kappel (*MYLc3*), typ Orešak (*MYLc4*), typ Hoppstädten (*MYLc5*), typ Hoppstädten, varianta Staré Hradisko (*MYLc5b*), vodící kroužek neurčitelného typu (pravděpodobně Estinnes; *MYLc6*) – se vyskytují až v období LT D1–D2.

Součásti *koňského postroje*, tedy udidla a postranice, *doby bronzové* (obr. 60), můžeme pozorovat již v období věteřovské kultury, tj. v B A2–A3. Jsou to polotovary parohových postranic (*M BC0*) a parohové postranice typu Fűzesabony, varianta A (*M BC1*). Parohové postranice vykazují oblibu také ve střední době bronzové (B B–C), jde o parohové postranice typu Fűzesabony, varianta B (*M BC2*), a parohovou postranici typu Držovice (*M BC3*). V B D se objevují první bronzové postranice – bronzové postranice typu Larnaud-Bevtofte (*M BC5*), které se vyskytují ještě v Ha A1 a dožívají snad až v Ha B1; na přelom B D a Ha A1 je datována bronzová postranice typu Ivančice (*M BC4*). Z fáze Ha A1 známe vůbec první doklad bronzového nezdobeného udidla se spojovacím kroužkem typu Pasohlávky-Mušov (*M BB1*) a bronzových roubíků s obdélným centrálním otvorem typu Pasohlávky-Mušov (*M BT1*). Fáze Ha A2 je prozatím součástí postroje prostá. Z Ha B1 známe pouze bronzovou labuťkovitou postranici typu Dolany (*M BC6*). Fáze Ha B2–B3 jsou spojeny s pomyslnou explozí různých

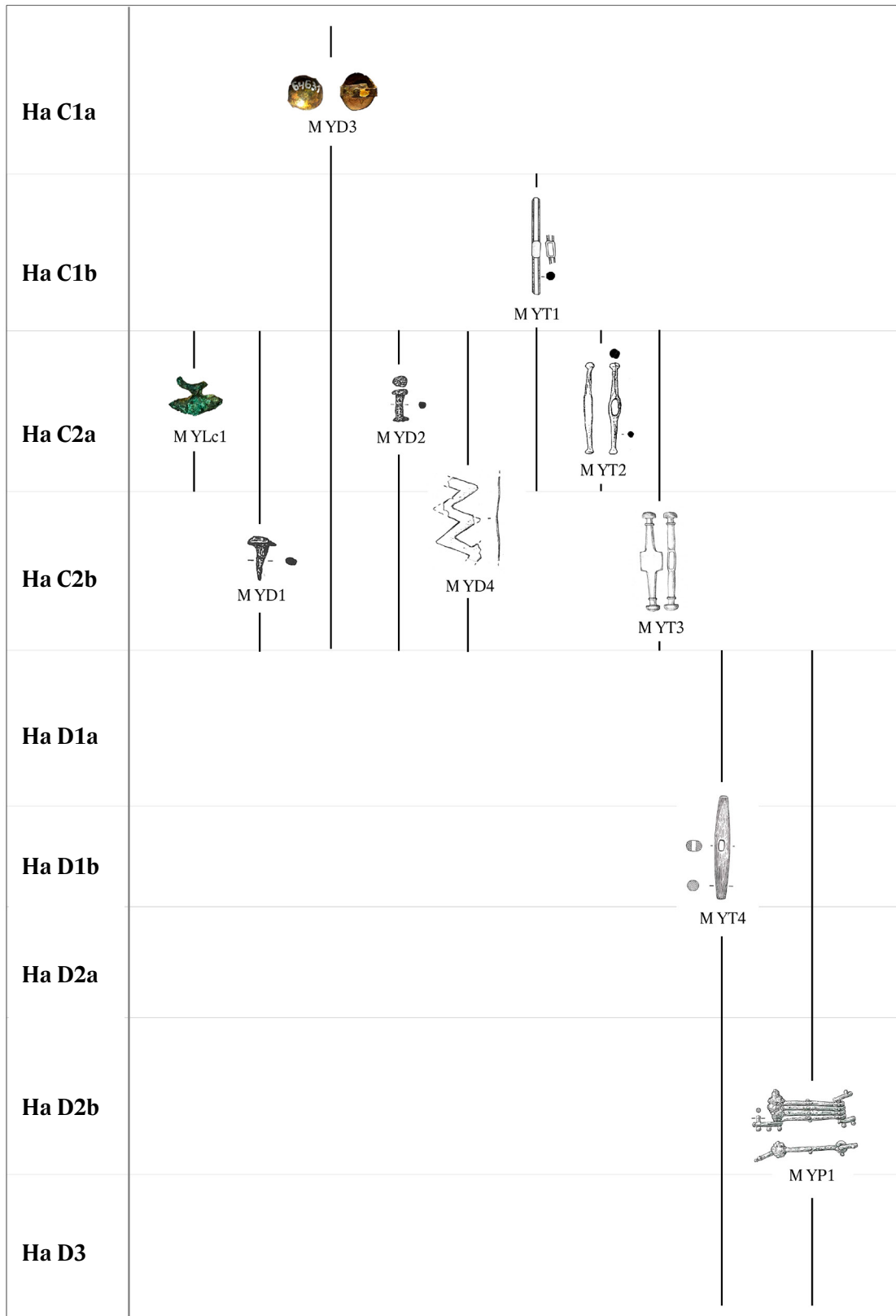

Fig. 58: Typological-chronological development of yoke components in the Hallstatt Period in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 58: Typologicko-chronologický vývoj součástí jha v době halštatské na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

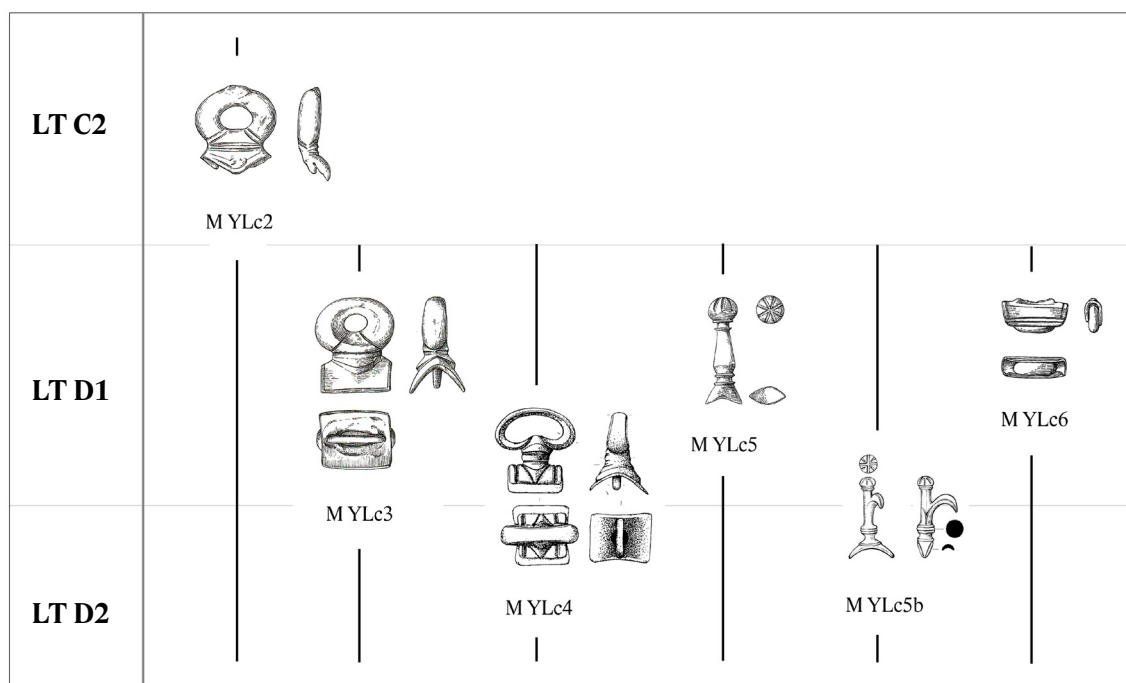

Fig. 59: Typological-chronological development of yoke components in the La Tène Period in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 59: Typologicko-chronologický vývoj součástí jha v době laténské na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

-piece of the Ivančice type (*MBC4*). From the phase Ha A1 we know the very first evidence of an undecorated bit with a connecting ring of the Pasohlávky-Mušov type (*MBB1*) and bronze toggles with rectangular central opening of the Pasohlávky-Mušov type (*MBT1*). Phase Ha A2 is without harness yet. From Ha B1 we only know the bronze swan-like cheek-piece of the Dolany type (*MBC6*). Phases Ha B2–B3 are associated with a massive expansion of various types of horse harness. In Ha B2–B3 there are bronze cheek-pieces of the Černotín type (*MBC7*), bronze cheek-pieces of the Černogorovka type (*MBC8*) and bronze cheek-pieces of the Krhová type (*MBC9*). Until Ha C1, bronze cheek-pieces of the Kamyševacha type (*MBC10*) can have survived from this period. From Ha B3 to Ha C1a, bits of the Ugra type (*MBB2*), Regelsbrunn type (*MBB3*), twisted bits of the type Vigna di Mezzo (*MBB4*), bronze cheek-pieces of the Kamennomostkoe type (*MBC12*) and bronze cheek-piece of the Šaregrad type (*MBC12*) can occur.

During the *Hallstatt Period* (Fig. 61), Late Bronze Age bits of the Regelsbrunn type (*MBB3*) and newly also cheek-pieces of the Brno-Obrány type (*MBC13*) are still present in Ha C1a. From Ha C1a to Ha C2 we can come across side hooks of the Schöngesing type (*MBH1*). The periods Ha C1b–C2a are covered by twisted bits of the Bošovice type (*MBB5*) and toggles with bulges of the Podivice type (*MBT2*). The most abundant is the phase Ha C2; in Ha C2a we register toggles of the Annelöv type (*MBT3*), from

typů koňského postroje. V Ha B2–B3 se vyskytují bronzová postranice typu Černotín (*MBC7*), bronzové postranice typu Černogorovka (*MBC8*) a bronzové postranice typu Krhová (*MBC9*). Až do Ha C1 mohou ještě z tohoto období přežít bronzové postranice typu Kamyševacha (*MBC10*). Z Ha B3 do Ha C1a mohou mít přesah udidla typu Ugra (*MBB2*), udidla typu Regelsbrunn (*MBB3*), tordovaná udidla typu Vigna di Mezzo (*MBB4*), bronzové postranice typu Kamennomostkoe (*MBC12*) a bronzové postranice typu Šaregrad (*MBC12*).

V *době halštatské* (obr. 61) se ještě v Ha C1a vyskytují pozdně bronzová udidla typu Regelsbrunn (*MBB3*) a nově také postranice typu Brno-Obrány (*MBC13*). Od Ha C1a do Ha C2 můžeme narazit na postranní háky typu Schöngesing (*MBH1*). Období Ha C1b–C2a pokrývají tordovaná udidla typu Bošovice (*MBB5*) a roubíky s vývalky typu Podivice (*MBT2*). Nejhojněji je zastoupena fáze Ha C2; v Ha C2a evidujeme roubík typu Annelöv (*MBT3*), od Ha C2a do Ha C2b tordovaná udidla typu Brno-Holásky (*MBB6*), udidla typu Kameniec (*MBB7*) a postranní háky typu Mokrá-Horákov (*MBH2*). Ha C2b charakterizuje hladké udidlo typu Grosseibstadt (*MBB8*). Posledním typem udidla doby halštatské (v Ha C2b–D1a) je hladké udidlo typu Unterregesberg (*MBB9*), k němuž náleží postranní hák typu Dobřčice (*MBH3*). Pozdní doba halštatská, zde konkrétně Ha D1b–D2, je charakterizována už jen výskytem postranic typu Křenovice (*MBC14*).

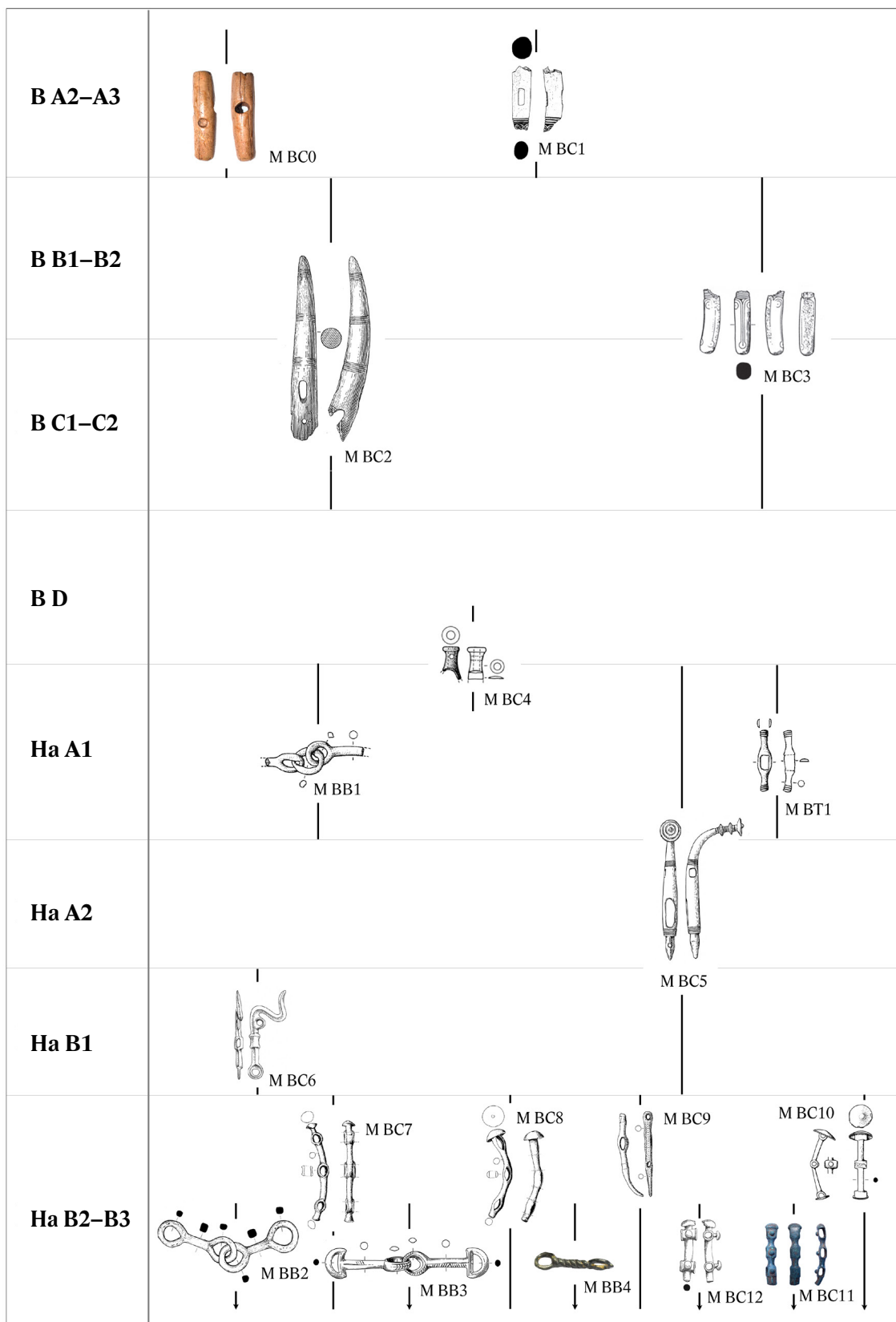

Fig. 60: Typological-chronological development of harness components (bits and cheek-pieces) in the Bronze Age in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 60: Typologicko-chronologický vývoj součástí postrojů (udidel a postranic) v době bronzové na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

Ha C1a	
Ha C1b	
Ha C2a	
Ha C2b	
Ha D1a	
Ha D1b	
Ha D2a	
Ha D2b	
Ha D3	

Fig. 61: Typological-chronological development of harness components (bits and cheek-pieces) in the Hallstatt Period in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 61: Typologicko-chronologický vývoj součástí postrojů (udídel a postranic) v době halštatské na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

Ha C2a to Ha C2b there are twisted bits of the Brno-Holásky type (**MBB6**), bits of the Kameniec type (**MBB7**) and side hooks of the Mokrá-Horákov type (**MBH2**). The Ha C2b features smooth bits of the Grosseibstadt type (**MBB8**). The last type of the Hallstatt Period bits (in Ha C2b–D1a) is the smooth bit of the Unterregesberg type (**MBB9**) which includes the side hook of the Dobřice type (**MBH3**). The Late Hallstatt Period, specifically Ha D1b–D2, is characterized only by the occurrence of the cheek-pieces of the Křenovice type (**MBC14**). In Ha D3 so far, the bits, cheek-pieces, side hooks and toggles are absent.

In the *La Tène Period*, *horse harness components* appear again, known since the LT A Period, recorded until the LT D2 phase (Fig. 62). The oldest are bits of the Beine type (**MBB10**) and probably also bits of the Provodov type (**MBB11**). Both are identically dated to LT A. From stage LT A we also record the cheek-piece of the bit of the Býkovice type (**MBC15**). Quite shortly, during the period LT B, cheek-pieces of the bit of the Mukačevo type (**MBC16**) were used. Starting from LT B1, toggle-like one-segment bit of the Lukov type (**MBB14**) can occur. In the phase LT C1, smooth bits of the Bořitov type (**MBB12**) and profiled bits of the Dezmir type (**MBB13**) emerge, both fading away in LT D2. Even in LT C2 bits of the Thracian type occur (**MBB15**) which survive to LT D2; the sources fund is enriched with the cheek-pieces of the bit of the Thracian type (**MBC17**). In LT D1 they are joined by the cheek-pieces of the bit of the Italian type (**MBC18**), which again fade away in LT D2.

The *ornaments of the Bronze Age horse harness* are a valuable chronological-typological source (Fig. 63). The oldest are the four-shouldered phaleras of the Kroměříž-Hradisko type (**M B D f 7**) and the conical studs of the Kroměříž type (**M B D a 4**), dated to B C(2). In B C2 flat phaleras of the Kuřim type (**M B D f 1 a–b**) appear, the core of which is in Ha A2, they and fade away only in Ha B3, but rarely occur in the Hallstatt and La Tène Periods. Of the same chronological extent is a convex unadorned stud of the Dobrochov type (**M B D a 1**), which, however, does not continue until the Hallstatt Period. In B C, there are still convex decorated studs of the Přestavky type (**M B D a 2**) which appear until Ha A2. The relatively short horizon at the turn of B D/Ha A1 is the possible datation of a flat phalera with open centre and three threading rings of the Drslavice type (**M B D f 9**) and a decorated pointed stud of the Drslavice type (**M B D a 3**). B D–Ha A1 is a period of occurrence of stepped phaleras of the Uničov-Benkov type (**M B D f 2**), pointed phaleras of the Mostkovice type (**M B D f 3**) and undecorated rhombic small studs with studs of the Hrubčice type (**M B D a 5**). In the stage B D pointed arched drag decoration with cross-threaded ring of the Ivančice type (**M B D d 2**) are emerging, which have a peak of occurrence in Ha A1 and could rarely appear in

V Ha D3 zatím udidla, postranice, postranní háky i roubíky absentují.

V *době laténské* se opět objevují *součásti koňského postroje*, známe je již od období LT A, evidujeme je až do fáze LT D2 (obr. 62). Nejstaršími udidly jsou udidla typu Beine (**M B B 10**) a pravděpodobně také udidla typu Provodov (**M B B 11**). Obě jsou shodně datována do stupně LT A. Ze stupně LT A evidujeme rovněž postranici udidla typu Býkovice (**M B C 15**). Poměrně krátce, v období LT B1–B2, byly používány postranice udidla typu Mukačevo (**M B C 16**). Od LT B1 se může vyskytnout roubíkovitě jednočlánekové udidlo typu Lukov (**M B B 14**). Ve fázi LT C1 nastupují hladká udidla typu Bořitov (**M B B 12**) a profilovaná udidla typu Dezmir (**M B B 13**), obě vyznívají shodně až v LT D2. Ještě v LT C2 se objeví udidla thráckého typu (**M B B 15**), která dožívají do LT D2; pramenný fond je obohacen ještě o postranice udidla thráckého typu (**M B C 17**). V LT D1 se k nim přidávají postranice udidla italského typu (**M B C 18**), která opět vyznívají v LT D2.

Ozdoby koňského postroje doby bronzové jsou cenným chronologicko-typologickým pramenem (obr. 63). Vůbec nejstaršími jsou čtyřramenné faléry typu Kroměříž-Hradisko (**M B D f 7**) a kónické puklice typu Kroměříž (**M B D a 4**), datované ještě do B C(2). V B C2 se začínají objevovat ploché faléry typu Kuřim (**M B D f 1 a–b**), jejichž jádro výskytu spadá do Ha A2 a vyznívají až v Ha B3, objeví se ale vzácně také v době halštatské a době laténské. Stejný chronologický rozsah má vypouklá nezdobená puklice typu Dobrochov (**M B D a 1**), která však do doby halštatské nepokračuje. V B C se objevují ještě vypouklé zdobené puklice typu Přestavky (**M B D a 2**), jež vyznívají v Ha A2. Do poměrně krátkého horizontu přelomu B D/Ha A1 lze datovat plochou faléru s volným středem a třemi provlékacími kroužky typu Drslavice (**M B D f 9**) a zdobenou zašpičatělou puklicí typu Drslavice (**M B D a 3**). B D–Ha A1 je obdobím výskytu stupňovitých falér typu Uničov-Benkov (**M B D f 2**), zašpičatělých falér typu Mostkovice (**M B D f 3**) a nezdobených rombických pukliček s dvočky typu Hrubčice (**M B D a 4**). Ve stupni B D se objevují zašpičatělé vyklenuté průvlečky s křížovitým provlékacím kroužkem typu Ivančice (**M B D d 2**), jež mají těžiště výskytu v Ha A1 a mohly by se vzácně objevit ještě v Ha A2. Období B D–Ha A2 pokrývají tutulovité knoflíky typu Drslavice (**M B D k 1**). Po celé období popelnicových polí, tj. B D–Ha B3, evidujeme vyklenuté průvlečky s křížovitým provlékacím kroužkem typu Pasohlávky-Mušov (**M B D d 1**) a lze sem patrně datovat také plochou plechovou faléru typu Velké Opatovice (**M B D f 8**). Fáze Ha A1 přináší polokulovité faléry typu Jevíčko (**M B D f 5**), v Ha A2 se objevují vyklenuté knoflíky typu Kladky (**M B D k 2**), které vyznívají až v Ha B3, a také vyklenuté faléry typu Borotín (**M B D f 4**), jež se však mohou pouze sporadicky vyskytnout jen do Ha B1. Po celý stupeň

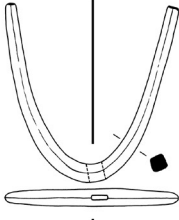
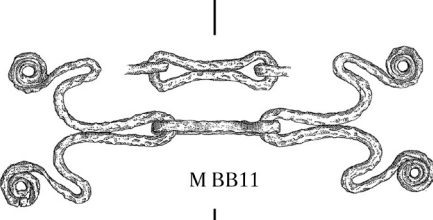

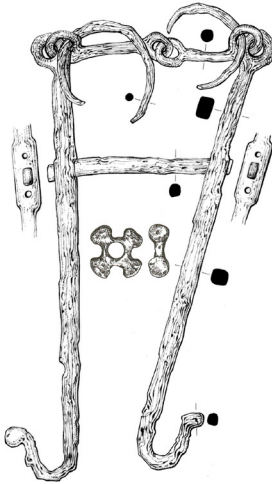
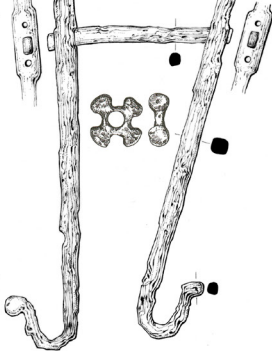
LTA	 M BB10	 M BC15	 M BB11
LT B1			 M BC16
LT B2		 M BB14	
LT C1			 M BB13
LT C2	 M BB12		
LT D1	 M BC18		 M BB15
LT D2			 M BC17

Fig. 62: Typological-chronological development of harness components (bits and cheek-pieces) in the La Tène Period in Moravia (compiled by Z. Mirová).

Obr. 62: Typologicko-chronologický vývoj součástí postrojů (udidel a postranic) v době laténské na Moravě (sestavila: Z. Mirová).

Ha A2. Periods B D–Ha A2 are covered by tutuli-like knob of the Drslavice type (*M BDK1*). Throughout the Period of the Urnfields, i.e. B D–Ha B3, we register arched drag decorations with cross-threaded ring of the Pasohlávky-Mušov type (*M BDD1*) and it is also possible to date a flat tin-phalera of the Velké Opatovice type (*M BDF8*) to the same period. The Ha A1 phase brings semi-circular phaleras of the Jevíčko type (*M BDF5*), the Ha A2 features the arched knobs of the Kladky type (*M BDK2*) which appear until in Ha B3, and also arched phaleras of the Borotín type (*M BDF4*),

Ha B se objevují plechové vybějené faléry typu Černotín (*M BDF6*). Thráko-kimmerijský horizont (Ha B2–B3) je zastoupen čtyřhrannými průvlečkami typu Buchlovice (*M BDD3*). Z Ha B3 do Ha C1a přežívá čtyřlístkový knoflík typu Gemeinlebern (*M BDK3*).

V době halštatské ozdoby koňského postroje pokrývají celý chronologický vývoj Moravy (*obr. 64*). Ještě z Ha B3 dožívají v Ha C1a čtyřlístkové knoflíky typu Gemeinlebern (*M BDK3*). Novinkou doby halštatské, od Ha C1a do Ha C2b, jsou polokulovité knoflíky typu Beratzhausen

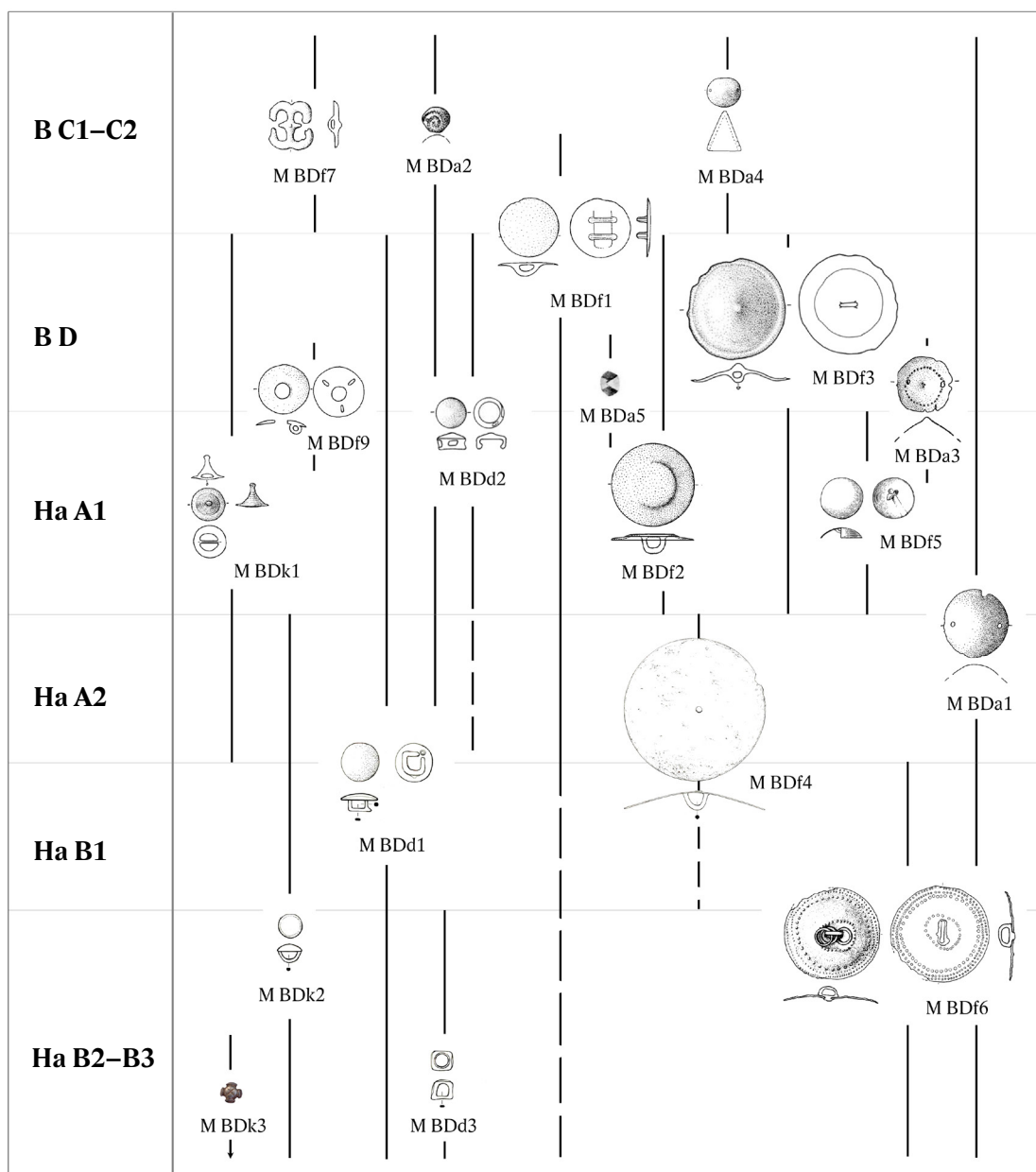

Fig. 63: Typological-chronological development of harness components (decorations) and riding equipment in the Bronze Age in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 63: Typologicko-chronologický vývoj součástí postrojů (ozdob) a jezdecké výbavy v době bronzové na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

which can sporadically occur until Ha B1. Throughout the stage Ha B there are tin discharged phaleras of the Černotín type (*MBDf6*). Thracio-Cimmerian horizon (Ha B2–B3) is represented by square drag decoration of the Buchlovice type (*MBDd3*). From Ha B3 to Ha C1a, a quatrefoil knob of the Gemeinlebern type (*MBDk3*) survives.

In the *Hallstatt Period, horse harness decorations* cover the entire chronological development of Moravia (Fig. 64). In Ha C1a, quatrefoil knobs of the Gemeinlebern type (*MBDk3*) still survive from Ha B3. As an innovation of the Hallstatt Period, from Ha C1a to Ha C2b, there are hemispherical knobs of the Beratzhausen type (*MBDk7*), arched drag decorations of the Lhotka type (*MBDd10a–b*) can only occur sporadically in Ha C2b. Ha C1 also covers elongated knobs of the Obernricht type (*MBDk11*). From Ha C1 at least to Ha D1b we know cross drag decoration of the Legrad type (*MBDd13*) and openwork pellet bells of the Těšetice type (*MBDPb1*). Ha C1b–C2a cover two types of ornaments – tutuli-like knobs with eight eyelets on the sides of the Gendorf type (*MBDk6*) and arched drag decoration with crossed ribbons of the Mitterkirchen type (*MBDd11*) – and one type of a ring, i.e. circle of the Bošovice type (*MBDC1*). In a relatively short time horizon of Ha C2a we can find tutuli-like knobs of the Morašice type (*MBDk5*), cup-like knob of the Brno-Holásky type (*MBDk10*), tutuli-like drag decorations of the Buchheim type (*MBDd5*), open tutuli-like drag decoration with five thorns of the Niederfellabrunn type (*MBDd6*), cross drag decoration of the Pullach type (*MBDd12*) and drag decoration with two adjacent rings of the type Brno-Holásky (*MBDd14*). In Ha C2b straight knobs of the Hrušovany type (*MBDk8*) are emerging together with hemispherical knobs with a surface of the Emmerting type (*MBDk9*), drag decorations with a surface and hemispherical protrusion of the Solany type (*MBDd7*) and drag decorations with three rings of the Hrušovany type (*MBDd15*). In particular, Ha C2 is characterized by circles of the Asperg type (*MBDC2*) and circles of the Seloutky type (*MBDC3*). Wider dating from Ha C2 to Ha D1a covers a tubular drag decoration of the Dobříčice type (*MBDd16*) and up to Ha D2 openwork drag decoration of the Oslavany type (*MBDd8*) occur. In the Late Hallstatt Period in Ha D1b knob in shape of a paw of a beast of the Habrůvka type (*MBDk12*) occurs, which extends into Ha D2b. From the Bronze Age, flat phalera of the Kuřim type (*MBDf1a*) re-emerges and continues to occur until Ha D3, and then reappears in the La Tène Period. For Ha D1 the flat phalera of the Opařany type (*MBDf10*) is typical, in the Ha D1b the phalera of the Obernricht type (*MBDf11*) is added. In Ha D2, stepped drag decorations of the La Butte type (*MBDd9*) can be seen, and in Ha D2b the stepped phalera of the Niederrieden type (*MBDf12*) follow, which occurs

(*MBDk7*), vyklenuté průvlečky typu Lhotka (*MBDd10a–b*) se zato v Ha C2b mohou vyskytnout již jen sporadicky. Ha C1 pokrývají také podlouhlé knoflíky typu Obernricht (*MBDk11*). Od Ha C1 nejméně do Ha D1b známe křížové průvlečky typu Legrad (*MBDd13*) a prolamované rolničky typu Těšetice (*MBDPb1*). Ha C1b–C2a pokrývají dva typy ozdob – tutulovité knoflíky s osmi očky po stranách typu Gendorf (*MBDk6*) a vyklenuté průvlečky s překříženými pásky typu Mitterkirchen (*MBD11*) – a jeden typ kroužků, tj. kroužek typu Bošovice (*MBDC1*). V poměrně krátkém časovém horizontu Ha C2a evidujeme tutulovité knoflíky typu Morašice (*MBDk5*), pohárkovitý knoflík typu Brno-Holásky (*MBDk10*), tutulovité průvlečky typu Buchheim (*MBDd5*), otevřené tutulovité průvlečky s pěti trny typu Niederfellabrunn (*MBDd6*), křížovou průvlečku typu Pullach (*MBDd12*) a průvlečku se dvěma na sebe dosedajícími kroužky typu Brno-Holásky (*MBDd14*). V Ha C2b se vyskytují rovné knoflíky typu Hrušovany (*MBDk8*), polokulovité knoflíky s ploškou typu Emmerting (*MBDk9*), průvlečky s ploškou a polokulovým výstupkem typu Solany (*MBDd7*) a průvlečky se třemi kruhy typu Hrušovany (*MBDd15*). Pro Ha C2 jsou charakteristické zejména kroužky typu Asperg (*MBDC2*) a kroužky typu Seloutky (*MBDC3*). Širší datování od Ha C2 do Ha D1a má rourkovitá průvlečka typu Dobříčice (*MBDd16*) a až do Ha D2 prolamovaná průvlečka typu Oslavany (*MBDd8*).

V pozdní době halštatské se v Ha D1b vyskytne knoflík ve tvaru tlapy šelmy typu Habrůvka (*MBDk12*), jež zasahuje do Ha D2b. Z doby bronzové se znovu objevuje plochá faléra typu Kuřim (*MBDf1a*), jejíž výskyt trvá až do Ha D3, znovu se pak objevuje ještě v době laténské. Pro Ha D1 je typická plochá faléra typu Opařany (*MBDf10*), v Ha D1b se k ní přidává faléra typu Obernricht (*MBDf11*). V Ha D2 se mohou objevit stupňovité průvlečky typu La Butte (*MBDd9*) a v Ha D2b navazují stupňovité faléry typu Niederrieden (*MBDf12*), které dožívají do Ha D3 a jsou vůbec nejmladším typem halštatských ozdob.

Ozdooby koňského postroje v době laténské (obr. 65) jsou doloženy teprve v LT C2 (kromě plochých falér typu Kuřim *MBDf1*, které se vyskytují již v době bronzové). Poměrně krátké trvání v období LT C2–D1 mají trojlístkovité průvlečky typu Staré Hradisko (*MBDd16*), faléry typu Manching (*MBDf13*) a faléry se zdobeným středem typu Velem St. Vid (*MBDf14*). Do rozmezí fází LT D1–D2 je datován závěsek typu Hofheim (*MBDp1*), sporné je datování faléry typu Bořitov (*MBDf15*), která má jedinou analogii ve fázi LT D2, stejně jako faléra typu Kollig (*MBDf16*).

Za jediný doklad *jezdecké výbavy* lze prozatím označit pouze jezdecké ostruhy a bičiky (obr. 64–65). Z *doby halštatské* (Ha D1a–D2) známe jediný doklad jezdeckého

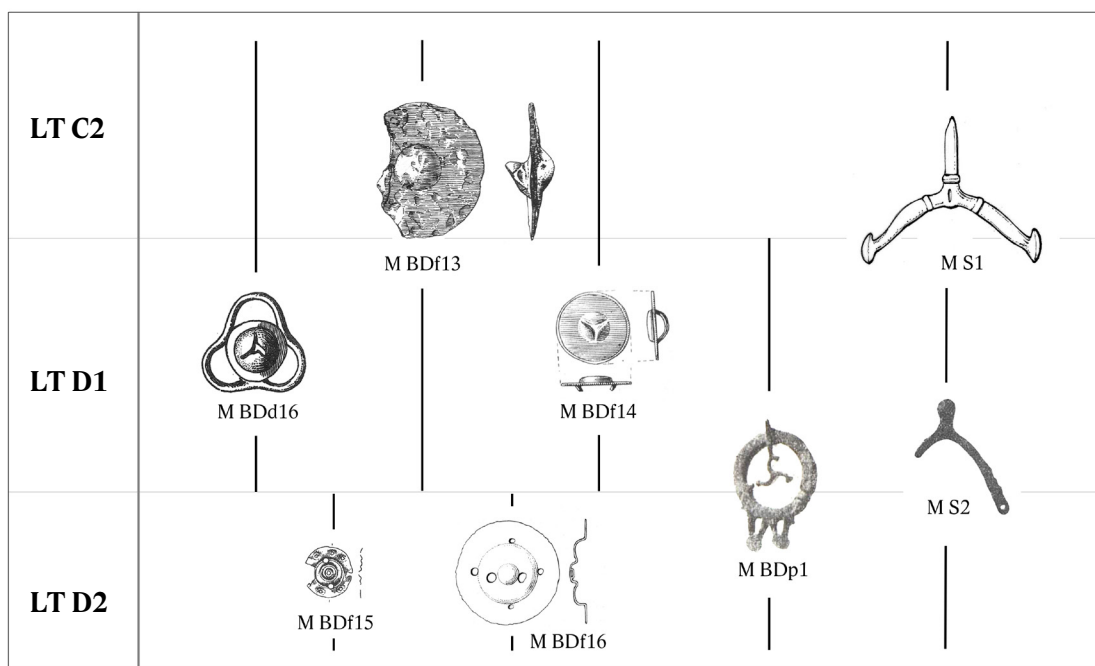

Fig. 65: Typological-chronological development of harness components (decorations) and riding equipment in the La Tène Period in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 65: Typologicko-chronologický vývoj součástí postrojů (ozdob) a jezdecké výbavy v době laténské na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

until Ha D3 and represent the youngest type of Hallstatt ornaments of all.

The *decorations of the horse harness* in the *La Tène Period* (Fig. 65) are documented since LT C2 (except for the flat phaleras of the Kuřim type *M Bdf1*, which already exist in the Bronze Age). Of relatively short duration in the Period LT C2–D1 were the shamrock-like drag decorations of the Staré Hradisko type (*M Bdd16*), phaleras of the Manching type (*M Bdf13*) and phaleras with decorated centre of the Velem St. Vid type (*M Bdf14*). The pendant of the Hofheim type (*M Bdp1*) is dated to the LT D1–D2 phases, the dating of the decorated phalera of the Bořitov type (*M Bdf15*), which has a single analogy in the LT D2 phase, as well as the phalera of the Kollig type (*M Bdf16*), is questionable.

For the time being, solely riding spurs and whips can be considered as the only evidence of *riding equipment* (Fig. 64–65). From the *Hallstatt Period* (Ha D1a–D2), we know the only evidence of a riding whip – socket of the whip of the Chotín type (*M Wh1*). Only in the *La Tène Period* did the first spurs exist; they come in two types – arch-like spurs with a thorn (*M S1a–b*) and arch-like spurs with attaching openings with a rounded thorn (*M S2*). All spurs can be dated to LT C2–D.

The development of the *depiction of the horse* (Fig. 66) can be observed since the Bronze Age. The oldest horse depiction is the schematized antler cheek-piece from 26. *Držovice* – “*Díly odvahoviční*” from B B–C2. It

bičičku – objímku bičičku typu Chotín (*M Wh1*). Teprve v *době laténské* existují první ostruhy; vyskytují se ve dvou typech – obloukovité ostruhy s trnem a knoflíky, nebo s trnem a háčky (*M S1a–b*) a obloukovité ostruhy s přichytnými otvory se zaobleným trnem (*M S2*). Všechny ostruhy lze shodně datovat do LT C2–D.

Vývoj *vyobrazení koně* (obr. 66) můžeme pozorovat již od střední doby bronzové. Nejstarším zobrazením je schematizovaná parohová postranice z 26. *Držovic* – “*Díly odvahoviční*” z B B–C2. Na ni navazují teprve keramické figurky z 125. *Brna-Obřan* – “*Na Domovních*”, 126. *Brna-Obřan obj. LII* – “*Na Domovních*”, 127. *Brna-Obřan obj. LXIII* – “*Na Domovních*” a bronzová figurka z 129. *Brna-Obřan H6* – “*V Širokých*”. Všechny jsou shodně datovány do Ha C1. Do Ha C2 patří bronzová figurka z 145. *Modřic H1800* – “*Sádek*”, do poměrně širokého rozmezí Ha C2–D3 lze datovat doposud jedinou figurku jezdce na koni, jež pochází ze 165. *Strážnice 2 (?) nebo Tvarožné Lhoty* – “*Šumárníku*” (?). Dvojměrné zobrazení, rytinu čtyřkolového vozu s párem koní z 135. *Dobřič* – “*Kamence*”, můžeme rámcově datovat do Ha C2b–D1a; do části pozdní doby halštatské, tj. Ha D1b–D2, lze zařadit postranici udidla ve tvaru koníka z 141. *Křenovic* – “*Hradiska*”. Ve fázi Ha D3 se objevují zoomorfni spony z 128. *Brna-Obřan* – “*V Širokých*” a 143. *Malhostovic* – “*U Brabinky*”, nové typy známe potom z LT A z 189. *Jaroměřic nad Rokytnou-Vacenovic* – “*JZ intravilánu obce*” a 192. *Klenovic na Hané* – “*Novin*”. Do LTA

Ha C1	
Ha C2	
Ha D1	
Ha D2-D3	
LTA	
LT B1	
LT B2	
LTC1	
LTC2	
LT D1	

Fig. 66: Typological-chronological development of the depiction of the horse from the Bronze Age to the La Tène Period in Moravia (compiled by: Z. Mírová).

Obr. 66: Typologicko-chronologický vývoj vyobrazení koně od doby bronzové po dobu laténskou na Moravě (sestavila: Z. Mírová).

is followed by ceramic figures from 125. *Brno-Obřany* – “*Na Domovních*”, 126. *Brno-Obřany obj. LII* – “*Na Domovních*”, 127. *Brno-Obřany obj. LXIII* – “*Na Domovních*” and a bronze figurine from 129. *Brno-Obřany H6* – “*V Širokých*”. They are all dated to Ha C1. Ha C2 includes a bronze figure from 145. *Modřice H1800* – “*Sádky*”, in a relatively wide range of Ha C2–D3 the only figure of a horse rider from 165. *Strážnice 2 (?)* or *Tvarožná Lhota* – “*Šumárník (?)*” can be dated. A two-dimensional representation, an engraving of a four-wheeled wagon with a pair of horses from 135. *Dobřice* – “*Kamenec*”, can be dated to Ha C2b–D1a in general; in the Late Hallstatt Period, more precisely in Ha D1b–D2, it is possible to include the cheek-piece of a bit in the shape of a horse from 141. *Křenovice* – “*Hradisko*”. In the phase Ha D3, zoomorphic fibulae from 128. *Brno-Obřany* – “*V Širokých*” and 143. *Malhostovice* – “*U Brabinky*” appear, new types are known from LT A from 189. *Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice* – “*JZ intravilán obce*” and 192. *Klenovice na Hané* – “*Noviny*”. In LT A we can also date the depiction on a stamped bottle from the 193. *Koryčany* – “*intravilán*”. For the phase LT B1, there is no evidence of the horse’s representation yet. Since LT B2 depictions of horses on belts are widely used. From LT B2 we know the hook from 194. *Kozlany H14* – “*intravilán*”, LT B2–C1 represents openwork belt from 212. *Ptení* – “*Ptínek*” and flat belt from 218. *Šlapanice H6/1999* – “*Široká pole*”. The most abundant belt hooks occur in LT C1. Typologically, we are recording belt hooks with so-called cross, flat plate and two holes, with a ring and flat plates with a circular hole in the middle, here can also be associated an openwork hook from 201. *Náměšť na Hané-Biskupství H2* – “*Vrchy*”. The LT C2 is dominated by variant with a flat plate with three holes. During this period also pins with a depiction of the horse appearing, which still occur in the following LT D1. In LT D2 so far the documents depicting horses are missing.

Based on the above-mentioned data and studied sources, it is possible to compile **a summary of the most important dated units** (hoards, graves and some typical settlements) from all three periods (*Fig. 67*), which are the building blocks of the chronology of wagons, yokes, harnesses, equipment and other horse related items in Moravia. The table for comparison and better understanding of the merits of time also shows the most important phenomena of individual time periods, the cultural situation in Greece and important events and personalities. This chronology will, of course, need to be verified and further refined in the future, but it nevertheless illustrates how to work with horse sources and how in detail some units can be classified chronologically if the data are regionally interconnected.

můžeme datovat rovněž vyobrazení na kolkované lahvi z 193. *Koryčany* – “*intravilán*”. Ve fázi LT B1 se prozatím doklady vyobrazení koně nevyskytly. Od LT B2 jsou hojně rozšířena vyobrazení koně na opascích. Z LT B2 známe záponu z 194. *Kozlany H14* – “*intravilán*”, LT B2–C1 reprezentuje prolamovaný opasek z 212. *Ptení* – “*Ptínek*” a plochý opasek ze 218. *Šlapanice H6/1999* – “*Širokých polí*”. Nejhojněji se opaskové zápony vyskytují v LT C1. Typologicky evidujeme zápony s tzv. křížem, s plochou destičkou a dvěma otvory, s kroužkem a ploché zápony s kruhovým otvorem uprostřed, přiřadit k nim lze také prolamovanou záponu z 201. *Náměšť na Hané-Biskupství H2* – “*Vrchů*”. V LT C2 dominuje varianta s plochou destičkou a třemi otvory. V tomto období také nastupují jehlice zdobené vyobrazením koně, které se vyskytují ještě v následujícím LT D1. V LT D2 doposud doklady vyobrazení koně chybí.

Na základě výše uvedených dat a studovaných pramenů lze sestavit souhrnný **přehled nejvýznamnějších datovaných celků** (depoty, hroby a některá typická sídliště) ze všech tří period (*obr. 67*), které jsou základními stavebními kameny chronologie vozů, jeh, postrojů, výbavy a dalších předmětů týkajících se koně na Moravě. Tabulka pro srovnání a lepší pochopení merita doby ukazuje také nejvýznamnější fenomény jednotlivých časových úseků, kulturní situaci v Řecku a významné události i osobnosti. Tuto chronologii bude samozřejmě v budoucnu nutné verifikovat a dále upřesňovat, avšak přesto názorně ukazuje, jakým způsobem lze pracovat s koňskými prameny a jak detailně je možné některé celky chronologicky zařadit, pokud jsou data vzájemně regionálně provázána.

B.C.	Reinecke	Hoards, graves and settlements in Moravia dated by horse topic findings	
1680–1600	B A2–A3	1. Blučina – “Cezavy”; 27. Hodonice – “Vertex”	
1600–1450	B B		
1450–1300	B C	26. Držovice – “Díly odvrhoviční”; 71. Olbramovice – “obchvat 2003”; 72. Olomouc – “Zbrojnice”; 75. Otaslavice – “dům č. 55”	
1300–1200	B D	25. Drslavice 2 – “intravilán”; 35. Ivančice 4 – “Réna”	
1200–1100	Ha A1	76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”	93. Přestavky – “Chrátka”
1100–1000	Ha A2	99. Slatinice – “intravilán”	
1000–900	Ha B1	22. Dolany-Nové Sady – “Sádek”; 69. Myslejovice-Křenůvky – “Nivky”	
900–800	Ha B2–B3	16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”; 17. Buchlovice – “Holý kopec”; 19. Černotín; 20. Dětkovice – “Větrák”; 40. Krhová – “ul. Pod Kameněm”; 43. Křtiny; 74. Olšany u Prostějova – “Zlatníka”; 81. Podolí H5 – “Žuráň”	31. Hradec nad Svitavou; 79. Perná – “Kotelná”; 173. Velká nad Veličkou – “Obecniska”
800–725	Ha C1a	130. Brno-Obřany H140 – “V Širokých”; 131. Brno-Obřany H169 – “V Širokých”	125. Brno-Obřany – “Na Domovních”; 126. Brno-Obřany obj. LII – “Na Domovních”; 127. Brno-Obřany obj. LXIII – “Na Domovních”; 129. Brno-Obřany H6 – “V Širokých”; 163. Slatinky PH without context – “Nivky”
725–675	Ha C1b	171. Trstěnice H3 – “Rybník”	118. Bošovice H2 – “U Dvou závor”; 134. Dobelice – “čp. 67”; 162. Slatinky PH 172 – “Nivky”
675–650	Ha C2a	120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”; 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”; 147. Modřice H3815 – “Rybníky”	116. Běhařovice-Stupešice – “Nivy”; 123. Brno-Holásky H3 – “U Tuřan”; 124. Brno-Horní Heršpice H3 – “ul. Kširova”; 139. Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů”; 151. Mokrá-Horákov – “Hlásnica”; 152. Morašice H1 – “U Mohyly”; 170. Těšetice H1 – “Piskovna”; 174. Zlín-Louky – “Kamenné dílce”
650–625	Ha C2b	140. Hrušovany u Brna H2 – “U Tří mostů”; 145. Modřice H1800 – “Sádky”; 160. Seloutky H2/1926 – “Na Šťastných”; 161. Seloutky H4/2017 – “Na Šťastných, RD Trnečková – Barák”; 164. Slavkov u Brna H2 – “Rauscher”	135. Dobruška – “Kamenec”
625–575	Ha D1a	119. Bratčice – “Mělčanská”	
575–550	Ha D1b	V1 Habrůvka – “Býčí skála”	136. Habrůvka – “Býčí skála” 6; 137. Habrůvka – “Býčí skála” 7
550–525	Ha D2a	117. Blatec – “Kocanda”	
525–500	Ha D2b	V3 Habrůvka – “Býčí skála”	
500–450	Ha D3	128. Brno-Obřany – “V Širokých”; 143. Malhostovice – “U Brabinky”; V6 Habrůvka – “Býčí skála”	
450–375	LT A	183. Býkovice – “Na Přičníkách”; 193. Koryčany – “intravilán”; 199. Lukov – “Ostroh”; 211. Provodov – “Rysov”	
375–320	LT B1		
320–250	LT B2	194. Kozlany H14 – “intravilán”	
250–175	LT C1	179. Brno-Maloměřice H52 – “Plíže”; 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – “Vsisko”; 188. Holubice H21 – “Dílce”; 195. Křepice H1 – “intravilán”; 198. Lovčičky H2 – “Strážka”; 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – “Vrchy”; 208. Ponětovice H2 – “Podíly”; 209. Ponětovice H34 – “Podíly”	202. Němčice nad Hanou/Viceměřice – “Zadní dlátka/Kratiny”; 210. Prostějov
175–125	LT C2	196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – “Dílce”; 203. Omice	
125–50	LT D1	184. Dešná – “Hrádek”	
50–1	LT D2	177. Boršice u Blatnice – “Lipinka”; 182. Buchlovice – “Barborka”; 191. Ježkovice – “Černov”; 197. Loučka – “Doubrava”; 199. Lukov – “Ostroh”; 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”; 211. Provodov – “Rysov”	

Fig. 67: The most important dated units of the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods (graves, hoards, settlements and others) in comparison with the most important phenomena, the cultural situation in Greece, important events and personalities of these periods (compiled by: Z. Mírová).

Significant phenomena	Greece	Events and personalities of Europe and the surrounding world
protourban horizon	Minoan Culture	1630 – Thera volcano eruption
tumulus cultures	Minoan/Mycenaean Culture	Books of the dead in Egypt; disk from Nebra
fragmentary hoards	ritual mountains Skalka – “Velim”, Blučina – “Cezavy”	Mycenaean Culture Kikkuli’s Handbook on Horse Training; Amarn Period Egypt ca. 1250 – battle of Tolensee; Sea nations; Trojan Wars; 1276 Battle of Kadesh
		Sub-Mycenaean Period 1159 – Hekla volcano eruption
central hillforts	Dark Ages	the beginning of Phoenician colonization 814 – foundation of Carthage
the end of Late Bronze hillforts and burial grounds	Archaic Period	776 – First Olympic Games; 755 – the beginning of the Great Greek Colonization; 753 – the legendary foundation of Rome; hillfort Biskupin; the beginning of the Etruscans; poetry of Homer stabilized; Hésiodos; the tomb of King Midas
founding of new burial grounds		675 – Cimmerians invade Asia Minor
large magnate graves		Scythians in Egypt; Solon
Cave sanctuary Habrůvka – “Býčí skála”	utilization of hillforts; “Scythian” raids	Eastern-type cultures in the Carpathian Basin; 600 – foundation of Massalia; flourishing of the Etruscans; 509 – foundation of the Republic of Rome; an explosion of philosophical and religious movements (Confucius; Siddhartha Gautama; Zarathustra; Pythagoras etc.)
	compound belt women	Classical Period Greco-Persian Wars; the establishment of the Odrysian kingdom
new network of hillforts		387 – Celts plundered Rome; from 400 Celtic campaigns to Italy; the acropolis on Závist; Plato; Herodotus; Xenophon – The Art of Horsemanship
Period of flat Celtic burial grounds	Němčice nad Hanou emporium	Hellenic Period the campaign of Alexander the Great; Aristoteles; Socrates 264–241 – First Punic War; Archimedes; Eukleides 218–201 – Second Punic War
		Oppidal Period hillforts of Púchov Culture 149–146 – Third Punic War Caesar’s campaign into Gaul; 73 – Uprising of Spartacus; Burebista; 63 – Foundation of the Noricum Kingdom 27 – End of the Republic of Rome; Maroboduus

6. Outline of the chronology / Nástin chronologie

B.C.	Reinecke	Depoty, hroby a sídliště na Moravě na základě datování dle „koňských“ předmětů	
1680–1600	B A2–A3	1. Blučina – „Cezavy“; 27. Hodonice – „Vertex“	
1600–1450	B B		
1450–1300	B C	26. Držovice – „Díly odvahoviční“; 71. Olbramovice – „obchvat 2003“; 72. Olomouc – „Zbrojnice“; 75. Otaslavice – „dům č. 55“	
1300–1200	B D	25. Drslavice 2 – „inravilán“; 35. Ivančice 4 – „Réna“	
1200–1100	Ha A1	76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“	93. Přestavky – „Chrástka“
1100–1000	Ha A2	99. Slatinice – „inravilán“	
1000–900	Ha B1	22. Dolany-Nové Sady – „Sádek“; 69. Myslejovice-Křenůvky – „Nivky“	
900–800	Ha B2–B3	16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“; 17. Buchlovice – „Holý kopec“; 19. Černotín; 20. Dětkovice – „Větrák“; 40. Krhová – „ul. Pod Kamenem“; 43. Křtiny; 74. Olšany u Prostějova – „Zlatníka“; 81. Podolí H5 – „Žuráň“	31. Hradec nad Svitavou; 79. Perná – „Kotelná“; 173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“
800–725	Ha C1a	130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých“; 131. Brno-Obřany H169 – „V Širokých“	125. Brno-Obřany – „Na Domovních“; 126. Brno-Obřany obj. LII – „Na Domovních“; 127. Brno-Obřany obj. LXIII – „Na Domovních“; 129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých“; 163. Slatinky PH bez kontextu – „Nivky“
725–675	Ha C1b	171. Trstěnice H3 – „Rybník“	118. Bošovice H2 – „U Dvou závor“; 134. Dobelice – „čp. 67“; 162. Slatinky PH 172 – „Nivky“
675–650	Ha C2a	120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“; 121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“; 147. Modřice H3815 – „Rybníky“	116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“; 123. Brno-Holásky H3 – „U Tuřan“; 124. Brno-Horní Heršpice H3 – „ul. Kšírova“; 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“; 151. Mokrý-Horákov – „Hlásnica“; 152. Morašice H1 – „U Mohyly“; 154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“; 170. Těšetice H1 – „Pískovna“; 174. Zlín-Louky – „Kamenné dílce“
650–625	Ha C2b	140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tří mostů“; 145. Modřice H1800 – „Sádky“; 160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“; 161. Seloutky H4/2017 – „Na Štastných, RD Trnečková – Barák“; 164. Slavkov u Brna H2 – „Rauscher“	135. Dobručice – „Kamencec“
625–575	Ha D1a	119. Bratčice – „Mělčanská“	
575–550	Ha D1b	V1 Habrůvka – „Býčí skála“	136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6; 137. Habrůvka – „Býčí skála“ 7
550–525	Ha D2a		
525–500	Ha D2b	V3 Habrůvka – „Býčí skála“	
500–450	Ha D3	128. Brno-Obřany – „V Širokých“; 143. Malhostovice – „U Brabinky“; V6 Habrůvka – „Býčí skála“	
450–375	LT A	183. Býkovice – „Na Přičníkách“; 193. Koryčany – „inravilán“; 199. Lukov – „Ostroh“; 211. Provodov – „Rysov“	
375–320	LT B1		
320–250	LT B2	194. Kozlany H14 – „inravilán“	202. Němčice nad Hanou/Viceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“; 210. Prostějov
250–175	LT C1	179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“; 185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko“; 188. Holubice H21 – „Dílce“; 195. Křepice H1 – „inravilán“; 198. Lovčičky H2 – „Strážka“; 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“; 208. Ponětovice H2 – „Podíly“; 209. Ponětovice H34 – „Podíly“	212. Ptení – „Ptínky“; 218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“
175–125	LT C2	196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“; 203. Omice	177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“; 182. Buchlovice – „Barborka“; 191. Ježkovice – „Černov“; 197. Loučka – „Dobrava“; 199. Lukov – „Ostroh“; 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“; 211. Provodov – „Rysov“
125–50	LT D1		
50–0	LT D2		

Obr. 67: Nejvýznamnější datované celky doby bronzové, doby halštatské a doby laténské (hroby, depoty, sídliště a další) v porovnání s nejvýznamnějšími fenomény, kulturní situací v Řecku, významnými událostmi a osobnostmi uvedených period (sestavila: Z. Mírová).

Významné fenomény	Řecko	Události a osobnosti Evropy a okolního světa
protourbánní horizont	mínojská kultura	1630 – výbuch sopky Théra
mohylové kultury	mínojská / mykénská kultura	knihy mrtvých v Egyptě; disk z Nebry
	rituální hory Skalka – „Velim“, Blučina – „Cezavy“	mykénská kultura
		Kikkulišova příručka o výcviku koní; amarnské období v Egyptě
zlomkovité depoty		cca 1250 – bitva u Tolensee; mořské národy; trojské války; 1276 – bitva u Kadeše
		submykénské období
		1159 – výbuch sopky Hekla
centrální hradiště	thráko-kimmerijský horizont	doba temna
		počátek fénické kolonizace
		814 – založení Kartága
konec pozdně bronzových hradišť a pohřebišť		archaické období
		776 – první olympijské hry; 753 – počátek Velké řecké kolonizace; 753 – legendární založení Říma; hradiště Biskupin; počátek Etrusků; ustálena poezie Homéra; Héiodos; hrobka krále Midase
zakládání nových pohřebišť		
rozměrné velmožské mohyly		675 – vpád Kimmerijců do Malé Asie
		Skýtové v Egyptě; Solón
	využití hradišť; „skýtské“ nájezdy	opaskové paní
jeskynní svatyně Habrůvka – „Býčí skála“		
		klasické období
		řecko-perské války; založení Odryského království
nová síť hradišť		387 – Keltové plní Řím; od r. 400 keltská tažení do Itálie; akropole na Závisti; Platón, Hérodotos
období plochých keltských pohřebišť		helénské období
	emporium Němčice nad Hanou	
		tažení Alexandra Velikého; Aristoteles; Sokrates
		264–241 – první punská válka; Archimedes; Eukleides
		218–201 – druhá punská válka
oppidální období		hradiska púchovské kultury
		149–146 – třetí punská válka
		Caesarovo tažení do Galie; 73 – Spartakovo povstání; Burebista; 63 – založení Norického království
		27 – konec Římské republiky; Marobud

7.

Experimental archaeology – horse harness / Experimentální archeologie – koňský postroj

Archaeology, i.e. the science of answering questions of the past based on archaeological sources (*Neustupný 2007, 13*), not only sorts and evaluates data, but it must also pass it on to society in a comprehensible form. Experimental archaeology as a way of representation of the past is very attractive to the public. Archaeological experiment has a long tradition abroad, its roots date back to the beginning of the 19th century. The first contacts with this discipline were made by Scandinavian archaeologists who wanted to use scientific methods to explain patterns of human behaviour (*Trigger 2006, 130*). In the Czech Republic, the experiment established itself especially in the 1990s. The basic rules of archaeo-experiment were formulated e.g. by John Coles (*1973*) or, in the Czech Republic by Jaroslav Malina (*1980*), Miroslav Popelka (*2000*) or Zdeněk Smetánka (*2000*).

What is then experimental archaeology and what is it for? Mostly, I agree with the definition by James R. Mathieu: “*Experimental archaeology is a science involved in a controlled, imitative experiment to replicate the past phenomenon to create and test hypotheses, to prove or reject analogies of archaeological interpretations.*” (*Mathieu 2002, 1*). Experiment is also defined and tested with a hypothesis in a controlled environment, which means controlling as many variables as possible that could affect the outcome of the experiment and explain the phenomenon further (*Ingersoll – Yellen – MacDonald eds. 1977, 15*). Detailed recording of the individual steps and repetition of the experiment are necessary (*Coles 1979, 9*). Nevertheless, there are forms of archaeological experiment that cannot be controlled: these are phenomenological approaches, so-called *experience archaeology*, where the main purpose of the experiment is to

Archeologie, tedy věda zabývající se zodpovídáním otázek minulosti na základě archeologických pramenů (*Neustupný 2007, 13*), data nejen třídí a vyhodnocuje, ale nutně je také musí předat společnosti, a to ve srozumitelné formě. Jedním ze způsobů prezentace, který je značně atraktivní pro veřejnost, je experimentální archeologie. Archeologický experiment má v zahraničí dlouholetou tradici, jeho kořeny sahají na počátek 19. století. První kontakty s touto disciplínou získávali skandinávští archeologové, kteří chtěli využít vědeckých metod k vysvětlení vzorců lidského chování (*Trigger 2006, 130*). V České republice se experiment etabloval zejména v 90. letech 20. století. Základní pravidla archeoexperimentu formulovali např. John Coles (*1973*), na našem území Jaroslav Malina (*1980*), Miroslav Popelka (*2000*) nebo Zdeněk Smetánka (*2000*).

Jenže co vlastně je experimentální archeologie a k čemu slouží? Nejvíce se ztotožňuji s definicí Jamese R. Mathieua: „*Experimentální archeologie je věda zabývající se kontrolovaným imitativním experimentem sloužícím k replikaci minulého fenoménu za účelem tvorby a testování hypotéz, k prokázání nebo zamítnutí analogií archeologických interpretací.*“ (*Mathieu 2002, 1*). Experiment je také definován jako testování hypotézy v kontrolovaném prostředí, což znamená kontrolu co nejvíce proměnných, které by mohly ovlivnit výsledek experimentu a více vysvětlit zkoumaný fenomén (*Ingersoll – Yellen – MacDonald eds. 1977, 15*). Detailní zaznamenávání jednotlivých kroků a opakování experimentu jsou nezbytné (*Coles 1979, 9*). Existují však formy archeologického experimentu, které nelze kontrolovat: jde o fenomenologické přístupy, tzv. *experience archaeology*, kdy je hlavním účelem experimentu replikovat pocity

replicate the feelings and perceptions of past societies (Tilley 1994). There are also approaches that do not separate the “material” experiment and the perception of certain practices through the human body, but on the contrary they claim that the two components cannot be separated. Perception then becomes an actor of cultural information, but at the same time what we perceive is a direct consequence of how we act. At the same time, cultural habits come from habit, skill, and constant repetition (Ingold 2000, 158). Pierre Bourdieu defines the cultural structure as the result of learned, everyday repetition, that results in a fixed view of the world, and calls it as habitus (Bourdieu 1990). Therefore, imitating the activities of past communities becomes a means of recognizing and at least partially understanding a simple material context. Experimental archaeology is then a multidisciplinary science combining analytical methods (archaeology, natural sciences) and manual skills. Because of its attractiveness to the public, it is also an imaginary bridge between science and its presentation (Busuttill 2008–09, 62–63).

7.1 *Proces of the production of reconstructions*

Archaeological reconstructions were created for the purpose of three levels: 1. *processes of production*, 2. *functional use*, 3. *presentation to the public and popularization of archaeology*. In the first phase of the research, there was a typological-chronological search, followed by a search for the use of certain harnesses in specific periods in functional units and also a search for the production of objects. Four reconstructions were made: 1. *bridle from the Bronze Age* (Fig. 42; bit Fig. 68:1, cheek-piece Fig. 68:2, decorations Fig. 68:3), 2. *bridle from the Hallstatt Period* (Fig. 46; bit Fig. 68:4, decorations Fig. 68:5), 3. *bit from the Early La Tène Period* (Fig. 50, 68:6), 4. *bridle from the Late La Tène Period* (Fig. 51; bit Fig. 68:7). All four reconstructions are comprised of several parts – bits, possibly cheek-pieces, decorations and straps. The cast parts of the harnesses (bit from the Bronze Age, cheek-pieces from the Bronze Age, decorations – phaleras and hemispherical knobs) were created by Radek Lukůvka (Kedar Foundry), they were *casts on a lost mould* with subsequent final modifications of the surface – smoothing and polishing. The forged parts of harnesses (bit from the Hallstatt Period, Early La Tène Period and Late La Tène Period) were created by Zdeněk Čermák with the use of traditional forging methods; he tested the technique itself, e.g. twisting or joining certain parts, several times. The leather parts are made of tanned leather (Fig. 68:8), which was connected only by binding, and not by stitching, for easier assembly and disassembly of components. Already in my previous works I introduced the

a vjemy minulých společností (Tilley 1994). Existují rovněž přístupy, které vlastní „materiální“ experiment a vnímání určitých praktik skrze lidské tělo nerozdělují, ale naopak tvrdí, že obě složky nelze oddělit. Percepce se pak stává aktérem kulturní informace, ale zároveň to, co vnímáme, je přímým důsledkem toho, jak jednáme. Zároveň kulturní návyky pocházejí ze zvyku, dovednosti a neustále opakovaných úkonů (Ingold 2000, 158). Pierre Bourdieu definuje kulturní strukturu jako výsledek naučeného, každodenního opakování, které má za následek určitý neměnný pohled na svět, a pojmenovává ji jako habitus (Bourdieu 1990). Proto se napodobování činnosti minulých společenstev stává prostředkem k rozpoznání a alespoň dílčímu pochopení prostého materiálního kontextu. Experimentální archeologie je pak multidisciplinární vědou kombinující analytické metody (archeologie, přírodní vědy) a manuální dovednosti. Díky své atraktivnosti pro veřejnost je také pomyslným mostem mezi vědou a její prezentací (Busuttill 2008–09, 62–63).

7.1 *Proces tvorby rekonstrukcí*

Archeologické rekonstrukce byly tvořeny za účelem tří rovin: 1. *procesů výroby*, 2. *funkčního použití*, 3. *prezentace veřejnosti a popularizace archeologie*. V první fázi výzkumu proběhla typologicko-chronologická rešerše, dále rešerše využití určitých postrojů v konkrétních obdobích ve funkčních celcích a následně rešerše výroby předmětů. Vytvořeny byly čtyři rekonstrukce: 1. *uzdečka z doby bronzové* (obr. 42; udidlo obr. 68:1, postranice obr. 68:2, ozdoby obr. 68:3), 2. *uzdečka z doby halštatské* (obr. 46; udidlo obr. 68:4, ozdoby obr. 68:5), 3. *udidlo z časné doby laténské* (obr. 50, 68:6), 4. *uzdečka z pozdní doby laténské* (obr. 51; udidlo obr. 68:7). Všechny čtyři rekonstrukce sestávají z několika částí – udidla, případně postranic, ozdob a řemíneků. Lité části postrojů (udidlo z doby bronzové, postranice z doby bronzové, ozdoby – faléry a polokulovité knoflíky) vytvořil Radek Lukůvka (Kedar Foundry), šlo o *lití na ztracenou formu* a následně finální úpravy povrchu – hlazení a leštění. Kované součásti postrojů (udidlo z doby halštatské, časné doby laténské a pozdní doby laténské) vytvářel Zdeněk Čermák za použití tradičních kovářských metod, několikrát testoval samotnou techniku např. tordování či spojení určitých částí. Kožené součásti tvoří vyčiněná kůže (obr. 68:8), která byla spojena pouze svázáním a nikoli sešitím kvůli snadnější montáži a demontáži komponent. Již ve svých minulých pracích jsem představila podobu koňského postroje z doby halštatské – konkrétně postroj z velmožských hrobů 121. *Brna-Holásek* – „*U Tuřan*“ H1 a 122. *Brna-Holásek* – „*U Tuřan*“ H2

form of horse harness from the Hallstatt Period – specifically the harness from the magnates' graves 121. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan” and 122. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan” (Mírová – Golec 2018, Fig. 11–12; Fig. 68:4–5; for the overall reconstruction see Fig. 46); this harness was physically reconstructed. The harness from the Bronze Age comes from the find of a hoard in 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec” (Fig. 68:1–3; for the overall reconstruction see Fig. 42), the placement of components and strap attachment was resolved by following the work of Ute Luis Dietz (1988, Abb. 5). The harness from the Late La Tène Period was created according to the find of a whole lever bit from 210. Provodov – “Rysov” (Fig. 68:7; for the overall reconstruction see Fig. 51), attachment of the strap is freely following Gerhard Jacobi (1974, Abb. 47). The horse's bit from the Early La Tène Period also comes from 210. Provodov – “Rysov” (Fig. 68:6; for the overall reconstruction see Fig. 50); it was tested based on experience from the other periods. All harnesses have exactly the same dimensions as the finds and their testing was adapted to reflect this fact. It was found that the bit from the Bronze Age and Hallstatt Period in size matched roughly the muzzle of the current horse, while the bit from the Late La Tène Period could only be used on pony. Bit from the Early La Tène Period was so small that its functional testing on a live animal was not possible, so I lean towards other interpretations (see chap. 5.8.2). The presented reconstruction of harnesses served to verify the controllability and practical use directly on the horse.

(Mírová – Golec 2018, Fig. 11–12; obr. 68:4–5; celková rekonstrukce viz obr. 46), tento postroj byl fyzicky zrekonstruován. Postroj z doby bronzové vychází z nálezu depotu 16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“ (obr. 68:1–3; celková rekonstrukce viz obr. 42), umístění komponent a připojení řemení bylo vyřešeno dle práce Ute Luise Dietzeové (1988, Abb. 5). Koňský postroj z pozdní doby laténské byl vytvořen dle nálezu celého pákového udidla z 210. Provodova – „Rysova“ (obr. 68:7; celková rekonstrukce viz obr. 51), připojení řemení je volně dle Gerharda Jacobiho (1974, Abb. 47). Koňské udidlo z časně doby laténské pochází také z 210. Provodova – „Rysova“ (obr. 68:6; celková rekonstrukce viz obr. 50), bylo testováno na základě zkušeností z ostatních období. Všechny postroje mají přesné rozměry dle nálezů, čemuž bylo uzpůsobeno jejich testování. Bylo zjištěno, že udidlo z doby bronzové a halštatské svou velikostí odpovídá zhruba tlamě současného koně, zatímco udidlo z pozdní doby laténské bylo možné použít pouze na pony. Udidlo z časně doby laténské bylo natolik drobné, že jeho funkční testování na živém zvířeti nebylo možné, proto se přikláním k jiným interpretacím (viz kap. 5.8.2). Předkládané rekonstrukce postrojů posloužily k ověření ovladatelnosti a praktického použití přímo na koni.

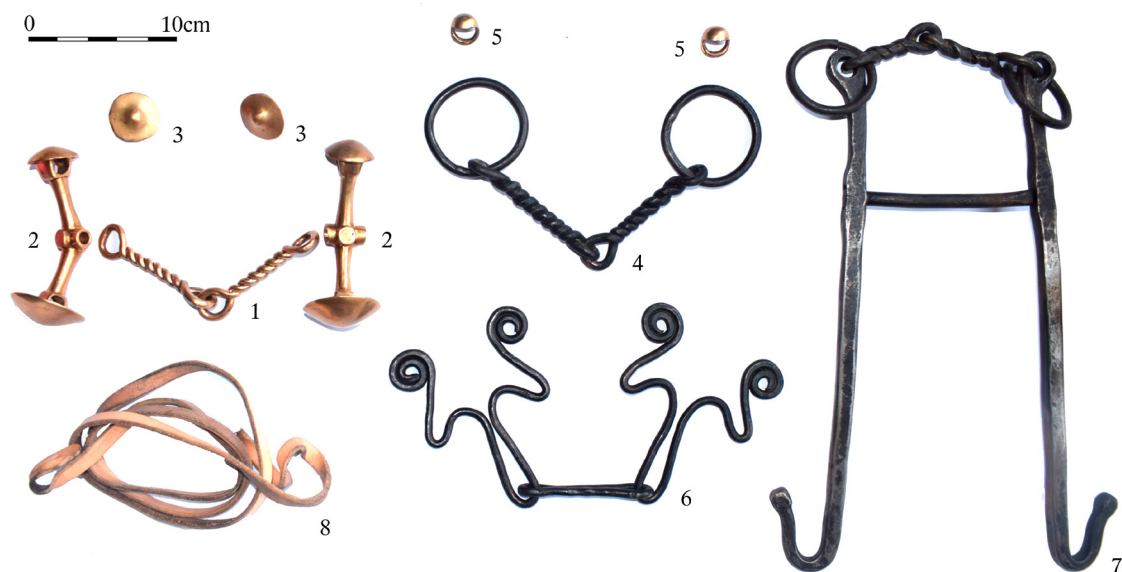

Fig. 68: Replicas of horse harnesses. 1, 4, 6–7 – bits; 2 – cheek-pieces; 3, 5 – decorations; 8 – leather. 1–3 – Bronze Age; 4–5 – Hallstatt Period; 6 – Early La Tène Period; 7 – Late La Tène Period; 8 – Bronze Age to La Tène Period (1–3 – 16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”; 4–5 – 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”; 6–7 – 211. Provodov – “Rysov”); photo: Z. Mírová).

Obr. 68: Repliky součástí koňských postrojů. 1, 4, 6–7 – udidla; 2 – postranice; 3, 5 – ozdoby; 8 – kůže. 1–3 – doba bronzová; 4–5 – doba halštatská; 6 – časná doba laténská; 7 – pozdní doba laténská; 8 – doba bronzová až doba laténská (1–3 – 16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“; 4–5 – 120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“; 6–7 – 211. Provodov – „Rysov“; foto: Z. Mírová).

7.2 Archaeology and popularization – excursus (workshop)

On 6 April 2019, an archaeological workshop took place at the *Centre of Ecological Activities Sluňákov* in Horka nad Moravou (Fig. 69), the aim of which was to test the functionality of the above-mentioned reconstructions. In the first part of the workshop, which was an additional afternoon programme for families, the reconstructions of clothes from the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods were presented. They were brought and presented by Viktoria Čiřtáková from the National Museum in Prague, Zdeněk Beneš and Petr Ondroušek (Fig. 70:1).

This was followed by a brief presentation of archaeological sources concerning the topic of horses and the functional testing itself. We managed to find that the horse responded very well to the bit from the Bronze Age and Hallstatt Period; the bit is very gentle to the muzzle and it is not unpleasant for the horse. It was also found that semi-circular knobs and threading rings of the phaleras have the ideal shape and size to serve as a decorative fuse at the point where the strap is tied. The bit from the Late La Tène Period was tested on a pony because of its relatively small size. It was a very sharp bit, to which the horse responded intensively even with a small incentive. It certainly ensured perfect control of the horse, especially in fights, in normal use, however, it would be very unpleasant to the horse and painful and it

7.2 Archeologie a popularizace – exkurz (workshop)

Dne 6. dubna 2019 proběhl v *Centru ekologických aktivit Sluňákov* v Horce nad Moravou archeologický workshop (obr. 69), jehož cílem bylo otestovat funkčnost výše zmínovaných rekonstrukcí. V první části workshopu, který byl doplňkovým programem v rámci odpoledne pro rodiny, byly představeny rekonstrukce oděvů z doby bronzové, halštatské a laténské. Ty přivezli a představili Viktoria Čiřtáková z Národního muzea v Praze, Zdeněk Beneš a Petr Ondroušek (obr. 70:1).

Následovala krátká prezentace archeologických pramenů s tématem o koni a samo funkční vyzkoušení. Podařilo se zjistit, že na udidlo z doby bronzové a halštatské kůň reaguje velice dobře, je velmi jemné k jeho tlamě a koni není nepříjemné. Také bylo zjištěno, že polokulovité knoflíky a provlékačí očka falér mají ideální tvar a velikost, aby posloužily jako ozdobná pojistka v místě, kde je přivázán řemínek. Udidlo z pozdní doby laténské bylo testováno na pony kvůli svým poměrně malým rozměrům. Šlo o velmi ostré udidlo, na které kůň reagoval intenzivně již při drobné pobídce. Zajisté sloužilo k dokonalému ovládnutí koně pravděpodobně zejména v soubojích, při běžném použití by však bylo pro koně velmi nepříjemné až bolestivé a dokonce by mohlo dojít k jeho zranění. Nepodařilo se vyzkoušet udidlo z časné

Fig. 69: Poster for archaeological workshop (archive of Z. Mírová).
Obr. 69: Plakát k archeologickému workshopu (archiv Z. Mírové).

could even cause injury. It was not possible to test the bit from the Early La Tène Period, because not even the smallest pony could take it in its mouth. Based on analogies from the Early La Tène burial ground Villeneuve-Renneville in the area of Champagne, where a deer was buried with such a tiny bit and parts of horse harness (Pauli 1983, 468–471, Abb. 4), I decided to try this bit on the deer skull. The experiment was carried out by placing the bit between the jaws of an adult, relatively mature deer; the bit fitted perfectly in the mouth, even the rosette cheek-pieces fitted on the cheeks (for more detail on this issue, see chap. 5.8.2).

Thanks to an archaeological experiment, many archaeological hypotheses were verified. At the same time it was tested how attractive a topic the horse in prehistory is for the public, the visitors not only listened to a short presentation, but were allowed to see and touch the harnesses (Fig. 70:2–3), interested parties could even try riding on a horse themselves using probably the oldest horse harness – a plain halter without a bit. It was all documented in photographs by Iveta Kolářová and Dan Cvakálek (for reconstruction, see Fig. 42, 46, 50–51). The experiment would have to test the harnesses on different horses in different situations, e.g. in the presence of other horses or in a simulated battle, at a gallop and when using weapons. However, this is the subject of further experimental research.

doby laténské, neboť ani nejmenšímu ponymu nebylo možné vložit jej do tlamy. Na základě analogie z časné laténského pohřebiště Villeneuve-Renneville v oblasti Champagne, kde byl pohřben jelen s takto drobným udidlem a částmi koňského postroje (Pauli 1983, 468–471, Abb. 4), jsem se rozhodla toto udidlo vyzkoušet na lebce jelena. Experiment byl proveden zasazením udidla mezi čelisti lebky dospělého, poměrně vzrostlého jelena, jemuž udidlo perfektně padlo do tlamy, růžicovité postranice dokonce zapadly do lícních jamek (podrobněji k této problematice viz kap. 5.8.2).

Díky archeologickému experimentu se podařilo ověřit množství archeologických hypotéz. Zároveň bylo testováno, jak atraktivním tématem pro veřejnost kůň v prehistorii vlastně je, návštěvníci si nejen vyslechli krátkou prezentaci, ale mohli si postroje prohlédnout a osahat (obr. 70:2–3), zájemci si mohli dokonce sami vyzkoušet jízdu na koni s pravděpodobně nejstarším koňským postrojem – obyčejnou ohlávkou bez udidla. Vše bylo také fotograficky dokumentováno Ivetou Kolářovou a Danem Cvakálkem (rekonstrukce viz obr. 42, 46, 50–51). V rámci experimentu by bylo zapotřebí vyzkoušet postroje na různých koních v různých situacích, např. v přítomnosti jiných koní či v simulované bitvě, ve cvalu a při použití zbraní. To je ovšem předmětem dalšího experimentálního bádání.

Fig. 70: Shots from the archaeological workshop. 1 – illustrative demonstration of clothes from the examined periods; 2–3 – visitors not only saw the objects during their use, they could also touch some archaeological reconstructions (photo: I. Kolářová).

Obr. 70: Záběry z archeologického workshopu. 1 – názorná ukázka oděvů ze zkoumaných období; 2–3 – návštěvníci předměty nejen viděli při jejich použití, mohli si také osahat některé archeologické rekonstrukce (foto: I. Kolářová).

8.

Role of the horse in prehistory / Role koně v prehistorii

The horse was (and still is) an important animal since the Palaeolithic. In the Bronze Age and the subsequent Iron Age, it gained a unique meaning, it became a valued and prestigious animal. Before this happened, it had to go through millennia of development and breeding. It was first tamed and domesticated to serve as a living supply of fleshy food, and in some areas (e.g. in Central Asia) it was soon used to obtain nutritious mare's milk (and fermented beverages made from it). Much later, the horse was hitched to a wagon and subsequently, probably as late as in the Bronze Age, first used to ride. Thanks to its ideal qualities – speed, toughness and low demand for food – it became a means of transport of intercontinental trade, its back served people in battles and races and to elites for their representation, it became a prestigious gift, guide to the other world, symbol of deities and often also of their metamorphosis, but especially as a unique companion of man on the path of prehistory and history.

8.1 Domestication of the horse

The family of *equidae* have lived on our planet for roughly 60 million years. They have undergone countless evolutionary changes in the form of both size increase and change in body structure over such a long time; the horses were specifically selected and crossed to obtain breeds with certain appearance and character features (Pickeralová 2004, 162).

The question of when and how the horse was domesticated has not yet been satisfactorily answered, although many researchers have tried to do so (e.g. Serpell 1989; Clutton-Brock 1992; Levine 1999; *idem* 2006; Levine *et al.* 1999; Bozet 2007). At present, it is believed that today's

Kůň byl (a dodnes je) významným zvířetem již od paleolitu. V době bronzové a následující době železné nabyt jedinečného významu, stal se ceněným a prestižním zvířetem. Než se tak stalo, musel projít tisíciletými vývoje a šlechtění. Nejprve byl zkrocen a domestikován, aby sloužil jako živoucí zásoba masité potraviny, a v některých oblastech (např. ve střední Asii) byl brzy použit k získání výživného kobyliho mléka (a kvašených nápojů z něj vyrobeného). Mnohem později byl kůň zapřažen do vozu a následně, pravděpodobně až v době bronzové, poprvé využit k jízdě. Díky svým ideálním vlastnostem – rychlosti, houževnatosti a nenáročnosti na potravu – se stal transportním prostředkem interkontinentálního obchodu, jeho hřbet sloužil lidem v bitvách, závodech i elitám k jejich reprezentaci, stal se prestižním darem, průvodcem na onen svět, symbolem božstev a mnohdy jejich metamorfózou, zejména ale jedinečným společníkem člověka na cestě prehistorií a historií.

8.1 Domestikace koně

Koňovití, tedy čeleď *equidae*, žijí na naší planetě zhruba 60 milionů let. Za tak dlouhou dobu prodělali nesčetné evoluční změny v podobě zvyšování velikosti i změny stavby těla; koně byli cíleně selektováni a kříženi k získání plemen surčitými vzhledovými i charakterovými vlastnostmi (Pickeralová 2004, 162).

Otázka, kdy a jak byl kůň domestikován, nebyla dosud uspokojivě vysvětlena, i když se o to pokoušelo množství badatelů (např. Serpell 1989; Clutton-Brock 1992; Levine 1999; *týž* 2006; Levine *et al.* 1999; Bozet 2007). V současnosti se má za to, že dnešní kůň má jediného společného předka – divokého koně *equus ferus*, který se jako jediný

horse has only one common ancestor – the wild horse, *equus ferus*, which as the only species of *equidae* adapted to the climate change at the end of the Pleistocene (Boddaert 1784). The surviving horses quickly spread and adapted to different climatic conditions and therefore acquired diverse characteristics (e.g. Przewalski's horse adapted to dry Asian steppes, tarpan to Eastern European forest, tundra horse to nutritionally poor Siberian plains; Pickeralová 2004, 165). Contemporary analytical methods of mtDNA research have refuted the theory of the horse's single origin. It has been shown that the modern horse has several "foremothers" – mares from different periods and different geographical locations, on the other hand the paternal line consisted of only a few selected studs – "forefathers" (Levine 2006), which was to be expected as mares are easier to domesticate than stallions (Kmetová 2014, 28).

The time question of domestication is more problematic. Skeletal changes will be reflected in the archaeozoological material after several generations (cranial changes, vertebral changes, overall gracility of domesticated horses), other changes cannot be observed at all (changes in horse colour, mane length and fineness, horse nature, etc.; Becker 1994, 154). There are two basic theories. According to the first, domestication of the horse took place in the Eastern European and Asian steppes in the Black Sea area and Kazakhstan in the period of the Botai and Tersek Cultures sometime between 3500 and 2500 B.C. (Olsen 2006; Parzinger 2006, 213–221). The second theory is somewhat more sober in terms of dating and is based on the thesis that before 3000 B.C. there is no direct evidence of horse domestication (Levine 1999). The earliest evidence, however, already with clearly documented use of the horse to pull and ride (funerals with wagons), are dated around 2000 B.C. in the Culture of Sintashta-Petrovka from the Ural steppes (Anthony – Vinogradov 1995), there follows evidence from the Near East, Egypt, China, Greece, and indirectly also from Central Europe (Linduff 1979; Piggott 1992; Raulwing 2000).

8.2 Spread of the horse to Central Europe

The first intensive evidence of the use of horses comes from the Early Bronze Age, especially from the period of the Věteřov Group. These are the first direct evidence of horse use in horse riding (cheek-pieces of horse bits), and (likely) of the first massive expansion of the horse into Central Europe. In the Period of the Earlier Urnfield, in B D and Ha A1, we even record the first direct evidence of wagons and horse bits, although the finds are quite sporadic. The occurrence of sources about horses becomes frequent again at the very end of the Urnfield Period (Ha B2–B3), likely under the influence

adaptoval na klimatické změny na konci pleistocénu (Boddaert 1784). Přeživší koně se rychle šířili a adaptovali na různé klimatické podmínky, a proto získali různorodé vlastnosti (např. kůň Przewalského adaptovaný na suché asijské stepi, tarpan na lesní prostředí východní Evropy, tundrový kůň na výživově chudé sibiřské pláň; Pickeralová 2004, 165). Soudobé analytické metody výzkumu mtDNA vyvrátily teorii o jediném místě původu koně. Bylo prokázáno, že moderní kůň má několik „pramatek“ – klisen z různých období a různých geografických poloh, na druhou stranu otcovskou linii tvořilo pouze několik vybraných hřebců – „praotců“ (Levine 2006), což bylo možné očekávat, neboť klisny jsou obecně klidnější a snáze ochočitelny než hřebci (Kmetová 2014, 28).

Časová otázka domestikace je problematictější. Skeletální změny se v archeozoologickém materiálu promítnou až za několik generací (kraniální změny, vertebrální změny, celková gracilita domestikovaných koní), jiné změny nelze sledovat vůbec (změny barvy koně, délka a jemnost žíní hřív, povaha koně atd.; Becker 1994, 154). V zásadě existují dvě teorie. Podle první probíhala domestikace koně ve východoevropských a asijských stepích v oblasti Přičernomoří a Kazachstánu v období kultur Botaj a Tersek někdy mezi roky 3500–2500 př. n. l. (Olsen 2006; Parzinger 2006, 213–221). Druhá teorie je poněkud strážlivější z hlediska datování a vychází z teze, že až do roku 3000 př. n. l. neexistují žádné přímé doklady domestikace koně (Levine 1999). Nestarší doklady, ovšem již s jasně doloženým využitím koně k tahu a jízdě (pohřby s vozy), jsou datovány okolo roku 2000 př. n. l. v oblasti kultury Sintashta-Petrovka z uralských stepí (Anthony – Vinogradov 1995), následují doklady z Předního východu, Egypta, Číny, Řecka a nepřímo i střední Evropy (Linduff 1979; Piggott 1992; Raulwing 2000).

8.2 Rozšíření koně do střední Evropy

První intenzivní doklady využití koně evidujeme již ze starší doby bronzové, zejména z období věteřovské skupiny. Jde o první přímé doklady využití koně v jezdeckví (postranice koňských udidel), lze tedy očekávat, že došlo k prvnímu masivnímu rozšíření koně do střední Evropy. V období starších popelnicových polí, v B D a Ha A1, evidujeme dokonce první přímé doklady vozů a koňských udidel, i když jsou to nálezy veskrze sporadické. Výskyt pramenů o koni se zintenzivňuje znovu v samém závěru období popelnicových polí (Ha B2–B3), pravděpodobně

of nomadic-pastoral cultures (the so-called Thracio-Cimmerian horizon). A question that many researchers have asked is whether the horse was first harnessed or used to ride. The oldest finds, e.g. from the Botai Culture, illustrate the use of a bit, which does not necessarily mean riding; the first illustration, e.g. from Abyd, Egypt, depict the use of a horse to pull a two-wheeled wagon (*Herold 2004*, Abb. 1). It should be noted that the first use of the horse to ride is virtually unrecognizable in archaeological sources – the horse was probably guided without a bit, only on a halter made of rope or straps, or a neck strap could be used; however, no harness had to be used, as the horse could only be controlled by the voice or the seating of the rider (the so-called Indian style of riding that is experiencing a renaissance today in the so-called natural style of riding).²⁷ Such driving does not leave dental changes and skeletal changes, e.g. changes of the thoracic vertebrae due to the weight of the rider may also not be manifested (*Anthony 2007*, 202). As mentioned above, osteological remains of horses are rarely discovered in the Baden Culture (at the turn of the 3rd millennium B.C.; *Benecke 1994*, 132). However, an equestrian/draft horse was probably rarely used in the Early and Middle Bronze Age, and even in the subsequent Period of the Urnfield the relevant documents are not abundant – direct evidence in the form of parts of wagons or harnesses is found in depots tied to elites of that time. It is no different in the Hallstatt Period, as most of the horse's evidence comes from the graves of the highest or upper middle social layers. Only in the Late La Tène Period can we see a certain increase in the “normal” use of the horse – the massive occurrence of horse harnesses in the settlement environment. At the same time, however, it is often a harness, which differs in size of the bits by 10 cm or more, which indicates a considerable diversity of horses in this epoch.

8.3 The use of the horse in the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods in Central Europe

The horse as a source of meat and material. The primary purpose of the domestication of the horse was likely to make nutritious horse meat available. The horse is a relatively undemanding animal in terms of eating and in adverse climatic

²⁷ So-called *natural horsemanship*, hence natural communication or partnership of mankind and the horse, which the author herself practises. It consists in treating the horse as carefully as possible, acknowledging that it is a living being with specific needs, intelligence and emotions, which its breeding and training is adapted to (see e.g. *Roberts 1999; Parelli – Swan 2003*).

pod vlivem nomádsko-pasteveckých kultur (tzv. thráko-kimmerijský horizont). Otázkou, kterou se zabývá mnoho badatelů, je, zda byl kůň prvně zapřahán, či využíván k jízdě. Nejstarší nálezy, např. z kultury Botai, dokládají použití udidel, což ovšem nutně neznamená jezdeckví; první vyobrazení, např. z egyptského Abydu, totiž zobrazují využití koně k tahu dvoukolového vozu (*Herold 2004*, Abb. 1). Je nutné poznamenat, že první využití koně k jízdě je v archeologických pramenech prakticky nerozpoznatelné – nejspíš byl ježděn bez udidla, pouze na ohlávce tvořené provazem či řemínky, nebo mohl být využit nákrční řemen; nemusel být však použit žádný postroj, neboť kůň mohl být ovládán pouze hlasem nebo sedem jezdce (tzv. indiánský způsob jízdy, který zažívá renesanci v dnešní době při tzv. přirozeném způsobu jezdeckví).²⁷ Takový způsob jízdy nezanechává dentální změny a skeletální změny např. hrudních obratlů způsobené vahou jezdce se také nemusí projevit (*Anthony 2007*, 202). Jak již bylo uvedeno výše, vzácně jsou osteologické pozůstatky koně objevovány v prostředí badenské kultury (přelom 4. a 3. tisíciletí př. n. l.; *Benecke 1994*, 132). Jezdecký/tažný kůň však byl pravděpodobně vzácně využíván až ve starší a střední době bronzové a ani v následném období popelnicových polí nejsou příslušné doklady nikterak hojné – přímé doklady v podobě součástí vozů či postrojů jsou nalézány v prostředí depotů vázaných na elity tehdejší doby. Jinak tomu není ani v době halštatské, neboť většina dokladů koně pochází z hrobů nejvyšší či vyšší střední společenské vrstvy. Teprve v pozdní době laténské můžeme pozorovat jistý nárůst „běžného“ užití koně – masivní výskyt koňských postrojů v prostředí sídlišť. Zároveň však jde často o postroje, které se velikostí udidel liší až o 10 cm a více, což ukazuje na značnou diverzitu koní v této epoše.

8.3 Využití koně v době bronzové, halštatské a laténské ve střední Evropě

Kůň jako zdroj masité potravy a materiálu. Primárním účelem domestikace koně byla pravděpodobně možnost mít k dispozici výživné koňské maso. Kůň je poměrně nenáročným zvířetem, co se stravování týče, a v nepříznivých klimatických podmínkách je schopen si pod ledem

²⁷ Tzv. *natural horsemanship*, tedy přirozená komunikace či partnerství člověka a koně, který praktikuje i sama autorka. Spočívá v co nejšetrnějším zacházení s koněm, bere na vědomí, že jde o živou bytost se specifickými potřebami, inteligencí a emocemi, čemuž se přizpůsobuje jeho chov i výcvik (viz např. *Roberts 1999; Parelli – Swan 2003*).

conditions it is able to dig under the ice or snow with hard hooves to find food for grazing. Horse hunting is in itself quite a demanding discipline, as the horse can develop speeds of up to 600 m per minute and can manoeuvre outstandingly; the herd is always guided by the oldest and most experienced mare, and at least one horse is awake during the herd's rest, alerting others of impending danger (*Modliška 1994*). An adult horse taller than 120 cm weighs ca 300–600 kg, which promises a lot of nutritious and available meat when located near a human dwelling. Thighs, neck and shoulders provide the most meat, and ribs, viscera, eyes, ears and other parts can also be consumed (*Levine 1998, 91*). Horse hides, bones, tendons, horn and horsehair, marrow and blood were secondarily used (in some cultures, consumption means a careful cut in a vein from which the blood flows into the prepared container while the animal still lives; *Dvořáková 2007, 52, 57*). In some nomadic pastoral cultures, mare's milk (kumys) is still consumed to this day. Today, the consumption of horse meat is rather taboo. The horse meat is typically relatively stiff compared to other species. Sándor Bökönyi believes that horse meat consumption was considerably high in prehistory, even though injured or ill horses were probably killed (*Bökönyi 1993, 12–13*). However, this fact is not much indicated by archaeozoological finds of the remains of horses that are minor compared to cattle and other domestic animals (e.g. *Stuchlík 1993c, 330*). We find rare remains of horses in some graves of the Hallstatt Period (*119. Bratčice – „Mělčanská“*, *130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých“*) and sanctuary (*136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6*) – part of the jaw, horse tooth, skull bones and bones of lower limbs. With a certain amount of caution, such a composition tells us about the imposition of the funeral feasts/sacrifices, since they are not primary fleshy parts.

The horse in agriculture. There is virtually no direct evidence of the use of a horse in agriculture for ploughing or hauling freight wagons, even in the Near East or Egypt, where the horse is always either ridden or harnessed. This can be due both to the overall gracility of the horse and its insufficient size (for the Hallstatt Period ca 130 cm), secondly to the existence of a yoke, which is more adapted to cattle than horses, and does not provide an ideal distribution of power. Last but not least, we assume a considerable exclusivity of the horse – if it was used for agricultural work, it was likely only for religious purposes, e.g. ploughing the ritual furrow (*Láznička 2009, 6*).

The horse as the bearer of freight. The horse was likely used when necessary to pull or carry heavy loads, especially in the Bronze Age and Hallstatt Period. Its small body constitution e.g. compared to cattle points to that (average height at the withers about 130 cm, overall gracility of the animal). For the La Tène Period, however, the use of the horse for transportation is possible, as we can suppose from abundant finds

či sněhem pomocí tvrdých zrohovatělých kopyt vyhrabat potravu ke spásání. Lov koně je sám o sobě poměrně náročnou disciplínou, neboť kůň dokáže vyvinout rychlost až 600 m za minutu a umí skvěle manévrovat; stádo je vždy vedeno nejstarší a nejzkušenější klisnou a během jeho odpočinku vždy bdí nejméně jeden kůň, který ostatní upozorní na blížící se nebezpečí (*Modliška 1994*). Dospělý kůň vyšší než 120 cm váží cca 300–600 kg, což slibuje množství výživného a dostupného masa, pokud se nachází v blízkosti lidského obydlí. Nejvíce masa poskytují stehna, krk a plece, konzumovat lze také žebra, vnitřnosti, oči, uši a další části (*Levine 1998, 91*). Druhotně byly využívány koňské kůže, kosti, šlachy, rohovina a žíně, morek a krev (v některých kulturách probíhá konzumace dokonce tak, že se šetrně nařízne céva, z níž krev odtéká do připravené nádoby, a zvíře není usmrceno; *Dvořáková 2007, 52, 57*). U některých nomádsko-pasteveckých kultur je dodnes konzumováno kobydí mléko (kumys). V dnešní době je konzumace koňského masa spíše tabuizována. Charakteristickým rysem je fakt, že jeho maso je poměrně tuhé oproti jiným druhům. Sándor Bökönyi se domnívá, že spotřeba koňského masa byla v pravěku značně vysoká, i když byli nejspíše usmrcováni koně zranění či nemocní (*Bökönyi 1993, 12–13*). Na tento fakt však příliš nepoukazují archeozoologické nálezy ostatků koní, které jsou minoritní oproti skotu a jiným chovaným zvířatům (např. *Stuchlík 1993c, 330*). Z některých hrobů doby halštatské (*119. Bratčice – „Mělčanská“*, *130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých“*) a svatyně (*136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6*) evidujeme vzácné pozůstatky koní – část čelisti, koňský zub, lebeční kosti a kosti dolních končetin. Taková skladba vypovídá s jistotou dávkou opatrnosti o uložení relikvů pohřebních hostin/obětí, neboť nejde primárně o masité části.

Kůň v zemědělství. Přímé doklady o užití koně v zemědělství k orbě či k tahu nákladních vozů prakticky neexistují, a to ani na Předním východě či v Egyptě, kde je kůň vždy buď ježděn, či zapřahán. To může být způsobeno jednak celkovou gracilitou koně a jeho nedostatečnou velikostí (pro dobu halštatskou cca 130 cm), jednak existencí jha, které je uzpůsobené spíše skotu než koni, a neposkytuje tak ideální rozložení sil. V neposlední řadě předpokládáme nemalou exkluzivitu koně – pokud byl využit k zemědělské práci, tak pravděpodobně pouze k náboženským účelům, např. orbě rituální brázdy (*Láznička 2009, 6*).

Kůň jako nositel nákladu. K převážení či přenašení těžkých břemen byl kůň využit pravděpodobně v případech nutnosti, zejména v době bronzové a halštatské. Jeho drobná tělesná konstituce (průměrná kohoutková výška cca 130 cm, celková gracilita zvířete), např. oproti skotu, na to poukazuje. Pro dobu laténskou však již využití koně jako transportního zvířete diskutovat lze, díky hojným nálezům

of harnesses from the milieu of settlements (linchpins, axle pins, leading circles, bits etc.), as it was most likely harnessed in the wagon and transported goods over longer distances.

The horse in battles and fights. In the Bronze and Iron Ages, the horse was used primarily for pulling and riding. In the situla art (Kuffarn; *Fig. 71:2*) and scenes from Italian graves (e.g. Cerveteri; *Fig. 71:14*), it is possible to study the depiction of chariots or riders equipped with weapons. Also, it is certainly not coincidental that parts of the wagons and harness are in the Bronze Age found in hoards with armaments and equipment, as well as in the Hallstatt and La Tène Periods in equally equipped graves (see the catalogue of localities or e.g. the grave from Boé; *Schönfelder 2002*). The horse and its equipment were certainly the symbol of warriors. The horse had to undergo specific training, in order to eliminate unwanted phenomena in battle, as it is generally a relatively shy animal. Demanding horse training is described in the Hittite text of the trainer and horse breeder Kikkuli, dating from the 15th century B.C. (*Raulwing – Meyer 2004*).

The horse as a means of transport. The study of this phenomenon was aided again by the scenes on the situla art of Northern Italy and Slovenia (Certosa, Arnoaldi, Benvenuti, Vače; *Fig. 71:1,3,6,9–10*) and the depictions from graves (Metapont; *Fig. 71:13*). Among the various scenes we very often see a scene of a horse calmly pulling a wagon with its owners or a ride at a peaceful pace. From their clothing it can be concluded that these are the then elites who probably used the ride to excel before the lower social strata. The horse, of course, played an important role in intercontinental or at least interregional transport (see chap. 8.6).

The horse at team races. The races of teams of horses are another well documented ways of the use of the horse, which we record both from situla art (e.g. Kuffarn, Arnoaldi; *Fig. 71:4,6*) and from Italian graves (Noiticattaro; *Fig. 71:11*). From Ancient Greece we even know the exact location of such competitions – they were racetracks – hippodromes of rectangular shape with a rounded side of different length. Their remains were found in Delphi, Corinth and Poll (*Mahler 1995, 122*), until recently, such direct evidence was lacking for Central Europe. In 2014 an elevated site was examined in the Baden-Württemberg region, Alte Burg bei Langenenslingen, when on a plateau in the shape of a rectangle with a rounded side of a length of ca 340 m and a width of 60 m it was possible to find paving, a wall, a central division and a cult pit. This place in its shape and dimensions resembles a prehistoric hippodrome, which is also one of the possible interpretations given by the authors (*Krausse – Ebinger-Rist 2018, 142–151*).

The horse as a prestigious gift and sacrifice. The zoological remains of horses in the graves are relatively rare, from the entire period in question in Moravia we only know them from the sites 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” 6 (fragmentary

postrojů z prostředí sídlišť (zákolníky, osově kolíky, vodící kroužky, udidla atd.), kdy byl pravděpodobně zapřahán do vozu a převážel zboží na delší vzdálenosti.

Kůň v bitvách a soubojích. V době bronzové a železné byl kůň využit primárně k tahu a k jízdě. Na situlovém umění (Kuffarn; *obr. 71:2*) a výjevech z italských hrodek (např. Cerveteri; *obr. 71:14*) lze studovat zobrazení vozačů či jezdců vybavených zbraněmi. Také není zcela jisté náhodné, že se součásti vozu a postrojů nacházejí v době bronzové v depotech s výzbrojí a výstrojí, stejně tak v době halštatské a laténské ve stejně vybavených hrobech (viz katalog lokalit nebo např. hrob z Boé; *Schönfelder 2002*). Kůň a jeho výstroj byli zajisté symbolem bojovníků. Kůň musel projít specifickým výcvikem, který sloužil k eliminaci nechtěných jevů v bitvě, neboť je obecně poměrně plachým zvířetem. Náročný výcvik koní popisuje již chetitský text trenéra a chovatele koní Kikkuliše, pocházející z 15. století př. n. l. (*Raulwing – Meyer 2004*).

Kůň jako dopravní prostředek. Ke studiu tohoto jevu opět poslouží výjevy na situlovém umění severní Itálie a Slovinska (Certosa, Arnoaldi, Benvenuti, Vače; *obr. 71:1,3,6,9–10*) a zobrazení z hrodek (Metapont; *obr. 71:13*). Mezi různými scénami velmi často spatřujeme výjev koně poklidně táhnoucího vůz se svými majiteli či poklidnou jízdu v kroku. Dle oděvu lze usuzovat, že jde o tehdejší elity, které se tak pravděpodobně reprezentovaly před nižšími společenskými vrstvami. Kůň měl samozřejmě v interkontinentálním či alespoň interregionálním transportu význačnou roli (viz kap. 8.6).

Kůň při závodech spřežení. Závody spřežení jsou dalším dobře doloženým způsobem využití koně, který evidujeme jak ze situlového umění (např. Kuffarn, Arnoaldi; *obr. 71:4,6*), tak z italských hrodek (Noiticattaro; *obr. 71:11*). Z antického Řecka známe dokonce přesná místa konání takových soutěží – šlo o závodistiště-hippodromy obdélníkového tvaru se zaoblenou stranou o různé délce. Jejich pozůstatky byly nalezeny v Delfách, Korintu a Pylu (*Mahler 1995, 122*), pro střední Evropu takové přímé doklady donedávna chyběly. V roce 2014 byla v Bádensku-Württembersku prozkoumána výšinná lokalita Alte Burg bei Langenenslingen, kde se na plató ve tvaru obdélníka se zaoblenou stranou, dlouhém cca 340 m a širokém 60 m, podařilo objevit dláždění, zeď, středové rozdělení a kultovní jámu. Toto místo svým tvarem a rozměry připomíná pravěký hippodrom, což je také jedna z možných interpretací uváděných autory (*Krausse – Ebinger-Rist 2018, 142–151*).

Kůň jako prestižní dar a oběť. Zoologické pozůstatky koní v hrobech jsou poměrně vzácné, z celého zkoumaného období je na Moravě známe pouze z lokalit 136. *Habrůvka* – “*Býčí skála*” 6 (fragmentární pozůstatky minimálně pěti jedinců – lebeční kosti, kosti končetin; *Pucher 1995*),

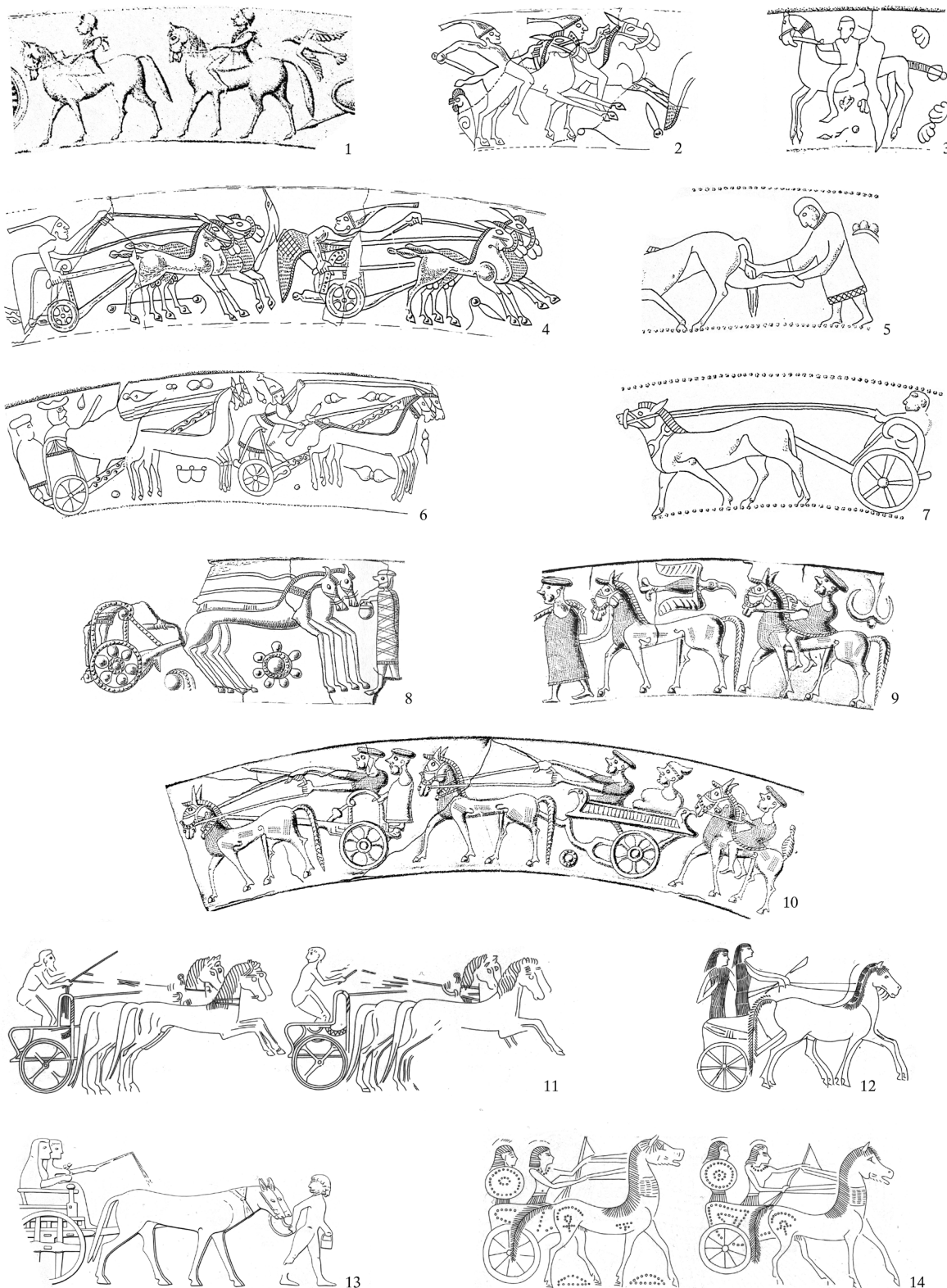

Fig. 71: Horse on the situlae art and on decoration of tombs. 1–10 – situlae; 11–14 – tombs. 1 – Certosa; 2, 4 – Kuffarn; 3, 6 – Arnoaldi; 5, 7 – Benvenuti; 8 – Moritzing; 9–10 – Vače; 11 – Noiticattaro, H4; 12 – Praeneste, tomba Bernardini; 13 – Metapont; 14 – Cerveteri, Regolini Galassi (1–10 – after: Lucke – Frey 1962; 11–14 – after: Woytowitsch 1978; compiled by: Z. Mírová).

Obr. 71: Kůň na situlovém a umění a výzdobě hrobek. 1–10 – situly; 11–14 – hrobky. 1 – Certosa; 2, 4 – Kuffarn; 3, 6 – Arnoaldi; 5, 7 – Benvenuti; 8 – Moritzing; 9–10 – Vače; 11 – Noiticattaro, H4; 12 – Praeneste, tomba Bernardini; 13 – Metapont; 14 – Cerveteri, Regolini Galassi (1–10 – podle: Lucke – Frey 1962; 11–14 – podle: Woytowitsch 1978; sestavila: Z. Mírová).

remains of at least five individuals – a skull bone, bones of the lower limbs; Pucher 1995), 130. Brno-Obřany H140 – „VŠirokých“ (tooth) and 119. Bratčice – „Mělčanská“ (part of a jaw); they are therefore mainly the primarily non-meat parts. There are two theories which explain this phenomenon – 1. the addition of horse bones as *pars pro toto*, the horse was then to serve its owner in the grave as an equestrian or draft animal, and possibly carry him/her to the other world; 2. remains of a burial feast or rituals. Either way, the deposition of mere parts of a horse may point to a phenomenon that is not uncommon in the Hallstatt Period – the deposition of degraded, fragmentary objects in the graves. Here, however, rather than as burial equipment, the horse was placed in the grave in relation to the theory of renewal, where the grave, the underworld, directly represents the other world, the land of eternal spring, the womb of the goddess – Mother Earth. What a person put in it returned many times. In this case, the funeral as was the way to fertilize the Mother Earth, the deceased then mediated the exchange (Tesař 2014). Rituals accompanied by killing horses to ensure recovery and fertility are known in many cases across geography and time. In the spring, during the Roman festivities in honour of the god Mars, *equiria* were organised, competitions of horse teams. The winning horse was slaughtered on Mars Field and eaten but the head and tail were removed and displayed as a symbol (Prosdocimi 2003). The texts of Ancient India, in turn, describe the rites to legitimize royal power by ritual slaughter of the best white stallion. It was carefully prepared – bathed, painted, decorated with harness, cloth and flowers – and it was subsequently killed. The queen then had a symbolic intercourse with the dead stallion, and its tail and head were cut off again and they were sacrificed to God Agni, fire (Kuzmina 2006, 264). We also know such examples from the European context – from Ireland or Scandinavia. In Uppsala, Sweden, the king ritually slit the horse's throat and poured blood over the roots of the sacred tree, cut off its head and penis, which were exposed and worshiped (DuBois 2006, 76). All of these rituals had a single goal – to ensure the harvest and prosperity for the whole of society. The situla from Vače (Fig. 71:9) allows us to observe a unique scene – a sacrificial procession, in which a number of animals are guided, among them a horse. The above stated examples illustrate the importance of the horse to the elites so it is highly likely that the horse was considered a prestigious gift among the individual communities.

Companion and friend of mankind. Summing up all items related to the horse, all the roles the horse had, and the activities he performed, one cannot deny the unique connection of man and horse. Some archaeological sources (e.g. quite “drastic” lever bits from the Late La Tène Period) rather point to the use of the horse as a “working” tool, but the evidence is very rare. The situla from Benvenuti (Fig. 71:5) presents

130. Brno-Obřany H140 – „VŠirokých“ (zub) a 119. Bratčice – „Mělčanská“ (část čelisti); jde tudíž především o primárně nemasité části. Existují dvě teorie, které tento jev vysvětlují – 1. přidání kostí koně jako *pars pro toto*, kůň pak měl sloužit svému majiteli v záhrobí jako jezdecké či tažné zvíře, možná jej na onen svět měl přímo odvézt; 2. pozůstatky pohřební hostiny či rituálů. Tak či tak, uložení bytí jen částí koně může poukazovat na fenomén, který v době halštatské není neobvyklý – ukládání znehodnocených, fragmentárních předmětů v hrobech. Zde však pravděpodobně spíše než o tzv. „boty do rakve“ lze uvažovat o teorii obnovy, kdy hrob, tedy podsvětí, přímo zastupuje onen svět, zemi věčného jara, lůno bohyně – Matky Země. Co do něj člověk vložil, to se mu mnohonásobně vrátilo. Pohřeb jako takový byl v tomto případě cestou k oplodnění Matky Země, zemřelý pak prostředníkem, který výměnu zajišťoval (Tesař 2014). Rituály usmrcující koně k zajištění obnovy a plodnosti známe z mnoha případů napříč geografickým prostorem i časem. Na jaře, při římských slavnostech k počtě boha Marta, byly uspořádány *equirie*, závody koňských spřežení. Vítězný kůň byl poražen na Martově poli, zkonsumován, avšak hlava a oháňka byly odňaty a vystavovány jako symbol (Prosdocimi 2003). Texty starověké Indie zase popisují obřady k legitimizaci královské moci pomocí rituální porážky nejlepšího hřebce bílé barvy. Ten byl pečlivě připraven – vykoupan, pomalován, ozdoben postroji, látkami a květinami – a následně byl usmrcen. Královna potom s mrtvým hřebcem vykonala symbolickou soulož, následně mu byly opět odseknuty ocas a hlava, které byly obětovány bohu Agnimu, ohni (Kuzmina 2006, 264). Takové příklady známe rovněž z evropského prostředí – Irsko či Skandinávie. Ve švédské Uppsale král rituálně podržl koně a jeho krví polil kořeny posvátného stromu, následně mu uťal hlavu a penis, které byly vystaveny a uctívány (DuBois 2006, 76). Všechny tyto rituály měly jediný cíl – zajistit úrodu a blahobyt pro celou společnost. Na situle z Vače (obr. 71:9) lze sledovat unikátní výjev – obětní průvod, v němž je za sebou vedeno množství zvířat, mezi nimi kůň. Výše uvedené příklady dokládají význam koně pro elity, je tedy vysoce pravděpodobné, že kůň byl považován za prestižní dar mezi jednotlivými společenstvími.

Společník a přítel člověka. Pokud shrneme všechny předměty, které se ke koni vztahují, všechny role, jež kůň měl, a činnosti, které vykonával, není možné popřít jedinečné spojení člověka a koně. Některé archeologické prameny (např. poměrně „drastická“ pákovitá udidla z pozdní doby laténské) spíše poukazují na využití koně jako „pracovního“ nástroje, jde však spíše o výjimečné doklady. Na situle z Benvenuti (obr. 71:5) lze pozorovat výjev, kde muž pečuje o nohu koně, a na situle z Moritzingu (obr. 71:8) je zobrazeno napájení koně. Za povšimnutí

a scene, where the man cares for the leg of the horse, and on a situla from Moritzing (Fig. 71:8) the feeding of a horse is depicted. Also noteworthy is the deposition of horses in the graves in their sleep position, as evidenced from Doroslovo H11 (Trajković 2008, 18), Chotín I H121/1953 (Kmetová 2014, tab. 16) or Szentcsanak H16 (Párducz 1952, tab. 70:2). In all cases, a very heavy animal is piously stored, often with a human body. Undoubtedly, there was a form of friendship between man and horse, or at least respect for the animal, illustrating its extraordinary role.

The horse and religion. As mentioned above, the horse often featured in religious rituals and cults (closer see chap. 8.4). The role of the horse in religion can be viewed from different angles.

Means of self-presentation of elites. The horse was undoubtedly tied to the highest social strata as has been mentioned many times in this work, which can be observed e.g. on the situla art or paintings from tombs – specific clothing reveals that the deceased belong to the elites (Fig. 71:6,10,12–13; on the social status of horse owners and users see chap. 8.5).

8.4 Symbolism of the horse in religion

The horse, a mythological animal, was an attribute of the sun gods, for whom he dragged the carriage across the sky, bringing life. On the other hand, it featured in Chthonic cults associated with lunar symbolism where it represented death. It thus combined two seemingly contradictory mythological systems (Cooper 1986, 138). In the Bronze Age, the lunar symbolism also includes the symbol of a water fowl, especially a swan, and in the following Hallstatt Period, their depiction intersects (Podborský 2006, 229–231), which can be seen e.g. in the evolution of the depiction of the god Apollo – his wagon is first pulled by swans and later by fawn horses. This symbolism has been transferred to the cult carriages that we find throughout Europe; from Bohemia we can mention the carriage from Milavče, from Bavaria e.g. from Acholshausen or from Skallerup in Denmark, where the sun wheel is already pulled by a horse. It is also important to mention the swan-like cheek-piece from the site 22. Dolany-Nové Sady – “Sádek”, where the motif of a water fowl is used on the cheek-piece of the horse’s bit. All cult carriages are lavishly decorated, made of precious metals and bear specific symbolism. It is these carriages that represent a fusion between the symbol of life and death. It serves as a solar symbol, but at the same time the ashes of the deceased were stored in the graves and transported to the other world (Pare 1989, 82). It is also true in the Hallstatt Period, but this time already in the graves with real wagons, the drawbar of which heads south (e.g. 139. Hrušovany

stojí rovněž uložení koní v hrobech ve spánkové poloze, doložené z Doroslova H11 (Trajković 2008, 18), Chotína I H121/1953 (Kmetová 2014, tab. 16) nebo Szentcsanak H16 (Párducz 1952, tab. 70:2). Ve všech případech je značně těžké zvíře pietně uloženo, mnohdy spolu s člověkem. Nepochybně tedy existovala jakási forma přátelství člověka a koně či alespoň úcty k němu, což dokládá jeho mimořádnou roli.

Kůň a náboženství. Jak již bylo zmíněno výše, kůň často figuroval v náboženských rituálech a kultu (blíže viz kap. 8.4). Na roli koně v náboženství lze nahlížet z různých úhlů.

Prostředek sebe prezentace elit. Kůň byl nesporně provázán s nejvyššími společenskými vrstvami, jak již bylo ostatně uvedeno v této práci mnohokrát, což lze sledovat např. na situlovém umění či výmalbě hrobek – specifický oděv prozrazuje, že jde o elity (obr. 71:6,10,12–13; k problematice sociálního postavení majitelů a uživatelů koní viz kap. 8.5).

8.4 Symbolika koně v náboženství

Kůň, mytologické zvíře, byl atributem božstva slunce, kterému táhl kočár po obloze, přinášel tedy život. Na druhou stranu figuroval ve chthonických kultech spojených s lunární symbolikou, kde představoval smrt. Spojoval v sobě tedy dva zdánlivě protichůdné mytologické systémy (Cooper 1986, 138). V době bronzové v lunární symbolice figuruje ještě symbol vodního ptáka, zejména labutě, v následující době halštatské se jejich zobrazování prolíná (Podborský 2006, 229–231), což lze sledovat např. v evoluci zobrazování boha Apollona – jeho vůz nejprve táhnou labutě a později plaví koně. Tato symbolika se přenesla na kultovní vozíky, jež nacházíme po celé Evropě; z Čech lze zmínit vozík z Milavčí, z Bavorska např. z Acholshausenu či z Dánska ze Skallerupu, kde již sluneční kotouč táhne kůň. Také je důležité zmínit labuťkovitou postranici z lokality 22. Dolany-Nové Sady – „Sádek“, kde je na postranici koňského udidla využit motiv vodního ptáka. Všechny kultovní vozíky jsou honosně zdobené, zhotovené z cenných kovů a nesou specifickou symboliku. Právě tyto vozíky představují jakousi fúzi mezi symbolem života i smrti. Slouží jako sluneční symbol, zároveň v nich však byl mnohdy v hrobech ukládán popel zemřelého, jehož měly transportovat na onen svět (Pare 1989, 82). To platí také v době halštatské, tentokrát již ale v hrobech se skutečnými vozy, jejichž oj směřuje k jihu (např. 139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“, Kos 2011). Elity – velmoži, knížata, později králové, bojovníci a mytičtí hrdinové –

u Brna H1 – “U Tří mostů”; Kos 2011). The elites – mag-nates, princes, later kings, warriors and mythical heroes – were depicted on wagons. These people, as well as their horses, symbolize the promise of the fertility of soil and they were often taken for incarnations of deities (Kuzmina 2006, 264). The horse, as well as the ruler, symbolized wisdom, intelligence, nobility, light, life, dynamic strength, man and generally male fertility, but at the same time it could carry female attributes – purity, innocence, woman and female fertility, peace and prudence (Cooper 1986, 138).

The color of the horse played a significant role – the light colours, i.e. white, dun or chestnut, symbolized light, sun and life. They were harnessed in the sun carriage of Apollo and Mithra, sat by the Dioscuri, the Indian Siddhartha, or the goddess Kali (which at the same time represents a destructive force, which points to the blending of attributes). The black horse represented opposite elements – water, the sea, the underworld, death and chaos. Black horses were the most common *psychopompoi*, guides to the other side, especially thanks to their intuition and ability to cross the boundaries between the world and to see the unseen²⁸ (Cooper 1986, 138). The underworld boundary is often bound to the water element, e.g. the River Styx. The connection of the horse and the water element is then evident in ancient mythology. The winged horse Pegasus is the son of Medusa and Poseidon, who is pulled in a carriage by a horse with a fish tail – *Hippocampus*. Poseidon was originally displayed as a horse and Demeter as a mare. In their cults, horses were the most precious sacrifice (Bevan 1986, 195–196). The horse is also associated with the woman and the earth, the ancient archaic deity Potnia Theron, Great Mother and Lady of Animals, is often depicted when surrounded by animals (Podborský 2006, 225). The union of horse and woman is established, there are downright goddesses of horses such as Epona or Kotys (which combine the principles of the goddesses of fertility and harvest, patron saint of horses and riders, but also have death in their hands; for more detail see chap. 8.4.1 Excursus I). The horse is also associated with war deities, e.g. with Mars (Cooper 1986, 138). The horse’s characteristics are therefore ambivalent – fertile, creative power versus destruction and war, woman and man, water and fire, light and darkness, intuition and wisdom, life and death.

8.4.1 Excursus I – Epona, goddess of horses

Epona was originally a Gaelic/Celtic goddess, but her scope had gradually expanded over much of the Roman Empire from today’s Portugal to Bulgaria. This excursus deals

byly zobrazovány na vozech. Tito lidé, stejně jako jejich koně, byli příslibem fertility krajiny a mnohdy inkarnací božstev (Kuzmina 2006, 264). Kůň, stejně jako vládce, symbolizoval moudrost, inteligenci, urozenost, světlo, život, dynamickou sílu, muže a obecně mužskou plodnost, zároveň však mohl nést ženské atributy – čistotu, nevin-nost, ženu a ženskou plodnost, klid a rovnováhu (Cooper 1986, 138).

Nemalou roli hrálo zbarvení koně – světlé barvy, tedy bělouši, plaváci či ryzáci, symbolizovaly světlo, slunce a život. Byli zapřaženi ve sluneční kočár Apollonův a Mithrův, sedlali je Dioskurové, indický Siddhártha či bohyně Káli (ta zároveň ovšem představuje sílu ničivou, což poukazuje na prolínání atributů). Černý kůň, tedy vraník, nesl opačné prvky – vodu, moře, podsvětí, smrt a chaos. Vraníci byli nejčastěji *psychopompem*, průvodcem na druhý břeh, a to zejména díky své intuici a schopnosti překračovat rozhraní mezi světy a vidět neviděné²⁸ (Cooper 1986, 138). Hranice podsvětí je často vázána na vod-ní živel, např. řeku Styx. Spojení koně a vodního živlu je pak patrné v antické mytologii. Okřídlený kůň Pegas je synem Médúzy a Poseidona, jemuž táhne kočár kůň s rybím ocasem – *Hippokampus*. Poseidon byl původně zobrazován jako kůň a Démétér jako klisna. V místech jejich kultů byli právě koně nejceněnější obětinou (Bevan 1986, 195–196). Kůň je spojen i se ženou a se zemí, antické archaické božstvo Potnia Theron, Velká Matka a Paní zvířat, je často zobrazováno v obklopení zvířat (Podborský 2006, 225). Spojení koně a ženy se etabluje, existují vyloženě bohyně koní jako Epona či Kotys (které v sobě snoubí principy bohyní plodnosti a úrody, patronek koní i jezdců, zároveň mají ale v rukách i smrt; podrobněji viz kap. 8.4.1 Exkurz I). Kůň je také spojen s válečnými božstvy, např. s Martem (Cooper 1986, 138). Charakteristiky koně jsou tudíž ambivalentní – plodná, tvůrčí síla versus ničivost a válka, žena a muž, voda a oheň, světlo a temnota, intuice a moudrost, život a smrt.

8.4.1 Exkurz I – Epona, bohyně koní

Epona je původně galskou/keltskou bohyní, avšak její působnost se postupně rozšířila v rámci velké části Římské říše od dnešního Portugalska po Bulharsko. Tento

28 Still in the Modern Period, horses were used to denote a possible “vampire” or a revenant in cemeteries (see e.g. Barber 1988; Maiello 2005).

28 Ještě v novověku byli koně používáni k označení možného „vampýra“ či revenanta na hřbitovech (viz např. Barber 1988; Maiello 2005).

with her penetration in the empire just in the Roman era. I consider the excursus necessary as Epona is a unique “horse” deity, which at its time gained great popularity. The goddess inherently includes a horse. She is often portrayed sitting on a horse sideways, most often without a saddle. She is rarely depicted in the saddle, wicker basket or riding on a wagon, exceptionally sitting astride on the horse back. She can also be surrounded by horses or ponies. Epona is often dressed in a wide cloak and an antique robe, sometimes only dressed from the waist down, on other depictions she is even completely naked. Her attributes include both riding gear and often a basket of crops; on some iconographic sources she is portrayed with birds, dogs or children (*Botheroyd – Botheroydová 1995*, 109–110). She is rarely portrayed as a white horse (*Mccoyová 1999*, 267).

The name Epona comes from Gaelic, a Celtic offshoot of the Indo-European family. Gaelic was spoken in the Later Iron Age (La Tène), surely from LT C and LT D (250 B.C. – the turn of the Common Era), and in parallel with Latin during the existence of the Roman Empire. The territorial extent of Gaelic includes today’s France, Belgium, the Netherlands, Switzerland, Austria, Germany (*Lambert 1997*, 13–24), as well as Central Europe including the Czech Republic, selectively on the Balkan Peninsula and parts of Turkey (*Rieckhoff 2012*, 26–38). The word epos in Gaelic means horse; it is derived from the proto-Indo-European root **ék̑u̯os* and forms the base of words in other Indo-European languages, such as e.g. the Latin *equus*, Old Irish *ech*, Old Lithuanian *eshva*, Veneti *ekvon* or Greek *ἵππος* (*híppos*; *Delamarre 2003*, 163–164). In Gaelic, the suffix -a of the female singular forms the word *epa*, or mare. Another Gallic word *ona* means goddess. Epona literally means a lady of horses, but also a divine horse.

Epona, as her name suggests, is the patroness and mistress of horses, and thus of their riders and chariots. To animals and riders she serves as the mother goddess taking care of food, protection, health and fertility. The goddess herself is sometimes portrayed as a mare nursing a foal, she is often accompanied by mares. Epona is thus obviously a goddess of motherhood (*Botheroyd – Botheroydová 1995*, 111; *Hallam 1998*, 170).

Epona-like deities have their roots in the classical world. First, we can observe them on iconographic sources of so-called riding goddesses that ride in a feminine, that is, side way. From the Archaic Greek Period we know e.g. a goddess riding on a bull. From the La Tène Period, from the 3rd century B.C., we can mention e.g. a terracotta figure of a swan-seating goddess found in Paesto, Italy (*Lewis 2002*, 161). From Greek mythology we know Nereids, water nymphs living in the Mediterranean, riding crosses of horses and fish (*hippocampoi*). Some authors claim that these nymphs helped bring the dead into the other world. In the picture from the

exkurs pojednává o jejím pronikání do impéria právě v době římské. Považuji jej za nezbytný, neboť jde o jedinečné „koňské“ božstvo, které dosáhlo ve své době velké popularity. K bohyni neodmyslitelně patří kůň. Sama je často zobrazena, jak sedí na koni bokem, nejčastěji bez sedla. Vzácně je zobrazena také v sedle, proutěném koši či jedoucí na voze, výjimečně sedí obkročmo. Může být také obklopena koňmi či poníky. Epona je často oděna v široký plášť a antické roucho, někdy je oděna jen od pasu dolů, na jiných zobrazeních je dokonce zcela nahá. K jejím atributům patří jak jezdecká výstroj, tak často i košík s úrodou; na některých ikonografických pramenech bývá zpodobněna s ptáky, psy nebo dětmi (*Botheroyd – Botheroydová 1995*, 109–110). Vzácně bývá sama zobrazována jako bílý kůň (*Mccoyová 1999*, 267).

Jméno Epona pochází z galštiny, keltské odnože rodiny indoevropských jazyků. Galštinou se mluvilo v mladší době železné (laténské), jistě už od stupně LT C a v LT D (250 př. n. l. – přelom letopočtu), a dále souběžně s latinou v období Římské říše. Územní rozsah galštiny zahrnuje dnešní Francii, Belgie, Nizozemsko, Švýcarsko, Rakousko, Německo (*Lambert 1997*, 13–24), též střední Evropu včetně České republiky, selektivně Balkánský poloostrov a části Turecka (*Rieckhoff 2012*, 26–38). Slovo epos v galštině znamená kůň, je odvozeno z protoindoevropského kořene **ék̑u̯os* a tvoří základ slov v jiných indoevropských jazycích, jako např. latinského *equus*, staroirského *ech*, starolitevského *ešva*, venetského *ekvon* či řeckého *ἵππος* (*híppos*; *Delamarre 2003*, 163–164). V galštině pak přípona -a ženského singuláru tvoří slovo *epa*, tedy klisna. Další galské slovo *ona* znamená bohyně. Epona tedy doslova znamená paní koní, ale také božský kůň.

Epona, jak už její jméno napovídá, je patronkou a paní koní, a tím i jejich jezdců a vozatajů. Zvířatům a jezdcům má sloužit jako mateřská bohyně pečující o potravu, ochranu, zdraví a plodnost. Bohyně sama bývá někdy zobrazována jako klisna, která kojí hříbě, často ji také doprovázejí právě kobyly. Epona je tak zjevně i bohyní mateřství (*Botheroyd – Botheroydová 1995*, 111; *Hallam 1998*, 170).

Božstva podobná Eponě mají kořeny již v klasickém světě. Zprv je můžeme pozorovat na ikonografických pramenech tzv. jezdicích bohyní, jež jezdí ženským, tedy bočním způsobem. Z archaického řeckého období známe např. bohyni jezdící na býkovi. Z doby laténské, z 3. století př. n. l., můžeme uvést např. terakotovou figurku bohyně sedlající labuť nalezenou v italském Paestu (*Lewis 2002*, 161). Z řecké mytologie známe Nereidy, vodní nymfy žijící ve Středozemním moři, které jezdily na křížencích koně a ryby (*hippocampoi*). Někteří autoři tvrdí, že tyto nymfy pomáhaly převádět mrtvé na onen svět. Na vyobrazení z lokality Agassac ve Francii je Epona zachycena na cválající klisně, což není obvyklé; zřejmě rovněž tato bohyně

site of Agassac in France, Epona is captured on a galloping mare, which is not usual; apparently this goddess probably also held a chthonic function (Smith 1849, 1160; Barringer 1995; Magnen – Thévenot 1953, 223). Second, she can be seen in the so-called imperial depiction, where the goddess in the central part of the scene is surrounded by animals. Goddess depicted in this way is e.g. Potnia Theron – The Lady of the Animals (Sturgeon 1987, 23).

The original Pan-Celtic Epona later evolved in other similar female deities. From the Medieval Welsh legends, Rhiannon is known, described as a beautiful woman/heroine dressed in a bright golden silk cloak, riding a calm white horse. Another deity, Macha, is described in legends of the 12th century. Macha is part of the trinity goddess Morrigan (Epona also becomes a trinity goddess in Roman interpretation) and is associated with attributes of war and fertility (Green 1986, 101). In Scotland, Epona is worshipped as Bubona, and in England as Lady Godiva, the Anglo-Saxons transformed her into the goddess of horses, Horsa. She is also known as Edain or Maeve (McCoyová 1999, 207–208). She is sometimes connected with the goddess of dreams Mara – a great mare (from which the English word nightmare, a night dream).

It is therefore evident that Epona is an important deity of horses, but she also carries the attributes of fertility. She was worshiped in many forms on a vast territory. In Roman times it was virtually portrayed in two ways – either riding sideways on a horse or in so-called imperial way from the front, surrounded by animals.

As mentioned above, Epona was a horse protector and was worshiped by people whose social status or livelihood depended on horses. In the Roman Era it was popular among cavalry, cavalry reconnaissance units, coachmen and those who worked in the stables and cared for horses, donkeys and mules. In the Roman Empire, cavalry was rather formed by foreign helpers than by Roman units, so the ethnic composition of these cavalry units was relatively diverse. Most of them were not Roman citizens, although soldiers serving in the *auxilia* (auxiliary unit) received citizenship after 25 years of service, exceptionally even earlier for their bravery. Especially the *auxilia* from Gaul or Germania Inferior were represented abundantly (Dixon – Southern 1992). Epona was one of the most revered goddesses in the Roman army. She was also worshipped in the highest units, in the emperor's personal cavalry guard, originally called *Germani Corporis Custodes*, later reformed as *Equites Singulares Augusti*. These units were so often occupied by Germans that they were even called *Batavii*, according to a Germanic tribe living on an island on the Rhine river near the North Sea coast. Members of these units often donated altars to a group of equestrian deities including Epona (Speidel 1994).

pravděpodobně zastávala chtonickou funkci (Smith 1849, 1160; Barringer 1995; Magnen – Thévenot 1953, 223). Zadržet je lze pozorovat v tzv. císařském zobrazení, kdy je bohyně v centrální části výjevu obklopena zvířaty. Takto zobrazovanou bohyní je např. Potnia Theron – Paní zvířat (Sturgeon 1987, 23).

Z původní pankeltské Epony později vznikla další podobná ženská božstva. Ze středověkých welšských pověstí je známa např. Rhiannon, popisovaná jako krásná žena/hrdinka oděná v zářivě zlatý hedvábný plášť, jedoucí na klidném bílém koni. Jiným božstvem je Macha, popisovaná v pověstech z 12. století. Macha je součástí trojjediné bohyně Morrigan (Epona se v římském podání také stane trojjedinou bohyní) a bývá spojena s atributy války a plodnosti (Green 1986, 101). Ve Skotsku je Epona uctívána jako Bubona a v Anglii jako Lady Godiva, Anglosasové ji transformovali v bohyni koní Horsu. Známa je rovněž jako Edain nebo Maeve (McCoyová 1999, 207–208). Někdy je spojována s bohyní snů Marou – velkou klisnou (odtud anglické nightmare, noční můra, noční sen).

Je tedy evidentní, že Epona je významným božstvem koní, ale nese v sobě také atributy plodnosti. Byla uctívána v mnoha podobách na rozsáhlém území. V době římské byla zobrazována prakticky dvojím způsobem – buď jedoucí bokem na koni, nebo tzv. imperiálním způsobem z čelního pohledu obklopená zvířaty.

Jak již bylo uvedeno výše, Epona byla ochráncem koní a byla uctívána lidmi, jejichž sociální postavení nebo živobytí závisela na koních. V době římské byla oblíbena mezi kavalerií, jezdeckými průzkumnými jednotkami, vozataji, stájníky a pečovateli o koně, osly a muly. Po dobu trvání Římské říše byla kavalerie vytvořena spíše ze zahraničních pomocníků než z římských jednotek, tedy etnické složení těchto jezdeckých jednotek bylo poměrně rozmanité. Většina z nich nebyla římskými občany, i když voják sloužící v *auxilii* (pomocné jednotce) získal občanství po 25 letech služby, výjimečně u jednotlivců či celých jednotek však také dříve pro jejich statečnost. Zejména *auxilia* z Galie či Germanie Inferior byla hojně zastoupena (Dixon – Southern 1992). Epona tak byla jednou z nejuctívanějších bohyní v římské armádě. Uctívána byla rovněž v nejvyšších jednotkách, např. v osobní jezdecké strážci císaře, původně nazývané *Germani Corporis Custodes*, později reformované jako *Equites Singulares Augusti*. Tyto jednotky byly natolik často obsazované lidmi z Germánie, že se jim dokonce říkalo *Batavii*, podle germánského kmene žijícího na ostrově v Rýně poblíž pobřeží Severního moře. Příslušníci těchto jednotek často věnovali oltáře skupině jezdeckých božstev včetně Epony (Speidel 1994).

Římané s oblibou přijímali či alespoň akceptovali jiná božstva bez ohledu na jejich původ za předpokladu, že byla

The Romans liked to adopt or at least accepted other deities, regardless of their origin, provided that they were worshipped in a way that was deemed appropriate (Woolf 1998, 1–23). Epona was therefore generally invoked in the same way as any other Roman deity – with prayers, supplications, dedicated altars to fulfil supplications, building of temples, animal, wine or burnt-offerings. Most of the libation was done with a patera which we often find with a depiction of Epona, or Epona was depicted holding a sacrificial patera (Reinach 1895, 119). In the literature, we find references of the incense, bull or sheep being sacrificed to Epona (Juvenal 1999). The large stone bas-relief from Beihingen, Germany, depicts two men sacrificing a pig to Epona (Schleiermacher 1993, 130).

Epona was also worshiped as a domestic deity in the form of tiny bronze or wooden figures. These were likely to be found on the home altars or in the study, sometimes even in the lalaria. Wooden figurines were cheap and widely available, but we also find expensive pieces, such as the bronze figure with silver eyes from Reims (Reinach 1895, 117). Interestingly, Epona had her altars in the stables, as described by Lucius Apuleius (1999). Epona was thus supposed to protect not only the riders, but also the animals. Votive inscription found e.g. in the stables of the praetorium of the governor of Apulia (present Alba Iulia, Romania; Husar 1995, 85–94); a relief of Epona sitting sideways comes from a stable in Mainhardt, Germany (Espérandieu 1907, tab. 4415).

In Apuleius's *The Golden Ass*, a carved statuette of Epona is described enclosed in a small shrine and attached to a roofing stake. The Roman Juvenal (1999) in turn, describes painted images of the goddess on the walls of the stables. Similar depiction was found in the Roman Circus Maximus (Reinach 1895, Pl. 71). Lucius Apuleius also describes that the altar of the Epona was often decorated with fresh flowers, most often roses.

Epona was even significant enough to celebrate her holiday on 18 December, according to the official Roman calendar (Greenová 1998, 87). Epona, originally a Gaelic goddess who gradually grew into the Roman pantheon, may perhaps symbolically recall the gradually intensified contact of the provincial inhabitants with the Roman way of life and point out the mutual enrichment of both sides. It is a unique testament to the Celtic deity to which we have a relatively abundant number of sources.

8.4.2 Excursus II – The sacred symbolism of the horse as viewed by religious studies (Peter Laučík)

In the past, the horse with its accessories was certainly a sign of the social status of its owner, similarly as cars today that do not only serve to transport people, but in many cases also

uctívána tím způsobem, který byl považovaný za vhodný (Woolf 1998, 1–23). Epona byla tedy všeobecně vyzývána stejným způsobem jako každé jiné římské božstvo – modlitbou, prosbami, dedikovanými oltáři při splnění proseb, stavbou chrámů, zvířecími, vinnými či zápalnými oběťmi. Úlitba se většinou prováděla pomocí patery, které často nalézáme s vyobrazením Epony či naopak byla vyobrazena Epona držící obětní pateru (Reinach 1895, 119). V literatuře nacházíme zmínky o tom, jak je Eponě obětováno kadidlo, býk či ovce (Juvenal 1999). Velký kamenný basrelief z německého Beihingenu zobrazuje, jak Eponě dva muži obětují prase (Schleiermacher 1993, 130).

Epona byla uctívána také jako domácí božstvo v podobě drobných bronzových či dřevěných figurek. Ty se pravděpodobně nacházely na domácích oltářích či v pracovnách, někdy dokonce v laláriích. Dřevěné figurky byly levné a široce dostupné, najdeme však i nákladné kusy, např. bronzovou figurku se stříbrnými očima z Remeše (Reinach 1895, 117). Zajímavý je fakt, že Epona měla své oltáříky ve stájích, jak popisuje Lucius Apuleius (1999). Epona tedy neměla chránit pouze jezdce, ale také zvířata. Votivní nápis byl nalezen např. ve stájích praetoria guvernéra Apulie (dnešní Alba Iulia, Rumunsko; Husar 1995, 85–94); reliéf Epony sedící bokem pochází ze stáji v německém Mainhardt (Espérandieu 1907, tab. 4415).

V Apuleiově *Zlatém oslu* je popisována vyřezávaná soška Epony uzavřená v malé svatyni a připevněná ke střechnosnému kůlu. Římský Juvenalis (1999) zase popisuje malované obrazy bohyně na stěnách stáji. V římském Circu Maximu bylo nalezeno podobné zobrazení (Reinach 1895, tab. 71). Lucius Apuleius také popisuje, že oltářík Epony byl často zdoben čerstvými květy, nejčastěji růžemi.

Epona byla dokonce natolik významná, že se dle oficiálního římského kalendáře slavil 18. prosince její svátek (Greenová 1998, 87). Epona, původně galská bohyně, která postupně vrostla do římského pantheonu, tedy možná symbolicky připomíná postupné sžívání obyvatel provincií s římským způsobem života a poukazuje na vzájemné obohacování obou stran. Je jedinečným dokladem keltského božstva, ke kterému máme poměrně hojně množství pramenů.

8.4.2 Exkurz II – Posvátná symbolika koně z pohledu religionistiky (Peter Laučík)

Kůň se svým příslušenstvím byl v minulosti zajisté znakem sociálního statusu svého majitele, podobně jako jsou těmito znaky dnes automobily, které neslouží jen

to some social representation of the system of values and the property of its owners. Although the worldview of the average “car user” currently exhibits “primary” or “savage” mentality, I believe that, compared to the contemplative prehistoric times with horses on pastures, the present view is still too linear in its efforts to flatten and simplify things. As Václav Cílek (2015, 65) rightly pointed out, horses had to be cared for in the morning and in the evening, and even at noon people could not just leave them in the field and go home for lunch. To understand the position of the horse in prehistoric society and its religious meanings, it is important to know the deep and complex equine symbolism and its mythological content, although there are not many written memorials identifying the place and time we deal with here. In addition, myths were not coherent and they did not have their, so to speak, “canonical versions”. There was no such thing in pre-literary societies. Consequently, we are bound to reconstruct the spiritual world of prehistoric times from various fragments, episodes, allusions and symbols by comparing them (*Eliade 1995, 91*). We can state that the relatively complex symbolism of the horse from the time of its friendship with man has disappeared with the progress of history rather than gained in significance, adequately to a decline in its importance. This was reflected in its reduction to an ordinary domestic animal, although in many cases still not entirely without personality and soul. For this reason, there is no need to worry too much that the horse symbol will be given meanings that it did not have in the Bronze and Iron Ages.

The horse, as a powerful draught animal, is primarily a symbol of movement, and therefore of momentum. In this context, and also given the time of its inception, it is worth mentioning the slightly psychologizing allegory of the horse harness in Plato’s mystical dialogue *Phaedrus* (*Platón 1970, 339–350*). There is a picture of two horses, black and white, who pull the wagon of the soul through life, on a cruise through the climate. The black horse is rebellious, rude and inclined towards evil, the white horse is moderate and much more polite. Two horses represent *opposing forces* of different qualities in the *human psyche* in terms of motivation and will (traction), a kind of inner tendency of man to good or evil. In an allegory of harness, the soul is a load of the wagon, the ego the charioteer and wagon the body of a man. The fate of the soul is reflected in the wild trajectory of the wagon and depends on which horse the charioteer prefers and whether he even devotes himself to driving. Ideally, the charioteer’s task is to reconcile both horses into a meaningful propulsion unit and aim the “soul’s eye upward”. Interestingly, we find the almost identical image scattered in the comments on the Indian Bhagavad-Gita, where horses pull a combat chariot of Arjuna, who is instructed by Krishna. The five horses of Arjuna’s draft are the senses (the touch of the horse’s hooves

k přepravě osob, ale v mnohých případech také k jisté společenské reprezentaci systému hodnot a majetkových poměrů svých vlastníků. I když světónázorový obzor průměrného „autíčkáře“ v současnosti vykazuje znaky „prvotní“, nebo jakési „divošské“ mentality, domnívám se, že oproti hloubavému pravěku ve společnosti pasoucích se koní je současný náhled pořád příliš lineární svou snahou věci zplošťovat a zjednodušovat. Jak správně poznamenal Václav Cílek (2015, 65), o koně bylo nutné se starat ráno i večer a ani v poledne je nešlo jen tak nechat na poli a odejít si domů na oběd. Pro pochopení postavení koně v pravěké společnosti a jeho náboženských významů je důležité poznat hlubokou a složitou koňskou symboliku i její mytologické obsahy, ač není k dispozici příliš mnoho písemných památek, které by ztotožňovaly místo a dobu, jimž se zde věnujeme. Navíc mýty nebyly podávány uceleně a souvisle, aby tvořily takřkajíc „kanonické verze“. Nic takového v předliterárních společnostech nebylo. V důsledku toho jsme odkázáni rekonstruovat duchovní svět pravěku z různých fragmentů, epizod, narážek a symbolů za pomoci jejich srovnávání (*Eliade 1995, 91*). Můžeme konstatovat, že poměrně komplexní symbolika koně od dob jeho spřátelení s člověkem se s postupem dějin spíš ztrácela, než získávala na významech, adekvátně k poklesu jeho významu. To se projevilo i v jeho současné redukci na obyčejné domestikované zvíře, byť v mnohých případech ještě stále ne zcela bez osobnosti a bez duše. Z toho důvodu se není třeba příliš obávat, že symbolu koně snad přiřkneme významy, které by v době bronzové a železné neměl.

Kůň jako silné tažné zvíře je především symbolem pohybu, a tedy hybné síly. V této souvislosti, a také vzhledem k době vzniku, stojí za zmínku mírně psychologizující alegorie koňského záprahu v Platónově mystickém dialogu *Faidros* (*Platón 1970, 339–350*). Je zde obraz dvou koní, černého a bílého, kteří táhnou vůz duše životem, na okružní jízdě podnebesím. Černý kůň je vzpurný, neřádný a tíhne ke zlému, bílý je zase umírněný a mnohem slušnější. Dva koně zde představují *protichůdné síly* odlišných kvalit v *lidské psyché* v smyslu motivace a vůle (tažná síla), tedy jakési vnitřní tendence člověka k dobrému či zlému. V alegorii záprahu je duše nákladem vozu, ego vozatajem a vůz tělem člověka. Osud duše se odráží v divoké trajektorii vozu a závisí od toho, kterého koně vozataj preferuje a zda se vůbec věnuje řízení. V optimálním případě je úlohou vozataje smířit oba koně ve smysluplný pohonný agregát a mířit „zrakem duše nahoru“. Zajímavé je, že téměř shodný obraz nacházíme roztroušen v komentářích k indické Bhagavad-gítě, kde koně táhnou bojový vůz Ardžuny, kterého poučuje Krišna. Pět koní Ardžunova záprahu zde představuje smysly (dotyk koňských kopyt se zemí) a smyslnost (zvířata), tedy mocné síly, které je třeba krotit moudře a s rozumem. Symboli-

to the ground) and the sensuality (the animals), powerful forces that need to be restrained wisely and with reason. The symbolism of the horse, however, was not only connected with the rapid movement, it was a little more complex.

In almost all cultures, the idea of a horse as a faithful guide to a man travelling with it him to distant and unknown regions, even beyond the limits of life where it took its master's soul, was formed. In addition to this other worldly and dark side of equine symbolism, there were also its light aspects, particularly related to the movement of the Sun in the sky. According to ancient ideas, the Sun sat on a golden horse-drawn carriage (*Vrtel 2014, 75*).

The symbolism of the horse as the guide, mediator and ferryman to the "other side" is remarkably uniform and is best read in shamanic mythology and ritual. The horse plays the role of a *psychopompos* (guide) on the journeys of the shaman and the souls of the deceased between the worlds. Here is the key to the important mythological funeral role of the horse. *The horse carries the deceased to the other world*, making the transition from this world to the other worlds (*Eliade 2004, 392*). As a mediator of transition, it is therefore part of the concepts and techniques associated with ecstasy and therefore plays a leading role in some types of initiation rituals. The symbolic "horse", i.e. a so-called play horse (a stick with a horse's head), is used by the Burjat shamans in their ecstatic dances. This "horse" is used in various situations by the shaman as a requisite in mystical journeys to other levels of reality through ecstasy, i.e. "altered states of consciousness" or "withdrawing from oneself". The connection between shamanism and horse is also well illustrated by the connection of the old-Hungarian name of the shaman "táltos" with the Slovak "tátoš", which in translation means a nicely grown horse. The folk children's toy, "hastroš", thus actually represents a kind of "survival" of shamanism. In the Hungarian *táltos*, similarly as in other shamanic cultures, one can encounter motifs of initiation disease, long sleep and fragmentation of the body, which are symbols of initiation through ritual death (*Eliade 1997, 169*). The experience of riding a horse, but also the experience of draught horses in forests and fields, shows that horses are not only looking forward to work, but also understand the rhythm very well. If they could, they would probably be very good drummers (*Cílek 2015, 64*), which underlines the horse's close and natural connection with trance, ecstasy and shamanism. The symbolic horse riding expressed the liminal phase of the transition ritual, the abandonment of the body, the shaman's mystical death, or the mystical death of the initiate. The horse can descend with the shaman into the underworld and ascend to the heavens, therefore the symbolism of the horse is not purely underworld or purely celestial, but ambivalent. The distant connection of the horse as the means of mystical ways to other levels of being can

ka koně se však nepojila jen s rychlým pohybem, ale byla o něco složitější.

Téměř ve všech kulturách se utvořila představa koně jako věrného průvodce člověka, putujícího s ním do vzdálených a neznámých krajů, dokonce i za hranice života, kam odnášel duši svého pána. Vedle této záhrobní a temné stránky koňské symboliky existovaly také její světlé aspekty související zejména s pohybem Slunce po nebi. Podle dávných představ totiž Slunce sedělo na zlatém voze taženém koňmi (*Vrtel 2014, 75*).

Symbolika koně jako průvodce, prostředníka a převozníka na „druhou stranu“ je pozoruhodně jednotná a je nejlépe čitelná v šamanské mytologii a rituálu. Kůň sehrává roli *psychopompa* (průvodce) na cestách šamana i duši zesnulých mezi světy. Zde je klíč k významné mytologické pohřební roli koně. *Kůň nese zemřelého na onen svět*, uskutečňuje přechod z tohoto světa do světů jiných (*Eliade 2004, 392*). Jako prostředník přechodu je proto součástí představ a technik spojených s extází, a proto hraje prvořadou úlohu také v některých typech iniciačních rituálů. Symbolického „koně“, tj. tyč opatřenou koňskou hlavou (tzv. play horse), používají při svých extatických tancích burjatští šamani. Tento „kůň“ je v různých situacích používán šamanem jako rekvizita při mystických cestách do jiných úrovní reality prostřednictvím extáze, tj. „změněných stavů vědomí“ nebo „vystoupení ze sebe sama“. Spojitost šamanismu a koně dobře ilustruje také souvislost staromaďarského pojmenování šamana „táltos“ se slovenským „tátoš“, což v překladu znamená hezky urostlého oře. Lidová dětská hračka, „hastroš“, tedy vlastně představuje jakési „přežití“ šamanismu. U maďarského táltose se, podobně jako v jiných šamanských kulturách, můžeme setkat s motivy iniciační choroby, dlouhým spánkem a rozkouskovaním těla, což jsou symboly iniciace prostřednictvím rituální smrti (*Eliade 1997, 169*). Zkušenosti z jízdy na jezdeckém koni, ale i zkušenosti s tažnými koňmi v lesích a na polích ukazují, že koně se nejen těší na práci, ale také že velmi dobře rozumějí rytmu. Kdyby to šlo, tak by zřejmě byli velice dobrými bubeníky (*Cílek 2015, 64*), což jen podtrhuje úzkou a přirozenou spojitost koně s transem, extází a šamanismem. Symbolická jízda na koni vyjadřovala liminární fázi přechodového rituálu, opuštění těla, šamanovu mystickou smrt, nebo mystickou smrt zasvěcovaného. Kůň může se šamanem sestupovat do podsvětí i do nebes, proto symbolika koně není ryze podsvětní ani ryze nebeská, nýbrž ambivalentní. Vzdálené souvislosti koně jako prostředku mystických cest do jiných úrovní bytí nacházíme i v jiných variantách jeho mytického zobrazení. V případě cest do podsvětí, které je charakterizováno vodním živlem, nacházíme prostředníka v obraze *hippocampoi* (mořského koně), v případě letu do nebes jím je Pegasus neboli okřídlený kůň.

be found in other variants of its mythical depiction. In the case of travels to the underworld, which are characterized by a water element, we find the mediator in the image of the *hippocampus* (sea horse), in the case of flying to the heavens it is Pegasus or a winged horse.

The position of the horse as a *sacrificial animal to the gods* and demons at the ascent of heaven in the ritual of Altai shamans and in places also in Brahman India (*Eliade 2004*, 334) illustrates its particular importance of the medium of sacred communication and participation. For Turkic-Mongolian ethnicities, the entire family offers the sacrifice of a horse from time to time, and the sacrificial ceremony lasts two or three days.

The first evening is devoted to the preparation of the ritual. The shaman “Kam” chooses a place on the meadow, he erects a new yurt and places a young birch, free from the lower branches, whose the trunk of which carries nine steps (the symbol of the centre of the world, *axis mundi* with nine heavens). A low fence of birch sticks is built around the yurt, and a birch staff with a knot of horsehair is stuck at the entrance. Then a light-haired horse is picked from the herd, and when it is found pleasing to the deity, the shaman entrusts it to one of the people present, who is therefore called *Bash-tut-kan-kishi*, i.e. “The person holding the head”. The shaman beats the horse on the back with a birch branch, because he wants to make the animal’s soul come out of it, and prepare it to take off to Bai Ülgän. In the same way, he beats the “person holding the head” as the person’s soul will have to accompany the horse all the way to heaven and will therefore be at the service of Kam. The shaman returns to the yurt, throws wood into the fire, smokes his drum, and invokes the auxiliary spirits he will need to enter the drum on his journey. Every time he calls them by name, with his mouth he answers: “*I am here, Kam!*” He moves the drum as if to capture the spirit in it. When the shaman has collected his heavenly auxiliary spirits, he comes out of the yurt. A few steps from there the “*hastroš*” stands in the form of a goose. The shaman sits on it, waving his hands, imitating the flight and singing: “*Above white sky, over white clouds, over blue sky, over blue clouds, fly up to heaven, O bird!*” The goose responds to this cry by sneezing “*ungaigakagak*” with the shaman’s mouth. Kam, sitting on a goose, follows the soul of a horse – supposed to have escaped – and neighs as a steed. With the help of those present in the corral, the soul of the animal heals and carefully depicts the movements of its capture: the shaman neighs, throws, and pretends that the spear he has thrown to catch the animal just misses its neck. Sometimes he lets the drum fall to show that the horse’s soul has fled. Finally it is caught again, the shaman smokes it with juniper and sends the goose away. Then he blesses the horse and, with the help of a few present, kills painfully – breaking its spine so that not a single drop of

Postavení koně jako *obětního zvířete bohům* a démonům při výstupu na nebesa v rituálu altajských šamanů a místy také v brahmánské Indii (*Eliade 2004*, 334) ilustruje jeho zvláštní význam média posvátné komunikace a participace. U turko-mongolských etnik čas od času přináší oběť koně celá rodina a obřad obětování trvá dva nebo tři dny.

První večer je věnován přípravě rituálu. Šaman „Kam“ vybere místo na louce, vztyčí zde novou jurtu a do ní umístí mladou břizu zbavenou spodních větví, jejíž kmen je opatřen devíti stupni (symbol středu světa, *axis mundi* s devíti nebesy). Kolem jurty se zbuduje nízké oplocení z březových kůlů a u vchodu se zarazí březová hůl opatřená uzlem z koňských žíní. Potom se ze stáda vybere kůň se světlou srstí, a když se ověří, zdali je božstvu milý, šaman jej svěří jedné z přítomných osob, které se proto říká *Baš-tut-kan-kiši*, tj. „osoba držící hlavu“. Šaman šlehá koně po hřbetě březovou větví, neboť chce přimět duši zvířete, aby z něho vyšla, a připravit ji na to, že vzletne k Bai Ülgänovi. Stejně šlehá „osobu držící hlavu“, protože duše této osoby bude muset koně doprovázet po celou cestu do nebe, a bude proto k službám Kamovi. Šaman se vrátí do jurty, přihodí dřevo do ohně, nakuřuje svůj bubínek a vyzývá pomocné duchy, které bude na své cestě potřebovat, aby vstoupili do bubnu. Pokaždě je volá jménem, svými ústy si odpovídá: „*Jsem tu, kame!*“ Pohybuje bubnem, jako kdyby do něj ducha chytal. Když šaman shromáždí své nebeské pomocné duchy, vyjde z jurty. Několik kroků odtamtud stojí „*hastroš*“ mající podobu husy. Šaman si na něj sedne, přičemž mává rukama napodobujíc let a zpívá: „*Nad bílé nebe, za bílá oblaka, nad modré nebe, za modrá oblaka, vylet do nebe, ó ptáku!*“ Na toto zařikání odpoví husa kejháním „*ungaigakagak*“ šamanovými ústy. Kam, sedící na huse, pronásleduje duši koně – o které předpokládá, že utekla – a řehťá jako oř. S pomocí přítomných v ohradě duši zvířete uštvá a pečlivě znázorňuje pohyby jejího polapení: šaman řehťá, vyhazuje a předstírá, že kopí, které vrhl, aby zvíře chytil, těsně míjí jeho krk. Někdy nechá bubínek upadnout, aby dal najevo, že duše koně uprchla. Nakonec je znovu chycena, šaman ji vykuřuje jalovcem a posílá husu pryč. Potom koni požehná a s pomocí několika přítomných jej bolestivým způsobem zabije – zlomí mu páteř tak, aby jediná kapka krve neskanula na zem ani nepotřísnila obětníky. Kůže a kosti se zavěsí na dlouhou tyč. Když byly vykonány oběti předkům a ochranným duchům jurty, připraví se maso a obřadně se sní, přičemž šaman dostane nejlepší kusy. Obřad pokračuje druhý den večer, extatickou cestou do nebes přes devět stupňů až do nebeského sídla Bai Ülgäna, jemuž je nabízeno maso koně, podobně jako přítomným obětníkům, kteří zastupují ochranné duchy. Šaman se od Bai Ülgäna dozví, zdali byla oběť přijata, dostane se mu předpovědi o počasí a o nové sklizni; také

blood does spill to the ground or stain the sacrifices. The skin and bones hang on a long rod. When sacrifices have been made to the ancestors and the protective spirits of the yurt, the meat is prepared and eaten ceremonially, with the shaman receiving the best pieces. The ceremony continues the next evening, with an ecstatic journey to the heavens through nine degrees to the heavenly abode of Bai Ülgän, who is offered the flesh of the horse, and similarly to the present sacrifices who represent protective spirits. The shaman learns from Bai Ülgän whether the sacrifice has been accepted, he receives predictions about the weather and the new harvest; he also learns what the next sacrifice is that the deity expects. These visions mean the peak of the “ecstasy” – the shaman then collapses from exhaustion. After a while he rubs his eyes, as if he woke up from a deep sleep, and greets all around as if after a long absence (*Eliade 2004, 171–176*).

As far as guide and travel topics are concerned, the symbolism of the horse is very similar in its content to the older symbolism of waterfowl and vessels-wagons, especially in the Bronze Age. A water bird similar to a horse, bull or deer is a general symbol of the soul. The preference of this or that animal depends on the particular symbolic system in which the animal appears as a symbol. Waterfowl controls movement in the elements, walks on the ground, sails on and under water, flies through the sky illuminated by the sun, and is therefore a universal mediator between heaven and earth – typically a mercurial symbol of movement, travel and communication between worlds. It seems that precisely on the boundary of the Bronze Age and the Iron Age in our territory, among other things, there was a shift in the symbolic framework of cult animals which is also reflected in the gradually increasing importance of the horse compared to waterfowl. Certainly, these shifts also relate to global climate change and the completely new ways of life that the Iron Age demanded. The importance of movement, and hence of the horse in the Hallstatt Period, grew and increased to the complex La Tène cults in the form of the Celtic goddess Epona. She used to be depicted as a woman on horseback, she was considered a protector of horses, riders, travellers, and was also a deity following the ancient tradition of the Mother Earth (*Podborský 2006, 351*), which of course found its continuity in later forms of religion.

And here it is appropriate to notice the seemingly unrelated theme of the horse as the “puller of the sun” or “bearer of the sun” and the animal allied with solar symbolism. It should be noted that many horses “carry a star” on the forehead in the form of a spot of different colour (most often white). However, the horse’s solar context, including images of sunbursts in the manner of the Apollo/Helios’s celestial chariot, is somewhat deeper and more complex. Perhaps

se dozví, jakou další oběť božstvo očekává. Tyto vize znamenají vyvrcholení „extáze“ – šaman se vyčerpán zhroutí. Po chvíli si promne oči, jako by se probouzel z hlubokého spánku, a všechny kolem zdraví jako po dlouhé nepřítomnosti (*Eliade 2004, 171–176*).

Co se témat průvodcovství a cestování týče, symbolika koně je svým obsahem velice příbuzná starší symbolice vodního ptactva a nádob-vozů rozšířených zejména v době bronzové. Vodní pták podobně jako kůň, býk nebo jelen je obecným symbolem duše. Preference toho či onoho zvířete závisí na konkrétním symbolickém systému, ve kterém zvíře jako symbol vystupuje. Vodní pták ovládá pohyb v živlech, kráčí po zemi, pluje na vodě i pod vodou, létá po nebesích prosvětlených Sluncem, a je tedy univerzálním prostředníkem mezi nebem a zemí – typicky merkuriálním symbolem pohybu, cestování a komunikace mezi světy. Zdá se, že právě na pomezí doby bronzové a doby železné dochází na našem území, kromě jiného, k posunu v symbolickém rámci kultových zvířat, což se projevuje také v pozvolna rostoucím významu koně vůči vodnímu ptactvu. Tyto posuny zajisté souvisejí i s globálními změnami klimatu a zcela novými způsoby života, které železný věk žádal. Význam pohybu, a tedy i koně v době halštatské rostl a vzrostl až do komplexních laténských kultů na způsob keltské bohyně Epony. Ta bývala zobrazována jako žena na koni, byla považována za ochránkyni koní, jezdců, pocestných, byla též božstvem navazujícím na starobylou tradici chthonické Matky Země (*Podborský 2006, 351*), která samozřejmě nacházela svoji kontinuitu i v pozdějších formách náboženství.

A právě zde je na místě věnovat se zdánlivě nesouvisejícímu tématu koně jako „tahače slunce“ nebo „nosiče slunce“ a vůbec zvířete spřízněného se sluneční symbolikou. Je vhodné konstatovat, že mnohý kůň „nese hvězdu“ na čele v podobě fleku srsti odlišné (nejčastěji bílé) barvy. Solární kontext koně zahrnující obrazy slunečních zářehů na způsob Apollonova/Héliova nebeského vozu je však poněkud hlubší a složitější. Snad obraz „koňské hvězdy“ není vzdálen betlémské hvězdě předpovídající příchod solárního božstva ani mithraistickému zrodu Slunce. Snad obraz jezdce na koni nemá daleko k apokalyptickému rytíři přinášejícímu na zem děsivé rány. A snad není příliš troufalé tvrdit, že posvátná merkuriální symbolika vtělená do bezpočtu podobných obrazů měnila časem formu, ale její obsah zůstal nezměněn. Právě toto „přeskakování“ z jedné formy na jinou prostřednictvím analogie je typickou exegetickou metodou tradic hermetické kabaly, kterou staří filozofové právem nazývali svým „koněm“ dle fonetické podobnosti latinského pojmenování koně *caballus*. Princip podobnosti (analogie) je základem porozumění jakékoliv symboliky, která není ničím statickým a jednou provždy pevně daným. V jistém smyslu je princip analogie

the image of the “horse star” is not distant from the star of Bethlehem, predicting the arrival of the solar deity or the Mithraistic birth of the Sun. Perhaps the image of a rider on a horse is not far from the apocalyptic knight bringing scary wounds to the ground. And perhaps it is not too presumptuous to say that sacred Mercury symbolism embodied in countless similar images has changed form over time, but its content has remained unchanged. It is this “jumping” from one form to another through analogy that is a typical exegetic method of the hermetic Kabbalah tradition, which ancient philosophers rightly called their “horse” alluding to its phonetic similarity with the Latin word *caballus*. The principle of similarity (analogy) is the basis for understanding any symbolism that is not static and fixed once and for all. In a certain sense, the principle of analogy is a means of “going beyond” the principle of identity inherent in characters and empirical entities. Thus, with this principle, through this principle and in this principle, it is possible – similarly as in riding on the horse *caballus*, to “travel” effectively into other contexts through ideas, and thus to know the distant with the help of a friend.

The same is true of the sacred horse in the Christian world, where it was reduced to an ordinary animal, while the wandering “carrier of the Sun” was replaced by the figure of the patron saint of travellers St Christopher (from the Greek Kristó-fóros “Bearer of Christ” or also Chryzos-fóros “Bearer of Gold”), which is depicted as a strong man carrying the child-Christ over the river. In the Christian myth of St Christopher, the basic parameters of a much older mythological material are certainly summarized, which illuminate the solar-golden aspect of horse symbolism: Before he became a Christian, his name was Christopher Offerus (from the Latin *Offero*, offer, perhaps also opportunity). He was a big giant of a cumbersome spirit. When he grew up, he began to travel, saying: “*I want to serve the greatest king of the land.*” So he went to the court of a mighty king and the king greatly rejoiced that he had received such a strong servant. It happened that one day the king heard the singer say the name of the devil and crossed himself in fear. “*What are you doing?*” Christopher asked. The king answered: “*I am afraid of the devil.*” “*If you are afraid, you are not more powerful than him; I’m going to serve the devil.*” And he left. Then, he went also to serve the devil, but he was afraid of the God; and so Offerus also left him. Then he sought the God until he met a hermit who brought him to the shore of a mountain stream running down a high mountain. There he said to him: “*The poor people who wanted to cross this water drowned. Stay here and carry on your strong shoulders anyone who asks for it. Do it out of love for Christ – and he will know his disciple in you.*” Then Offerus built a hut on the banks of the river and carried the travelers who asked him day and night. He slept deeply one night; suddenly loud bangs on the door woke him

prostředkem, který umožňuje „překračovat“ princip identity, jenž je vlastní znakům a empirickým entitám. Tudiž s tímto principem skrze tento princip a v tomto principu lze – podobně jako na koni *caballus* – efektivně myšlenkami „cestovat“ do jiných souvislostí, a tak pomocí známého poznávat vzdálené.

Nejinak je tomu s posvátným koněm v křesťanském světě, kde byl sice redukován na obyčejné zvíře, ale jako putující „nosič Slunce“ byl nahrazen postavou patrona poutných sv. Kryštofem (z řeckého Kristó-fóros „Nositel Krista“ nebo také Chryzos-fóros „Nositel zlata“), který se zobrazuje jako silák nesoucí přes řeku dítě-Krista. V křesťanském mýtu o sv. Kryštofovi jsou zajisté shrnuty základní parametry mnohem starší mytologické látky, která osvětluje solárně-zlatavý aspekt koňské symboliky: Dříve než se stal křesťanem, jmenoval se Kryštof Offerus (z lat. *Offero*, nabídka, snad i možnost). Byl to urostlý obr těžkopádného ducha. Když dospěl, jal se cestovat, řka: „*Chci sloužit největšímu králi země.*“ Tak došel až ke dvoru mocného krále a ten se velice zaradoval, že získal tak silného služebníka. Stalo se, že jednoho dne král uslyšel zpěváka vyslovit jméno ďábla a ve strachu se pokřížoval. „*Co činíš?*“ ptá se Kryštof. I odpověděl král: „*Bojím se ďábla.*“ „*Jestliže se bojíš, nejsi mocnější než on; jdu sloužit ďáblu.*“ A odešel. Pak také sloužil ďáblu, jenže ten se bál Boha; a tak Offerus odešel i od něho. Pak hledal Boha, až potkal poustevníka, který ho přivedl na břeh horské bystřiny stékající z vysoké hory. Tam mu řekl: „*Ubožáci, kteří chtěli přes tuto vodu, se utopili. Zde zůstaň a přenes na svých silných bedrech každého, kdokoliv tě o to požádá. Učiň to z lásky ke Kristu – a pozná v tobě svého učedníka.*“ Poté Offerus postavil na břehu řeky chýši a dnem i nocí přenášel poutníky, kteří jej požádali. Jedné noci hluboce zmožený spal; v tom ho budí prudké rány na dveře a hlas dítěte potříkrát volá jeho jméno! Obr vyšel a posadil si dítě na rameno, vstoupil do proudu. Byl už vprostřed řeky, když tu nastalo divoké vlnobití a vlny se jaly divoce bít do jeho roztržených nohou, chtějíce ho srazit. Vzdoroval ze všech sil, ale dítě ho tížilo; v úzkostech, že spadne, vytrhl z kořene strom, aby se o něj opřel, avšak vlny rostly a rostly a dítě bylo těžší a těžší. Tu Offerus, v bázní, že utone, pozvedl hlavu a vzkřikl: „*Proč jsi tak těžké, dítě, jako bych nesl svět?*“ I odpovědělo: „*Ne svět, ale toho, jenž jej učinil. Věz, já jsem Kristus, tvůj Bůh a Mistr. Odměnou za tvé služby tě křtím ve jménu svého Otce, ve jménu vlastním a ve jménu Ducha Svatého; od této chvíle budiž tvé jméno Kryštof.*“ (Fulcanelli 1992, 173). Téma přenášení Slunečního božstva přes vodu koresponduje kromě obrazu průvodce také s iniciačním přechodem mezi modalitami bytí – od profánního a nedokonalého stavu k stavu dokonalému, posvěcenému, proto se také kryštofovská mytologická látka stala oblíbenou součástí klasické alchymistické literatury. Offerus v ob-

and the child's voice called his name three times! The giant came out and sat the baby on his shoulder, stepping into the stream. He was already in the middle of the river, when there was a wild wave, and the waves were fiercely hitting his shaking legs, trying to knock him down. He resisted with all his might, but the child weighed on him; in anxiety that he would fall, he pulled a tree from the root to lean against it, but the waves grew and grew, and the child was heavier and heavier. Then Offerus, afraid of drowning, raised his head and shouted: "Why are you so heavy, child, as if I were carrying the world?" It answered: "Not the world, but the one who made it. Know, I am Christ, your God and Master. As a reward for your service, I baptize you in the name of my Father, in my own name and in the name of the Holy Spirit; henceforth thy name shall be Christopher." (Fulcanelli 1992, 173). In addition to the guide's image, the theme of transmitting the Sun deity across water corresponds with the initiation and its transition between the modes of being – from the profane and imperfect state to the perfect, consecrated state, that is also why Christopher's mythological material became an ever more popular part of the classical alchemistic literature; Offerus, in the figurative language of alchemy, symbolizes the First Matter, in its gross unworked potential state, which, dissolved in the waters (wild river) and reduced to its original state (weakness), is then fertilized (baptism) by Philosophical Gold (Christ) and becomes the base for the Philosopher's Stone, for the realization of the immortality of the soul. In this way, ordinary Mercury (Oferrus) becomes Philosophical Mercury (Christopher). This profound transformation can also be seen in the simple image of the taming of the horse (or bull), not in the act of violent acculturation and humanization of the animal, but above all in simple understanding of its nature. There is a plethora of images and allegories for this transformation that precedes the symbolic "fertilization" of the human mind with the immortal and exalted *Idea*. Thus, as mustard seed in good soil dies first to later take root and grow into a huge tree that reaches to the sky. Another image of the "bearer of gold" is the gold fleece in the Hesperides' garden, where Jason's spear killed the dragon guarding the fleece. This is where the phallic "inseminating" symbolism of swords, canes, spears, and even one-horned horses – a mythical unicorn looking for a pure virgin to lay her head in her lap and cry over the misery of the world – originates. Sexualized symbols of "killing", "penetration" and subsequent fertilization are reflections of the very old sacred relationship to land and livelihood that has existed since the Neolithic Revolution. The principles we find in the practice of agriculture, in the rituals of ploughing and sowing, in cyclical holidays, solstices, celebrations of crop and fertility of the earth are the principles of "heavenly peasantry", sacred Georgics, which was later transformed into the image of St. George, not only with the victory over

razné řeči alchymie symbolizuje Prvotní Materii, v jejím hrubém neopracovaném potenciálním stavu, která jsou ve vodách (divoká řeka) rozpuštěna a redukována do svého původního stavu (slabost), je pak oplodněna (křest) Filozofickým zlatem (Kristem) a stává se základem pro Filozofický Kámen, tedy pro uvědomění si nesmrtnosti duše. Tak se z obyčejného Merkura (Oferrus) stává Merkur Filozofický (Kryštof). Tato hluboká proměna může být spatřována také v prostém obrazu krocení koně (nebo býka), nikoliv v aktu násilné akulturace a humanizace zvířete, ale především v prostém pochopení jeho přirozenosti. Je nepřehledné množství obrazů a alegorií pro tuto proměnu, které předchází symbolické „oplození“ lidské mysli nesmrtnou a vznošnou *Ideou*. Tak jako hořčičné semeno v dobré půdě nejdříve zemře, aby později zapustila kořeny a vyrostla v mohutný strom sahající korunou až do nebe. Jiným obrazem „nosiče zlata“ je zlaté rouno v zahradě Hesperidek, kde Jáson kopím zabil draka, který rouno strážil. Odtud pramení falická „oploďující“ symbolika mečů, holí, kopí a také koně s jedním rohem – bájněho jednorožce, který hledá čistou pannu, jíž by položil hlavu do klína a zaplakal nad bídou světa. Sexualizované symboly „zabíjení“, „pronikání do“ a následného oploďování jsou odrazem velice starého posvátného vztahu k půdě a obživě, který trvá již od dob neolitické revoluce. Principy, které nacházíme v praxi zemědělství, v rituálech orání a setí, v cyklických svátcích, slunovratech, oslavách úrody a plodnosti země, jsou principy „nebeského rolnictví“, posvátné Georgiky, která byla později přetavena do obrazu sv. Jiří, nikoli jen jako vítězství nad zlem, ale také jako diferenciaci původně nediferencovaného chaosu pomocí rádlu a koně, kulturní zhodnocení původně slepých tvořivých sil přírody. Sigmund Freud promíne, že zde uvádíme poněkud jiné kontexty spojení mužského a ženského principu, které jsou univerzální podpůrnou kostrou všech náboženství. Archaická posvátná symbolika může připadat krutá nebo zřetěšená naší době, v níž pravou citlivost nahradila ta nejhloupější přecitlivělost, která si ostatně příliš neváží lidské existence (Canseliet 2018, 94).

Už jsem naznačil, že kůň, ostatně jako každý jiný symbol, nabývá různé významy dle myšlenkového systému, ve kterém vystupuje. Jako u každého merkuriálního média a prostředkujícího prvku mezi nebem a zemí je i symbolická logika koně charakteristická dvojitou povahou. Na jedné straně vystupují velice „světlé“ významy loajálního zvířecího společníka, tahače zlatého vozu Slunce a života, na straně druhé „temné“ významy smrti a průvodce mrtvých do záhrobí, což je možné sledovat i v lidovém hodnocení povahy zvířete podle barvy srsti. Symbolika koně je ambivalentní a smíšená pozitivně-negativní, nebesko-chtionická, mužsko-ženská, androgynní. Obtíž srozumitelnosti výkladu komplexních symbolů spočívá nespíš v tom, že

evil, but also with the differentiation of the originally undifferentiated chaos by means of the scratching plough and the horse, the cultural appreciation of the initially blind creative forces of nature. Sigmund Freud will forgive us that here we present somewhat different contexts of the connection of the male and female principles, which are the universal backbone of all religions. The archaic sacred symbolism may seem cruel or cracked in our time, in which true sensitivity was replaced by the stupidest hypersensitivity that, after all, does not value human existence (*Canseliet 2018, 94*).

I have already indicated that the horse, and indeed any other symbol, has different meanings depending on the thought system in which it performs. As any mercurial medium and mediator between heaven and earth, the symbolic logic of a horse is also characterized by a double nature. On the one hand, there are the very “light” meanings of the loyal animal companion, the golden truck of the Sun and life, and on the other there are the “dark” meanings of death and guide to the dead into the other world, which can be seen also in the folk evaluation of the animal’s nature based on the colour of its coat. The symbolism of the horse is ambivalent and mixed positive-negative, heaven-ctonic, male-female, androgynous. The difficulty in understanding the interpretation of complex symbols is probably that we are trying to grasp the countless expressions of one thing and that there is perhaps no more diverse symbolism in the world, as is the case with the mercurial one, as it is all about transformations of the universal “divine mind”, or *animus mundi*, which, as a craftsman, assists the Sun deity in the creation of the world and has countless manifestations (the material world). Thus, naturally, there is a close bond between a horse and the lunar symbolism of female goddesses, especially the one with the attributes of a Mediator, Helper, and Intercessor.

8.5 Social position of the horse owners

In the Bronze Age, a significant social stratification took place, which in many places brought about a shift from the dignitary chief society to the early state system. In this political-economic aspect, let us name the Mediterranean regions, some of which still dominate, such as Egypt or the Near East. In Central Europe, this fact is less evident from the archaeological point of view due to the evident “dilution” of some Mediterranean manifestations, such as architecture and its associated administrative and religious institutions, but we can see certain common features, e.g. in so many unified Urnfield Cultures; not only we can see them, but we even must.

The society of the periods in question, i.e. the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods, belongs according to the definition of Elman Rogers Service to the degree of

se pokoušíme uchopit nespočetné výrazy jedné jediné věci a že na světě snad není rozmanitější symboliky, jak je tomu v případě té merkuriální. Vesměs jde totiž o proměny univerzální „božské mysli“ neboli *animy mundi*, která jako umná řemeslnice asistuje Slunečnímu božstvu při stvoření světa a má nespočet projevů (hmotný svět). Tudíž zde přirozeně existuje těsné pouto koně s lunární symbolikou ženských bohyní, především té s atributem Prostřednice, Pomocnice a Orodovnice.

8.5 Sociální postavení majitelů koní

V době bronzové dochází k výrazné sociální stratifikaci, která přešla v řadě míst od hodnotářské náčelnické společnosti k ranému státnímu zřízení. V tomto politicko-ekonomickém aspektu jmenujme oblasti Středomoří, z nichž ještě některé části dominují, jako Egypt či oblast Předního východu. Ve střední Evropě je tato skutečnost sice archeologicky méně patrná kvůli evidentnímu „zředění“ některých středomořských projevů, jako je architektura a s ní spojené správní a náboženské instituce, ale jistě shodné znaky, např. v tolik unifikovaných kulturách popelnicových polí, spatřovat nejen můžeme, ba dokonce musíme.

Společnost sledovaných období, tj. doby bronzové, halštatské a laténské, náleží dle definice Elmana Rogerse Service stupni náčelnictví (hodnotářská společnost) s privilegovaným náčelníkem a jeho rodinou (*Service 1975*).

chieftain (dignitary) society with the privileged chief and his family (Service 1975). According to Robert Leonard Carneiro, chiefdom is a social organization in which a superior person concentrates economic, military, political and religious power in his hands (so-called EMPI model; Carneiro 1981; Earle 1997). One of the proofs of such a societal organization is the extent of the occurrence of luxury items (Earle 1997). The level of the distribution of luxury goods indicated the competition for social power (Childe 1948). Political power in chieftain societies is based on the assumption of a redistributive economy, where the chief figures as its coordinator (Service 1962). For the Early Iron Age, models were presented that can also be applied to the Bronze Age and La Tène Period. The growth of political power and the level of centralization are explained e.g. by the prestige goods theory, which puts the development of centrality in the context of specialized production, demography and ideology (Friedman – Rowlands eds. 1977). As political power and centers grow, there is greater social stratification, the elites yearning for luxury initiate the acquisition of prestigious items, which, however, stand aside from the ordinary economy and serve to raise status. The possession of such objects could even legitimize political power. For this to happen, the elite were forced to control production, trade and communications (Murphy 2008; most recently Junker 2014). It is precisely the presence of luxury or imported items or production techniques that indicates the presence of elites with political and economic influence.

The identification of the elites of the Bronze Age has been commented on by, e.g. Mikuláš Dušek (1973) or Jozef Paulík (1993) in relation to the Later and Late Bronze princely (or more likely magnate) tumuli. For the Hallstatt Period, these aspects of social levels were discussed by Jan Bouzek (2003) or František Kolář (2007), in Moravia most recently by Zuzana Mírová and Martin Golec (2018; *idem* 2020), for the La Tène Period, e.g. by Natalie Venclová (Venclová ed. 2008b, 146–147) or Vladimír Salač (2011).

Some sources concerning the horse can be considered as elite (1–2) or as belonging to the upper middle class (3–4). They are: 1. two-wheeled and four-wheeled wagons; 2. yokes; 3. components of horse harnesses (bits, cheek-pieces, toggles, characteristic decorations); 4. riding equipment (whips, spurs).

Elite items related to the horse occurred in the Bronze Age in the sites 25. Drslavice 2 – “intravilán”, 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”, 93. Přestavky – “Chrátka”, 99. Slatinice – “intravilán”, 101. Šebetov 1 – “Bažantnice”. During the Hallstatt Period, they were recorded in the sites 117. Blatec – “Kocanda”, 119. Bratčice – “Měčanská”, 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”, 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”, 122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan”, 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6 (remains of at least 6 four-

Dle Roberta Leonarda Carneira náčelnictví představuje společenskou organizaci, kdy nadřazený jedinec soustředí v rukou ekonomickou, vojenskou, politickou a náboženskou moc (tzv. EMPI model; Carneiro 1981; Earle 1997). Jedním z dokladů takového rozvržení společnosti je rozsah výskytu luxusního zboží (Earle 1997). Míra distribuce luxusních předmětů poukazuje na soutěž o sociální moc (Childe 1948). Politická moc v náčelnických společnostech vychází z předpokladu redistributivní ekonomiky, kde náčelník figuruje jako její koordinátor (Service 1962). Pro ranou dobu železnou byly představeny modely, které lze dobře aplikovat také na dobu bronzovou a dobu laténskou. Růst politické moci a míru centralizace vysvětluje např. teorie prestižního zboží (*prestige goods*), která dává rozvoj centrality do souvislosti se specializovanou výrobou, demografií a ideologií (Friedman – Rowlands eds. 1977). S růstem politické moci a center dochází k většímu sociálnímu rozvrstvení, elity prahnoucí po luxusu inicializují zisk prestižních předmětů, které však stojí stranou běžné ekonomiky a slouží ke zvyšování statusu. Vlastnictví takových předmětů mohlo dokonce politickou moc legitimizovat. Aby k tomu mohlo docházet, elita byla nucena kontrolovat produkci, obchod a komunikace (Murphy 2008; nejnověji Junker 2014). Právě výskyt luxusních či importovaných předmětů nebo výrobních technik indikuje přítomnost elit s politicko-ekonomickým vlivem.

K identifikaci elit doby bronzové se vyjádřili např. Mikuláš Dušek (1973) či Jozef Paulík (1993) ve vztahu k mladším a pozdně bronzovým knížecím (resp. ještě spíše velmožským) mohylám. Pro dobu halštatskou tyto aspekty společenských úrovní diskutovali Jan Bouzek (2003) či František Kolář (2007), na Moravě nejnověji Zuzana Mírová a Martin Golec (2018; *tíž* 2020), pro dobu laténskou, např. Natalie Venclová (Venclová ed. 2008b, 146–147) nebo Vladimír Salač (2011).

Některé prameny týkající se koně lze považovat za elitní (1–2) či za příslušející vyšší střední vrstvě (3–4). Jsou to: 1. dvoukolové a čtyřkolové vozy; 2. jha; 3. součásti koňského postroje (udidla, postranice, roubíky, charakteristické ozdoby); 4. jezdecká výbava (bičinky, ostruhy).

Elitní předměty týkající se koně se v době bronzové vyskytly na lokalitách 25. Drslavice 2 – “intravilán”, 76. Pasohlávky-Mušov 2 – “Nové Mlýny”, 93. Přestavky – “Chrátka”, 99. Slatinice – “intravilán”, 101. Šebetov 1 – “Bažantnice”. V době halštatské byly zaznamenány na lokalitách 117. Blatec – “Kocanda”, 119. Bratčice – “Měčanská”, 120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan”, 121. Brno-Holásky H2 – “U Tuřan”, 122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – “U Tuřan”, 136. Habrůvka – “Býčí skála” 6 (pozůstatky nejméně 6 čtyřkolových vozů + dílna na jejich výrobu, jde o vůbec největší zjištěnou koncentraci vozů v jednom kontextu v celé střední Evropě), 138. Habrůvka-Josefov – “vývěř

wheeled wagons + a workshop for their production, this is the largest concentration of wagons ever found in one context across Central Europe), 138. *Habrůvka-Josefov* – “vývěr *Jedovnického potoka*”, 139. *Hrušovany u Brna H1* – “*U Tří mostů*”, 147. *Modřice H3815* – “*Rybníky*”, 151. *Mokrá-Horákov* – “*Hlásnica*”, 155. *Olomouc-Nemilany 1* – “*ul. Bylinková*” (?), 160. *Seloutky H2/1926* – “*Na Štastných*”, 169. *Těšetice obj. 46* – “*Vinohrady*” (?), 170. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště*. In the La Tène Period, the wagon and yoke belonging to the elites are debatable, yet we record them from the sites 184. *Dešná* – “*Hrádek*”, 186. *Drnholec* – “*Holenická pole*”, 190. *Jevíčko* – “*na Zadní Arnoštov*”, 197. *Loučka* – “*Doubrava*”, 199. *Lukov* – “*Ostroh*”, 200. *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*”, 211. *Provodov* – “*Rysov*”, 213. *Slatinice*, 214. *Slavkov u Brna* – “*Palackého náměstí*”, 215. *Smržice* and 219. *Unknown site, formerly Uherské Hradiště*.

We find these items especially in the following contexts: 1. hoards; 2. graves; 3. settlements; 4. sanctuaries. There is a religious-status interpretation of hoards, which assumes that the initiators of their possession, gathering and depositing were elites who wanted not only to gain the favour of deities and supernatural beings, but also to achieve social recognition (Hänsel 1997, 14). The most convincing evidence reflecting the elites is a richly equipped grave (see e.g. *Härke 1993*); the creation of some settlement structures is also attributed to the elites (e.g. homesteads – *Herrenhöfe*; *Kas* – *Schußmann 1998*; residences – *Herrensitze*; *Schußmann 2012*; *Chytráček et al. 2010*; oppida; *Danielisová 2014*). It is precisely in these contexts that the items related to the topic of the horse occur most abundantly in each period, which suggests a great deal about who were the owners of horses: the highest social class – the elites.

8.6 Transport: significance of the horse in the transformations of society

Stibology, the science of communications research, is a key scholarly discipline for understanding the functioning of prehistoric and protohistoric paths. Paths, i.e. links between important points in the landscape (settlement areas) played the role of a mediator of cultural impulses.

In Moravia, due to the relatively dense forestation of some areas, relics of roads in the form of terrain inequalities have been preserved. With the advent of modern methods, especially LIDAR and the subsequent organized detector prospection, these relics have been successfully monitored and their potential age determined. Within the projects “Research of historical routes in the area of Northwest Moravia and East Bohemia” (NAKI-I and NAKI-II), it has been possible to prove a key fact – historical routes probably have been operating in the same transport cor-

Jedovnického potoka“, 139. *Hrušovany u Brna H1* – „*U Tří mostů*“, 147. *Modřice H3815* – „*Rybníky*“, 151. *Mokrá-Horákov* – „*Hlásnica*“, 155. *Olomouc-Nemilany 1* – „*ul. Bylinková*“ (?), 160. *Seloutky H2/1926* – „*Na Štastných*“, 169. *Těšetice obj. 46* – „*Vinohrady*“ (?), 170. *Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště*. V době laténské je příslušnost vozů a jha k elitám diskutabilní, přesto je evidujeme z lokalit 184. *Dešná* – „*Hrádek*“, 186. *Drnholec* – „*Holenická pole*“, 190. *Jevíčko* – „*na Zadní Arnoštov*“, 197. *Loučka* – „*Doubrava*“, 199. *Lukov* – „*Ostroh*“, 200. *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“, 211. *Provodov* – „*Rysov*“, 213. *Slatinice*, 214. *Slavkov u Brna* – „*Palackého náměstí*“, 215. *Smržice* a 219. *Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště*.

Tyto předměty nacházíme zejména v následujících kontextech: 1. depoty; 2. hroby; 3. sídliště; 4. svatyně. U depotů existuje religiózně-statusová interpretace, která předpokládá, že iniciátory jejich vlastnění, shromažďování a ukládání byly elity, které chtěly nejen získat přízeň božstev a nadpřirozených bytostí, ale i dosáhnout společenského uznání (Hänsel 1997, 14). Nejpresvědčivějším dokladem reflektujícím elity je bohatě vybavený hrob (viz např. *Härke 1993*), tvorba některých sídlištních struktur je také připisována elitám (např. panské dvorce – *Herrenhöfe*; *Kas* – *Schußmann 1998*; panská sídla – *Herrensitze*; *Schußmann 2012*; *Chytráček et al. 2010*; oppida; *Danielisová 2014*). Právě v těchto kontextech se v jednotlivých obdobích kvantitativně nejvíce vyskytují předměty spojené s tématem koně, což napovídá mnohé o tom, kdo byli majitelé koní: nejvyšší společenské vrstvy – elity.

8.6 Transport: význam koně při proměnách společnosti

Stibologie, tedy nauka o výzkumu komunikací (cest), je klíčová vědecká disciplína pro pochopení fungování prehistorických a protohistorických cest. Cesty, tedy spojnice mezi významnými body v krajině (sídelními areály) sehrávaly roli mediátora kulturních impulzů.

Na Moravě se díky poměrně hustému zalesnění některých oblastí zachovaly relikty cest v podobě terénních nerovností. S nástupem moderních metod, zejména LIDARu a navazující organizované detektorové prospekce, se tyto relikty daří monitorovat a určovat jejich případné stáří. V rámci projektů „Výzkum historických cest v oblasti severozápadní Moravy a východních Čech“ (NAKI-I a NAKI-II) se podařilo doložit stěžejní fakta – historické cesty pravděpodobně fungují ve stejných dopravních koridorech již od pravěku, a jsou tudíž částečně cestami

Fig. 72: A network of prehistoric communications in confrontation with sources on the theme of the horse from the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods in Moravia. The site numbers correspond to the items in the catalogue (compiled by: J. Martínek and Z. Mírová).

Obr. 72: Síť prehistorických komunikací v konfrontaci s prameny k tématu koně z doby bronzové, halštatské a laténské na Moravě. Čísla lokalit odpovídají položkám v katalogu (sestavili: J. Martínek a Z. Mírová).

ridors since prehistoric times and are therefore partly prehistoric (Martínek et al. 2013). For the study of socially “networked” prehistoric societies, dependent on communication, it seems crucial to monitor the transport junctions of long-distance roads – intersections. They are tied to the elites that control them strategically and “sign” them with cultural manifestations (fortified settlements, homesteads, magnate mounds, magnate hoards etc.).

For the Hallstatt Period, Martin Golec and Jan Martínek determined a total of sixteen main communication nodes for the Horákov and Platěnice Group in Moravia (adhering to “rule x” – i.e. crossing of two or more major long-distance trans-regional routes), situated on basic first-order roads: 1. on the Amber Road, stretching from the Baltic Sea through Moravia to Austria and south to Caput Adriae; 2. on the route of the Pannonian-Elbe Road heading from Slovakia to Bohemia. Martin Golec and Jan Martínek determined the most important route of the Amber Road (during this period ensuring extensive transport of amber) from Kietrz in Poland through the Jeseníky Mountains to Olomouc, further to Kralice na Hané/Seloutky – Brno-Holásky (or Habrůvka – “Býčí skála”) – Modřice – Bratčice – Morašice – Suchohrdly/Těšetice, then towards Krems at the Danube. They locate the route of the Pannonian-Elbe Road from Smolenice – “Molpír” in two branches: 1. direction through the Platěnice Group to Uherský Brod – Křenovice – Kralice na Hané/Seloutky – Jevíčko and further to the Platěnice in the Pardubice region; 2. a direction through the Horákov Group to the Brno region, including Habrůvka – “Býčí skála”, from there to Bylany in the Kolín region or to Platěnice in the Pardubice region (Golec – Fojtík 2020). With this model I confront the new data on the topic of horses – 219 of the assembled cases/localities from the Bronze Age, Hallstatt and La Tène Periods in Moravia. It arises from the spatial plot in the landscape of Moravia (Fig. 72) that most Hallstatt cases actually lie on the arterial roads or in their vicinity and the established system of the mentioned researchers is supported by the new data.

For the previous period of the Bronze Age we find some differences, a more distinct spatial dispersion of finds, which points to a different distribution of communities in the inhabited landscape. We for example observe the importance of the connecting line passing through the northern part of the Boskovice furrow from the south in the axis of Ivančice (“Réna”) – Jevíčko – Moravičany and across the Jeseníky Mountains further towards Kietrz; it is also impossible to rule out a route towards Šumperk – Jeseník. In the Hallstatt Period, this communication route loses in importance (not only evidence of horse sources disappear, but also elite items). Significant data is provided e.g. by the Lusatian and Platěnice burial ground Moravičany (see Nekvasil 1982), which in the Bronze Age lay on the

prehistorickými (Martínek a kol. 2013). Pro studium společensky „zasítovaných“ pravěkých společností, závislých na komunikaci, se jako klíčové jeví sledování dopravních uzlů dálkových cest – křižovatek. Ty jsou vázány na elity, které je jako strategické kontrolují a „signují“ je kulturními projevy (hradiště, dvorce, velmožské mohyly, velmožské depoty atd.).

Pro dobu halštatskou stanovují Martin Golec a Jan Martínek celkem šestnáct hlavních komunikačních uzlů pro horákovskou a platěnickou skupinu na Moravě (dodržujících „pravidlo x“ – tedy křížení dvou a více významných dálkových nadregionálních cest), ležících na základních komunikacích prvního řádu: 1. v trase Jantarové stezky táhnoucí se od Baltu přes Moravu směrem do Rakouska a na jih ke Caput Adriae; 2. v trase Pannonsko-labské stezky směřující ze Slovenska do Čech. Martin Golec a Jan Martínek stanovují nejdůležitější trasu Jantarové stezky (v této periodě zajišťující četný transport jantaru) z polského Kietrze přes Jeseníky na Olomouc, dále Kralice na Hané/Seloutky – Brno-Holásky (nebo Habrůvku – „Býčí skála“) – Modřice – Bratčice – Morašice – Suchohrdly/Těšetice, poté směrem na Krems u Dunaje. Trasu Pannonsko-labské stezky spatřují od Smolenic – „Molpíru“ ve dvou větvích: 1. směrem přes platěnickou skupinu na Uherský Brod – Křenovice – Kralice na Hané/Seloutky – Jevíčko a dále na platěnické Pardubicko; 2. směrem přes horákovskou skupinu na Brněnsko včetně Habrůvky – „Býčí skály“, odtud na bylanské Kolínsko nebo na platěnické Pardubicko (Golec – Fojtík 2020). S tímto modelem konfrontuji nová data s tematikou koně – 219 shromážděných případů/lokalit z doby bronzové, halštatské a laténské na Moravě. Z prostorového vynesení v krajině Moravy (obr. 72) vyplývá, že *de facto* většina halštatských případů leží na páteřních komunikacích či v jejich blízkosti a stanovený systém uvedených badatelů je novými daty podpořen.

Pro předchozí periodu doby bronzové shledáváme jisté rozdíly, zřetelnější prostorovou disperzi nálezů, která poukazuje na jiné rozložení společenstev v obývané krajině. Např. pozorujeme význam spojnice procházející severní částí Boskovické brázdy od jihu v ose Ivančice („Réna“) – Jevíčko – Moravičany a přes Jeseníky dále směrem na Kietrz; nelze vyloučit také trasu směrem na Šumperk – Jeseník. V době halštatské tato komunikace ztrácí na svém významu (mizí nejen doklady koňských pramenů, ale i elitních předmětů). Významná data poskytuje např. lužické a platěnické pohřebiště Moravičany (viz Nekvasil 1982), které v době bronzové leží na hlavní spojnici, ale v době halštatské roli Boskovické brázdy přebírá „vrchovinová“ cesta od Brněnska přes Dražanskou vrchovinu (kolem Habrůvky – „Býčí skály“) směrem na Seloutky/Kralice na Hané – Olomouc – Jívovou („Tepenec“) a dále na Kietrz. Moravičanské pohřebiště v době halštatské doklady

main connection, but in the Hallstatt Period the role of the Boskovice furrow is taken over by the “highland” road from the Brno region to the Drahaný Highland (around Habrůvka – “Býčí skála”) towards Seloutky/Kralice na Hané – Olomouc – Jívová (“Tepenec”) and further to Kietrz. In the Hallstatt Period, the Moravičany burial grounds actually no longer provide amber evidence. In the Middle Bronze Age and in the Urnfield Period in Moravia, Milan Salaš structures a regional concentration of the hoards in an accessible distance of fortified, most often hilltop sites (Salaš 2005, obr. 112, 115). However, he does not interpret the detected landscape structures critically as political-economic centres; he only calls them “important orientation points” (Salaš 2005, 222–223). Based on these facts, I do not proceed to a deeper interpretation of horse topic data within the society of the Bronze Age. Interestingly, the Bronze Age, a centre in the Prostějov region is already forming which further evolves in the Hallstatt Period and the subsequent La Tène Period. The centre in the Brno region is absent in the Bronze Age and is being formed only in the subsequent Hallstatt and La Tène Periods.

In contrast, in the La Tène Period the new data show evident links to the communication system formed in the Hallstatt Period. We find it rather strengthening. Again, we find a concentration of sites in Central Moravia around the node Seloutky – Kralice na Hané (the earlier centre of the Platěnice Group). Significant social centres, such as Němčice nad Hanou and oppidum Malé Hradisko – “Staré Hradisko” formed in this area (Venclová 2016). It is precisely this central elevated location in which the basic sources with horse issues were preserved, moreover with the greatest variability found. In terms of long-distance roads at both locations, we again find the “crossing x” of the Amber and Pannonian-Elbe Roads. The lowland agglomerations leading from Lower Austria to Silesia, from Etzersdorf in the south to Roseldorf, Němčice nad Hanou and Nowa Cerekwia, now signal the form of the Amber Road through Moravia (Venclová 2016, Fig. 3). The Hallstatt node Seloutky – Kralice na Hané transformed into the node Němčice nad Hanou (later Malé Hradisko – “Staré Hradisko”), the path through the Jeseníky Mountains remained stable, Hallstatt Kietrz is transformed into the neighbouring La Tène Nowa Cerekwia. The intersection in Central Moravia is evidenced by the Late La Tène communication system to the west via Malé Hradisko – “Staré Hradisko” to Jevíčko and east to Provodov – “Rysov” with a significant concentration of La Tène finds with a horse theme.

Confronted horse related data of the Bronze Age and La Tène Period with Hallstatt Period data will need to be supplemented and re-verified in the future; the Hallstatt Period data with sixteen generated nodes encompassed ten times the number of monitored source categories.

jantaru již v podstatě neposkytuje. V střední době bronzové a v době popelnicových polí na Moravě strukturuje Milan Salaš regionální koncentrace depotů v dostupné vzdálenosti opevněných, nejčastěji výšinných poloh (Salaš 2005, obr. 112, 115). Detekované krajinné struktury však kriticky jako politicko-ekonomická centra neinterpretuje, nazývá je jen „významnými orientačními body“ (Salaš 2005, 222–223). Na základě těchto skutečností prozatím nepřistupuji k hlubší interpretaci dat s koňskou problematikou v rámci společnosti doby bronzové. Zajímavý je ovšem fakt, že v době bronzové již dochází ke zformování centra v oblasti Prostějovska, které se v době halštatské a následující době laténské také vykresluje. Centrum v oblasti Brněnska v době bronzové absentuje a formuje se až v následující době halštatské a laténské.

Proti tomu v době laténské nová data vykazují evidentní návaznost na komunikační systém zformovaný v době halštatské. Shledáváme spíše jeho posílení. Opět nacházíme koncentraci lokalit na střední Moravě okolo uzlu Seloutky – Kralice na Hané (dřívějšího centra platěnické skupiny). V této oblasti se zformovala významná společenská centra, jako Němčice nad Hanou a oppidum Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (Venclová 2016). Právě tato centrální výšinná poloha dochovala zásadní prameny s koňskou problematikou, navíc s největší nalezenou variabilitou. Z hlediska dálkových cest u obou lokalit shledáváme opět „křížení x“ Jantarové a Panonsko-labské cesty. Podobu Jantarové cesty Moravou dnes signují nížinné aglomerace vedoucí z Dolního Rakouska do Slezska, od jihu Etzersdorf, Roseldorf, Němčice nad Hanou a Nowa Cerekwia (Venclová 2016, Fig. 3). Halštatský uzel Seloutky – Kralice na Hané se proměnil v uzel Němčice nad Hanou (později Malé Hradisko – „Staré Hradisko“), cesta přes Jeseníky zůstala stabilní, halštatský Kietrz se mění v sousední laténskou Nowou Cerekwii. Křižovatka na střední Moravě dokládá pozdně laténský komunikační systém na západ přes Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ na Jevíčko a na východ na Provodov – „Rysov“ s významnou koncentrací laténských nálezů s koňskou tematikou.

Konfrontovaná data s koňskou tematikou doby bronzové a laténské s daty halštatskými bude nutné v budoucnosti doplnit a znovu verifikovat; halštatská data s vygenerovanými šestnácti uzly zahrnula desetkrát větší množství sledovaných kategorií pramenů.

9.

Conclusion / Závěr

The issue of horses and sources associated with them has long been neglected in the research of the Bronze Age and Hallstatt and La Tène Periods in Moravia, although it offers considerable potential for research into *typological-chronological* and also *socio-economic, religious, communication* and many others issues. Comprehensive research into the issue of horses helps to understand not only its specific role in the life of prehistoric societies, but also prehistoric society and such, because it offers insight into socio-economic structures, especially the *elites'* milieu. The aim of this book was to present all documented movable and iconographic sources relating to horses in Moravia, ranging from the Bronze Age to the La Tène Period. Such a timeframe makes it possible to study typological developments over a longer period of time, but also the social phenomena that enable these transformations.

In the first part of the study I focused on the necessary *geographical and cultural-chronological delimitation* in the three mentioned periods (chap. 2). Subsequently, I modified and refined the *terminology* of the wagon parts, horse harnesses and other components the names and functional classification of which are subject to many errors and inaccuracies (for the sake of completeness, German terms that can be found in foreign literature are also included; chap. 3). I also present the *body structure* of the horse, which is closely related to its use (chap. 4).

The main part of the study contains the *analysis of archaeological sources* (chap. 5). 219 sites/contexts with the theme of the horse were collected (Fig. 13), which number 5,259 pieces of the items. Before the typological-chronological evaluation the methodology of work with the necessary criticism of the sources is introduced. I critically admit that not all items are necessarily related to horse or horse harness, many could serve as decoration of the garment, but they are included in the work because of the overall typological-chronological frame and with the discussion of their functional use. In the Bronze Age, we register 1,496 items, which come from 115 contexts (Fig. 14–15). It should be pointed out that almost 50% of the objects were found in hoards, while only 30%

Problematika koní a pramenů spojených s nimi zůstávala dlouho v rámci výzkumu doby bronzové, halštatské a laténské na Moravě opomíjená, ačkoli nabízí značný potenciál pro výzkum otázek *typologicko-chronologických* a následně také *socio-ekonomických, religionistických, komunikačních* a mnohých dalších. Komplexní výzkum problematiky koně pomáhá pochopit nejen jeho specifickou roli v životě pravěkých společenstev, ale také pravěké společnosti jako takové, neboť nabízí vhled do socio-ekonomických struktur, zejména do prostředí *elit*. Cílem této knihy bylo představit veškeré zdokumentované movité a ikonografické prameny týkající se koně na území Moravy v rozsahu starší doby bronzové až doby laténské. Takový časový rámec umožňuje studovat typologický vývoj napříč delším časem, ale také společenské jevy, které tyto transformace umožňují.

V první části práce jsem se věnovala nezbytnému *geografickému a kulturně-chronologickému vymezení* ve třech zmíněných periodách (kap. 2). Následně jsem upravila a precizovala *terminologii* součástí vozů, koňských postrojů a dalších komponent, v jejichž pojmenování a funkčním zařazení panuje v literatuře mnoho chyb a nepřesností (pro ucelenost jsou uvedeny také německé pojmy, s nimiž se lze setkat v zahraniční literatuře; kap. 3). Představuji také *tělesnou stavbu koně*, která úzce souvisí s jeho využitím (kap. 4).

Stěžejní částí práce je *analýza archeologických pramenů* (kap. 5). Bylo shromážděno 219 lokalit/kontextů s tématem koně (obr. 13), které čítají 5 259 kusů předmětů. Před typologicko-chronologickým vyhodnocením je představena metodika práce s nezbytnou kritikou pramenů. Kriticky přiznávám, že ne všechny předměty nutně musely souviset s koněm či koňským postrojem, mnoho z nich mohlo sloužit např. jako ozdoba oděvu, do práce jsou ale zařazeny kvůli celkovému typologicko-chronologickému obrazu a s polemikou funkčního použití. V době bronzové evidujeme 1 496 předmětů, jež pocházejí ze 115 kontextů (obr. 14–15). Zde je nutné vyzdvihnout fakt, že téměř 50 % předmětů se nacházelo v *depoitech*, zatímco z hrobů je to jen 30 %. Souvisí to s obecným fenoménem zejména

come from graves. This is related to the general phenomenon, especially the end of the Bronze Age, when *prestigious items are deposited in hoards*. The deposition was initiated by elites who, *inter alia*, through such an act increased their prestige (Hänsel 1997, 14). For the *Hallstatt Period*, 3,586 finds from 60 contexts were presented (Fig. 16–17). Most often they are represented *in the graves* (in more than 50% of the cases), which indicates the transformation in the handling of prestigious items – the elites no longer use them as votives (to the deities?), but use them for *self-representation*. As an explanation for this situation the theory of prestigious goods may serve, which comprehensively describes *inter alia* the growth of the chieftains' power in connection with the cult of a mythical ancestor – the chief often derives his origin from deities or heroes (Friedman – Rowlands eds. 1977). The *La Tène Period* counts 175 items from 44 contexts (Fig. 18–19). The distribution of the sources is more homogeneous, they mostly come from graves (30%) and newly from some (*central?*) *hilltop settlements* (18%). The important thing is that wagons and bridles no longer appear in the graves; at most there are one or two pieces of a belt hook with a small horse. An important find site is the oppidum *Malé Hradisko* – “*Staré Hradisko*”, where 54% of all the finds from the *La Tène Period* were collected; the majority of them are connected with the wagon, yoke or harness. The facts presented above reflect the trend of the period – given the clearly demonstrated connection of the horse with the elites in all periods, the results point to *social*/(perhaps even) *ideological changes in individual epochs*.

The typological-chronological evaluation (chap. 5–6) yielded several interesting and surprising facts, e.g. the existence of *components of wagons* already from the Bronze Age from B D practically to Ha B (Fig. 20, 55). At the beginning of the *Hallstatt Period*, in Ha C1, we have not yet recorded the components of wagons (Fig. 22–24, 56), but they appear demonstrably in Ha C; we observe a massive increase from Ha D1b. The analysis of the European scale collection of *luxury wagons from Habrůvka* – “*Býčí skála*” (Fig. 26–27), which point to the rise of the elites of the time, proved to be absolutely essential. The site is home to six (Habrůvka – “*Býčí skála*” V1–V6) richly decorated (and most probably also funerary) four-wheeled wagons in one place (in the area of East *Hallstatt Culture*) and the workshop for their production is an absolute European rarity. It indicates a high level of centralization, as evidenced by the analogous wagon components at the richest sites of West *Hallstatt Culture* (Altheim-Heiligkreuztal – “*Hochmichele*”, Apremont – “*Tumulus de la Motte*” 1 and 2, Diarville, Donauwörth – “*Riegelholz*”, Eberdingen-Hochdorf, Herberdingen-Hundersingen – “*Heuneburg*”, Ludwigsburg – “*Römerhügel*”, Stuttgart-Bad Cannstatt – “*Steinhaldenfeld*” and *Vix*). The finding that, at the very end of the *Hallstatt Period*, i.e. in Ha D3, we record the last

závěru doby bronzové, kdy jsou *prestížní předměty ukládány do depotů*. Iniciátory ukládání jsou elity, kterým měl mimo jiné takový počín zvýšit prestiž (Hänsel 1997, 14). Pro *dobu halštatskou* bylo představeno 3 586 nálezů z 60 kontextů (obr. 16–17). Nejčastěji jsou zastoupeny *v hrobech* (ve více než 50 % případů), což poukazuje na transformaci v nakládání s prestižními předměty – elity je již nedeponují jako vóta (božstvům?), ale využívají je k *sebe prezentaci*. Jedním z vysvětlení této situace může být teorie prestižního zboží, která komplexně popisuje mimo jiné růst moci náčelníků v souvislosti s kultem mytického předka – náčelník tak často odvozuje svůj původ od božstev či héroů (Friedman – Rowlands eds. 1977). *Doba laténská* čítá 175 předmětů ze 44 kontextů (obr. 18–19). Rozložení pramenů je homogennější, nejvíce jich pochází z hrobů (30 %) a nově z několika (*centrálních?*) *výšinných sídlišť* (18 %). Důležité je, že v hrobech se již vozy ani koňské postroje nevyskytují, jde nanejvýše o jeden či dva kusy opaskových zápon s koníkem. Důležitým nalezištěm je oppidum *Malé Hradisko* – „*Staré Hradisko*“, odkud pochází 54 % všech nálezů z doby laténské; většina z nich souvisí s vozem, jhem či postrojem. Výše předkládané skutečnosti reflektují trend doby – vzhledem k jasně prokázané spojitosti koně ve všech periodách s elitami poukazují výsledky na *sociální*/(asi i) *ideologické změny v jednotlivých epochách*.

Typologicko-chronologické vyhodnocení (kap. 5–6) přineslo několik zajímavých až překvapujících skutečností, např. existenci *součástí vozů* již z doby bronzové od B D prakticky do Ha B (obr. 20, 55). Na počátku doby halštatské, v Ha C1, komponenty vozů prozatím nevidujeme (obr. 22–24, 56), objevují se však prokazatelně v Ha C2, masivní nárůst sledujeme od Ha D1b. Jako zcela zásadní se ukázal rozbor kolekce v evropském měřítku *luxusních vozů z Habrůvky* – „*Býčí skály*“ (obr. 26–27), které poukazují na vzestup tehdejších elit. Lokalita je se šesti (Habrůvka – „*Býčí skála*“ V1–V6) bohatě zdobenými (a s nejvyšší pravděpodobností pohřebními) čtyřkolovými vozy na jednom místě (v oblasti východohalštatské kultury) a dílnou na jejich výrobu naprostým evropským unikátem. Poukazuje na vysoký stupeň centralizace, což dokládají také analogické komponenty vozů na nejbohatších lokalitách západohalštatské kultury (Altheim-Heiligkreuztal – „*Hochmichele*“, Apremont – „*Tumulus de la Motte*“ 1 a 2, Diarville, Donauwörth – „*Riegelholz*“, Eberdingen-Hochdorf, Herberdingen-Hundersingen – „*Heuneburg*“, Ludwigsburg – „*Römerhügel*“, Stuttgart-Bad Cannstatt – „*Steinhaldenfeld*“ a *Vix*). Zcela unikátní je zjištění, že v samém závěru doby halštatské, tj. v Ha D3, evidujeme poslední čtyřkolový vůz s odpruženou korbou a balustrádovými sloupky (Habrůvka – „*Býčí skála*“ V6). Rozbor vozů z doby laténské (obr. 34, 57) pak poukázal na jejich koncentraci nejen v oppidálním prostředí, ale

four-wheeled wagon with a suspended body and balustrade columns (Habrůvka – “Býčí skála” V6) is quite unique. The analysis of the wagons from the La Tène Period (Fig. 34, 57) then showed their concentration not only in the milieu of oppida, but also at smaller hillforts. Chronologically, however, they occur only from LT C1 and until that time we have no evidence of them, which is probably due to the absence of depositing wagons in graves. The existence of the yoke is reliably proved only from the Hallstatt Period (Fig. 36, 58), richly decorated yokes appear especially in Ha C2, in subsequent periods there is a tendency to simplify them (all-wood yokes without decoration?). In the La Tène Period, yoke (Fig. 38, 59) is equipped with leading rings, which we record from LT C2 to the end of the La Tène Period. The analysis of the harnesses from all three periods indicates a high typological variability and *de facto* continuous development from the Early Bronze Age to the end of the La Tène Period. In the Early and Middle Bronze Age (Fig. 39–41, 60, 63), these are antler cheek-pieces of the bits, which are replaced by bronze cheek-pieces and bits at the beginning of the Urnfield Period. Harnesses are experiencing the greatest boom in the *Thracian-Cimmerian Period*, many of them surviving until Early Hallstatt Period. In the Hallstatt Period (Fig. 43–45, 61, 64), we first record some bronze bits, which are replaced by iron types from Ha C2. Around Ha D1b, however, all types of bits disappear and only bone/antler cheek-pieces appear, but decorations cover the entire Hallstatt. At the beginning of the La Tène Period (Fig. 47–49, 62, 65), a new, subtle type of horse is apparently used, since the bits of this period reach dimensions up to 8 cm. Already in LT B, bits of normal sizes (i.e. ca 15–20 cm) return. In connection with the Oppida Period we get new types of bits and cheek-pieces, the lever bits of the Thracian type or cheek-pieces of the Italian type are worth mentioning. Already in the Hallstatt Period we register the first proof of riding equipment (Fig. 52) – the riding whip, in the La Tène Period spurs expand. For the sake of completeness, a depiction of the horse and its development is also included (Fig. 53, 66), which points to the transformation from figural depiction to the occurrence of the horse motif in applied art – fibulae, belt hooks and pins – right from the end of the Hallstatt Period. The work also presents a graphic and photographic (physical) reconstruction of the wagons, yokes and harnesses from the individual periods (Fig. 22, 25, 28–33, 35, 37, 42, 46, 50–51). In some time segments, the foreign chronological-typological systems for the harness do not correlate to the actual situation in Moravia; it shows quite new types. The result of this work is a new **comprehensive typological-chronological system of sources with the theme of horse in Moravia** (= M), which numbers roughly 150 types (the development of all types is summarized in Fig. 55–66). The most important dated units are presented (hoards, graves and some typical settlements) from all

i na menších hradištích. Chronologicky se však vyskytují až od LT C1 a do té doby nemáme doposud žádné doklady, což pravděpodobně způsobuje absence ukládání vozů do hrobů. Existence jha je spolehlivě prokázána až od doby halštatské (obr. 36, 58), bohatě zdobená jha se vyskytují zejména v Ha C2, v následujících obdobích je spíše tendence k jejich zjednodušování (celodřevěná jha bez výzdoby?). V době laténské jhu (obr. 38, 59) náleží zdobné vodící kroužky, které zaznamenáváme od LT C2 do závěru doby laténské. Analýza postrojů ze všech tří období poukazuje na vysokou typologickou variabilitu a *de facto* na nepřetržitý vývoj od starší doby bronzové po konec doby laténské. Ve starší a střední době bronzové (obr. 39–41, 60, 63) jde o parohové postranice udidel, jež jsou na počátku období popelnicových polí vystřídána postranicemi a udidly bronzovými. Největší rozkvět zažívají postroje v období *thráko-kimmerijského horizontu*, mnoho z typů dožívá na počátku doby halštatské. V době halštatské (obr. 43–45, 61, 64) evidujeme nejprve některá bronzová udidla, jež jsou vystřídána železnými typy od fáze Ha C2. Přibližně v Ha D1b ale veškeré typy udidel mizí a vyskytují se již jen kostěné/parohové postranice, ozdoby však pokrývají celou dobu halštatskou. Na počátku doby laténské (obr. 47–49, 62, 65) patrně dochází k využití nového, subtilního typu koně, neboť udidla tohoto období dosahují rozměrů do 8 cm. Již ve stupni LT B se vracejí udidla normálních rozměrů (tj. cca 15–20 cm). V souvislosti s oppidálním obdobím se k nám dostávají nové typy udidel a postranic, za zmínku stojí páková udidla thráckého typu či postranice italského typu. Již v době halštatské evidujeme první doklad jezdecké výbavy (obr. 52) – jezdecký bičik, v době laténské se rozšiřují i ostruhy. Pro úplnost je zahrnuto i vyobrazení koně a jeho vývoj (obr. 53, 66), který poukazuje na transformaci od figurálního zobrazení k uplatnění motivu koně na užitém umění – sponách, opaskových záponách a jehlicích – již od závěru doby halštatské. Práce také představuje grafické a fotografické (fyzické) rekonstrukce vozů, jeh a postrojů z jednotlivých období (obr. 22, 25, 28–33, 35, 37, 42, 46, 50–51). V některých časových úsecích zahraniční chronologicko-typologické systémy pro postroje nekorelují se skutečným stavem na Moravě, ta vykazuje výskyt zcela nových typů. Vyústěním práce je nový **souhrnný typologicko-chronologický systém pramenů s tématem koně na Moravě** (= M), který čítá zhruba 150 typů (vývoj všech typů je shrnut na obr. 55–66). Jsou představeny nejvýznamnější datované celky (depoty, hroby a některá typická sídliště) ze všech tří period (obr. 67). Ty jsou základními stavebními kameny předkládané *chronologie* vozů, jeh, postrojů, výbavy a dalších předmětů týkajících se koně na Moravě. Pro širší kulturně-historické souvislosti jsou uvedeny nejvýznamnější fenomény časových úseků, kulturní

three periods (Fig. 67). These are the basic building blocks of the presented *chronology* of wagons, yokes, harnesses, equipment and other items related to horses in Moravia. For the broader cultural-historical context, the most important phenomena of time periods, the cultural situation in Greece and important events and personalities of individual periods are mentioned. The presented chronology aims to outline the possibilities of working with horse sources that have a high typological-chronological potential.

The publication also deals with *experimental archaeology* (chap. 7), where the production of four harnesses from different periods highlighted interesting aspects, e.g. the trend of decreasing horse size in the La Tène Period. It also deals with *issues of the key role of the horse in the life of prehistoric societies* (chap. 8), its domestication and its expansion into Central Europe, its use, and also brings a religious insight into the issue. I consider the *study of the social status of horse owners*, which were elites, as crucial. The occurrence and abundance of some sources related to the horse (wagons and yokes are considered elite, and the bridle and riding gear belong to the upper middle layer) illustrate their socio-economic level and reflect the way of thinking of elites of a particular time (chap. 8.5). The elites are also forced to control production, trade and, above all, communications (Junker 2014; chap. 8.6). They can use precisely horses for that. *Research on prehistoric and protohistoric roads* is essential to identify centres/transport nodes that point to the socio-political structure of the era. In the Bronze Age, the network of paths is spread relatively evenly, in the Hallstatt Period the paths “densify” and cross the individual centres, as well as in the subsequent La Tène Period. This trend reflects the dispersion of the horse sources in the landscape (Fig. 72), most of them are concentrated exactly at the designated traffic junctions.

The aim of this work was to collect all available sources with horse themes in Moravia in the Bronze Age and in Hallstatt and La Tène Periods, assess them and to point out their considerable *typological-chronological potential*. However, to deepen the knowledge of the horse and its importance, it is necessary to take one more step – within the interpretation, the collected data *must be placed in the context of prehistoric and protohistoric cultures for a deeper understanding of former societies*.

situace v Řecku a významné události i osobnosti jednotlivých period. Předložená chronologie si klade za cíl nastínit možnosti, jak lze pracovat s koňskými prameny, které mají vysoký typologicko-chronologický potenciál.

Publikace se věnuje také *experimentální archeologii* (kap. 7), kdy výroba čtyř postrojů z různých období poukázala na zajímavé aspekty, např. trend zmenšení velikostí koní v době laténské. Dále se zabývá *otázkami klíčových rolí koně v životě pravěkých společností* (kap. 8), jeho domestikací a rozšířením do střední Evropy, využitím, přináší i religionistický vzhled do problematiky. Za stěžejní považují *studium sociálního postavení majitelů koní*, kterými byly elity. Výskyt a kvantita některých pramenů týkajících se koně (za elitní lze považovat vozy a jha, za příslušející vyšší střední vrstvě pak ještě koňské postroje a jezdeckou výbavu) dokládají jejich socio-ekonomickou úroveň a reflektují také způsob uvažování elit konkrétní doby (kap. 8.5). Elity jsou také nuceny kontrolovat produkci, obchod a především komunikace (Junker 2014; kap. 8.6). K tomu mohou využívat právě koní. *Výzkum prehistorických a protohistorických komunikací* je nezbytný pro stanovení center/dopravních uzlů, které poukazují na sociálně-politickou strukturu doby. V době bronzové je síť cest prostorově poměrně rovnoměrně rozprostřená, v době halštatské se cesty „zhušťují“ a kříží v jednotlivých centrech, stejně jako v následující době laténské. Tento trend reflektuje disperze koňských pramenů v krajině (obr. 72), nejvíce z nich se koncentruje právě ve stanovených dopravních uzlech.

Cílem předkládané práce bylo sesbírat všechny dostupné prameny s koňskou tematikou na Moravě v době bronzové, halštatské a laténské, vyhodnotit je a poukázat na jejich značný *typologicko-chronologický potenciál*. Pro prohloubení znalostí o koni a jeho významu je však nutné učinit ještě jeden krok – v rámci interpretace shromážděná data *zasadit do kontextu prehistorických a protohistorických kultur pro hlubší pochopení minulých societ*.

10.

Catalogue of sites / Katalog lokalit

10.1 Bronze Age

Benkov – see 107. Uničov-Benkov

1. Blučina – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B A2–A3

Cultural context: Věteřov Group.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The first finds at the site come from the research by J. Dezort from 1940. Further research was conducted here, for instance, by J. Poulík in 1944, he was built upon by K. Tihelka in 1946 and 1948–1960 and further, e.g., M. Salaš in 1983–1991. The research continues to this day (*Čižmář 2004a*, 83–84).

Finds related to horse:

1. *Antler cheekpiece of a bit*, 1 hole, broken ca in its ⅓.
Size: ø 2.5 cm, l. 7.5 cm, ø of the hole 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 1:1**).

Other finds: Settlement material.

Literature: Stuchlíková 1993, 270, obr. 168:17.

Uložení: Moravian Museum Brno.

2. Blučina – “Pastviska” (Brno-venkov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Věteřov Group, Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: In 2013, 2015 and 2016, D. Parma, R. Bíško, I. Čižmář and M. Přichystal conducted rescue and probing researchers, during which an amount of settlement material was found. The field events have not yet been published comprehensively.

Finds related to horse:

1. *Bronze stepped tutuli-like knob*. Size: ø 2.5 cm. Unlisted (**Pl. 1:2**).

2. *Bronze phalera undecorated*. Size: ø ca 2 cm. Unlisted (**Pl. 1:3**).

Other finds: Settlement material.

Literature: Geislerová – Parma 2018, 193–194, obr. 12.2.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

10.1 Doba bronzová

Benkov – viz 107. Uničov-Benkov

1. Blučina – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B A2–A3

Kulturní kontext: Věteřovská skupina.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: První nálezy na lokalitě pocházejí z výzkumu J. Dezorta z roku 1940. Další výzkum zde prováděl např. J. Poulík v roce 1944, na něj navázal K. Tihelka v letech 1946 a 1948–1960 a dále např. M. Salaš v letech 1983–1991. Výzkumy pokračují dodnes (*Čižmář 2004a*, 83–84).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Parohová postranice udidla*, 1 otvor, zlomená cca ve ⅓. Rozměry: ø 2,5 cm, d. 7,5 cm, ø otvoru 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 1:1**).

Ostatní nálezy: Sídlíštní materiál.

Literatura: Stuchlíková 1993, 270, obr. 168:17.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

2. Blučina – „Pastviska“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Věteřovská skupina, velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: V letech 2013, 2015 a 2016 prováděli D. Parma, R. Bíško, I. Čižmář a M. Přichystal záchranné a sondážní výzkumy, při kterých bylo objeveno množství sídlíštního materiálu. Terénní akce zatím nejsou souhrnně publikovány.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitý tutulovitý knoflík*. Rozměry: ø 2,5 cm. Neevidováno (**Pl. 1:2**).

2. *Bronzová falérka nezdobená*. Rozměry: ø cca 2 cm. Neevidováno (**Pl. 1:3**).

Ostatní nálezy: Sídlíštní materiál.

Literatura: Geislerová – Parma 2018, 193–194, obr. 12.2.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

3. Blučina 2 – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B D

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: The hoard was discovered by J. Zapomněl in December 1935; it was deposited ca 0.5 m under the earth's surface (Salaš 2005, 286).

Finds related to horse:

1. *Bronze undecorated looped strap with an open threading ring*, half, deformed. Size: \varnothing 2.5 cm. Inv. No. H1-67396 (Pl. 1:4).
2. *Bronze phalera undecorated*, half, deformed. Size: \varnothing 5.2 cm. Inv. No. H1-67397 (Pl. 1:5).
3. *Bronze phalera undecorated*, fragment, deformed. Size: w. 2.9 mm (originally \varnothing ca 4.5 cm). Inv. No. H1-67463 (Pl. 1:6).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knife, chisels, small hammer, sickles, dagger, spears, ring jewellery, fibulae, pendants, casts, production waste, spiral-shaped rosette, unclassifiable fragments.

Literature: Salaš 2005, 288, tab. 50A:99–101.

Deposition: National Museum Prague.

4. Blučina 4 – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B D

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1937, J. Flodr discovered on plot No. 2056/1 at a depth of 0.9–1 m a storage-like amphora with a bronze hoard inside; its mouth was covered by a quern-stone. Next to that, he found another ceramic vessel in which a necklace with 27 amber beads was deposited. The hoard was given to the Moravian Museum, with the exception of two bracelets, which are on display today in the building of the Town Hall in Blučina. Some of the artefacts have been lost (Salaš 2005, 289–290).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with two perimeter chamfers*, 2 pcs, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.7 and 8.2 cm. Inv. No. 165814–165815 (Pl. 1:8–9).
2. *Bronze phalera decorated with a perimeter chamfer*, 4 pcs, 2 threading rings. Size: \varnothing 5–5.3 cm. Inv. No. 165816–165819 (Pl. 1:7,10–12).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, anvils, sickles, casting cores, daggers, ring jewellery, pins, casts, bar-shaped ingots, tin collets, unclassifiable fragments; quern-stone; ceramic vessel.

Literature: Salaš 2005, 291, tab. 60:79, 61, 62:84.

Deposition: Moravian Museum Brno.

5. Blučina 5 – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B D

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: K. Tihelka found a hoard during research of plot No. 2053 (formerly No. 1052) at a depth of 0.8 m, which lay on a layer of coals; along with it, fragments of Velatice Culture ceramics and a bone were found (Salaš 2005, 292).

3. Blučina 2 – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Depot byl objeven J. Zapomnělem v prosinci 1935, byl uložen cca 0,5 m pod povrchem země (Salaš 2005, 286).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová průvlečka nezdobená s otevřeným provlékacím kruhem*, polovina, deformovaná. Rozměry: \varnothing 2,5 cm. Inv. č. H1-67396 (Pl. 1:4).
2. *Bronzová faléra nezdobená*, polovina, deformovaná. Rozměry: \varnothing 5,2 cm. Inv. č. H1-67397 (Pl. 1:5).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, fragment, deformovaná. Rozměry: š. 2,9 mm (původně \varnothing ca 4,5 cm). Inv. č. H1-67463 (Pl. 1:6).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nůž, dláta, kladívko, srpy, dýka, kopí, kruhový šperk, spony, závěsky, slitky, výrobní odpad, spirálovitá růžice, neklasifikovatelné fragmenty.

Literatura: Salaš 2005, 288, tab. 50A:99–101.

Uložení: Národní muzeum Praha.

4. Blučina 4 – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1937 objevil J. Flodr na parcele č. 2056/1 v hloubce 0,9–1 m zásobnicovitou amforu s bronzovým depotem uvnitř, její ústí bylo překryto kamennou zrotěrkou. Vedle nalezl další keramickou nádobu, v níž byl uložen náhrdelník tvořený 27 jantarovými korálky. Depot byl odevzdán Moravskému zemskému muzeu, vyjma dvou náramků, které jsou dnes vystaveny v budově Obecního úřadu v Blučině. Některé artefakty jsou ztraceny (Salaš 2005, 289–290).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená dvěma obvodovými fasetami*, 2 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 7,7 a 8,2 cm. Inv. č. 165814–165815 (Pl. 1:8–9).
2. *Bronzová faléra zdobená obvodovou fasetou*, 4 ks, 2 provlékací kroužky. Rozměry: \varnothing 5–5,3 cm. Inv. č. 165816–165819 (Pl. 1:7,10–12).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, dláta, kovadlinky, srpy, odlévací jádra, dýky, kruhový šperk, jehlice, slitky, tyčinkovité ingoty, plechové objímky, neklasifikovatelné zlomky; kamenná zrotěrka; keramická nádoba.

Literatura: Salaš 2005, 291, tab. 60:79, 61, 62:84.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

5. Blučina 5 – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: K. Tihelka nalezl při výzkumu parcely č. 2053 (dříve č. 1052) v hloubce 0,8 m depot, který ležel na vrstvě uhlíků; společně s ním byly objeveny fragmenty velatické keramiky a kost (Salaš 2005, 292).

Finds related to horse:

1. *Bronze stud with two holes*, 2 pcs, damaged. Size: ø 3.2 and 3.5 cm. Inv. No. 165833–165834 (**Pl. 1:13–14**).
2. *Bronze stud with two holes*. Size: ø 1.1 cm. Inv. No. 165835 (**Pl. 1:15**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, sickles, undetermined ring jewellery, pins, casts.

Literature: *Salaš 2005*, 292, tab. 63:10, 64:11–12.

Deposition: Moravian Museum Brno.

6. Blučina 7 – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B D

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1950, K. Tihelka found a hoard of copper, bronze, amber and glass artefacts on plot No. 2129 (formerly No. 1068/1). A grave of a 12–13-year-old child in a crouched position was placed ca 20 cm under it (*Salaš 2005*, 293).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 2 threading rings. Size: ø 4.3 cm. Acq. No. Pa 2150/72 (**Pl. 2:1**).
2. *Bronze phalera decorated with a perimeter chamfer*, 2 threading rings. Size: ø 4.3 cm. Acq. No. Pa 2150/72 (**Pl. 2:2**).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring with three ribs. Size: ø 5.8 cm. Acq. No. Pa 2150/72 (**Pl. 2:3**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, sickles, bracelets, casts; amber and glass beads (components of a necklace).

Literature: *Salaš 2005*, 293, tab. 66:6–7, 67A:8.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

7. Blučina 12 – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B D

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: Without the find circumstances. Some artefacts belong to the hoard Blučina 11, the others cannot be ascribed (*Salaš 2005*, 296).

Finds related to horse:

1. *Bronze stud with two holes*, 2 pcs, damaged. Size: ø 2.6 and 2 cm. Inv. No. 98245–98246 (**Pl. 2:4–5**).

Other finds: Bronze sickles.

Literature: *Salaš 2005*, 296, tab. 74B:8–9.

Deposition: Moravian Museum Brno.

8. Blučina 15 – “Cezavy” (Brno-venkov District)

Datation: B D

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1978, Š. Schiller uncovered a stone case of a size of ca 0.8 × 0.4 m on plot No. 2067 (formerly plot No. 1031) at a depth of ca 0.8–0.9 m, created by four flat stones and covered with the flat stone; in which the hoard was deposited (*Salaš 2005*, 304).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks, poškozená. Rozměry: ø 3,2 a 3,5 cm. Inv. č. 165833–165834 (**Pl. 1:13–14**).
2. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: ø 1,1 cm. Inv. č. 165835 (**Pl. 1:15**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, srpy, neurčený kruhový šperk, jehlice, slitky.

Literatura: *Salaš 2005*, 292, tab. 63:10, 64:11–12.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

6. Blučina 7 – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1950 byl K. Tihelkou na parcele č. 2129 (dříve č. 1068/1) objeven depot měděných, bronzových, jantarových a skleněných artefaktů. Cca 20 cm pod ním byl uložen pohřeb 12–13letého dítěte ve skrčené poloze (*Salaš 2005*, 293).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 2 provlékácké kroužky. Rozměry: ø 4,3 cm. Příř. č. Pa 2150/72 (**Pl. 2:1**).
2. *Bronzová faléra zdobená obvodovou fasetou*, 2 provlékácké kroužky. Rozměry: ø 4,3 cm. Příř. č. Pa 2150/72 (**Pl. 2:2**).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékácký kroužek se třemi žebíry. Rozměry: ø 5,8 cm. Příř. č. Pa 2150/72 (**Pl. 2:3**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, srpy, náramky, slitky; jantarové a skleněné korále (součást náhrdelníku).

Literatura: *Salaš 2005*, 293, tab. 66:6–7, 67A:8.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

7. Blučina 12 – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Bez nálezových okolností. Některé artefakty přísluší k depotu Blučina 11, jiné nelze zařadit (*Salaš 2005*, 296).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks, poškozená. Rozměry: ø 2,6 a 2 cm. Inv. č. 98245–98246 (**Pl. 2:4–5**).

Ostatní nálezy: Bronzové srpy.

Literatura: *Salaš 2005*, 296, tab. 74B:8–9.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

8. Blučina 15 – „Cezavy“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1978 odkryl Š. Schiller na parcele č. 2067 (dříve parcela č. 1031) v hloubce cca 0,8–0,9 m kamennou schránku velkou cca 0,8 × 0,4 m, tvořenou čtyřmi plochými kameny a přikrytou plochým kamenem; v ní byl uložen depot (*Salaš 2005*, 304).

Finds related to horse:

1. *Bronze two-tiered phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 6.1 cm. Inv. No. 110803 (**Pl. 2:6**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, daggers, spears, arrows, pins.

Literature: *Salaš 2005*, 304, tab. 86A:9.

Deposition: Moravian Museum Brno.

9. Borotice (Znojmo District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: Without closer find circumstances.

Finds related to horse:

1. *Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing*. Size: ø 2.6 cm, h. 1.4 cm. Inv. No. A1867 (**Pl. 2:7**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, sickles, daggers, swords, ring jewellery, unclassifiable casts.

Literature: *Salaš 2005*, 307, tab. 91A:8.

Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

10. Borotín 2 (Blansko District)

Datation: Ha A2

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2013, a hoard was discovered only a few centimetres below the level of the terrain, the items (29 pcs) were located in a column about 20 cm high (*Malach – Štrof – Hložek 2016*, 14–21, obr. 1–7), the precise place of the hoard is kept secret. M. Salaš and Z. Jarůšková (2017, 121) adjust the ordering of the hoard to Borotín 2, as the finding was preceded by the discovery of another hoard.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with a perimeter groove*, 1 threading ring. Size: ø 11 cm, h. 1.8 cm. Inv. No. A35301 (**Pl. 2:8**).

Other finds: Bronze artefacts – axe, sickles, knives, ring jewellery, rod, casts.

Literature: *Malach – Štrof – Hložek 2016*, 16, obr. 6:17.

Deposition: Museum of the Region of Boskovicko in Boskovice.

11. Boršice u Blatnice – „Srncův lom” (Uherské Hradiště District)

Datation: Ha B1–B2

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding (possibly from hoard).

Description of the find site: A settlement from the Bronze Age in this site is not known. A phalera from the Late Bronze Age was discovered as part of amateur metal detection, allegedly coming from a hoard of at least three other pieces of phaleras and other objects.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 16 cm, h. 2 cm. Unlisted (**Pl. 2:9**).

Other finds: Bronze phaleras and other items (?).

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum in Ostrožská Lhota.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová dvoustupňovitá faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 6,1 cm. Inv. č. 110803 (**Pl. 2:6**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, dláta, dýky, kopí, šipky, jehlice.

Literatura: *Salaš 2005*, 304, tab. 86A:9.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

9. Borotice (okr. Znojmo)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Bez bližších nálezových okolností.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním*. Rozměry: ø 2,6 cm, v. 1,4 cm. Inv. č. A1867 (**Pl. 2:7**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, srpy, dýky, meče, kruhový šperk, neklasifikovatelné odličky.

Literatura: *Salaš 2005*, 307, tab. 91A:8.

Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

10. Borotín 2 (okr. Blansko)

Datace: Ha A2

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2013 byl objeven depot jen několik centimetrů pod úrovní terénu, předměty (29 ks) se nacházely ve sloupci asi 20 cm vysokém (*Malach – Štrof – Hložek 2016*, 14–21, obr. 1–7), přesné místo depotu je utajováno. M. Salaš a Z. Jarůšková (2017, 121) upravují řazení depotu na Borotín 2, neboť nálezu předcházela objev jiného depotu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená obvodovým žlábkem*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 11 cm, v. 1,8 cm. Inv. č. A35301 (**Pl. 2:8**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerka, srpy, nože, kruhový šperk, tyčinka, slitky.

Literatura: *Malach – Štrof – Hložek 2016*, 16, obr. 6:17.

Uložení: Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích.

11. Boršice u Blatnice – „Srncův lom” (okr. Uherské Hradiště)

Datace: Ha B1–B2

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález (pravděpodobně z depotu).

Popis situace: Osídlení z doby bronzové na této lokalitě není známo. V rámci amatérské prospekce detektorem kovů byla objevena faléra z mladší doby bronzové, údajně pochází z depotu minimálně tři dalších kusů falér a jiných předmětů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 16 cm, v. 2 cm. Neevidováno (**Pl. 2:9**).

Ostatní nálezy: Bronzové faléry a jiné předměty (?).

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Obecní muzeum v Ostrožské Lhotě.

12. Bořitov – “U Dálnice” (Blansko District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Burial ground.

Description of the find site: A cremation burial ground with a stone pavement (?) was explored between today's so-called imperial highway and the route called the “Druhý Díl”.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 2 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 3:1**).

Other finds: Bronze artefacts – arrow, knife, razor, pins, circles; ceramic inventory.

Literature: Červinka 1902a, 215, tab. XXXIV:2.

Deposition: ?

13. Boskovice – “Lipníky” (Blansko District)

Datation: B D – Ha A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Through metal-detector prospecting organized by M. Čížmář, a tutuli-like knob was uncovered in 2008.

Finds related to horse:

1. *Bronze stepped profiled tutuli-like knob*. Size: \varnothing 2.5 cm, h. 1 cm. Acq. No. Pa 13/2008 (**Pl. 3:2**).

Other finds: A bronze pin.

Literature: Čížmář et al. 2009, 140, obr. 2:8.

Deposition: Moravian Museum Brno.

14. Brno-Obřany – “Na Domovních” (Brno-město District)

Datation: Bronze Age.

Cultural context: ?

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The find of 2 pcs of antler cheek come from the space of the fortified settlement; the find circumstances are unknown. The artefacts typologically correspond rather to the Middle-Danube Tumulus Culture, although no other evidence from this period was found at the fortified settlement.

Finds related to horse:

1. *Bone/antler cheek of a bit*, torso – broken in the central hole, originally perhaps 3 holes. Size: \varnothing 3 cm, l. 6 cm. Inv. No. 59383 (**Pl. 3:3**).

2. *Bone/antler cheek of a bit*, fragment, 1 hole and one incompletely bored hole. Size: \varnothing 1.6 cm, l. 7 cm, \varnothing of the hole 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 3:4**).

3. *Bone/antler cheek of a bit*, fragment, 1 oval hole. Size: \varnothing 2.5 cm, l. 9 cm, hole of 0.8×1.9 cm. Unlisted – unfound (**Pl. 3:5**).

Other finds: Settlement material.

Literature: Adámek 1961, tab. LXXXVII:6–7.

Deposition: Moravian Museum Brno.

15. Břeclav-Charvátská Nová Ves (Břeclav District)

Datation: Ha B1–B3

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: ?

12. Bořitov – „U Dálnice“ (okr. Blansko)

Date: Ha B1

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Pohřebiště.

Popis situace: Mezi dnešní tzv. říšskou dálnicí a tratí „Druhý díl“ bylo prozkoumáno zárové pohřebiště s kamennou dlažbou (?).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 2 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 3:1**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – šipka, nůž, břitva, jehlice, kroužky; keramický inventář.

Literatura: Červinka 1902a, 215, tab. XXXIV:2.

Uložení: ?

13. Boskovice – „Lipníky“ (okr. Blansko)

Date: B D – Ha A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: Detektorovou prospekci organizovanou M. Čížmářem byl v roce 2008 objeven tutulovitý knoflík.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*. Rozměry: \varnothing 2,5 cm, v. 1 cm. Příř. č. Pa 13/2008 (**Pl. 3:2**).

Ostatní nálezy: Bronzová jehlice.

Literatura: Čížmář et al. 2009, 140, obr. 2:8.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

14. Brno-Obřany – „Na Domovních“ (okr. Brno-město)

Date: Doba bronzová.

Kulturní kontext: ?

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Nález 2 ks parohových postranic pochází z prostoru hradiště, náleзовé okolnosti jsou neznámé. Artefakty odpovídají typologicky spíše středodunajské mohylové kultuře, ovšem na hradišti nebyly nalezeny žádné další doklady z této doby.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Kostěná/parohová postranice udidla*, torzo – zlomená v centrálním otvoru, původně asi 3 otvory. Rozměry: \varnothing 3 cm, d. 6 cm. Inv. č. 59383 (**Pl. 3:3**).

2. *Kostěná/parohová postranice udidla*, zlomek, 1 otvor a 1 nedovrhaný otvor. Rozměry: \varnothing 1,6 cm, d. 7 cm, \varnothing otvoru 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 3:4**).

3. *Kostěná/parohová postranice udidla*, zlomek, 1 oválný otvor. Rozměry: \varnothing 2,5 cm, d. 9 cm, otvor $0,8 \times 1,9$ cm. Neevidováno – nenalezeno (**Pl. 3:5**).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Adámek 1961, tab. LXXXVII:6–7.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

15. Břeclav-Charvátská Nová Ves (okr. Břeclav)

Date: Ha B1–B3

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: ?

Description of the find site: A phalera from the Bronze Age coming from Charvátská Nová Ves is deposited in the museum in Břeclav; closer circumstances are not known.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with three circles*, threading ring broken off. Size: \varnothing 5 cm. Inv. No. A-16283 (**Pl. 3:6**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum and Gallery Břeclav.

**16. Bučovice-Kloboučky – “Radlovec”
(Vyškov District)**

Datation: Ha B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2014, K. Fryc raised in Ždánice Forest a bronze hoard numbering 55 items. In 2015, after contacting archaeologists, a search was carried out, during which four more items were discovered. The hoard was stored in a ceramic vessel. Considering the prepared publication, the size and other details are not listed with the artefacts; only a summary photograph is used without a scale (**Pl. 3:14**).

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit with twisted bits*, half.
2. *Bronze mushroom-like cheek-piece of a bit*, 3 threading holes.
3. *Bronze mushroom-like cheek-piece of a bit*, 3 threading holes.
4. *Bronze mushroom-like cheek-piece of a bit*, 3 threading holes.
5. *Bronze mushroom-like cheek-piece of a bit*, 3 threading holes, ½ unpreserved.
6. *Bronze half-moon-like knob*.

Other finds: Bronze artefacts – knives, axes, sickles, pins, bracelets.

Literature: Salaš et al. 2019.

Deposition: Museum of the Vyškov Region, Vyškov.

**17. Buchlovice – “Holý kopec”
(Uherské Hradiště District)**

Datation: Ha B3

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The locality was already described by I. L. Červinka (1902a, 231), he discovered it in 1897 and in 1940 he prepared the first drawing of the form of the fortified settlement. V. Hrubý and M. Šolle conducted survey research in 1940 (Hrubý 1940). It has further been dealt with by, for instance, V. Dohnal (1984, 29) and J. Nekvasil (1990). Within amateur prospecting with metal detectors, a bit from the Bronze Age, phalera, 4 fibulae and a knob were found. It is not certain whether the finds are related.

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit*, terminal part of the bits in the shape of a D – one part is damaged, grooved decoration also on the connecting circles; circular cross-section of the bit. Size: l. 18 cm, l. bit 9 cm, \varnothing cross-section 0.9 cm. Unlisted (**Pl. 3:8**).
2. *Bronze flat knob*. Size: \varnothing 2.5 cm, h. 1.1 cm. Unlisted (**Pl. 3:7**).
3. *Bronze phalera*, with one threading circle. Size: \varnothing 3 cm, h. 1.5 cm. Unlisted (**Pl. 3:9**).

Popis situace: V muzeu v Břeclavi je uložena faléra z doby bronzové pocházející z Charvátské Nové Vsi, bližší okolnosti nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená třemi kružnicemi*, provlékací kroužek odlomen. Rozměry: \varnothing 5 cm. Inv. č. A-16283 (**Pl. 3:6**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Městské muzeum a galerie Břeclav.

**16. Bučovice-Kloboučky – „Radlovec“
(okr. Vyškov)**

Datace: Ha B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2014 K. Fryc ve Ždánickém lese vyzvedl bronzový depot čítající 55 předmětů. V roce 2015 proběhla po kontaktování archeologů dohledávka, při níž byly objeveny ještě další čtyři předměty. Depot byl uložený v keramické nádobě. Vzhledem k připravované publikaci nejsou u artefaktů uváděny rozměry ani další podrobnosti, použita je pouze souhrnná fotografie bez měřítka (**Pl. 3:14**).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučlánekové udidlo s tordovanými uditky*, polovina.
2. *Bronzová hřibovitá postranice udidla*, 3 provlékací otvory.
3. *Bronzová hřibovitá postranice udidla*, 3 provlékací otvory.
4. *Bronzová hřibovitá postranice udidla*, 3 provlékací otvory.
5. *Bronzová hřibovitá postranice udidla*, 3 provlékací otvory, ½ nedochovaná.
6. *Bronzový půlměsícovitý knoflík*.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nože, sekerky, srpy, jehlice, náramky.

Literatura: Salaš et al. 2019.

Uložení: Muzeum Vyškovska ve Vyškově.

**17. Buchlovice – „Holý kopec“
(okr. Uherské Hradiště)**

Datace: Ha B3

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Lokalitu popsal již I. L. Červinka (1902a, 231), objevil ji v roce 1897 a v roce 1940 zhotovil první náčrty podoby hradiště. V. Hrubý a M. Šolle provedli v roce 1940 zjišťovací výzkum (Hrubý 1940). Dále se jí zabývali např. V. Dohnal (1984, 29) a J. Nekvasil (1990). V rámci amatérské prospekce detektorem kovů bylo objeveno udidlo z doby bronzové, faléra, 4 průvlečky a knoflík. Není jisté, zda spolu nálezy souvisejí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučlánekové udidlo*, terminální část udítek ve tvaru D – jedna část poškozena, rýhovaná výzdoba i na spojovacích kroužcích; kruhový průřez uditka. Rozměry: d. 18 cm, d. uditka 9 cm, \varnothing průřezu 0,9 cm. Neevidováno (**Pl. 3:8**).
2. *Bronzový plochý knoflík*. Rozměry: \varnothing 2,5 cm, v. 1,1 cm. Neevidováno (**Pl. 3:7**).
3. *Bronzová faléra*, s jedním provlékacím kroužkem. Rozměry: \varnothing 3 cm, v. 1,5 cm. Neevidováno (**Pl. 3:9**).

4. Bronze flat looped strap with a cross-like threading circle. Size: ø 2.4 cm, h. 1.1 cm. Unlisted (PL 3:10).
5. Bronze flat looped strap with a cross-like threading circle. Size: ø 2.7 cm, h. 1.2 cm. Unlisted (PL 3:11).
6. Bronze flat looped strap with a cross-like threading circle. Size: ø 2.5 cm, h. 1.1 cm. Unlisted (PL 3:12).
7. Bronze four-sides looped strap with a cross-like threading circle. Size: ø 2.5 cm, h. 1.1 cm. Unlisted (PL 3:13).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum in Ostrožská Lhota.

18. Bystřice pod Hostýnem – „u Pekelného mlýna“ (Kroměříž District)

Datation: Ha A1–A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In a field near a flume of Pekelný Mlýn, J. Pajtl ploughed up a ceramic vessel containing a hoard of bronze items. Before the hoard reached its deposition in the Museum in Bystřice it had changed owners several times. Therefore many of the objects can no longer be traced (No. 1; Salaš 2005, 311).

Finds related to horse:

1. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 4.1 cm. Inv. No. 1033.
2. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 7.3 cm. Inv. No. 1031 (PL 3:15).
3. Bronze phalera undecorated, 2 threading rings. Size: ø 3.9 cm. Inv. No. 1034 (PL 3:16).
4. Bronze tin bowl-shaped decoration, damaged. Size: ø 3.3 cm. Inv. No. 1032 (PL 3:17).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, sickles, daggers, swords, ring jewellery, rings, pins, fibulae, pendants, spiral tubes, spiral rosettes, curious artefacts.

Literature: Salaš 2005, 313, tab. 100:53–54,56.

Deposition: Municipal Museum and Gallery in Holešov.

19. Černotín (Přerov District)

Datation: Ha B2–B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: The find circumstances of the hoard are unclear, it was discovered in February 1905 either during limestone mining near the railway station or in a cave below Svrčov (Skutil 1932–33, 108). Human bones (upper limbs?) were allegedly deposited with the hoard, some objects were reportedly covered with stones (Salaš 2005, 417).

Finds related to horse:

1. Bronze cheek-piece of a bit with a roof-like ending, 3 oval holes. Size: w. 1.2 cm, l. 11.4 cm. Inv. No. 93/64/3 (PL 3:18).
2. Bronze mushroom-like cheek-piece of a bit, 3 oval pointed holes. Size: w. 1 cm, l. 10.2 cm. Inv. No. 93/64/2 (PL 3:19).
3. Bronze mushroom-like cheek-piece of a bit decorated with bundles of horizontal grooves, 3 oval holes. Size: w. 1.2 cm, l. 11 cm. Inv. No. 93/64/1 (PL 4:1).
4. Bronze phalera decorated with three rows of wrought pearls along the perimeter and one pearl in the centre, 1 threading ring octagonal, another ring attached to it and 1 loose ring on it. Size: ø 8.9 cm, h. 2.2 cm. Inv. No. 91/64/1 (PL 4:2).

4. Bronzová plochá průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem. Rozměry: ø 2,4 cm, v. 1,1 cm. Neevidováno (PL 3:10).
5. Bronzová plochá průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem. Rozměry: ø 2,7 cm, v. 1,2 cm. Neevidováno (PL 3:11).
6. Bronzová plochá průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem. Rozměry: ø 2,5 cm, v. 1,1 cm. Neevidováno (PL 3:12).
7. Bronzová čtyřhranná průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem. Rozměry: ø 2,5 cm, v. 1,1 cm. Neevidováno (PL 3:13).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Obecní muzeum v Ostrožské Lhotě.

18. Bystřice pod Hostýnem – „u Pekelného mlýna“ (okr. Kroměříž)

Datation: Ha A1–A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Na poli poblíž náhonu Pekelného mlýna vyoral J. Pajtl keramickou nádobu obsahující depot bronzových předmětů. Než se depot dočkal uložení v bystrickém muzeu, několikrát změnil vlastníka, proto mnohé z předmětů již nelze dohledat (č. 1; Salaš 2005, 311).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 4,1 cm. Inv. č. 1033.
2. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 7,3 cm. Inv. č. 1031 (PL 3:15).
3. Bronzová faléra nezdobená, 2 provlékací kroužky. Rozměry: ø 3,9 cm. Inv. č. 1034 (PL 3:16).
4. Bronzová plechová puklička, poškozená. Rozměry: ø 3,3 cm. Inv. č. 1032 (PL 3:17).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, dláta, srpy, dýky, meče, kruhový šperk, prsteny, jehlice, spony, závěsky, spirálovité trubičky, spirálovité růžice, zvláštní artefakty.

Literatura: Salaš 2005, 313, tab. 100:53–54,56.

Uložení: Městské muzeum a galerie v Holešově.

19. Černotín (okr. Přerov)

Datation: Ha B2–B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Nálezové okolnosti depotu jsou nejasné, byl objeven v únoru 1905 buď při těžbě vápence poblíž železniční stanice, nebo v jeskyni pod Svrčovem (Skutil 1932–33, 108). Spolu s depotem měly být uloženy lidské kosti (horní končetiny?), některé předměty měly být přikryty kameny (Salaš 2005, 417).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová postranice udíidla se střechovitým zakončením, 3 oválné otvory. Rozměry: š. 1,2 cm, d. 11,4 cm. Inv. č. 93/64/3 (PL 3:18).
2. Bronzová hřibovitá postranice udíidla, 3 oválné zašpičatělé otvory. Rozměry: š. 1 cm, d. 10,2 cm. Inv. č. 93/64/2 (PL 3:19).
3. Bronzová hřibovitá postranice udíidla zdobená svazky horizontálních rýh, 3 oválné otvory. Rozměry: š. 1.2 cm, d. 11 cm. Inv. č. 93/64/1 (PL 4:1).
4. Bronzová faléra zdobená třemi řadami vyběžených perliček po obvodu a jednou perličkou uprostřed, 1 provlékací kroužek osmičkovitý, do něj navlečen další kroužek a na něm 1 volný kroužek. Rozměry: ø 8,9 cm, v. 2,2 cm. Inv. č. 91/64/1 (PL 4:2).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, spears, ring jewellery.

Literature: Podborský 1970a, 26, 163–168, 197, Abb. 19:15, Taf. 53, 76:1–4; Salaš 2005, 418, tab. 338:28–29, 339A:30–31, 483:4.

Deposition: Municipal Museum and Gallery in Hranice.

20. Dětkovice – “Větrák” (Prostějov District)

Datation: Ha B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: The find that comes from metal-detector surveys was captured and provided for publication by P. Fojtík.

Finds related to horse:

1. *Bronze cheek-piece of a bit with mushroom-like endings decorated with three hemispheric protrusions*, 3 oval holes.

Size: hole 1.5 × 0.9 cm, w. 2 cm, l. 9.5 cm. Unlisted (Pl. 4:7).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov (temporarily, it will be given to the Museum and Gallery in Prostějov).

21. Dobrochov – “Úzké” (Prostějov District)

Datation: Ha A1/A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: The hoard was ploughed up in 1890; closer circumstances are not known (Salaš 2005, 313).

Finds related to horse:

1. *Bronze stud with two holes*, one of the holes has a wire circle through it. Size: ø 1.7 cm, ø of the circle 1.4 cm. Inv. No. 465 (Pl. 4:3).

2. *Bronze stud with a central hole*, a wire goes through the hole. Size: ø 2 cm. Inv. No. 464 (Pl. 4:4).

3. *Bronze stud with two holes*, damaged, a smaller hole is punched around the perimeter. Size: ø 3.4 cm. Inv. No. 462 (Pl. 4:5).

4. *Bronze stud with two holes*, a smaller hole is punched around the perimeter. Size: ø 5 cm. Inv. No. 463 (Pl. 4:6).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, saws, sickles, spears, axes, headbands, neck gaiters, casts, ingots, unclassifiable fragments.

Literature: Salaš 2005, 314, tab. 103A:27–30.

Deposition: Regional Museum in Olomouc.

22. Dolany-Nové Sady – “Sádek” (Olomouc District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: On Tuesday, May 3, 2005, during an amateur detector prospection, L. Svoboda discovered a set of bronze objects ca 15 cm under the surface – 3 cheek-pieces, half of a hatchet with lobes, a hatchet with lobes in the back of the head, 3 fragments of a bronze belt sheet and a fragment of a bronze ingot. The finder cleaned the items with a rotation brush sander. He announced the find and along with the archaeologists K. Faltýnek, P. Moš and P. Šlězár he raised other 3 fragments of sheet metal, on the way back he then turned in other 3 pcs of raw material. On Monday, May 9, 2005, rescue archaeological research was done by the employees of the Olomouc workplace of the National Heritage Institute. A search

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, dláta, kopí, kruhový šperk.

Literatura: Podborský 1970a, 26, 163–168, 197, Abb. 19:15, Taf. 53, 76:1–4; Salaš 2005, 418, tab. 338:28–29, 339A:30–31, 483:4.

Uložení: Městské muzeum a galerie v Hranicích.

20. Dětkovice – „Větrák“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Nález pocházející z detektorového průzkumu zachytil a k publikaci poskytl P. Fojtík.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová postranice udidla s hřibovitým zakončením zdobená třemi polokulovitými výčnělky*, 3 oválné otvory. Rozměry: vel. otvoru 1,5 × 0,9 cm, š. 2 cm, d. 9,5 cm. Neevidováno (Pl. 4:7).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov (dočasně, bude předáno do Muzea a galerie v Prostějově).

21. Dobrochov – „Úzké“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha A1/A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Depot byl vyoran v roce 1890, bližší okolnosti nejsou známy (Salaš 2005, 313).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová puklička se dvěma otvory*, jedním z otvorů provléknut drátěný kroužek. Rozměry: ø 1,7 cm, ø kroužku 1,4 cm. Inv. č. 465 (Pl. 4:3).

2. *Bronzová puklička s centrálním otvorem*, otvorem prochází drát. Rozměry: ø 2 cm. Inv. č. 464 (Pl. 4:4).

3. *Bronzová puklička se dvěma otvory*, poškozená, proražen menší otvor po obvodu. Rozměry: ø 3,4 cm. Inv. č. 462 (Pl. 4:5).

4. *Bronzová puklička se dvěma otvory*, proražen menší otvor po obvodu. Rozměry: ø 5 cm. Inv. č. 463 (Pl. 4:6).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, pilky, srpy, kopí, sekeromlaty, čelenky, nákrčníky, slitky, ingoty, neklasifikovatelné fragmenty.

Literatura: Salaš 2005, 314, tab. 103A:27–30.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

22. Dolany-Nové Sady – „Sádek“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V úterý 3. května 2005 při amatérské detektorové prospekci objevil L. Svoboda cca 15 cm pod povrchem soubor bronzových předmětů – 3 postranice udidla, polovinu sekery s laloky, sekeru s laloky v týlu, 3 fragmenty bronzového opaskového plechu a fragment bronzového ingotu. Nálezce předměty očistil rotační kartáčovou bruskou. Nález ohlásil a společně s archeology K. Faltýnkem, P. Mošem a P. Šlězarem vyzvedli další 3 fragmenty plechu, po cestě zpět potom odevzdal ještě další 3 ks suroviny. V pondělí 9. května 2005 byl pracovníky olomouckého pracoviště Národního památkového ústavu proveden záchranný archeologický výzkum. Byla provedena dohledávka detektorem

was conducted with a metal detector and the clay was removed by washing by which fragments of ceramics were obtained. In addition, 2 bronze knobs, a fragment of sheet metal, a fragment of raw material and ceramics were found (*Faltýnek – Moš – Šlézar 2006*).

Finds related to horse:

1. *Bronze cheek-piece with a target-like ending*, 1 oval hole in the central part, 1 square hole, 1 circular hole in the terminal tip. Size: cross-section 1.2 cm, \varnothing of the cross-section 1 cm, l. 11.2 cm, \varnothing of the terminal tip 1.7 cm, holes 2.4×0.7 , 0.6×0.7 cm and $\varnothing 0.3$ cm. Unlisted (**Pl. 4:8**).
2. *Bronze cheek-piece with a target-like ending*, 1 oval hole in the central part, 1 square hole, 1 circular hole in the terminal tip. Size: cross-section 1.3 cm, \varnothing of the cross-section 1 cm, l. 11.5 cm, \varnothing of the terminal tip 1.9 cm, holes 2.4×0.7 cm, 0.5×0.6 and $\varnothing 0.3$ cm. Unlisted (**Pl. 4:9**).
3. *Bronze cheek-piece with a swan-like ending*, side profiled line, 1 oval central hole and 2 circular holes. Size: \varnothing of the cross-section 1 cm, w. 2 cm, l. 11.5 cm, holes 1.2×0.5 , $\varnothing 1$ and 0.7 cm. Unlisted (**Pl. 4:10**).
4. *Bronze phalera*, 2 threading rings. Size: $\varnothing 4$ cm, h. 1.2 cm. Unlisted (**Pl. 4:11**).
5. *Bronze phalera*, 2 threading rings – one chipped, $\varnothing 4.5$ cm, h. 1.6 cm. Unlisted (**Pl. 4:12**).

Other finds: Bronze artefacts – belt metal sheet, a hatchet with lobes, a hatchet with lobes in the back of the head, bronze ingot; ceramic inventory.

Literature: Unpublished.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov.

Dolní Sukolom – see 108. Uničov-Dolní Sukolom

Domamyslice – see 86.–92. Prostějov-Domamyslice

23. Domašov u Šternberka (Olomouc District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: The find was acquired by metal-detector prospecting and given to M. Kalábek from the Archaeological Centre in Olomouc.

Finds related to horse:

1. *Bronze toggle with rectangular central hole decorated with three ribs at the ends*; circular cross-section. Size: w. 2.5 cm, l. 6 cm, $\varnothing 1$ cm, hole 2×1.5 cm. Unlisted (**Pl. 5:1**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Archaeological Centre in Olomouc.

24. Drslavice 1 – „intravilán“ (Uherské Hradiště District)

Datation: B D/Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1903, J. Buráň discovered perhaps 0.5 m under the earth's surface in the garden of his house No. 21 a collapsed vessel, in which a hoard was deposited (*Salaš 2005, 317*).

kovů a odebrána hlína na plavení, kterým se podařilo získat fragmenty keramiky. Dále byly dohledány 2 bronzové knoflíky, fragment plechu, fragment suroviny a keramiky (*Faltýnek – Moš – Šlézar 2006*).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová postranice udídlá s terčovitým zakončením*, 1 oválný otvor ve středové části, 1 hranatý otvor, 1 kruhový otvor v terminální špičce. Rozměry: průřez 1,2 cm, \varnothing průřezu 1 cm, d. 11,2 cm, \varnothing terčovitého zakončení 1,7 cm, otvory $2,4 \times 0,7$, $0,6 \times 0,7$ cm a $\varnothing 0,3$ cm. Neevidováno (**Pl. 4:8**).
2. *Bronzová postranice udídlá s terčovitým zakončením*, 1 oválný otvor ve středové části, 1 hranatý otvor, 1 kruhový otvor v terminální špičce. Rozměry: průřez 1,3 cm, \varnothing průřezu 1 cm, d. 11,5 cm, \varnothing terčovitého zakončení 1,9 cm, otvory $2,4 \times 0,7$ cm, $0,5 \times 0,6$ a $\varnothing 0,3$ cm. Neevidováno (**Pl. 4:9**).
3. *Bronzová postranice udídlá s labuřkovitým zakončením*, boční profilovaná linie, 1 oválný středový otvor a 2 kruhové otvory. Rozměry: \varnothing průřezu 1 cm, š. 2 cm, d. 11,5 cm, otvory $1,2 \times 0,5$, $\varnothing 1$ a $0,7$ cm. Neevidováno (**Pl. 4:10**).
4. *Bronzová faléra*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: $\varnothing 4$ cm, v. 1,2 cm. Neevidováno (**Pl. 4:11**).
5. *Bronzová faléra*, 2 provlékací kroužky – jeden odlomený, $\varnothing 4,5$ cm, v. 1,6 cm. Neevidováno (**Pl. 4:12**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – opaskový plech, sekera s laloky, sekera s laloky v týlu, bronzový ingot; keramický inventář.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov.

Dolní Sukolom – viz 108. Uničov-Dolní Sukolom

Domamyslice – viz 86.–92. Prostějov-Domamyslice

23. Domašov u Šternberka (okr. Olomouc)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Nález byl získán detektorovou prospekci a předán M. Kalábekovi z Archeologického centra Olomouc.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový roubík s obdélným středovým otvorem zdobený třemi žebírky na koncích*; kruhový průřez. Rozměry: š. 2,5 cm, d. 6 cm, $\varnothing 1$ cm, otvor $2 \times 1,5$ cm. Neevidováno (**Pl. 5:1**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Archeologické centrum Olomouc.

24. Drslavice 1 – „intravilán“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: B D/Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1903 objevil J. Buráň asi 0,5 m pod povrchem země na zahradě svého domu č. 21 rozpadlou nádobu, v níž byl uložen depot (*Salaš 2005, 317*).

Finds related to horse:

1. Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing, 16 pcs. Size: ϕ 1.8–4.1 cm, h. 1.2–2.2 cm. Inv. No. UB 2530–2545 (**Pl. 5:2–6,8–12**).
2. Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing. Size: ϕ 2.2 cm, h. 1.4 cm. Inv. No. FF 1059 (**Pl. 5:7**).
3. Bronze knob with an empty centre, 3 threading rings forming a triangle, ϕ 4 cm, h. 1 cm. Inv. No. UB 2559 (**Pl. 5:16**).
4. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring, damaged. Size: ϕ 4.8 cm, h. 1 cm. Inv. No. UB 2556 (**Pl. 5:15**).
5. Bronze phalera with a central point, 1 threading ring. Size: ϕ 5.5 cm, h. 1.6 cm. Inv. No. UB 2546 (**Pl. 5:13**).
6. Bronze phalera with a central point, 1 threading ring chipped, damaged, 2 minor reparation holes. Size: ϕ 7.8 cm, h. 1.6 cm. Inv. No. UB 2555 (**Pl. 5:14**).
7. Bronze phalera/stud undecorated, half. Size: ϕ 2.3 cm, h. 1 cm. Inv. No. UB 2557 (**Pl. 5:17**).
8. Bronze tin stud with two holes, 2 pcs, damaged. Size: ϕ 4 and 2.7 cm. Inv. No. UB 2547–2548 (**Pl. 5:18,25**).
9. Bronze tin stud with two holes, damaged, penetrated by a new hole. Size: ϕ 2.9 cm. Inv. No. UB 2549 (**Pl. 5:19**).
10. Bronze tin stud with two holes, 3 pcs, damaged. Size: ϕ 2.4, 2.2 and 2.6 cm. Inv. No. UB 2550–2552 (**Pl. 5:20–22**).
11. Bronze tin conical stud with two holes and a central point decorated wrought beads. Size: ϕ 3.9 cm. Inv. No. UB 2553 (**Pl. 5:23**).
12. Bronze tin stud with a central hole. Size: ϕ 4.1 cm. Inv. No. UB 2554 (**Pl. 5:24**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, saws, small hammers, sickles, daggers, swords, spears, neck gaiters, ring jewellery, rings, pins, hair decorations, beads, fibulae, pendants, metal endings, sheet-metal belts, belt sheets, casts, ingots, semifinished products, production waste, unclassifiable fragments; ceramic inventory.

Literature: Salaš 2005, 329–330, tab. 135:554–563,565–566, 568,571–572,574–576,578, 138:614–618.

Deposition: J. A. Comenius Museum, Uherský Brod (UB); Faculty of Arts of Charles University, Prague (FF).

25. Drslavice 2 – „intravilán“ (Uherské Hradiště District)

Datation: B D/Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: Near the hoard Drslavice 1, in city centre of the municipality in the courtyard of House No. 78, in 1962, A. Orlovská discovered bronze items at a depth of ca 0.6–0.7 m. The find was announced in 1963, a search took place and several other items were obtained (Salaš 2005, 332).

Finds related to horse:

1. Bronze fittings of wheel hubs (?) decorated with three horizontally cut strips and two belts of opposed pounded triangles with dark brown inserts, damaged – partially. Size: h. 7.2 cm, l. 12.9 cm. Inv. No. 11962 (**Pl. 5:28**).
2. Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing. Size: ϕ 4.5 cm, h. 2 cm. Inv. No. 11959 (**Pl. 5:27**).
3. Bronze tin stud with two holes, damaged. Size: ϕ 4.3 cm. Inv. No. 11960 (**Pl. 5:26**).

Nález s koňskou tematikou:

1. Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním, 16 ks. Rozměry: ϕ 1,8–4,1 cm, v. 1,2–2,2 cm. Inv. č. UB 2530–2545 (**Pl. 5:2–6,8–12**).
2. Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním. Rozměry: ϕ 2,2 cm, v. 1,4 cm. Inv. č. FF 1059 (**Pl. 5:7**).
3. Bronzový knoflík s prázdným středem, 3 provlékací kroužky roze-stavěné do trojúhelníku, ϕ 4 cm, v. 1 cm. Inv. č. UB 2559 (**Pl. 5:16**).
4. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékací kroužek, poškozená. Rozměry: ϕ 4,8 cm, v. 1 cm. Inv. č. UB 2556 (**Pl. 5:15**).
5. Bronzová faléra se středovým hrotem, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ϕ 5,5 cm, v. 1,6 cm. Inv. č. UB 2546 (**Pl. 5:13**).
6. Bronzová faléra se středovým hrotem, 1 provlékací kroužek odlo-mený, poškozená, 2 drobné reparační otvory. Rozměry: ϕ 7,8 cm, v. 1,6 cm. Inv. č. UB 2555 (**Pl. 5:14**).
7. Bronzová faléra/puklička nezdobená, polovina. Rozměry: ϕ 2,3 cm, v. 1 cm. Inv. č. UB 2557 (**Pl. 5:17**).
8. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory, 2 ks, poškozená. Rozměry: ϕ 4 a 2,7 cm. Inv. č. UB 2547–2548 (**Pl. 5:18,25**).
9. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory, poškozená, proražen nový otvor. Rozměry: ϕ 2,9 cm. Inv. č. UB 2549 (**Pl. 5:19**).
10. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory, 3 ks, poškozená. Rozměry: ϕ 2,4, 2,2 a 2,6 cm. Inv. č. UB 2550–2552 (**Pl. 5:20–22**).
11. Bronzová plechová kónická puklička se dvěma otvory a středovým hrotem zdobená vybičenými perličkami. Rozměry: ϕ 3,9 cm. Inv. č. UB 2553 (**Pl. 5:23**).
12. Bronzová plechová puklička s centrálním otvorem. Rozměry: ϕ 4,1 cm. Inv. č. UB 2554 (**Pl. 5:24**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, nože, dláta, pilky, kladívka, srpy, dýky, meče, kopí, nákrčníky, kruhový šperk, prsteny, jehlice, vlasové ozdoby, korálky, spony, závěsky, zápony, plechové pásy, opaskové plechy, slitky, ingoty, polotovary, výrobní odpad, neklasifikovatelné fragmenty; keramický inventář.

Literatura: Salaš 2005, 329–330, tab. 135:554–563,565–566, 568,571–572,574–576,578, 138:614–618.

Uložení: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě (UB); Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze (FF).

25. Drslavice 2 – „intravilán“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: B D/Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Nedaleko depotu Drslavice 1, v intravilánu obce ve dvoře domu č. 78, objevila v roce 1962 A. Orlovská bronzové předměty v hloubce cca 0,6–0,7 m. Nález byl ohlášen v roce 1963, proběhla dohledávka a byly získány některé další předměty (Salaš 2005, 332).

Nález s koňskou tematikou:

1. Bronzové kování náboje kola (?) zdobené třemi přesekávanými horizontálními lištami a dvěma pásy protilehlých vbíjených trojúhelníků s tmavě hnědými vložkami, poškozené – část. Rozměry: v. 7,2 cm, d. 12,9 cm. Inv. č. 11962 (**Pl. 5:28**).
2. Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním. Rozměry: ϕ 4,5 cm, v. 2 cm. Inv. č. 11959 (**Pl. 5:27**).
3. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory, poškozená. Rozměry: ϕ 4,3 cm. Inv. č. 11960 (**Pl. 5:26**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, saws, small hammers, sickles, daggers, swords, spears, stone hatchets, ring jewellery, pins, fibulae, pendants, spiral tubes, sheet-metal belts, casts, bar-shaped ingots, production waste, unclassifiable fragments; ceramic inventory.

Literature: Salaš 2005, 340, tab. 167:326–327,332.

Deposition: J. A. Comenius Museum, Uherský Brod.

26. Držovice – “Díly odvrhoviční” (Prostějov District)

Datation: B C

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture.

Finding context: Finding from settlement.

Description of the find site: In 2011, an extensive fortified settlement was examined under the guidance of M. Šmíd. Object 534, in which the antler cheek-piece of a horse harness was found which had an oval layout and a size of 2.9 × 2.5 m (Fojtík 2015, 70–71).

Finds related to horse:

1. *Antler cheek-piece of a horse harness*, decorated with an engraving in the shape of a stylized animal (horse?) head, fragment; oval cross-section. Size: l. 4 cm, ø of the cross-section 1.1 cm.

Inv. No. 279224 (Pl. 5:30).

Other finds: Bone artefacts – rod, skates; stone artefacts – balls, chipped industry; ceramic inventory.

Literature: Fojtík 2015, 74, tab. 21:1.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

27. Hodonice – “Vertex” (Znojmo District)

Datation: B A2–A3

Cultural context: Věteřov Group.

Finding context: Finding from settlement.

Description of the find site: The settlement in Hodonice was examined under the guidance of D. Humpola in 2010 during the construction in the complex of the company Vertex III (Rožnovský 2019, 24). The cheek-piece of a horse harness comes from object No. 588.

Finds related to horse:

1. *Antler cheek-piece of a horse harness*, 1 oval hole, fragment/semi-finished product, circular trace after the burning of another hole; oval cross-section. Size: l. 8 cm, ø of the cross-section 2.5 cm. Inv. No. A31524/9820 (Pl. 5:31).

Other finds: Settlement material.

Literature: Hons 2017, 23, 41, tab. XI:5; Rožnovský 2019, 96, obr. 35:7, tab. 121:13.

Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

28. Holešov-Tučapy – “Slatina” (Kroměříž District)

Datation: B C2

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1934, F. Nedbal ploughed up the hoard, which was later obtained by R. Janovský (Salaš 2005, 281–282).

Finds related to horse:

1. *Bronze tin phalera with two holes and a spike on the lower side.* Size: ø 1.6 cm. Inv. No. 1093 (Pl. 6:1).

2. *Bronze conical tin stud with two holes and one quadratic hole.* Size: ø 1.6 cm. Inv. No. 1094.

3. *Bronze tin stud with two holes*, 8 pcs, damaged. Size: ø 1.5–2.1 cm. Inv. No. 1095–1102 (Pl. 6:2–3).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, dláta, pilky, kladívka, srpy, dýky, meče, kopí, sekeromlaty, kruhový šperk, jehlice, spony, závěsky, spirálovité trubičky, plechové opasky, slitky, tyčinkovité ingoty, výrobní odpad, neklasifikovatelné fragmenty; keramický inventář.

Literatura: Salaš 2005, 340, tab. 167:326–327,332.

Uložení: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.

26. Držovice – „Díly odvrhoviční“ (okr. Prostějov)

Datace: B C

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: V roce 2011 bylo pod vedením M. Šmída zkoumáno rozsáhlé sídliště. Objekt 534, v němž byla nalezena parohová postranice koňského postroje, měl oválný půdorys a rozměry 2,9 × 2,5 m (Fojtík 2015, 70–71).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Parohová postranice koňského postroje*, zdobená rytím ve tvaru stylizované zvířecí (koňské?) hlavy, fragment; oválný průřez.

Rozměry: d. 4 cm, ø průřezu 1,1 cm. Inv. č. 279224

(Pl. 5:30).

Ostatní nálezy: Kostěné artefakty – tyčinka, brusle; kamenné artefakty – kuličky, štípaná industrie; keramický inventář.

Literatura: Fojtík 2015, 74, tab. 21:1.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

27. Hodonice – „Vertex“ (okr. Znojmo)

Datace: B A2–A3

Kulturní kontext: Věteřovská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: Sídliště v Hodonicích bylo zkoumáno pod vedením D. Humpoly v roce 2010 při stavbě v areálu firmy Vertex III (Rožnovský 2019, 24). Z objektu č. 588 pochází postranice koňského postroje.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Parohová postranice koňského postroje*, 1 oválný otvor, fragment/polotovar, kruhová stopa po vypalování dalšího otvoru; oválný průřez. Rozměry: d. 8 cm, ø průřezu 2,5 cm. Inv. č. A31524/9820 (Pl. 5:31).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Hons 2017, 23, 41, tab. XI:5; Rožnovský 2019, 96, obr. 35:7, tab. 121:13.

Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

28. Holešov-Tučapy – „Slatina“ (okr. Kroměříž)

Datace: B C2

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1934 byl F. Nedbalem vyoran depot, který posléze získal R. Janovský (Salaš 2005, 281–282).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová falérka se dvěma otvory a trnem na spodní straně.* Rozměry: ø 1,6 cm. Inv. č. 1093 (Pl. 6:1).

2. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory a jedním kvadratickým otvorem.* Rozměry: ø 1,6 cm. Inv. č. 1094.

3. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 8 ks, poškozená. Rozměry: ø 1,5–2,1 cm. Inv. č. 1095–1102 (Pl. 6:2–3).

4. *Bronze conical tin stud with two holes*, 4 pcs. Size: \varnothing 1.3–2 cm. Inv. No. 1103–1106.
5. *Bronze conical tin stud with two holes*, inserted in the flap inv. No. 1258. Size: \varnothing 2.1 cm. Inv. No. 1107.
6. *Bronze conical tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 1.3–1.7 cm. Inv. No. 1108–1109 (**Pl. 6:4–5**).
7. *Bronze tin stud with two holes*, 6 pcs, damaged. Size: \varnothing 1.5–2 cm. Inv. No. 1110–1112, 1114–1116.
8. *Bronze conical tin stud with two holes*, 36 pcs. Size: \varnothing 1.3–2 cm. Inv. No. 1113, 1117–1152.
9. *Bronze tin stud with two holes*, 4 pcs. Size: \varnothing 1.4–1.9 cm. Inv. No. 1153, 1158–1160.
10. *Bronze conical tin stud with two holes*, 5 pcs. Size: \varnothing 1.5–2.1 cm. Inv. No. 1154–1157, 1164.
11. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 1.5–1.9 cm. Inv. No. 1161, 1165.
12. *Bronze conical tin stud with two holes*, 30 pcs. Size: \varnothing 1.3–1.8 cm. Inv. No. 1162–1163, 1166–1172, 1174–1177, 1179–1181, 1183–1186, 1188, 1192–1194, 1196–1200.
13. *Bronze tin stud with two holes*, 12 pcs + fragments. Size: \varnothing 1.4–1.9 cm. Inv. No. 1153, 1158–1160, 1173, 1178, 1182, 1187, 1190–1191, 1195.
14. *Bronze conical tin stud with two holes*. Size: \varnothing 1.8 cm. Inv. No. 1189 (**Pl. 6:6**).
15. *Bronze conical tin stud with two holes*, 21 pcs. Size: \varnothing 1.3–2.2 cm. Inv. No. 1201–1221 (**Pl. 6:7**).
16. *Bronze tin stud with two holes*, 5 pcs. Size: \varnothing 1.5–2 cm. Inv. No. 1222, 1238–1241.
17. *Bronze conical tin stud with two holes*, 13 pcs. Size: \varnothing 1.6–2.1 cm. Inv. No. 1223–1233, 1262–1263 (**Pl. 6:8–11,13**).
18. *Bronze conical tin stud with two holes*, 9 pcs. Size: \varnothing 1.6–2.1 cm. Inv. No. 1242–1250 (**Pl. 6:14–15**).
19. *Bronze tin stud with two holes*, 3 pcs. Size: \varnothing 1.5–1.8 cm. Inv. No. 1251–1253 (**Pl. 6:16**).
20. *Bronze conical tin stud with two holes*, 8 pcs. Size: \varnothing 1.6–2.1 cm. Inv. No. 1254–1261 (**Pl. 6:12**).
21. *Bronze tin stud with four holes*, damaged. Size: \varnothing 2.7 cm. Inv. No. 1264.
22. *Bronze conical tin stud with two holes*, 3 pcs. Size: \varnothing 1.6–2.1 cm. Inv. No. 1265–1266, 1268.

Other finds: Bronze artefacts – rings, spiral piece of jewellery, pendants, spiral tubes, unclassifiable fragments.

Literature: Salaš 2005, 282–284, tab. 40:114,116,118,129–130, 209,226,243,245,247–248,254,257,262,270,272.

Deposition: Municipal Museum and Gallery in Holešov.

29. Horní Němčí – “Horní kopec” (Uherské Hradiště District)

Datation: B C2 – Ha A1

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2015, the finder discovered a hoard of items numbering 31 pcs, which he handed over to the museum in Uherské Hradiště. Local archaeologists then conducted a search (Chrástek – Bartík 2016, 206).

Finds related to horse:

1. *Bronze tin stud with two holes*, 22 pcs. Size: \varnothing 3.5–4.2 cm. Inv. No. A255370–A255391 (**Pl. 6:17**).

4. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 4 ks. Rozměry: \varnothing 1,3–2 cm. Inv. č. 1103–1106.

5. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, vložená do pukličky inv. č. 1258. Rozměry: \varnothing 2,1 cm. Inv. č. 1107.

6. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 1,3–1,7 cm. Inv. č. 1108–1109 (**Pl. 6:4–5**).

7. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 6 ks, poškozená. Rozměry: \varnothing 1,5–2 cm. Inv. č. 1110–1112, 1114–1116.

8. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 36 ks. Rozměry: \varnothing 1,3–2 cm. Inv. č. 1113, 1117–1152.

9. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 4 ks. Rozměry: \varnothing 1,4–1,9 cm. Inv. č. 1153, 1158–1160.

10. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 5 ks. Rozměry: \varnothing 1,5–2,1 cm. Inv. č. 1154–1157, 1164.

11. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 1,5–1,9 cm. Inv. č. 1161, 1165.

12. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 30 ks. Rozměry: \varnothing 1,3–1,8 cm. Inv. č. 1162–1163, 1166–1172, 1174–1177, 1179–1181, 1183–1186, 1188, 1192–1194, 1196–1200.

13. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 12 ks + fragmenty. Rozměry: \varnothing 1,4–1,9 cm. Inv. č. 1153, 1158–1160, 1173, 1178, 1182, 1187, 1190–1191, 1195.

14. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: \varnothing 1,8 cm. Inv. č. 1189 (**Pl. 6:6**).

15. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 21 ks. Rozměry: \varnothing 1,3–2,2 cm. Inv. č. 1201–1221 (**Pl. 6:7**).

16. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 5 ks. Rozměry: \varnothing 1,5–2 cm. Inv. č. 1222, 1238–1241.

17. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 13 ks. Rozměry: \varnothing 1,6–2,1 cm. Inv. č. 1223–1233, 1262–1263 (**Pl. 6:8–11,13**).

18. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 9 ks. Rozměry: \varnothing 1,6–2,1 cm. Inv. č. 1242–1250 (**Pl. 6:14–15**).

19. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 3 ks. Rozměry: \varnothing 1,5–1,8 cm. Inv. č. 1251–1253 (**Pl. 6:16**).

20. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 8 ks. Rozměry: \varnothing 1,6–2,1 cm. Inv. č. 1254–1261 (**Pl. 6:12**).

21. *Bronzová plechová puklička se čtyřmi otvory*, poškozená. Rozměry: \varnothing 2,7 cm. Inv. č. 1264.

22. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma otvory*, 3 ks. Rozměry: \varnothing 1,6–2,1 cm. Inv. č. 1265–1266, 1268.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – prsteny, spirálovitý šperk, závěsky, spirálovité trubičky, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: Salaš 2005, 282–284, tab. 40:114,116,118,129–130, 209,226,243,245,247–248,254,257,262,270,272.

Uložení: Městské muzeum a galerie v Holešově.

29. Horní Němčí – „Horní kopec“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: B C2 – Ha A1

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2015 objevil nálezce depot předmětů čítající 31 ks, který předal do muzea v Uherském Hradišti.

Místní archeologové pak provedli dohledávku

(Chrástek – Bartík 2016, 206).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 22 ks. Rozměry: \varnothing 3,5–4,2 cm. Inv. č. A255370–A255391 (**Pl. 6:17**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, spears, arrows, rosette-like pendants.

Literature: *Chrástek – Bartík 2016*, 206–207, obr. 3.

Deposition: Slovak Museum in Uherské Hradiště.

30. Hradčany 2 (Přerov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2013, employees of the Comenius Museum in Přerov discovered a hoard numbering more than 300 pcs of bronze and gold items. The hoard was distributed in the topsoil and searched continuously; the exact location of the finding has not yet been published (*Schenk 2014*).

Finds related to horse:

1. *Bronze tin stud with two holes*, ca 300 pcs. Size: undetermined. Unlisted (*Pl. 6:18–19*).

Other finds: Bronze artefacts – axes, pins, circular jewellery, hatchet; coiled gold wires.

Literature: Unpublished.

Deposition: Comenius Museum in Přerov.

31. Hradec nad Svitavou (Svitavy District)

Datation: Ha B3–C1a

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Within organized metal-detector prospecting by the Institute of Archaeological Heritage Brno and the Moravian Museum, which has taken place from 2006, many artefacts and new localities have been found. In 2010 it was possible to acquire part of a bronze cheek-piece in Hradec nad Svitavou.

Finds related to horse:

1. *Bronze mushroom-like cheek-piece with knob-like protrusions*, fragment, 2 preserved circular holes. Size: l. 8 cm, ø of the mushroom-like ending 1.8 cm, w. of the holes 2 cm, ø bar 1 cm, h. of the knob-like protrusions 0.8 cm. Acq. No. Pa 12/2010 (*Pl. 6:20*).

Other finds: –.

Literature: Čížmář – Čížmářová – Kejzlar 2011, 86, obr. 2:2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Hradisko – see 41.–42. Kroměříž-Hradisko

32. Hrubčice H4 – „Podlučí“ (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Bi-ritual grave.

Description of the find site: On Dec. 3, 1904, A. Gottwald was present at the excavation of the fourth grave in Hrubčice. It was a unique bi-ritual tomb made of cremations deposited in an urn and next to a buried crouching individual. All of the bronze items were deposited in the urn.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 3 pcs, 1 threading ring, damaged. Size: ø 3.5–4.5 cm. Unlisted (*Pl. 6:21–22*).

2. *Bronze tin stud with two holes*, 3 pcs. Unlisted.

3. *Bronze conical tin stud with 2 holes on the edge and a central hole*. Size: ø 3 cm, h. 2.4 cm. Unlisted (*Pl. 6:23*).

4. *Bronze quadratic tin stud with turned edges*, ca 90 pcs. Size: ca 0.9 × 0.6 cm. Unlisted (*Pl. 6:24–25*).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, kopí, šipky, růžicovité závěšky.

Literatura: *Chrástek – Bartík 2016*, 206–207, obr. 3.

Uložení: Slovácké muzeum v Uherském Hradišti.

30. Hradčany 2 (okr. Přerov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2013 byl pracovníky Muzea Komenského v Přerově objeven depot čítající přes 300 ks bronzových a zlatých předmětů. Depot byl rozvlečen v ornici a průběžně dohledáván, přesné místo nálezu není doposud zveřejněno (*Schenk 2014*).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, cca 300 ks. Rozměry: nezjištěny. Neevidováno (*Pl. 6:18–19*).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, jehlice, kruhový šperk, sekeromlat; svinuté zlaté drátky.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum Komenského v Přerově.

31. Hradec nad Svitavou (okr. Svitavy)

Datace: Ha B3–C1a

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V rámci organizované detektorové prospekce Ústavu archeologické památkové péče Brno a Moravského zemského muzea, která probíhá od roku 2006, bylo objeveno množství artefaktů i nových lokalit. V roce 2010 se podařilo v Hradci nad Svitavou získat část bronzové postranice.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová hřibovitá postranice udidla s knoflíkovitými výčnělky*, fragment, 2 dochované kruhové otvory. Rozměry: d. 8 cm, ø hřibovitého ukončení 1,8 cm, š. otvorů 2 cm, ø tyčinky 1 cm, v. knoflíkovitých výčnělků 0,8 cm. Přír. č. Pa 12/2010 (*Pl. 6:20*).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář – Čížmářová – Kejzlar 2011, 86, obr. 2:2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

Hradisko – viz 41.–42. Kroměříž-Hradisko

32. Hrubčice H4 – „Podlučí“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Birituální hrob.

Popis situace: Dne 3. prosince 1904 byl A. Gottwald přítomen u odkryvu čtvrtého hrubčického hrobu. Šlo o unikátní birituální hrob sestávající z kremace uložené v popelnici a vedle pohřbeného skrčeného jedince. Všechny bronzové předměty byly uloženy v popelnici.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 3 ks, 1 provlékací kroužek, poškozená. Rozměry: ø 3,5–4,5 cm. Neevidováno (*Pl. 6:21–22*).

2. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 3 ks. Neevidováno.

3. *Bronzová kónická plechová puklička se 2 otvory při okraji a centrálním otvorem*. Rozměry: ø 3 cm, v. 2,4 cm. Neevidováno (*Pl. 6:23*).

4. *Bronzová kvadratická plechová puklička s ohnutými okraji*, cca 90 ks. Rozměry: cca 0,9 × 0,6 cm. Neevidováno (*Pl. 6:24–25*).

Other finds: Bronze artefacts – pins, spectacle-like pendant, rings; ceramic inventory.

Literature: Gottwald 1905, 113, tab. 6:21–25; *idem* 1908, obr. 16–17; *idem* 1931a, 67; Parma – Stuchlík 2017, 224.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

Charvátská Nová Ves – see 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves

33. Ivančice – “Réna” (Brno-venkov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement/hoard (?).

Description of the find site: The site of Réna is among the longest known fortified settlements of the Urnfield Culture in Moravia. The first mention is already provided by V. Čapek (1885), further e.g. F. Koudelka (1888), I. L. Červinka (1896), A. Rzehak (1898) or J. Skutil (1941), later M. Čížmář and S. Stuchlík (1971). Of contemporary researchers the problem is dealt with in the long term by M. Salaš (2018). The finds shown below come from amateur researches. M. Salaš was sent two wholes anonymously: the first from Austria contained 81 pcs (items 2, 4–5), the second from Uherské Hradiště numbered 60 pcs (items 1, 3, 6).

Finds related to horse:

1. *Bronze layered profiled tutuli-like knob*, 1 threading ring. Size: \varnothing 1.5 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 6:26**).
2. *Bronze phalera undecorated*, heavily deformed, 1 threading ring. Size: \varnothing originally ca 4 cm, h. ca 1.3 cm. Unlisted (**Pl. 6:27**).
3. *Bronze phalera decorated with facets*, 1 threading ring. Size: \varnothing 5.5 cm, h. 1.3 cm. Unlisted (**Pl. 6:33**).
4. *Bronze tin stud with two holes undecorated*. Size: \varnothing 1.3 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 6:29**).
5. *Bronze tin quadratic application/stud with horns*, 2 pcs. Size: 0.8×0.7 and 0.7×0.6 cm. Unlisted (**Pl. 6:28,30**).
6. *Bronze tin stud with two holes undecorated*, 2 pcs. Size: \varnothing 2.1 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 6:31–32**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, sickles, hook, daggers, tips of spears, headband, ring jewellery, pins, fibulae, pendants, undetermined piece of jewellery, belt sheets, collets, typologically unclassifiable fragments and artefacts, casts, production waste.

Literature: Salaš 2018, 227–228, 232, tab. 22:32–34, 23A:57, 23B:42–45.

Deposition: Moravian Museum Brno.

34. Ivančice 3 – “Réna” (Brno-venkov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: See 33. Ivančice – “Réna” (Brno-venkov District). With the hoard Ivančice 3, discovered already in 1856 when cutting the forest, its composition is not entirely clear (Rzehak 1898, 70), and neither is its chronological categorization.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 5.3 cm. Inv. No. 60681 (**Pl. 6:34**).

Other finds: Bronze artefacts – razor, pins, hatchet, spears.

Literature: Salaš 2005, 345–346; *idem* 2018, 25, obr. 14:2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, brýlovitý závěsek, prsteny; keramický inventář.

Literatura: Gottwald 1905, 113, tab. 6:21–25; *týž* 1908, obr. 16–17; *týž* 1931a, 67; Parma – Stuchlík 2017, 224.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

Charvátská Nová Ves – viz 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves

33. Ivančice – „Réna“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště/depot (?).

Popis situace: Lokalita Réna patří mezi nejdéle známá hradiště popelnicových polí na Moravě. První zmínky uvádí již V. Čapek (1885), dále např. F. Koudelka (1888), I. L. Červinka (1896), A. Rzehak (1898) nebo J. Skutil (1941), později M. Čížmář a S. Stuchlík (1971). Ze současných badatelů se problematikou dlouhodobě zabývá M. Salaš (2018). Nálezy uvedené níže pocházejí z amatérských výzkumů. M. Salašovi byly anonymně zaslány dva celky: první z Rakouska obsahoval 81 ks (položka 2, 4–5), druhý z Uherského Hradiště čítal 60 ks (položka 1, 3, 6).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing 1,5 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 6:26**).
2. *Bronzová faléra nezdobená*, silně deformovaná, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing původně cca 4 cm, v. cca 1,3 cm. Neevidováno (**Pl. 6:27**).
3. *Bronzová faléra zdobená fasetami*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing 5,5 cm, v. 1,3 cm. Neevidováno (**Pl. 6:33**).
4. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory nezdobená*. Rozměry: \varnothing 1,3 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 6:29**).
5. *Bronzová plechová kvadratická aplikace/puklička s rohy*, 2 ks. Rozměry: $0,8 \times 0,7$ a $0,7 \times 0,6$ cm. Neevidováno (**Pl. 6:28,30**).
6. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory nezdobená*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 2,1 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 6:31–32**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, dláta, srpy, hák, dýky, hroty kopí, čelenka, kruhový šperk, jehlice, spony, závěsky, neurčený šperk, opaskové plechy, objímky, typologicky neklasifikovatelné zlomky a artefakty, slitky, výrobní odpad.

Literatura: Salaš 2018, 227–228, 232, tab. 22:32–34, 23A:57, 23B:42–45.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

34. Ivančice 3 – „Réna“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Viz 33. Ivančice – „Réna“ (okr. Brno-venkov).

U depotu Ivančice 3, objeveného již v roce 1856 při kácení lesa, není zcela jasné jeho složení (Rzehak 1898, 70), a tudíž ani chronologické zařazení.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing 5,3 cm. Inv. č. 60681 (**Pl. 6:34**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – břitva, jehlice, sekera, kopí.

Literatura: Salaš 2005, 345–346; *týž* 2018, 25, obr. 14:2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

35. Ivančice 4 – “Réna” (Brno-venkov District)

Datation: B D/Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: See 33. Ivančice – “Réna” (Brno-venkov District). The hoard Ivančice 5, numbering 395 pcs, was discovered between 2005–2006, it was acquired for the museum in 2007. The find was made about 200 m northwest of the inner wall in the southeast part of the fortified settlement (Salaš 2018, 26).

Finds related to horse:

1. *Bronze rod-like cheek-piece*, fragment of the end part, circular cross-section. Size: l. 2.4 cm, \emptyset 1.5 cm, hole 2×1.5 cm. Inv. No. 182499 (PL 6:35).
2. *Bronze layered profiled tutuli-like knob*, 1 threading ring. Size: \emptyset 2.2 cm, h. 1.3 cm. Inv. No. 182496 (PL 6:36).
3. *Bronze layered profiled tutuli-like knob*, 1 threading ring. Size: \emptyset 2.1 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 182497 (PL 6:37).
4. *Bronze layered profiled tutuli-like knob*, 1 threading ring chipped. Size: \emptyset 2.3 cm, h. 1.8 cm. Inv. No. 182498 (PL 6:38).
5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \emptyset 4.3 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. 182502 (PL 6:39).
6. *Bronze phalera flat undecorated*, 1 threading ring, 1 hole caused by not being filled completely. Size: \emptyset 6.3 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 182503 (PL 6:40).
7. *Bronze phalera decorated with a facet*, 1 threading ring. Size: \emptyset 5.4 cm, h. 1.2 cm. Inv. No. 182504 (PL 6:41).
8. *Bronze cast phalera with a spike*, 2 pcs. Size: \emptyset 1.8–1.9 cm, h. 0.3 cm. Inv. No. 182488–182489 (PL 6:42–43).
9. *Bronze cast phalera with two spikes bent against each other, serving as a threading ring*. Size: \emptyset 2.6 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. 182491 (PL 7:55).
10. *Bronze tin stud with two holes undecorated*, 6 pcs. Size: \emptyset 1.9–2.9 cm, h. 0.4–0.8 cm. Inv. No. 182405–182408, 182410–182411, 182413–182415 (PL 6:45–47, 49, 55–56, 58–59, 7:13).
11. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves*, 3 pcs. Size: \emptyset 1.4–1.9 cm, h. 0.2–0.6 cm. Inv. No. 182409, 182412, 182432 (PL 6:48, 57, 7:24).
12. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming motifs of arcades*, 3 pcs. Size: \emptyset 1.6–1.7 cm, h. 0.5–0.6 cm. Inv. No. 182416–182417, 182419 (PL 6:65, 7:14–15).
13. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming motifs of volute-like bundle*. Size: \emptyset 1.6 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 182418 (PL 7:16).
14. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming motifs of Andrew’s crosses and doubled direct lines*. Size: \emptyset 1.7 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 182420 (PL 6:66).
15. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming a zigzag in a double line*. Size: \emptyset 1.7 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 182421 (PL 6:67).
16. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming motifs of arcades in a double line*, 4 pcs. Size: \emptyset 1.6–1.7 cm, h. 0.5–0.6 cm. Inv. No. 182422–182426, 182430–182431 (PL 6:68, 74, 7:22–23).
17. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming motifs of arcades in a double line and a lattice in a simple line*. Size: \emptyset 1.6 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 182423 (PL 6:69, 71).
18. *Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves*. Size: \emptyset 1.5 cm, h. 0.3 cm. Inv. No. 182424 (PL 6:70).

35. Ivančice 4 – „Réna“ (okr. Brno-venkov)

Date: B D/Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Viz 33. Ivančice – „Réna“ (okr. Brno-venkov). Depot Ivančice 5, čítající 395 ks, byl objeven někdy v letech 2005–2006, pro muzeum se jej podařilo získat v roce 2007. Nález byl učiněn asi 200 m severozápadně od vnitřního valu v jihovýchodní části hradiště (Salaš 2018, 26).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová tyčinkovitá postranice udidla*, fragment koncové části, kruhový průřez. Rozměry: d. 2,4 cm, \emptyset 1,5 cm, otvor $2 \times 1,5$ cm. Inv. č. 182499 (PL 6:35).
2. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \emptyset 2,2 cm, v. 1,3 cm. Inv. č. 182496 (PL 6:36).
3. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \emptyset 2,1 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 182497 (PL 6:37).
4. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 1 provlékačí kroužek odlomený. Rozměry: \emptyset 2,3 cm, v. 1,8 cm. Inv. č. 182498 (PL 6:38).
5. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \emptyset 4,3 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. 182502 (PL 6:39).
6. *Bronzová faléra plochá nezdobená*, 1 provlékačí kroužek, 1 otvor způsobený nedolitím. Rozměry: \emptyset 6,3 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 182503 (PL 6:40).
7. *Bronzová faléra zdobená fasetou*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \emptyset 5,4 cm, v. 1,2 cm. Inv. č. 182504 (PL 6:41).
8. *Bronzová litá falérka s trnem*, 2 ks. Rozměry: \emptyset 1,8–1,9 cm, v. 0,3 cm. Inv. č. 182488–182489 (PL 6:42–43).
9. *Bronzová litá falérka se dvěma trny ohnutými proti sobě, sloužícími jako provlékačí kroužek*. Rozměry: \emptyset 2,6 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. 182491 (PL 7:55).
10. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory nezdobená*, 6 ks. Rozměry: \emptyset 1,9–2,9 cm, v. 0,4–0,8 cm. Inv. č. 182405–182408, 182410–182411, 182413–182415 (PL 6:45–47, 49, 55–56, 58–59, 7:13).
11. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami*, 3 ks. Rozměry: \emptyset 1,4–1,9 cm, v. 0,2–0,6 cm. Inv. č. 182409, 182412, 182432 (PL 6:48, 57, 7:24).
12. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami tvořícími motiv arkád*, 3 ks. Rozměry: \emptyset 1,6–1,7 cm, v. 0,5–0,6 cm. Inv. č. 182416–182417, 182419 (PL 6:65, 7:14–15).
13. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami tvořícími motiv volutového svazku*. Rozměry: \emptyset 1,6 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 182418 (PL 7:16).
14. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami tvořícími motiv ondrějských křížů a zdvojených přímých linií*. Rozměry: \emptyset 1,7 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 182420 (PL 6:66).
15. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami tvořícími klikatku v dvojitě linii*. Rozměry: \emptyset 1,7 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 182421 (PL 6:67).
16. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami tvořícími motiv arkád v dvojitě linii*, 4 ks. Rozměry: \emptyset 1,6–1,7 cm, v. 0,5–0,6 cm. Inv. č. 182422–182426, 182430–182431 (PL 6:68, 74, 7:22–23).
17. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami tvořícími motiv arkád v dvojitě linii a mřížkou v jednoduché linii*. Rozměry: \emptyset 1,6 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 182423 (PL 6:69, 71).
18. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vyběhými rýžkami*. Rozměry: \emptyset 1,5 cm, v. 0,3 cm. Inv. č. 182424 (PL 6:70).

19. Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves. Size: ø 1.6 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 182427 (**Pl. 6:72**).
20. Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves assembled in double to triple lines into arcade-like motifs and triple lines forming a lattice motif. Size: ø 1.4 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. 182428 (**Pl. 6:73**).
21. Bronze tin stud with two holes decorated with small wrought grooves forming a tendril element in a double line. Size: ø 1.6 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 182429 (**Pl. 6:75**).
22. Bronze tin stud with two holes undecorated, 48 pcs. Size: ø 1.1–1.6 cm, h. 0.3–0.5 cm. Inv. No. 182433, 182439, 182441–182442, 182444, 182446–182487 (**Pl. 6:50–54,60–64, 7:1–12,17–20,25,31–32,34,36–54**).
23. Bronze quadratic tin stud with two holes decorated with wrought grooves, 7 pcs. Size: ø 1.2–1.6 cm, h. 0.3–0.5 cm. Inv. No. 182434, 182436–182438, 182440, 182443, 182445 (**Pl. 7:21,26,28–30,33,35**).
24. Bronze tin stud with two holes decorated with wrought grooves composed into a lattice and bordered with a double line. Size: ø 1.3 cm, h. 0.3 cm. Inv. No. 182435 (**Pl. 7:27**).
25. Bronze tin stud with two hooks. Size: ø 1.2 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 182490 (**Pl. 6:44**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, awls, sickles, hacksaw, pickaxe, daggers, swords, tips of spears, arrows, armour, a headband, ring jewellery, rings/hair decorations, a small chain, a bead, pins, fibulae, pendants, spiral tubes, razors, tweezers, circles, spiral rosette, belt sheets, sheet-metal fragments, studs, rods, wires, sheet-metal belts, tubes, typologically unclassifiable artefacts, casts. *Literature:* *Salaš 2018*, 165–172, tab. 5:191–204, 6:205–280,285. *Deposition:* Moravian Museum Brno.

36. Ivančice 6 – „Réna“ (Brno-venkov District)

Datation: B D/Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture. *Finding context:* Hoard.

Description of the find site: See 33. Ivančice – „Réna“ (Brno-venkov District). The hoard Ivančice 6, numbering 627 pcs, was discovered by a metal detector in 2010 and was made over to the collections at the Chateau in Rosice (No. of the collection RS05054) in 2011 (*Salaš 2018*, 27).

Finds related to horse:

1. Bronze cast knob-like looped strap with an open cross-threading circle. Size: ø 1.9 cm, h. 1.1 cm. Unlisted (**Pl. 7:56**).
2. Bronze knob undecorated, 1 threading ring. Size: ø 3 cm, h. 2.1 cm. Unlisted (**Pl. 7:59**).
3. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 5 cm, h. 0.7 cm. Unlisted (**Pl. 7:57**).
4. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 5.2 cm, h. 0.9 cm. Unlisted (**Pl. 7:58**).
5. Bronze phalera decorated with a chamfered groove at the periphery, 1 threading ring. Size: ø 8.3 cm, h. 0.9 cm. Unlisted (**Pl. 7:61**).
6. Bronze phalera decorated with a chamfered groove at the periphery and a central point, 1 threading ring. Size: ø 6.7 cm, h. 1.3 cm. Unlisted (**Pl. 7:62**).
7. Bronze tin stud with two holes undecorated, 48 pcs. Size: ø 1.5–1.9 cm, h. 0.5–0.8 cm. Unlisted (**Pl. 7:63–112**).
8. Bronze tin stud with two holes undecorated. Size: ø 3.3 cm, h. 0.6 cm. Unlisted (**Pl. 7:113**).
9. Bronze quadratic tin stud with three holes undecorated. Size: ø 1.6 cm, h. 2.6 cm. Unlisted (**Pl. 7:112**).

19. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vybiřenými rýžkami. Rozměry: ø 1,6 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 182427 (**Pl. 6:72**).
20. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vybiřenými rýžkami sestavenými v dvojité až trojitě linii do arkádovitých motivů a trojitou linií tvořící mřížkový motiv. Rozměry: ø 1,4 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. 182428 (**Pl. 6:73**).
21. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená drobnými vybiřenými rýžkami tvořícími úponkovitý prvek v dvojité linii. Rozměry: ø 1,6 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 182429 (**Pl. 6:75**).
22. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory nezdobená, 48 ks. Rozměry: ø 1,1–1,6 cm, v. 0,3–0,5 cm. Inv. č. 182433, 182439, 182441–182442, 182444, 182446–182487 (**Pl. 6:50–54,60–64, 7:1–12,17–20,25,31–32,34,36–54**).
23. Bronzová kvadratická plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiřenými rýžkami, 7 ks. Rozměry: ø 1,2–1,6 cm, v. 0,3–0,5 cm. Inv. č. 182434, 182436–182438, 182440, 182443, 182445 (**Pl. 7:21,26,28–30,33,35**).
24. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiřenými rýžkami sestavenými do mřížky a lemovaná dvojitou linií. Rozměry: ø 1,3 cm, v. 0,3 cm. Inv. č. 182435 (**Pl. 7:27**).
25. Bronzová plechová puklička se dvěma háčky. Rozměry: ø 1,2 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 182490 (**Pl. 6:44**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, dláta, šídla, srpy, pilka, špičák, dýky, meče, hroty kopí, šipky, pancíř, čelenka, kruhový šperk, prsteny/vlasové ozdoby, řetězok, korálek, jehlice, spony, závěsky, spirálovité trubičky, břitvy, pinzety, kroužky, spirálovité růžice, opaskové plechy, plechové zlomky, cvočky, tyčinky, dráty, plechové pásy, trubičky, typologicky neklasifikovatelné artefakty, slitky. *Literatura:* *Salaš 2018*, 165–172, tab. 5:191–204, 6:205–280,285. *Uložení:* Moravské zemské muzeum Brno.

36. Ivančice 6 – „Réna“ (okr. Brno-venkov)

Datace: B D/Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelníkových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Viz 33. Ivančice – „Réna“ (okr. Brno-venkov). Depot Ivančice 6, čítající 627 ks, byl objeven detektorem kovů v roce 2010, předán do sbírek zámku v Rosicích (č. sbírky RS05054) byl v roce 2011 (*Salaš 2018*, 27).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová litá knoflíkovitá průvléčka s otevřeným křížovým provlékacím kruhem. Rozměry: ø 1,9 cm, v. 1,1 cm. Neevidováno (**Pl. 7:56**).
2. Bronzový knoflík nezdobený, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 3 cm, v. 2,1 cm. Neevidováno (**Pl. 7:59**).
3. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 5 cm, v. 0,7 cm. Neevidováno (**Pl. 7:57**).
4. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 5,2 cm, v. 0,9 cm. Neevidováno (**Pl. 7:58**).
5. Bronzová faléra zdobená fasetovaným žlábkem při obvodu, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 8,3 cm, v. 0,9 cm. Neevidováno (**Pl. 7:61**).
6. Bronzová faléra zdobená fasetovaným žlábkem při obvodu a středovým hrotem, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 6,7 cm, v. 1,3 cm. Neevidováno (**Pl. 7:62**).
7. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory nezdobená, 48 ks. Rozměry: ø 1,5–1,9 cm, v. 0,5–0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 7:63–112**).
8. Bronzová plechová puklička se dvěma otvory nezdobená. Rozměry: ø 3,3 cm, v. 0,6 cm. Neevidováno (**Pl. 7:113**).
9. Bronzová kvadratická plechová puklička se třemi otvory nezdobená. Rozměry: ø 1,6 cm, v. 2,6 cm. Neevidováno (**Pl. 7:112**).

10. *Bronze rhombic tin stud with hook-like handles*. Size: ø 1.1 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 7:60**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, sickles, a tin vessel, a hook, daggers, swords, tips of spears, a hatchet, a headband, ring jewellery, rings/hair decorations, pins, fibulae, pendants, spiral tubes, belt metal endings, circles, typologically unclassifiable fragments and artefacts, casts.

Literature: *Salaš 2018*, 208–212, tab. 19:342–380, 20:381–395, 399–403.

Deposition: Collection at the Chateau in Rosice.

Jestřebí – see 95. Rájec-Jestřebí

37. *Jevíčko 2 – „Šlejšfřova studánka”* (Svitavy District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Through metal-detector prospecting organized by M. Čizmář a phalera was found in 2008.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 2.8 cm, h. 1.7 cm. Acq. No. Pa 17/2008 (**Pl. 8:1**).

Other finds: Bronze artefacts – a spear, a small axe.

Literature: Čizmář et al. 2009, 140, obr. 2:20.

Deposition: Moravian Museum Brno.

38. *Kladky (Prostějov District)*

Datation: Ha A2–B1

Cultural context: Lusatian–Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: In 2010, D. Vích found an unknown fortified settlement during a surface survey. Prospecting provided both ceramics and metal finds (Vích 2012, 233).

Finds related to horse:

1. *Bronze knob undecorated*, 1 threading ring chipped (?). Size: ø 2.1 cm, h. 0.7 cm. Unlisted (**Pl. 8:2**).

2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 3 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 8:9**).

3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 2 cm, h. 0.6 cm. Unlisted (**Pl. 8:3**).

4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring chipped (?). Size: ø 1.6 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 8:4**).

5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 1.9 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 8:5**).

6. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring chipped (?). Size: ø 1.7 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 8:6**).

7. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring (?). Size: ø 1.5 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 8:7**).

8. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 1.8 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 8:8**).

Other finds: Bronze pins; stone artefacts; ceramic inventory.

Literature: Vích 2012, 244, obr. 11:8–15.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Kladoruby – see 46. Letovice-Kladoruby

Kladoruby – viz 46. Letovice-Kladoruby

10. *Bronzová rombická plechová puklička s háčkovitými úchytkami*. Rozměry: ø 1,1 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 7:60**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, srpy, plechová nádoba, hák, dýky, meče, hroty kopí, sekeromlat, čelenka, kruhový šperk, prsteny/vlasové ozdoby, jehlice, spony, závěšky, spirálovité trubičky, pásové zápony, kroužky, typologicky neklasifikovatelné zlomky a artefakty, slitky.

Literatura: *Salaš 2018*, 208–212, tab. 19:342–380, 20:381–395, 399–403.

Uložení: Sběrka zámku v Rosicích.

Jestřebí – viz 95. Rájec-Jestřebí

37. *Jevíčko 2 – „Šlejšfřova studánka”* (okr. Svitavy)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: Detektorovou prospekci organizovanou M. Čizmářem byla v roce 2008 objevena faléra.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 2,8 cm, v. 1,7 cm. Přír. č. Pa 17/2008 (**Pl. 8:1**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kopí, sekerka.

Literatura: Čizmář et al. 2009, 140, obr. 2:20.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

38. *Kladky (okr. Prostějov)*

Datace: Ha A2–B1

Kulturní kontext: Lužická–slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: V roce 2010 se D. Víchovi při povrchovém průzkumu podařilo objevit neznámé hradiště. Prospekce přinesly jak keramiku, tak kovové nálezy (Vích 2012, 233).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový knoflík nezdobený*, 1 provlékací kroužek odlomený (?). Rozměry: ø 2,1 cm, v. 0,7 cm. Neevidováno (**Pl. 8:2**).

2. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 3 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 8:9**).

3. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 2 cm, v. 0,6 cm. Neevidováno (**Pl. 8:3**).

4. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek odlomený (?). Rozměry: ø 1,6 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 8:4**).

5. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 1,9 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 8:5**).

6. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek odlomený (?). Rozměry: ø 1,7 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 8:6**).

7. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek (?). Rozměry: ø 1,5 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 8:7**).

8. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 1,8 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 8:8**).

Ostatní nálezy: Bronzové jehlice; kamenné artefakty; keramický inventář.

Literatura: Vích 2012, 244, obr. 11:8–15.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

Kladoruby – viz 46. Letovice-Kladoruby

Kladoruby – viz 46. Letovice-Kladoruby

Kloboučky – see 16. Bučovice-Kloboučky
39. Kněždub – „Šumárník” (Hodonín District)

Datation: B C2 – Ha A1

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Finding from the feature in hilltop settlement.

Description of the find site: In 1960–1964 research of the wall took place on the top of the fortified settlement. It was determined that the wall was of Věteřov Culture origin. In the space of the hillfort, there was Middle and Late Bronze Age settlement, the Hallstatt Period was also represented. A probe was laid on the eastern side of the top, which ran through two settlement objects. Both contain Hallstatt ceramics, in feature 2 with a size of 4.9 × 5.1 m there was a metal intrusion from the Middle (phalera) and Late (knob) Bronze Age, and also a ceramic intrusion from the Early and Middle Bronze Age. However, V. Dohnal (2003, 229) did not recognize the parts of a horse harness and categorized them in the Hallstatt Period.

Finds related to horse:

1. *Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing.*

Size: ø 1.4 cm, h. 1.1 cm. Unlisted (**Pl. 8:10**).

2. *Bronze phalera undecorated.* Size: ø 2.9 cm, h. 1 cm.

Unlisted (**Pl. 8:11**).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: Dohnal 2003, 229, tab. 7:4,8.

Deposition: Museum of Southeast Moravia in Zlín.

40. Krhová – „ul. Pod Kameněm” (Vsetín District)

Datation: Ha B2–B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1960, F. Jurka raised in the garden of his home No. 203 a hoard of freely deposited bronze artefacts at a depth of ca 0.5 m. The hoard (or only part of it) was declared to the museum in Valašské Meziříčí by L. Indrák as late as in 1974.

Finds related to horse:

1. *Bronze rod-like curved cheek-piece decorated with lines and dots,* 1 oval and 2 circular threading holes, tapering to the end, circular cross-section. Size: l. 9.9 cm, w. 1.3 cm. Inv. No. AH 1619

(**Pl. 8:21**).

2. *Bronze rod-like curved cheek-piece decorated with lines and dots,* 1 oval and 2 circular threading holes, tapering to the end, slightly deformed, circular cross-section. Size: l. 10.1 cm, w. 1.2 cm. Inv. No. AH 1620 (**Pl. 8:22**).

Other finds: Bronze artefacts – ring jewellery for hands and a feet.

Literature: Čermáková 2014, 47–48, tab. 3:4, obr. 24; Dohnal 1976, 181–182, obr. 1:1–2; *idem* 1977a, 35; Kašparová – Španihel – Zajíc 2017, 142; Salaš 2005, 435, tab. 377:25–26.

Deposition: Museum of the Wallachia region in Valašské Meziříčí.

41. Kroměříž-Hradisko 1 – „Pod Hroby” (Kroměříž District)

Datation: B C

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: Hoard, numbering about 170 pcs and deposited in a vessel, was ploughed up in 1905 on the premises of the hillfort (Salaš 2005, 265).

Kloboučky – viz 16. Bučovice-Kloboučky
39. Kněždub – „Šumárník” (okr. Hodonín)

Datation: B C2 – Ha A1

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Nález z objektu z výšinného sídliště.

Popis situace: V letech 1960–1964 probíhal výzkum valu na vrcholu hradiště. Bylo zjištěno, že val je věteřovského původu. V prostoru hradiška se nacházelo i střed- a mladobronzové osídlení, dále je zastoupena doba halštatská. Na východní straně vrcholu byla položena sonda, která prořezala dva sídlištní objekty. Oba obsahují halštatskou keramiku, v objektu 2 o velikosti 4,9 × 5,1 m se nacházely kovové intruze ze střední (faléra) a mladší (knoflík) doby bronzové, dále keramické intruze ze starší a střední doby bronzové. Součástí koňského postroje však V. Dohnal (2003, 229) nerozpoznal a zařadil je do doby halštatské.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním.*

Rozměry: ø 1,4 cm, v. 1,1 cm. Neevidováno (**Pl. 8:10**).

2. *Bronzová falérka nezdobená.* Rozměry: ø 2,9 cm, v. 1 cm.

Neevidováno (**Pl. 8:11**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: Dohnal 2003, 229, tab. 7:4,8.

Uložení: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

40. Krhová – „ul. Pod Kameněm” (okr. Vsetín)

Datation: Ha B2–B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1960 vyzvedl F. Jurka na zahradě svého domu č. 203 depot volně uložených bronzových artefaktů v hloubce cca 0,5 m. Depot (či pouze jeho část) byl ohlášen teprve v roce 1974 muzeu ve Valašském Meziříčí L. Indrákem.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová tyčinkovitá zahnutá postranice zdobená rýžkami a tečkami,* 1 oválný a 2 kruhové provlékací otvory, na konci zužující se do špičky, kruhový průřez. Rozměry: d. 9,9 cm, š. 1,3 cm.

Inv. č. AH 1619 (**Pl. 8:21**).

2. *Bronzová tyčinkovitá zahnutá postranice zdobená rýžkami a tečkami,* 1 oválný a 2 kruhové provlékací otvory, na konci zužující se do špičky, mírně deformovaná, kruhový průřez. Rozměry: d. 10,1 cm, š. 1,2 cm. Inv. č. AH 1620 (**Pl. 8:22**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kruhový šperk rukou a nohou.

Literatura: Čermáková 2014, 47–48, tab. 3:4, obr. 24; Dohnal 1976, 181–182, obr. 1:1–2; *týž* 1977a, 35; Kašparová – Španihel – Zajíc 2017, 142; Salaš 2005, 435, tab. 377:25–26.

Uložení: Muzeum regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí.

41. Kroměříž-Hradisko 1 – „Pod Hroby” (okr. Kroměříž)

Datation: B C

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Depot, čítající asi 170 ks a uložený v nádobě, byl vyorán v roce 1905 v prostoru hradiška (Salaš 2005, 265).

Finds related to horse:

1. *Bronze cast four-shouldered phalera*, 1 threading ring. Size: h. 0.8 cm, w. 3 cm, l. 3.5 cm. Inv. No. 57525 (**Pl. 8:12**).
2. *Bronze phalera decorated with a facet*, 1 threading ring, 4 pcs. Size: ø 2.5–3.3 cm, h. 0.8–1 cm. Inv. No. 57532–57535 (**Pl. 8:13–14,16–17**).
3. *Bronze phalera with a conical spike and two ribs on the lower side*. Size: ø 2 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. 57529 (**Pl. 8:18**).
4. *Bronze tin shield boss with a central hole decorated with two smooth concentric ribs*. Size: ø 4 cm. Inv. No. 57539 (**Pl. 8:19**).
5. *Bronze tin stud with two holes*. Size: ø 1.8 cm. Inv. No. 57528 (**Pl. 8:20**).
6. *Bronze cast conical stud with two holes*. Size: ø 2.4 cm, h. 2.7 cm. Inv. No. 57527 (**Pl. 8:15**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, sickles, a hook, daggers, spears, arrows, a collet, ring jewellery, rings, hairrings, a bead, pins, pendants, casts, production waste, a spiral rosette, rods, tubes, spirals, other artefacts; ceramic inventory.

Literature: Bláha 1975; Červinka 1911, 29–30; idem 1939, 4, 50; Salaš 2005, 270, tab. 14:150–152, 15:153,157–160,163.

Deposition: Moravian Museum Brno.

42. Kroměříž-Hradisko 2 – “Pod Hroby” (Kroměříž District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In the 1980s, bronze artefacts were repeatedly brought to the surface by ploughing; they were observed by D. Kolbinger. In 1989, S. Stuchlík and A. Štrof raised during an area research 52 pcs of bronze and copper items (*Stuchlík – Štrof – Kolbinger 1989*), in 1990, other five pieces were found by a metal detector, but the hoard is likely incomplete (*Salaš 2005*, 343).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera with a navel-like protrusion*, 1 threading ring. Size: ø 4.5 cm, h. 1 cm. Inv. No. 5/89 (**Pl. 8:23**).
2. *Bronze tin phalera (?) decorated with four rows of wrought arches*, fragment. Size: w. 5.6 cm, l. 10.4 cm. Inv. No. 5/89 (**Pl. 8:24**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, sickles, daggers, spears, hatchets, neck gaiters, pins, pendants, razors, ring jewellery, undeterminable fragments, casts.

Literature: Salaš 2005, 344, tab. 175:42, 176A:43; *Stuchlík – Štrof – Kolbinger 1989*, obr. 13:8.

Deposition: Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences Brno.

Křenůvky – see 69. Myslejovice-Křenůvky

43. Křtiny (Blansko District)

Datation: Ha B2–B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Using detector survey, A. Štrof found a cheek-piece; the closer find circumstances are not known.

Finds related to horse:

1. *Bronze mushroom-like cheek-piece*, 3 circular holes. Size: ø of the mushroom-like ending 4 cm, ø of the flat-like ending 2.5 cm, ø of the rods 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 8:28**).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová litá čtyřramenná faléra*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: v. 0,8 cm, š. 3 cm, d. 3,5 cm. Inv. č. 57525 (**Pl. 8:12**).
2. *Bronzová faléra zdobená fasetou*, 1 provlékací kroužek, 4 ks. Rozměry: ø 2,5–3,3 cm, v. 0,8–1 cm. Inv. č. 57532–57535 (**Pl. 8:13–14,16–17**).
3. *Bronzová faléra s kuželovitým trnem a dvěma žebírky na spodní straně*. Rozměry: ø 2 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. 57529 (**Pl. 8:18**).
4. *Bronzová plechová puklice se středovým otvorem zdobená dvěma hladkými soustřednými žebry*. Rozměry: ø 4 cm. Inv. č. 57539 (**Pl. 8:19**).
5. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: ø 1,8 cm. Inv. č. 57528 (**Pl. 8:20**).
6. *Bronzová litá kuželovitá puklička se dvěma otvory*. Rozměry: ø 2,4 cm, v. 2,7 cm. Inv. č. 57527 (**Pl. 8:15**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, dláta, srpy, háček, dýky, kopí, šipky, nákrčník, kruhový šperk, prsteny, záušnice, korálek, jehlice, závěšky, slitky, výrobní odpad, spirálovité růžice, tyčinky, trubičky, spirálky, jiné artefakty; keramický inventář.

Literatura: Bláha 1975; Červinka 1911, 29–30; týž 1939, 4, 50; Salaš 2005, 270, tab. 14:150–152, 15:153,157–160,163.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

42. Kroměříž-Hradisko 2 – „Pod Hroby“ (okr. Kroměříž)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V 80. letech 20. století byly orbou opakovaně vynášeny na povrch bronzové artefakty, sledoval je D. Kolbinger. V roce 1989 S. Stuchlík a A. Štrof vyzvedli při plošném výzkumu 52 ks bronzových a měděných předmětů (*Stuchlík – Štrof – Kolbinger 1989*), v roce 1990 detektorem kovů potom dalších 5 ks. Depot je však pravděpodobně neúplný (*Salaš 2005*, 343).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra s pupíkovitým výčnělkem*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 4,5 cm, v. 1 cm. Inv. č. 5/89 (**Pl. 8:23**).
2. *Bronzová plechová faléra (?) zdobená čtyřmi řadami vybižených oblouků*, fragment. Rozměry: š. 5,6 cm, d. 10,4 cm. Inv. č. 5/89 (**Pl. 8:24**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, dláta, srpy, dýky, kopí, sekeromlaty, nákrčníky, jehlice, závěšky, britvy, kruhový šperk, neurčitelné fragmenty, slitky.

Literatura: Salaš 2005, 344, tab. 175:42, 176A:43; *Stuchlík – Štrof – Kolbinger 1989*, obr. 13:8.

Uložení: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.

Křenůvky – viz 69. Myslejovice-Křenůvky

43. Křtiny (okr. Blansko)

Datace: Ha B2–B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Z detektorového průzkumu získal A. Štrof postranici udidla, bližší nálezové okolnosti nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová hřibovitá postranice udidla*, 3 kruhové otvory. Rozměry: ø hřibovitého ukončení 4 cm, ø ploškovitého zakončení 2,5 cm, ø tyčinky 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 8:28**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of the Blansko Region in Blansko.

44. Kuřim – “Za sv. Janem” (Brno-venkov District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: Southeast of the municipality on the route from the St. Jan Chapel to the wayside shrine, F. Němeček found a hoard deposited in a ceramic vessel in 1918 (Salaš 2005, 438).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, deformed.

Size: ø 9.4 cm, h. 1.1 cm. Inv. No. 57266 (Pl. 8:27).

Other finds: Bronze artefacts – axes, sickles, spears, neck gaiters, ring jewellery.

Literature: Červinka 1939, 104; Podborský 1970a, 28, Taf. 2:14;

Salaš 2005, 440, tab. 392:45.

Deposition: Moravian Museum Brno.

45. Lanžhot – “Louky u lesa” (Břeclav District)

Datation: B D – Ha B

Cultural context: Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: A phalera was discovered in 2012 by prospecting with a metal detector. It was handed over to P. Dresler.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, chipped threading ring, perforation in the centre. Size: h. 0.5 cm, ø 2 cm. Inv. No. A-16771

(Pl. 8:25).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Pohansko u Břeclavi, base of the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.

46. Letovice-Kladoruby 1 (Blansko District)

Datation: Ha A–B

Cultural context: Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2012, a hoard was discovered with 5 pcs of artefacts on an area of roughly 2 × 1 m, but it is possible that it was dispersed by post-deposition processes (Malach – Štrof – Hložek 2016, 31). The precise localization has not been published.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 7 cm, h. 1 cm. Inv. No. A49604 (Pl. 8:26).

Other finds: Bronze artefacts – ring jewellery, a circle, a pendant in the shape of a wheel.

Literature: Malach – Štrof – Hložek 2016, 32, obr. 20:5.

Deposition: Museum of the Boskovice Region in Boskovice.

47. Loštice-Žádlovice – “Za Zámkem” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A2

Cultural context: Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard in the settlement.

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nепublikováno.

Uložení: Muzeum Blanenska v Blansku.

44. Kuřim – „Za sv. Janem“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Jihovýchodně od obce u cesty od kaple sv. Jana k božím mukám nalezl v roce 1918 F. Němeček depot uložený v keramické nádobě (Salaš 2005, 438).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek, deformovaná.

Rozměry: ø 9,4 cm, v. 1,1 cm. Inv. č. 57266 (Pl. 8:27).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, srpy, kopí, nákrčníky, kruhový šperk.

Literatura: Červinka 1939, 104; Podborský 1970a, 28, Taf. 2:14;

Salaš 2005, 440, tab. 392:45.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

45. Lanžhot – „Louky u lesa“ (okr. Břeclav)

Datace: B D – Ha B

Kulturní kontext: Kultura středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Prospekci detektorem kovů byla v roce 2012 objevena falérka. Předána byla P. Dreslerovi.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, odlomený provlékací kroužek, perforace uprostřed. Rozměry: v. 0,5 cm, ø 2 cm. Inv. č. A-16771

(Pl. 8:25).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nепublikováno.

Uložení: Pohansko u Břeclavi, základna Ústavu archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno.

46. Letovice-Kladoruby 1 (okr. Blansko)

Datace: Ha A–B

Kulturní kontext: Kultura středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2012 byl objeven depot 5 ks artefaktů na ploše zhruba 2 × 1 m, je ale možné, že byl rozptýlen postdepozičními procesy (Malach – Štrof – Hložek 2016, 31). Přesná lokalizace není uveřejněna.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 7 cm, v. 1 cm. Inv. č. A49604 (Pl. 8:26).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kruhový šperk, kroužek, závěsek ve tvaru kola.

Literatura: Malach – Štrof – Hložek 2016, 32, obr. 20:5.

Uložení: Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích.

47. Loštice-Žádlovice – „Za Zámkem“ (okr. Šumperk)

Datace: B D – Ha A2

Kulturní kontext: Kultura lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot na sídlišti.

Description of the find site: The site has been known since the 1950s when prospecting was done here by V. Kapl. In the 1990s, K. Faltýnek joined V. Kapl. Further researches have already been conducted using metal detectors, J. Plaňava turned in the items and along with J. Halama from the Šumperk Museum and other searchers he performed prospecting regularly after ploughing. In total, almost 100 pcs of metal artefacts have been found which likely comprise one or more ploughed-up hoards (Halama 2014).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 3 cm. Inv. No. A85322 (Pl. 9:1).
2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 3.4 cm. Inv. No. A85321 (Pl. 9:2).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 1.8 cm. Inv. No. A86578 (Pl. 9:3).
4. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*. Size: \varnothing 4.7 cm. Inv. No. A85317 (Pl. 9:4).
5. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*. Size: \varnothing 4.6 cm. Inv. No. A85315 (Pl. 9:5).
6. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*. Size: \varnothing 4.6 cm. Inv. No. A85316 (Pl. 9:6).
7. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*. Size: \varnothing 4.6 cm. Inv. No. A85318 (Pl. 9:7).
8. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*. Size: \varnothing 4.8 cm. Inv. No. A53883 (Pl. 9:8).
9. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*, fragment. Size: \varnothing 4.6 cm. Inv. No. A85116 (Pl. 9:9).
10. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*, fragment. Size: 3.6×2.7 cm. Inv. No. A85319 (Pl. 9:10).
11. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*, fragment. Size: 1.6×1.5 cm. Inv. No. A85320 (Pl. 9:11).
12. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*, fragment. Size: 2.3×2.2 cm. Inv. No. A86595 (Pl. 9:12).
13. *Bronze tin stud with two holes decorated with wrought dimples along the perimeter*, fragment. Size: 2.2×2 cm. Inv. No. A86594 (Pl. 9:13).

Other finds: Bronze artefacts – spears, axes, arrows, knives, sickles, chisels, pins, a pendant, beads, a rosette, wires, belts, casts, production waste, unidentifiable items.

Literature: Halama 2014, 181–183, obr. 4–5, 6:1–3,6 (No. 1–11) + Unpublished (No. 12–13).

Deposition: Regional History Museum in Šumperk.

48. Lukoveček – „Na Klečůvce“ (Zlín District)

Datation: Ha B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: During surface detector survey in 2014, A. Škrdla and K. Škrdla found a bit from the Bronze Age.

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit*, square cross-section of the bit. Size: l. 18 cm, l. of the bit 9 cm, \varnothing of the cross-section 1.1 cm. Inv. No. A88753 (Pl. 9:14).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of Southeast Moravia in Zlín.

Popis situace: Lokalita je známa již od 50. let 20. století, kdy zde prováděl prospekci V. Kapl. V 90. letech 20. století se k V. Kaplovi připojil K. Faltýnek. Další výzkumy již probíhaly pomocí detektorů kovů, J. Plaňava předměty odevzdával a společně s J. Halamou ze šumperského muzea a dalšími hledači prováděli pravidelně po orbě prospekci. Celkem bylo objeveno téměř 100 ks kovových artefaktů, které pravděpodobně tvoří jeden či více rozoraných depotů (Halama 2014).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing 3 cm. Inv. č. A85322 (Pl. 9:1).
2. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing 3,4 cm. Inv. č. A85321 (Pl. 9:2).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: \varnothing 1,8 cm. Inv. č. A86578 (Pl. 9:3).
4. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*. Rozměry: \varnothing 4,7 cm. Inv. č. A85317 (Pl. 9:4).
5. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*. Rozměry: \varnothing 4,6 cm. Inv. č. A85315 (Pl. 9:5).
6. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*. Rozměry: \varnothing 4,6 cm. Inv. č. A85316 (Pl. 9:6).
7. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*. Rozměry: \varnothing 4,6 cm. Inv. č. A85318 (Pl. 9:7).
8. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*. Rozměry: \varnothing 4,8 cm. Inv. č. A53883 (Pl. 9:8).
9. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*, fragment. Rozměry: \varnothing 4,6 cm. Inv. č. A85116 (Pl. 9:9).
10. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*, fragment. Rozměry: $3,6 \times 2,7$ cm. Inv. č. A85319 (Pl. 9:10).
11. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*, fragment. Rozměry: $1,6 \times 1,5$ cm. Inv. č. A85320 (Pl. 9:11).
12. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*, fragment. Rozměry: $2,3 \times 2,2$ cm. Inv. č. A86595 (Pl. 9:12).
13. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybiťnými důlky po obvodu*, fragment. Rozměry: $2,2 \times 2$ cm. Inv. č. A86594 (Pl. 9:13).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kopí, sekerky, šipky, nože, srpy, dlátka, jehlice, závěsek, korálek, růžice, drátky, pásky, slitky, výrobní odpad, neidentifikovatelné předměty.

Literatura: Halama 2014, 181–183, obr. 4–5, 6:1–3,6 (č. 1–11) + nepublikováno (č. 12–13).

Uložení: Vlastivědné muzeum v Šumperku.

48. Lukoveček – „Na Klečůvce“ (okr. Zlín)

Datace: Ha B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Při povrchovém detektorovém průzkumu v roce 2014 našli A. Škrdla a K. Škrdla udidlo z doby bronzové.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučládkové udidlo*, čtvercový průřez uditka. Rozměry: d. 18 cm, d. uditka 9 cm, \varnothing průřezu 1,1 cm. Inv. č. A88753 (Pl. 9:14).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

49. Malé Hradisko – “Staré Hradisko” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha B3

Cultural context: Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: The finds from Staré Hradisko were long categorized only to the La Tène Period. It was no different with the artefacts from 1964–1966, 1972–1973 and 1983–1993. M. Čižmář and D. Parma (2006) also recognized the settlement horizon belonging to the Lusatian Urnfield Culture and the Hallstatt Period. However, the looped strap mentioned below was mistakenly included in the Hallstatt Period although it contains only the narrower and conical shape types, which disappear.

Finds related to horse:

1. *Bronze looped strap with an open threading ring.* Size: ø 2.5 cm, h. 1.5 cm. Inv. No. (old) M 147 (Pl. 9:16).

Other finds: Bronze artefacts – spears, pins, sickles, knives, ring jewellery, arrows.

Literature: Čižmář – Parma 2006, 64, obr. 5:2; Meduna 1970, 61, Taf. 4:20.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

50. Malhostovice 1 – “Zlobice” (Brno-venkov District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: The hoard was deposited in a ceramic vessel, the closer circumstances are unknown (Salaš 2005, 442).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated,* 2 threading rings. Size: ø 7.3 cm, h. 1.2 cm. Inv. No. 64229 (Pl. 9:15).

2. *Bronze phalera with a conical spike decorated with two circles of protruding shield bosses,* 1 threading ring. Size: ø 8 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. 64225 (Pl. 9:18).

Other finds: Bronze artefacts – vessels, knives, ring jewellery, spiral piece of jewellery, pendants, circles.

Literature: Podborský 1970a, 28, Taf. 7:12,14; Salaš 2005, 443–444, tab. 400:62–63.

Deposition: Moravian Museum Brno.

51. Mankovice – “Pod Dráhou” (Nový Jičín District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1891, a hoard was discovered during gravel mining at the former gravel pit west of the village at a depth of 0.7 m. A large part was thrown in water or carried away with gravel, later K. J. Maška was informed and he saved 89 pcs of bronzes (Salaš 2005, 354).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated,* 2 pcs, 1 threading ring. Size: ø 4–4.1 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. P2934–P2935 (Pl. 9:17).

2. *Bronze tin stud with two holes,* 5 pcs. Size: ø 3.2–5.8 cm. Inv. No. P2941–P2945 (Pl. 9:19–20).

49. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (okr. Prostějov)

Datation: B D – Ha B3

Kulturní kontext: Kultura lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Nálezy ze Starého Hradiska byly řazeny po dlouhou dobu pouze k době laténské. Nebylo tomu jinak ani u artefaktů z let 1964–1966, 1972–1973 a 1983–1993. Teprve M. Čižmář a D. Parma (2006) rozpoznali také horizont osídlení náležíci kultuře lužických popelnicových polí a době halštatské. Níže uváděnou průvlečku však chybně zařadili do doby halštatské, přestože se v ní se vyskytují pouze typy užšího a kónického tvaru, které doznívají.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová průvlečka s otevřeným provlékacím kroužkem.* Rozměry: ø 2,5 cm, v. 1,5 cm. Inv. č. (st.) M 147 (Pl. 9:16).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kopí, jehlice, srpy, nože, kruhový šperk, šipky.

Literatura: Čižmář – Parma 2006, 64, obr. 5:2; Meduna 1970, 61, Taf. 4:20.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

50. Malhostovice 1 – „Zlobice“ (okr. Brno-venkov)

Datation: Ha B1

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Depot byl uložen v keramické nádobě, bližší okolnosti nejsou známy (Salaš 2005, 442).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená,* 2 provlékací kroužky. Rozměry: ø 7,3 cm, v. 1,2 cm. Inv. č. 64229 (Pl. 9:15).

2. *Bronzová faléra s kuželovitým hrotem zdobená dvěma kružnicemi vybijených pukliček,* 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 8 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. 64225 (Pl. 9:18).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nádoby, nože, kruhový šperk, spirálovitý šperk, závěsky, kroužky.

Literatura: Podborský 1970a, 28, Taf. 7:12,14; Salaš 2005, 443–444, tab. 400:62–63.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

51. Mankovice – „Pod Dráhou“ (okr. Nový Jičín)

Datation: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1891 byl při těžbě šterku v bývalé šterkovně západně od obce objeven depot v hloubce 0,7 m. Velká část byla naházena do vody, nebo odvezena společně se šterkem, později byl informován K. J. Maška, který zachránil 89 ks bronzů (Salaš 2005, 354).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená,* 2 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 4–4,1 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. P2934–P2935 (Pl. 9:17).

2. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory,* 5 ks. Rozměry: ø 3,2–5,8 cm. Inv. č. P2941–P2945 (Pl. 9:19–20).

3. *Bronze tin stud with two holes*, 4 pcs, deformed and damaged. Size: \varnothing 4.9–5.6 cm. Inv. No. P2946–P2949 (**PI. 9:24**).
4. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 4.9 and 4.7 cm. Inv. No. P2950–P2951 (**PI. 9:22–23**).
5. *Bronze tin stud with two holes*, 4 pcs, damaged, a new hole punched. Size: \varnothing 3.4–6.3 cm. Inv. No. P2952–P2955 (**PI. 9:21,25, 10:1–2**).
6. *Bronze tin bowl-shaped decoration*, a damaged fragment with unpreserved holes. Size: \varnothing 3.2 cm. Inv. No. P2956 (**PI. 9:26**).
7. *Bronze tin stud with two holes*. Size: \varnothing 3.4 cm. Inv. No. P3186 (**PI. 9:27**).
8. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs, slightly damaged. Size: \varnothing 3.3 and 3.4 cm. Inv. No. P3187–P3188 (**PI. 9:28, 10:3**).
9. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs, damaged. Size: \varnothing 5.4 and 4.6 cm. Inv. No. P2957–P2958 (**PI. 10:4–5**).
10. *Bronze tin stud with two holes*. Size: \varnothing 3.8 cm. Inv. No. P3183 (**PI. 10:6**).
11. *Bronze tin stud with two holes*, a secondarily placed third hole. Size: \varnothing 5.6 cm. Inv. No. P3185 (**PI. 10:9**).
12. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 3.4 and 3.2 cm. Inv. No. P3186, P3189 (**PI. 10:7–8**).
13. *Bronze tin stud with two holes*, 5 pcs, damaged. Size: \varnothing 3.1–4.9 cm. Inv. No. P3190–P3193, P3195 (**PI. 10:10–14**).
14. *Bronze tin stud with two holes*. Size: \varnothing 4.5 cm. Inv. No. P3196 (**PI. 10:15**).
15. *Bronze tin stud with two holes*, 6 pcs, damaged. Size: \varnothing 4.3–5 cm. Inv. No. P3194, P3197–P3199, P3202–P3203 (**PI. 10:16–21**).
16. *Bronze tin stud with two holes*. Size: \varnothing 4.5 cm. Inv. No. P3201 (**PI. 10:22**).
17. *Bronze tin stud with two holes*, 8 pcs, reparation hole, damaged. Size: \varnothing 4.5–6.1 cm. Inv. No. P3200, P3204–P3205, P3207–P3208, P3210–P3211, P3213 (**PI. 10:23–30**).
18. *Bronze tin stud with two holes*, 5 pcs, damaged. Size: \varnothing 5.4–5.8 cm. Inv. No. P3206, P3209, P3212, P3214–P3215 (**PI. 10:31–35**).
19. *Bronze tin stud with two holes*, 4 pcs, roughly half preserved. Size: \varnothing 4.8–5.4 cm. Inv. No. P3216–P3219 (**PI. 11:1–3**).
20. *Bronze tin stud with two holes*, 3 pcs, 2 repair holes, damaged – partially preserved. Size: \varnothing 4.7 and 5.2 cm. Inv. No. P3219–P3221.
21. *Bronze cone-like tin stud with two holes*, 4 pcs. Size: \varnothing 3.3–4.4 cm, h. 0.7–1.3 cm. Inv. No. P2936, P2939–P2940, P3184 (**PI. 11:4,7**).
22. *Bronze conical tin stud with two holes decorated wrought beads*, 2 pcs. Size: \varnothing 3.3 and 4.5 cm, h. 1–1.1 cm. Inv. No. P2937–P2938 (**PI. 11:5–6**).

Other finds: Bronze artefacts – a spiral piece of jewellery, rings, pins, pendants, spiral tubes, casts, circles and small circles, a spiral rosette, unclassifiable fragments.

Literature: Podborský 1970a, 138; Salaš 2005, 354–355, tab. 197:33,35,38,41–62, 198:63–84,89–91, 199A:100.

Deposition: Silesian Museum Opava.

52. Medlov – „Za Školou“ (Olomouc District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

3. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 4 ks, deformovaná a poškozená. Rozměry: \varnothing 4,9–5,6 cm. Inv. č. P2946–P2949 (**PI. 9:24**).
4. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 4,9 a 4,7 cm. Inv. č. P2950–P2951 (**PI. 9:22–23**).
5. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 4 ks, poškozená, proražen nový otvor. Rozměry: \varnothing 3,4–6,3 cm. Inv. č. P2952–P2955 (**PI. 9:21,25, 10:1–2**).
6. *Bronzová plechová puklička*, poškozený zlomek s nedochovanými otvory. Rozměry: \varnothing 3,2 cm. Inv. č. P2956 (**PI. 9:26**).
7. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: \varnothing 3,4 cm. Inv. č. P3186 (**PI. 9:27**).
8. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks, mírně poškozená. Rozměry: \varnothing 3,3 a 3,4 cm. Inv. č. P3187–P3188 (**PI. 9:28, 10:3**).
9. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks, poškozená. Rozměry: \varnothing 5,4 a 4,6 cm. Inv. č. P2957–P2958 (**PI. 10:4–5**).
10. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: \varnothing 3,8 cm. Inv. č. P3183 (**PI. 10:6**).
11. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, sekundárně umístěn třetí otvor. Rozměry: \varnothing 5,6 cm. Inv. č. P3185 (**PI. 10:9**).
12. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 3,4 a 3,2 cm. Inv. č. P3186, P3189 (**PI. 10:7–8**).
13. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 5 ks, poškozená. Rozměry: \varnothing 3,1–4,9 cm. Inv. č. P3190–P3193, P3195 (**PI. 10:10–14**).
14. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: \varnothing 4,5 cm. Inv. č. P3196 (**PI. 10:15**).
15. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 6 ks, poškozená. Rozměry: \varnothing 4,3–5 cm. Inv. č. P3194, P3197–P3199, P3202–P3203 (**PI. 10:16–21**).
16. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: \varnothing 4,5 cm. Inv. č. P3201 (**PI. 10:22**).
17. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 8 ks, reparační otvor, poškozená. Rozměry: \varnothing 4,5–6,1 cm. Inv. č. P3200, P3204–P3205, P3207–P3208, P3210–P3211, P3213 (**PI. 10:23–30**).
18. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 5 ks, poškozená. Rozměry: \varnothing 5,4–5,8 cm. Inv. č. P3206, P3209, P3212, P3214–P3215 (**PI. 10:31–35**).
19. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 4 ks, dochována zhruba polovina. Rozměry: \varnothing 4,8–5,4 cm. Inv. č. P3216–P3219 (**PI. 11:1–3**).
20. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 3 ks, 2 reparační otvory, poškozená – dochována částečně. Rozměry: \varnothing 4,7 a 5,2 cm. Inv. č. P3219–P3221.
21. *Bronzová kuželovitá plechová puklička se dvěma otvory*, 4 ks. Rozměry: \varnothing 3,3–4,4 cm, v. 0,7–1,3 cm. Inv. č. P2936, P2939–P2940, P3184 (**PI. 11:4,7**).
22. *Bronzová kuželovitá plechová puklička se dvěma otvory zdobená vybijenými perličkami*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 3,3 a 4,5 cm, v. 1–1,1 cm. Inv. č. P2937–P2938 (**PI. 11:5–6**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovitý šperk, prsteny, jehlice, závěšky, spirálovité trubičky, slitky, kruhy a kroužky, spirálovité růžice, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: Podborský 1970a, 138; Salaš 2005, 354–355, tab. 197:33,35,38,41–62, 198:63–84,89–91, 199A:100.

Uložení: Slezské zemské muzeum Opava.

52. Medlov – „Za Školou“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: During the construction of a fence of the family house of M. Benda in 2005, a hoard of 66 pcs of bronze items was discovered deposited in a ceramic vessel. The owner informed the employees of the Archaeological Centre Olomouc of the find; the place of the find was documented and a search conducted.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 6.4 cm, h. 1 cm. Inv. No. 22/2005-224-7 (**Pl. 11:8**).
2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 3.7 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. 22/2005-224-8 (**Pl. 11:10**).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 3.8 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. 22/2005-224-9 (**Pl. 11:13**).
4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 3.6 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. 22/2005-224-10 (**Pl. 11:12**).
5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 3.5 cm, h. 0.65 cm. Inv. No. 22/2005-224-11 (**Pl. 11:9**).
6. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 3.8 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. 22/2005-224-12 (**Pl. 11:11**).

Other finds: Bronze artefacts – sickles, axes, pins, bracelets, spiral tubes, spiral pendants, rods.

Literature: Kalábek 2006, obr. 8–9; Peška – Vránová (eds.) 2016, 28, obr. 304.

Deposition: Archaeological Centre Olomouc.

53. Míchov 3 – „Červinky“ (Blansko District)

Datation: B D – Ha A2

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard

Description of the find site: In 2013, a hoard deposited in a ceramic vessel was raised which comprised 351 pcs of artefacts and their fragments.

Finds related to horse:

1. *Bronze cheek-piece decorated with three circles*, fragment – broken off in the threading hole, traces of secondary usage, 2 holes – 1 circular and 1 oval (?). Size: ø 1.2 cm, l. 4 cm. Inv. No. A50007 (**Pl. 11:14**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, daggers, swords, knives, chisels, sickles, anvils, rivets, ring jewellery, pins, fibulae, sheet-metal belts, undeterminable fragments, casts; ceramic vessel.

Literature: Malach – Štrof – Hložek 2016, 89, 116, obr. 77, 89:268.

Deposition: Museum of the Boskovice Region in Boskovice.

54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (Šumperk District)

Datation: B C2–D

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1953–1954, J. Nekvasil carried out the first exploratory probe researches at that site, as did J. Horký in 1955. J. Nekvasil conducted systematic research in 1958–1968 and summarized the knowledge on the locality including a catalogue in a monograph (Nekvasil 1982). In total, it was possible to excavate ca 1,800 m² and reveal two horizons of burial – from the Period of the Lusatian Urnfield and from the Hallstatt Period. H43 was revealed in 1954, it was a burial under a mound. J. Nekvasil places it in the so-called Old Lusatian Period.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Při stavbě plotu rodinného domu M. Bendy byl v roce 2005 objeven depot 66 ks bronzových předmětů uložený v keramické nádobě. Majitel o nález informoval pracovníky Archeologického centra Olomouc, místo nálezů bylo zdokumentováno a provedena dohledávka.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáci kroužek. Rozměry: ø 6,4 cm, v. 1 cm. Inv. č. 22/2005-224-7 (**Pl. 11:8**).
2. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáci kroužek. Rozměry: ø 3,7 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. 22/2005-224-8 (**Pl. 11:10**).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáci kroužek. Rozměry: ø 3,8 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. 22/2005-224-9 (**Pl. 11:13**).
4. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáci kroužek. Rozměry: ø 3,6 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. 22/2005-224-10 (**Pl. 11:12**).
5. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáci kroužek. Rozměry: ø 3,5 cm, v. 0,65 cm. Inv. č. 22/2005-224-11 (**Pl. 11:9**).
6. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáci kroužek. Rozměry: ø 3,8 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. 22/2005-224-12 (**Pl. 11:11**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – srpy, sekery, jehlice, náramky, spirálovité trubičky, spirálovité závěšky, tyčinky.

Literatura: Kalábek 2006, obr. 8–9; Peška – Vránová (eds.) 2016, 28, obr. 304.

Uložení: Archeologické centrum Olomouc.

53. Míchov 3 – „Červinky“ (okr. Blansko)

Datace: B D – Ha A2

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot

Popis situace: V roce 2013 byl vyzvednut depot uložený v keramické nádobě, který čítal 351 ks artefaktů a jejich zlomků.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová postranice udíkla zdobená třemi kružnicemi*, fragment – ulomená v provlékacím otvoru, stopy druhotného užívání,
- 2 otvory – 1 kruhový a 1 oválný (?). Rozměry: ø 1,2 cm, d. 4 cm. Inv. č. A50007 (**Pl. 11:14**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, dýky, meče, nože, dláta, srpy, kovadlinky, nýty, kruhový šperk, jehlice, spony, plechové pásy, neurčitelné fragmenty, slitky; keramická nádoba.

Literatura: Malach – Štrof – Hložek 2016, 89, 116, obr. 77, 89:268.

Uložení: Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích.

54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Datace: B C2–D

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V letech 1953–1954 prováděl na lokalitě první zjišťovací sondážní výzkumy J. Nekvasil, stejně jako v roce 1955 J. Horký. Systematické výzkumy prováděl J. Nekvasil v letech 1958–1968 a poznatky o lokalitě včetně katalogu shrnul v monografii (Nekvasil 1982). Celkem se podařilo prokopat cca 1 800 m² a odhalit dva horizonty pohřbívání – z období lužických popelnicových polí a z doby halštatské. H43 byl odkryt v roce 1954, šlo o pohřeb pod mohylou. J. Nekvasil jej řadí do tzv. starolužického období.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 2.5 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:15**).

Other finds: Bronze artefacts – ring jewellery, pins, a circle; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 5–6, 28, tab. 9:43.

Deposition: Museum Mohelnice.

55. Moravičany H141 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B C2–D

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H141 was revealed in 1959, the grave pit had a circular shape and ø 0.5 m. J. Nekvasil places it in the so-called Old Lusatian Period.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 1.8 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 11:16**).

Other finds: Bronze artefacts – a spiral, a circle, wire; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 60, tab. 46:141.

Deposition: Museum Mohelnice.

56. Moravičany H202 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B C2–D

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H202 was revealed in 1960. J. Nekvasil places it in the so-called Old Lusatian Period.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 2.6 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:17**).

2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 2 cm, h. 0.2 cm. Unlisted (**Pl. 11:18**).

3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 2.4 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:19**).

4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 1.8 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 11:20**).

5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 2.4 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:21**).

Other finds: Bronze artefacts – ring jewellery, pins, a ring (?); ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 76–77, tab. 62:202/4–9.

Deposition: Museum Mohelnice.

57. Moravičany H499 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B C2–D

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 2,5 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:15**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kruhový šperk, jehlice, kroužek; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 5–6, 28, tab. 9:43.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

55. Moravičany H141 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Datace: B C2–D

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H141 byl odkryt v roce 1959, hrobová jáma měla okrouhlý tvar a ø 0,5 m. J. Nekvasil jej řadí do tzv. starolužického období.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 1,8 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 11:16**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálka, kroužek, drátek; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 60, tab. 46:141.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

56. Moravičany H202 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Datace: B C2–D

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H202 byl odkryt v roce 1960. J. Nekvasil jej řadí do tzv. starolužického období.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 2,6 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:17**).

2. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 2 cm, v. 0,2 cm. Neevidováno (**Pl. 11:18**).

3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 2,4 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:19**).

4. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 1,8 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 11:20**).

5. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 2,4 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:21**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kruhový šperk, jehlice, prsten (?); keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 76–77, tab. 62:202/4–9.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

57. Moravičany H499 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Datace: B C2–D

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H499 was revealed in 1961, the grave pit had an oval shape and \varnothing of 0.65 m. J. Nekvasil places it in the so-called Old Lusatian Period.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged. Size: \varnothing 4 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:22**).

Other finds: Bronze artefacts – spiral-shaped tube, awl, wire; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 151–152, tab. 139:499/14.

Deposition: Museum Mohelnice.

58. Moravičany H730 – “Dílečky”
(Šumperk District)

Datation: B C2–D

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H730 was revealed in 1963, the grave pit had \varnothing of ca 0.3 m. J. Nekvasil places it in the so-called Old Lusatian Period.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring formed by a coiled thorn, damaged. Size: \varnothing 1.8 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:23**).

Other finds: Bronze artefacts – spiral-shaped tube, ring jewellery; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 204, tab. 193:730/7.

Deposition: Museum Mohelnice.

59. Moravičany H792 – “Dílečky”
(Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H792 was revealed in 1963, the grave pit had \varnothing of ca 0.35 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing*. Size: \varnothing 1.7 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 11:24**).

2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.

Size: \varnothing 3.2 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 11:25**).

Other finds: Bronze artefacts – a spiral-shaped tube, a circle, wire; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 221, tab. 211:792/2–3.

Deposition: Museum Mohelnice.

60. Moravičany H817 – “Dílečky”
(Šumperk District)

Datation: B C2–D

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture – Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H817 was revealed in 1964, the grave pit had a \varnothing of 0.5 m. J. Nekvasil places it in the so-called Old Lusatian Period.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“

(okr. Šumperk). H499 byl odkryt v roce 1961, hrobová jáma měla oválný tvar a \varnothing 0,65 m. J. Nekvasil jej řadí do tzv. staroluzického období.

Nálezys koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek, poškozená. Rozměry: \varnothing 4 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:22**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovitá trubička, sídlo, drátek; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 151–152, tab. 139:499/14.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

58. Moravičany H730 – „Dílečky“
(okr. Šumperk)

Datace: B C2–D

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H730 byl odkryt v roce 1963, hrobová jáma měla \varnothing cca 0,3 m. J. Nekvasil jej řadí do tzv. staroluzického období.

Nálezys koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek tvořený stočným trnem, poškozená. Rozměry: \varnothing 1,8 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:23**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovitá trubička, kruhový šperk; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 204, tab. 193:730/7.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

59. Moravičany H792 – „Dílečky“
(okr. Šumperk)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H792 byl odkryt v roce 1963, hrobová jáma měla \varnothing cca 0,35 m.

Nálezys koňskou tematikou:

1. *Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním*. Rozměry: \varnothing 1,7 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 11:24**).

2. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek, poškozená.

Rozměry: \varnothing 3,2 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 11:25**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovitá trubička, kroužek, drát; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 221, tab. 211:792/2–3.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

60. Moravičany H817 – „Dílečky“
(okr. Šumperk)

Datace: B C2–D

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura – lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H817 byl odkryt v roce 1964, hrobová jáma měla \varnothing 0,5 m. J. Nekvasil jej řadí do tzv. staroluzického období.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 4.4 cm, h. 0.9 cm. Unlisted (**Pl. 11:26**).

Other finds: Bronze artefacts – spiral circle, casts; a glass bead; ceramic inventory.

Literature: *Nekvasil 1982*, 227, tab. 223:817/9.

Deposition: Museum Mohelnice.

61. Moravičany H855 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H855 was revealed in 1965, the grave pit of an oval layout had a size of 0.45 × 0.5 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze tin phalera decorated with three grooves and a knob in the centre*, 1 threading ring, damaged and deformed. Size: ø 8 cm, h. 0.9 cm. Unlisted (**Pl. 11:27**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, curled wire; ceramic inventory.

Literature: *Nekvasil 1982*, 237–238, tab. 231:855/1.

Deposition: Museum Mohelnice.

62. Moravičany H1046 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H1046 was revealed in 1965, the grave pit had a ø of ca 0.5 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: ø 5.4 cm, h. 0.9 cm. Unlisted (**Pl. 11:28**).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: *Nekvasil 1982*, 301–302, tab. 285:1046/12.

Deposition: Museum Mohelnice.

63. Moravičany H1049 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H1049 was revealed in 1965, the grave pit of a circular layout had a ø of ca 0.55 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze tutuli-like knob decorated with horizontal ribbing*.
Size: ø 1.2 cm, h. 0.7 cm. Unlisted (**Pl. 11:29**).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: *Nekvasil 1982*, 302, tab. 286:1049/5.

Deposition: Museum Mohelnice.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 4,4 cm, v. 0,9 cm. Neevidováno (**Pl. 11:26**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovitý kroužek, slitky; skleněný korálek; keramický inventář.

Literatura: *Nekvasil 1982*, 227, tab. 223:817/9.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

61. Moravičany H855 – „Dílečky” (okr. Šumperk)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky” (okr. Šumperk). H855 byl odkryt v roce 1965, hrobová jáma oválného půdorysu měla rozměry 0,45 × 0,5 m.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová faléra zdobená třemi žlábkami a knoflíkem uprostřed*, 1 provlékačí kroužek, poškozená a deformovaná. Rozměry: ø 8 cm, v. 0,9 cm. Neevidováno (**Pl. 11:27**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, stočený drátek; keramický inventář.

Literatura: *Nekvasil 1982*, 237–238, tab. 231:855/1.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

62. Moravičany H1046 – „Dílečky” (okr. Šumperk)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky” (okr. Šumperk). H1046 byl odkryt v roce 1965, hrobová jáma měla ø cca 0,5 m.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek, poškozená.
Rozměry: ø 5,4 cm, v. 0,9 cm. Neevidováno (**Pl. 11:28**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: *Nekvasil 1982*, 301–302, tab. 285:1046/12.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

63. Moravičany H1049 – „Dílečky” (okr. Šumperk)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky” (okr. Šumperk). H1049 byl odkryt v roce 1965, hrobová jáma kruhového půdorysu měla ø cca 0,55 m.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzový tutulovitý knoflík zdobený horizontálním žebrováním*.
Rozměry: ø 1,2 cm, v. 0,7 cm. Neevidováno (**Pl. 11:29**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: *Nekvasil 1982*, 302, tab. 286:1049/5.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

64. Moravičany H1209 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H1209 was excavated in 1968, the grave pit of a circular layout had a \varnothing of 0.5 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: \varnothing 3.6 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 11:30**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, wire; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 364, tab. 331:1209/8.

Deposition: Museum Mohelnice.

65. Moravičany H1238 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H1238 was revealed in 1968, the grave pit had a \varnothing of ca 0.6 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: \varnothing 6 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:32**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, a spiral circle; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 372, tab. 337:1238.

Deposition: Museum Mohelnice.

66. Moravičany H1243 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H1243 was revealed in 1968, the grave pit had a \varnothing of ca 0.55 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged.
Size: \varnothing 2 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 11:31**).

Other finds: A bronze pin; a bone item; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 374, tab. 338:1243/8.

Deposition: Museum Mohelnice.

67. Moravičany H1246 – “Dílečky” (Šumperk District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 54. Moravičany H43 – “Dílečky” (Šumperk District). H1246 was revealed in 1968, the grave pit had \varnothing of ca 0.55 m. J. Nekvasil places it in the La Tène Period.

64. Moravičany H1209 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Date: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H1209 byl odkryt v roce 1968, hrobová jáma kruhového půdorysu měla \varnothing cca 0,5 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek, poškozená.
Rozměry: \varnothing 3,6 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 11:30**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, drátek; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 364, tab. 331:1209/8.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

65. Moravičany H1238 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Date: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H1238 byl odkryt v roce 1968, hrobová jáma měla \varnothing cca 0,6 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek, poškozená.
Rozměry: \varnothing 6 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:32**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, spirálovitý kroužek; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 372, tab. 337:1238.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

66. Moravičany H1243 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Date: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H1243 byl odkryt v roce 1968, hrobová jáma měla \varnothing cca 0,55 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékačí kroužek, poškozená.
Rozměry: \varnothing 2 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 11:31**).

Ostatní nálezy: Bronzová jehlice; kostěný předmět; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 374, tab. 338:1243/8.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

67. Moravičany H1246 – „Dílečky“ (okr. Šumperk)

Date: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 54. Moravičany H43 – „Dílečky“ (okr. Šumperk). H1246 byl odkryt v roce 1968, hrobová jáma měla \varnothing cca 0,55 m. J. Nekvasil jej řadí do laténského období.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged. Size: \varnothing 4.2 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 11:33**).
2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 1.8 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 11:34**).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 1.8 cm, h. 0.6 cm. Unlisted (**Pl. 11:37**).
4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 1.6 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 11:38**).
5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 2.2 cm, h. 0.6 cm. Unlisted (**Pl. 11:39**).

Other finds: A bronze pin; a bone item; ceramic inventory.

Literature: Nekvasil 1982, 374–375, tab. 338:1246/14–18.

Deposition: Museum Mohelnice.

68. Mostkovice – “Saraský kopec” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha B

Cultural context: Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Burial ground.

Description of the find site: On the route “Saraský kopec”, Mr. Brandl found a cremation burial ground where he began with the archaeological excavation of 87 graves in 1898.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 2 cm. Unlisted (**Pl. 11:42**).
2. *Bronze phalera flat undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 5 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:35**).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 6 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 11:36**).
4. *Bronze tin stud with two holes*. Size: \varnothing 1.8 cm. Unlisted (**Pl. 11:40**).
5. *Bronze conical tin stud with two hooks*. Size: \varnothing 1 cm. Unlisted (**Pl. 11:41**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, bracelets, rings, earrings, spirals, spectacle-like pendants; a stone hatchet; ceramic inventory.

Literature: Červinka 1902a, 203, tab. XXXI:8,20,25,29,33;

Fojtik 2015, 146–148.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

Mušov – see 76. Pasohlávky-Mušov

69. Myslejovice-Křenůvky – “Nivky” (Prostějov District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1925, a hoard of items was discovered on the route “Nivky”, today part of the Military Area Březina. It lay in a pit 0.6 m deep, contained 4 cups deposited on one another bottom up, under them there were deposited phaleras, bracelets and spiral bracelets; shield fibulae lay ca 1.5 m away. The mayor of Křenůvky collected the artefacts from the finder and turned them over to A. Gottwald (*Salaš 2005*, 436).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with three circles of bosses along the perimeter and two circles of bosses in the centre*, 1 threading loop,

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená. Rozměry: \varnothing 4,2 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 11:33**).
2. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 1,8 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 11:34**).
3. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 1,8 cm, v. 0,6 cm. Neevidováno (**Pl. 11:37**).
4. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 1,6 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 11:38**).
5. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 2,2 cm, v. 0,6 cm. Neevidováno (**Pl. 11:39**).

Ostatní nálezy: Bronzová jehlice; kostěný předmět; keramický inventář.

Literatura: Nekvasil 1982, 374–375, tab. 338:1246/14–18.

Uložení: Muzeum Mohelnice.

68. Mostkovice – „Saraský kopec“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha B

Kulturní kontext: Kultura lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Pohřebiště.

Popis situace: V trati „Saraský kopec“ objevil p. Brandl žárové pohřebiště, kde v roce 1898 začal s archeologickým odkryvem 87 hrobů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 2 cm. Neevidováno (**Pl. 11:42**).
2. *Bronzová faléra plochá nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 5 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:35**).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 6 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 11:36**).
4. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: \varnothing 1,8 cm. Neevidováno (**Pl. 11:40**).
5. *Bronzová kónická plechová puklička se dvěma háčky*. Rozměry: \varnothing 1 cm. Neevidováno (**Pl. 11:41**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, náramky, prsteny, náušnice, spirály, brýlovité závěsky; kamenný sekeromlat; keramický inventář.

Literatura: Červinka 1902a, 203, tab. XXXI:8,20,25,29,33;

Fojtik 2015, 146–148.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

Mušov – viz 76. Pasohlávky-Mušov

69. Myslejovice-Křenůvky – „Nivky“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1925 byl objeven depot předmětů v trati „Nivky“, dnes součásti Vojenského újezdu Březina. Ležel v jamce 0,6 m hluboko, obsahoval 4 šálky uložené na sobě dnem vzhůru, pod nimi byly uloženy faléry, náramky a spirálovité náramky; cca 1,5 m daleko ležely štitové spony. Starosta Křenůvek artefakty od nálezců shromáždil a předal je A. Gottwaldovi (*Salaš 2005*, 436).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená třemi kružnicemi pukliček po obvodu a dvěma kružnicemi pukliček ve středu*, 1 provlékáč poutko, knoflík

knob in the central part. Size: \varnothing 15.7 cm, h. 2.1 cm.
Inv. No. 038764 (**Pl. 12:1**).

2. Bronze phalera decorated with three circles of bosses along the perimeter and a plastic rib in the centre, 1 threading loop, a knob in the central part. Size: \varnothing 14.8 cm, h. 2.2 cm. Inv. No. 038765 (**Pl. 12:2**).

3. Bronze phalera decorated with a double groove along the perimeter and a zigzag groove, 1 threading ring, deformed. Size: \varnothing 10.1 cm, h. 1 cm. Inv. No. 038763 (**Pl. 12:4**).

Other finds: Bronze artefacts – vessels, ring jewellery, a spiral piece of jewellery, fibulae.

Literature: Gottwald 1931a, 86; Podborský 1970a, 28, Taf. 6:9–11, 75:2–3; Salaš 2005, 438, tab. 384:18–20.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

Nové Sady – see 22. Dolany-Nové Sady

Oblekovice – see 115. Znojmo-Oblekovice

Obřany – see 14. Brno-Obřany

70. Ohrozim H11 – „Díly” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1911, A. Gottwald found two disturbed cremation graves. In 1923–1924, K. Dobeš discovered a total of nineteen graves and ritual firepits, four of them on the route “Močidla” on the plot of J. Špaček and fifteen on the route “Díly” on the plots of J. Kouřil-Bartošek and J. Obr. All of them belong to one burial ground. H11 contained a pile of children’s (?) bones lined with four ceramic pots and stones, other ceramic vessels and bronze decorations (*Trňáčková 1968*, 13–14).

Finds related to horse:

1. Bronze phalera undecorated, 4 pcs, 1 threading ring.
Size: \varnothing 3.2 cm. Unlisted (**Pl. 12:6**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, a spectacle-like decoration, a pendant, a spiral-shaped tube, a circle; ceramic inventory.

Literature: Dobeš 1924, 84; Trňáčková 1968, 13–14, tab. IV:7.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

71. Olbramovice – “obchvat 2003” (Znojmo District)

Datation: B B–C

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture.

Finding context: Ceramic hoard.

Description of the find site: During the construction of a ring road, rescue archaeological excavations was conducted on the routes “Sady” and “Louky” under the guidance of P. Kos. During the research, a ceramic hoard was discovered deposited in an object of an oval layout with a \varnothing of 1.4 m and a depth of 0.6 m (*Kos 2003b*, 4).

Finds related to horse:

1. Antler cheek-piece decorated with a latticed edge at the terminal parts and three bundles of grooves before the threading holes, 2 oval and 1 circular hole in the central part, 1 small circular hole in the central part, 1 small circular hole in the terminal part. Size: \varnothing 2 cm, l. 13 cm, holes 1.7 × 0.8 cm, \varnothing 0.8 and 0.4 cm.

Inv. No. 38/03-154/17 (**Pl. 12:3**).

v centrální části. Rozměry: \varnothing 15,7 cm, v. 2,1 cm. Inv. č. 038764 (**Pl. 12:1**).

2. Bronzová faléra zdobená třemi kružnicemi pukliček po obvodu a plastickým žebírkem ve středu, 1 provlékací poutko, knoflík v centrální části. Rozměry: \varnothing 14,8 cm, v. 2,2 cm. Inv. č. 038765 (**Pl. 12:2**).

3. Bronzová faléra zdobená zdvojenou rýhou po obvodu a rytou klikátkou, 1 provlékací kroužek, deformovaná. Rozměry: \varnothing 10,1 cm, v. 1 cm. Inv. č. 038763 (**Pl. 12:4**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nádoby, kruhový šperk, spirálovitý šperk, spony.

Literatura: Gottwald 1931a, 86; Podborský 1970a, 28, Taf. 6:9–11, 75:2–3; Salaš 2005, 438, tab. 384:18–20.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

Nové Sady – viz 22. Dolany-Nové Sady

Oblekovice – viz 115. Znojmo-Oblekovice

Obřany – viz 14. Brno-Obřany

70. Ohrozim H11 – „Díly“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1911 zjistil A. Gottwald dva rozrušené žárové hroby. V letech 1923–1924 zjistil K. Dobeš celkem devatenáct hrobů a žárovíště, čtyři z nich v trati „Močidla“ na pozemku J. Špačka a patnáct v trati „Díly“ na pozemcích J. Kouřila-Bartoška a J. Obra. Dohromady náleží k jednomu pohřebišti. H11 obsahoval hromádku dětských (?) kostí obloženou čtyřmi keramickými nádobkami a kameny, další keramické nádoby a bronzové ozdoby (*Trňáčková 1968*, 13–14).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová faléra nezdobená, 4 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 3,2 cm. Neevidováno (**Pl. 12:6**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, brýlovitá ozdoba, závěsek, spirálovitá trubička, kroužek; keramický inventář.

Literatura: Dobeš 1924, 84; Trňáčková 1968, 13–14, tab. IV:7.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

71. Olbramovice – „obchvat 2003“ (okr. Znojmo)

Datace: B B–C

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura.

Nálezový kontext: Keramický depot.

Popis situace: Při stavbě obchvatu byl v tratích „Sady“ a „Louky“ prováděn záchranný archeologický výzkum pod vedením P. Kose. Během výzkumu byl objeven keramický depot uložený v objektu oválného půdorysu o \varnothing 1,4 m a hloubce 0,6 m (*Kos 2003b*, 4).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Parohová postranice udidla zdobená mřížkovaným lemem při terminální části a třemi svazky rýh před provlékacími otvory, 2 oválné a 1 kruhový otvor ve středové části, 1 drobný kruhový otvor ve středové části, 1 drobný kruhový otvor v terminální části. Rozměry: \varnothing 2 cm, d. 13 cm, otvory 1,7 × 0,8 cm, \varnothing 0,8 a 0,4 cm.

Inv. č. 38/03-154/17 (**Pl. 12:3**).

Other finds: Sandstone base; ceramic inventory.

Literature: Kos – Parma 2006, 147, 149–150, obr. 9:17.

Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

72. Olomouc – “Zbrojnice” (Olomouc District)

Datation: B A2–A3

Cultural context: Věteřov Group.

Finding context: Settlement finding/Hoard.

Description of the find site: The cheek-piece comes from research under the guidance of J. Bláha. At Biskupské náměstí [Episcopal Square] in 1995 in the digging of the channels for sewers, probe No. 3/95, segment 2.5–5 m, a fragment was discovered of an antler cheek-piece near a ceramic hoard, which contained a jug, a bowl, a small vessel and a part of a child's skull.

Finds related to horse:

1. *Antler cheek-piece decorated with a relief wavy ornament and four bundles of grooves*, 1 rectangular central hole and 1 fragment of a hole, torso. Size: \varnothing 1.5 cm, l. 5.3 cm, hole 1.4 × 0.7 cm. Unlisted (Pl. 12:5).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: Unpublished.

Deposition: National Heritage Institute, territorial specialized workplace in Olomouc.

73. Olomouc-Slavonín H30 – “U Statku” (Olomouc District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: Between November 2004 and June 2005, rescue archaeological research of the Archaeological Centre Olomouc under the guidance of M. Kalábek took place on the route of the planned motorway R 35. It revealed the settlement and the burial ground. H30 had a circular layout and \varnothing 0.8 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 2.5 cm. Inv. No. 41/2004-829-11 (Pl. 13:3).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: Peška – Vránová (eds.) 2016, 108, obr. 127; Vrána 2006; Vránová – Vrána 2007, obr. 9.

Deposition: Archaeological Centre Olomouc.

74. Olšany u Prostějova – “Zlatniska” (Prostějov District)

Datation: Ha B3

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: While metal-detector prospecting, a hoard of bronze items was discovered and subsequently raised. It was turned in to P. Fojtík from the Prostějov workplace of the Institute for Archaeological Heritage Brno.

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit*, a terminal part of the bits in the shape of a D, grooved decoration on the bits and on the connecting circles; circular cross-section of a bit. Size: l. 18 cm, l. of a bit 9 cm, \varnothing of the cross-section 0.8 cm. Unlisted (Pl. 13:1).

2. *Bronze two-part bit*, terminal part of the bits in the shape of a D, half, grooved decoration also on the connecting circles; circular

Ostatní nálezy: Pískovcová podložka; keramický inventář.

Literatura: Kos – Parma 2006, 147, 149–150, obr. 9:17.

Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojme.

72. Olomouc – „Zbrojnice“ (okr. Olomouc)

Datace: B A2–A3

Kulturní kontext: Věteřovská skupina.

Nálezový kontext: Sidlištní nález/depot.

Popis situace: Postranice pochází z výzkumu pod vedením J. Bláhy. Na Biskupském náměstí v roce 1995 při kopání rýhy pro kanalizaci, sonda č. 3/95, úsek 2,5–5 m, byl objeven zlomek parohové postranice udidla poblíž keramického depotu, který obsahoval džbán, mísu, drobnou nádobku a části dětské lebky.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Parohová postranice udidla zdobená reliéfním vlnitým ornamentem a čtyřmi svazky rýh*, 1 obdélný středový otvor a 1 zlomek otvoru, torzo. Rozměry: \varnothing 1,5 cm, d. 5,3 cm, otvor 1,4 × 0,7 cm. Neevidováno (Pl. 12:5).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

73. Olomouc-Slavonín H30 – „U Statku“ (okr. Olomouc)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Od listopadu 2004 do června 2005 probíhal záchranný archeologický výzkum Archeologického centra Olomouc pod vedením M. Kalábka v trase plánované rychlostní silnice R 35. Podařilo se zachytit jak sídliště, tak pohřebiště. H30 měl kruhový půdorys a \varnothing 0,8 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačcí kroužek. Rozměry: \varnothing 2,5 cm. Inv. č. 41/2004-829-11 (Pl. 13:3).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: Peška – Vránová (eds.) 2016, 108, obr. 127; Vrána 2006; Vránová – Vrána 2007, obr. 9.

Uložení: Archeologické centrum Olomouc.

74. Olšany u Prostějova – „Zlatniska“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha B3

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Detektorovou prospekci byl objeven a následně vyzvednut depot bronzových předmětů, který byl odevzdán P. Fojtíkovi z prostějovského pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučlákové udidlo*, terminální část udítek ve tvaru D, rýhovaná výzdoba na udítkách i na spojovacích kroužcích; kruhový průřez udítky. Rozměry: d. 18 cm, d. udítky 9 cm, \varnothing průřezu 0,8 cm. Neevidováno (Pl. 13:1).

2. *Bronzové dvoučlákové udidlo*, terminální část udítek ve tvaru D, polovina, rýhovaná výzdoba i na spojovacích kroužcích; kruhový

cross-section of a bit. Size: l. of the bit 8.3 cm, ϕ of the cross-section 0.8 cm. Unlisted (*Pl. 13:2*).

Other finds: Bronze artefacts – axes, a so-called Cimmerian mirror. *Literature:* Unpublished.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov (temporarily).

75. Otaslavice – „dům č. 55“ (Prostějov District)

Datation: B C

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture.

Finding context: Settlement finding.

Description of the find site: In the spring of 1974, P. Ševčík found bone and antler industries and ceramic inventory during the construction of a family house No. 55. He announced the find and rescue archaeological research took place on the following day.

Finds related to horse:

1. *Antler cheek-piece decorated with four bundles of eight grooves*, 1 oval and 1 circular hole. Size: ϕ 1.7 cm, l. 14 cm, holes 1.7×0.8 cm and ϕ 0.4 cm. Inv. No. 007219 (*Pl. 13:12*).

Other finds: Settlement material.

Literature: Prudká – Stuchlíková 1991, 256, obr. 1:8.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“ (Břeclav District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1995, most likely in the position “Tabor”, a hoard of bronze items covered by a bronze vessel was discovered by J. Holomek while reducing the water level in the area of today’s reservoir Nové Mlýny II (*Salaš 2005*, 357).

Finds related to horse:

1. *Bronze cast tube with a target-like expanded end*. Size: l. 49 mm, ϕ 1.1×1.3 cm. Inv. No. 274 (*Pl. 13:4*).
2. *Bronze toggle with a rectangular central hole decorated with three ribs on the ends*; a circular cross-section. Size: w. 0.6–1.7 cm, l. 4.9 cm, ϕ 1 cm, hole 1×0.8 cm. Inv. No. 154 (*Pl. 13:7*).
3. *Bronze two-part bit with smooth bits and a connecting circle in the centre*, fragment; a circular cross-section of a bit, square cross-section of the circles. Size: l. 8.6 cm, ϕ of a bit 0.8 cm, ϕ of the connecting circle 2 cm. Inv. No. 167 (*Pl. 13:5*).
4. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1 cm, ϕ 2.6 cm, ϕ of the circle 1.4 cm. Inv. No. 309 (*Pl. 13:6*).
5. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface, damaged. Size: h. 1.1 cm, ϕ 2.9 cm, ϕ of the circle 1.4 cm. Inv. No. 312 (*Pl. 13:10*).
6. *Bronze looped strap with a cross threading circle of a layered profile*, with an inclined surface. Size: h. 1.5 cm, ϕ 2.9 cm, ϕ of the circle 1.4 cm. Inv. No. 307 (*Pl. 13:11*).
7. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring formed by a bent spike. Size: ϕ 3.4 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 319 (*Pl. 13:9*).
8. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring formed by a bent spike. Size: ϕ 1.6 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 304 (*Pl. 13:8*).
9. *Bronze phalera undecorated*, the threading ring is not clear, broken into 2 pcs. Size: ϕ 2.9 cm. Inv. No. 305 (*Pl. 13:15*).

průřez udítka. Rozměry: d. udítka 8,3 cm, ϕ průřezu 0,8 cm. Neevidováno (*Pl. 13:2*).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, tzv. kimmerijské zrcadlo. *Literatura:* Nepublikováno.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov (dočasně).

75. Otaslavice – „dům č. 55“ (okr. Prostějov)

Datace: B C

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: Na jaře 1974 našel P. Ševčík při stavbě rodinného domu č. 55 kostěnou a parohovou industrii a keramický inventář. Nález ohlásil a následujícího dne proběhl záchranný archeologický výzkum.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Parohová postranice udidla zdobená čtyřmi svazky osmi rýh*, 1 oválný a 1 kruhový otvor. Rozměry: ϕ 1,7 cm, d. 14 cm, otvory $1,7 \times 0,8$ cm a ϕ 0,4 cm. Inv. č. 007219 (*Pl. 13:12*).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Prudká – Stuchlíková 1991, 256, obr. 1:8.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

76. Pasohlávky-Mušov 2 – „Nové Mlýny“ (okr. Břeclav)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1995 byl nejspíš v poloze „Tabor“, v oblasti dnešní nádrže Nové Mlýny II, při snižování vodní hladiny objeven J. Holomekem depot bronzových předmětů přikrytý bronzovou nádobou (*Salaš 2005*, 357).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová litá trubička s terčovitě rozšířeným koncem*. Rozměry: d. 49 mm, ϕ $1,1 \times 1,3$ cm. Inv. č. 274 (*Pl. 13:4*).
2. *Bronzový roubík s obdélným středovým otvorem zdobený třemi žebírky na koncích*; kruhový průřez. Rozměry: š. 0,6–1,7 cm, d. 4,9 cm, ϕ 1 cm, otvor $1 \times 0,8$ cm. Inv. č. 154 (*Pl. 13:7*).
3. *Bronzové dvoučlankové udídlo s hladkými udítky a spojovacím kroužkem uprostřed*, fragment; kruhový průřez udítka, čtvercový průřez kroužků. Rozměry: d. 8,6 cm, ϕ udítka 0,8 cm, ϕ spojovacího kroužku 2 cm. Inv. č. 167 (*Pl. 13:5*).
4. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1 cm, ϕ 2,6 cm, ϕ kroužku 1,4 cm. Inv. č. 309 (*Pl. 13:6*).
5. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou, poškozená. Rozměry: v. 1,1 cm, ϕ 2,9 cm, ϕ kroužku 1,4 cm. Inv. č. 312 (*Pl. 13:10*).
6. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem stupňovitě profilovaným*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,5 cm, ϕ 2,9 cm, ϕ kroužku 1,4 cm. Inv. č. 307 (*Pl. 13:11*).
7. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek tvořený ohnutým trnem. Rozměry: ϕ 3,4 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 319 (*Pl. 13:9*).
8. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek tvořený ohnutým trnem. Rozměry: ϕ 1,6 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 304 (*Pl. 13:8*).
9. *Bronzová faléra nezdobená*, provlékací kroužek není patrný, rozlomená na 2 ks. Rozměry: ϕ 2,9 cm. Inv. č. 305 (*Pl. 13:15*).

10. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 3.5 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. 308 (Pl. 13:14).
11. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 4.9 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. 315 (Pl. 13:16).
12. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, threaded with 2 deformed rods. Size: \varnothing 3.9 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 325 (Pl. 13:13).
13. *Bronze phalera undecorated*, 4 pcs, 2 threading rings. Size: \varnothing 2.5, 4, 4.1 and 4.7 cm, h. 0.8–0.9 cm. Inv. No. 310–311, 316, 318 (Pl. 13:17–20).
14. *Bronze phalera undecorated*, attached by a spike. Size: \varnothing 2.9 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 317 (Pl. 13:21).
15. *Bronze phalera undecorated with a central bulge*, 2 threading rings. Size: \varnothing 2.9 cm, h. 1.4 cm. Inv. No. 313 (Pl. 13:23).
16. *Bronze phalera with a cup-like bulge*, 2 threading rings. Size: \varnothing 3.6 cm, h. 2 cm. Inv. No. 314 (Pl. 13:22).
17. *Bronze phalera decorated with four concentric grooves, wound*, 1 threading ring. Size: \varnothing 4.7 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 323 (Pl. 13:24).
18. *Bronze tin phalera (?) undecorated with a central hole*. Size: \varnothing 7.6 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 320 (Pl. 14:1).
19. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 3.9 and 4.2 cm. Inv. No. 291–292 (Pl. 14:2–3).
20. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 3.8 and 3.2 cm. Inv. No. 293–294 (Pl. 14:4–5).
21. *Bronze tin stud with two holes*, 5 pcs. Size: \varnothing 1.6–3.1 cm. Inv. No. 295, 298–301 (Pl. 14:6–10).
22. *Bronze tin stud with two holes*, damaged, a new hole punched. Size: \varnothing 2.6 cm. Inv. No. 224 (Pl. 14:11).
23. *Bronze tin stud with two holes*, damaged. Size: \varnothing 2 cm. Inv. No. 303 (Pl. 14:12).
24. *Bronze tin stud with two holes*, wound and deformed. Size: l. 4.5 cm. Inv. No. 306 (Pl. 14:15).
25. *Bronze tin stud with six holes*, 2 pcs. Size: \varnothing 3.2 and 3.1 cm. Inv. No. 296–297 (Pl. 14:13–14).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, sickles, vessels, saws, daggers, swords, spears, headbands, neck gaiters, ring jewellery, rings, chain-like hinges, pins, beads, fibulae, pendants, spiral tubes, belt metal endings, belts, circles, tin collets, spiral rosette, unclassifiable fragments, casts, ingots, production waste.

Literature: Salaš 2005, 365–367, tab. 217:215–231, 234–235, 237–250, 220:314, 324.

Deposition: Municipal Museum and Princely House Gallery in Moravský Krumlov.

77. Pavlov 1 – “Děvičky” (Břeclav District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding (possibly from a hoard).

Description of the find site: Settlement from the Bronze Age is not known in this position, with the exception of the neighbouring locality Pavlov 1 (Čižmář 2004a, 205). Within prospecting with a metal detector, a phalera from the Bronze Age was discovered, supposedly coming from a so-called fragment hoard. Also from the locality is the hoard Pavlov 2 – “Děvičky” and also likely a third hoard Pavlov 3 – “Děvičky”, which contained several vessels from the Bronze Age (B D – Ha A1).

10. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 3,5 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. 308 (Pl. 13:14).

11. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 4,9 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. 315 (Pl. 13:16).

12. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek, provlečeny 2 deformované tyčinky. Rozměry: \varnothing 3,9 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 325 (Pl. 13:13).

13. *Bronzová faléra nezdobená*, 4 ks, 2 provlékací kroužky. Rozměry: \varnothing 2,5, 4, 4,1 a 4,7 cm, v. 0,8–0,9 cm. Inv. č. 310–311, 316, 318 (Pl. 13:17–20).

14. *Bronzová faléra nezdobená*, uchycení trnem. Rozměry: \varnothing 2,9 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 317 (Pl. 13:21).

15. *Bronzová faléra nezdobená se středovou vypnulínou*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: \varnothing 2,9 cm, v. 1,4 cm. Inv. č. 313 (Pl. 13:23).

16. *Bronzová faléra s pohárkovitou vypnulínou*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: \varnothing 3,6 cm, v. 2 cm. Inv. č. 314 (Pl. 13:22).

17. *Bronzová faléra zdobená čtyřmi soustřednými rýhami*, svinutá, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 4,7 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 323 (Pl. 13:24).

18. *Bronzová plechová faléra (?) nezdobená s centrálním otvorem*. Rozměry: \varnothing 7,6 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 320 (Pl. 14:1).

19. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 3,9 a 4,2 cm. Inv. č. 291–292 (Pl. 14:2–3).

20. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 3,8 a 3,2 cm. Inv. č. 293–294 (Pl. 14:4–5).

21. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 5 ks. Rozměry: \varnothing 1,6–3,1 cm. Inv. č. 295, 298–301 (Pl. 14:6–10).

22. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, poškozená, proražen nový otvor. Rozměry: \varnothing 2,6 cm. Inv. č. 224 (Pl. 14:11).

23. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, poškozená. Rozměry: \varnothing 2 cm. Inv. č. 303 (Pl. 14:12).

24. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, svinutá a deformovaná. Rozměry: d. 4,5 cm. Inv. č. 306 (Pl. 14:15).

25. *Bronzová plechová puklička se šesti otvory*, 2 ks. Rozměry: \varnothing 3,2 a 3,1 cm. Inv. č. 296–297 (Pl. 14:13–14).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, nože, dláta, srpy, nádoby, pilky, dýky, meče, kopí, čelenky, nákrčníky, kruhový šperk, prsteny, řetízkovité závěsy, jehlice, korálky, spony, závěsky, spirálovité trubičky, pásové zápony, opasky, kruhy, plechové objímky, spirálovité ruzice, neklasifikovatelné zlomky, slitky, ingoty, výrobní odpad.

Literatura: Salaš 2005, 365–367, tab. 217:215–231, 234–235, 237–250, 220:314, 324.

Uložení: Městské muzeum a galerie Knížecí dům Moravský Krumlov.

77. Pavlov 1 – „Děvičky“ (okr. Břeclav)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález (pravděpodobně z depotu).

Popis situace: Osídlení z doby bronzové v této poloze není známo, s výjimkou sousední lokality Pavlov 1 (Čižmář 2004a, 205).

V rámci prospekce detektorem kovů byla objevena faléra z doby bronzové, údajně pochází z tzv. zlomkového depotu.

Z lokality pochází rovněž depot Pavlov 2 – „Děvičky“ a také pravděpodobně třetí depot Pavlov 3 – „Děvičky“, který obsahoval několik nádob z doby bronzové (B D – Ha A1).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring broken in the middle. Size: ø 6 cm, h. 0.5 cm. Unlisted (**Pl. 14:16**).

Other finds: Bronze artefacts – fragment knives/swords, fibulae, fragments of semifinished products, wires, unidentifiable fragments.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum in Ostrožská Lhota.

78. Pavlov 2 – “Děvičky” (Břeclav District)

Datation: Ha B

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding (possibly from a hoard).

Description of the find site: See 77. Pavlov 1 – “Děvičky” (Břeclav District). While prospecting with a metal detector, a phalera from the Bronze Age was discovered, apparently coming from a hoard. Also from the locality are hoard Pavlov 1 – “Děvičky” and likely a third hoard Pavlov 3 – “Děvičky” which contained several vessels from the Bronze Age (B D – Ha A1).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera*, 1 threading ring. Size: ø 4 cm, h. 2 cm. Unlisted (**Pl. 14:17**).

Other finds: Bronze artefacts – broken decoration, a rosette-like pendant, circular jewellery.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum in Ostrožská Lhota.

79. Perná – “Kotelná” (Břeclav District)

Datation: Ha B3–C1a

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Within organized detector prospecting held in 2014, A. Navrátil found an item forgotten on the edge of a trench from illegal metal-detector prospecting.

Finds related to horse:

1. *Bronze knob in the shape of a cross with a circular centre decorated with the engraving of the letter X*. Size: ø 2 cm. Unlisted (**Pl. 14:18**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of the City of Brno.

80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2 (Prostějov District)

Datation: Ha A1/A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: Around 1900, a hoard was discovered during the construction of a forest road, today the territory falls under the Military Area Březina. The hoard is without closer find circumstances; it is not possible to determine the precise place of the find (or the cadastre on which the hoard was discovered; *Salaš 2005, 397*).

Finds related to horse:

1. *Bronze tin stud with two holes*, deformed. Size: ø 4 cm. Inv. No. 007523 (**Pl. 14:19**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, sickles, daggers, swords, spears, ring jewellery, pins, fibulae, casts, ingots, semifinished products, production waste, unclassifiable fragments and artefacts.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékač kroužek rozlomený uprostřed. Rozměry: ø 6 cm, v. 0,5 cm. Neevidováno (**Pl. 14:16**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – zlomek nože/meče, spony, zlomky polotovarů, dráty, neurčitelné zlomky.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Obecní muzeum v Ostrožské Lhotě.

78. Pavlov 2 – „Děvičky“ (okr. Břeclav)

Datace: Ha B

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález (pravděpodobně z depotu).

Popis situace: Viz 77. Pavlov 1 – „Děvičky“ (okr. Břeclav). V rámci prospekce detektorem kovů byla objevena faléra z doby bronzové, údajně pochází z depotu. Z lokality pochází rovněž depot Pavlov 1 – „Děvičky“ a také pravděpodobně třetí depot Pavlov 3 – „Děvičky“, který obsahoval několik nádob z doby bronzové (B D – Ha A1).

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra*, 1 provlékač kroužek. Rozměry: ø 4 cm, v. 2 cm. Neevidováno (**Pl. 14:17**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – prolamovaná ozdoba, růžicovitý závěsek, kruhový šperk.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Obecní muzeum v Ostrožské Lhotě.

79. Perná – „Kotelná“ (okr. Břeclav)

Datace: Ha B3–C1a

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: A. Navrátil v roce 2014 v rámci organizovaných detektorových sběrů našel předmět zapomenutý na okraji výkopu z nelegální detektorové prospekce.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzový knoflík ve tvaru kříže s kulatým středem zdobeným rytým písmenem X*. Rozměry: ø 2 cm. Neevidováno (**Pl. 14:18**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum města Brna.

80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2 (okr. Prostějov)

Datace: Ha A1/A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Okolo roku 1900 byl objeven depot při stavbě lesní silnice, dnes území spadá pod Vojenský újezd Březina. Depot je bez bližších nálezových okolností, nelze určit přesné místo nálezů (resp. katastr, na němž byl depot objeven; *Salaš 2005, 397*).

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, deformovaná. Rozměry: ø 4 cm. Inv. č. 007523 (**Pl. 14:19**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, nože, dláta, srpy, dýky, meče, kopí, kruhový šperk, jehlice, spony, slitky, ingoty, polotovary, výrobní odpad, neklasifikovatelné fragmenty a artefakty.

Literature: Červinka 1939, 114; Gottwald 1924, 57; Salaš 2005, 399, tab. 289:36.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

81. Podolí H5 – „Žuráň“ (Brno-venkov District)

Datation: Ha B3

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Inhumation grave.

Description of the find site: At „Žuráň“, three skeletal graves were investigated, deposited under mound 3. H5 lay southwest of mound 1 and had a size of 2.2 × 0.65 m. The studs mentioned below lay in a cluster next to the skeletons, therefore they likely did not belong to the clothing.

Finds related to horse:

1. *Bronze studs*, 245 pcs. Size: ø 0.6–1 cm. Inv. No. 812/3-4/54 (Pl. 14:20–43).

Other finds: Bronze artefacts – circles, collets; gold artefacts – ring, pearls; ceramic inventory.

Literature: Golec 2005, 46–47; Parma – Stuchlík 2017, 233, obr. 10:5/42; Poulik 1995, Abb. 29:2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

82. Podolí H803 – „Čtvrť“ (Brno-venkov District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave in a large grave pit.

Description of the find site: In 2011, during rescue archaeological research under the guidance of P. Kos, three cremation graves with a grave pit of the sizes for a skeletal burial were revealed. H803 had a size of 3.1 × 1.6 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze step-profiled tutuli-like knob*, 1 threading ring. Size: ø 2.2 cm, h. 1.3 cm. Inv. No. 271/11-139 (Pl. 14:20).

Other finds: Bronze artefacts – a needle tip, a knife, spears, a circle; ceramic inventory.

Literature: Parma et al. 2016, 305–306, 309, obr. 9:17.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

83. Polešovice – „Zmolky“ (Uherské Hradiště District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: I. Janírek captured a ploughed-up and dragged hoard in 1989, a year later he found other artefacts. He announced the hoard to the employees of the Institute of Archaeology of the Czechoslovak Academy of Sciences Brno in Mikulčice. They conducted rescue archaeological research including microprobes. J. Janírek continued between 1991 and 1993, in the collection of artefacts using metal detectors; the employees of the Moravian Museum conducted another rescue research in 1994; in 1996 still more items were found. So far, 838 pcs of bronze items and copper bars have been found with the overall weight of over 70 kg. M. Salaš does not exclude the possibility of two independently deposited collections of items (Salaš 2005, 377–378).

Literatura: Červinka 1939, 114; Gottwald 1924, 57; Salaš 2005, 399, tab. 289:36.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

81. Podolí H5 – „Žuráň“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha B3

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Kostrový hrob.

Popis situace: Na „Žuráni“ byly prozkoumány tři kostrové hroby uložené pod mohylou 3. H5 ležel na jihozápad od mohyly 1, měl rozměry 2,2 × 0,65 m. Niže uváděné pukličky ležely ve shluku vedle kostry, nepatří tedy pravděpodobně k oděvu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová puklička*, 245 ks. Rozměry: ø 0,6–1 cm. Inv. č. 812/3-4/54 (Pl. 14:20–43).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – kroužky, objímky; zlaté artefakty – prsten, perly; keramický inventář.

Literatura: Golec 2005, 46–47; Parma – Stuchlík 2017, 233, obr. 10:5/42; Poulik 1995, Abb. 29:2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

82. Podolí H803 – „Čtvrť“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový pohřeb v rozměrné hrobové jámě.

Popis situace: V roce 2011 se během záchranného archeologického výzkumu pod vedením P. Kose podařilo odkrýt tři žárové hroby s hrobovou jámou rozměrů pro kostrový pohřeb. H803 měl rozměry 3,1 × 1,6 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 1 provlékač kroužek. Rozměry: ø 2,2 cm, v. 1,3 cm. Inv. č. 271/11-139 (Pl. 14:20).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – hrot jehly, nůž, kopí, kroužek; keramický inventář.

Literatura: Parma et al. 2016, 305–306, 309, obr. 9:17.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

83. Polešovice – „Zmolky“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: I. Janírek zachytil v roce 1989 rozoráný a rozvláčený depot, o rok později zachytil další artefakty. Depot ohlásil pracovníkům Archeologického ústavu Československé akademie věd Brno v Mikulčicích. Ti provedli záchranný archeologický výzkum včetně mikrosondáže. J. Janírek pokračoval v letech 1991–1993 ve sběru artefaktů pomocí detektoru kovů, pracovníci Moravského zemského muzea v roce 1994 provedli další záchranný výzkum, v roce 1996 byly dohledány ještě další předměty. Doposud bylo získáno 838 ks bronzových předmětů a měděných slitků, jejichž celková váha dosahuje přes 70 kg. M. Salaš nevylučuje možnost dvou samostatně deponovaných souborů předmětů (Salaš 2005, 377–378).

Finds related to horse:

1. *Bronze stepped profiled tutuli-like knob*, 2 pcs, 1 threading ring. Size: \varnothing 2.5 and 3.9 cm, h. 1.5 and 1.7 cm. Inv. No. MZM 180033; AÚ 44/90 (**Pl. 14:45–46**).
2. *Bronze tin phalera decorated with a rib*, 1 threading ring. Size: \varnothing 5.7 cm, h. 1.2 cm. Inv. No. AÚ 42/90 (**Pl. 14:47**).
3. *Bronze tin phalera*, attachment by a spike (?), fragment. Size: \varnothing 3.3 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. MZM 180032 (**Pl. 14:48**).
4. *Bronze tin phalera decorated with three plastic ribs with a cone in the centre*, 1 threading ring. Size: \varnothing 11.2 cm, h. 2.2 cm. Inv. No. AÚ 40/90 (**Pl. 15:1**).
5. *Bronze tin phalera decorated with two circles*, 1 threading ring with a smaller circle threaded. Size: \varnothing 13.4 cm, h. 3.3 cm. Inv. No. MZM 180023 (**Pl. 15:5**).
6. *Bronze tin phalera decorated with a rib*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.2 cm, h. 1.3 cm. Inv. No. AÚ 41/90 (**Pl. 15:4**).
7. *Bronze tin phalera decorated with a rib*, 1 threading ring, fragment. Size: \varnothing 3.9 cm, h. 1.1 cm. Inv. No. AÚ 43/90 (**Pl. 15:2**).
8. *Bronze tin phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.2 cm, h. 1.3 cm. Inv. No. AÚ 46/90 (**Pl. 15:6**).
9. *Bronze tin phalera*, perforated in the centre. Size: \varnothing 8.1 cm, h. 2.1 cm. Inv. No. AÚ 45/90 (**Pl. 15:3**).
10. *Bronze tin convex phalera*, attachment by a spike creating a threading loop. Size: \varnothing 5.2 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. MZM 180024 (**Pl. 15:7**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, sickles, daggers, swords, spears, hatchets, headbands (?), circular jewellery, pins, pendants, spiral tubes, tin metal endings, fibulae, wires, undeterminable fragments, ingots; ceramic inventory.

Literature: Salaš 1997, 44–45, 98, Taf. 25:622–632.

Deposition: Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences Brno, Workplace Mikulčice (AÚ); Moravian Museum Brno (MZM).

84. Polkovice – „čp. 6” (Přerov District)

Datation: Ha B

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In the former position of the field „Za Zahrádkou”, a hoard was ploughed up in 1931; the closer find circumstances are unknown (Salaš 2005, 446).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera with a central point*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.9 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. 58844 (**Pl. 15:9**).
2. *Bronze phalera with a central point*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.9 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. 58844 (**Pl. 16:1**).
3. *Bronze phalera with a central knob*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.6 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. 58847 (**Pl. 16:5**).
4. *Bronze phalera with a central knob*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.8 cm, h. 1 cm. Inv. No. 58845 (**Pl. 16:7**).
5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, many small circles and phaleras are attached in the patina from both sides. Size: \varnothing 8 cm, h. 1.4 cm. Inv. No. 58848a (**Pl. 16:11**).
6. *Bronze phalera undecorated*, 47 (?) pcs, 1 threading ring, attached in the patina of phalera No. 5 (Inv. No. 58848a). Size: \varnothing 0.6 cm, h. 0.2 cm. Inv. No. 58848a (**Pl. 16:11**).
7. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the phalera No. 5 (Inv. No. 58848a). Size: \varnothing 1 cm. Unlisted (**Pl. 16:11**).

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 2 ks, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 2,5 a 3,9 cm, v. 1,5 a 1,7 cm. Inv. č. MZM 180033; AÚ 44/90 (**Pl. 14:45–46**).
2. *Bronzová plechová faléra zdobená žebrem*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 5,7 cm, v. 1,2 cm. Inv. č. AÚ 42/90 (**Pl. 14:47**).
3. *Bronzová plechová faléra*, uchycení trnem (?), fragment. Rozměry: \varnothing 3,3 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. MZM 180032 (**Pl. 14:48**).
4. *Bronzová plechová faléra zdobená třemi plastickými žebry s kuzelem uprostřed*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 11,2 cm, v. 2,2 cm. Inv. č. AÚ 40/90 (**Pl. 15:1**).
5. *Bronzová plechová faléra zdobená dvěma kružnicemi*, 1 provlékáč kroužek s navlečeným drobnějším kroužkem. Rozměry: \varnothing 13,4 cm, v. 3,3 cm. Inv. č. MZM 180023 (**Pl. 15:5**).
6. *Bronzová plechová faléra zdobená žebrem*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 7,2 cm, v. 1,3 cm. Inv. č. AÚ 41/90 (**Pl. 15:4**).
7. *Bronzová plechová faléra zdobená žebrem*, 1 provlékáč kroužek, fragment. Rozměry: \varnothing 3,9 cm, v. 1,1 cm. Inv. č. AÚ 43/90 (**Pl. 15:2**).
8. *Bronzová plechová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 7,2 cm, v. 1,3 cm. Inv. č. AÚ 46/90 (**Pl. 15:6**).
9. *Bronzová plechová faléra*, perforovaná ve středu. Rozměry: \varnothing 8,1 cm, v. 2,1 cm. Inv. č. AÚ 45/90 (**Pl. 15:3**).
10. *Bronzová plechová vypouklá faléra*, uchycení trnem tvořícím provlékáč poutko. Rozměry: \varnothing 5,2 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. MZM 180024 (**Pl. 15:7**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, nože, dláta, srpy, dýky, meče, kopí, sekeromlaty, čelenky (?), kruhový šperk, jehlice, závěsky, spirálovité trubičky, plechové zápony, spony, dráty, neurčitelné zlomky, ingoty; keramický inventář.

Literatura: Salaš 1997, 44–45, 98, Taf. 25:622–632.

Uložení: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno, pracoviště Mikulčice (AÚ); Moravské zemské muzeum Brno (MZM).

84. Polkovice – „čp. 6“ (okr. Přerov)

Datace: Ha B

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V bývalé poloze „Za Zahrádkou“ byl roku 1931 vyorán na poli depot, bližší nálezové okolnosti nejsou známy (Salaš 2005, 446).

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra se středovým hrotem*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 7,9 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. 58844 (**Pl. 15:9**).
2. *Bronzová faléra se středovým hrotem*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 7,9 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. 58844 (**Pl. 16:1**).
3. *Bronzová faléra se středovým knoflíkem*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 7,6 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. 58847 (**Pl. 16:5**).
4. *Bronzová faléra se středovým knoflíkem*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: \varnothing 7,8 cm, v. 1 cm. Inv. č. 58845 (**Pl. 16:7**).
5. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, patinou přichyceno množství drobných kroužků a falérek z obou stran. Rozměry: \varnothing 8 cm, v. 1,4 cm. Inv. č. 58848a (**Pl. 16:11**).
6. *Bronzová falérka nezdobená*, 47 (?) ks, 1 provlékáč kroužek, přichyceno v patině faléry č. 5 (inv. č. 58848a). Rozměry: \varnothing 0,6 cm, v. 0,2 cm. Inv. č. 58848a (**Pl. 16:11**).
7. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, přichyceno v patině faléry č. 5 (inv. č. 58848a). Rozměry: \varnothing 1 cm. Neevidováno (**Pl. 16:11**).

8. *Bronze phalera undecorated*, 3 pcs, 1 threading ring, attached in the patina on a fragment of a cast circle. Size: \varnothing 0.6 cm. Inv. No. 58880.
9. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the knife blade. Size: \varnothing 0.6 cm. Inv. No. 58885b.
10. *Bronze phalera undecorated*, 10 pcs, 1 threading ring, joined in three clusters (4 pcs, 4 pcs and 2 pcs). Size: \varnothing 1–1.1 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. 58888a (**Pl. 15:8**).
11. *Bronze phalera undecorated*, 6 pcs, 1 threading ring, joined in three clusters. Size: \varnothing 1–1.1 cm, h. 0.4 cm. Unlisted (**Pl. 16:2**).
12. *Bronze phalera undecorated*, 9 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of cast circles. Size: \varnothing 0.7–0.8 cm. Inv. No. 58888c (**Pl. 16:10**).
13. *Bronze phalera undecorated*, 6 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of cast circles. Size: \varnothing 0.6 cm. Inv. No. 58888d (**Pl. 16:3**).
14. *Bronze phalera undecorated*, 8 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888e (**Pl. 16:4**).
15. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888h (**Pl. 16:6**).
16. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of cast circles. Size: \varnothing 0.8 cm. Inv. No. 58888f (**Pl. 16:9**).
17. *Bronze phalera undecorated*, 4 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888g.
18. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of 8 cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888ch.
19. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of 5 cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888i.
20. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of 6 cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888j.
21. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of 3 cast circles. Size: \varnothing 0.6 cm. Inv. No. 58888k.
22. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of 4 cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888l.
23. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, attached in the patina of the cluster of 5 cast circles. Size: \varnothing 0.7 cm. Inv. No. 58888m.

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, sickles, circular jewellery, pendants, circles, concentric circles.

Literature: Podborský 1970a, 29, Taf. 31:13,15–18; Salaš 2005, 448–450, tab. 411:32,35–41,43, 412:28–29,98–99,102, 413A:100–101.

Deposition: Moravian Museum Brno.

85. Prakšice – “Rašov” (Uherské Hradiště District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In the area of a former Medieval settlement, a hoard of bronze phaleras was found in 1929 by Mr. Janča; closer circumstances are unknown.

8. *Bronzová falérka nezdobená*, 3 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině zlomku litého kruhu. Rozměry: \varnothing 0,6 cm.

Inv. č. 58880.

9. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině čepele nože. Rozměry: \varnothing 0,6 cm. Inv. č. 58885b.

10. *Bronzová falérka nezdobená*, 10 ks, 1 provlékací kroužek, spojeno do tří shluků (4 ks, 4 ks a 2 ks). Rozměry: \varnothing 1–1,1 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. 58888a (**Pl. 15:8**).

11. *Bronzová falérka nezdobená*, 6 ks, 1 provlékací kroužek, spojeno do tří shluků. Rozměry: \varnothing 1–1,1 cm, v. 0,4 cm. Neevidováno (**Pl. 16:2**).

12. *Bronzová falérka nezdobená*, 9 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7–0,8 cm. Inv. č. 58888c (**Pl. 16:10**).

13. *Bronzová falérka nezdobená*, 6 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,6 cm. Inv. č. 58888d (**Pl. 16:3**).

14. *Bronzová falérka nezdobená*, 8 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888e (**Pl. 16:4**).

15. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888h (**Pl. 16:6**).

16. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,8 cm. Inv. č. 58888f (**Pl. 16:9**).

17. *Bronzová falérka nezdobená*, 4 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888g.

18. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku 8 litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888ch.

19. *Bronzová falérka nezdobená*, 2 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku 5 litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888i.

20. *Bronzová falérka nezdobená*, 2 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku 6 litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888j.

21. *Bronzová falérka nezdobená*, 2 ks, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku 3 litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,6 cm. Inv. č. 58888k.

22. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku 4 litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888l.

23. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, přichyceno v patině shluku 5 litých kroužků. Rozměry: \varnothing 0,7 cm. Inv. č. 58888m.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, srpy, kruhový šperk, závěsky, kroužky, soustředné kruhy.

Literatura: Podborský 1970a, 29, Taf. 31:13,15–18; Salaš 2005, 448–450, tab. 411:32,35–41,43, 412:28–29,98–99,102, 413A:100–101.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

85. Prakšice – „Rašov“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V prostoru zaniklé středověké osady byl v roce 1929 nalezen p. Jančou depot bronzových falér, bližší okolnosti nejsou známy.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 8.7 cm, h. 1.1 cm. Inv. No. 417 (**Pl. 16:13**).
2. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring, central part. Size: ø 7.1 and 6.1 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. 418–419 (**Pl. 16:12,14**).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged and cracked. Size: ø 4.9 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 420 (**Pl. 16:8**).
4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, damaged – central part. Size: ø 4.5 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 421 (**Pl. 16:15**).
5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, fragment. Size: 2.9 × 2.8 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 422 (**Pl. 16:16**).

Other finds: –.

Literature: *Dohnal 1977a*, 42; *idem 1988*, 10; *Salaš 2005*, 378, tab. 248B:1, 249A:2–6.

Deposition: J. A. Comenius Museum, Uherský Brod.

86. Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly” (Prostějov District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1934, K. Dobeš revealed 48 cremation graves on the route “Hrubé díly”, which were only published in 2005 by R. Sedláček. H13 is described in his work as a grave comprised of an urn which contained a bone comb and a bronze bracelet; but other items are listed in the table (see below). It is possible to doubt the find context of the whole.

Finds related to horse:

1. *Bronze stud decorated with a wrought edge*, 2 fragments. Size: 3.2 × 2.5, 3.2 × 1.2 cm. Inv. No. 011691 (**Pl. 17:1–2**).

Other finds: A bronze pendant; ceramic inventory.

Literature: *Sedláček 2005*, 13, 93, tab. 84:D13/1.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

87. Prostějov-Domamyslice H38 – “Díly” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 86. Prostějov-Domamyslice H13 – “Díly” (Prostějov District). Grave without documentation.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring. Size: ø 0.9–1.1 cm. Unlisted (**Pl. 17:3–4**).

Other finds: –.

Literature: *Sedláček 2005*, 100, tab. 96:D38/1.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky” (Prostějov District)

Datation: Ha B2

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: The first research of A. Gottwald at the site took place before 1924. In 1924, the construction of the highway from Domamyslice to Seloutky started. A. Gottwald travelled to the construction site to supervise, but many graves were destroyed

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: ø 8,7 cm, v. 1,1 cm. Inv. č. 417 (**Pl. 16:13**).
2. *Bronzová faléra nezdobená*, 2 ks, 1 provlékáč kroužek, středová část. Rozměry: ø 7,1 a 6,1 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. 418–419 (**Pl. 16:12,14**).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená a prasklá. Rozměry: ø 4,9 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 420 (**Pl. 16:8**).
4. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, poškozená – středová část. Rozměry: ø 4,5 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 421 (**Pl. 16:15**).
5. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékáč kroužek, fragment. Rozměry: 2,9 × 2,8 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 422 (**Pl. 16:16**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: *Dohnal 1977a*, 42; *týž 1988*, 10; *Salaš 2005*, 378, tab. 248B:1, 249A:2–6.

Uložení: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě.

86. Prostějov-Domamyslice H13 – „Díly“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1934 odkryl K. Dobeš v trati „Hrubé díly“ 48 žárových hrobů, jež byly publikovány až v roce 2005 R. Sedláčkem. H13 je v jeho práci popisován jako hrob sestávající z popelnice, která obsahovala kostěný hřeben a bronzový náramek; v tabulce jsou však uvedeny jiné předměty (viz níže). Lze tedy pochybovat o nálezovém kontextu celku.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová puklička zdobená vybíjeným okrajem*, 2 fragmenty. Rozměry: 3,2 × 2,5, 3,2 × 1,2 cm. Inv. č. 011691 (**Pl. 17:1–2**).

Ostatní nálezy: Bronzový závěsek; keramický inventář.

Literatura: *Sedláček 2005*, 13, 93, tab. 84:D13/1.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

87. Prostějov-Domamyslice H38 – „Díly“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 86. Prostějov-Domamyslice H13 – „Díly“ (okr. Prostějov). Hrob bez dokumentace.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 2 ks, 1 provlékáč kroužek. Rozměry: ø 0,9–1,1 cm. Neevidováno (**Pl. 17:3–4**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: *Sedláček 2005*, 100, tab. 96:D38/1.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha B2

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: První výzkumy A. Gottwalda na lokalitě probíhaly již před rokem 1924. V roce 1924 byla zahájena stavba silnice z Domamyslic do Seloutek. A. Gottwald sice jezdil na stavbu dohlížet, ale mnoho hrobů dělníci zničili v jeho nepřítomnosti. Archeologický

by the labourers in his absence. Archaeological research started in 1926 and continued with pauses until 1932. F. Trčala continued in Gottwald's work in 1939–1940. In total, 241 graves were examined.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring.
Size: ø 1.6 cm. Inv. No. A48814 (**Pl. 17:5**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, spirals, a circle; ceramic inventory.

Literature: Sedláček 2005, 12–15, 59, tab. 20:42/8.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

**89. Prostějov-Domamyslice H92 – “Klínky”
(Prostějov District)**

Datation: Ha B1

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky” (Prostějov District).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 4 pcs, 1 threading ring.
Size: 1.2 × 2 – 2 × 2.2 cm. Inv. No. A49027 (**Pl. 17:6–7,9–10**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, spirals; ceramic inventory.

Literature: Sedláček 2005, 12–15, 59, tab. 43:92/5.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

**90. Prostějov-Domamyslice H119 – “Klínky”
(Prostějov District)**

Datation: Ha B2

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky” (Prostějov District).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 1.8 cm.
Inv. No. A49128 (**Pl. 17:11**).

Other finds: Bronze artefacts – earrings, a fragment of a bracelet; ceramic inventory.

Literature: Sedláček 2005, 12–15, 69, tab. 51:119/11.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

**91. Prostějov-Domamyslice H148 – “Klínky”
(Prostějov District)**

Datation: Ha B2

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky” (Prostějov District). H148 is the only grave at the burial ground containing spear.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 2 threading rings. Size: ø 4.6 cm, h. 1.3 cm. Inv. No. A49216 (**Pl. 17:12**).

Other finds: Bronze spear; ceramic inventory.

Literature: Sedláček 2005, 12–15, 72, tab. 58:148/2.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

výzkum byl zahájen v roce 1926 a s přestávkami pokračoval až do roku 1932. Na Gottwaldovu práci navázal F. Trčala v letech 1939–1940. Celkem se podařilo prozkoumat 241 hrobů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 2 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 1,6 cm. Inv. č. A48814 (**Pl. 17:5**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, spirálky, kroužek; keramický inventář.

Literatura: Sedláček 2005, 12–15, 59, tab. 20:42/8.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

**89. Prostějov-Domamyslice H92 – „Klínky“
(okr. Prostějov)**

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“ (okr. Prostějov).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 4 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: 1,2 × 2 – 2 × 2,2 cm. Inv. č. A49027 (**Pl. 17:6–7,9–10**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, spirálky; keramický inventář.

Literatura: Sedláček 2005, 12–15, 59, tab. 43:92/5.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

**90. Prostějov-Domamyslice H119 – „Klínky“
(okr. Prostějov)**

Datace: Ha B2

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“ (okr. Prostějov).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 1,8 cm. Inv. č. A49128 (**Pl. 17:11**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – náušnice, fragment náramku; keramický inventář.

Literatura: Sedláček 2005, 12–15, 69, tab. 51:119/11.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

**91. Prostějov-Domamyslice H148 – „Klínky“
(okr. Prostějov)**

Datace: Ha B2

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“ (okr. Prostějov). H148 je jediným hrobem na pohřebišti obsahujícím kopí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: ø 4,6 cm, v. 1,3 cm. Inv. č. A49216 (**Pl. 17:12**).

Ostatní nálezy: Bronzové kopí; keramický inventář.

Literatura: Sedláček 2005, 12–15, 72, tab. 58:148/2.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

**92. Prostějov-Domamyslice H152 – “Klínky”
(Prostějov District)**

Datation: Ha B2

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 88. Prostějov-Domamyslice H42 – “Klínky” (Prostějov District).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 2 pcs, 1 threading ring.
Size: ø 1.6 cm. Inv. No. A49226 (**Pl. 17:8**).

Other finds: Bronze artefacts – pins, bracelets, circles; ceramic inventory.

Literature: *Sedláček 2005*, 12–15, 73, tab. 59:152/10.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

93. Přestavky – “Chrástka” (Přerov District)

Datation: Ha A1/A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1899, on the former plot No. 99/100 and former plot belonging to the princely archbishop’s Chateau in Kroměříž, a hoard deposited ca 1 m under the surface of the earth was discovered when establishing the hops garden (*Salaš 2005*, 380).

Finds related to horse:

1. *Fork-like part of the wagon body*, oval cross-section.
Size: h. 6.5 cm. Inv. No. MK 84-473 (**Pl. 17:13**).

2. *Bronze cast tube-like item with a target-like expansion*, 5 pcs, 1 pc decorated on the body with groups of crosswise grooves.
Size: h. 6.8–8.4 cm. Inv. No. MZM 57092–57094, 57466–57467 (**Pl. 17:14–18**).

3. *Bronze cast tubular item with a target-like expansion with an inserted forged round hook-shaped rod*, 4 pcs. Size: h. 9.9–12.7 cm. Inv. No. MZM 57061–57064 (**Pl. 17:19–22**).

4. *Bronze layered profiled tutuli-like knob with two holes*, 1 threading ring chipped, 2 holes punched in opposite positions, ø 4.4 cm, h. 1.5 cm. Inv. No. MZM 57114 (**Pl. 18:2**).

5. *Bronze layered profiled tutuli-like phalera*, 1 threading ring.
Size: ø 6.3 cm, h. 1.8 cm. Inv. No. MZM 57090 (**Pl. 18:1**).

6. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, fragment.
Size: ø 6.4 cm, h. 0.9 cm. Inv. No. MK 475 (**Pl. 18:3**).

7. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, fragment.
Size: 6.5 × 4.8 cm, h. 0.7 cm. Inv. No. MK 515 (**Pl. 18:4**).

8. *Bronze phalera undecorated*, 2 threading rings. Size: ø 3.9 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. MZM 57123 (**Pl. 18:5**).

9. *Bronze tin shield boss with two holes and slightly bent edges decorated with wrought beads at the peak*, central hole. Size: ø 6.9 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. MZM 57054 (**Pl. 18:6**).

10. *Bronze tin shield boss with two holes and slightly bent edges*, central hole. Size: ø 5.9 cm, h. 1 cm. Inv. No. MK 517 (**Pl. 18:7**).

11. *Bronze tin shield boss with two holes*. Size: ø 4.4 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. MZM 57075 (**Pl. 18:8**).

12. *Bronze decoration of a horse harness with two eyes, decorated transverse plastic ribs (?)*; triangular cross-section.
Size: 5.6 × 3.1 cm. Inv. No. MZM 57057 (**Pl. 18:9**).

13. *Bronze decoration of a horse harness in the shape of a circular and trapezoid eye*, noticeable wear; circular cross-section.
Size: 4.5 × 3 cm. Inv. No. MZM 57059 (**Pl. 18:10**).

**92. Prostějov-Domamyslice H152 – „Klínky“
(okr. Prostějov)**

Date: Ha B2

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 88. Prostějov-Domamyslice H42 – „Klínky“ (okr. Prostějov).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 2 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 1,6 cm. Inv. č. A49226 (**Pl. 17:8**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, náramky, kroužky; keramický inventář.

Literatura: *Sedláček 2005*, 12–15, 73, tab. 59:152/10.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

93. Přestavky – „Chrástka“ (okr. Přerov)

Date: Ha A1/A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1899 na bývalé parcele č. 99/100 a bývalém pozemku náležícím knížecímu arcibiskupskému zámku v Kroměříži byl při zakládání chmelnice objeven depot uložený cca 1 m pod povrchem země (*Salaš 2005*, 380).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Vídlíkovitá součást korby vozu*, oválný průřez. Rozměry: v. 6,5 cm. Inv. č. MK 84-473 (**Pl. 17:13**).

2. *Bronzový litý trubičkovitý předmět s terčovitým rozšířením*, 5 ks, 1 ks zdoben na těle skupinami příčných rýh. Rozměry: v. 6,8–8,4 cm. Inv. č. MZM 57092–57094, 57466–57467 (**Pl. 17:14–18**).

3. *Bronzový litý trubičkovitý předmět s terčovitým rozšířením s vloženou kovanou kulatou hákovitě zahnutou tyčinkou*, 4 ks. Rozměry: v. 9,9–12,7 cm. Inv. č. MZM 57061–57064 (**Pl. 17:19–22**).

4. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík se dvěma otvory*, 1 provlékací kroužek odlomený, proraženy 2 protilehlé otvory, ø 4,4 cm, v. 1,5 cm. Inv. č. MZM 57114 (**Pl. 18:2**).

5. *Bronzová stupňovitě profilovaná tutulovitá faléra*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 6,3 cm, v. 1,8 cm. Inv. č. MZM 57090 (**Pl. 18:1**).

6. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek, fragment. Rozměry: ø 6,4 cm, v. 0,9 cm. Inv. č. MK 475 (**Pl. 18:3**).

7. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek, fragment. Rozměry: 6,5 × 4,8 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. MK 515 (**Pl. 18:4**).

8. *Bronzová faléra nezdobená*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: ø 3,9 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. MZM 57123 (**Pl. 18:5**).

9. *Bronzová plechová puklice se dvěma otvory a mírně vyhnutým okrajem zdobená vybíjenými perličkami při vrcholu*, středový otvor. Rozměry: ø 6,9 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. MZM 57054 (**Pl. 18:6**).

10. *Bronzová plechová puklice se dvěma otvory a mírně vyhnutým okrajem*, středový otvor. Rozměry: ø 5,9 cm, v. 1 cm. Inv. č. MK 517 (**Pl. 18:7**).

11. *Bronzová plechová puklice se dvěma otvory*. Rozměry: ø 4,4 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. MZM 57075 (**Pl. 18:8**).

12. *Bronzová ozdoba koňského postroje se dvěma oky zdobená příčnými plastickými žebírky (?)*; trojúhelníkový průřez. Rozměry: 5,6 × 3,1 cm. Inv. č. MZM 57057 (**Pl. 18:9**).

13. *Bronzová ozdoba koňského postroje ve tvaru kruhového a trapézovitěho oka*, patrné opotřebení; kruhový průřez. Rozměry: 4,5 × 3 cm. Inv. č. MZM 57059 (**Pl. 18:10**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, chisels, small hammers, stamps (?), sickles, fragments of sheet metal from vessels (?), daggers, swords, spears, counterweights of the spears, neck gaiters, circular jewellery, pins, fibulae, pendants, spiral tubes, razors, casts, semifinished products, unclassifiable fragments.

Literature: Červinka 1902a, 150; *idem* 1911, 30; *idem* 1939, 54–55; Salaš 2005, 385–386, tab. 263:125–129, 264:141–143, 265:158, 160–168, 267A:169–170.

Deposition: Moravian Museum Brno (MZM); Museum of the Kroměříž Region in Kroměříž (MK).

94. Rájec – “Les Hájky” (Šumperk District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2017, L. Chamlar using metal detectors found a hoard of bronze items deposited in a ceramic vessel. He announced the find and J. Halama from the Šumperk museum raised the hoard from the earth.

Finds related to horse:

1. Bronze phalera with a protruding decoration of three circles around the perimeter and three circles in the centre. Size: ø 12.5 cm, h. 2.7 cm. Acq. No. 7/2017 (Pl. 18:14).

Other finds: Bronze artefacts – spiral upper-arm bracelets, sickles, a small hatchet with a metal tip, bracelets, pins, a part of a collet, spear, a fragment of a tin vessel; ceramic inventory.

Literature: Halama 2018a; *idem* 2018b.

Deposition: Regional Heritage Museum in Šumperk.

95. Rájec-Jestřebí – “intravilán” (Blansko District)

Datation: Ha B2

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1904, J. Šamalik found a hoard deposited in a ceramic vessel in his garden (Salaš 2005, 450).

Finds related to horse:

1. Bronze phalera undecorated, 2 pcs, 1 threading ring, on the lower side relicts of forging. Size: ø 7 cm, h. 1–1.1 cm. Inv. No. 57194, 57210 (Pl. 18:12–13).

2. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 2.8 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. 57208 (Pl. 18:11).

Other finds: Bronze artefacts – axes, neck gaiters, circular jewellery, rings, pendants, circles, concentric circles, unclassifiable fragments; ceramic inventory.

Literature: Podborský 1970a, 29, Taf. 33:11–12; Salaš 2005, 452, tab. 419:33–35.

Deposition: Moravian Museum Brno.

96. Rousínov-Rousínovec – “intravilán” (Vyškov District)

Datation: B D/Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: A. Procházka acquired a hoard of bronze items from the former brickworks of Mr. Kment in 1906, the closer find circumstances are not known (Salaš 2005, 387).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, dláta, kladívka, razidla (?), srpy, zlomky plechů z nádob (?), dýky, meče, kopí, botka kopí, nákrčníky, kruhový šperk, jehlice, spony, závěsky, spirálovité trubičky, břitvy, slitky, polotovary, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: Červinka 1902a, 150; *týž* 1911, 30; *týž* 1939, 54–55; Salaš 2005, 385–386, tab. 263:125–129, 264:141–143, 265:158, 160–168, 267A:169–170.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno (MZM); Muzeum Kroměřížska v Kroměříži (MK).

94. Rájec – „Les Hájky“ (okr. Šumperk)

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2017 nalezl L. Chamlar pomocí detektoru kovů depot bronzových předmětů uložený v keramické nádobě. Nález ohlásil a J. Halama ze šumperského muzea depot vyzvedl ze země.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová faléra s vybičenou výzdobou tří kružnic po obvodu a tři kružnic ve středu. Rozměry: ø 12,5 cm, v. 2,7 cm. Přír. č. 7/2017 (Pl. 18:14).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovité nápažníky, srpy, sekerka s tulejkou, náramky, jehlice, část nákrčníku, kopí, fragment plechové nádoby; keramický inventář.

Literatura: Halama 2018a; *týž* 2018b.

Uložení: Vlastivědné muzeum Šumperk.

95. Rájec-Jestřebí – „intravilán“ (okr. Blansko)

Datace: Ha B2

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Roku 1904 nalezl J. Šamalik na své zahradě depot uložený v keramické nádobě (Salaš 2005, 450).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová faléra nezdobená, 2 ks, 1 provlékací kroužek, na spodní straně relikty po kování. Rozměry: ø 7 cm, v. 1–1,1 cm. Inv. č. 57194, 57210 (Pl. 18:12–13).

2. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 2,8 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. 57208 (Pl. 18:11).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nákrčníky, kruhový šperk, prsteny, závěsky, kroužky, koncentrické kruhy, neklasifikovatelné zlomky; keramický inventář.

Literatura: Podborský 1970a, 29, Taf. 33:11–12; Salaš 2005, 452, tab. 419:33–35.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

96. Rousínov-Rousínovec – „intravilán“ (okr. Vyškov)

Datace: B D/Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: A. Procházka získal v roce 1906 z bývalé cihelny p. Kmenta depot bronzových předmětů, bližší nálezové okolnosti nejsou známy (Salaš 2005, 387).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 6.3 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 57842 (**Pl. 19:1**).

Other finds: Bronze artefacts – knives, neck gaiters, circular jewellery, pins, fibulae, razors, casts, circles, unclassifiable fragments.

Literature: *Salaš 2005*, 388, tab. 268A:25.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Rousínovec – see 96. Rousínov-Rousínovec
97. Sazovice – “Lázy” (Zlín District)

Datation: Ha A1/A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1896, J. Ryška found six circles threaded through one another while ploughing. In the same year, other supposedly silver (?) and copper items deposited in a vessel were ploughed up. In 1897, all objects were handed over to I. L. Červinka (*Salaš 2005*, 388).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 5 pcs, 1 threading ring. Size: ø 1.9–2.1 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 58066–58070 (**Pl. 19:2–3**).

2. *Bronze tin stud boss with four holes*. Size: ø 8 cm, h. 2 cm. Inv. No. 58093 (**Pl. 19:8**).

3. *Bronze tin stud with two holes*, 2 pcs. Size: ø 2 and 1.8 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 58081–58082 (**Pl. 19:4–5**).

4. *Bronze tin stud with two holes*, fragment. Size: ø 1.6 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 58083 (**Pl. 19:7**).

5. *Bronze tin stud with two holes*. Size: ø 1.5 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. 58084 (**Pl. 19:6**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, sickles, neck gaiters, ring jewellery, circles, pendants, beads, pins, fibulae, spiral tubes, unclassifiable fragments.

Literature: *Červinka 1902a*, 150; *idem 1939*, 110; *Salaš 2005*, 390, tab. 273A:80–84,86–87.

Deposition: Moravian Museum Brno.

98. Seloutky H9 – “Na Šťastných” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: During the construction of the highway from Seloutky to Domamyslice in 1923–1926, A. Gottwald and K. Špičák investigated nineteen cremation graves. H9 was marked with three stones.

Finds related to horse:

1. *Bronze layered profiled tutuli-like knob*, 1 threading ring. Size: ø 2 cm, h. 1.5 cm. Unlisted (**Pl. 19:9**).

Other finds: A bronze pin; ceramic inventory.

Literature: *Gottwald 1928*, 1–4, obr. 1:3.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

99. Slatinice – “intravilán” (Olomouc District)

Datation: Ha A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1881, likely during the expansion of the quarry, a hoard was discovered almost at the level of rocky bedrock, the closer circumstances are unknown (*Salaš 2005*, 405).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: ø 6,3 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 57842 (**Pl. 19:1**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nože, nákrčníky, kruhový šperk, jehlice, spony, břitvy, slitky, kruhy, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: *Salaš 2005*, 388, tab. 268A:25.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

Rousínovec – viz 96. Rousínov-Rousínovec
97. Sazovice – „Lázy“ (okr. Zlín)

Datace: Ha A1/A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1896 vyoral J. Ryška šest do sebe provlečených kruhů. Téhož roku byly vyorány další údajně stříbrné (?) a měděné předměty uložené v nádobě. Roku 1897 bylo vše předáno I. L. Červinkovi (*Salaš 2005*, 388).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 5 ks, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: ø 1,9–2,1 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 58066–58070 (**Pl. 19:2–3**).

2. *Bronzová plechová puklice se čtyřmi otvory*. Rozměry: ø 8 cm, v. 2 cm. Inv. č. 58093 (**Pl. 19:8**).

3. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, 2 ks. Rozměry: ø 2 a 1,8 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 58081–58082 (**Pl. 19:4–5**).

4. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, fragment. Rozměry: ø 1,6 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 58083 (**Pl. 19:7**).

5. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: ø 1,5 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. 58084 (**Pl. 19:6**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, dláta, srpy, nákrčníky, kruhový šperk, kroužky, závěsky, korálky, jehlice, spony, spirálovité trubičky, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: *Červinka 1902a*, 150; *týž 1939*, 110; *Salaš 2005*, 390, tab. 273A:80–84,86–87.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

98. Seloutky H9 – „Na Šťastných“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Při stavbě silnice ze Seloutek do Domamyslic v letech 1923–1926 prozkoumali A. Gottwald a K. Špičák devatenáct žárových hrobů. H9 byl označen třemi kameny.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 1 provlékačí kroužek. Rozměry: ø 2 cm, v. 1,5 cm. Neevidováno (**Pl. 19:9**).

Ostatní nálezy: Bronzová jehlice; keramický inventář.

Literatura: *Gottwald 1928*, 1–4, obr. 1:3.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

99. Slatinice – „intravilán“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1881 pravděpodobně při rozšiřování kamennému byl objeven depot téměř na úrovni skalnatého podloží, bližší okolnosti nejsou známy (*Salaš 2005*, 405).

Finds related to horse:

1. Bronze terminal part of the cast hub of the wagon wheel, with the conic continuing part of wagon body. Size: 3,3 × 2,9 cm, h. 1,5 cm. Inv. No. A50830 (PL 19:10).
2. Bronze phalera decorated with two circles of ribs along the perimeter and protruding points between them, 1 threading ring. Size: ø 15,8 cm, h. 1,6 cm. Inv. No. A50812 (PL 19:12).
3. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 9,4 cm, h. 0,8 cm. Inv. No. A50813 (PL 19:15).
4. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring cracked. Size: ø 3,8 cm, h. 0,5 cm. Inv. No. A50815 (PL 19:11).
5. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 3,4 cm, h. 0,7 cm. Inv. No. A50814 (PL 19:13).
6. Bronze phalera undecorated, 1 threading ring. Size: ø 2,9 cm, h. 0,7 cm. Inv. No. A50816 (PL 19:14).

Other finds: Bronze artefacts – axes, chisels, sickles, arrows, neck gaiters, circular jewellery, pins, fibulae, pendants, spiral tubes, casts, unclassifiable fragments.

Literature: Bém (red.) 2001, obr. 41; Červinka 1902a, 150; idem 1939, 110; Salaš 2005, 408, tab. 314:58–62.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

Slavonín – see 73. Olomouc-Slavonín

Staré Hradisko – see 49. Malé Hradisko

100. Sudice – „Podlipničí“ (Blansko District)

Datation: B D – Ha B

Cultural context: Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Settlement finding.

Description of the find site: In 2008, P. Scherer turned in a collection of finds from a settlement locality.

Finds related to horse:

1. Bronze phalera undecorated, 1 open threading ring. Size: ø 8 cm, h. 5 cm. Unlisted (PL 19:17).

Other finds: Bronze, iron, stone and bone artefacts, ceramic inventory.

Literature: Pančíková 2010, 360, Abb. 39.

Deposition: Museum of the Boskovice Region in Boskovice.

101. Šebetov 1 – „Bažantnice“ (Blansko District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Velatic phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 2013, a hoard deposited in four concentrations (4 hoards?) was discovered during metal-detector prospecting, all were ca 0,4 m deep. In all, they numbered 214 artefacts and their fragments. Two concentrations were deposited in pits (Malach – Štřof – Hložek 2016, 146).

Finds related to horse:

1. Bronze distinctly conic axle cap decorated with three plastic ribs, 1 threading loop, originally 4 holes after casting, 2 holes filled, a relic of horse (?) hair/horsehair of rusty colour in the patina. Size: ø 8 cm, h. 6 cm. Inv. No. A50253 (PL 19:16).
2. Bronze phalera undecorated, 1 open threading ring, traces of blows, fragmentary. Size: ø 6,5 cm. Inv. No. A50284 (PL 20:1).
3. Bronze phalera decorated with three grooves and a central protrusion, 1 threading loop. Size: 6 × 7 cm. Inv. No. A50285 (PL 20:2).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová terminální část litého náboje kola vozu, s navazující částí kónického těla. Rozměry: 3,3 × 2,9 cm, v. 1,5 cm. Inv. č. A50830 (PL 19:10).
2. Bronzová faléra zdobená dvěma kružnicemi žebírek po obvodu a vybijenými body mezi nimi, 1 provlékač kroužek. Rozměry: ø 15,8 cm, v. 1,6 cm. Inv. č. A50812 (PL 19:12).
3. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékač kroužek. Rozměry: ø 9,4 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. A50813 (PL 19:15).
4. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékač kroužek prasklý. Rozměry: ø 3,8 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. A50815 (PL 19:11).
5. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékač kroužek. Rozměry: ø 3,4 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. A50814 (PL 19:13).
6. Bronzová faléra nezdobená, 1 provlékač kroužek. Rozměry: ø 2,9 cm, v. 0,7 cm. Inv. č. A50816 (PL 19:14).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, dláta, srpy, šipky, nákrčníky, kruhový šperk, jehlice, spony, závěšky, spirálovité trubičky, slitky, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: Bém (red.) 2001, obr. 41; Červinka 1902a, 150; týž 1939, 110; Salaš 2005, 408, tab. 314:58–62.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

Slavonín – viz 73. Olomouc-Slavonín

Staré Hradisko – viz 49. Malé Hradisko

100. Sudice – „Podlipničí“ (okr. Blansko)

Datace: B D – Ha B

Kulturní kontext: Kultura středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: V roce 2008 odevzdal P. Scherer kolekci nálezů ze sídlištní lokality.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová faléra nezdobená, 1 otevřený provlékač kroužek. Rozměry: ø 8 cm, v. 5 cm. Neevidováno (PL 19:17).

Ostatní nálezy: Bronzové, železné, kamenné a kostěné artefakty, keramický inventář.

Literatura: Pančíková 2010, 360, Abb. 39.

Uložení: Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích.

101. Šebetov 1 – „Bažantnice“ (okr. Blansko)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 2013 byl detektorovou prospekci objeven depot uložený ve čtyřech koncentracích (4 depoty?), všechny byly cca 0,4 m hluboko. Dohromady čítal(y) 214 artefaktů a jejich zlomků. Dvě koncentrace byly uloženy v jamkách (Malach – Štřof – Hložek 2016, 146).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová výrazně kuželkovitě profilovaná krytka poloosy vozu zdobená třemi plastickými žebírky, 1 provlékač poutko, původně 4 otvory po odlévání, 2 zapraveny, relikt koňského (?) chlupu/žíně rezavé barvy v patině. Rozměry: ø 8 cm, v. 6 cm. Inv. č. A50253 (PL 19:16).
2. Bronzová faléra nezdobená, 1 otevřený provlékač kroužek, stopy úderů, fragmentární. Rozměry: ø 6,5 cm. Inv. č. A50284 (PL 20:1).
3. Bronzová faléra zdobená třemi žlábkami a středovým výčnělkem, 1 provlékač poutko. Rozměry: 6 × 7 cm. Inv. č. A50285 (PL 20:2).

Other finds: Bronze artefacts – axes, spears, sword, chisels, sickles, hammers, casts, unidentifiable fragments.

Literature: Malach – Štrof – Hložek 2016, 154, 156–157, obr. 121:75, 123:106–107.

Deposition: Museum of the Boskovice Region in Boskovice.

102. Štramberk 2 – “Kotouč” (okr. Nový Jičín)

Datation: Ha B1

Cultural context: Silesian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1927, a hoard deposited in a ceramic vessel was found by A. Svoboda and E. Rýdel in a quarry in the already mined out location of “Brdy” (Salaš 2005, 455).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera with a knob in the centre, decorated with three circles with protruding pearls along the perimeter and with three circles with protruding pearls in the central part, 1 threading loop. Size: ø 13.6 cm, h. 1.9 cm. Inv. No. MN 317/1927 (Pl. 20:3).*

2. *Bronze phalera with a knob in the centre decorated with three circles with protruding pearls along the perimeter and three circles with protruding pearls in the central part, 1 threading loop. Size: ø 13.5 cm, h. 1.9 cm. Inv. No. MN 318/1927 (Pl. 20:4).*

3. *Bronze decoration of a horse harness (?) in the shape of two concentric circles ended with a rod, 2 pcs. Size: h. 7 cm, w. 5 cm.*

Unlisted JK (Pl. 20:5–6).

Other finds: Bronze artefacts – vessels, neck gaiters, circular jewellery, pendants, unclassifiable fragments.

Literature: Podborský 1970a, Taf. 75:1; Salaš 2005, 456, tab. 435:47–50, 486:1–2.

Deposition: Museum of the Nový Jičín Region in Nový Jičín (MN); private collection of J. Kryl in Hulín (JK).

103. Těšetice – “Hliník” (Olomouc District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1899, a cremation grave was examined which comprises a component of a larger burial ground.

Finds related to horse:

1. *Bronze flat phalera undecorated, 2 pcs, 1 threading ring. Size: ø 2.9 cm, h. 1.4 cm. Unlisted (Pl. 21:1).*

2. *Bronze tin stud with two holes. Size: ø 3 cm.*

Unlisted (Pl. 21:2).

Other finds: Bronze artefacts – a pin, spectacle-like decoration; ceramic inventory.

Literature: Červinka 1902a, 205, tab. XXXII:15a–b,16; Gottwald 1904, 77, obr. 13.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

104. Trnava (okr. Třebíč)

Datation: Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1954, a hoard was found at the highway heading towards Budišov, part of it was acquired by the museum in Třebíč and part by V. Němeček. Neither closer localization nor the find circumstances are known (Salaš 2005, 392).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekery, kopí, meč, dláta, srpy, kladiva, slitky, neurčitelné fragmenty.

Literatura: Malach – Štrof – Hložek 2016, 154, 156–157, obr. 121:75, 123:106–107.

Uložení: Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích.

102. Štramberk 2 – „Kotouč“ (okr. Nový Jičín)

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Slezská fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1927 byl v kamenolomu v dnes již odtěžené poloze „Brdy“ nalezen A. Svobodou a E. Rýdelem depot uložený v keramické nádobě (Salaš 2005, 455).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra s knoflíkem ve středu zdobená třemi kružnicemi vybíjených perliček po obvodu a třemi kružnicemi vybíjených perliček ve středové části, 1 provlékací poutko. Rozměry: ø 13,6 cm, v. 1,9 cm. Inv. č. MN 317/1927 (Pl. 20:3).*

2. *Bronzová faléra s knoflíkem ve středu zdobená třemi kružnicemi vybíjených perliček po obvodu a třemi kružnicemi vybíjených perliček ve středové části, 1 provlékací poutko. Rozměry: ø 13,5 cm, v. 1,9 cm. Inv. č. MN 318/1927 (Pl. 20:4).*

3. *Bronzová ozdoba koňského postroje (?) ve tvaru dvou koncentrických kruhů zakončená tyčinkou, 2 ks. Rozměry: v. 7 cm, š. 5 cm. Neevidováno JK (Pl. 20:5–6).*

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nádoby, nákrčníky, kruhový šperk, závěsky, neklasifikovatelné zlomky.

Literatura: Podborský 1970a, Taf. 75:1; Salaš 2005, 456, tab. 435:47–50, 486:1–2.

Uložení: Muzeum Novojičínka Nový Jičín (MN); soukromá sbírka J. Kryla v Hulíně (JK).

103. Těšetice – „Hliník“ (okr. Olomouc)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1899 byl prozkoumán žárový hrob, který tvoří součást rozsáhlejšího pohřebiště.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka plochá nezdobená, 2 ks, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 2,9 cm, v. 1,4 cm. Neevidováno (Pl. 21:1).*

2. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory. Rozměry: ø 3 cm. Neevidováno (Pl. 21:2).*

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, brylovitá ozdoba; keramický inventář.

Literatura: Červinka 1902a, 205, tab. XXXII:15a–b,16; Gottwald 1904, 77, obr. 13.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

104. Trnava (okr. Třebíč)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1954 byl při silnici směrem na Budišov nalezen depot, část z něj získalo muzeum v Třebíči a část V. Němeček. Bližší lokalizace ani nálezové okolnosti nejsou známy (Salaš 2005, 392).

Finds related to horse:

1. *Bronze layered tutuli-like knob*, 2 pcs, 1 threading ring, 2 opposite holes punched. Size: ø 2.6 and 1.9 cm, h. 1.5 and 1.3 cm. Inv. No. MV 866–867 (**Pl. 21:3–4**).
2. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, fragment. Size: ø 4.6 cm, h. 0.8 cm. Unlisted VN (**Pl. 21:6**).
3. *Bronze threading ring from a phalera*. Size: 2 × 1 cm. Unlisted VN (**Pl. 21:7**).
4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 1 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. MV 870 (**Pl. 21:5**).

Other finds: Bronze artefacts – axes, sickles, circular jewellery, circular chains, beads, pins, pendants, spiral tubes, unclassifiable fragments; ceramic beads.

Literature: Salaš 2005, 393, tab. 279:45–47,51–52.

Deposition: Museum of Vysočina in Třebíč (MV); legacy of V. Němeček in Budišov (VN).

105. Tršice (Olomouc District)

Datation: B C2

Cultural context: Middle-Danube Tumulus Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: The hoard lacks any find circumstances (Salaš 2005, 281).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, fragment. Size: 2 × 1 cm, h. 0.8 cm. Inv. No. 5767 (**Pl. 21:8**).

Other finds: Bronze artefacts – bracelets, pins, circles, wire fragments.

Literature: Salaš 2005, 281, tab. 36A:21.

Deposition: Comenius Museum in Přerov.

Tučapy – see 28. Holešov-Tučapy
106. Uherský Ostroh – „Předměstský les“ (Uherské Hradiště District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Velatice phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: F. Benadík found, the hoard deposited in the urn layer in a ceramic vessel in 1933 or in 1936 (Salaš 2005, 394).

Finds related to horse:

1. *Bronze tin stud with two holes*, fragment. Size: ø 2.2 cm. Unlisted (**Pl. 21:9**).
2. *Bronze tin stud decoration*, handles created from the lengthwise sides, deformed. Size: ø 1.6 cm. Inv. No. A203 (**Pl. 21:10**).

Other finds: Bronze artefacts – a small hatchet, knives, chisels, sickles, spears, pins, spiral tubes, casts, ingots, production waste, unclassifiable fragments.

Literature: Červinka 1939, 108; Salaš 2005, 395, tab. 282:24–25.

Deposition: Masaryk Museum in Veselí nad Moravou.

107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem“ (Olomouc District)

Datation: Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzový stupňovitě profilovaný tutulovitý knoflík*, 2 ks, 1 provlékácí kroužek, proraženy 2 protilehlé otvory. Rozměry: ø 2,6 a 1,9 cm, v. 1,5 a 1,3 cm. Inv. č. MV 866–867 (**Pl. 21:3–4**).
2. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékácí kroužek, fragment. Rozměry: ø 4,6 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno VN (**Pl. 21:6**).
3. *Bronzový provlékácí kroužek z faléry*. Rozměry: 2 × 1 cm. Neevidováno VN (**Pl. 21:7**).
4. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékácí kroužek. Rozměry: ø 1 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. MV 870 (**Pl. 21:5**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, srpy, kruhový šperk, kroužkové řetízky, korálky, jehlice, závěsky, spirálovité trubičky, neklasifikovatelné zlomky; keramické korálky.

Literatura: Salaš 2005, 393, tab. 279:45–47,51–52.

Uložení: Muzeum Vysočiny Třebíč (MV); pozůstalost V. Němečka v Budišově (VN).

105. Tršice (okr. Olomouc)

Datace: B C2

Kulturní kontext: Středodunajská mohylová kultura.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Depot je bez jakýchkoliv nálezových okolností (Salaš 2005, 281).

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékácí kroužek, fragment. Rozměry: 2 × 1 cm, v. 0,8 cm. Inv. č. 5767 (**Pl. 21:8**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – náramky, jehlice, kroužky, drátěné zlomky.

Literatura: Salaš 2005, 281, tab. 36A:21.

Uložení: Muzeum Komenského v Přerově.

Tučapy – viz 28. Holešov-Tučapy
106. Uherský Ostroh – „Předměstský les“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Velatická fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: F. Benadík nalezl buď v roce 1933, nebo v roce 1936 depot uložený v popelovité vrstvě v keramické nádobě (Salaš 2005, 394).

Nález s koňskou tematikou:

1. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*, fragment. Rozměry: ø 2,2 cm. Neevidováno (**Pl. 21:9**).
2. *Bronzová plechová puklička*, úchytky vytvořeny z podélných stran, deformovaná. Rozměry: ø 1,6 cm. Inv. č. A203 (**Pl. 21:10**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerka, nože, dláta, srpy, kopí, jehlice, spirálovité trubičky, slitky, ingoty, výrobní odpad, neklasifikovatelné fragmenty.

Literatura: Červinka 1939, 108; Salaš 2005, 395, tab. 282:24–25.

Uložení: Masarykovo muzeum Veselí nad Moravou.

107. Uničov-Benkov – „pod Benkovským kopcem“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Description of the find site: A hoard of bronze items was found under the eastern slope of the Benkov Hill on plot No. 160 on March 7, 2015. The finder announced the hoard to the Olomouc workplace of the National Heritage Institute, the employees of which conducted first a search and then a surface collection, later also metal-detector survey. The hoard lay 0.5 m deep and it was deposited in two bronze vessels set in one another. At the site, there is a settlement and nearby also a burial ground.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera with a central protrusion*, 2 threading rings. Size: \varnothing 7 cm. Unlisted (PI. 21:13).
2. *Bronze phalera decorated with three circles of ribs*, central hole. Size: \varnothing 7 cm. Unlisted (PI. 21:15).
3. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 8 cm, h. 0.9 cm. Unlisted (PI. 21:17).
4. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7.6 cm. Unlisted (PI. 21:14).
5. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 6.2 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (PI. 21:16).
6. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 7 cm, h. 0.7 cm. Unlisted (PI. 21:18).
7. *Bronze two-tiered phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 2.7 cm. Unlisted (PI. 21:11).
8. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: \varnothing 4.5 cm. Unlisted (PI. 21:21).
9. *Bronze phalera decorated with three circles of ribs*, 1 threading ring. Size: \varnothing 9.8 cm. Unlisted (PI. 21:19).
10. *Bronze phalera decorated with a groove*, 2 threading rings. Size: \varnothing 6.2 cm. Unlisted (PI. 21:20).
11. *Bronze decoration in the shape of a ring with an expanded surface*. Size: 2.2×2.6 cm. Unlisted (PI. 21:12).

Other finds: Bronze vessels (2 pcs).

Literature: Unpublished.

Deposition: National Heritage Institute, territorial specialized workplace in Olomouc.

108. Uničov-Dolní Sukolom – „V Lukách” (Olomouc District)

Datation: Ha A1/A2

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1909, a hoard was discovered in a sunken house (?) in a small pit during the excavation of a slop on the boundary between Dolní and Horní Sukolom (original plot No. 467/1). Part of the original whole has been lost (Salaš 2005, 315).

Finds related to horse:

1. *Bronze stud with two holes*, damaged. Size: \varnothing 3.8 cm. Inv. No. 5182 (PI. 22:1).

Other finds: Bronze artefacts – axes, knives, saws, sickles, spears, bracelets, circular jewellery, sheet-metal belts, casts, spiral rosette, rods.

Literature: Salaš 2005, 316, tab. 108A:59.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

109. Určice H24 – „Hájové” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In the former field of V. Rolný, A. Gottwald examined six graves in 1931 (Gottwald 1931b, 12–13).

Popis situace: Pod východním svahem Benkovského kopce na parcele č. 160 byl dne 7. března 2015 nalezen depot bronzových předmětů. Nálezce depot oznámil olomouckému pracovišti Národního památkového ústavu, jehož pracovníci provedli nejprve dohledání a povrchový sběr, poté také detektorový průzkum. Depot ležel 0,5 m hluboko a byl uložen ve dvou do sebe vsazených bronzových nádobách. Na lokalitě se nachází sídliště a poblíž také pohřebiště.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra se středovým výčnělkem*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: \varnothing 7 cm. Neevidováno (PI. 21:13).
2. *Bronzová faléra zdobená třemi kružnicemi žeber*, středový otvor. Rozměry: \varnothing 7 cm. Neevidováno (PI. 21:15).
3. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 8 cm, v. 0,9 cm. Neevidováno (PI. 21:17).
4. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 7,6 cm. Neevidováno (PI. 21:14).
5. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 6,2 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (PI. 21:16).
6. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 7 cm, v. 0,7 cm. Neevidováno (PI. 21:18).
7. *Bronzová dvoustupňovitá faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 2,7 cm. Neevidováno (PI. 21:11).
8. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 4,5 cm. Neevidováno (PI. 21:21).
9. *Bronzová faléra zdobená třemi kružnicemi žeber*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: \varnothing 9,8 cm. Neevidováno (PI. 21:19).
10. *Bronzová faléra zdobená žlábkem*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: \varnothing 6,2 cm. Neevidováno (PI. 21:20).
11. *Bronzová ozdoba ve tvaru prstenu s rozšířenou ploškou*. Rozměry: $2,2 \times 2,6$ cm. Neevidováno (PI. 21:12).

Ostatní nálezy: Bronzové nádoby (2 ks).

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

108. Uničov-Dolní Sukolom – „V Lukách” (okr. Olomouc)

Datace: Ha A1/A2

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1909 při odkopávání svahu na rozhraní katastrů Dolní a Horní Sukolomí (původní parcela č. 467/1) byl objeven depot v zemnici (?) v drobné prohlubni. Část původního celku ztracena (Salaš 2005, 315).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová puklička se dvěma otvory*, poškozená. Rozměry: \varnothing 3,8 cm. Inv. č. 5182 (PI. 22:1).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – sekerky, nože, pilky, srpy, kopí, náramky, kruhový šperk, plechové pásy, slitky, spirálovité růžice, tyčinky.

Literatura: Salaš 2005, 316, tab. 108A:59.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

109. Určice H24 – „Hájové” (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Na bývalém poli V. Rolného prozkoumal v roce 1931 A. Gottwald šest hrobů (Gottwald 1931b, 12–13).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 5.6 cm. Unlisted (Pl. 22:2).

Other finds: Osteological material; ceramic inventory.

Literature: Gottwald 1931b, 13, obr. 4:5.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

110. Určice H25 – “Hájové” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 109. Určice H24 – “Hájové” (Prostějov District).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 1.2 cm. Unlisted (Pl. 22:3).

Other finds: Bronze artefacts – a tube of twisted wire, a pin, unidentifiable artefacts; osteological material; ceramic inventory.

Literature: Gottwald 1931b, 13, obr. 4:1.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

111. Určice H26 – “Hájové” (Prostějov District)

Datation: B D – Ha A1

Cultural context: Lusatian phase of Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 109. Určice H24 – “Hájové” (Prostějov District).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring, ø 1.6 cm. Unlisted (Pl. 22:4).

Other finds: Bronze artefacts – spectacle-like pendants, a tube of twisted wire, a pin; ceramic inventory.

Literature: Gottwald 1931b, 13, obr. 4:2.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

112. Velké Opatovice (Blansko District)

Datation: B D – Ha B

Cultural context: Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In 2011, a phalera was found by metal-detector prospecting, the closer localization is unspecified (Malach – Štrof – Hložek 2016, 207).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with four connected spirals, four concentric circles around the threading holes and five circles along the perimeter*, 2 central and 4 peripheral holes for threading. Size: ø 13.5 cm. Unlisted (Pl. 22:5).

Other finds: –.

Literature: Malach – Štrof – Hložek 2016, 207, obr. 157:3.

Deposition: ?

113. Velké Opatovice 3 – “V Rovných” (Blansko District)

Datation: B D – Ha B

Cultural context: Lusatian Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 5,6 cm. Neevidováno (Pl. 22:2).

Ostatní nálezy: Osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Gottwald 1931b, 13, obr. 4:5.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

110. Určice H25 – „Hájové“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 109. Určice H24 – „Hájové“ (okr. Prostějov).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 1,2 cm. Neevidováno (Pl. 22:3).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – trubička ze stočeného drátu, jehlice, neidentifikovatelné artefakty; osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Gottwald 1931b, 13, obr. 4:1.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

111. Určice H26 – „Hájové“ (okr. Prostějov)

Datace: B D – Ha A1

Kulturní kontext: Lužická fáze kultury lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 109. Určice H24 – „Hájové“ (okr. Prostějov).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, 1 provlékací kroužek, ø 1,6 cm. Neevidováno (Pl. 22:4).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – brýlovité závěšky, trubička ze stočeného drátu, jehlice; keramický inventář.

Literatura: Gottwald 1931b, 13, obr. 4:2.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

112. Velké Opatovice (okr. Blansko)

Datace: B D – Ha B

Kulturní kontext: Kultura lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: V roce 2011 byla detektorovou prospekci zjištěna faléra, bližší lokalizace nespécifikována (Malach – Štrof – Hložek 2016, 207)

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená čtyřmi propojenými spirálami, čtyřmi koncentrickými kroužky okolo provlékacích otvorů a pěti kružnicemi po obvodu*, 2 středové a 4 okrajové otvory k provlečení. Rozměry: ø 13,5 cm. Neevidováno (Pl. 22:5).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Malach – Štrof – Hložek 2016, 207, obr. 157:3.

Uložení: ?

113. Velké Opatovice 3 – „V Rovných“ (okr. Blansko)

Datace: B D – Ha B

Kulturní kontext: Kultura lužických popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Description of the find site: In 2015, a hoard of 5 bronze items was found by metal-detector prospecting in three concentrations at a depth of 30–35 cm (*Malach – Štrof – Hložek 2016, 204*). M. Salaš and Z. Jarůšková (2017, obr. 1) adjusted the categorization of the hoard to Velké Opatovice 3 (originally Velké Opatovice 1 following *Malach – Štrof – Hložek 2016, 204*).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with an engraved circle*, 1 threading ring. Size: ø 8 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**PI. 22:6**).
2. *Bronze phalera decorated with a groove*, 1 open threading ring, traces of hits, fragmentary. Size: ø 9 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**PI. 22:7**).
3. *Bronze phalera decorated with three grooves and a central protrusion*, fragment, 1 threading ring. Size: ø 7 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**PI. 23:1**).
4. *Bronze phalera decorated with three grooves and a central protrusion*, fragment, 1 threading ring. Size: ø 8 cm, h. 0.8 cm. Unlisted (**PI. 23:2**).
5. *Bronze tin stud with two holes*. Size: ø 8 cm, h. 1.3 cm. Unlisted (**PI. 23:3**).

Other finds: –.

Literature: *Malach – Štrof – Hložek 2016, 204*, obr. 150:1–5.

Deposition: ?

114. Zastávka – „Skalka” (Brno-venkov District)

Datation: Ha B1

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: In 1924, A. Pokorný discovered a hoard during the construction of a family house on recently no longer existent route of “Skalka”. The hoard was later ensured and searched by K. Schirmeisen (*Salaš 2005, 468*).

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera with a central knob decorated with five circles of grooves*, 1 threading ring, fragment. Size: ø 17.5 cm, h. 2.2 cm. Inv. No. 64404 (**PI. 23:5**).

Other finds: Bronze artefacts – neck gaiters, circular jewellery, a spiral piece of jewellery, hair decorations, spirals.

Literature: *Podborský 1970a*, Taf. 14; *Salaš 2005, 470*, tab. 471:29.

Deposition: Moravian Museum Brno.

115. Znojmo-Oblekovic H12 – “ul. Evropská” (Znojmo District)

Datation: Ha B

Cultural context: Podolí phase of Middle-Danube Urnfield Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: During the research of a burial ground in Oblekovic in 1958–1963, J. Říhovský from the Brno office of the Institute of Archaeology of the Czechoslovak Academy of Sciences uncovered a series of graves. H12 had a ø of 70 cm.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, 1 threading ring. Size: ø 2 cm. Inv. No. 1104C-12d/59 (**PI. 23:4**).

Other finds: Bronze artefacts – a pin, a tip, tin; ceramic inventory.

Literature: *Říhovský 1968, 11*, Taf. V:12d.

Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

Popis situace: V roce 2015 byl detektorovou prospekci objeven depot 5 bronzových předmětů ve třech koncentracích v hloubce 30–35 cm (*Malach – Štrof – Hložek 2016, 204*). M. Salaš a Z. Jarůšková (2017, obr. 1) upravují řazení depotu na Velké Opatovice 3 (původně Velké Opatovice 1 dle *Malach – Štrof – Hložek 2016, 204*).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená rytým kruhem*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 8 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**PI. 22:6**).
2. *Bronzová faléra zdobená žlábkem*, 1 otevřený provlékací kroužek, stopy úderů, fragmentární. Rozměry: ø 9 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**PI. 22:7**).
3. *Bronzová faléra zdobená třemi žlábkami a středovým výčnělkem*, fragment, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 7 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**PI. 23:1**).
4. *Bronzová faléra zdobená třemi žlábkami a středovým výčnělkem*, fragment, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 8 cm, v. 0,8 cm. Neevidováno (**PI. 23:2**).
5. *Bronzová plechová puklička se dvěma otvory*. Rozměry: ø 8 cm, v. 1,3 cm. Neevidováno (**PI. 23:3**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: *Malach – Štrof – Hložek 2016, 204*, obr. 150:1–5.

Uložení: ?

114. Zastávka – „Skalka“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha B1

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: V roce 1924 objevil A. Pokorný při výstavbě rodinného domu v dnes již neexistující trati „Skalka“ depot, který posléze zajistil a dohledával K. Schirmeisen (*Salaš 2005, 468*).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra se středovým knoflíkem zdobená pěti kružnicemi žlábků*, 1 provlékací kroužek, fragment. Rozměry: ø 17,5 cm, v. 2,2 cm. Inv. č. 64404 (**PI. 23:5**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nákrčníky, kruhový šperk, spirálovitý šperk, vlasové ozdoby, spirálky.

Literatura: *Podborský 1970a*, Taf. 14; *Salaš 2005, 470*, tab. 471:29.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

115. Znojmo-Oblekovic H12 – „ul. Evropská“ (okr. Znojmo)

Datace: Ha B

Kulturní kontext: Podolská fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Při výzkumu pohřebiště v Oblekovicích v letech 1958–1963 odkryl J. Říhovský z brněnské pobočky Archeologického ústavu Československé akademie věd řadu hrobů. H12 měl ø 70 cm.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra nezdobená*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 2 cm. Inv. č. 1104C-12d/59 (**PI. 23:4**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, hrot, plech; keramický inventář.

Literatura: *Říhovský 1968, 11*, Taf. V:12d.

Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

Žádlovice – see 47. Loštice-Žádlovice

Žádlovice – viz 47. Loštice-Žádlovice

Žárovice-Hamry – see 80. Plumlov-Žárovice/Hamry

Žárovice-Hamry – viz 80. Plumlov-Žárovice/Hamry

10.2 Hallstatt Period

116. Běhařovice-Stupešice – “Nivy” (Znojmo District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Finding from a settlement.

Description of the find site: The artefact comes from a surface survey; the closer find circumstances are not known. It was deposited along with other items in the collection of J. Palliardi.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with twisted bits*, half, 1 side circle.

Size: l. of a bit 7 cm, \emptyset of the cross-section 1 cm, \emptyset of the circle 4.5 cm. Unlisted (**Pl. 24:1**).

Other finds: Settlement material.

Literature: Mírová 2017, 120; Podborský 1970b, obr. 37:27; idem 1972, 46.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Biskupství – see 154. Náměšť na Hané-Biskupství

117. Blatec – “Kocanda” (Olomouc District)

Datation: Ha D2

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: The hoard was discovered in a settlement object in the Blatec brickworks in 1932.

Finds related to horse:

1. *Iron nave cup of a wheel*. Size: \emptyset 14 cm, \emptyset of the central hole 6 cm. Unlisted (**Pl. 24:8**).

Other finds: Iron artefacts – circular ingots (2 pcs), a belt; a ceramic shard.

Literature: Golec – Fojtík – Rybářová 2019, 46, 50, obr. 4; Mírová – Golec 2018, 58, 96, Fig. 18; Nekvasil 1974, 301–302; Pare 1992, 115, Fig. 155:4.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

118. Bošovice H2 – “U Dvou závor” (Vyškov District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Cremation grave (possibly man).

Description of the find site: Two mounds of unknown size investigated in 1931–1932 contained two cremation graves (H1 and H2). H2 falls in the category of the upper middle class graves.

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit with twisted bits*, 2 side circles; a circular cross-section of a bit and circles. Size: l. 14 cm, l. of a bit 7 cm, \emptyset of a bit 1 cm, \emptyset of the circles 4 cm. Acq. No. Pa 1716/38 (**Pl. 24:6**).

2. *Bronze two-part bit with twisted bits*, 1 side circle; a circular cross-section of a bit and of the circle. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, \emptyset of a bit 1 cm, \emptyset of the circle 4.3 cm. Acq. No. Pa 1710/38 (**Pl. 24:11**).

10.2 Doba halštatská

116. Běhařovice-Stupešice – „Nivy“ (okr. Znojmo)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: Artefakt pochází z povrchového průzkumu, bližší náleзовé okolnosti nejsou známy. Spolu s dalšími předměty byl uložen ve sbírce J. Palliardiho.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlanková udidlo s torďovanými uditky*, polovina, 1 postranní kroužek. Rozměry: d. uditka 7 cm, \emptyset průřezu 1 cm, \emptyset kroužku 4,5 cm. Neevidováno (**Pl. 24:1**).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Mírová 2017, 120; Podborský 1970b, obr. 37:27; týž 1972, 46.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

Biskupství – viz 154. Náměšť na Hané-Biskupství

117. Blatec – „Kocanda“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha D2

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Depot v sídlištním objektu byl objeven v blatecké cihelně v roce 1932.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné kování náboje kola*. Rozměry: \emptyset 14 cm, \emptyset středového otvoru 6 cm. Neevidováno (**Pl. 24:8**).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – kulovité ingoty (2 ks), pásek; keramický střep.

Literatura: Golec – Fojtík – Rybářová 2019, 46, 50, obr. 4; Mírová – Golec 2018, 58, 96, Fig. 18; Nekvasil 1974, 301–302; Pare 1992, 115, Fig. 155:4.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

118. Bošovice H2 – „U Dvou závor“ (okr. Vyškov)

Datace: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Žárový hrob (pravděpodobně muž).

Popis situace: Dvě mohyly neznámé velikosti prozkoumané v letech 1931–1932 obsahovaly dva žárové pohřby (H1 a H2). H2 spadá do kategorie hrobů vyšší střední vrstvy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučlankové udidlo s torďovanými uditky*, 2 postranní kroužky; kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. 14 cm, d. uditka 7 cm, \emptyset uditka 1 cm, \emptyset kroužků 4 cm. Přír. č. Pa 1716/38 (**Pl. 24:6**).

2. *Bronzové dvoučlankové udidlo s torďovanými uditky*, 1 postranní kroužek; kruhový průřez uditka a kroužku. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8 cm, \emptyset uditka 1 cm, \emptyset kroužku 4,3 cm. Přír. č. Pa 1710/38 (**Pl. 24:11**).

3. *Bronze hemispheric looped strap with an open threading ring*, 4 pcs. Size: h. 1.6 cm, ø of the head 1.7 cm. Acq. No. Pa 1717/38–Pa 1720/38 (**Pl. 24:2–5**).
4. *Bronze rivet*. Size: l. 1.1 cm. Unlisted (**Pl. 24:7**).
5. *Bronze circle*, 5 pcs; square (2 pcs) and hexagonal (3 pcs) cross-section. Size: ø 3–3.2 cm. Acq. No. Pa 1711/38–Pa 1715/38 (**Pl. 24:9–10,12–14**).

Other finds: Iron artefacts – 2 fragments of knives, spear; ceramic inventory.

Literature: Mírová 2017, 88; Podborský 1974, 392; *idem* 1996, 24, Taf. 10:2; Stegmann-Rajtár 1992a, 46, Taf. 92:5, 93:1–8; Šolle 1955, 123, obr. 12:7–10.

Deposition: Moravian Museum Brno.

119. Bratčice – “Mělčanská” (Brno-venkov District)

Datation: Ha D1a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: An inhumation grave (male) and an unspecified additional burial in a bronze situla.

Description of the find site: In 1996, P. Kos examined a chamber grave of a size of 5.3 × 4.6 m (Bálek – Kos 2000, 130). Due to its immovable parameters and inventory the grave reaches the highest social class (Mírová – Golec 2018, 90).

Finds related to horse:

1. *Iron clamp of the wheel felloe of the wagon*, formed by two plates joined by two rivets, 2 pcs. Size: h. 1.4 cm, w. 2.5 cm. Inv. No. 90/96-100/28–90/96-100/29 (**Pl. 24:15–16**).

Other finds: Bronze artefacts – a plate-like bowl, a cup, a ladle, a situla with added cremation burial; iron artefacts – a spit, an attaché of a small wooden vessel in the shape of a bull’s head, a tip of a spear, a knife, parts of the belt: three circles with hooks ended by rivets, a circle; extensive ceramic inventory; animal bones. *Literature:* Bálek – Kos 2000, 130–131; Golec 2005, 93–140, tab. 68:26; Kos 1996; *idem* 1999; *idem* 2014, 21–39, obr. 209; Mírová 2017, 89; Podborský 2003, 167–170, 173–175; Štof 2000, 42. *Deposition:* Moravian Museum Brno.

120. Brno-Holásky H1 – “U Tuřan” (Brno-město District)

Datation: Ha C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave (a woman and a man).

Description of the find site: In 1925, I. L. Červinka investigated a mound 2 m high with a tumulus of ø 70 m. A grave chamber with timber support, 5.25 × 5.3 m, was hidden in it. On the bottom, there lay a skeleton of a man and, ca 0.6 m above the bottom, a skeleton of a woman. The grave due to its immovable parameters and inventory belongs the highest social class.

Finds related to horse:

1. *Iron toggle with an oval central hole*, 2 knobs at the end; circular cross-section. Size: l. 8.6 cm, hole 1.5 × 0.6 cm. Inv. No. 552 (**Pl. 24:28**).
2. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 side circles, 2 omega-shaped clamps (fragments); circular cross-section of a bit and circles. Size: l. 20 cm, l. of a bit 10 cm, ø of a bit 0.8 cm, ø of the circles 5 cm. Inv. No. 549 (**Pl. 25:1**).
3. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 side circles, 1 omega-shaped clamp (fragment); circular cross-section of a bit and circles.

3. *Bronzová polokulovitá průvlečka s otevřeným provlékacím kruhem*, 4 ks. Rozměry: v. 1,6 cm, ø hlavice 1,7 cm. Přír. č. Pa 1717/38–Pa 1720/38 (**Pl. 24:2–5**).

4. *Bronzový nýtek*. Rozměry: d. 1,1 cm. Neevidováno (**Pl. 24:7**).
5. *Bronzový kroužek*, 5 ks; čtvercový (2 ks) a šestiúhelníkový (3 ks) průřez. Rozměry: ø 3–3,2 cm. Přír. č. Pa 1711/38–Pa 1715/38 (**Pl. 24:9–10,12–14**).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – 2 fragmenty nože, kopí; keramický inventář.

Literatura: Mírová 2017, 88; Podborský 1974, 392; *týž* 1996, 24, Taf. 10:2; Stegmann-Rajtár 1992a, 46, Taf. 92:5, 93:1–8; Šolle 1955, 123, obr. 12:7–10.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

119. Bratčice – „Mělčanská“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha D1a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž) a neurčený přídatný žárový pohřeb v bronzové situle.

Popis situace: V roce 1996 prozkoumal P. Kos komorový hrob o velikosti 5,3 × 4,6 m (Bálek – Kos 2000, 130). Hrob svými nemovitými parametry a inventářem dosahuje nejvyšší společenské vrstvy (Mírová – Golec 2018, 90).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná svorka loukotí kol vozu*, tvořená dvěma destičkami spojenými dvěma nýtky, 2 ks. Rozměry: v. 1,4 cm, š. 2,5 cm. Inv. č. 90/96-100/28–90/96-100/29 (**Pl. 24:15–16**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – talířovitá mísa, šálek, naběračka, situla s přídatným žárovým pohřbem; železné artefakty – rožeň, atase dřevěné nádoby ve tvaru býčí hlavy, hrot kopí, nůž, součásti opasku: tři kruhy s háčky ukončenými nýty, kroužek; rozsáhlý keramický inventář; kosti zvířat.

Literatura: Bálek – Kos 2000, 130–131; Golec 2005, 93–140, tab. 68:26; Kos 1996; *týž* 1999; *týž* 2014, 21–39, obr. 209; Mírová 2017, 89; Podborský 2003, 167–170, 173–175; Štof 2000, 42.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

120. Brno-Holásky H1 – „U Tuřan“ (okr. Brno-město)

Datace: Ha C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (žena a muž).

Popis situace: V roce 1925 prozkoumal I. L. Červinka mohyly vysokou 2 m s náspem o ø 70 m. Skrývala se v ní hrobová komora s výdřevou, 5,25 × 5,3 m. Na dně ležela kostra muže, cca 0,6 m nade dnem kostra ženy. Hrob dosahuje nemovitými parametry i inventářem nejvyšší společenské vrstvy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný roubík s oválným středovým otvorem*, 2 knoflíky na konci; kruhový průřez. Rozměry: d. 8,6 cm, otvor 1,5 × 0,6 cm. Inv. č. 552 (**Pl. 24:28**).
2. *Železné dvoučlánekové udidlo s torďovanými uditky*, 2 postranní kroužky, 2 omegovitě svorky (fragmenty); kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. 20 cm, d. uditka 10 cm, ø uditka 0,8 cm, ø kroužků 5 cm. Inv. č. 549 (**Pl. 25:1**).
3. *Železné dvoučlánekové udidlo s torďovanými uditky*, 2 postranní kroužky, 1 omegovitá svorka (fragment); kruhový průřez uditka

- Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, ϕ of a bit 0.8 cm, ϕ of the circles 4.5 cm. Inv. No. 550 (**PI. 25:2**).
4. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 side circles, 2 omega-shaped clamps (fragments); circular cross-section of a bit and circles. Size: l. 19 cm, l. of a bit 9.5 cm, ϕ of a bit 0.7 cm, ϕ of the circles 5 cm. Inv. No. 551 (**PI. 25:3**).
5. *Bronze knob with a cup-shaped ending*. Size: h. 2.9 cm, ϕ of the surface 2.5 cm. Unlisted (**PI. 24:17**).
6. *Bronze knob with a hemispheric head*, 9 pcs. Size: h. ca 1.5 cm, ϕ of the head 1.1–1.4 cm. Inv. No. 585, 587–589, 605–609 (**PI. 24:29–39**).
7. *Bronze knob with a hemispheric head*, perforation. Size: ϕ 2.2 cm. Unlisted (**PI. 24:40**).
8. *Bronze looped strap with two circles attached one another*, 1 circle wider, cylindrical and 1 thin, 11 pcs. Size: h. 1.8–2 cm, ϕ of the circles 1–1.2 cm. Inv. No. 590–600 (**PI. 24:18–27**).
9. *Bronze looped strap with two circles attached to one another*, 15 fragments. Size: h. 0.5–1.5 cm. Unlisted.
10. *Bronze stud*, 15 pcs. Size: ϕ 1–1.5 cm. Inv. No. 609–612, 629, 631, remaining objects are not inventoried (**PI. 24:41–55**).

Other finds: Bronze artefacts – hammered bowls with pearl-like protruding edge (2 pcs), a ball with a hole drilled, a bracelet, pins with amber heads (2 pcs), an earring/hairring; iron artefacts – a sword, spear, knives (3 pcs); a gold earring/hairring; an amber circle; ceramic inventory.

Literature: Červinka 1925a; idem 1925b; idem 1948; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Furugláš 2018; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 9–10.

Deposition: Moravian Museum Brno.

121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (Brno-město District)

Datation: Ha C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave (male).

Description of the find site: The mound is ca 25 m from mound 1. The research took place under the guidance of I. L. Červinka in 1925. The mound was 1 m high and the tumulus reached ϕ 70 m. Inside, there was a grave chamber with timber support of a size of ca 5 × 5 m.

Finds related to horse:

1. *Iron tyre of the wagon wheel*, 7 fragments. Size: l. 2–5 cm. Unlisted (**PI. 24:57–63**).
2. *Iron nail from the wagon wheel*. Size: l. 5 cm. Unlisted (**PI. 24:56**).
3. *Bronze leading circle (?)*, fragment. Size: h. 2.8 cm. Unlisted (**PI. 26:19**).
4. *Wood encased rivet from a wagon or a yoke*. Size: l. 1.6 cm. Unlisted (**PI. 24:64**).
5. *Iron nail from a yoke*, 27 pcs. Size: l. 1–2 cm. Unlisted (**PI. 26:1–18**).
6. *Iron fragment*, imprint of textile. Size: l. 4 cm. Unlisted.
7. *Iron fragment*. Size: l. 5 cm. Unlisted.
8. *Iron fragment*, 6 pcs. Size: l. 2–5 cm. Unlisted.
9. *Iron two-part bit with twisted bits*, 1 side circle, 1 omega-shaped clamp, 2 small side circles; a circular cross-section of a bit and circles. Size: l. 17 cm, l. of a bit 8.5 cm, ϕ of a bit 0.8 cm, ϕ of the circles 5.5 cm. Inv. No. 553 (**PI. 26:20**).
10. *Iron two-part bit with twisted bits*, omega-shaped clamps. Size: l. ca 27 cm. Inv. No. 555 – lost (**PI. 26:21**).

a kroužků. Rozměry: d. 16 cm, d. udítka 8 cm, ϕ udítka 0,8 cm, ϕ kroužků 4,5 cm. Inv. č. 550 (**PI. 25:2**).

4. *Železné dvoučlankové udidlo s torďovanými udítky*, 2 postranní kroužky, 2 omegovité svorky (fragmenty); kruhový průřez udítka a kroužků. Rozměry: d. 19 cm, d. udítka 9,5 cm, ϕ udítka 0,7 cm, ϕ kroužků 5 cm. Inv. č. 551 (**PI. 25:3**).
5. *Bronzový knoflík s pohárkovitým ukončením*. Rozměry: v. 2,9 cm, ϕ plošky 2,5 cm. Neevidováno (**PI. 24:17**).
6. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, 9 ks. Rozměry: v. cca 1,5 cm, ϕ hlavice 1,1–1,4 cm. Inv. č. 585, 587–589, 605–609 (**PI. 24:29–39**).
7. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, perforace. Rozměry: ϕ 2,2 cm. Neevidováno (**PI. 24:40**).
8. *Bronzová průvlečka se dvěma na sebe nasedajícími kroužky*, 1 kroužek širší válcovitý a 1 tenký, 11 ks. Rozměry: v. 1,8–2 cm, ϕ kroužků 1–1,2 cm. Inv. č. 590–600 (**PI. 24:18–27**).
9. *Bronzová průvlečka se dvěma na sebe nasedajícími kroužky*, 15 fragmentů. Rozměry: v. 0,5–1,5 cm. Neevidováno.
10. *Bronzová puklička*, 15 ks. Rozměry: ϕ 1–1,5 cm. Inv. č. 609–612, 629, 631, zbytek neevidován (**PI. 24:41–55**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – vytepávané mísy s perličkovitě vybějeným okrajem (2 ks), koule s provrtem, náramek, jehlice s jantarovou hlavicí (2 ks), náušnice/záušnice; železné artefakty – meč, kopí, nože (3 ks); zlatá náušnice/záušnice; jantarový kroužek; keramický inventář.

Literatura: Červinka 1925a; týž 1925b; týž 1948; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Furugláš 2018; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 9–10.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

121. Brno-Holásky H2 – „U Tuřan“ (okr. Brno-město)

Datace: Ha C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž).

Popis situace: Mohyla vzdálená cca 25 m od mohyly 1. Výzkum probíhal pod vedením I. L. Červinky roku 1925. Mohyla byla vysoká 1 m a násep dosahoval ϕ 70 m. Uvnitř se nacházela hrobová komora s vřdřevou o velikosti cca 5 × 5 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný ráfek kola vozu*, 7 fragmentů. Rozměry: d. 2–5 cm. Neevidováno (**PI. 24:57–63**).
2. *Železný hřeb z kola vozu*. Rozměry: d. 5 cm. Neevidováno (**PI. 24:56**).
3. *Bronzový vodící kroužek (?)*, fragment. Rozměry: v. 2,8 cm. Neevidováno (**PI. 26:19**).
4. *Dřevem obalený nýtek z vozu či jha*. Rozměry: d. 1,6 cm. Neevidováno (**PI. 24:64**).
5. *Železný hřebík ze jha*, 27 ks. Rozměry: d. 1–2 cm. Neevidováno (**PI. 26:1–18**).
6. *Železný fragment*, otisk textilu. Rozměry: d. 4 cm. Neevidováno.
7. *Železný fragment*. Rozměry: d. 5 cm. Neevidováno.
8. *Železný fragment*, 6 ks. Rozměry: d. 2–5 cm. Neevidováno.
9. *Železné dvoučlankové udidlo s torďovanými udítky*, 1 postranní kroužek, 1 omegovitá svorka, 2 drobné postranní kroužky; kruhový průřez udítka a kroužků. Rozměry: d. 17 cm, d. udítka 8,5 cm, ϕ udítka 0,8 cm, ϕ kroužků 5,5 cm. Inv. č. 553 (**PI. 26:20**).
10. *Železné dvoučlankové udidlo s torďovanými udítky*, omegovité svorky. Rozměry: d. cca 27 cm. Inv. č. 555 – ztraceno (**PI. 26:21**).

11. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 side circles, 1 seal-like clamp; a circular cross-section of a bit and circles. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, ϕ of a bit ca 1 cm, ϕ of the circles ca 5 cm. Inv. No. 554 – lost (**Pl. 26:22**).
12. *Iron circle from a bit*, 5 pcs, from at least 3 whole bits; circular cross-section of the circles. Size: ϕ 3–5 cm. Inv. No. 548, 561 (**Pl. 26:23–27**).
13. *Bronze tutuli-like knob*, 2 fragments, with a cross-like threading circle. Size: l. 1.8 cm. Unlisted.
14. *Bronze knob with a hemispheric head*, 5 pcs. Size: ϕ 1–2.2 cm. Unlisted (**Pl. 26:28–30,32–33**).
15. *Bronze knob with a hemispheric head*, on a leather strap. Size: ϕ 1.8 cm. Unlisted (**Pl. 26:31**).
16. *Bronze stud*. Size: ϕ 1 cm. Unlisted (**Pl. 26:34**).
17. *Iron circle*, 5 pcs, fragments. Size: ϕ 1–2.5 cm. Unlisted.
18. *Iron chain*, made of 2 circles. Size: ϕ 5 cm, l. 9 cm. Inv. No. 547 (**Pl. 26:40**).
19. *Bronze chain (small)*, made of 3 circles. Size: ϕ 2.4 cm, l. 5.5 cm. Unlisted (**Pl. 26:35**).
20. *Bronze circle*, 2 pcs. Size: ϕ 2 cm. Unlisted (**Pl. 26:36–37**).
21. *Bronze circle*, 9 fragments. Size: l. 1.2–4 cm. Unlisted (**Pl. 26:38**).
22. *Leather strap*, 23 pcs, with imprints of threading circles. Size: l. 1.6–9 cm, ϕ ca 1 cm. Unlisted (**Pl. 26:39,42–52**).

Other finds: Bronze artefacts – hammered bowls with pearl-like protruding edge (2 pcs), a ladle with levering handle, a pin with amber heads; iron artefacts – spears (2 pcs), knives (2 pcs), spits (3 pcs); glass fragments (3 pcs); ceramic artefacts – a drinking horn, other ceramic inventory.

Literature: Červinka 1925a; idem 1925b; idem 1948; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Furugláš 2018; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 9–10.

Deposition: Moravian Museum Brno.

122. Brno-Holásky H1 or H2 – “U Tuřan” (Brno-město District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave – H1 or H2.

Description of the find site: In the collection and inventory of graves H1 and H2, the material was mixed; it was not possible to identify the context of certain objects.

Finds related to horse:

1. *Iron tyre of the wheel*, 24 pcs, relics of wood. Size: l. 1–9 cm. Unlisted (**Pl. 26:53–58**).
2. *Iron fragment*, 68 pcs, relics of wood. Size: l. 1–9 cm. Unlisted.
3. *Bronze ending of the shaft/decorated nave cap of the wheel hub with an iron inlay in the shape of the Sun*; a flat cross-section. Size: ϕ 6.2 cm, ϕ of the inner hole 4 cm. Unlisted (**Pl. 26:59**).
4. *Leather fragment*, with a knitted strap. Size: w. 5 cm. Unlisted (**Pl. 26:41**).
5. *Wooden fragment*, 15 pcs, relics of leather and imprints of cloth. Size: l. 2–7 cm. Unlisted (**Pl. 26:60**).
6. *Leather circle*, discoloured by bronze. Size: ϕ 1.8 cm. Inv. No. 608 (**Pl. 27:13**).
7. *Wooden rivet*, relic of bronze. Size: l. 2.6 cm. Unlisted.

11. *Železné dvoučlankové udidlo s tordovanými uditky*, 2 postranní kroužky, 1 pečetičková svorka; kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8 cm, ϕ uditka cca 1 cm, ϕ kroužků cca 5 cm. Inv. č. 554 – ztraceno (**Pl. 26:22**).
12. *Železný kroužek z udidla*, 5 ks, min. z 3 celých udidel; kruhový průřez kroužků. Rozměry: ϕ 3–5 cm. Inv. č. 548, 561 (**Pl. 26:23–27**).
13. *Bronzový tutulovitý knoflík*, 2 fragmenty, s křížovitým provlékacím kroužkem. Rozměry: d. 1,8 cm. Neevidováno.
14. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, 5 ks. Rozměry: ϕ 1–2,2 cm. Neevidováno (**Pl. 26:28–30,32–33**).
15. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, na koženém řemínku. Rozměry: ϕ 1,8 cm. Neevidováno (**Pl. 26:31**).
16. *Bronzová puklička*. Rozměry: ϕ 1 cm. Neevidováno (**Pl. 26:34**).
17. *Železný kroužek*, 5 ks, fragmenty. Rozměry: ϕ 1–2,5 cm. Neevidováno.
18. *Železný řetěz*, ze 2 kroužků. Rozměry: ϕ 5 cm, d. 9 cm. Inv. č. 547 (**Pl. 26:40**).
19. *Bronzový řetízek*, ze 3 kroužků. Rozměry: ϕ 2,4 cm, d. 5,5 cm. Neevidováno (**Pl. 26:35**).
20. *Bronzový kroužek*, 2 ks. Rozměry: ϕ 2 cm. Neevidováno (**Pl. 26:36–37**).
21. *Bronzový kroužek*, 9 fragmentů. Rozměry: d. 1,2–4 cm. Neevidováno (**Pl. 26:38**).
22. *Kožený řemínek*, 23 ks, s otisky průvleček. Rozměry: d. 1,6–9 cm, ϕ cca 1 cm. Neevidováno (**Pl. 26:39,42–52**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – vytepávané mísy s perličkovitě vybiřeným okrajem (2 ks), naběračka s pákovitou rukojetí, jehlice s jantarovou hlavicí; železné artefakty – kopí (2 ks), nože (2 ks), rožně (3 ks); skleněné fragmenty (3 ks); keramické artefakty – pící roh, další keramický inventář.

Literatura: Červinka 1925a; týž 1925b; týž 1948; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Furugláš 2018; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 9–10.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

122. Brno-Holásky H1 nebo H2 – „U Tuřan“ (okr. Brno-město)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob – H1 nebo H2.

Popis situace: Při vyzvedávání a inventarizaci došlo ke smíchání inventáře hrobů H1 a H2; u některých předmětů se nepodařilo určit, z jakého kontextu pocházejí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný ráfek kola*, 24 ks, relikt dřeva. Rozměry: d. 1–9 cm. Neevidováno (**Pl. 26:53–58**).
2. *Železný fragment*, 68 ks, relikt dřeva. Rozměry: d. 1–9 cm. Neevidováno.
3. *Bronzové zakončení oje/ozdobné kování náboje kol se železnou intarzií ve tvaru slunce*; plochý průřez. Rozměry: ϕ 6,2 cm, ϕ vnitřního otvoru 4 cm. Neevidováno (**Pl. 26:59**).
4. *Kožený fragment*, s pleteným řemínkem. Rozměry: š. 5 cm. Neevidováno (**Pl. 26:41**).
5. *Dřevěný fragment*, 15 ks, relikt kůže a otisky tkaniny. Rozměry: d. 2–7 cm. Neevidováno (**Pl. 26:60**).
6. *Kožený kroužek*, zabarvení od bronzu. Rozměry: ϕ 1,8 cm. Inv. č. 608 (**Pl. 27:13**).
7. *Dřevěný nýtek*, relikt bronzu. Rozměry: d. 2,6 cm. Neevidováno.

8. Bronze tutuli-like knob with one threading circle, 12 pcs. Size: \varnothing 2.6–3.5 cm. Inv. No. 601–607 + unlisted (**Pl. 27:1–12**).
9. Bronze knob, 6 fragments. Size: l. 1–2 cm. Unlisted.
10. Bronze tutuli-like looped strap with a cross-like threading circle, 4 pcs, with a leather strap. Size: \varnothing 3–4 cm. Unlisted (**Pl. 27:14–17**).
11. Bronze open looped strap with five spikes with a cross-like threading circle, 5 pcs, open. Size: \varnothing 3 cm. Unlisted (**Pl. 27:18–22**).
12. Bronze cross-shaped looped strap. Size: w. 2.8 cm. Unlisted (**Pl. 27:23**).
13. Bronze cross-shaped looped strap, 3 pcs. Size: w. 3.5 cm. Unlisted (**Pl. 27:24–26**).
14. Thin bronze tubular decoration of the harness with a rivet, 2 pcs. Size: h. ca 1.5 cm, \varnothing ca 1.1 cm. Inv. No. 561–562 – lost (**Pl. 27:27–28**).
15. Thin bronze tubular tapering decoration of the harness. Size: h. 2.3 cm, \varnothing 1 cm. Unlisted (**Pl. 27:29**).
16. Bronze circle, 19 pcs, 1 pc with a leather strap. Size: \varnothing 2–4.6 cm. Unlisted (**Pl. 27:30–33**).
17. Bronze circle, 12 pcs. Size: \varnothing 1.3–1.7 cm. Inv. No. 563–570 + unlisted (**Pl. 27:34**).
18. Bronze circle, 3 fragments, with leather. Size: l. 1–2.7 cm. Unlisted.

Other finds: Bronze artefacts – pins with multiple heads (2 pcs), a head of a pin perhaps with multiple heads, a part of a pin, balls with a hole drilled (6 pcs); stone artefacts – a whetstone, a chert chip; ceramic inventory.

Literature: Červinka 1925a; idem 1925b; idem 1948, 13–18; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 10.

Deposition: Moravian Museum Brno.

123. Brno-Holásky H3 – “U Tuřan” (Brno-město District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Grave.

Description of the find site: Mound tumulus with \varnothing of 70 m. The grave was examined in 1934 by M. Chleborád; closer circumstances are undetermined. Apparently burgled in prehistory.

Finds related to horse:

1. Bronze toggle with a rectangular central hole, 2 knobs at the end, decoration in the shape of an X, 4 engraved strips on each side closer to the knob, knobs decorated with oblique grooving; circular cross-section. Size: l. 6 cm, hole 1×0.6 cm. Acq. No. Pa 6238/38 (**Pl. 28:1**).
2. Bronze circle; hexagonal cross-section. Size: \varnothing 1.7 cm. Acq. No. Pa 6238/38 (**Pl. 28:2**).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: Červinka 1948; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 11, Taf. 4:6–7.

Deposition: Moravian Museum Brno.

124. Brno-Horní Heršpice H3 – “ul. Kšírova” (Brno-město District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

8. Bronzový tutulovitý knoflík s jedním provlékacím kroužkem, 12 ks. Rozměry: \varnothing 2,6–3,5 cm. Inv. č. 601–607 + neevidováno (**Pl. 27:1–12**).
9. Bronzový knoflík, 6 fragmentů. Rozměry: d. 1–2 cm. Neevidováno.
10. Bronzová tutulovitá průvlečka s křížovitým provlékacím kroužkem, 4 ks, s koženým řemínkem. Rozměry: \varnothing 3–4 cm. Neevidováno (**Pl. 27:14–17**).
11. Bronzová otevřená průvlečka s pěti trny s křížovitým provlékacím kroužkem, 5 ks, otevřený. Rozměry: \varnothing 3 cm. Neevidováno (**Pl. 27:18–22**).
12. Bronzová křížová průvlečka. Rozměry: š. 2,8 cm. Neevidováno (**Pl. 27:23**).
13. Bronzová křížová průvlečka, 3 ks. Rozměry: š. 3,5 cm. Neevidováno (**Pl. 27:24–26**).
14. Bronzová rourkovitá ozdoba postroje s nýtkem, 2 ks. Rozměry: v. cca 1,5 cm, \varnothing cca 1,1 cm. Inv. č. 561–562 – ztraceno (**Pl. 27:27–28**).
15. Bronzová rourkovitá trubkovitě se zužující ozdoba postroje. Rozměry: v. 2,3 cm, \varnothing 1 cm. Neevidováno (**Pl. 27:29**).
16. Bronzový kroužek, 19 ks, 1 ks s koženým řemínkem. Rozměry: \varnothing 2–4,6 cm. Neevidováno (**Pl. 27:30–33**).
17. Bronzový kroužek, 12 ks. Rozměry: \varnothing 1,3–1,7 cm. Inv. č. 563–570 + neevidováno (**Pl. 27:34**).
18. Bronzový kroužek, 3 fragmenty, s kůží, d. 1–2,7 cm. Neevidováno.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice s vícenásobnou hlavicí (2 ks), hlavice jehlice asi s vícenásobnou hlavicí, část jehlice, koule s provrtem (6 ks); kamenné artefakty – brousek, rohový ústěp; keramický inventář.

Literatura: Červinka 1925a; týž 1925b; týž 1948, 13–18; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 10.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

123. Brno-Holásky H3 – „U Tuřan” (okr. Brno-město)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Hrob.

Popis situace: Mohylový násyp o \varnothing 70 m. Hrob byl prozkoumán v roce 1934 M. Chleborádem, bližší okolnosti nezjištěny. Vykraden patrně již v pravěku.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzový roubík s obdélným středovým otvorem, 2 knoflíky na konci, výzdoba ve tvaru X, 4 ryté pásy na každé straně blíže knoflíku, knoflíky zdobené šikmým rýžkováním; kruhový průřez. Rozměry: d. 6 cm, otvor $1 \times 0,6$ cm. Přír. č. Pa 6238/38 (**Pl. 28:1**).
2. Bronzový kroužek; šestiúhelníkový průřez. Rozměry: \varnothing 1,7 cm. Přír. č. Pa 6238/38 (**Pl. 28:2**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: Červinka 1948; Čižmářová – Holubová 2011, 353–356; Mírová 2017; Mírová – Golec 2018; Stegmann-Rajtár 1992a, 11, Taf. 4:6–7.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

124. Brno-Horní Heršpice H3 – „ul. Kšírova” (okr. Brno-město)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Finding context: Inhumation grave (male).

Description of the find site: In 1987, a Horákov Group burial ground with the graves of all classes of society was investigated by J. Čižmářová and K. Geislerová. The chamber grave H3 had a size of 6.3 × 4.65 m, it was oriented north-south, with a log construction and stake holes which were apparently part of the house of the deceased. A secondary intervention was identified in the grave. Considering the prepared publication, the detailed data on the artefacts are not listed.

Finds related to horse:

1. Iron two-part bit, 3 pcs.
2. Bronze tutuli-like knob, min. 2 pcs.
3. Bronze looped strap, min. 2 pcs.
4. Further decorations of a horse harness, min 2 pcs.

Other finds: Iron artefacts – a sword, a knife; ceramic inventory; osteological material (pig).

Literature: Čižmářová – Geislerová 1990; Čižmářová – Holubová 2011, obr. 129, 133–134; Golec 2005, tab. 228.

Deposition: Moravian Museum Brno.

**125. Brno-Obřany – “Na Domovních”
(Brno-město District)**

Datation: Ha C1

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Settlement finding.

Description of the find site: The figure of a horse comes from a settlement object from the area of the hillfort; the closer find circumstances are not known.

Finds related to horse:

1. Ceramic figure of a horse, torso. Size: h. 1.8 cm, l. 2.6 cm. Inv. No. 595107 (**Pl. 28:4**).

Other finds: Settlement material.

Literature: Salaš – Stuchlík 2011, 304.

Deposition: Moravian Museum Brno.

**126. Brno-Obřany obj. LII – “Na Domovních”
(Brno-město District)**

Datation: Ha C1

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: In 1934, F. Adámek investigated part of an Early Hallstatt Period hillfort. The find comes from a settlement object of rectangular shape with the size of 3 × 4 m, inside there was an ash-like content and burnt daubing with imprints of reeds.

Finds related to horse:

1. Ceramic figure of a horse, torso. Size: h. 3 cm, l. 5.3 cm. Unlisted (**Pl. 28:3**).

Other finds: Ceramic artefacts – a part of a star-shaped pendant, other ceramic inventory; a chert chip.

Literature: Adámek 1961, 51, tab. XXXI:3; Mírová 2017, 95–97.

Deposition: Moravian Museum Brno.

**127. Brno-Obřany obj. LXIII – “Na Domovních”
(Brno-město District)**

Datation: Ha C1

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: In 1934, F. Adámek investigated part of an Early Hallstatt Period hillfort. The find comes from a settlement

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž).

Popis situace: V roce 1987 prozkoumaly J. Čižmářová a K. Geislerová horákovské pohřebiště s hroby všech vrstev společnosti. Komorový hrob H3 měl velikost 6,3 × 4,65 m, orientaci sever–jih, srubovou konstrukci a kulové jamky, jež byly patrně součástí domu mrtvého. V hrobě byl identifikován sekundární zásah. Vzhledem k připravované publikaci nejsou uvedeny detailní údaje k artefaktům.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Železné dvoučlámkové udidlo, 3 ks.
2. Bronzový tutulovitý knoflík, min. 2 ks.
3. Bronzová průvlečka, min. 2 ks.
4. Další ozdoby koňského postroje, min 2 ks.

Ostatní nálezy: Železné artefakty – meč, nůž; keramický inventář; osteologický materiál (prase).

Literatura: Čižmářová – Geislerová 1990; Čižmářová – Holubová 2011, obr. 129, 133–134; Golec 2005, tab. 228.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

**125. Brno-Obřany – „Na Domovních”
(okr. Brno-město)**

Datace: Ha C1

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: Ze sídlištního objektu z prostoru hradiska pochází figurka koníčka, bližší nálezové okolnosti nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Keramická figurka koně, torzo. Rozměry: v. 1,8 cm, d. 2,6 cm. Inv. č. 595107 (**Pl. 28:4**).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Salaš – Stuchlík 2011, 304.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

**126. Brno-Obřany obj. LII – „Na Domovních”
(okr. Brno-město)**

Datace: Ha C1

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Popis situace: V roce 1934 prozkoumal F. Adámek část časně halštatského hradiska. Nález pochází ze sídlištního objektu obdélníkového tvaru o velikosti 3 × 4 m, uvnitř se nacházela popelovitá výplň a přepálená mazanice s otisky prutů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Keramická figurka koně, torzo. Rozměry: v. 3 cm, d. 5,3 cm. Neevidováno (**Pl. 28:3**).

Ostatní nálezy: Keramické artefakty – část hvězdicovitého závěsku, další keramický inventář; rohovecový úštěp.

Literatura: Adámek 1961, 51, tab. XXXI:3; Mírová 2017, 95–97.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

**127. Brno-Obřany obj. LXIII – „Na Domovních”
(okr. Brno-město)**

Datace: Ha C1

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Popis situace: V roce 1934 prozkoumal F. Adámek část časně halštatského hradiska. Nález pochází ze sídlištního objektu kruhového

object of a circular shape, it was a bowl-shaped pit with \varnothing of 2 m and depth of 0.3 m, filled with black ashes and pieces of daubing.

Finds related to horse:

1. *Ceramic figure of a horse*, torso. Size: h. 4.3 cm, l. 5.8 cm. Inv. No. 80529 (**Pl. 28:10**).

Other finds: Ceramic inventory; osteological material.

Literature: Adámek 1961, 56; Mírová 2017, 95–97; Salaš – Stuchlík 2011, obr. 103:2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

128. Brno-Obřany – „V Širokých”
(Brno-město District)

Datation: Ha D3

Cultural context: Late Hallstatt Period in Brno region (former Horákov Group).

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: The find of a fibula comes from an unknown grave at the burial ground.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic fibula in the shape of the horse*, ca half preserved. Size: h. 3 cm, l. 2.2 cm. Inv. No. 59113 (**Pl. 28:5**).

Other finds: –.

Literature: Adámek 1961, 56, tab. CXXIII:14; Čížmář 2004b, 365–372; idem 2004c, 365, obr. 1:2; Říthovský 1993, 113, Taf. 16:188.

Deposition: Moravian Museum Brno.

129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých”
(Brno-město District)

Datation: Ha C1

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Grave.

Description of the find site: The ploughed-up grave of a bowl-like shape and 0.5 m deep was investigated by A. Srba in 1885.

Finds related to horse:

1. *Bronze figure of a horse*, stylized. Size: h. 7.3 cm, l. 9.3 cm. Inv. No. 59173a (**Pl. 28:11**).

Other finds: Bronze artefacts – a pin with three bulges, a fragment of a bracelet; ceramic inventory.

Literature: Adámek 1961, 83, tab. CXVIII:1; Mírová 2017, 95–97.

Deposition: Moravian Museum Brno.

130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých”
(Brno-město District)

Datation: Ha C1a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: A rich cremation grave of a circular bowl-like shape with \varnothing of 1.8 m, 0.6 m deep, likely contained two burials.

Finds related to horse:

1. *Bronze knob with a hemispheric head*, 3 pcs. Size: \varnothing 2 cm, h. 1 cm. Unlisted (**Pl. 28:6–8**).

2. *Horse tooth*.

Other finds: Bronze artefacts – a collet, a pin, rings (2 pcs), circles; iron artefacts – a knife, a fibula; ceramic inventory.

Literature: Adámek 1961, 91, tab. CXXXIX:11.

Deposition: Moravian Museum Brno.

tvary, šlo o mísovitou jámu o \varnothing 2 m a hloubce 0,3 m, výplň tvořil černý popel a kousky mazanice.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Keramická figurka koně*, torzo. Rozměry: v. 4,3 cm, d. 5,8 cm. Inv. č. 80529 (**Pl. 28:10**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář; osteologický materiál.

Literatura: Adámek 1961, 56; Mírová 2017, 95–97; Salaš – Stuchlík 2011, obr. 103:2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

128. Brno-Obřany – „V Širokých”
(okr. Brno-město)

Datace: Ha D3

Kulturní kontext: Pozdní doba halštatská na Brněnsku (bývalá horákovská skupina).

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Nález spony pochází z neznámého hrobu na pohřebišti.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní spona s koníčkem*, zachována cca polovina. Rozměry: v. 3 cm, d. 2,2 cm. Inv. č. 59113 (**Pl. 28:5**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Adámek 1961, 56, tab. CXXIII:14; Čížmář 2004b, 365–372; týž 2004c, 365, obr. 1:2; Říthovský 1993, 113, Taf. 16:188.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

129. Brno-Obřany H6 – „V Širokých”
(okr. Brno-město)

Datace: Ha C1

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Hrob.

Popis situace: Rozoraný hrob mísovitého tvaru hluboký 0,5 m prozkoumal A. Srba v roce 1885.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová figurka koně*, stylizovaná. Rozměry: v. 7,3 cm, d. 9,3 cm. Inv. č. 59173a (**Pl. 28:11**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice se třemi vývalky, zlomek náramku; keramický inventář.

Literatura: Adámek 1961, 83, tab. CXVIII:1; Mírová 2017, 95–97.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

130. Brno-Obřany H140 – „V Širokých”
(okr. Brno-město)

Datace: Ha C1a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Bohatý žárový hrob kruhového mísovitého tvaru o \varnothing 1,8 m, hluboký 0,6 m obsahoval pravděpodobně dva pohřby.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, 3 ks. Rozměry: \varnothing 2 cm, v. 1 cm. Neevidováno (**Pl. 28:6–8**).

2. *Koňský zub*.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – nákrčník, jehlice, prsteny (2 ks), kroužky; železné artefakty – nůž, spona; keramický inventář.

Literatura: Adámek 1961, 91, tab. CXXXIX:11.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

**131. Brno-Obřany H169 – “V Širokých”
(Brno-město District)**

Datation: Ha C1a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Cremation grave (male).

Description of the find site: F. Adámek, B. and L. Kučera investigated the grave in 1932. The pit with \varnothing of 1.8 m was 0.75 m deep.

Finds related to horse:

1. *Bronze cheek-piece*, inside its only hole a rivet was found.

Size: l. 13 cm. Unlisted – unfound (**Pl. 28:16**).

Other finds: Bronze fin-like ends of a sword sheath; iron artefacts – a sword, a spear, a hatchet, a small knife; stone artefacts – a whetstone, industry; ceramic inventory.

Literature: Adámek 1961, 95–96, obr. 99, tab. CXXXIII:4; Pare 1992, 350; Salaš 1993, obr. 200; Salaš – Stuchlík 2011, obr. 106:2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

132. Břeclav – “Žleby” (Břeclav District)

Datation: Ha C1–C2a

Cultural context: Kalenderberg Group.

Finding context: Settlement finding.

Description of the find site: Within rescue archaeological research of No. 503/40-60, F. Trampota from the Regional Museum in Mikulov and L. Kalčík from the Municipal Museum and Gallery in Břeclav investigated a settlement from the Hallstatt Period and the La Tène Period. In total eight settlement object were examined.

Finds related to horse:

1. *Bronze hemispheric knob*. Size: h. 0.8 cm, \varnothing 0.8 cm.

Inv. No. A-16811 (**Pl. 28:9**).

Other finds: Bronze and iron artefacts; glass; osteological material; ceramic inventory.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum and Gallery Břeclav.

Býčí skála – see 136.–137. Habrůvka – “Býčí skála”

**133. Čechy pod Kosířem – “Havířovy díry”
(Prostějov District)**

Datation: Ha C1–C2a

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: The find was acquired by metal-detector prospecting and turned over to P. Fojtík from the Prostějov workplace of the Institute of Archaeological Heritage in Brno.

Finds related to horse:

1. *Bronze toggle with a rectangular central hole and a knob at the end*, larger half; a circular cross-section. Size: w. 1.5 cm, l. 7.5 cm, \varnothing 0.7 cm, hole 2×1.5 cm. Inv. No. 291654 (**Pl. 28:12**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

134. Dobelice – “čp. 67” (Znojmo District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Grave (cremation?).

**131. Brno-Obřany H169 – „V Širokých“
(okr. Brno-město)**

Datation: Ha C1a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Žárový hrob (muž).

Popis situace: Hrob prozkoumali F. Adámek, B. a L. Kučerovi v roce 1932. Jáma o \varnothing 1,8 m byla hluboká 0,75 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová postranice udidla*, uvnitř jediného otvoru nýtek.

Rozměry: d. 13 cm. Neevidováno – nenalezeno (**Pl. 28:16**).

Ostatní nálezy: Bronzové ploutvovité nákončí pochvy meče; železné artefakty – meč, kopí, sekera, nožik; kamenné artefakty – brousek, industrie; keramický inventář.

Literatura: Adámek 1961, 95–96, obr. 99, tab. CXXXIII:4; Pare 1992, 350; Salaš 1993, obr. 200; Salaš – Stuchlík 2011, obr. 106:2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

132. Břeclav – „Žleby“ (okr. Břeclav)

Datation: Ha C1–C2a

Kulturní kontext: Kalenderberská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: V rámci záchranného archeologického výzkumu č. 503/40-60 prozkoumali F. Trampota z Regionálního muzea v Mikulově a L. Kalčík z Městského muzea a galerie v Břeclavi sídlišť z doby halštatské a laténské. Prozkoumáno bylo celkem osm sídlištních objektů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový polokulovitý knoflík*. Rozměry: v. 0,8 cm, \varnothing 0,8 cm.

Inv. č. A-16811 (**Pl. 28:9**).

Ostatní nálezy: Bronzové a železné artefakty; sklo; osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Městské muzeum a galerie Břeclav.

Býčí skála – viz 136.–137. Habrůvka – „Býčí skála“

**133. Čechy pod Kosířem – „Havířovy díry“
(okr. Prostějov)**

Datation: Ha C1–C2a

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Nález byl získán detektorovou prospekci a předán P. Fojtíkovi z prostějovského pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový roubík s obdélným středovým otvorem a knoflíkem na konci*, větší polovina; kruhový průřez. Rozměry: š. 1,5 cm, d. 7,5 cm, \varnothing 0,7 cm, otvor $2 \times 1,5$ cm. Inv. č. 291654 (**Pl. 28:12**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

134. Dobelice – „čp. 67“ (okr. Znojmo)

Datation: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Hrob (žárový?).

Description of the find site: J. Kaufmann investigated a grave found in the garden of house No. 67, Plot No. 107/1. The grave pit had a width of 0.75 m, a depth of 0.6 m and it was covered by two flat stones resembling a roof.

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit with twisted bits and plastic groove*, 2 side circles; a square cross-section of a bit, a circular cross-section of the circles. Size: l. 14 cm, l. of a bit 7 cm, ø of a bit 0.85 cm, ø of the circles 3.5 cm. Inv. No. 1529 (PI. 28:15).
2. *Bronze two-part bit with twisted bits*, 1 side circle; a circular cross-section of a bit and circles. Size: l. 14 cm, l. of a bit 7 cm, ø of a bit 0.85 cm, ø of the circles 3.5 cm. Inv. No. 1528 (PI. 28:14).
3. *Bronze hemispheric knob*. Size: h. 1.4 cm, ø 1.7 cm. Inv. No. 1530 (PI. 28:13).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: Mirová 2017, 98; Stegmann-Rajtár 1992, 50, Taf. 100:1–3.

Deposition: Municipal Museum and Princely House Gallery Moravský Krumlov.

135. Dobřice – „Kamenec“ (Přerov District)

Datation: Ha C2b–D1a

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: I. L. Červinka describes a chamber cremation grave, likely situated under a mound; it was examined in the local gravel quarry (?) in 1910.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits*, 1 side circle, 1 rhombic side decoration; a square cross-section of a bit, a circular cross-section of the circles. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, ø of a bit 0.85 cm, ø of the circle ca 4 cm, side decoration w. ca 3 cm, l. ca 15 cm. Unlisted MP (PI. 28:17).
2. *Thin bronze (?) tubular tapering decoration of a horse harness*. Size: h. ca 2.5 cm. Unlisted MP (PI. 28:19).
3. *Bone drinking horn*, with the engraving of a wagon. Size: w. 5 cm, l. 16.5 cm. Unlisted MZM (PI. 28:18).

Other finds: Bronze artefacts – bracelets (2 pcs), fitting of a drinking horn; iron artefacts – a spear, a belt hook; ceramic inventory.

Literature: Červinka 1938; Drechsler 2010, 73; Mirová 2017, 99; Nekvasil 1961, 46; Podborský 1993, 382.

Deposition: Comenius Museum in Přerov (MP); Moravian Museum Brno (MZM).

136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6 (Blansko District)

Datation: Ha D1b–D3

Cultural context: Horákov/Platěnice Group; Late Hallstatt Period.

Finding context: Hoards/burials in a sanctuary.

Description of the find site: In 1872, H. Wankel investigated the Předšíň [Entry Hall] of Býčí skála Cave in the Moravian Karst. He found there so far the richest find whole of the Hallstatt Period on the territory of the Czech Republic. In the course of almost 150 years, the site has been interpreted in many ways. Currently, Předšíň is considered to be a multifunctional site with three basic roles: a smithery, a burial place, a sanctuary. The burials of the socially highest individuals likely belong to the Horákov Group. The deposited items labelled as context 6 belong both to the Horákov and Platěnice Groups. 1 phalera was found in the organized metal-detector prospecting in 2018, led by M. Golec and M. Novák.

Popis situace: Hrob prozkoumal J. Kaufmann, nacházel se na zahradě domu čp. 67, č. parcely 107/1. Hrobová jáma měla šířku 0,75 m, hloubku 0,6 m a byla přikryta dvěma plochými kameny připomínajícími střechu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučládkové udidlo s tordovanými uditky a plastickou rýhou*, 2 postranní kroužky; čtvercový průřez uditka, kruhový průřez kroužků. Rozměry: d. 14 cm, d. uditka 7 cm, ø uditka 0,85 cm, ø kroužků 3,5 cm. Inv. č. 1529 (PI. 28:15).
2. *Bronzové dvoučládkové udidlo s tordovanými uditky*, 1 postranní kroužek; kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. 14 cm, d. uditka 7 cm, ø uditka 0,85 cm, ø kroužků 3,5 cm. Inv. č. 1528 (PI. 28:14).
3. *Bronzový polokulovitý knoflík*. Rozměry: v. 1,4 cm, ø 1,7 cm. Inv. č. 1530 (PI. 28:13).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: Mirová 2017, 98; Stegmann-Rajtár 1992, 50, Taf. 100:1–3.

Uložení: Městské muzeum a galerie Knížecí dům Moravský Krumlov.

135. Dobřice – „Kamenec“ (okr. Přerov)

Datace: Ha C2b–D1a

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: I. L. Červinka popisuje komorový žárový hrob pravděpodobně pod mohylou, prozkoumán byl v místní štěrkovně (?) v roce 1910.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučládkové udidlo s hladkými uditky*, 1 postranní kroužek, 1 rombová postranní ozdoba; čtvercový průřez uditka, kruhový průřez kroužků. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8 cm, ø uditka 0,85 cm, ø kroužku cca 4 cm, postranní ozdoba š. cca 3 cm, d. cca 15 cm. Neevidováno MP (PI. 28:17).
2. *Bronzová (?) rourkovitá trubkovitě se zužující ozdoba koňského postroje*. Rozměry: v. cca 2,5 cm. Neevidováno MP (PI. 28:19).
3. *Kostěný picí roh*, s rytinou vozu se zápřahem. Rozměry: š. 5 cm, d. 16,5 cm. Neevidováno MZM (PI. 28:18).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – náramky (2 ks), kování picího rohu; železné artefakty – kopí, pásová zápona; keramický inventář.

Literatura: Červinka 1938; Drechsler 2010, 73; Mirová 2017, 99; Nekvasil 1961, 46; Podborský 1993, 382.

Uložení: Muzeum Komenského v Přerově (MP); Moravské zemské muzeum Brno (MZM).

136. Habrůvka – „Býčí skála“ 6 (okr. Blansko)

Datace: Ha D1b–D3

Kulturní kontext: Horákovská/platěnická skupina; pozdní doba halštatská.

Nálezový kontext: Depoty/pohřby ve svatyni.

Popis situace: V roce 1872 prozkoumal H. Wankel Předšíň jeskyně Býčí skála v Moravském krasu. Nalezl zde doposud nejbohatší nálezový celek doby halštatské na území nynější České republiky. V průběhu téměř sto padesáti let bylo na místo nahlíženo mnoha způsoby. V současné době je Předšíň považována za polyfunkční místo se třemi základními rolemi: kovárna, pohřební místo, svatyně. Pohřby nejvýše sociálně postavených jedinců pravděpodobně náležejí horákovské skupině. Deponované předměty označované jako kontext 6 pak náležejí jak horákovské, tak platěnické skupině. 1 ks faléry byl nalezen při organizované detektorové prospekci v roce 2018, vedené M. Golcem a M. Novákem.

Finds related to horse:

1. *Bronze sheet-metal fitting of the wagon body*, 52 pcs, engraved and plastic decoration, 1 pc with nails. Size: l. 1.3–29.5 cm. Inv. No. NHM 1152/1, 1153, 1153/2,4,9,13–18,24, 1154, 1154/3,7, 11585, 11591, 11593, 11596, 11602, 11606, 11617, 11633, 11633/1–2, 11634, 11647, 11654, 11654/7, 11783, 12575, 13349, 64275–64276, 64279; unlisted MZM (Pl. 29, 30:1–17).
2. *Bronze fitting of the wagon body*, with ornaments (motifs of a swastika, the Sun, rhombus, the letter H, hybrid animals), fragments. Size: w. 11 cm, l. 68 cm. Inv. No. NHM 11597, 11641/2 (Pl. 31:1).
3. *Bronze circular corner fitting of the wagon body*. Size: w. plates 8.6 × 9.5 cm, ø 6.6 and 8.1 cm, h. 5.2 cm. Inv. No. NHM 11610/1 (Pl. 30:18).
4. *Iron fitting of the wagon body*, with a small nail. Size: l. 10 cm. Inv. No. MZM 11018 (Pl. 30:19).
5. *Iron rod-like column from the wagon body with an antler clamp decorated with concentric circles*. Size: h. 6.5 cm, w. 0.8 cm. Inv. No. NHM 11776 (Pl. 31:2).
6. *Bronze fitting of the wheel spokes*, 25 pcs, decorated with plastic ribs. Size: ø 3.7–4.1 cm. Inv. No. NHM 11638/3,8, 11639/1–8, 10–16, 11641/2, 77787; MZM 11022–11023, 11025, 11027, 13350, 13353, 13355, 64270–64274 (Pl. 31:3–15, 32:1–19).
7. *Bronze and iron fitting of the wheel spokes*, decorated with an ornament. Size: 3.4–3.6 cm. Inv. No. NHM 11638/6, 11640, 11765 (Pl. 32:20).
8. *Iron fitting of the wheel spokes*, 8 pcs, decorated with plastic ribs. Size: ø 3.6–3.7 cm. Inv. No. NHM 11762/1–8 (Pl. 33).
9. *Iron fitting of the wheel spokes*, 19 pcs, decorated with plastic ribs. Size: ø 3.6–3.7 cm. Inv. No. MZM 13320, 13323–13324, 13328, 13365, 13370, 13384, 13408, 13410, 13434, 13466, 13474, 13476, 13479, 13486, 13505, 13517, 13541–13542.
10. *Iron nave cap*, 8 pcs. Size: ø 10–12 cm, ø of the central hole 4.2–6.2 cm. Inv. No. NHM 11766/3–4, 11767/2–3; MZM 13319, 13369, 13383, 13391–13392, 13415 (Pl. 34, 35:3–4, 36:1–2).
11. *Iron nave cap with iron remnants of a socket*, ribbed, 5 pcs. Size: ø ca 13 cm, ø of the central hole ca 5 cm. Inv. No. NHM 11766/1–2, 11776/1; MZM 13333–13334, 13521, 13532 (Pl. 35:1–2, 36:3–5).
12. *Iron nave cap with bronze remnants of a socket*, ribbed, 2 pcs. Size: ø 12 cm, ø of the central hole 4.8–5.3 cm. Inv. No. NHM 11644/2, 11646 (Pl. 36:6, 37:1).
13. *Iron socket fitting of the nave of a wheel*, ribbed, 4 pcs. Size: ø ca 13 cm. Inv. No. NHM 11610/2; MZM 13360–13362, 13368, 13375–13378, 13382, 13385–13386, 13390, 13399, 13429, 13433, 13435, 13438, 13465, 13475, 13480, 13490, 13493, 13499, 13501–13504, 13515, 13523 (Pl. 36:6, 37:2–4,7).
14. *Iron central part fitting of a wheel nave*, fragment, 8 pcs, for the fellow with ø of ca 3.5 cm. Inv. No. NHM 11784/1–2; MZM unlisted, 13321–13322, 13325, 13327, 13329, 13332, 13388, 13395, 13412, 13439 (Pl. 37:5–6).
15. *Bronze fitting of a wheel nave with bronze remnants of a socket*, ribbed, 7 pcs, ø 11.7 cm. Inv. No. NHM 11608, 11638/1,5, 11645; MZM 13352, 13356 (Pl. 37:8–9).
16. *Bronze fitting of a wheel nave with bronze remnants of a socket*, smooth, 1 pc. Size: ø 9.7 cm. Inv. No. NHM 11644/1.
17. *Bronze central part fitting of a wheel hub*, fragment, 1 pc, for the fellow with ø of ca 4–4.5 cm. Inv. No. NHM 11590 (Pl. 38:1–2).
18. *Iron fitting of the wheel between the spokes*, fragments, 21 pcs, with nails. Size: w. ca 0.7–1.5 cm, l. 3.9–12.2 cm. Inv. No. MZM

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové plechové kování korby vozu*, 52 ks, rytá a plastická výzdoba, 1 ks s hřeby. Rozměry: d. 1,3–29,5 cm. Inv. č. NHM 1152/1, 1153, 1153/2,4,9,13–18,24, 1154, 1154/3,7, 11585, 11591, 11593, 11596, 11602, 11606, 11617, 11633, 11633/1–2, 11634, 11647, 11654, 11654/7, 11783, 12575, 13349, 64275–64276, 64279; nevidováno MZM (Pl. 29, 30:1–17).
2. *Bronzové kování korby vozu*, s ornamenty (motivem svastiky, slunci, kosočtverce, písmene H, hybridními zvířaty), fragmenty. Rozměry: š. 11 cm, d. 68 cm. Inv. č. NHM 11597, 11641/2 (Pl. 31:1).
3. *Bronzové kulovité rohové kování korby vozu*. Rozměry: š. destičky 8,6 × 9,5 cm, ø 6,6 a 8,1 cm, v. 5,2 cm. Inv. č. NHM 11610/1 (Pl. 30:18).
4. *Železné kování korby vozu*, s hřebíkem. Rozměry: d. 10 cm. Inv. č. MZM 11018 (Pl. 30:19).
5. *Železný tyčinkovitý sloupek z korby vozu s parohovou objímkou zdobenou soustřednými kruhy*. Rozměry: v. 6,5 cm, š. 0,8 cm. Inv. č. NHM 11776 (Pl. 31:2).
6. *Bronzové kování paprsků kola*, 25 ks, zdobená plastickými žebry. Rozměry: ø 3,7–4,1 cm. Inv. č. NHM 11638/3,8, 11639/1–8, 10–16, 11641/2, 77787; MZM 11022–11023, 11025, 11027, 13350, 13353, 13355, 64270–64274 (Pl. 31:3–15, 32:1–19).
7. *Bronzové a železné kování paprsků kola*, zdobené ornamentem. Rozměry: 3,4–3,6 cm. Inv. č. NHM 11638/6, 11640, 11765 (Pl. 32:20).
8. *Železné kování paprsků kola*, 8 ks, zdobená plastickými žebry. Rozměry: ø 3,6–3,7 cm. Inv. č. NHM 11762/1–8 (Pl. 33).
9. *Železné kování paprsků kola*, 19 ks, zdobená plastickými žebry. Rozměry: ø 3,6–3,7 cm. Inv. č. MZM 13320, 13323–13324, 13328, 13365, 13370, 13384, 13408, 13410, 13434, 13466, 13474, 13476, 13479, 13486, 13505, 13517, 13541–13542.
10. *Železné kování náboje kola*, 8 ks. Rozměry: ø 10–12 cm, ø středového otvoru 4,2–6,2 cm. Inv. č. NHM 11766/3–4, 11767/2–3; MZM 13319, 13369, 13383, 13391–13392, 13415 (Pl. 34, 35:3–4, 36:1–2).
11. *Železné kování náboje kola se železnými zbytky objímky*, žebrované, 5 ks. Rozměry: ø cca 13 cm, ø středového otvoru cca 5 cm. Inv. č. NHM 11766/1–2, 11776/1; MZM 13333–13334, 13521, 13532 (Pl. 35:1–2, 36:3–5).
12. *Železné kování náboje kola s bronzovými zbytky objímky*, žebrované, 2 ks. Rozměry: ø 12 cm, ø středového otvoru 4,8–5,3 cm. Inv. č. NHM 11644/2, 11646 (Pl. 36:6, 37:1).
13. *Železná objímka kování náboje kola*, žebrovaná, 4 ks. Rozměry: ø cca 13 cm. Inv. č. NHM 11610/2; MZM 13360–13362, 13368, 13375–13378, 13382, 13385–13386, 13390, 13399, 13429, 13433, 13435, 13438, 13465, 13475, 13480, 13490, 13493, 13499, 13501–13504, 13515, 13523 (Pl. 36:6, 37:2–4,7).
14. *Železná středová část kování náboje kola*, fragment, 8 ks, pro loukoť ø cca 3,5 cm. Inv. č. NHM 11784/1–2; MZM nevidováno, 13321–13322, 13325, 13327, 13329, 13332, 13388, 13395, 13412, 13439 (Pl. 37:5–6).
15. *Bronzové kování náboje kola s bronzovými zbytky objímky*, žebrované, 7 ks, ø 11,7 cm. Inv. č. NHM 11608, 11638/1,5, 11645; MZM 13352, 13356 (Pl. 37:8–9).
16. *Bronzové kování náboje kola s bronzovými zbytky objímky*, hladké, 1 ks. Rozměry: ø 9,7 cm. Inv. č. NHM 11644/1.
17. *Bronzová středová část kování náboje kola*, fragment, 1 ks, pro loukoť ø cca 4–4,5 cm. Inv. č. NHM 11590 (Pl. 38:1–2).
18. *Železné kování kola mezi paprsky*, fragmenty, 21 ks, s hřeby. Rozměry: š. cca 0,7–1,5 cm, d. 3,9–12,2 cm. Inv. č. MZM 13331,

- 13331, 13401, 13420, 13427–13428, 13430, 13441, 13446, 13463, 13473, 13476, 13481, 13483, 13491, 13494, 13497, 13525, 13534 (Pl. 38:3).
19. Iron fitting of the wheel between the spokes with connected spokes and with nails, 14 pcs. Size: w. 4.1–4.2 cm, l. ca 10–30 cm, distance of the spokes 12 cm. Inv. No. NHM 11762/3,8, 11765, 11784/3; MZM unlisted, 13323–13324, 13328, 13379, 13386, 13389, 13409, 13479, 13526, 13545 (Pl. 38:4–7, 39:1).
20. Iron fitting of the wheel felloe between the spokes, 2 pcs. Size: w. 10.9 cm. Inv. No. NHM 11765; MZM 13341 (Pl. 39:2).
21. Bronze fitting of the wheel felloe between the spokes, fragments, 10 pcs. Size: w. 4–10 cm. Inv. No. NHM 11638/2,4,7; unlisted MZM (Pl. 41:8,10–15).
22. Bronze fitting of the wheel between the spokes, covered with small nails, with a hole for the felloe and without it, 22 pcs. Size: w. 7.1–10.6 cm, l. 10.5–14.5 cm. Inv. No. NHM 11594/1–3, 11604/1, 77789/1–2; MZM 13344–13348 (Pl. 39:3, 40, 41:1–8).
23. Iron tyre of a wheel with small nails with circular or quadratic heads, fragments of min. 3 types of felloes, 31 pcs. Size: w. 2.7–4 cm, l. 6–86 cm. Inv. No. NHM 3 pcs unlisted, 11638/7, 11641/1, 11760/1–5, 11761/1–4, 11768, 77787; MZM 11005–11011, 11013, 13336–13340, 13342–13343, 13393, 13396, 13430, 13485, 13516, 13527, 13529–13531, 13535, 13544, 13546 (Pl. 42:1–3).
24. Iron fitting of the shaft (?). Size: w. 7 cm, l. 11 cm. Inv. No. MZM 13331 (Pl. 42:6).
25. Iron hanging pin of the wagon body, 2 pcs. Size: h. 24 and 34 cm. Inv. No. NHM 1 pc unlisted, 1790 (Pl. 42:4–5).
26. Bronze decorative axial pin, 2 pcs, 1 pc with very corroded sea coral. Size: w. 1.6 cm, l. 6.4–10 cm. Inv. No. NHM 11626, 11630 (Pl. 42:7–8).
27. Iron fitting with a nail. Size: w. 2.5 cm, l. 4 cm. Unlisted MZM (Pl. 42:9).
27. Iron fitting of the wagon, circular, uncertain function, x pcs. Size: w. 0.85 cm, ø ca 10–18 cm. Inv. No. MZM 13363–13364, 13371–13374, 13380, 13387, 13390, 13426, 13432, 13477, 13482, 13487, 13489, 13491–13492, 13495, 13498, 13500–13501, 13505, 13509–13510, 13517, 13522, 13528 (Pl. 43:1–4).
28. Iron fitting of the wagon, unidentifiable. Acq. No. MZM Pa 11012/40, inv. No. MZM 13394, 13397–13398, 13400, 13402–13405, 13407, 13411–13419, 13421–13422, 13424–13427, 13431–13440, 13442–13445, 13447–13455, 13457–13462, 13465, 13467–13468, 13470–13472, 13478, 13486, 13489, 13507, 13511, 13513–13514, 13518–13519, 13524, 13536–13539, 13543, 13546, 14456.
29. Bronze piece of a chain comprising of four bars, part of the decorative chain of the yoke. Size: l. 7.9 cm, w. 3.2 cm. Inv. No. NHM 11619 (Pl. 43:9).
30. Bone cheek-piece, 3 circular holes. Size: w. 2.5 cm, l. 19.9 cm. Inv. No. NHM 11510 (Pl. 44:1).
31. Bone toggle, 1 rectangular central hole. Size: h. 7.9 cm, w. 1.2 cm. Inv. No. NHM 11512 (Pl. 43:5).
32. Bronze knob in the shape of a paw of a beast. Size: h. 3.3 cm, w. 1.6 cm. Inv. No. NHM 64284 (Pl. 43:6).
33. Bronze cross looped strap, 2 pcs. Size: h. 3.8 and 4.4 cm. Inv. No. NHM 11578/15–16 (Pl. 43:7–8).
34. Bronze tin phalera, 7 pcs, 1 pc decorated with engraved circles, 1 pc straight, 1 pc with a central navel, 4 pcs profiled. Size: ø 4.8–11.1 cm. Inv. No. NHM 1148, 11021, 11599–11600, 11636, 12576–12577 (Pl. 44:2–10).
35. Bronze tin phalera profiled. Size: ø 4 cm. Unlisted BK (Pl. 44:11).
- 13401, 13420, 13427–13428, 13430, 13441, 13446, 13463, 13473, 13476, 13481, 13483, 13491, 13494, 13497, 13525, 13534 (Pl. 38:3).
19. Železné kování kola mezi paprsky s připojením paprsků a s hřeby, 14 ks. Rozměry: š. 4,1–4,2 cm, d. cca 10–30 cm, vzdálenost paprsků 12 cm. Inv. č. NHM 11762/3,8, 11765, 11784/3; MZM neevidováno, 13323–13324, 13328, 13379, 13386, 13389, 13409, 13479, 13526, 13545 (Pl. 38:4–7, 39:1).
20. Železné kování loukotí kola mezi paprsky, 2 ks. Rozměry: š. 10,9 cm. Inv. č. NHM 11765; MZM 13341 (Pl. 39:2).
21. Bronzové kování loukotí kola mezi paprsky, fragmenty, 10 ks. Rozměry: š. 4–10 cm. Inv. č. NHM 11638/2,4,7; neevidováno MZM (Pl. 41:8,10–15).
22. Bronzové kování kola mezi paprsky, pobité drobnými hřebíčky, s otvorem pro loukof i bez něj, 22 ks. Rozměry: š. 7,1–10,6 cm, d. 10,5–14,5 cm. Inv. č. NHM 11594/1–3, 11604/1, 77789/1–2; MZM 13344–13348 (Pl. 39:3, 40, 41:1–8).
23. Železný ráfek kola s hřebíky s kulovitou nebo kvadratickou hlavicí, fragmenty min. 3 druhů ráfků, 31 ks. Rozměry: š. 2,7–4 cm, d. 6–86 cm. Inv. č. NHM 3 ks neevidovány, 11638/7, 11641/1, 11760/1–5, 11761/1–4, 11768, 77787; MZM 11005–11011, 11013, 13336–13340, 13342–13343, 13393, 13396, 13430, 13485, 13516, 13527, 13529–13531, 13535, 13544, 13546 (Pl. 42:1–3).
24. Železné kování oje (?). Rozměry: š. 7 cm, d. 11 cm. Inv. č. MZM 13331 (Pl. 42:6).
25. Železný závěsný kolík korby vozu, 2 ks. Rozměry: v. 24 a 34 cm. Inv. č. NHM 1 ks neevidován, 1790 (Pl. 42:4–5).
26. Bronzový ozdobný osový kolík, 2 ks, 1 ks s příkordovaným mořským korálem. Rozměry: š. 1,6 cm, d. 6,4–10 cm. Inv. č. NHM 11626, 11630 (Pl. 42:7–8).
27. Železné kování s hřebem. Rozměry: š. 2,5 cm, d. 4 cm. Neevidováno MZM (Pl. 42:9).
27. Železné kování vozu kruhovitě, neurčitelná funkce, x ks. Rozměry: š. 0,85 cm, ø cca 10–18 cm. Inv. č. MZM 13363–13364, 13371–13374, 13380, 13387, 13390, 13426, 13432, 13477, 13482, 13487, 13489, 13491–13492, 13495, 13498, 13500–13501, 13505, 13509–13510, 13517, 13522, 13528 (Pl. 43:1–4).
28. Železné kování vozu neurčitelné. Přír. č. MZM Pa 11012/40, inv. č. 13394, 13397–13398, 13400, 13402–13405, 13407, 13411–13419, 13421–13422, 13424–13427, 13431–13440, 13442–13445, 13447–13455, 13457–13462, 13465, 13467–13468, 13470–13472, 13478, 13486, 13489, 13507, 13511, 13513–13514, 13518–13519, 13524, 13536–13539, 13543, 13546, 14456.
29. Bronzový článek řetězu složený ze čtyř tyčinek, součást ozdobného řetězu jha. Rozměry: d. 7,9 cm, š. 3,2 cm. Inv. č. NHM 11619 (Pl. 43:9).
30. Kostěná postranice udidla, 3 kruhové otvory. Rozměry: š. 2,5 cm, d. 19,9 cm. Inv. č. NHM 11510 (Pl. 44:1).
31. Kostěný roubík, 1 obdélný středový otvor. Rozměry: v. 7,9 cm, š. 1,2 cm. Inv. č. NHM 11512 (Pl. 43:5).
32. Bronzový knoflík ve tvaru tlapy šelmy. Rozměry: v. 3,3 cm, š. 1,6 cm. Inv. č. NHM 64284 (Pl. 43:6).
33. Bronzová křížová průvlečka, 2 ks. Rozměry: v. 3,8 a 4,4 cm. Inv. č. NHM 11578/15–16 (Pl. 43:7–8).
34. Bronzová plechová faléra, 7 ks, 1 ks zdobený rytými kružnicemi, 1 ks rovný, 1 ks se středovým pupíkem, 4 ks profilované. Rozměry: ø 4,8–11,1 cm. Inv. č. NHM 1148, 11021, 11599–11600, 11636, 12576–12577 (Pl. 44:2–10).
35. Bronzová plechová faléra profilovaná. Rozměry: ø 4 cm. Neevidováno BK (Pl. 44:11).

36. *Bronze phalera*. Size: \varnothing 1.3 cm. Inv. No. NHM 1154/2 (**Pl. 44:12**).

37. *Bones of horse limbs + parts of the skulls of at least five individuals*.

Other finds: Metal artefacts – fibulae, patches, pins, tin bracelets, tin turbans, bracelets, foot muffs, beads, gold earrings/hairrings, parts of belts, dividers of necklaces, a so-called sceptre, a helmet, daggers, so-called Scythian ice axes, spears, axes, bronze situlas, zistas and cauldrons, a bronze bull figurine, blacksmith tools; amber beads and circles; ceramic vessels; remains of foodstuffs; remains of substances; anthropological material; osteological material.

Literature: Adámek 1972; Barth 1995, 97–115; Golec 2015, 122–146; *idem* 2017, 71, 85–87, 132, Fig. 29a, 70:1; Mírová 2017, 100–104; Mírová – Golec 2018, 96–98, Fig. 20; Nekvasil 1969; Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, 179–183; Wankel 1882, 384 (No. 1–29, 31–37) + Unpublished (No. 30).

Deposition: Naturhistorisches Museum Wien (NHM), Moravian Museum Brno (MZM), Museum of the Blansko Region in Blansko (BK).

137. Habrůvka – “Byčí skála” 7 (Blansko District)

Datation: Ha D1–D2

Cultural context: Horákov/Platěnice Group; Late Hallstatt Period.

Finding context: Crafts workshop in a sanctuary.

Description of the find site: See 136. Habrůvka – “Byčí skála” 6 (Blansko District).

Finds related to horse:

1. *Bone/antler toggle with a circular central hole*, semi-finished product; rectangular cross-section. Size: w. 2 cm, l. 8.5 cm, hole \varnothing 1 cm. Inv. No. 11502/2 (**Pl. 44:15**).

2. *Bone/antler toggle without the central hole*, semi-finished product; oval cross-section. Size: w. 1.5 cm, l. 8.4 cm. Inv. No. 11513 (**Pl. 44:13**).

3. *Bone/antler toggle without the central hole*, semi-finished product, fragment. Size: w. 1.5 cm, l. 3.6 cm. Inv. No. 11514 (**Pl. 44:14**).

4. *Bronze tripartite form*, on a draw-through with a hemispheric head and open circle. Size: h. 6.3 cm, w. 5.3 cm. Inv. No. 11620 (**Pl. 45:1**).

Other finds: Iron artefacts – knives, pliers; antler tools; stone artefacts – tools, forms; semi-finished products.

Literature: Adámek 1972; Golec 2015, 122–146; *idem* 2017; Mírová 2017, 100–104; Nekvasil 1969; Oliva et al. 2015; Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, 179–183.

Deposition: Naturhistorisches Museum Wien.

138. Habrůvka-Josefov – “vývěř Jedovnického potoka” (Blansko District)

Datation: Ha D

Cultural context: Horákov/Platěnice Group.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In 2016, the linchpin of a wagon was accidentally found during amateur metal-detection prospecting.

Finds related to horse:

1. *Bronze linchpin/decoration of a wagon*, hanging on a central circle, 3 circles; square cross-section of the circles. Size: l. of the pin 1.5 cm (broken), \varnothing of the circle centre 2 cm, \varnothing of the circles 2.6 cm. Unlisted (**Pl. 45:2**).

Other finds: –.

Literature: Mírová 2017, 100, tab. 23.

Deposition: Private collection of an anonymous finder.

36. *Bronzová falérka*. Rozměry: \varnothing 1,3 cm. Inv. č. NHM 1154/2 (**Pl. 44:12**).

37. *Kosti končetin koní + části lebek z nejméně pěti jedinců*.

Ostatní nálezy: Kovové artefakty – spony, nášivky, jehlice, plechové náramky, plechové turbany, náramky, nánožníky, korálky, zlaté náušnice/záušnice, součásti opasek, rozdělovače náhrdelníků, tzv. žezlo, helma, dýky, tzv. skýtské čakany, kopí, sekery, bronzové situly, cisty a kotlíky, figurka bronzového býka, kovářské nářadí; jantarové korálky a kroužky; keramické nádoby; pozůstatky potravin; pozůstatky látek; antropologický materiál; osteologický materiál.

Literatura: Adámek 1972; Barth 1995, 97–115; Golec 2015, 122–146; *týž* 2017, 71, 85–87, 132, Fig. 29a, 70:1; Mírová 2017, 100–104; Mírová – Golec 2018, 96–98, Fig. 20; Nekvasil 1969; Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, 179–183; Wankel 1882, 384 (č. 1–29, 31–37) + nepublikováno (č. 30).

Uložení: Naturhistorisches Museum Wien (NHM), Moravské zemské muzeum Brno (MZM), Muzeum Blanenska v Blansku (BK).

137. Habrůvka – „Byčí skála“ 7 (okr. Blansko)

Datace: Ha D1–D2

Kulturní kontext: Horákovská/platěnická skupina; pozdní doba halštatská.

Nálezový kontext: Řemeslná dílna ve svatyni.

Popis situace: Viz 136. Habrůvka – „Byčí skála“ 6 (okr. Blansko).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Kostěný/parohový roubík s kruhovým středovým otvorem*, polotovar; obdélný průřez. Rozměry: š. 2 cm, d. 8,5 cm, otvor \varnothing 1 cm. Inv. č. 11502/2 (**Pl. 44:15**).

2. *Kostěný/parohový roubík bez středového otvoru*, polotovar; oválný průřez. Rozměry: š. 1,5 cm, d. 8,4 cm. Inv. č. 11513 (**Pl. 44:13**).

3. *Kostěný/parohový roubík bez středového otvoru*, polotovar, fragment. Rozměry: š. 1,5 cm, d. 3,6 cm. Inv. č. 11514 (**Pl. 44:14**).

4. *Bronzový trojdílný kadlub*, na průvlečku s polokulovitou hlavicí a otevřeným kruhem. Rozměry: v. 6,3 cm, š. 5,3 cm. Inv. č. 11620 (**Pl. 45:1**).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – nože, kleště; parohové nástroje; kamenné artefakty – nástroje, kadluby; polotovary.

Literatura: Adámek 1972; Golec 2015, 122–146; *týž* 2017; Mírová 2017, 100–104; Nekvasil 1969; Oliva et al. 2015; Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, 179–183.

Uložení: Naturhistorisches Museum Wien.

138. Habrůvka-Josefov – „vývěř Jedovnického potoka“ (okr. Blansko)

Datace: Ha D

Kulturní kontext: Horákovská/platěnická skupina.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V roce 2016 byl v rámci detektorové prospekce amatérským hledačem náhodně objeven zákolník vozu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový zákolník/ozdoba vozu*, na středový kroužek zavěšeny 3 kroužky; hraněný průřez kroužků. Rozměry: d. kolíku 1,5 cm (zložený), \varnothing středového kroužku 2 cm, \varnothing kroužků 2,6 cm. Nevidováno (**Pl. 45:2**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Mírová 2017, 100, tab. 23.

Uložení: Soukromá sbírka anonymního nálezce.

Hlásnica, Hlásnica u Horákova – see 151. Mokrá-Horákov – “Hlásnica”

Holásky – see 120.–123. Brno-Holásky

Horákov – see 149.–151. Mokrá-Horákov

Horní Heršpice – see 124. Brno-Horní Heršpice

139. Hrušovany u Brna H1 – “U Tří mostů” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave (male).

Description of the find site: In 2008, two chamber graves from the Hallstatt Period were discovered during rescue archaeological research in the construction of a ring road under the guidance of M. Geisler. H600 had a size of 4 × 5.5 m, it was oriented in the north-south direction. The grave was probably covered by an above-ground structure, and the remains of circular pits have been preserved. Roughly in the middle of the grave, a secondary intervention was detected, targeting the buried person. In the northern part of the grave, there were two depressions, most likely for the wagon wheels, among which the deceased lay. In the southern part of the grave a wooden yoke was discovered richly decorated with small bronze sheets.

Finds related to horse:

1. *Bronze toggle with a rectangular central hole*, 4 pcs, 2 hemispheric knobs at the end, with one roll on the neck. Size: w. 0.6–1.7 cm, l. 8 cm, ø of the knob 1.1 cm, hole 1.3 × 0.5 cm. Inv. No. 117/08-200/2–117/08-200/3, 117/08-200/39 (PL 45:3–6).
2. *Bronze stud*, 394 pcs. Size: ø ca 0.5–0.7 cm. Inv. No. 117/08-200/1, 117/08-200/9, 117/08-200/11–117/08-200/12, 117/08-200/45 (PL 45:7).
3. *Bronze nail*, 733 pcs. Size: h. 0.6–0.7 cm, ø of the head 0.3 cm. Inv. No. 117/08-200/8–117/08-200/9, 117/08-200/10b, 117/08-200/11, 117/08-200/45, 117/08-200/100 (PL 45:8).
4. *Bronze zigzag perforated and ribbed plate with toothed edges*, 12 pcs (fragments), perforated by bronze nails or rivets. Size: l. 1.5–3.4 cm. Inv. No. 117/08-200/6a (PL 45:9–13).
5. *Bronze triangular, strip or polygonal sheet from the yoke*, 823 pcs (fragments), often perforated by bronze nails or rivets. Size: l. ca 0.5–3 cm, thickness ca 0.3 mm. Inv. No. 117/08-200/8–117/08-200/12, 117/08-200/45–117/08-200/46, 117/08-200/100 (PL 45:14).
6. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 side circles, 1 omega-shaped clamp; an irregular cross-section of a bit, a circular cross-section of the circles. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, ø of a bit 1.2 cm, ø of the circles 6 cm. Inv. No. 117/08-200/4, 117/08-200/10a (PL 46:1).
7. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 side circles, 1 omega-shaped clamp; an irregular cross-section of a bit, a circular cross-section of the circles. Size: l. 14 cm, l. of a bit 7 cm, ø of a bit 1.1 cm, ø of the circles 5 cm. Inv. No. 117/08-200/5, 117/08-200/10a (PL 46:2).
8. *Iron two-part bit with smooth bits*, 2 side circles, 1 hook-like side decoration with lyre-curved rosettes; irregular round cross-section of a bit, a circular cross-section of the circles, a rectangular cross-section rods of decoration. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, ø of a bit 1.1 cm, ø of the circles 6 cm, l. side decoration 9 cm, ø of the rod decoration 0.5 cm, ø of the rosettes 2.5 cm. Inv. No. 117/08-200/38 (PL 46:5,7–8).

Hlásnica, Hlásnica u Horákova – viz 151. Mokrá-Horákov – „Hlásnica“

Holásky – viz 120.–123. Brno-Holásky

Horákov – viz 149.–151. Mokrá-Horákov

Horní Heršpice – viz 124. Brno-Horní Heršpice

139. Hrušovany u Brna H1 – „U Tří mostů“ (okr. Brno-venkov)

Date: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž).

Popis situace: V roce 2008 byly při záchranném archeologickém výzkumu při výstavbě silničního obchvatu pod vedením M. Geislera objeveny dva komorové hroby z doby halštatské. H600 měl rozměry 4 × 5,5 m, byl orientován severojižním směrem. Hrob byl pravděpodobně zastřešen nadzemní stavbou, dochovaly se pozůstatky kůlových jam. Přibližně uprostřed hrobu byl zjištěn sekundární zásah, který cílil na pohřbeného jedince. V severní části hrobu se nacházely dvě prohlubně nejspíše pro kola vozu, mezi nimi pak ležel zemřelý. V jižní části hrobu bylo objeveno dřevěné jho bohatě zdobené bronzovými plíšky.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový roubík s obdélným středovým otvorem*, 4 ks, 2 polokulovité knoflíky na konci, s jedním vývalkem na krčku. Rozměry: š. 0,6–1,7 cm, d. 8 cm, ø knoflíku 1,1 cm, otvor 1,3 × 0,5 cm. Inv. č. 117/08-200/2–117/08-200/3, 117/08-200/39 (PL 45:3–6).
2. *Bronzová puklička*, 394 ks. Rozměry: ø cca 0,5–0,7 cm. Inv. č. 117/08-200/1, 117/08-200/9, 117/08-200/11–117/08-200/12, 117/08-200/45 (PL 45:7).
3. *Bronzový hřebíček*, 733 ks. Rozměry: v. 0,6–0,7 cm, ø hlavice 0,3 cm. Inv. č. 117/08-200/8–117/08-200/9, 117/08-200/10b, 117/08-200/11, 117/08-200/45, 117/08-200/100 (PL 45:8).
4. *Bronzový cikcakovitě prolamovaný a žebrovitě protěpávaný plech s ozubenými okraji*, 12 ks (zlomky), proražený bronzovými hřebíčky nebo nýty. Rozměry: d. 1,5–3,4 cm. Inv. č. 117/08-200/6a (PL 45:9–13).
5. *Bronzový trojúhelníkový, páskový nebo mnohoúhelníkový plech ze jha*, 823 ks (zlomky), často proražený bronzovými hřebíčky nebo nýty. Rozměry: d. cca 0,5–3 cm, tloušťka cca 0,3 mm. Inv. č. 117/08-200/8–117/08-200/12, 117/08-200/45–117/08-200/46, 117/08-200/100 (PL 45:14).
6. *Železná dvoučlánekové udidlo s torďovanými uditky*, 2 postranní kroužky, 1 omegovitá svorka; nepravidelný průřez uditka, kruhový průřez kroužků. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8 cm, ø uditka 1,2 cm, ø kroužků 6 cm. Inv. č. 117/08-200/4, 117/08-200/10a (PL 46:1).
7. *Železná dvoučlánekové udidlo s torďovanými uditky*, 2 postranní kroužky, 1 omegovitá svorka; nepravidelný průřez uditka, kruhový průřez kroužků. Rozměry: d. 14 cm, d. uditka 7 cm, ø uditka 1,1 cm, ø kroužků 5 cm. Inv. č. 117/08-200/5, 117/08-200/10a (PL 46:2).
8. *Železná dvoučlánekové udidlo s hladkými uditky*, 2 postranní kroužky, 1 hákovitá postranní ozdoba s lyrovitě stočenými růžicemi; nepravidelně kulatý průřez uditka, kruhový průřez kroužků, obdélný průřez tyčinky ozdoby. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8 cm, ø uditka 1,1 cm, ø kroužků 6 cm, d. postranní ozdoby 9 cm, ø tyčinky ozdoby 0,5 cm, ø růžic 2,5 cm. Inv. č. 117/08-200/38 (PL 46:5,7–8).

9. *Bronze tutuli-like knob with eight eyes on the sides*, 2 pcs. Size: h. 3 cm, h. without a threading circle 2.2 cm, ϕ 3.8 cm, ϕ of the eye 0.7 cm. Inv. No. 117/08-200/35, 117/08-200/43 (**Pl. 45:16–17**).
10. *Iron fragment of a circular shape*, small wood residues attached to the oxidation layer; oval cross-section. Size: ϕ 6 cm. Inv. No. 117/08-200/37–117/08-200/38 (**Pl. 45:18**).
11. *Iron chain (?)*, 6 fragments. Size: h. 3.8 cm. Inv. No. 117/08-200/32 (**Pl. 45:19**).
12. *Iron circle*, with imprints of textile, flat leather strap fastened on one side by corroded metal; oval cross-section of the circle. Size: ϕ 5.5 cm, w. of the leather loop ca 1 cm. Inv. No. 117/08-200/34 (**Pl. 46:2**).
13. *Iron circle*; oval cross-section. Size: 4.5 × 4.9 cm. Inv. No. 117/08-200/36 (**Pl. 45:15**).
14. *Bronze circle*, 3 pcs; cross-section circular and oval. Size: ϕ 4.6–4.8 cm. Inv. No. 117/08-200/6–117/08-200/7, 117/08-200/33 (**Pl. 46:3–4,6**).

Other finds: Iron artefacts – a massive ball on the belt (a belt made of ca 66 knobs), a pin in a wooden case; a necklace of rhombic pearls, a lignite circle and a large amber bead; ceramic inventory; a wooden vessel with 2 bronze belt ears; zoological material (cremation, a smaller animal).

Literature: Geisler 2009; Kos 2011; *idem* 2014, 40–115; Kos – Přichystal 2013, 86–90, 239; Mírová 2017, 108.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

140. Hrušovany u Brna H2 – “U Tří mostů” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2b

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave (male) + cremation burial (possibly 2 individuals, sex not specified).

Description of the find site: In 2008, two chamber graves from the Hallstatt Period were discovered during rescue archaeological research in the construction of a ring road under the guidance of M. Geisler. H638 was about 50 m east of H600. The grave pit of a size of 4 × 2.7 m showed the presence of a secondary intervention.

Finds related to horse:

- Iron two-part bit with smooth bits*, 2 side circles; circular cross-section of a bit, rectangular cross-section of the circles. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8 cm, ϕ of a bit 1.2 cm, ϕ of the circles 5 cm. Inv. No. 117/08-238/15 (3 pcs) (**Pl. 47:1**).
- Iron two-part bit with smooth bits*, 2 side circles; circular cross-section of a bit, rectangular cross-section of the circles. Size: l. 18 cm, l. of a bit 8 and 10 cm, ϕ of a bit 1.2 cm, ϕ of the circles 6 cm. Inv. No. 117/08-238/27 (**Pl. 47:6**).
- Iron two-part bit with smooth bits and a central protrusion*, half, 1 side circle; rectangular cross-section of a bit and circles. Size: l. of a bit 7 cm, ϕ of a bit 1 cm, ϕ of the circle 5 cm. Inv. No. 117/08-238/15 (**Pl. 47:2**).
- Iron pin*; square cross-section. Size: l. 3 cm. Inv. No. 117/08-238/27 (**Pl. 47:3**).
- Bronze shamrock-like fitting*, made of the 3 circles, 1 part comprised of 2 circles connected by a flat threading eye of a rectangular shape. Size: ϕ 2 of the circles 1.4 cm, threading eye 0.8 × 0.5 cm, ϕ 1.9 cm. Inv. No. 117/08-238/10 (**Pl. 47:4**).
- Bronze hemispheric knob*, 2 pcs. Size: h. 1.1 cm, ϕ 1.2 cm. Inv. No. 117/08-238/28 (**Pl. 47:7–8**).
- Bronze knob*, flat, burnt. Size: ϕ 1 cm. Inv. No. 117/08-238/29 (**Pl. 47:5**).

- Bronzový tutulovitý knoflík s osmi očky po stranách*, 2 ks. Rozměry: v. 3 cm, v. bez provlékacího kroužku 2,2 cm, ϕ 3,8 cm, ϕ oka 0,7 cm. Inv. č. 117/08-200/35, 117/08-200/43 (**Pl. 45:16–17**).
- Železný fragment kruhového tvaru*, na oxidační vrstvě uchyceny drobné zbytky dřeva; oválný průřez. Rozměry: ϕ 6 cm. Inv. č. 117/08-200/37–117/08-200/38 (**Pl. 45:18**).
- Železný (?) řetěz*, 6 fragmentů. Rozměry: v. 3,8 cm. Inv. č. 117/08-200/32 (**Pl. 45:19**).
- Železný kroužek*, s otisky textilu, na jedné straně korozí přichyceno ploché kožené poutko; oválný průřez kroužku. Rozměry: ϕ 5,5 cm, š. koženého poutka cca 1 cm. Inv. č. 117/08-200/34 (**Pl. 46:2**).
- Železný kroužek*; oválný průřez. Rozměry: 4,5 × 4,9 cm. Inv. č. 117/08-200/36 (**Pl. 45:15**).
- Bronzový kroužek*, 3 ks; průřez kulatý a oválný. Rozměry: ϕ 4,6–4,8 cm. Inv. č. 117/08-200/6–117/08-200/7, 117/08-200/33 (**Pl. 46:3–4,6**).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – masivní koule na opasku (opasek tvořen cca 66 knoflíky), jehlice v dřevěném pouzdře; náhrdelník z rombové perly, lignitového kroužku a velkého jantarového korálu; keramický inventář; dřevěná nádoba se 2 bronzovými pásovými uchy; zoologický materiál (kremace, menší zvíře).

Literatura: Geisler 2009; Kos 2011; *týž* 2014, 40–115; Kos – Přichystal 2013, 86–90, 239; Mírová 2017, 108.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

140. Hrušovany u Brna H2 – „U Tří mostů“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C2b

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž) + žárový pohřeb (2 hromádky, pohlaví neurčeno).

Popis situace: V roce 2008 byly při záchranném archeologickém výzkumu při výstavbě silničního obchvatu pod vedením M. Geislera objeveny dva komorové hroby z doby halštatské. H638 byl od H600 vzdálen zhruba 50 m východním směrem. Hrobová jáma o velikosti 4 × 2,7 m vykazovala přítomnost sekundárního zásahu.

Nálezy s koňskou tematikou:

- Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, 2 postranní kroužky; kulatý průřez uditka, obdélný průřez kroužků. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8 cm, ϕ uditka 1,2 cm, ϕ kroužků 5 cm. Inv. č. 117/08-238/15 (3 ks) (**Pl. 47:1**).
- Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, 2 postranní kroužky; kulatý průřez uditka, obdélný průřez kroužků. Rozměry: d. 18 cm, d. uditka 8 a 10 cm, ϕ uditka 1,2 cm, ϕ kroužků 6 cm. Inv. č. 117/08-238/27 (**Pl. 47:6**).
- Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky a středovým vývalkem*, polovina, 1 postranní kroužek; obdélný průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. uditka 7 cm, ϕ uditka 1 cm, ϕ kroužku 5 cm. Inv. č. 117/08-238/15 (**Pl. 47:2**).
- Železný kolík*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 3 cm. Inv. č. 117/08-238/27 (**Pl. 47:3**).
- Bronzové trojlístkovité kování*, ze 3 kroužků, 1 díl tvořen 2 kroužky spojenými plochým průvlečným očkem obdélného tvaru. Rozměry: ϕ 2 kroužků 1,4 cm, průvlečné oko 0,8 × 0,5 cm, ϕ 1,9 cm. Inv. č. 117/08-238/10 (**Pl. 47:4**).
- Bronzový polokulovitý knoflík*, 2 ks. Rozměry: v. 1,1 cm, ϕ 1,2 cm. Inv. č. 117/08-238/28 (**Pl. 47:7–8**).
- Bronzový knoflík*, plochý, přepálený. Rozměry: ϕ 1 cm. Inv. č. 117/08-238/29 (**Pl. 47:5**).

8. *Bronze flat knob*, 1 fragment. Size: \varnothing ca 1.2 cm. Inv. No. 117/08-238/32 (Pl. 47:9).
9. *Bronze knob*, burnt, the threading eye is missing. Size: \varnothing 1.3 cm. Inv. No. 117/08-238/30 (Pl. 47:10).
10. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1.1 cm, \varnothing 2.9 cm, \varnothing of the circle 1.4 cm. Inv. No. 117/08-238/26 (Pl. 47:11).
11. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, 4 pcs, with an inclined surface. Size: h. 1.4 cm, \varnothing 2.7 cm, \varnothing of the circle 1.4 cm. Inv. No. 117/08-238/34 (Pl. 47:12–15).
12. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, 2 pcs, with a flat surface, 1 pc burnt. Size: h. 1.2 cm, \varnothing 2.9 cm, \varnothing of the circle 1.4 cm. Inv. No. 117/08-238/35 (Pl. 48:1–2).
13. *Iron circle*, 3 pcs; circular cross-section. Size: \varnothing 2.5–3.5 cm. Inv. No. 117/08-238/14 (Pl. 48:4–6).
14. *Iron circle*; square cross-section. Size: \varnothing ca 2.5 cm. Inv. No. 117/08-238/16 (Pl. 48:7).
15. *Bronze circle*, heavily damaged by fire. Size: \varnothing 1.6 cm. Inv. No. 117/08-238/31 (Pl. 48:3).

Other finds: Iron artefacts – belts with iron clamps and circles (2 pcs), a knife, a pin with multiple heads and a conical catch; bone artefacts – catch of the pin, astragals (4 pcs); ceramic inventory; osteological material.

Literature: Geisler 2009; Kos 2011; idem 2014, 40–115; Kos – Přichystal 2013, 86–90, 239; Mírová 2017, 108.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

141. Křenovice – „aglomerace“ (Přerov District)

Datation: Ha C2–D

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The Křenovice agglomeration is comprised of three routes – the sites „Hradisko“, „Vinice“ and „Koráb“. During surface prospection in August 2002, J. and M. Kejzlar discovered 8 pieces of Eastern type arrows, a hatchet, two iron knives and a part of a bit. All items except for the arrows were found in the southeast part of the hillfort in position „Hradisko“ close to the wall, the toggle also comes from this position. The bone/antler cheek-piece is without closer find circumstances and belongs to the so-called Telička's Collection. The bone/antler collet of the whip comes from a surface search from the site „Koráb“.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with twisted bits*, half, 1 side circle; oval cross-section of a bit, circular cross-section of the circle. Size: l. of a bit 9.5 cm, \varnothing of a bit 1 cm, \varnothing of the circle 6.1 cm. Inv. No. PV 144943 (Pl. 48:9).
2. *Bone/antler cheek-piece of a horse bit in the shape of the horse*, fragment (broken in the threading hole), decorated 3 concentric circles, engraved strips indicating a horse harness; oval cross-section. Size: w. 3 cm, l. 5.5 cm, \varnothing of the hole 0.7 cm. Inv. No. PŘ 573/70/1 (Pl. 48:10).
3. *Bone/antler toggle with an oval central hole*. Size: w. 1.6 cm, l. 6.5 cm, hole \varnothing 0.5 \times 0.7 cm. Unlisted PŘ (Pl. 48:11).
4. *Bone/antler collet*, from a rider's whip (?), decorated with 3 concentric circles. Size: \varnothing 3 cm. Inv. No. PŘ 1611/63/16 (Pl. 48:12).

Other finds: Bronze arrows (8 pcs); iron artefacts – a hatchet, knives (2 pcs).

Literature: Bambasová 2015; Hlava 2002; Mírová 2017, 112; Tichá Bambasová 2019.

8. *Bronzový plochý knoflík*, 1 fragment. Rozměry: \varnothing cca 1,2 cm. Inv. č. 117/08-238/32 (Pl. 47:9).
9. *Bronzový knoflík*, přepálený, chybí provlékací očko. Rozměry: \varnothing 1,3 cm. Inv. č. 117/08-238/30 (Pl. 47:10).
10. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,1 cm, \varnothing 2,9 cm, \varnothing kroužku 1,4 cm. Inv. č. 117/08-238/26 (Pl. 47:11).
11. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, 4 ks, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,4 cm, \varnothing 2,7 cm, \varnothing kroužku 1,4 cm. Inv. č. 117/08-238/34 (Pl. 47:12–15).
12. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, 2 ks, s rovnou ploškou, 1 ks přepálený. Rozměry: v. 1,2 cm, \varnothing 2,9 cm, \varnothing kroužku 1,4 cm. Inv. č. 117/08-238/35 (Pl. 48:1–2).
13. *Železný kroužek*, 3 ks; kulatý průřez. Rozměry: \varnothing 2,5–3,5 cm. Inv. č. 117/08-238/14 (Pl. 48:4–6).
14. *Železný kroužek*; čtvercový průřez. Rozměry: \varnothing cca 2,5 cm. Inv. č. 117/08-238/16 (Pl. 48:7).
15. *Bronzový kroužek*, silně poškozený žárem. Rozměry: \varnothing 1,6 cm. Inv. č. 117/08-238/31 (Pl. 48:3).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – opasky se železnými svorkami s kruhy (2 ks), nůž, jehlice s vícenásobnou hlavicí a kuželovitým zachycovačem; kostěné artefakty – zachycovač jehlice, astragaly (4 ks); keramický inventář; osteologický materiál.

Literatura: Geisler 2009; Kos 2011; týž 2014, 40–115; Kos – Přichystal 2013, 86–90, 239; Mírová 2017, 108.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

141. Křenovice – „aglomerace“ (okr. Přerov)

Datace: Ha C2–D

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Křenovickou aglomerací tvoří tři trati – polohy „Hradisko“, „Vinice“ a „Koráb“. Povrchovou prospekci v srpnu 2002 objevili J. a M. Kejzlarovi 8 ks šipek východního typu, sekerku s raménky, dva železné nože a část udidla. Všechny předměty vyjma šipek ležely v jihovýchodní části hradiště v poloze „Hradisko“ v blízkosti valu, z této polohy pochází také roubík. Kostěná/parohová postranice je pak bez bližších nálezových okolností a patří k tzv. Teličkově sbírce. Kostěná/parohová objímka pochází z povrchového sběru z polohy „Koráb“.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlánkové udidlo s tordovanými uditky*, polovina, 1 postranní kroužek; oválný průřez uditka, kruhový průřez kroužku. Rozměry: d. uditka 9,5 cm, \varnothing uditka 1 cm, \varnothing kroužku 6,1 cm. Inv. č. PV 144943 (Pl. 48:9).
2. *Kostěná/parohová postranice koňského udidla ve tvaru koníka*, fragment (zlomená v provlékacím otvoru), zdobená 3 soustřednými kruhy, ryté pásy naznačují koňský postroj; oválný průřez. Rozměry: š. 3 cm, d. 5,5 cm, \varnothing otvoru 0,7 cm. Inv. č. PŘ 573/70/1 (Pl. 48:10).
3. *Kostěný/parohový roubík s oválným středovým otvorem*. Rozměry: š. 1,6 cm, d. 6,5 cm, otvor \varnothing 0,5 \times 0,7 cm. Neevidováno PŘ (Pl. 48:11).
4. *Kostěná/parohová objímka*, z jezdeckého bičiku (?), zdobená 3 soustřednými kružnicemi. Rozměry: \varnothing 3 cm. Inv. č. PŘ 1611/63/16 (Pl. 48:12).

Ostatní nálezy: Bronzové šipky (8 ks); železné artefakty – sekera, nože (2 ks).

Literatura: Bambasová 2015; Hlava 2002; Mírová 2017, 112; Tichá Bambasová 2019.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov (PV), Comenius Museum in Přerov (PŘ).

142. Lanžhot – “Podsedky” (Břeclav District)

Datation: Ha D2

Cultural context: Late Hallstatt Period in Břeclav region (former Kalenderberg Group).

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Through prospecting by a metal detector, a looped strap from the Late Hallstatt Period was discovered.

Finds related to horse:

1. *Bronze layered tutuli-like looped strap*, 2 crossed threading rings. Size: h. 1.5 cm, ø 3.5 cm. Inv. No. A-16771 (**Pl. 48:8**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum and Gallery in Břeclav.

Lechovice – see 156. Pavlov-Lechovice

143. Malhostovice – “U Brabinky” (Brno-venkov District)

Datation: Ha D3

Cultural context: Late Hallstatt Period in Brno region (former Horákov Group).

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: In 1985, V. Růžička discovered a Neolithic and Hallstatt settlement. In the autumn of 1986, this settlement was heavily damaged, therefore in the spring of 1987 employees of the Institute of Archaeological Heritage in Brno investigated three of six disturbed objects from the Hallstatt Period. In object 1 (in *Čižmář 2004b*, 365 as object 3/86) with an irregular oval shape of a size of 5.2 × 6.6 m that had a significantly rugged bottom reaching to the depth of 0.5–0.6 m, a number of shards, daubing and animal bones were found.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic fibula with a small horse with crossbow-like winding*, preserved is ca half of the winding in 13 turns. Size: h. 3 cm, l. 4 cm, h. feet 1.7 cm, l. pin 3 cm, l. winding of 1.8 cm. Inv. No. 09091-567/87 (**Pl. 48:16**).

Other finds: Part of a human skull; animal bones; daubing; fragmentary ceramic (over 1,000 pcs) and metal inventory.

Literature: *Čižmář 2004b*; *idem 2004c*, 365, obr. 1:1; *Čižmář – Horáková – Štrof 1990*; *Mírová 2017*, 113; *Říhovský 1993*, 113, Taf. 16:189.

Deposition: Moravian Museum Brno.

144. Modřice H840 – “Sádky” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C–D2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave (female?).

Description of the find site: In 2003, P. Kos investigated eighteen graves within the Modřice necropolis in the complex of the Man company. The skeletal grave H840 had a size of 2.63 × 2.6 m. The burial was deposited in an outstretched position on her back, the woman’s arms along her body and her head to the south-west, there was a pin behind her head.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit*. Size: undetermined. Inv. No. 104/03-166/19.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově (PV), Muzeum Komenského v Přerově (PŘ).

142. Lanžhot – „Podsedky“ (okr. Břeclav)

Datace: Ha D2

Kulturní kontext: Pozdní doba halštatská na Břeclavsku (bývalá kalenderberská skupina).

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Prospekci detektorem kovů byla objevena průvlečka z pozdní doby halštatské.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová stupňovitě tutulovitá průvlečka*, 2 překřížené provlékací kroužky. Rozměry: v. 1,5 cm, ø 3,5 cm. Inv. č. A-16771 (**Pl. 48:8**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Městské muzeum a galerie v Břeclavi.

Lechovice – viz 156. Pavlov-Lechovice

143. Malhostovice – „U Brabinky“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha D3

Kulturní kontext: Pozdní doba halštatská na Brněnsku (bývalá horákovská skupina).

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Popis situace: V roce 1985 objevil V. Růžička neolitické a halštatské sídliště. Na podzim 1986 bylo toto sídliště silně poškozeno, proto na jaře 1987 prozkoumali pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno tři ze šesti rozrušených objektů z doby halštatské. V objektu 1 (v *Čižmář 2004b*, 365 jako objekt 3/86) nepravidelně oválného tvaru o rozměrech 5,2 × 6,6 m, se značně členitým dnem sahajícím do hloubky 0,5–0,6 m, bylo objeveno množství střepů, mazanice a zvířecích kostí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní spona s koníčkem se samostřílovitým vinutím*, zachována cca polovina vinutí o 13 závitěch. Rozměry: v. 3 cm, d. 4 cm, v. patky 1,7 cm, d. jehlice 3 cm, d. vinutí 1,8 cm, inv. č. 09091-567/87 (**Pl. 48:16**).

Ostatní nálezy: Část lidské lebky; zvířecí kosti; mazanice; fragmentární keramický (přes 1 000 ks) a kovový inventář.

Literatura: *Čižmář 2004b*; *týž 2004c*, 365, obr. 1:1; *Čižmář – Horáková – Štrof 1990*; *Mírová 2017*, 113; *Říhovský 1993*, 113, Taf. 16:189.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

144. Modřice H840 – „Sádky“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C–D2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (žena?).

Popis situace: V roce 2003 v rámci modřické nekropole v areálu firmy Man prozkoumal P. Kos osmnáct hrobů. Kostrový hrob H840 měl rozměry 2,63 × 2,6 m. Pohřeb byl uložen v natažené poloze na zádech s rukama podél těla a hlavou v jihojihozápadu, za hlavou se nacházela jehlice.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlankové udidlo*. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 104/03-166/19.

Other finds: A bronze pin with goblet-like heads; iron knife; ceramic inventory.

Literature: Kos 2015, 28.

Deposition: Museum of the Brno Region in Šlapanice.

145. Modřice H1800 – “Sádky” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2b

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Bi-ritual grave.

Description of the find site: Within the Modřice necropolis, P. Kos examined a chamber grave with a grave pit with the size of 4.2 × 3.8 m, with a log chamber with the size of 3.5 × 3 m in 2003 during rescue archaeological research in the complex of the Man company (*Přichystal – Kos 2006*, 226; in another place P. Kos states the size of the grave pit as 3.3 × 3.6 m and the log chamber 3 × 2.5 m – see *Kos 2015*, 31–32). The grave contained two skeletal and one cremation burial. In the northeast corner, there was a stone box with the size of 1.2 × 1.2 m, in which ceramic inventory was deposited. The grave is likely the result of severed construction modifications, even a secondary intervention and a stone cave-ins are present.

Finds related to horse:

1. *Bronze hemispheric knob*, 2 pcs. Size: h. 1 cm, ø of the head 1 cm. Inv. No. 104/03-228/13–104/03-228/14 (**Pl. 48:14–15**).
2. *Bronze circle*; triangular cross-section. Size: ø 2 cm. Inv. No. 104/03-228/11 (**Pl. 48:13**).
3. *Bronze figure of a horse*, broken in the middle, with a hole for hanging. Size: h. 3.5 cm, l. 4.5 cm. Inv. No. 104/03-228/19 (**Pl. 48:17**).
4. *Iron zoomorphic fibula with a small horse (?)*. Lost.

Other finds: A bronze swan-like pin with relics of a wooden case; iron artefacts – a flat circle, a massive ball, a belt formed by bowl-shaped decorations/nails (?); osteological material; ceramic inventory.

Literature: Hložek 2008, obr. 9:1; *Kos 2003a*; *idem 2015*, 31–32; *Mírová 2017*, 114; *Přichystal – Kos 2006*, 226.

Deposition: Museum of the Brno Region in Šlapanice.

146. Modřice H2/1997 – “Rybníky” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2–D1

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Chamber grave.

Description of the find site: Within the Modřice necropolis in the complex of the company Soukup Immo, K. Geislerová investigated several graves in 1997. H2/1997 had the size of 4 × 3.6 m. The burial was not found, it was apparently moved.

Finds related to horse:

1. *Iron bit*. Size: undetermined. Inv. No. 140/97-H2-32.
2. *Bronze knob*, 2 pcs. Size: undetermined. Inv. No. 140/97-H2-31.
3. *Bronze broken looped strap*, 2 pcs. Size: undetermined. Inv. No. 140/97-H2-10.

Other finds: Bronze artefacts – a gown item, a circle; iron artefacts – spears, circles (4 pcs), a knife; stone artefacts – a chip of chert, a whetstone; osteological material; ceramic inventory.

Literature: *Kos 2015*, 10–11.

Deposition: Museum of the Brno Region in Šlapanice.

Ostatní nálezy: Bronzová jehlice s číškovitou hlavicí; železný nůž; keramický inventář.

Literatura: *Kos 2015*, 28.

Uložení: Muzeum Brněnska ve Šlapanicích.

145. Modřice H1800 – „Sádky“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C2b

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Birituální hrob.

Popis situace: V rámci modřické nekropole byl v roce 2003 P. Kosem při záchranném archeologickém výzkumu v areálu firmy Man prozkoumán komorový hrob s hrobovou jámou o rozměrech 4,2 × 3,8 m, se srubovou komorou o velikosti 3,5 × 3 m (*Přichystal – Kos 2006*, 226; na jiném místě uvádí P. Kos rozměry hrobové jámy 3,3 × 3,6 m a srubové komory 3 × 2,5 m – viz *Kos 2015*, 31–32). Hrob obsahoval dva kostrové a jeden žárový pohřeb. V severovýchodním rohu se nacházela kamenná skříňka o rozměrech 1,2 × 1,2 m, v níž byl uložen keramický inventář. Hrob je pravděpodobně výsledkem více stavebních úprav, přítomen je i sekundární zásah a kamenný zával.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový polokulovitý knoflík*, 2 ks. Rozměry: v. 1 cm, ø hlavičky 1 cm. Inv. č. 104/03-228/13–104/03-228/14 (**Pl. 48:14–15**).
2. *Bronzový kroužek*; trojúhelníkový průřez. Rozměry: ø 2 cm. Inv. č. 104/03-228/11 (**Pl. 48:13**).
3. *Bronzová plastika konička*, zlomená uprostřed, s otvorem pro zavěšení. Rozměry: v. 3,5 cm, d. 4,5 cm. Inv. č. 104/03-228/19 (**Pl. 48:17**).
4. *Železná zoomorfni spona s koničkem (?)*. Ztracena.

Ostatní nálezy: Bronzová labuťkovitá jehlice s relikty dřevěného pouzdra; železné artefakty – plochý kruh, masivní koule, opasek tvořený pukličkami/hřebičky (?); osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Hložek 2008, obr. 9:1; *Kos 2003a*; *týž 2015*, 31–32; *Mírová 2017*, 114; *Přichystal – Kos 2006*, 226.

Uložení: Muzeum Brněnska ve Šlapanicích.

146. Modřice H2/1997 – „Rybníky“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C2–D1

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Komorový hrob.

Popis situace: V rámci modřické nekropole v areálu firmy Soukup Immo prozkoumala K. Geislerová v roce 1997 několik hrobů. H2/1997 měl rozměry 4 × 3,6 m. Pohřeb nebyl zjištěn, patrně byl přemístěn.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné udidlo*. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 140/97-H2-32.
2. *Bronzový knoflík*, 2 ks. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 140/97-H2-31.
3. *Bronzová prolamovaná průvlečka*, 2 ks. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 140/97-H2-10.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – toaletní předmět, kroužek; železné artefakty – kopí, kruhy (4 ks), nůž; kamenné artefakty – úštěp rohovce, brousek; osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: *Kos 2015*, 10–11.

Uložení: Muzeum Brněnska ve Šlapanicích.

147. Modřice H3815 – “Rybníky” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation chamber grave (a male, then a female) + cremation burial.

Description of the find site: In 2008, P. Kos investigated in the complex of the Terramet company a chamber grave of the highest social class. The grave pit had a size of 6 × 4 m, it contained two skeleton and one cremation burials. He found the relics of the wooden log chamber of a size of 3.5 × 4.2 m with two elongated troughs for the wagon wheels and relics of the shaft, likely only wooden with two iron circles and decorations of small nails. Secondary intervention is present. The buried woman had an iron collet, pins, a glass and amber pearl necklace and a bronze pectoral, animal teeth were found near the necklace, and an iron pearl at her waist. The buried man was provided with a spear, a horse harness, leather armour and a whetstone.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with twisted bits*, 2 pcs, each with 1 side circle, 1 pc with 1 omega-shaped clamp; circular cross-section of a bit and circles. Size: l. of the whole bit 14 cm, l. of the whole bit 7 cm, l. of a fragmentary bit 9 cm, ø of a bit 1 cm, ø of the circles 5 and 6 cm. Inv. No. 60/08-1236/166, 60/08-1236/175

(*Pl. 48:18,21*).

2. *Bronze looped strap with a hemispheric head and a cross threaded circle*, 4 pcs. Size: h. 1.7 cm, ø of the head 2 cm, ø of the circle 1.5 cm. Inv. No. 60/08-1236/153, 60/08-1236/156–60/08-1236/158

(*Pl. 48:22–25*).

3. *Bronze looped strap with a hemispheric head and two crossed threading eyes*, 4 pcs. Size: h. 1.5 cm, ø of the head 2 cm. Unlisted

(*Pl. 48:26–29*).

4. *Iron nail*, 2 pcs. Size: undetermined. Inv. No. 60/08-1236/165.

5. *Iron circle*, 2 pcs; rectangular cross-section. Size: ø 4 and 5 cm. Inv. No. 60/08-1236/178–60/08-1236/179 (*Pl. 48:19–20*).

Other finds: Bronze artefacts – a pectoral, pins (3 pcs); iron artefacts – a ball, a spear, fragment knives; glass and amber beads; a bone guard for the pin; stone artefacts – chipped industry, a whetstone; leather armour; osteological material; ceramic inventory.

Literature: Kos 2014, obr. 81; *idem* 2015, 49–58; Kos – Přichystal 2013, 85–87, 257–258, Fig. on p. 83 and 89.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

148. Modřice H3846 – “Rybníky” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation chamber grave.

Description of the find site: Within the Modřice necropolis in the complex of the Terramet company during road construction in 2009, P. Kos investigated two graves. H3845 had a size of 3.8 × 3 m, it was a chamber grave with an above-ground construction. The burial was not found, apparently it was moved.

Finds related to horse:

1. *Iron bit*, 2 pcs. Size: undetermined. Inv. No. 41/09-3168/42–41/09-3168/43.

2. *Bronze knob*. Size: undetermined. Inv. No. 41/09-3168/41.

3. *Bronze phalera*. Size: undetermined. Inv. No. 41/09-3168/39.

147. Modřice H3815 – „Rybníky“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový komorový hrob (muž, následně žena) + žárový pohřeb.

Popis situace: V roce 2008 prozkoumal P. Kos v areálu firmy Terramet komorový hrob nejvyšší společenské vrstvy. Hrobová jáma měla rozměry 6 × 4 m, obsahovala dva kostrové a jeden žárový pohřeb. Podařilo se zachytit reliktů dřevěné srubové komory o rozměrech 3,5 × 4,2 m se dvěma protáhlými žlaby pro kola vozu a reliktů jha, pravděpodobně pouze dřevěného s dvěma železnými kruhy a ozdobami z drobných hřebíčků. Přítomen je sekundární zásah. Pohřbená žena měla železný nákrčník, jehlice, náhrdelník ze skleněných a jantarových perel a s bronzovým pektorálem, poblíž náhrdelníku zvířecí zuby, u pasu ležela železná perla. Pohřbený muž byl opatřen kopím, koňským postrojem, koženým pancířem a brouskem.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučlankové udidlo s tordovanými uditky*, 2 ks, každý s 1 postranním kroužkem, 1 ks s 1 omegovitou svorkou; kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. celého udidla 14 cm, d. uditka celého udidla 7 cm, d. uditka fragmentárního udidla 9 cm, ø uditka 1 cm, ø kroužků 5 a 6 cm. Inv. č. 60/08-1236/166, 60/08-1236/175

(*Pl. 48:18,21*).

2. *Bronzová průvlečka s polokulovitou hlavicí a křížovým provlékacím kroužkem*, 4 ks. Rozměry: v. 1,7 cm, ø hlavice 2 cm, ø kroužku 1,5 cm. Inv. č. 60/08-1236/153, 60/08-1236/156–60/08-1236/158

(*Pl. 48:22–25*).

3. *Bronzová průvlečka s polokulovitou hlavicí a dvěma překříženými provlékacími očky*, 4 ks. Rozměry: v. 1,5 cm, ø hlavice 2 cm. Neevidováno

(*Pl. 48:26–29*).

4. *Železný hřebíček*, 2 ks. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 60/08-1236/165.

5. *Železný kroužek*, 2 ks; obdélný průřez. Rozměry: ø 4 a 5 cm.

Inv. č. 60/08-1236/178–60/08-1236/179 (*Pl. 48:19–20*).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – pektorál, jehlice (3 ks); železné artefakty – koule, kopí, fragment nože; skleněné a jantarové korálky; kostěný chránič jehlice; kamenné artefakty – štípaná industrie, brousek; kožený pancíř; osteologický materiál; keramický inventář. *Literatura:* Kos 2014, obr. 81; týž 2015, 49–58; Kos – Přichystal 2013, 85–87, 257–258, obr. na str. 83 a 89.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

148. Modřice H3846 – „Rybníky“ (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový komorový hrob.

Popis situace: V rámci modřické nekropole v areálu firmy Terramet při výstavbě komunikace prozkoumal P. Kos v roce 2009 dva hroby. H3845 měl rozměry 3,8 × 3 m, šlo o komorový hrob s nadzemní konstrukcí. Pohřeb nebyl zjištěn, patrně byl přemístěn.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné udidlo*, 2 ks. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 41/09-3168/42–41/09-3168/43.

2. *Bronzový knoflík*. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 41/09-3168/41.

3. *Bronzová faléra*. Rozměry: nezjištěny. Inv. č. 41/09-3168/39.

4. *Bronze circle*, deposited near phaleras. Size: undetermined.
Inv. No. 41/09-3168/40.

Other finds: Bronze artefacts – a pin, circles (2 pcs); iron artefacts – a spear, a knife, a circle with a strap; samples of leather; stone artefacts – a chip, a whetstone, a stone; osteological material; daubing; ceramic inventory.

Literature: Kos 2015, 60–64.

Deposition: Museum of the Brno Region in Šlapanice.

149. Mokrý-Horák – “Horákovský hrad” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The locality was examined by P. Kos in 1988; within the search probes with a depth of 1.8 m, he found a Hallstatt Period collection of items (Čížmář 2004a, 119).

Finds related to horse:

1. *Bronze tutuli-like looped strap*, with an apparently chipped open threading circle. Size: h. 2 cm, \varnothing 2.6 cm. Unlisted (Pl. 48:30).

Other finds: Iron knife; ceramic artefacts – whorls, other ceramic inventory.

Literature: Unpublished.

Deposition: Moravian Museum Brno.

150. Mokrý-Horák (Brno-venkov District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: ?

Description of the find site: The bit, knob and straps come from the collection of J. Skutil, the closer context is not known; the objects may come from a destroyed grave in the vicinity of Mokrý-Horák – “Hlásnica”.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with twisted bits*, 1 side circle, 1 pin; circular cross-section of a bit and circles. Size: l. ca 16 cm, l. of a bit 8 cm, \varnothing of a bit 1 cm, \varnothing of the circle 4 cm. Unlisted (Pl. 48:31).

2. *Bronze hemispheric knob*. Size: h. 1.2 cm, \varnothing of the head 1.2 cm. Unlisted (Pl. 48:32).

3. *Bronze looped strap with a hemispheric head and cross threading circle*, 2 pcs. Size: h. 1.5 cm, \varnothing of the head 1.7 cm, \varnothing of the circle 1.3 cm. Unlisted (Pl. 48:33–34).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of the Brno Region in Šlapanice.

151. Mokrý-Horák – “Hlásnica” (Brno-venkov District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Inhumation grave (male?) + Cremation grave in urn (female).

Description of the find site: J. Knies described a large mound in 1880, it was subsequently investigated in 1892 by K. J. Maška. A revision was conducted by J. Skutil in 1937. It is possible that two unidentified wholes were mixed in one location.

4. *Bronzový kroužek*, uložený u faléry. Rozměry: nezjištěny.
Inv. č. 41/09-3168/40.

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice, kroužky (2 ks); železné artefakty – kopí, nůž, kruh s poutkem; vzorky kůže; kamenné artefakty – úštěp, brousek, kámen; osteologický materiál; mazanice; keramický inventář.

Literatura: Kos 2015, 60–64.

Uložení: Muzeum Brněnska ve Šlapanicích.

149. Mokrý-Horák – „Horákovský hrad” (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Lokalitu zkoumal P. Kos v roce 1988, v rámci zjišťovací sondy hluboké 1,8 m objevil halštatskou kolekci předmětů (Čížmář 2004a, 119).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová tutulovitá průvlečka*, s patrně odlomeným otevřeným provlékacím kruhem. Rozměry: v. 2 cm, \varnothing 2,6 cm. Neevidováno (Pl. 48:30).

Ostatní nálezy: Železný nůž; keramické artefakty – přesleny, další keramický inventář.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

150. Mokrý-Horák (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: ?

Popis situace: Udidlo, knoflík a průvlečky pocházejí ze sbírky J. Skutila, bližší kontext není znám, možná pocházejí ze zničeného hrobu v okolí Mokrý-Horákova – „Hlásnice”.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlankové udidlo s torčovanými uditky*, 1 postranní kroužek, 1 kolík; kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. cca 16 cm, d. uditka 8 cm, \varnothing uditka 1 cm, \varnothing kroužku 4 cm. Neevidováno (Pl. 48:31).

2. *Bronzový polokulovitý knoflík*. Rozměry: v. 1,2 cm, \varnothing hlavice 1,2 cm. Neevidováno (Pl. 48:32).

3. *Bronzová průvlečka s polokulovitou hlavici a křížovým provlékacím kroužkem*, 2 ks. Rozměry: v. 1,5 cm, \varnothing hlavice 1,7 cm, \varnothing kroužku 1,3 cm. Neevidováno (Pl. 48:33–34).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum Brněnska ve Šlapanicích.

151. Mokrý-Horák – „Hlásnica” (okr. Brno-venkov)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž?) + žárový hrob v popelnici (žena).

Popis situace: J. Knies v roce 1880 popisuje rozsáhlou mohylu, tu následně v roce 1892 prozkoumal K. J. Maška. Revizi provedl J. Skutil v roce 1937. Je možné, že došlo ke smíchání dvou nerozpoznaných celků.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit*, 5 pcs, fragments, 1 pc with grooved bit, a clamp in the central part and a side rod with a hook-like ending, 1 pc with 1 omega-shaped clamp, 2 pcs with 1 side circle; circular cross-section of a bit and circles. Size: l. ca 12–16 cm, l. of a bit 8 cm, ø of a bit 1 cm, l. side rod 7 cm, ø of the circles 5 cm. Inv. No. 64693 + 4 pcs unlisted (**PI. 49:1–5**).
2. *Bronze knob with a hemispheric head*, 57 pcs. Size: ø 1.15–1.55 cm. Unlisted (**PI. 49:6–18**).
3. *Bronze open looped strap with five spikes and a cross threading circle*, 9 pcs. Size: ø 2.5 cm. Unlisted (**PI. 49:19–20**).
4. *Bronze looped open strap with a hemispheric head and a cross threading circle*, 3 pcs and a fragment of 1 pc. Size: h. 1.6 cm, ø 2 cm. Inv. No. 64644–64645 + 2 pcs unlisted (**PI. 49:21–23**).
5. *Bronze stud*, 23 pcs, undecorated, decorated with 1 or 2 protrusions. Size: ø ca 1.5 cm. Unlisted (**PI. 49:25–35**).
6. *Bronze stud*, min. 720 pcs, miniature. Size: ø 0.3 cm. Unlisted (**PI. 50:1**).
7. *Iron rivet*, 2 pcs, likely part of the yoke; circular cross-section. Size: h. 2.4 cm. Unlisted (**PI. 49:36–37**).
8. *Iron nail*, 1 pc, likely part of the yoke; oval cross-section. Size: h. 1.7 cm. Unlisted (**PI. 49:38**).
9. *Iron circle*, 2 fragments 2 pcs, probably part of a bit. Size: ø 4.7 cm. Unlisted (**PI. 50:2–3**).
10. *Bronze circle*, 22 pcs. Size: ø 1.9–4.3 cm. Unlisted (**PI. 50:4–25**).

Other finds: Bronze artefacts – an ear spoon, spit endings, a pin with remnants of iron, a catcher for the pin, cups (fragments, 2 pcs), tip of a spear and its part (head), hammered bowls (2 pcs); iron artefacts – a knife, a fragment of a knife; a gold circle with three threads; a flint blade; ceramic inventory.

Literature: Böhm 1941, 367–368; Červinka 1902a, 251; Filip 1948, 235; Golec 2003a; idem 2005, 62–69; Maška 1907, 36; Mírová 2017, 105–107; Skutil 1937; Stegmann-Rajtár 1992a, 16–17.

Deposition: Moravian Museum Brno.

152. Morašice H1 – „U Mohyly” (Znojmo District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Chamber grave.

Description of the find site: In 1955, J. Říhový uncovered two chamber graves from the Hallstatt Period southeast of Morašice on the route „U Mohyly”, the excavation from the survey of the larger mound is visible to this day. In 2018, the author used the LIDAR prospecting and subsequently verified in the field at least seven mounds with ø of ca 50–70 m, they are ca 650 m from one another. Mound H1 made a ø of 50 m and was 1.5 m high. It contained a stone construction of 6.5 × 6.2 m, width 1 m and height about 1.3 m, inside there is a wooden log chamber 4.4 × 4.4 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze tutuli-like knob with eight eyes on the sides*, 4 pcs. Size: h. 3.5 cm, without a threading circle 2.9 cm, ø 3.4 cm, ø of the eye 0.43 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:30**).
2. *Bronze tutuli-like knob with one threading circle*, 2 pcs. Size: h. 2.1 cm, ø 2.2 cm. Inv. No. 632-53a/55 – unfound (**PI. 50:31**).
3. *Bronze knob with a hemispheric head*, 35 pcs. Size: h. ca 1 cm, ø of the head 0.8–1.1 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:26**).
4. *Bronze nail*. Size: l. 2.3 cm, ø of the head 0.9 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:27**).
5. *Bronze circle*; circular cross-section. Size: ø 1.7 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:28**).

Nálezys koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlankové udidlo*, 5 ks, fragmenty, 1 ks s rýhovaným uditkem, svorkou ve středové části a postranní tyčinkou s hákovitým ukončením, 1 ks s 1 omegovitou svorkou, 2 ks s 1 postranním kroužkem; kruhový průřez uditka a kroužků. Rozměry: d. cca 12–16 cm, d. uditka 8 cm, ø uditka 1 cm, d. postranní tyčinky 7 cm, ø kroužků 5 cm. Inv. č. 64693 + 4 ks neevidovány (**PI. 49:1–5**).
2. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, 57 ks. Rozměry: ø 1,15–1,55 cm. Neevidováno (**PI. 49:6–18**).
3. *Bronzová otevřená průvlečka s pěti trny s křížovým provlékacím kroužkem*, 9 ks. Rozměry: ø 2,5 cm. Neevidováno (**PI. 49:19–20**).
4. *Bronzová průvlečka otevřená s polokulovitou hlavicí a s křížovým provlékacím kroužkem*, 3 ks a fragment 1 ks. Rozměry: v. 1,6 cm, ø 2 cm. Inv. č. 64644–64645 + 2 ks neevidovány (**PI. 49:21–23**).
5. *Bronzová puklička*, 23 ks, nezdobená, výzdoba 1 či 2 vypulínami. Rozměry: ø cca 1,5 cm. Neevidováno (**PI. 49:25–35**).
6. *Bronzová puklička*, min. 720 ks, miniaturní. Rozměry: ø 0,3 cm. Neevidováno (**PI. 50:1**).
7. *Železný nýtek*, 2 ks, pravděpodobně součást jha; kruhový průřez. Rozměry: v. 2,4 cm. Neevidováno (**PI. 49:36–37**).
8. *Železný hřebíček*, 1 ks, pravděpodobně součást jha; oválný průřez. Rozměry: v. 1,7 cm. Neevidováno (**PI. 49:38**).
9. *Železný kroužek*, 2 fragmenty 2 ks, pravděpodobně součást udidla. Rozměry: ø 4,7 cm. Neevidováno (**PI. 50:2–3**).
10. *Bronzový kroužek*, 22 ks. Rozměry: ø 1,9–4,3 cm. Neevidováno (**PI. 50:4–25**).

Ostatní nálezys: Bronzové artefakty – ušní lžička, nákončí rožně, jehlice s pozůstatky železa, zachycovač jehlice, šálky (fragmenty, 2 ks), hrot kopí a jeho část (špička), vytepávané misy (2 ks); železné artefakty – nůž, fragment nože; zlatý kroužek se třemi závitými pazourkovými čepel; keramický inventář.

Literatura: Böhm 1941, 367–368; Červinka 1902a, 251; Filip 1948, 235; Golec 2003a; týž 2005, 62–69; Maška 1907, 36; Mírová 2017, 105–107; Skutil 1937; Stegmann-Rajtár 1992a, 16–17.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

152. Morašice H1 – „U Mohyly” (okr. Znojmo)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Komorový hrob.

Popis situace: V roce 1955 byly J. Říhovským jihovýchodně od obce Morašice v trati „U Mohyly” odkryty dva komorové hroby z doby halštatské, výkop po průzkumu větší mohyly je patrný dodnes. V roce 2018 autorka lidarovou prospekci a následnou verifikaci v terénu ověřila mohylník o minimálně sedmi mohylách o ø cca 50–70 m, vzdáleny od sebe jsou cca 650 m. Mohyla H1 dosahovala ø 50 m a byla 1,5 m vysoká. Obsahovala kamennou konstrukci 6,5 × 6,2 m, šířky 1 m a výšky asi 1,3 m, uvnitř se nacházela dřevěná srubová komora 4,4 × 4,4 m.

Nálezys koňskou tematikou:

1. *Bronzový tutulovitý knoflík s osmi očky po stranách*, 4 ks. Rozměry: v. 3,5 cm, bez provlékacího kroužku 2,9 cm, ø 3,4 cm, ø očka 0,43 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:30**).
2. *Bronzový tutulovitý knoflík s jedním provlékacím kroužkem*, 2 ks. Rozměry: v. 2,1 cm, ø 2,2 cm. Inv. č. 632-53a/55 – nenalezeno (**PI. 50:31**).
3. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*, 35 ks. Rozměry: v. cca 1 cm, ø hlavice 0,8–1,1 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:26**).
4. *Bronzový hřebíček*. Rozměry: d. 2,3 cm, ø hlavice 0,9 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:27**).
5. *Bronzový kroužek*; kruhový průřez. Rozměry: ø 1,7 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:28**).

6. *Bronze circle*, a corroded iron fragment in the shape of a square; circular cross-section. Size: \varnothing 2.3 cm, l. of the fragment 2.3 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:29**).

7. *Bronze circle*; hexagonal cross-section. Size: \varnothing 3.6 cm. Inv. No. 632-68ch/55 – unfound (**PI. 50:37**).

8. *Bronze circle and iron circle*, 1 and 1 pcs, connected by corrosion to one another; hexagonal a circular cross-section. Size: \varnothing 4 and 4.8 cm. Inv. No. 632-48b/55 – unfound (**PI. 50:33**).

9. *Bronze and iron circle*, 1 and 1 pcs, connected by corrosion to one another; hexagonal and circular cross-section. Size: \varnothing 2.1 and 5.8 cm. Inv. No. 632-48a/55 – unfound (**PI. 50:35**).

10. *Bronze and iron circle*, 3 and 3 pcs; circular cross-section. Size: \varnothing 1.2–4.3 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:34**).

11. *Iron circle*, fragment; circular cross-section. Size: l. 4.4 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:38**).

12. *Iron circle*, 2 pcs; circular cross-section. Size: \varnothing 4.2–5 cm. Unlisted – unfound (**PI. 50:32,36**).

Other finds: Bronze artefacts – fragments of plate-like bowls (2 pcs), a part of a ladle; iron artefacts – a ball with a drilled hole, a part of a heavily corroded sword; amber artefacts – a head pin, beads; ceramic inventory.

Literature: Golec 2005, 71–77; Mírová 2017, 115–116; Podborský 1974, 401; Říhový 1956, 13–18; Stegmann-Rajtár 1992a, 52–54.

Deposition: Municipal Museum and Princely House Gallery Moravský Krumlov.

153. Náklo – “Prostřední traty” (Olomouc District)

Datation: Ha C1–C2

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: During metal-detector prospecting, a bronze toggle was found. The find was handed over to P. Fojtík from the Prostějov workplace of the Institute for Archaeological Heritage in Brno.

Finds related to horse:

1. *Bronze toggle with a rectangular central hole*; hexagonal cross-section. Size: l. 9 cm. Unlisted (**PI. 51:1**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov (temporarily).

154. Náměšť na Hané-Biskupství – “Vrchy” (Olomouc District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: A cremation grave registered by V. Houdek, raised around 1900.

Finds related to horse:

1. *Bronze toggle with an oval central hole*. Size: l. 5.5 cm. Unlisted – unfound (**PI. 51:2**).

2. *Iron two-part bit with smooth (?) bits*, 2 pcs, 2 side circles, 1 pc of a smaller side circle. Size: l. ca 13–14 cm, l. of a bit ca 6.5–7 cm, \varnothing of a bit ca 0.8 cm, \varnothing of the circle ca 4 cm, \varnothing of the smaller circle ca 2 cm. Unlisted – unfound (**PI. 51:3,6**).

3. *Iron circle*, 2 pcs. Size: \varnothing ca 4 cm. Unlisted – unfound (**PI. 51:4–5**).

6. *Bronzový kroužek*, příkorodovaný železný fragment ve tvaru čtyřúhelníku; kruhový průřez. Rozměry: \varnothing 2,3 cm, d. fragmentu 2,3 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:29**).

7. *Bronzový kroužek*; šestiúhelníkový průřez. Rozměry: \varnothing 3,6 cm. Inv. č. 632-68ch/55 – nenalezeno (**PI. 50:37**).

8. *Bronzový kroužek a železný kroužek*, 1 a 1 ks, připojené korozi k sobě; šestiúhelníkový a kruhový průřez. Rozměry: \varnothing 4 a 4,8 cm. Inv. č. 632-48b/55 – nenalezeno (**PI. 50:33**).

9. *Bronzový a železný kroužek*, 1 a 1 ks, připojené korozi k sobě; šestiúhelníkový a kruhový průřez. Rozměry: \varnothing 2,1 a 5,8 cm. Inv. č. 632-48a/55 – nenalezeno (**PI. 50:35**).

10. *Bronzový a železný kroužek*, 3 a 3 ks; kruhový průřez. Rozměry: \varnothing 1,2–4,3 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:34**).

11. *Železný kroužek*, fragment; kruhový průřez. Rozměry: d. 4,4 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:38**).

12. *Železný kroužek*, 2 ks; kruhový průřez. Rozměry: \varnothing 4,2–5 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 50:32,36**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – fragmenty talířovitých mís (2 ks), část naběračky; železné artefakty – koule s povrtem, část silně zkorodovaného meče; jantarové artefakty – hlavice jehlice, korálky; keramický inventář.

Literatura: Golec 2005, 71–77; Mírová 2017, 115–116; Podborský 1974, 401; Říhový 1956, 13–18; Stegmann-Rajtár 1992a, 52–54.

Uložení: Městské muzeum a galerie Knížecí dům Moravský Krumlov.

153. Náklo – „Prostřední traty“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha C1–C2

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V rámci detektorové prospekce byl nalezen bronzový roubík. Nález byl předán P. Fojtíkovi z prostějovského pracoviště Ústavu archeologické památkové péče Brno.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový roubík s obdélným středovým otvorem*; šestiúhelníkový průřez. Rozměry: d. 9 cm. Neevidováno (**PI. 51:1**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov (dočasně).

154. Náměšť na Hané-Biskupství – „Vrchy“ (okr. Olomouc)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Žárový hrob zaznamenaný V. Houdkem, vyzvednutý okolo roku 1900.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový roubík s oválným středovým otvorem*. Rozměry: d. 5,5 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 51:2**).

2. *Železné dvoučlánkové udidlo s hladkými (?) uditky*, 2 ks, 2 postranní kruhy, 1 ks drobnější postranní kroužek. Rozměry: d. cca 13–14 cm, d. uditka cca 6,5–7 cm, \varnothing uditka cca 0,8 cm, \varnothing kruhů cca 4 cm, \varnothing drobného kroužku cca 2 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 51:3,6**).

3. *Železný kroužek*, 2 ks. Rozměry: \varnothing cca 4 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 51:4–5**).

Other finds: Iron artefacts – a spear with a protruding rib on the edge, a hatchet with rear lobes (?), a hatchet with branches, a hollow tip (?).
Literature: Červinka 1902a, 253, obr. 122; *idem sine*, Fig. on free list – Biskupství u Náměště; Donth 2018, 21; Houdek 1884, 128; Mírová 2017, 87; Nekvasil 1961, 10–11, tab. 150:1–11.
Deposition: Regional Museum Olomouc.

Nemilany – see 155. Olomouc-Nemilany

155. Olomouc-Nemilany 1 – “ul. Bylinková” (Olomouc District)

Datation: Ha D2–D3

Cultural context: Late Hallstatt Period in the Olomouc region (former Platěnice Group).

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: A number of settlement objects come from the research of the Archaeological Centre Olomouc. In object 30, a carved head of a beast was found.

Finds related to horse:

1. Antler head of a beast. Size: h. 5 cm, w. 4.4 cm, ø of the hole 2.3 cm. Unlisted (**Pl. 51:9**).

Other finds: –.

Literature: Bartík et al. 2017, 53, Fig. 6:118; Vránová 2013, 30, obr. 18.

Deposition: Archaeological Centre Olomouc (temporarily).

Obřany – see 125.–131. Brno-Obřany

156. Pavlov 1 – “Děvín” (Břeclav District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Kalenderberg Group.

Finding context: Unique finding on the hilltop settlement.

Description of the find site: The locality has been known since 1873 when it was discovered by J. Liedermann. I. L. Červinka (1902, 170) put it in the Earlier Bronze Age. In 1956, J. Říhový recorded a Later Bronze Age fortification from the Velatic phase of the Middle-Danube Urnfield Culture here (Říhový 1959). Within prospecting organized by A. Navrátil, a cross looped strap from the Hallstatt Period was discovered with a metal detector at the depth of about 10 cm in 2015.

Finds related to horse:

1. Bronze cross looped strap. Size: 3 × 3 cm. Unlisted (**Pl. 51:7**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of the City of Brno.

157. Pavlov-Lechovice – “Obersko” (Šumperk District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Unique finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: Amateur excavations took place at the fortified settlement already in the pre-war period. Collections and metal-detector prospecting by the Museum in Šumperk took place between 2006 and 2014 under the guidance of J. Halama. In 2010, an iron bit was discovered directly at the acropolis of the fortified settlement.

Finds related to horse:

1. Iron two-part bit with twisted bits, 2 side circles; square cross-sec-

Ostatní nálezy: Železné artefakty – kópi s vysedlým žebrem na listu, sekera s týlními laloky (?), sekera s raménky, dutý hrot (?).

Literatura: Červinka 1902a, 253, obr. 122; *týž sine*, obr. na volném listu – Biskupství u Náměště; Donth 2018, 21; Houdek 1884, 128; Mírová 2017, 87; Nekvasil 1961, 10–11, tab. 150:1–11.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

Nemilany – viz 155. Olomouc-Nemilany

155. Olomouc-Nemilany 1 – „ul. Bylinková” (okr. Olomouc)

Datace: Ha D2–D3

Kulturní kontext: Pozdní doba halštatská na Olomoucku (bývalá platěnická skupina).

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Popis situace: Z výzkumů Archeologického centra Olomouc pochází z intravilánu obce množství sídlištních objektů. V objektu 30 byla zjištěna vyřezávaná hlavička šelmy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Parohová hlavička šelmy. Rozměry: v. 5 cm, š. 4,4 cm, ø otvoru 2,3 cm. Neevidováno (**Pl. 51:9**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Bartík et al. 2017, 53, Fig. 6:118; Vránová 2013, 30, obr. 18.

Uložení: Archeologické centrum Olomouc (dočasně).

Obřany – viz 125.–131. Brno-Obřany

156. Pavlov 1 – „Děvín” (okr. Břeclav)

Datace: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Kalenderberská skupina.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález na vyšším sídlišti.

Popis situace: Lokalita je známa již od roku 1873, kdy ji objevil J. Liedermann. I. L. Červinka (1902a, 170) ji řadil do starší doby bronzové. J. Říhový zde v roce 1956 zaznamenal opevnění z mladší doby bronzové, velatické fáze kultury středodunajských popelnicových polí (Říhový 1959). V rámci organizované prospekce A. Navrátila byla v roce 2015 detektorem kovů objevena křížová průvlečka z doby halštatské v hloubce asi 10 cm.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová křížová průvlečka. Rozměry: 3 × 3 cm. Neevidováno (**Pl. 51:7**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum města Brna.

157. Pavlov-Lechovice – „Obersko” (okr. Šumperk)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Na hradišti probíhaly již v předválečném období amatérské výkopy. Na ně navázaly sběry a detektorová prospekce muzea v Šumperku pod vedením J. Halamy v letech 2006–2014. V roce 2010 bylo objeveno železné udidlo přímo na akropoli hradiště.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Železné dvoučlankové udidlo s torďovanými uditky, 2 postranní

tion of a bit, rectangular cross-section of the circle. Size: l. of a bit 6.3 cm, \emptyset of the cross-section 0.5 cm, \emptyset of the circle 4.5 cm.

Inv. No. A53746 (**Pl. 51:8**).

Other finds: Bronze artefacts; stone industry; daubing; osteological material; ceramic inventory.

Literature: Unpublished.

Deposition: Regional Heritage Museum in Šumperk.

158. Podivice – „Na Valech“ (Vyškov District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Unique finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: In 2005, a collection of items that are dated back to the same period of time was found during surface prospecting by the brothers M. and R. Paleček.

Finds related to horse:

1. *Iron toggle with rolled metal with an oval central hole.*

Size: l. 5.5 cm, hole 0.5 × 1 cm. Unlisted (**Pl. 51:10**).

Other finds: Bronze artefacts – a pin with one head, a pin with one head and with rolled metal, a pin with more heads without a flap, torso of an arch-like fibula with rolled metal; iron artefacts – knives (2 pcs), circles (2 pcs), a sickle.

Literature: Čížmář 2004a, 208; Fojtík – Golec 2006, 37–73; Mírová 2017, 46.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

159. Polkovice (Prostějov District)

Datation: Ha C1a–C2a

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: During metal-detection prospecting by the Institute of Archaeological Heritage Brno and the Moravian Museum which took place from 2006, a number of artefacts and new localities have been found. In 2010, a hemispheric knob was found in Polkovice.

Finds related to horse:

1. *Bronze hemispheric knob.* Size: \emptyset 1.4 cm, h. 1.4 cm.

Acq. No. Pa 21/2010 (**Pl. 51:11**).

Other finds: Part of a bronze boat-shaped fibula.

Literature: Čížmář – Čížmářová – Kejzlar 2011, 88, obr. 4:2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“ (Prostějov District)

Datation: Ha C2b

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Chamber cremation grave.

Description of the find site: In 1923, 1926, 1932 and 1934, A. Gottwald and K. Dobeš investigated a burial ground which was discovered during the construction of the highway from Seloutky to Domamyslice on the northern edge of the village Seloutky. The research also took place in 2012 and 2017 under the guidance of M. Šmíd and P. Fojtík. H2/1926 is the wealthiest grave in the necropolis to this day and it contained a stone cave-in of 2 m³. A. Gottwald does not state the size of the grave.

Finds related to horse:

1. *Iron pin-like linchpin*, 3 hanging circles. Size: l. of the pin 5.1 cm, \emptyset of the pin 0.7 cm, \emptyset of the circles 5.5 cm. Inv. No. 038801/13 (**Pl. 51:16**).

kroužky; čtvercový průřez udítka, obdélný průřez kroužku. Rozměry: d. udítka 6,3 cm, \emptyset průřezu 0,5 cm, \emptyset kroužku 4,5 cm.

Inv. č. A53746 (**Pl. 51:8**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty; kamenná industrie; mazanice; osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Vlastivědné muzeum Šumperk.

158. Podivice – „Na Valech“ (okr. Vyškov)

Datace: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález z výšinného sídliště.

Popis situace: V roce 2005 byl bratry M. a R. Palečkovými povrchovou prospekci objeven soubor předmětů, které k sobě chronologicky náležejí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný roubík s vývalky s oválným středovým otvorem.* Rozměry:

d. 5,5 cm, otvor 0,5 × 1 cm. Neevidováno (**Pl. 51:10**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – jehlice s jednou hlavicí, jehlice s jednou hlavicí a s vývalky, jehlice s vícenásobnou hlavicí bez záložky, torzo obloukovité spony s vývalky; železné artefakty – nože (2 ks), kruhy (2 ks), srp.

Literatura: Čížmář 2004a, 208; Fojtík – Golec 2006, 37–73; Mírová 2017, 46.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

159. Polkovice (okr. Prostějov)

Datace: Ha C1a–C2a

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V rámci detektorové prospekce Ústavu archeologické památkové péče Brno a Moravského zemského muzea, která probíhá od roku 2006, bylo objeveno množství artefaktů i nových lokalit. V roce 2010 se podařilo v Polkovicích získat polokulovitý knoflík.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový polokulovitý knoflík.* Rozměry: \emptyset 1,4 cm, v. 1,4 cm.

Přír. č. Pa 21/2010 (**Pl. 51:11**).

Ostatní nálezy: Část bronzové lodkovité spony.

Literatura: Čížmář – Čížmářová – Kejzlar 2011, 88, obr. 4:2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

160. Seloutky H2/1926 – „Na Štastných“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha C2b

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Komorový žárový hrob.

Popis situace: V letech 1923, 1926, 1932 a 1934 zkoumali A. Gottwald a K. Dobeš pohřebiště, které bylo objeveno při stavbě silnice ze Seloutek do Domamyslic na severním okraji obce Seloutky. Výzkumy probíhaly také v letech 2012 a 2017 pod vedením M. Šmída a P. Fojtíka. H2/1926 je dodnes nejbohatší na nekropoli, obsahoval kamenný zával 2 m³, rozměry hrobu A. Gottwald neuvádí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný kolíkovitý zákolník*, 3 závěsné kruhy. Rozměry: d. kolíku 5,1 cm, \emptyset kolíku 0,7 cm, \emptyset kruhů 5,5 cm. Inv. č. 038801/13 (**Pl. 51:16**).

2. *Iron rim of a wheel with a nail head*, fragment; flat cross-section. Size: h. 0.3 cm, w. 2 cm, l. 2 cm. Inv. No. 033242 (**Pl. 51:12**).
3. *Iron rim of a wheel*, fragment; flat cross-section. Size: h. 0.3 cm, w. 2 cm, l. 1.8 cm. Inv. No. 033240 (**Pl. 51:13**).
4. *Iron nail with a rounded head*. Size: l. 1.3 cm, ϕ of the head 1.4 cm. Inv. No. 038801/18 (**Pl. 51:14**).
5. *Iron nail with a rounded head*. Size: l. 1.2 cm, ϕ of the head 1 cm. Inv. No. 033250 (**Pl. 51:15**).
6. *Iron two-part bit with smooth bits*, without side circles, made from 2 pcs of forged bars; oval cross-section of a bit. Size: l. 14.4 cm, l. of a bit 7.2 cm, ϕ of the cross-section 0.6 cm. Inv. No. 038801/7 (**Pl. 51:19**).
7. *Iron two-part bit with smooth bits*, without side circles; circular cross-section of a bit. Size: l. 15 cm, l. of a bit 8 cm, ϕ of the cross-section 0.8 cm. Inv. No. 038801/12 (**Pl. 51:20**).
8. *Iron two-part bit with smooth bits*, omega-shaped clamp and side pin, without the side circles; circular cross-section of a bit. Size: l. 12 cm, l. of a bit 6.6 cm, ϕ of the cross-section 0.7 cm. Inv. No. 038801/14 (**Pl. 51:22**).
9. *Iron omega-shaped clamp*, fragment; quadrangular cross-section. Size: l. 1.6 cm. Inv. No. 033238 (**Pl. 51:21**).
10. *Iron omega-shaped clamp*, fragment; quadrangular cross-section. Size: l. 2.1 cm, ϕ of the head 1.3 cm. Inv. No. 033229 (**Pl. 51:23**).
11. *Iron omega-shaped clamp*, fragment; circular cross-section. Size: l. 2.1 cm. Inv. No. 033237 (**Pl. 51:24**).
12. *Iron pin*. Size: l. 2.8 cm, ϕ 0.5 cm. Inv. No. 038801/15 (**Pl. 51:17**).
13. *Iron pin*. Size: l. 2.6 cm, ϕ 0.4 cm. Inv. No. 038801/16 (**Pl. 51:18**).
14. *Bronze knob with a hemispheric head*. Size: ϕ 1.2 cm, h. 1.1 cm. Inv. No. 038801/19 (**Pl. 52:7**).
15. *Bronze knob with a hemispheric head*. Size: ϕ 1.1 cm, h. 1.1 cm. Inv. No. 038801/20 (**Pl. 52:8**).
16. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1.3 cm, ϕ 2.9 cm, ϕ of the circle 1.3 cm. Inv. No. 033785 (**Pl. 52:1**).
17. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface, burnt. Size: h. 1.4 cm, ϕ 3.3 cm, ϕ of the circle 1.8 cm. Inv. No. 033786 (**Pl. 52:2**).
18. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1.2 cm, ϕ 2.8 cm, ϕ of the circle 1.4 cm. Inv. No. 033787 (**Pl. 52:3**).
19. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1.3 cm, ϕ 2.8 cm, ϕ of the circle 1.4 cm. Inv. No. 033788 (**Pl. 52:4**).
20. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1.1, ϕ 2.8 cm, ϕ of the circle 1.6 cm. Inv. No. 033789 (**Pl. 52:5**).
21. *Bronze looped strap with a cross threading circle*, with an inclined surface. Size: h. 1.2 cm, ϕ 2.8 cm, ϕ of the circle 1.5 cm. Inv. No. 033790 (**Pl. 52:6**).
22. *Iron circle with straps and a rivet*; quadrangular cross-section. Size: ϕ 1.8 cm, l. of the strap 1.7 cm. Inv. No. 038801/17 (**Pl. 52:9**).
23. *Iron circle*; quadrangular cross-section. Size: ϕ 4.9 cm. Inv. No. 038801/1 (**Pl. 52:10**).
24. *Iron circle*, fragment; oval cross-section. Size: ϕ 4.5 cm. Inv. No. 038801/5 (**Pl. 52:12**).
25. *Iron circle*, fragment; quadrangular cross-section. Size: ϕ 4.5 cm. Inv. No. 038801/6 (**Pl. 52:13**).
26. *Iron circle*; quadrangular cross-section. Size: ϕ 3.1 cm. Inv. No. 038801/2 (**Pl. 52:11**).
2. *Železný ráfek kola s hlavicí hřebu*, fragment; plochý průřez. Rozměry: v. 0,3 cm, š. 2 cm, d. 2 cm. Inv. č. 033242 (**Pl. 51:12**).
3. *Železný ráfek kola*, fragment; plochý průřez. Rozměry: v. 0,3 cm, š. 2 cm, d. 1,8 cm. Inv. č. 033240 (**Pl. 51:13**).
4. *Železný hřebík s kulovitou hlavicí*. Rozměry: d. 1,3 cm, ϕ hlavice 1,4 cm. Inv. č. 038801/18 (**Pl. 51:14**).
5. *Železný hřebík s kulovitou hlavicí*. Rozměry: d. 1,2 cm, ϕ hlavice 1 cm. Inv. č. 033250 (**Pl. 51:15**).
6. *Železná dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, bez postranních kroužků, vyhotoveno ze 2 ks skovaných tyčinek; oválný průřez uditka. Rozměry: d. 14,4 cm, d. uditka 7,2 cm, ϕ průřezu 0,6 cm. Inv. č. 038801/7 (**Pl. 51:19**).
7. *Železná dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, bez postranních kroužků; kruhový průřez uditka. Rozměry: d. 15 cm, d. uditka 8 cm, ϕ průřezu 0,8 cm. Inv. č. 038801/12 (**Pl. 51:20**).
8. *Železná dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, omegovitou svorkou a postranním kolíkem, bez postranních kroužků; kruhový průřez uditka. Rozměry: d. 12 cm, d. uditka 6,6 cm, ϕ průřezu 0,7 cm. Inv. č. 038801/14 (**Pl. 51:22**).
9. *Železná omegovitá svorka*, fragment; čtverhranný průřez. Rozměry: d. 1,6 cm. Inv. č. 033238 (**Pl. 51:21**).
10. *Železná omegovitá svorka*, fragment; čtverhranný průřez. Rozměry: d. 2,1 cm, ϕ hlavice 1,3 cm. Inv. č. 033229 (**Pl. 51:23**).
11. *Železná omegovitá svorka*, fragment; kruhový průřez. Rozměry: d. 2,1 cm. Inv. č. 033237 (**Pl. 51:24**).
12. *Železný kolík*. Rozměry: d. 2,8 cm, ϕ 0,5 cm. Inv. č. 038801/15 (**Pl. 51:17**).
13. *Železný kolík*. Rozměry: d. 2,6 cm, ϕ 0,4 cm. Inv. č. 038801/16 (**Pl. 51:18**).
14. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*. Rozměry: ϕ 1,2 cm, v. 1,1 cm. Inv. č. 038801/19 (**Pl. 52:7**).
15. *Bronzový knoflík s polokulovitou hlavicí*. Rozměry: ϕ 1,1 cm, v. 1,1 cm. Inv. č. 038801/20 (**Pl. 52:8**).
16. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,3 cm, ϕ 2,9 cm, ϕ kroužku 1,3 cm. Inv. č. 033785 (**Pl. 52:1**).
17. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou, přepálená. Rozměry: v. 1,4 cm, ϕ 3,3 cm, ϕ kroužku 1,8 cm. Inv. č. 033786 (**Pl. 52:2**).
18. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,2 cm, ϕ 2,8 cm, ϕ kroužku 1,4 cm. Inv. č. 033787 (**Pl. 52:3**).
19. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,3 cm, ϕ 2,8 cm, ϕ kroužku 1,4 cm. Inv. č. 033788 (**Pl. 52:4**).
20. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,1, ϕ 2,8 cm, ϕ kroužku 1,6 cm. Inv. č. 033789 (**Pl. 52:5**).
21. *Bronzová průvlečka s křížovým provlékacím kroužkem*, se šikmou ploškou. Rozměry: v. 1,2 cm, ϕ 2,8 cm, ϕ kroužku 1,5 cm. Inv. č. 033790 (**Pl. 52:6**).
22. *Železný kroužek s řemínky a nýtem*; čtverhranný průřez. Rozměry: ϕ 1,8 cm, d. řemínku 1,7 cm. Inv. č. 038801/17 (**Pl. 52:9**).
23. *Železný kroužek*; čtverhranný průřez. Rozměry: ϕ 4,9 cm. Inv. č. 038801/1 (**Pl. 52:10**).
24. *Železný kroužek*, fragment; oválný průřez. Rozměry: ϕ 4,5 cm. Inv. č. 038801/5 (**Pl. 52:12**).
25. *Železný kroužek*, fragment; čtverhranný průřez. Rozměry: ϕ 4,5 cm. Inv. č. 038801/6 (**Pl. 52:13**).
26. *Železný kroužek*; čtverhranný průřez. Rozměry: ϕ 3,1 cm. Inv. č. 038801/2 (**Pl. 52:11**).

27. *Iron circle*; oval cross-section. Size: \varnothing 5 cm. Inv. No. 038801/8 (PI. 52:14).
28. *Iron circle*; quadrangular cross-section. Size: \varnothing 3.2 cm. Inv. No. 038801/3 (PI. 52:15).
29. *Iron circle*; quadrangular cross-section. Size: \varnothing 3.2 cm. Inv. No. 038801/4 (PI. 52:16).
30. *Iron circle*; quadrangular cross-section. Size: \varnothing 2.9 cm. Inv. No. 038801/10 (PI. 52:17).
31. *Iron circle*; quadrangular cross-section. Size: \varnothing 3.3 cm. Inv. No. 038801/9 (PI. 52:18).
32. *Iron circle*, fragment; quadrangular cross-section. Size: l. 2.5 cm. Inv. No. 033248 (PI. 52:19).
33. *Iron circle*, fragment; circular cross-section. Size: l. 4 cm. Inv. No. 033251 (PI. 52:20).

Other finds: Bronze artefacts – a spiral bracelet, pins (3 pcs), wire circles (3 pcs), beads; iron artefacts – knives (2 pcs), a belt with clamps, a bracelet/an upper-arm bracelet; amber beads (8 pcs); osteological material; ceramic artefacts – a whorl, further ceramic inventory.

Literature: Golec – Fojtík 2020; Gottwald 1928; Mírová 2017, 118–119; Nekvasil 1993, 357.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

161. Seloutky H4/2017 – „Na Štátných, RD Trnečková – Barák“ (Prostějov District)

Datation: Ha C2b

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Chamber cremation grave.

Description of the find site: In 2017, P. Fojtík investigated four chamber graves of the Platěnice Group. H4/2017 contained a stone cave-in of 4.5 m³ in a grave pit of 3 × 3 m. A wooden log grave chamber of a size of 2 × 1.7 m was inside.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits*, half, 1 side circle; oval cross-section of a bit, circular cross-section of the circle. Size: l. of a bit 4.52 cm, \varnothing of the cross-section 0.6 cm, \varnothing of the circle 5.1 cm. Unlisted (PI. 52:21).

Other finds: Iron artefacts – a belt with clamps, knives (2 pcs), a pin; osteological material; ceramic inventory.

Literature: Golec – Fojtík 2020.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

162. Slatinky PH 172 – „Nivky“ (Prostějov District)

Datation: Ha C1b–C2a

Cultural context: Platěnická skupina.

Finding context: Chamber cremation grave.

Description of the find site: The earliest finds from this site come from 1877, research of the burial ground took place in 1880 when the construction of the highway disturbed the burial ground. The then mayor J. Stratil with students from Slatinice investigated several graves. H. Wankel also uncovered two graves in the same year. I. L. Červinka and especially A. Gottwald and K. Dobeš continued with the research in the 1930s. A. Štátný investigated grave PH 172 in 1936.

Finds related to horse:

1. *Bronze open looped strap with a hemispheric head and with a cross threading circle*. Size: h. 1.6 cm, \varnothing 1.8 cm. Inv. No. 033434/4 (PI. 52:22).
2. *Bronze circle*, larger, \varnothing 4.7 cm. Unlisted – unfound.

27. *Železný kroužek*; oválný průřez. Rozměry: \varnothing 5 cm. Inv. č. 038801/8 (PI. 52:14).
28. *Železný kroužek*; čtverhranný průřez. Rozměry: \varnothing 3,2 cm. Inv. č. 038801/3 (PI. 52:15).
29. *Železný kroužek*; čtverhranný průřez. Rozměry: \varnothing 3,2 cm. Inv. č. 038801/4 (PI. 52:16).
30. *Železný kroužek*; čtverhranný průřez. Rozměry: \varnothing 2,9 cm. Inv. č. 038801/10 (PI. 52:17).
31. *Železný kroužek*; čtverhranný průřez. Rozměry: \varnothing 3,3 cm. Inv. č. 038801/9 (PI. 52:18).
32. *Železný kroužek*, fragment; čtverhranný průřez. Rozměry: d. 2,5 cm. Inv. č. 033248 (PI. 52:19).
33. *Železný kroužek*, fragment; kruhový průřez. Rozměry: d. 4 cm. Inv. č. 033251 (PI. 52:20).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spirálovitý náramek, jehlice (3 ks), drátěné kroužky (3 ks), korálky; železné artefakty – nože (2 ks), opasek se svorkami, náramek/nápažník; jantarové korálky (8 ks); osteologický materiál; keramické artefakty – přeslen, další keramický inventář.

Literatura: Golec – Fojtík 2020; Gottwald 1928; Mírová 2017, 118–119; Nekvasil 1993, 357.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

161. Seloutky H4/2017 – „Na Štátných, RD Trnečková – Barák“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha C2b

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Komorový žárový hrob.

Popis situace: V roce 2017 prozkoumal P. Fojtík čtyři komorové hroby platěnické skupiny. H4/2017 obsahoval kamenný zával 4,5 m³ v hrobové jámě velké 3 × 3 m. Uvnitř se nacházela dřevěná srubová hrobová komora velká 2 × 1,7 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučlánkové udidlo s hladkými uditky*, polovina, 1 postranní kroužek; oválný průřez uditka, kruhový průřez kroužku. Rozměry: d. uditka 4,52 cm, \varnothing průřezu 0,6 cm, \varnothing kroužku 5,1 cm. Neevidováno (PI. 52:21).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – opasek se svorkami, nože (2 ks), jehlice; osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Golec – Fojtík 2020.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

162. Slatinky PH 172 – „Nivky“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha C1b–C2a

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Komorový žárový hrob.

Popis situace: Nejstarší nálezy z této lokality pocházejí již z roku 1877, výzkum pohřebiště pak probíhal až v roce 1880, kdy stavba silnice narušila pohřebiště. Tehdejší starosta J. Stratil se studenty ze Slatinic prozkoumal několik hrobů. Téhož roku odkryl dva hroby i H. Wankel. S výzkumy pokračoval I. L. Červinka a zejména A. Gottwald a K. Dobeš ve 30. letech 20. století. Hrob PH 172 prozkoumal A. Štátný v roce 1936.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová průvlečka otevřená s polokulovitou hlavicí a s křížovým provlékacím kroužkem*. Rozměry: v. 1,6 cm, \varnothing 1,8 cm. Inv. č. 033434/4 (PI. 52:22).
2. *Bronzový kroužek*, větší, \varnothing 4,7 cm. Neevidováno – nenalezeno.

3. *Bronze circle*, 2 pcs; oval cross-section. Size: ø 2.5 and 2.8 cm. Inv. No. 033434/3c–3d (*Pl. 52:23–24*).

Other finds: Iron artefacts – bracelets (2 pcs), a pin (?), fragments of the cross-section in the shape of a C (3 pcs; part of a belt or fitting of a wheel rim of the wagon?); ceramic inventory.

Literature: *Gottwald 1935; Přichystal 2003*, 147, tab. XLIII:PH172.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

163. Slatinky PH without context – “Nivky” (Prostějov District)

Datation: Ha C1

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Grave without context.

Description of the find site: See 162. Slatinky PH 172 – “Nivky” (Prostějov District).

Finds related to horse:

1. *Bronze square knob*, shape of a shamrock. Size: 1.5 × 1.5 cm, h. 1 cm. Inv. No. A51152 (*Pl. 52:25*).

Other finds: –.

Literature: *Přichystal 2003*, tab. LXVI:22.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

164. Slavkov u Brna H2 – “Rauscher” (Vyškov District)

Datation: Ha C2b

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Chamber inhumation grave.

Description of the find site: In 2001 M. Geisler discovered a chamber grave of a size of 4.3 × 3.1 m in rescue research during the construction of the warehousing complex of the Rauscher company. A flat stone slab was placed in its centre, another one was found at its northern wall. The grave is a part of a larger burial ground and with its size is set on the boundary between the magnates class and upper middle class.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits*, 2 side circles; circular cross-section of a bit and of the circles. Size: l. 12 cm, l. of a bit 6 cm, ø of the cross-section 1 cm, ø of the circle 4.5 cm. Inv. No. A 76323 (*Pl. 53:1*).

Other finds: Fragments of the bronze decorations of the chest; iron artefacts – spears (2 pcs), a spear stab, a knife, a belt with clamps; a stone hatchet; osteological material; ceramic inventory.

Literature: *Dobisíková et al. 2010; Geisler 2001; Kos 2016*.

Deposition: Museum of the Vyškov Region in Vyškov.

Stupešice – see 116. Běhařovice-Stupešice

165. Strážnice 2 (?) or Tvarožná Lhota – “Šumárník” (?) (Hodonín District)

Datation: Ha D

Cultural context: Late Hallstatt Period in the Hodonín region (former Horákov Group).

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: The find circumstances are unknown, the wider vicinity of the village. The artefact comes either from the locality Strážnice 2 (*Čižmář 1992; Čižmářová 2004*, 310–311; *Goláňová 2013*, 350), or Tvarožná Lhota – “Šumárník” (*Dohnal 2003*, 231–232).

3. *Bronzový kroužek*, 2 ks; oválný průřez. Rozměry: ø 2,5 a 2,8 cm. Inv. č. 033434/3c–3d (*Pl. 52:23–24*).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – náramky (2 ks), jehlice (?), fragmenty průřezu ve tvaru C (3 ks; součást opasku či kování ráfku kola vozu?); keramický inventář.

Literatura: *Gottwald 1935; Přichystal 2003*, 147, tab. XLIII:PH172.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

163. Slatinky PH bez kontextu – „Nivky“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha C1

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Hrob bez kontextu.

Popis situace: Viz položka 162. Slatinky PH 172 – „Nivky“ (okr. Prostějov).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový čtyřhranný knoflík*, tvar čtyřlístku. Rozměry: 1,5 × 1,5 cm, v. 1 cm. Inv. č. A51152 (*Pl. 52:25*).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: *Přichystal 2003*, tab. LXVI:22.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

164. Slavkov u Brna H2 – „Rauscher“ (okr. Vyškov)

Datace: Ha C2b

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Komorový kostrový hrob.

Popis situace: V roce 2001 objevil M. Geisler při záchranném výzkumu při stavbě skladovacího areálu firmy Rauscher komorový hrob o velikosti 4,3 × 3,1 m. V jeho středu byla umístěna plochá kamenná deska, další pak u severní stěny. Hrob je součástí většího pohřebiště a svými parametry leží již na pomezí hrobů vmožské vrstvy a vyšší střední vrstvy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, 2 postranní kroužky; kruhový průřez uditka a kroužku. Rozměry: d. 12 cm, d. uditka 6 cm, ø průřezu 1 cm, ø kroužku 4,5 cm. Inv. č. A 76323 (*Pl. 53:1*).

Ostatní nálezy: Zlomky bronzových ozdob hrudníku; železné artefakty – kopí (2 ks), botka kopí, nůž, opasek se svorkami; kamenný sekeromlat; osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: *Dobisíková et al. 2010; Geisler 2001; Kos 2016*.

Uložení: Muzeum Vyškovska ve Vyškově.

Stupešice – viz 116. Běhařovice-Stupešice

165. Strážnice 2 (?) nebo Tvarožná Lhota – „Šumárník“ (?) (okr. Hodonín)

Datace: Ha D

Kulturní kontext: Pozdní doba halštatská na Hodonínsku (bývalá horákovská skupina).

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: Nálezové okolnosti neznámé, širší okolí obce. Artefakt pochází buď z lokality Strážnice 2 (*Čižmář 1992; Čižmářová 2004*, 310–311; *Goláňová 2013*, 350), nebo Tvarožná Lhota – „Šumárník“ (*Dohnal 2003*, 231–232).

Finds related to horse:

1. Bronze figurine of a rider on a horse. Size: h. 5.5 cm, w. 3 cm, l. 5 cm. Unlisted (PI. 53:3).

Other finds: –.

Literature: Čižmář 1992; Čižmářová 2004, 310–311; Dohnal 2003, 231–232; Goláňová 2013, 350; idem 2018, 230; Golec – Čermáková – Fojtík 2016, 189, obr. 7:6.

Deposition: Museum Veselí nad Moravou.

166. Šitbořice – “Šitbořické staré hory-Mladý” (Břeclav District)

Datation: Ha C1–C2

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: While prospecting with a metal detector a looped strap from the Hallstatt Period was found.

Finds related to horse:

1. Bronze open looped strap with a hemispheric head and with a cross threading circle. Size: h. 1.5 cm, ø 1.5 cm.

Inv. No. A-10935 (PI. 53:4).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum and Gallery Břeclav.

167. Těšetice – “Sutny” (Znojmo District)

Datation: Ha D2–D3

Cultural context: Late Hallstatt Period in Znojmo region (former Horákov Group).

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: During the research of the then Brno University of Jan Evangelista Purkyně between 1967 and 1988, 78 objects of the Horákov Group were documented on the route “Sutny”. The object 1626 was of an irregular shape of the maximum size of 6 × 6 m and the depth of 2.6 m, it was probably a sunken house.

Finds related to horse:

1. Bronze harness bell. Size: h. 3.5 cm, ø 3.2 cm. Unlisted (PI. 53:5).

Other finds: Daubing; bones; coals; a shell; a seashell; raw material; stone artefacts – chipped industry, polished industry; ceramic inventory.

Literature: Golec 2003b, 18–19, 285–286, Fig. on p. 383–387.

Deposition: Archaeological Base Těšetice-Kyjovice of the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.

168. Těšetice obj. 38 – “Vinohrady” (Znojmo District)

Datation: Ha C2a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: In 1956–1958, research of the settlement in Těšetice took place. Several objects were found from the Hallstatt Period. The sunken house obj. 38 of the size of ca 4.1 × 3.8 m was sunken 0.7 m under the level of the surface.

Finds related to horse:

1. Bronze tutuli-like knob with one threading circle. Size: h. 3.2 cm, ø 3.2 cm. Inv. No. 25947-B/8 (PI. 53:6).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová figurka jezdce na koni. Rozměry: v. 5,5 cm, š. 3 cm, d. 5 cm. Neevidováno (PI. 53:3).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čižmář 1992; Čižmářová 2004, 310–311; Dohnal 2003, 231–232; Goláňová 2013, 350; táž 2018, 230; Golec – Čermáková – Fojtík 2016, 189, obr. 7:6.

Uložení: Muzeum Veselí nad Moravou.

166. Šitbořice – „Šitbořické staré hory-Mladý“ (okr. Břeclav)

Datace: Ha C1–C2

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: V rámci prospekce detektorem kovů byla objevena průvlečka z doby halštatské.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová průvlečka otevřená s polokulovitou hlavicí a s křížovým provlékacím kroužkem. Rozměry: v. 1,5 cm, ø 1,5 cm.

Inv. č. A-10935 (PI. 53:4).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Městské muzeum a galerie Břeclav.

167. Těšetice – „Sutny“ (okr. Znojmo)

Datace: Ha D2–D3

Kulturní kontext: Pozdní doba halštatská na Znojemsku (bývalá horákovská skupina).

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Popis situace: V rámci výzkumu tehdejší brněnské Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v letech 1967–1988 bylo v trati „Sutny“ zdokumentováno 78 objektů horákovské skupiny. Objekt 1626 byl nepravidelného tvaru o max. rozměrech 6 × 6 m a hloubce 2,6 m, šlo pravděpodobně o zemnici.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová rolnička. Rozměry: v. 3,5 cm, ø 3,2 cm. Neevidováno (PI. 53:5).

Ostatní nálezy: Mazanice; kosti; uhlíky; ulita; lastura; surovina; kamenné artefakty – štípaná industrie, broušená industrie; keramický inventář.

Literatura: Golec 2003b, 18–19, 285–286, obr. na str. 383–387.

Uložení: Archeologická základna Těšetice-Kyjovice Ústavu archeologie a muzeologie Masarykovy univerzity Brno.

168. Těšetice obj. 38 – „Vinohrady“ (okr. Znojmo)

Datace: Ha C2a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Popis situace: V letech 1956–1958 probíhal výzkum sídliště v Těšetích. Bylo nalezeno několik objektů z doby halštatské. Zemnice obj. 38 o velikosti cca 4,1 × 3,8 m byla zahlobena 0,7 m pod úroveň povrchu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzový tutulovitý knoflík s jedním provlékacím kroužkem. Rozměry: v. 3,2 cm, ø 3,2 cm. Inv. č. 25947-B/8 (PI. 53:6).

Other finds: Bronze circles (2 pcs); whetstone; osteological material; ceramic artefacts – a whorl, other ceramic inventory.
Literature: Podborský 1965, 25–27, Abb. 13, Taf. XI:3, XXVII:18.
Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

169. Těšetice obj. 46 – „Vinohrady” (Znojmo District)

Datation: Ha D
Cultural context: Horákov Group.
Finding context: Settlement object.
Description of the find site: In 1956–1958, research took place of the settlement in Těšetice. Several objects were found from the Hallstatt Period. The sunken house obj. 38 of the size of ca 4.1 × 3.8 m was sunken 0.7 m under the level of the surface.

Finds related to horse:

1. *Bone/antler lining from the wagon body (?)*. Size: h. 11.2 cm, w. 2 cm. Inv. No. 26782-KB (**Pl. 53:2**).

Other finds: Stone artefacts – a whetstone, industry; osteological material; ceramic artefacts – whorls, other ceramic inventory.
Literature: Nekvasil 1993, 345, tab. 344:16; Podborský 1965, 32–35, Abb. 17, Taf. XIV:18, XXVIII:12.
Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

170. Těšetice H1 – „Pískovna” (Znojmo District)

Datation: Ha C2
Cultural context: Horákov Group.
Finding context: Inhumation grave.
Description of the find site: Between 1980 and 1982 a search took place in Těšetice during the construction of the water reservoir on the stream of Únanovka. The rescue archaeological research expanded the as-yet investigated areas in Těšetice and brought ten settlement objects and one grave (H1) which was formed with an oval pit. A skeleton was deposited ca 30 cm under the surface with its head to the east looking towards the southwest.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with one twisted and one double bit*, 1 side circle; circular cross-section of a bit and of a circle. Size: l. 15 cm, l. of a bit 7 and 8 cm, ø of the cross-section 1 cm, ø of the circle 3.5 cm. Unlisted (**Pl. 53:7**).

Other finds: Ceramic inventory.
Literature: Koštuřík – Palatová 1984a; idem 1984b.
Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

171. Trstěnice H3 – „Rybník” (Znojmo District)

Datation: Ha C1b
Cultural context: Horákov Group.
Finding context: Chamber inhumation grave (male).
Description of the find site: In 1957, J. Kaufmann acquired material found during the research in Trstěnice from the collection of J. Čada. It allegedly came from one grave under the mound and three flat graves. At least three mounds of ø ca 25–30 m are still visible on LIDAR on the former route „Pečánky/Velký rybník”. The locality is also situated in close proximity to Morašice from whence several mounds of the highest social class are known. H3 was ploughed up by J. Vacek, the closer find circumstances are not known.

Finds related to horse:

1. *Bronze square strap knob*, decorated grooves, 3 pcs. Size: w. 0.6 cm, l. 1.9 cm. Inv. No. 1210–1212 (**Pl. 53:10**).

Ostatní nálezy: Bronzové kroužky (2 ks); kamenný brousek; osteologický materiál; keramické artefakty – přeslen, další keramický inventář.
Literatura: Podborský 1965, 25–27, Abb. 13, Taf. XI:3, XXVII:18.
Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

169. Těšetice obj. 46 – „Vinohrady” (okr. Znojmo)

Datace: Ha D
Kulturní kontext: Horákovská skupina.
Nálezový kontext: Sídlištní objekt.
Popis situace: V letech 1956–1958 probíhal výzkum sídliště v Těšetících. Bylo nalezeno několik objektů z doby halštatské. 0,6–0,7 m pod úrovní terénu se nacházela zemnice (obj. 46) o velikosti 5,6 × 4,2 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Kostěné/parohové obložení z korby vozu (?)*. Rozměry: v. 11,2 cm, š. 2 cm. Inv. č. 26782-KB (**Pl. 53:2**).

Ostatní nálezy: Kamenné artefakty – brousek, industrie; osteologický materiál; keramické artefakty – přesleny, další keramický inventář.
Literatura: Nekvasil 1993, 345, tab. 344:16; Podborský 1965, 32–35, Abb. 17, Taf. XIV:18, XXVIII:12.
Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

170. Těšetice H1 – „Pískovna” (okr. Znojmo)

Datace: Ha C2
Kulturní kontext: Horákovská skupina.
Nálezový kontext: Kostrový hrob.
Popis situace: V letech 1980–1982 probíhaly v Těšetících práce při budování vodní nádrže na říčce Únanovce. Záchraný archeologický výzkum rozšířil doposud zkoumané plochy v Těšetících a přinesl deset sídlištních objektů a jeden hrob (H1), který tvořila oválná jáma. Cca 30 cm pod povrchem byla uložena kostra hlavou k východu s pohledem směrem na jihozápad.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučlánkové udidlo s jedním torčovaným a jedním dvojitým uditkem*, 1 postranní kroužek; kruhový průřez uditka a kroužku. Rozměry: d. 15 cm, d. uditka 7 a 8 cm, ø průřezu 1 cm, ø kroužku 3,5 cm. Neevidováno (**Pl. 53:7**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.
Literatura: Koštuřík – Palatová 1984a; tíž 1984b.
Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

171. Trstěnice H3 – „Rybník” (okr. Znojmo)

Datace: Ha C1b
Kulturní kontext: Horákovská skupina.
Nálezový kontext: Komorový kostrový hrob (muž).
Popis situace: Ze sbírky J. Čady získal J. Kaufmann v roce 1957 materiál z výzkumu v Trstěnicích. Měl pocházet z jednoho hrobu pod mohylou a tří plochých hrobů. Na LIDARu jsou v bývalé trati „Pečánky/Velký rybník” dodnes patrné nejméně tři mohyly o ø ca 25–30 m. Lokalita se také nachází v těsném sousedství Morašic, odkud je známo několik mohyl nejvyšší společenské vrstvy. H3 vyoral J. Vacek, bližší nálezové okolnosti nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový čtyřhranný páskový knoflík*, zdobený žlábkou, 3 ks. Rozměry: š. 0,6 cm, d. 1,9 cm. Inv. č. 1210–1212 (**Pl. 53:10**).

2. *Bronze cross knob*. Size: h. 0.6 cm, ø 2 cm. Inv. No. 1213 (Pl. 53:11).

3. *Bronze phalera*, with 1 threading circle, 2 pcs. Size: h. 0.7 cm, ø 2 cm. Inv. No. 1214–1215 (Pl. 53:12–13).

4. *Bronze circle*, circular cross-section. Size: ø 4.5 cm. Inv. No. 1209 (Pl. 53:14).

Other finds: An iron spear.

Literature: Podborský 1974, 420, Taf. 6:11–12; Stegmann-Rajtár 1992a, 62–63, Taf. 135:10,12–15.

Deposition: Municipal Museum and Princely House Gallery Moravský Krumlov.

Uherské Hradiště – see 175. Unknown site, formerly Uherské Hradiště

172. Určice H6 – „Hájové“ (Prostějov District)

Datation: Ha C2–D

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Cremation grave (male?).

Description of the find site: In 1911, A. Gottwald and K. Dobeš began to investigate a large graveyard in Určice – „Hájové“.

Sometime after 1929 they also investigated H6 which was allegedly surrounded by stones.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera decorated with four broken holes and four bundles of concentric circles*, 1 threading ring. Size: ø 4 cm, h. 1.8 cm. Unlisted (Pl. 53:16).

Other finds: Osteological material; ceramic inventory.

Literature: Gottwald 1931a, 95, obr. 106; *idem* 1931b, 2, obr. 1.

Deposition: Museum and Gallery in Prostějov.

173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“ (Hodonín District)

Datation: Ha B3–C1a

Cultural context: Horákov Group.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In surface metal-detector collection, an amateur finder discovered a bronze horse's bit. The find was handed over to T. Zeman for documentation.

Finds related to horse:

1. *Bronze two-part bit with grooves decorated bits*, terminal part of the bits in the shape of a D – one part is damaged, grooved decoration also on the connecting circles; circular cross-section of a bit. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8.5 and 7.5 cm, ø of the cross-section 0.9 cm. Unlisted (Pl. 53:8).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Private collection of the anonymous finder in Velká nad Veličkou.

174. Zlín-Louky – „Kamenné dílce“ (Zlín District)

Datation: Ha C2

Cultural context: Platěnice Group.

Finding context: Chamber grave (male).

Description of the find site: In 1878, M. Trapp investigated a chamber grave with a stone cave-in. The closer find circumstances are unknown.

2. *Bronzový křížový knoflík*. Rozměry: v. 0,6 cm, ø 2 cm. Inv. č. 1213 (Pl. 53:11).

3. *Bronzová falérka*, s 1 provlékacím kroužkem, 2 ks. Rozměry: v. 0,7 cm, ø 2 cm. Inv. č. 1214–1215 (Pl. 53:12–13).

4. *Bronzový kroužek*, kruhový průřez. Rozměry: ø 4,5 cm. Inv. č. 1209 (Pl. 53:14).

Ostatní nálezy: Železné kopí.

Literatura: Podborský 1974, 420, Taf. 6:11–12; Stegmann-Rajtár 1992a, 62–63, Taf. 135:10,12–15.

Uložení: Městské muzeum a galerie Knížecí dům Moravský Krumlov.

Uherské Hradiště – viz 175. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště

172. Určice H6 – „Hájové“ (okr. Prostějov)

Datace: Ha C2–D

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Žárový hrob (muž?).

Popis situace: V roce 1911 začali A. Gottwald a K. Dobeš zkoumat rozsáhlé pohřebiště v Určicích – „Hájových“.

Někdy po roce 1929 prozkoumali také H6, který měl být ohraničen kameny.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra zdobená čtyřmi prolamovanými otvory a čtyřmi svazky koncentrických kružnic*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 4 cm, v. 1,8 cm. Neevidováno (Pl. 53:16).

Ostatní nálezy: Osteologický materiál; keramický inventář.

Literatura: Gottwald 1931a, 95, obr. 106; *týž* 1931b, 2, obr. 1.

Uložení: Muzeum a galerie v Prostějově.

173. Velká nad Veličkou – „Obecniska“ (okr. Hodonín)

Datace: Ha B3–C1a

Kulturní kontext: Horákovská skupina.

Nálezový kontext: Ojedinelý nálezy.

Popis situace: Při povrchovém detektorovém sběru nalezl amatérský hledač bronzové koňské udidlo. Nálezy poskytl k dokumentaci T. Zemanovi.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové dvoučlankové udidlo s udítky zdobenými rýhami*, terminální část udítek ve tvaru D – jedna část poškozena, rýhovaná výzdoba i na spojovacích kroužcích; kruhový průřez udítka. Rozměry: d. 16 cm, d. udítka 8,5 a 7,5 cm, ø průřezu 0,9 cm. Neevidováno (Pl. 53:8).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Soukromá sbírka anonymního nálezce ve Velké nad Veličkou.

174. Zlín-Louky – „Kamenné dílce“ (okr. Zlín)

Datace: Ha C2

Kulturní kontext: Platěnická skupina.

Nálezový kontext: Komorový hrob (muž).

Popis situace: V roce 1878 prozkoumal M. Trapp komorový hrob s kamenným závalem. Bližší nálezové okolnosti nejsou známé.

Finds related to horse:

1. *Bronze looped strap*, with a chipped cross threading circle, with an even surface, fragment. Size: h. 1.5 cm, ø 2 cm. Unlisted – un-found (**Pl. 53:15**).

Other finds: Iron sword with a bimetallic grip (?); ceramic inventory.

Literature: Dohnal 1977b, 22–23, obr. 984 on p. 164; Stegmann-Rajtár 1992a, 43, Taf. 85:2; Šolle 1955, 115, obr. 8:3.

Deposition: Moravian Museum Brno or Museum of Southeast Moravia in Zlín (?).

175. Unknown site, formerly Uherské Hradiště (Uherské Hradiště District)

Datation: Ha D1–D2

Cultural context: ?

Finding context: ?

Description of the find site: The artefacts belong to a collection of objects allegedly found during the construction of the railroad in the 19th century and they were part of the collection of E. Š. Berger. According to M. Hlava (2017), it is, however, a collector's set categorized under Uherské Hradiště. It is even possible that the find in fact comes from Bohemia or Slovakia or Austria.

Finds related to horse:

1. *Bronze decorated ending of the wagon body in the shape of an animal (?) neck*, probably with a broken-off head, with a sheath, quadratic hole and circular hanging eye. Size: h. 7.5 cm, w. 6.8 cm, ø of the sheath 3 cm, size of the hole 2.2 × 1 cm, ø of the circle 2 cm. Inv. No. H1-89947 (**Pl. 53:9**).

Other finds: Bronze artefacts – pendants of the Travník type (2 pcs), circles with eyes (9 pcs), a sheath-shaped decorated item with three pendants.

Literature: Čižmář 2012a; Hlava 2017.

Deposition: National Museum Prague.

10.3 La Tène Period

Biskupství – see 201. Náměšť na Hané-Biskupství

176. Borkovany – „Vysoudilka“ (Břeclav District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Within prospecting with a metal detector, a phalera from the La Tène Period was discovered and handed over to L. Kalčík from the Municipal Museum and Gallery in Břeclav.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera undecorated*, threading ring broken off. Size: h. 1 cm, ø 2.7 cm. Inv. No. A-10956/1–A-10956/2 (**Pl. 54:1**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum and Gallery Břeclav.

177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“ (Uherské Hradiště District)

Datation: LT C2–D2

Cultural context: La Tène Culture.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová průvlečka*, s odlomeným křížovým provlékacím kroužkem, s rovnou ploškou, fragment. Rozměry: v. 1,5 cm, ø 2 cm. Neevidováno – nenalezeno (**Pl. 53:15**).

Ostatní nálezy: Železný meč s bimetalickou rukojetí (?); keramický inventář.

Literatura: Dohnal 1977b, 22–23, obr. 984 na str. 164; Stegmann-Rajtár 1992a, 43, Taf. 85:2; Šolle 1955, 115, obr. 8:3.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno nebo Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně (?).

175. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště (okres Uherské Hradiště)

Datace: Ha D1–D2

Kulturní kontext: ?

Nálezový kontext: ?

Popis situace: Artefakty patří do souboru předmětů údajně nalezených při stavbě železniční dráhy v 19. století a byly součástí sbírky E. Š. Bergera. Dle M. Hlavy (2017) jde však o sběratelskou kolekci přiřazenou pod Uherské Hradiště. Je dokonce možné, že nález ve skutečnosti pochází z Čech, případně Slovenska nebo Rakouska.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzové ozdobné zakončení korby vozu ve tvaru zvířecího (?) krku*, pravděpodobně s odlomenou hlavičkou, s tulejí, kvadratickým otvorem a kruhovým závěsným očkem. Rozměry: v. 7,5 cm, š. 6,8 cm, ø tuleje 3 cm, vel. otvoru 2,2 × 1 cm, ø kroužku 2 cm. Inv. č. H1-89947 (**Pl. 53:9**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – závěšky typu Travník (2 ks), kroužky s očky (9 ks), tulejovitý zdobený předmět se třemi závěšky.

Literatura: Čižmář 2012a; Hlava 2017.

Uložení: Národní muzeum Praha.

10.3 Doba laténská

Biskupství – viz 201. Náměšť na Hané-Biskupství

176. Borkovany – „Vysoudilka“ (okr. Břeclav)

Datace: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V rámci prospekce detektorem kovů byla objevena falérka z doby laténské, byla předána L. Kalčíkovi z Městského muzea a galerie v Břeclavi.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová falérka nezdobená*, provlékací kroužek odlomen. Rozměry: v. 1 cm, ø 2,7 cm. Inv. č. A-10956/1–A-10956/2 (**Pl. 54:1**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Městské muzeum a galerie Břeclav.

177. Boršice u Blatnice – „Lipinka“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: LT C2–D2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: M. Čížmář (2004a, 86–87) mentions the site in connection with the Hallstatt Period, but the site is probably polycultural. A series of equestrian-related items from the La Tène Period have been discovered within prospecting with a metal detector. The closer find circumstances are not known.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits*, 2 side circles; circular cross-section of a bit and of the circle. Size: l. 16 cm, l. of a bit 8.5 and 8.3 cm, ø of the cross-section 0.8 cm, ø of the circle 4 and 5 cm. Unlisted (PI. 54:2).
2. *Iron cheek-piece*, 3 threading holes, the upper part is furnished with a circle, the lower part is curved and decorated with the motif of a triangle; circular cross-section. Size: l. 23.3 cm, w. 2.3 cm. Unlisted (PI. 54:5).
3. *Iron arch-like spur with a spike*, heavily damaged. Size: w. 5.5 cm, h. 4.5 cm, h. of the spike 2.2 cm. Acq. No. 43/2010 (PI. 54:3).
4. *Iron arch-like spur with a spike completed on the ends of the shoulders with circular knobs*. Size: w. 4.5 cm, h. 4 cm, h. of the spike 1.5 cm. Acq. No. 37/2010 (PI. 54:4).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum in Ostrožská Lhota.

178. Bořitov – “Písky” (Blansko District)

Datation: LT B2–D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement.

Description of the find site: In the 1970s and 1980s, K. Ludikovský and M. Čížmář completely investigated a La Tène settlement. The built-up area comprised of 15 sunken cottages and other non-sunken residential objects. From object 27/88, there is the cheek-piece (No. 2), from object 2 from research in 1987 a two-part bit (No. 1), the phalera (No. 4) comes from object 3 from research in 1983. The eight-shaped hinge of a wheel (No. 3) comes from cottage 8 from research in 1988.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits*, 2 side circles; square cross-section of a bit, circular cross-section of the circle. Size: l. 15.4 cm, l. of a bit 8 and 7.4 cm, ø of the cross-section 0.8 cm, ø of the circle 7.6 cm. Inv. No. 1475/87 (PI. 54:9).
2. *Iron cheek-piece of a horse's bit with circular ending*, 2 threading holes; circular and oval cross-section. Size: l. 12 cm, ø of the cross-section 0.6 and 1.3 cm, ø of the holes 0.4 cm. Inv. No. 504/88 (PI. 54:6).
3. *Iron eight-shaped hinge*; circular cross-section. Size: h. 8 cm, w. 7.5 cm. Inv. No. 475/88 (PI. 54:8).
4. *Bronze phalera decorated with three bars and seven triangular holes*, 2 threading holes. Size: ø 3.2 cm. Inv. No. 301/88 (PI. 54:7).

Other finds: Imported bronze vessels; amber raw material; imported ceramic inventory; settlement material.

Literature: Čížmář 2003; Čížmářová 2004, 135–137, Fig. on p. 138–139.

Deposition: Moravian Museum Brno.

179. Brno-Maloměřice H52 – “Plíže” (Brno-venkov District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Inhumation grave.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: M. Čížmář (2004a, 86–87) lokalitu zmiňuje v souvislosti s dobou halštatskou, avšak naleziště je pravděpodobně polykulturní. V rámci prospekce detektorem kovů byla objevena série předmětů souvisejících s jezdecktví z doby laténské. Bližší nálezové okolnosti nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, 2 postranní kroužky; kruhový průřez uditka a kroužku. Rozměry: d. 16 cm, d. uditka 8,5 a 8,3 cm, ø průřezu 0,8 cm, ø kroužku 4 a 5 cm. Neevidováno (PI. 54:2).
2. *Železná postranice udidla*, 3 provlékací otvory, vrchní část opatřena kroužkem, spodní část zahnutá zdobená motivem trojúhelníku; kruhový průřez. Rozměry: d. 23,3 cm, š. 2,3 cm. Neevidováno (PI. 54:5).
3. *Železná obloukovitá ostruha s trnem*, silně poškozená. Rozměry: š. 5,5 cm, v. 4,5 cm, v. trnu 2,2 cm. Přír. č. 43/2010 (PI. 54:3).
4. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovými knoflíky*. Rozměry: š. 4,5 cm, v. 4 cm, v. trnu 1,5 cm. Přír. č. 37/2010 (PI. 54:4).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Obecní muzeum v Ostrožské Lhotě.

178. Bořitov – „Písky“ (okr. Blansko)

Datace: LT B2–D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídliště.

Popis situace: V 70. a 80. letech 20. století K. Ludikovský a M. Čížmář kompletně prozkoumali laténské sídliště. Zástavbu tvořilo 15 zahloubených chat a další nezahloubené obytné objekty. Z objektu 27/88 pochází postranice udidla (č. 2), z objektu 2 z výzkumu roku 1987 dvoučlankové udidlo (č. 1), faléra (č. 4) pochází z objektu 3 z výzkumu roku 1983. Z chaty 8 z výzkumu roku 1988 pochází osmičkovitý závěsek kola (č. 3).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železná dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, 2 postranní kroužky; čtvercový průřez uditka, kulatý průřez kroužku. Rozměry: d. 15,4 cm, d. uditka 8 a 7,4 cm, ø průřezu 0,8 cm, ø kroužku 7,6 cm. Inv. č. 1475/87 (PI. 54:9).
2. *Železná postranice koňského udidla s kulovitým zakončením*, 2 provlékací otvory; kruhový a oválný průřez. Rozměry: d. 12 cm, ø průřezu 0,6 a 1,3 cm, ø otvorů 0,4 cm. Inv. č. 504/88 (PI. 54:6).
3. *Železný osmičkovitý závěsek*; kruhový průřez. Rozměry: v. 8 cm, š. 7,5 cm. Inv. č. 475/88 (PI. 54:8).
4. *Bronzová faléra zdobená třemi lištami a sedmi trojúhelníkovými otvory*, 2 provlékací otvory. Rozměry: ø 3,2 cm. Inv. č. 301/88 (PI. 54:7).

Ostatní nálezy: Importované bronzové nádoby; jantarová surovina; importovaný keramický inventář; sídlištní materiál.

Literatura: Čížmář 2003; Čížmářová 2004, 135–137, obr. na str. 138–139.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

179. Brno-Maloměřice H52 – „Plíže“ (okr. Brno-venkov)

Datace: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Kostrový hrob.

Description of the find site: During the construction of the station in 1941, a skeletal burial ground was disturbed. H52 had a size 2.6×1.1 m and it was 1.8 m deep.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse and with an ending in the form of a circle.* Size: l. 5.9 cm, w. 2.5 cm, \emptyset of the circle 2.5 cm. Inv. No. 107230 (**Pl. 54:10**).

Other finds: Circular bronze jewellery (3 pcs); iron artefacts – fibulae (2 pcs), a belt from iron circles with bronze conical pendants; ceramic inventory.

Literature: Čižmářová 2004, 148–151; *idem* 2005, 115, obr. 29:1–2, 54:52, 75:1–7; *idem* 2011, 88–92; Poulik 1942.

Deposition: Moravian Museum Brno.

180. Brno-Trnitá – “Vlněna” (Brno-město District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement.

Description of the find site: In 2016–2018, research of a polycultural site took place on the premises of the former Vlněna textile factory. Disputable proof of settlement come from the La Tène Period, from the period LT C1–D1. A shamrock-shaped strap was found during investigation of the branch of the riverbed.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera with a decorated centre with a triskelion.* Size: \emptyset 2.5 cm, h. 1.3 cm. Unlisted (**Pl. 55:17**).

Other finds: Glass artefacts – a bracelet, a bead; ceramics.

Literature: Čižmář – Zbranek – Zubalík 2019, 233, obr. 2:1.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

181. Břeclav – “Žleby” (Břeclav District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement.

Description of the find site: At the site, a La Tène looped strap was found with a metal detector.

Finds related to horse:

1. *Bronze looped strap in the shape of a shamrock, 3 protrusions.* Size: h. 1.2 cm, \emptyset 2.2 cm. Inv. No. A-16177 (**Pl. 55:2**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Municipal Museum and Gallery Břeclav.

182. Buchlovice – “Barborka” (Uherské Hradiště District)

Datation: LT C1–D2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The locality was first described by K. Hanák (1932). The first research was conducted by the Museum of Moravian Slovakia in Uherské Hradiště in 1978, the search was continued by J. Kohoutek (1987), D. Kolbinger (1993) and B. Žižlavský (1996). Prospecting was also done here by M. Čižmář, the bit mentioned below comes from that.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits, 2 side circles; rectangular cross-section of a bit.* Size: l. 20 cm, l. of a bit 10 cm, \emptyset of the circle 5 cm. Unlisted (**Pl. 55:1**).

Popis situace: Při výstavbě nádraží v roce 1941 bylo porušeno kostrové pohřebiště. H52 měl rozměry $2,6 \times 1,1$ m a byl hluboký 1,8 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfni zápona opasku ve tvaru konika a se zakončením v podobě kroužku.* Rozměry: d. 5,9 cm, š. 2,5 cm, \emptyset kroužku 2,5 cm. Inv. č. 107230 (**Pl. 54:10**).

Ostatní nálezy: Bronzový kruhový šperk (3 ks); železné artefakty – spony (2 ks), opasek ze železných kroužků s bronzovými kuželovitými závěsky; keramický inventář.

Literatura: Čižmářová 2004, 148–151; *táž* 2005, 115, obr. 29:1–2, 54:52, 75:1–7; *táž* 2011, 88–92; Poulik 1942.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

180. Brno-Trnitá – „Vlněna“ (okr. Brno-město)

Datace: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídliště.

Popis situace: V letech 2016–2018 probíhal výzkum polykulturní lokality v areálu bývalé Vlněny. Z doby laténské pocházejí sporné doklady osídlení z období LT C1–D1. Při zkoumání ramene řečiště byla objevena trojlístkovitá průvlečka.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra se zdobeným středem s triskelem.* Rozměry: \emptyset 2,5 cm, v. 1,3 cm. Neevidováno (**Pl. 55:17**).

Ostatní nálezy: Skleněné artefakty – náramek, korálek; keramika.

Literatura: Čižmář – Zbranek – Zubalík 2019, 233, obr. 2:1.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

181. Břeclav – „Žleby“ (okr. Břeclav)

Datace: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídliště.

Popis situace: Na lokalitě byla detektorem kovů nalezena laténská průvlečka.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová průvlečka ve tvaru trojlístku, 3 vypnuliny.* Rozměry: v. 1,2 cm, \emptyset 2,2 cm. Inv. č. A-16177 (**Pl. 55:2**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Městské muzeum a galerie Břeclav.

182. Buchlovice – „Barborka“ (okr. Uherské Hradiště)

Datace: LT C1–D2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Lokalitu poprvé popsal K. Hanák (1932). První výzkum provedlo Slovácké muzeum v Uherském Hradišti v roce 1978, v roce 1987 navázal J. Kohoutek, od roku 1993 D. Kolbinger a B. Žižlavský (1996). Prospekci se zde věnoval také M. Čižmář, z té pochází níže uváděné udidlo.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky, 2 postranní kroužky; obdélný průřez uditka.* Rozměry: d. 20 cm, d. uditka 10 cm, \emptyset kroužku 5 cm. Neevidováno (**Pl. 55:1**).

Other finds: –.

Literature: Unpublished.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno.

183. Býkovice – „Na Příčnickách” (Blansko District)

Datation: LT A

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1888, K. J. Maška found sherds from Hallstatt (?) urns and bronze items (*Skutil 1946a*).

Finds related to horse:

1. *Bronze cheek-piece of a horse's bit in the shape of the letter U*, 1 threading hole. Size: h. 9 cm, ø of the cross-section 0.9 cm. Inv. No. 64810 (**Pl. 55:7**).

Other finds: Ceramic inventory.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of the Blansko Region in Blansko.

184. Dešná – „Hrádek” (Zlín District)

Datation: LT D

Cultural context: La Tène Culture (Púchov Culture).

Finding context: Finding from the hilltop settlement, a hoard.

Description of the find site: The locality was already known in the 19th century when coins were found there. I. L. Červinka (*1896*, 46) mistakenly classified the locality in the literature as Medieval, this opinion was first doubted by J. Nekvasil in the 1980s. During organized metal-detector prospecting under the guidance of J. Langová, J. Kohoutek, M. Čižmář and currently also I. Čižmář, a number of Late La Tène materials have been found, particularly settlement materials and hoards.

Finds related to horse:

1. *Iron hatchet-like linchpin with bronze inlays and a central plastic oval, two-grooved segmented decoration*; rectangular cross-section rods. Size: h. 14.5 cm, w. 8.1 cm. Unlisted (**Pl. 55:13**).

Other finds: Settlement material; coins; hoards.

Literature: Unpublished.

Deposition: Moravian Museum Brno.

185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko” (Hodonín District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1985, a search of a disturbed cremation grave was conducted by employees of the Institute of Archaeology of the Czechoslovak Academy of Sciences, Brno.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*, with a broad surface. Size: l. 8.1 cm, w. 3 cm. Inv. No. 157500–157501 (**Pl. 55:3**).

Other finds: A bronze belt with circles; a fragment of iron fibula; blue glass ingots; ceramic inventory.

Literature: Čižmářová 1993, 116–117; *idem* 2017, 80–81, tab. 2:5–12.

Deposition: Moravian Museum Brno.

186. Drnholec – „Holenická pole” (Břeclav District)

Datation: LT D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement object.

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno.

183. Býkovice – „Na Příčnickách” (okr. Blansko)

Datace: LT A

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1888 zachytil K. J. Maška střepy z halštatských (?) popelnic a bronzové předměty (*Skutil 1946a*).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová postranice koňského udidla ve tvaru písmene U*, provlékací otvor. Rozměry: v. 9 cm, ø průřezu 0,9 cm. Inv. č. 64810 (**Pl. 55:7**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum Blanenska v Blansku.

184. Dešná – „Hrádek” (okr. Zlín)

Datace: LT D

Kulturní kontext: Laténská kultura (púchovská kultura).

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště, depot.

Popis situace: Lokalita je známá již od 19. století, kdy zde byly nalezeny mince. I. L. Červinka (*1896*, 46) lokalitu mylně uvedl do literatury jako středověkou, tento názor poprvé zpochybnil až J. Nekvasil v 80. letech 20. století. Během organizovaných detektorových prospekci pod vedením J. Langové, J. Kohoutka, M. Čižmáře a v současnosti také I. Čižmáře bylo objeveno množství pozdně laténského materiálu, zejména sídlištního, a depoty.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný sekerovitý zákolník s bronzovými intarziemi a středovou plastickou oválnou, dvěma rýhami členěnou ozdobou*; obdélný průřez tyčinky. Rozměry: v. 14,5 cm, š. 8,1 cm. Neevidováno (**Pl. 55:13**).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál; mince; depoty.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

185. Dolní Bojanovice H1/1985 – „Vsisko” (okr. Hodonín)

Datace: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1985 byla provedena pracovníky Archeologického ústavu Československé akademie věd Brno dohledávka rozrušeného žárového hrobu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru konika*, se širokou ploškou. Rozměry: d. 8,1 cm, š. 3 cm. Inv. č. 157500–157501 (**Pl. 55:3**).

Ostatní nálezy: Bronzový opasek s kroužky; fragment železné spony; slitek modrého skla; keramický inventář.

Literatura: Čižmářová 1993, 116–117; *táž* 2017, 80–81, tab. 2:5–12.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

186. Drnholec – „Holenická pole” (okr. Břeclav)

Datace: LT D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídlištní objekt.

Description of the find site: From research of a lowland settlement carried out in 1978 (*Jelínková 1982*, 58), a fragment of a leading circle comes from object No. 15.

Finds related to horse:

1. *Bronze leading circle*, fragment. Size: h. 3.8 cm, w. 1.8 cm. Inv. No. A 10040/9-382/78 (**PI. 55:4**).

Other finds: –.

Literature: Čížmář 2010, Abb. 3:3.

Deposition: Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences Brno.

187. Hevlín – „Ostroh“ (Znojmo District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding in the hilltop settlement.

Description of the find site: During comprehensive metal-detector prospecting led by M. Čížmář, a looped strap was found in 2009.

Finds related to horse:

1. *Bronze looped strap with three eyes decorated with a triskelion*. Size: ø 4 cm, h. 0.7 cm. Acq. No. Pa 20/2009 (**PI. 55:5**).

Other finds: –.

Literature: Čížmář et al. 2010, 129.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Hluboké u Kunštátu – see 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu

188. Holubice H21 – „Dílce“ (Vyškov District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Description of the find site: The first graves at the Holubice necropolis were already investigated by E. Synek in 1903; most graves were raised in 1930. H21 was raised by M. Chleborád the same year, the grave was 1.4 m deep, the other sizes are not known.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse and with an ending in the form of a circle*. Size: l. 4.5 cm, w. 1.7 cm, ø of the circle 2 cm. Inv. No. 111273 (**PI. 55:6**).

Other finds: Bronze fibulae (3 pcs); iron artefacts – a sword, a spear leaf, a boat-like shield boss, fitting of a shield, fibulae (3 pcs), a belt from small chains, a belt from twisted links; ceramic inventory.

Literature: Čížmářová 2009, tab. 9, 10:2; eadem 2013, 118–120; Procházka 1937, 70–77.

Deposition: Moravian Museum Brno.

189. Jaroměřice nad Rokytnou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“ (Třebíč District)

Datation: LT A

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In 2007, J. Michálek discovered a zoomorphic fibula with a metal detector.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic fibula with a small horse*, a pin missing. Size: h. 1.6 cm, w. 0.7 cm, l. 3.5 cm. Unlisted – unfound (**PI. 55:14**).

Popis situace: Z výzkumu nížinného sídlště z roku 1978 (*Jelínková 1982*, 58) z objektu č. 15 pochází fragment vodícího kruhu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový vodící kruh*, fragment. Rozměry: v. 3,8 cm, š. 1,8 cm. Inv. č. A 10040/9-382/78 (**PI. 55:4**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář 2010, Abb. 3:3.

Uložení: Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.

187. Hevlín – „Ostroh“ (okr. Znojmo)

Datace: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález na výšinném sídlišti.

Popis situace: Soustavnou detektorovou prospekci vedenou M. Čížmářem byla v roce 2009 nalezena průvlečka.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová průvlečka se třemi očky zdobená triskelem*. Rozměry: ø 4 cm, v. 0,7 cm. Přír. č. Pa 20/2009 (**PI. 55:5**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář et al. 2010, 129.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

Hluboké u Kunštátu – viz 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu

188. Holubice H21 – „Dílce“ (okr. Vyškov)

Datace: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (muž?).

Popis situace: První hroby na holubické nekropoli prozkoumal již E. Synek v roce 1903, nejvíce hrobů bylo vyzdviženo v roce 1930. H21 vyzvedl M. Chleborád téhož roku, hrob byl hluboký 1,4 m, ostatní rozměry nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka a se zakončením v podobě kroužku*. Rozměry: d. 4,5 cm, š. 1,7 cm, ø kroužku 2 cm. Inv. č. 111273 (**PI. 55:6**).

Ostatní nálezy: Bronzové spony (3 ks); železné artefakty – meč, list kopí, lodkovitá puklice štítu, kování štítu, spony (3 ks), opasek z řetízků, opasek z kroucených článků; keramický inventář.

Literatura: Čížmářová 2009, tab. 9, 10:2; táž 2013, 118–120; Procházka 1937, 70–77.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

189. Jaroměřice nad Rokytnou-Vacenovice – „JZ intravilán obce“ (okr. Třebíč)

Datace: LT A

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: V roce 2007 objevil J. Michálek detektorem kovů zoomorfní sponu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní spona s koníčkem*, chybí jehlice. Rozměry: v. 1,6 cm, š. 0,7 cm, d. 3,5 cm. Neevidováno – nenalezeno (**PI. 55:14**).

Other finds: –.

Literature: Čížmář 2012b, 229, Abb. 1:3; Goláňová 2018, 214, Fig. 70:19.

Deposition: South Moravian Museum in Znojmo.

190. Jevíčko – “na Zadní Arnoštov” (Svitavy District)

Datation: LT D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In the vicinity of wagon routes, a leading circle was found during organized metal-detector prospecting led by D. Vích in 2008.

Finds related to horse:

1. *Bronze leading circle.* Size: h. 6.1 cm, w. 5.3 cm, l. 4.3 cm. Unlisted (**Pl. 55:16**).

Other finds: Iron artefacts – cross fitting, a boot of a spear, fibulae, a circle.

Literature: Vích 2017, 643, obr. 14:1.

Deposition: Regional Museum in Litomyšl.

191. Ježkovice – “Černov” (Vyškov District)

Datation: LT C2–D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: Černov is a fortified settlement with quadruple ramparts and it is divided into bailey and acropolis. It was first mentioned in literature by J. Knies (1894), but it was already known by F. Koudelka in 1890. It is also listed by I. L. Červinka (1896), who later categorized it as medieval (Červinka 1930). It was first examined by J. Skutil in 1939 (Skutil 1946b, 108–109; Goláňová 2018, 215), further in 1950–1953 by E. Šimek (1958, 100–103), and finally in 1989–1990 by the Institute of Archaeology of the Czechoslovak Academy of Sciences, Brno. Organized metal-detector prospecting was then done there by M. Čížmář. At the site there are finds from the Hallstatt Period, Early and Late La Tène Period and Early Middle Ages.

Finds related to horse:

1. *Iron two-part bit with smooth bits,* 1 side circle, half; square cross-section of a bit. Size: l. of a bit 8.1 cm, ø side of the circle 4.4 cm, ø of the cross-section 0.6 cm. Unlisted (**Pl. 55:15**).

Other finds: Settlement material.

Literature: Unpublished.

Deposition: Moravian Museum Brno.

192. Klenovice na Hané – “Noviny” (Prostějov District)

Datation: LT A

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Using a metal detector, Z. Smrž and M. Kejzlar in 2002 captured three figural fibulae, M. Kejzlar found another specimen in 2007.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic fibula in the shape of a horse,* spiral winding, construction uncertain. Size: l. 6.2 cm, w. 3 cm. Unlisted (**Pl. 55:8**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář 2012b, 229, Abb. 1:3; Goláňová 2018, 214, Fig. 70:19.

Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě.

190. Jevíčko – „na Zadní Arnoštov“ (okr. Svitavy)

Datace: LT D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V okolí úvozových cest byl organizovanou detektorovou prospekci vedenou D. Víchem v roce 2008 získán vodící kroužek.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový vodící kroužek.* Rozměry: v. 6,1 cm, š. 5,3 cm, d. 4,3 cm. Neevidováno (**Pl. 55:16**).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – křížové kování, botka kopí, spony, kroužek.

Literatura: Vích 2017, 643, obr. 14:1.

Uložení: Regionální muzeum v Litomyšli.

191. Ježkovice – „Černov“ (okr. Vyškov)

Datace: LT C2–D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Černov je hradištěm se čtyřnásobným opevněním a je rozděleno na předhradí a akropoli. Do literatury jej uvedl J. Knies (1894), znal jej však již F. Koudelka v roce 1890. Eviduje jej také I. L. Červinka (1896), který ho však později (Červinka 1930) přiřazuje ke středověku. Zkoumáno bylo poprvé J. Skutilem v roce 1939 (Skutil 1946b, 108–109; Goláňová 2018, 215), dále v letech 1950–1953 E. Šimkem (1958, 100–103), a konečně v letech 1989–1990 Archeologickým ústavem Československé akademie věd Brno. Organizované detektorové prospekce se zde pak věnoval M. Čížmář. Na lokalitě jsou nálezy z doby halštatské, časně a pozdní doby laténské a raného středověku.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky,* 1 postranní kroužek, polovina; čtvercový průřez uditka. Rozměry: d. uditka 8,1 cm, ø postranního kroužku 4,4 cm, ø průřezu 0,6 cm. Neevidováno (**Pl. 55:15**).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

192. Klenovice na Hané – „Noviny“ (okr. Prostějov)

Datace: LT A

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: Pomocí detektoru kovů zachytili Z. Smrž a M. Kejzlar v roce 2002 tři figurální spony, M. Kejzlar pak ještě v roce 2007 další exemplář.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní spona ve tvaru konika,* spirálovitě vinutí, konstrukce nejistá. Rozměry: d. 6,2 cm, š. 3 cm. Neevidováno (**Pl. 55:8**).

Other finds: Bronze figural fibulae.
Literature: Čižmář 2012b.
Deposition: Moravian Museum Brno.

193. Koryčany – „intravilán” (Kroměříž District)

Datation: LT A
Cultural context: La Tène Culture.
Finding context: Settlement object.
Description of the find site: During the construction of the “Mundus” factory, a La Tène settlement pit was discovered in 1930, from which M. Chleborád raised pottery; another pit was discovered in 1933–1934 during the construction of houses.

Finds related to horse:

1. *Ceramic fragment decorated with a stamped and engraved motif of a horse*, from the top of a bottle-shaped vessels. Size: h. 6.7 cm, w. 4.7 cm. Acq. No. Pa 2757/38 (**PI. 55:9**).

Other finds: Ceramic inventory (Late Hallstatt Period and Early La Tène Period).
Literature: Čižmář 2010, 209 with Fig.; Meduna 1980b, 135–138; Procházka 1937, 59; Schwappach 1974, 116.
Deposition: Moravian Museum Brno.

194. Kozlany H14 – „intravilán” (Vyškov District)

Datation: LT B2
Cultural context: La Tène Culture.
Finding context: Inhumation grave.
Description of the find site: During the building of a cellar by J. Pospíšil, a burial ground was found, first graves were disturbed in 1912, M. Chleborád then investigated other ones in 1927–1932. H14 was examined in the house of F. Valenta. The locality was listed as Bohdalice but it is clearly related to the burial ground in Kozlany, J. Skutil labelled the grave with a belt hook as Kozlany No. 14.

Finds related to horse:

1. *Bronze belt hook with pseudo-filigree decoration*, with part of an iron chain. Size: l. metal endings 6 cm, l. in total 15.3 cm, w. 3.9 cm. Inv. No. 65125 (**PI. 55:10**).

Other finds: –.
Literature: Čižmářová 2004, 133, Fig. on p. 211; eadem 2013, 110, 131–134, tab. 26:2; Chleborád 1914, 280, tab. 7:10–11; Meduna 1980b, 24, 140; Skutil 1946b, 66–67; idem 1946c, 142–143.
Deposition: Moravian Museum Brno.

195. Křepice H1 – „intravilán” (Břeclav District)

Datation: LT C1
Cultural context: La Tène Culture.
Finding context: Inhumation grave (female).
Description of the find site: In 1978, during the construction of a family house of V. Nečas, a group of La Tène Period skeletal graves were destroyed.

Finds related to horse:

1. *Bronze belt hook in the shape of a horse*. Size: l. 6.5 cm, w. 3 cm. Unlisted (**PI. 55:11**).
 2. *Bronze part of a belt in the shape of a horse*. Size: l. 5 cm, w. 3.9 cm. Unlisted (**PI. 55:12**).

Other finds: A bronze belt; iron artefacts – fibulae, bracelets (2 pcs); a glass bracelet; ceramic inventory.
Literature: Čižmář 1993, obr. 262:28; Čižmářová 2004, 215 with Fig.; Ludikovský 1980, 46–47.
Deposition: Moravian Museum Brno.

Ostatní nálezy: Bronzové figurální spony.
Literatura: Čižmář 2012b.
Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

193. Koryčany – „intravilán“ (okr. Kroměříž)

Date: LT A
Kulturní kontext: Laténská kultura.
Nálezový kontext: Sídlištní objekt.
Popis situace: Při stavbě továrny „Mundus“ byla v roce 1930 zjištěna laténská sídlištní jáma, ze které vyzvedl M. Chleborád keramiku; další byla objevena v letech 1933–1934 při stavbě rodinných domů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Keramický fragment zdobený kolkovaným a rytým motivem koníka*, z horní části lahovitě nádoby. Rozměry: v. 6,7 cm, š. 4,7 cm. Přír. č. Pa 2757/38 (**PI. 55:9**).

Ostatní nálezy: Keramický inventář (pozdně halštatský a časné laténský).
Literatura: Čižmář 2010, 209 s obr.; Meduna 1980b, 135–138; Procházka 1937, 59; Schwappach 1974, 116.
Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

194. Kozlany H14 – „intravilán“ (okr. Vyškov)

Date: LT B2
Kulturní kontext: Laténská kultura.
Nálezový kontext: Kostrový hrob.
Popis situace: Při budování sklepa J. Pospíšila bylo zjištěno pohřebiště, první hroby byly porušeny v roce 1912, další pak v letech 1927–1932 prozkoumal M. Chleborád. H14 byl prozkoumán v domě F. Valenty. Lokalita byla zaevidována jako Bohdalice, avšak jednoznačně souvisí s pohřebištěm v Kozlanech, J. Skutil hrob se záponou označil jako Kozlany č. 14.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová opasková zápona s pseudofiligránovou výzdobou*, s částí železného řetězu. Rozměry: d. zápony 6 cm, d. celkem 15,3 cm, š. 3,9 cm. Inv. č. 65125 (**PI. 55:10**).

Ostatní nálezy: –.
Literatura: Čižmářová 2004, 133, obr. na str. 211; táž 2013, 110, 131–134, tab. 26:2; Chleborád 1914, 280, tab. 7:10–11; Meduna 1980b, 24, 140; Skutil 1946b, 66–67; týž 1946c, 142–143.
Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

195. Křepice H1 – „intravilán“ (okr. Břeclav)

Date: LT C1
Kulturní kontext: Laténská kultura.
Nálezový kontext: Kostrový hrob (žena).
Popis situace: V roce 1978 při stavbě rodinného domu V. Nečase byla poničena skupina laténských kostrových hrobů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová opasková zápona ve tvaru koníka*. Rozměry: d. 6,5 cm, š. 3 cm. Neevidováno (**PI. 55:11**).
 2. *Bronzová součást opasku ve tvaru koníka*. Rozměry: d. 5 cm, š. 3,9 cm. Neevidováno (**PI. 55:12**).

Ostatní nálezy: Bronzový opasek; železné artefakty – spony, náramky (2 ks); skleněný náramek; keramický inventář.
Literatura: Čižmář 1993, obr. 262:28; Čižmářová 2004, 215 s obr.; Ludikovský 1980, 46–47.
Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – “Dílce” (Blansko District)

Datation: LT C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Hoard.

Description of the find site: A fully preserved and purposefully deposited belt was acquired by Z. Jarůšková from the Boskovice museum with the cooperation of the Institute for Archaeological Heritage Brno, the belt was found by an amateur metal hunter who informed them about it.

Finds related to horse:

1. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse and with an ending in the form of plate. Size: l. 5 cm, w. 1.5 cm. Unlisted (Pl. 56:2).

Other finds: Entire bronze belt including dividers.

Literature: Čižmář – Jarůšková 2019; Čižmář – Lečbych 2018, 97, obr. 7.12–14; Jarůšková – Čižmář 2017.

Deposition: Museum of the Boskovice Region in Boskovice.

197. Loučka – “Doubrava” (Zlín District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène/Púchov Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement.

Description of the find site: The find comes from the I. Viktorin detector prospecting at a well-known raised settlement from the La Tène Period.

Finds related to horse:

1. Iron anchor-like linchpin of a wagon; circular cross-section. Size: l. 9.3 cm, w. 4.3 cm. Inv. No. A87829 (Pl. 56:1).

Other finds: Settlement material.

Literature: Unpublished.

Deposition: Museum of Southeast Moravia in Zlín.

198. Lovčičky H2 – “Strážka” (Vyškov District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Inhumation grave.

Description of the find site: In 1956, J. Říhový investigated a La Tène Period skeletal burial ground at which 19 graves were uncovered. H2 had a size of 1.4 × 0.4 m at the bottom, it was oriented north-south with the head to the north; the deceased was a woman.

Finds related to horse:

1. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse. Size: l. 5 cm, ø of the circle 2.1 cm. Inv. No. A 8167 (Pl. 56:3).

Other finds: Bronze artefacts – a closed bracelet with three rolled metal pieces, foot rings with smooth hollow hemispheres (2 pcs), conical pendant from the belt; iron artefacts – a fibula of the connected construction, a circle; 5 fragments of a belt made of two chains from small iron circles connected with larger bronze circles; a sapolite ring; a ceramic vessel.

Literature: Čižmářová 2013, 36–38, tab. 27:8; Ludíkovský 1958, 46–51.

Deposition: Museum of the Vyškov Region in Vyškov.

199. Lukov – “Ostroh” (Znojmo District)

Datation: LT A, C1–D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding in the hilltop settlement.

196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu – „Dílce“ (okr. Blansko)

Date: LT C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Depot.

Popis situace: Plně dochovaný a záměrně uložený opasek získala Z. Jarůšková z boskovického muzea za spolupráce Ústavu archeologické památkové péče Brno, opasek našel a informoval o něm amatérský hledač kovů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka a se zakončením v podobě destičky. Rozměry: d. 5 cm, š. 1,5 cm. Neevidováno (Pl. 56:2).

Ostatní nálezy: Celý bronzový opasek včetně rozdělovačů.

Literatura: Čižmář – Jarůšková 2019; Čižmář – Lečbych 2018, 97, obr. 7.12–14; Jarůšková – Čižmář 2017.

Uložení: Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích.

197. Loučka – „Doubrava“ (okr. Zlín)

Date: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská/púchovská kultura.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště.

Popis situace: Nález pochází z detektorové prospekce I. Viktorina na známém výšinném sídlišti z doby laténské.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Železný kotvovitý zákolník vozu; kulatý průřez. Rozměry: d. 9,3 cm, š. 4,3 cm. Inv. č. A87829 (Pl. 56:1).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál.

Literatura: Nepublikováno.

Uložení: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

198. Lovčičky H2 – „Strážka“ (okr. Vyškov)

Date: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Kostrový hrob.

Popis situace: V roce 1956 prozkoumal J. Říhový laténské kostrové pohřebiště, na němž bylo odkryto devatenáct hrobů. H2 měl rozměry u dna 1,4 × 0,4 m, byl orientován sever–jih s hlavou směrem k severu, pohřbená byla žena.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka. Rozměry: d. 5 cm, ø kroužku 2,1 cm. Inv. č. A 8167 (Pl. 56:3).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – uzavřený náramek se třemi vývalky, nánožníky s hladkými dutými polokoulemi (2 ks), kuželkovitý závěsek z opasku; železné artefakty – spona spojené konstrukce, kroužek; 5 zlomků opasku složeného ze dvou řetízků z drobných železných kroužků spojených většími bronzovými kroužky; sapolitový kruh; keramická nádoba.

Literatura: Čižmářová 2013, 36–38, tab. 27:8; Ludíkovský 1958, 46–51.

Uložení: Muzeum Vyškovska ve Vyškově.

199. Lukov – „Ostroh“ (okr. Znojmo)

Date: LT A, C1–D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález na výšinném sídlišti.

Description of the find site: The locality has been known since the 1980s when it was described by J. Kovárník. Rescue metal-detector prospecting was then conducted by M. Čížmář, the finds Nos. 1–7 come from prospecting in 2005. The presented finds include the cheek-piece, but close data are missing.

Finds related to horse:

1. *Iron bar-shaped axial pin*, 2 pcs; circular a square cross-section. Size: l. 9.3 and 11.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 and 0.4 cm. Unlisted ÚAPP (Pl. 56:4–5).
2. *Iron two-part bit with a ball on the bit*, half; circular cross-section of a bit. Size: l. 5.7 cm, \emptyset of the ball 1.7 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Unlisted Z (Pl. 56:6).
3. *Iron one-piece toggle bit with a smooth bit*, 2 side circles; square cross-section of a bit. Size: l. 16 cm, \emptyset of the circle 4 and 5 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Unlisted ÚAPP (Pl. 56:8).
4. *Iron eight-shaped hinge*. Size: h. 9 cm, w. 6 cm. Unlisted ÚAPP (Pl. 56:7).
5. *Iron eight-shaped hinge*. Size: h. 7.8 cm, w. 6.4 cm. Unlisted ÚAPP (Pl. 56:11).
6. *Iron eight-shaped hinge connected*. Size: h. 7.3 cm, w. 5.6 cm. Unlisted ÚAPP (Pl. 56:9).
7. *Iron eight-shaped hinge connected*. Size: h. 6.8 cm, w. 5.5 cm. Unlisted ÚAPP (Pl. 56:10).

Other finds: Iron fibulae, tools, furnishings of a house, militaria; ceramic inventory.

Literature: Čížmář 2004a, 168–169; Čížmář et al. 2008, 128–129, obr. 5; Čížmářová 2004, 227; Goláňová 2013, 331, obr. 23; Kovárník 1983, 77; idem 2006 (Nos. 2, 5) + Unpublished (Nos. 1, 3–4, 6–7).

Deposition: South Moravian Museum in Znojmo (Z); Institute for Archaeological Heritage Brno (ÚAPP; temporarily).

200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (Prostějov District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Oppidum.

Description of the find site: Staré Hradisko has figured in the written sources since 1519, when the Olomouc bishop Dubravius described the find of amber here. Probably the best-known mention is by J. A. Comenius, who in 1627 describes the fortified settlement as „Hradisko [hillfort], where myrrh is located”, which again meant amber. The first amateur research was conducted by F. Lipka and K. Snětina in 1907–1911, the first professional research was conducted in 1934–1937 under the guidance of J. Böhm and J. Skutil. Further research took place in the 1960s and 1970s under the guidance of J. Meduna, in the 1980s and 1990s it was undertaken by M. Čížmář. A communication network, courts, workshops, cisterns and at least two building phases of the ramparts were discovered. At the site, M. Čížmář also conducted organized metal-detector prospecting, a spur (No. 70) comes from 2001–2003, a bar-shaped axial pin (No. 7), eight-shaped hinge (No. 36) and a spur (No. 71) from 2006.

Finds related to horse:

1. *Iron linchpin with a spectacle-like ending*, 2 pcs. Size: h. 11–12 cm, w. 5.5–6 cm. Inv. No. B 602-1697–602-1698 (Pl. 56:12–13).
2. *Iron linchpin with a free circle*. Size: l. 8 cm, \emptyset of the circle 8 cm. Inv. No. MZM 89425 (Pl. 56:14).
3. *Iron linchpin with a free circle*. Size: l. 10 cm, \emptyset of the circle 6 cm. Inv. No. PV (old) M 223/1 (Pl. 56:15).

Popis situace: Lokalita je známa až od 80. let 20. století, kdy ji popsal J. Kovárník. Záchraně detektorové prospekce zde pak prováděl i M. Čížmář, nálezy č. 1–7 pocházejí z prospekce v roce 2005. Mezi nálezy jsou uváděny také postrannice udidla, bližší údaje však chybí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný tyčinkovitý osový kolík*, 2 ks; kulatý a čtvercový průřez. Rozměry: d. 9,3 a 11,5 cm, \emptyset průřezu 0,6 a 0,4 cm. Neevidováno ÚAPP (Pl. 56:4–5).
2. *Železné dvoučlánkové udidlo s kuličkou na uditku*, polovina; kulatý průřez uditka. Rozměry: d. 5,7 cm, \emptyset kuličky 1,7 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Neevidováno Z (Pl. 56:6).
3. *Železné jednočlánkové roubíkové udidlo s hladkým uditkem*, 2 postranní kroužky; čtvercový průřez uditka. Rozměry: d. 16 cm, \emptyset kroužku 4 a 5 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Neevidováno ÚAPP (Pl. 56:8).
4. *Železný osmičkovitý závěsek*. Rozměry: v. 9 cm, š. 6 cm. Neevidováno ÚAPP (Pl. 56:7).
5. *Železný osmičkovitý závěsek*. Rozměry: v. 7,8 cm, š. 6,4 cm. Neevidováno ÚAPP (Pl. 56:11).
6. *Železný osmičkovitý závěsek spojený*. Rozměry: v. 7,3 cm, š. 5,6 cm. Neevidováno ÚAPP (Pl. 56:9).
7. *Železný osmičkovitý závěsek spojený*. Rozměry: v. 6,8 cm, š. 5,5 cm. Neevidováno ÚAPP (Pl. 56:10).

Ostatní nálezy: Železné spony, nářadí, vybavení domu, militaria; keramický inventář.

Literatura: Čížmář 2004a, 168–169; Čížmář et al. 2008, 128–129, obr. 5; Čížmářová 2004, 227; Goláňová 2013, 331, obr. 23; Kovárník 1983, 77; týž 2006 (č. 2, 5) + nepublikováno (č. 1, 3–4, 6–7).

Uložení: Jihomoravské muzeum ve Znojmě (Z); Ústav archeologické památkové péče Brno (ÚAPP; dočasně).

200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“ (okr. Prostějov)

Datace: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Oppidum.

Popis situace: Staré Hradisko figuruje v písemných pramenech již od roku 1519, kdy zde olomoucký biskup Dubravius popsal nálezy jantaru. Asi nejznámější zmínku evidujeme u J. A. Komenického, který v roce 1627 hradíště označuje jako „Hradisko, kde se nachází myrha“, již měl na mysli opět jantar. První amatérské výzkumy zde provedli F. Lipka a K. Snětina v letech 1907–1911, první profesionální výzkumy pak proběhly v letech 1934–1937 pod vedením J. Böhma a J. Skutila. Další výzkumy probíhaly až v 60. a 70. letech 20. století pod vedením J. Meduny, v 80. a 90. letech se jich ujal M. Čížmář. Objeveny byly komunikační síť, dvorce, dílny, cisterny a minimálně dvě stavební fáze hradeb. Na lokalitě také M. Čížmář prováděl organizované detektorové prospekce, z let 2001–2003 pochází ostruha (č. 70), z roku 2006 tyčinkovitý osový kolík (č. 7), osmičkovitý závěsek (č. 36) a ostruha (č. 71).

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný zákolník s brýlovitým zakončením*, 2 ks. Rozměry: v. 11–12 cm, š. 5,5–6 cm. Inv. č. B 602-1697–602-1698 (Pl. 56:12–13).
2. *Železný zákolník s volným kruhem*. Rozměry: d. 8 cm, \emptyset kruhu 8 cm. Inv. č. MZM 89425 (Pl. 56:14).
3. *Železný zákolník s volným kruhem*. Rozměry: d. 10 cm, \emptyset kruhu 6 cm. Inv. č. PV (st.) M 223/1 (Pl. 56:15).

4. *Iron linchpin with a free circle*. Size: l. 13 cm, \emptyset of the circle 5.5 cm. Inv. No. B 602-1178 (**PI. 56:16**).
5. *Iron linchpin with a free circle*. Size: l. 6 cm, \emptyset of the circle 6 cm. Inv. No. PV (old) M 130/116 (**PI. 56:17**).
6. *Iron bar-shaped axial pin*; square cross-section. Size: l. 7.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 cm. Inv. No. PV (old) M 216/2 (**PI. 56:18**).
7. *Iron bar-shaped axial pin*, 2 pcs. Size: h. 9.5 cm. Unlisted (**PI. 57:1–2**).
8. *Iron bar-shaped axial pin*; square cross-section. Size: l. 7 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 cm. Inv. No. PV (old) M 130/77 (**PI. 57:3**).
9. *Iron bar-shaped axial pin*. Size: l. 10 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Inv. No. MZM 89438 (**PI. 57:4**).
10. *Iron bar-shaped axial pin*. Size: l. 9.2 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 cm. Inv. No. PV (old) M 216/4 (**PI. 57:5**).
11. *Iron bar-shaped axial pin*. Size: l. 11 cm, \emptyset of the cross-section 0.5 cm. Inv. No. PV (old) M 216/3 (**PI. 57:6**).
12. *Iron bar-shaped axial pin*. Size: l. 9.4 cm, \emptyset of the cross-section 0.4 cm. Inv. No. PV (old) M 216/1 (**PI. 57:7**).
13. *Iron bar-shaped axial pin*, 18 pcs. Size: l. 7–15 cm. Inv. No. B 602-1171, 602-1177, 602-1183, 602-1187, 602-1189, 602-1191–602-1192, 602-1194, 602-1199–602-1200, 602-1204, 602-1207–602-1209 (**PI. 57:8–24**).
14. *Bronze leading circle*. Size: h. 7.6 cm, w. 7.2 cm, l. 3.8 cm. Acq. No. MZM Pa 41/93 (**PI. 57:27**).
15. *Bronze leading circle*. Size: h. 5 cm, w. 2.6 cm, l. 3.2 cm. Inv. No. B 602-63 (**PI. 57:28**).
16. *Bronze leading circle*, fragment. Size: h. 4 cm, w. 2 cm, l. 1 cm. Acq. No. MZM Pa 44/93 (**PI. 57:26**).
17. *Bronze leading circle*. Size: h. 6.4 cm, w. 6 cm, l. 3.2 cm. Acq. No. MZM Pa 44/93 (**PI. 57:29**).
18. *Bronze decoration of a leading circle*, ended with the decoration of a head with an engraved star. Size: h. 7 cm, \emptyset of the head 2 cm. Unlisted MZM (**PI. 57:25**).
19. *Bronze decoration of a leading circle, decorated with a protrusion in the form of a leaf*, at the top decorated with a cross and four projections. Size: h. 5.2 cm, w. 3 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 cm. Unlisted OL (**PI. 58:1**).
20. *Iron two-part bit with smooth bits*, 1 side circle, half; square cross-section of a bit. Size: l. of a bit 6.5 cm, cross-section of a bit 0.8 cm, \emptyset of the side circle 7.7 cm. Inv. No. PV (old) M 223/3 (**PI. 58:3**).
21. *Iron two-part bit*, half, without a side circle; circular cross-section of a bit. Size: l. of a bit 8.8 cm, cross-section of a bit 0.6 cm. Inv. No. PV (old) M 130/89 (**PI. 58:2**).
22. *Iron cheek-piece of a horse's bit with a circular ending*, 2 threading holes; circular and oval cross-section. Size: l. 13.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.5 and 1.3 cm, \emptyset of the holes 0.5 cm. Unlisted (**PI. 58:4**).
23. *Iron omega-shaped cheek-piece*, half. Size: l. 7.5 cm, w. 8.2 cm, central hole 2 cm. Inv. No. PV (old) M 231/3 (**PI. 58:5**).
24. *Iron omega-shaped cheek-piece*. Size: l. 10 cm, w. 8.2 cm, central hole 2 cm. Inv. No. PL A 41.
25. *Bronze decoration of a bit with a central hole and three balls*. Size: w. 2.7 cm, cross-section 0.7 cm, \emptyset of the ball 1.2 cm. Inv. No. B 602-138 (**PI. 58:6**).
26. *Bronze decoration of a bit with a central hole and three balls*. Size: w. 3.5 cm, cross-section 0.5 cm, \emptyset of the ball 1.1 cm. Inv. No. B 602-138 (**PI. 58:7**).
27. *Bronze decoration of a bit with a central hole and three balls*, fragment. Size: w. 2.3 cm, cross-section 0.5 cm, \emptyset of the ball 1.1 cm. Unlisted MZM (**PI. 58:8**).
28. *Iron eight-shaped hinge*, with 2 circles strung on it. Size: h. 9 cm, w. 4 cm. Inv. No. PV (old) N 5/25 (**PI. 58:10**).
4. *Železný zákolník s volným kruhem*. Rozměry: d. 13 cm, \emptyset kruhu 5,5 cm. Inv. č. B 602-1178 (**PI. 56:16**).
5. *Železný zákolník s volným kruhem*. Rozměry: d. 6 cm, \emptyset kruhu 6 cm. Inv. č. PV (st.) M 130/116 (**PI. 56:17**).
6. *Železný tyčinkovitý osový kolík*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 7,5 cm, \emptyset průřezu 0,6 cm. Inv. č. PV (st.) M 216/2 (**PI. 56:18**).
7. *Železný tyčinkovitý osový kolík*, 2 ks. Rozměry: v. 9,5 cm. Neevidováno (**PI. 57:1–2**).
8. *Železný tyčinkovitý osový kolík*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 7 cm, \emptyset průřezu 0,6 cm. Inv. č. PV (st.) M 130/77 (**PI. 57:3**).
9. *Železný tyčinkovitý osový kolík*. Rozměry: d. 10 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Inv. č. MZM 89438 (**PI. 57:4**).
10. *Železný tyčinkovitý osový kolík*. Rozměry: d. 9,2 cm, \emptyset průřezu 0,6 cm. Inv. č. PV (st.) M 216/4 (**PI. 57:5**).
11. *Železný tyčinkovitý osový kolík*. Rozměry: d. 11 cm, \emptyset průřezu 0,5 cm. Inv. č. PV (st.) M 216/3 (**PI. 57:6**).
12. *Železný tyčinkovitý osový kolík*. Rozměry: d. 9,4 cm, \emptyset průřezu 0,4 cm. Inv. č. PV (st.) M 216/1 (**PI. 57:7**).
13. *Železný tyčinkovitý osový kolík*, 18 ks. Rozměry: d. 7–15 cm. Inv. č. B 602-1171, 602-1177, 602-1183, 602-1187, 602-1189, 602-1191–602-1192, 602-1194, 602-1199–602-1200, 602-1204, 602-1207–602-1209 (**PI. 57:8–24**).
14. *Bronzový vodič kruh*. Rozměry: v. 7,6 cm, š. 7,2 cm, d. 3,8 cm. Přír. č. MZM Pa 41/93 (**PI. 57:27**).
15. *Bronzový vodič kruh*. Rozměry: v. 5 cm, š. 2,6 cm, d. 3,2 cm. Inv. č. B 602-63 (**PI. 57:28**).
16. *Bronzový vodič kruh*, fragment. Rozměry: v. 4 cm, š. 2 cm, d. 1 cm. Přír. č. MZM Pa 44/93 (**PI. 57:26**).
17. *Bronzový vodič kruh*. Rozměry: v. 6,4 cm, š. 6 cm, d. 3,2 cm. Přír. č. MZM Pa 44/93 (**PI. 57:29**).
18. *Bronzová ozdoba vodičského kruhu*, zakončená ozdobnou hlavicí s rytou hvězdou. Rozměry: v. 7 cm, \emptyset hlavičky 2 cm. Neevidováno MZM (**PI. 57:25**).
19. *Bronzová ozdoba vodičského kruhu, zdobená výběžkem v podobě listu*, v horní části zdobená křížem a čtyřmi výběžky. Rozměry: v. 5,2 cm, š. 3 cm, \emptyset průřezu 0,6 cm. Neevidováno OL (**PI. 58:1**).
20. *Železné dvoučlánekové udidlo s hladkými uditky*, 1 postranní kroužek, polovina; čtvercový průřez uditka. Rozměry: d. uditka 6,5 cm, průřez uditka 0,8 cm, \emptyset postranního kroužku 7,7 cm. Inv. č. PV (st.) M 223/3 (**PI. 58:3**).
21. *Železné dvoučlánekové udidlo*, polovina, bez postranního kroužku; kruhový průřez uditka. Rozměry: d. uditka 8,8 cm, průřez uditka 0,6 cm. Inv. č. PV (st.) M 130/89 (**PI. 58:2**).
22. *Železná postranice koňského udidla s kulovitým zakončením*, 2 provlékací otvory; kruhový a oválný průřez. Rozměry: d. 13,5 cm, \emptyset průřezu 0,5 a 1,3 cm, \emptyset otvorů 0,5 cm. Neevidováno (**PI. 58:4**).
23. *Železná omegovitá postranice udidla*, polovina. Rozměry: d. 7,5 cm, š. 8,2 cm, středový otvor 2 cm. Inv. č. PV (st.) M 231/3 (**PI. 58:5**).
24. *Železná omegovitá postranice udidla*. Rozměry: d. 10 cm, š. 8,2 cm, středový otvor 2 cm. Inv. č. PL A 41.
25. *Bronzová ozdoba udidla se středovým otvorem a třemi kuličkami*. Rozměry: š. 2,7 cm, průřez 0,7 cm, \emptyset kuličky 1,2 cm. Inv. č. B 602-138 (**PI. 58:6**).
26. *Bronzová ozdoba udidla se středovým otvorem a třemi kuličkami*. Rozměry: š. 3,5 cm, průřez 0,5 cm, \emptyset kuličky 1,1 cm. Inv. č. B 602-138 (**PI. 58:7**).
27. *Bronzová ozdoba udidla se středovým otvorem a třemi kuličkami*, fragment. Rozměry: š. 2,3 cm, průřez 0,5 cm, \emptyset kuličky 1,1 cm. Neevidováno MZM (**PI. 58:8**).
28. *Železný osmičkový závěsek*, navlečený 2 kroužky. Rozměry: v. 9 cm, š. 4 cm. Inv. č. PV (st.) N 5/25 (**PI. 58:10**).

29. *Iron eight-shaped hinge*, 2 circles strung. Size: h. 6 cm, w. 6 cm. Inv. No. PV (old) M 269/9 (**Pl. 59:11**).
30. *Iron eight-shaped hinge*. Size: h. 7 cm, w. 5.5 cm. Inv. No. PV (old) M 130/16 (**Pl. 58:9**).
31. *Iron eight-shaped hinge*. Size: h. 5 cm, w. 3 cm. Inv. No. PV (old) M 130/71 (**Pl. 58:16**).
32. *Iron eight-shaped hinge*. Size: h. 6.5 cm, w. 5 cm. Acq. No. MZM Pa 10035/39 (**Pl. 58:15**).
33. *Iron eight-shaped hinge*, 1 pc. Size: h. 5.5 cm, w. 4.5 cm. Unlisted MZM (**Pl. 58:17**).
34. *Iron eight-shaped hinge*, 9 pcs. Size: h. 4–9 cm, w. 3.5–7 cm. Inv. No. B 602-1374–602-1376, 602-1378, 602-1381–602-1382, 602-1385 (**Pl. 58:12–14,18–23**).
35. *Bronze shamrock-shaped looped strap with triskelion*. Size: ϕ of the inner surface 1.9 cm, w. 3.2 cm. Unlisted MZM (**Pl. 59:1**).
36. *Bronze shamrock-shaped looped strap with triskelion*. Size: ϕ of the inner surface 1.9 cm, w. 3.5 cm. Inv. No. PV (old) M 113/23 (**Pl. 59:2**).
37. *Bronze shamrock-shaped looped strap with triskelion*. Size: ϕ of the inner surface 1.9 cm, w. 3.2 cm. Inv. No. PV (old) M 113/24 (**Pl. 59:3**).
38. *Bronze shamrock-shaped looped strap with triskelion*. Size: ϕ of the inner surface 1.9 cm, w. 3.2 cm. Inv. No. B 602-175 (**Pl. 59:4**).
39. *Bronze shamrock-shaped looped strap with triskelion*. Size: ϕ of the inner surface 1.9 cm, w. 3 cm. Inv. No. B 602-174 (**Pl. 59:5**).
40. *Bronze hemispheric phalera undecorated*. Size: ϕ 1.1 cm, h. 0.5 cm. Inv. No. PV (old) M 126/9 (**Pl. 59:6**).
41. *Bronze hemispheric phalera undecorated*. Size: ϕ 1.8 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. PV (old) M 126/10 (**Pl. 59:7**).
42. *Bronze hemispheric phalera undecorated*. Size: ϕ 1.2 cm, h. 0.4 cm. Inv. No. PV (old) M 259/7 (**Pl. 59:8**).
43. *Bronze phalera with a decorated centre*, 2 threading rings. Size: ϕ 2.3 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. PV (old) M 43/4 (**Pl. 59:9**).
44. *Bronze phalera with a decorated centre*, 2 threading rings – 1 broken off. Size: ϕ 2.2 cm, h. 0.6 cm. Inv. No. B 602-178 (**Pl. 59:10**).
45. *Bronze phalera with a decorated centre*, 2 threading rings. Size: ϕ 2 cm. Unlisted MZM (**Pl. 59:11**).
46. *Bronze phalera with a decorated centre*, 2 threading rings. Size: ϕ 2 cm, h. 1.4 cm. Unlisted MZM (**Pl. 59:12**).
47. *Bronze phalera with a decorated centre*, 1 threading ring. Size: ϕ 2 cm, h. 1.4 cm. Inv. No. B 602-176 (**Pl. 59:13**).
48. *Bronze phalera with a decorated centre*, 1 threading ring. Size: ϕ 1.5 cm, h. 1 cm. Inv. No. B 602-177 (**Pl. 59:14**).
49. *Bronze openwork pendant with a triquetra in the middle and two openwork triangles ending in balls*. Size: ϕ of the circle 2.5 cm, h. 4 cm, w. of the triquetra 1 cm. Inv. No. B unknown (**Pl. 59:16**).
50. *Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms*. Size: w. 6.3 cm, h. 4.5 cm, h. of the spike 2.5 cm. Inv. No. VMO A 9014 (**Pl. 59:17**).
51. *Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms*, engraved decoration near the spike and engraved cross on knobs. Size: w. 5 cm, h. 3 cm, h. of the spike 1 cm. Inv. No. B 602-633 (**Pl. 59:18**).
52. *Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms*. Size: w. 5 cm, h. 3.5 cm, h. of the spike 1.5 cm. Inv. No. B 602-665 (**Pl. 59:19**).
53. *Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms*. Size: w. 5.5 cm, h. 3.5 cm, h. of the spike 1.3 cm. Inv. No. B 602-668 (**Pl. 59:15**).
54. *Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms*. Size: w. 6 cm, h. 4 cm, h. of the spike 2 cm. Inv. No. B 602-667 (**Pl. 59:20**).
29. *Železný osmičkový závěsek*, navlečeny 2 kroužky. Rozměry: v. 6 cm, š. 6 cm. Inv. č. PV (st.) M 269/9 (**Pl. 59:11**).
30. *Železný osmičkový závěsek*. Rozměry: v. 7 cm, š. 5,5 cm. Inv. č. PV (st.) M 130/16 (**Pl. 58:9**).
31. *Železný osmičkový závěsek*. Rozměry: v. 5 cm, š. 3 cm. Inv. č. PV (st.) M 130/71 (**Pl. 58:16**).
32. *Železný osmičkový závěsek*. Rozměry: v. 6,5 cm, š. 5 cm. Přír. č. MZM Pa 10035/39 (**Pl. 58:15**).
33. *Železný osmičkový závěsek*, 1 ks. Rozměry: v. 5,5 cm, š. 4,5 cm. Neevidováno MZM (**Pl. 58:17**).
34. *Železný osmičkový závěsek*, 9 ks. Rozměry: v. 4–9 cm, š. 3,5–7 cm. Inv. č. B 602-1374–602-1376, 602-1378, 602-1381–602-1382, 602-1385 (**Pl. 58:12–14,18–23**).
35. *Bronzová trojlístková průvlečka s triskelem*. Rozměry: ϕ vnitřní plošky 1,9 cm, š. 3,2 cm. Neevidováno MZM (**Pl. 59:1**).
36. *Bronzová trojlístková průvlečka s triskelem*. Rozměry: ϕ vnitřní plošky 1,9 cm, š. 3,5 cm. Inv. č. PV (st.) M 113/23 (**Pl. 59:2**).
37. *Bronzová trojlístková průvlečka s triskelem*. Rozměry: ϕ vnitřní plošky 1,9 cm, š. 3,2 cm. Inv. č. PV (st.) M 113/24 (**Pl. 59:3**).
38. *Bronzová trojlístková průvlečka s triskelem*. Rozměry: ϕ vnitřní plošky 1,9 cm, š. 3,2 cm. Inv. č. B 602-175 (**Pl. 59:4**).
39. *Bronzová trojlístková průvlečka s triskelem*. Rozměry: ϕ vnitřní plošky 1,9 cm, š. 3 cm. Inv. č. B 602-174 (**Pl. 59:5**).
40. *Bronzová polokulovitá falérka nezdobená*. Rozměry: ϕ 1,1 cm, v. 0,5 cm. Inv. č. PV (st.) M 126/9 (**Pl. 59:6**).
41. *Bronzová polokulovitá falérka nezdobená*. Rozměry: ϕ 1,8 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. PV (st.) M 126/10 (**Pl. 59:7**).
42. *Bronzová polokulovitá falérka nezdobená*. Rozměry: ϕ 1,2 cm, v. 0,4 cm. Inv. č. PV (st.) M 259/7 (**Pl. 59:8**).
43. *Bronzová falérka s ozdobným středem*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: ϕ 2,3 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. PV (st.) M 43/4 (**Pl. 59:9**).
44. *Bronzová falérka s ozdobným středem*, 2 provlékací kroužky – 1 odlomen. Rozměry: ϕ 2,2 cm, v. 0,6 cm. Inv. č. B 602-178 (**Pl. 59:10**).
45. *Bronzová falérka s ozdobným středem*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: ϕ 2 cm. Neevidováno MZM (**Pl. 59:11**).
46. *Bronzová falérka s ozdobným středem*, 2 provlékací kroužky. Rozměry: ϕ 2 cm, v. 1,4 cm. Neevidováno MZM (**Pl. 59:12**).
47. *Bronzová falérka s ozdobným středem*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ϕ 2 cm, v. 1,4 cm. Inv. č. B 602-176 (**Pl. 59:13**).
48. *Bronzová falérka s ozdobným středem*, 1 provlékací kroužek. Rozměry: ϕ 1,5 cm, v. 1 cm. Inv. č. B 602-177 (**Pl. 59:14**).
49. *Bronzový prolamovaný závěsek s triketrem uprostřed a dvěma prolamovanými trojúhelníky zakončenými kuličkami*. Rozměry: ϕ kruhu 2,5 cm, v. 4 cm, š. triketru 1 cm. Inv. č. B nezjištěno (**Pl. 59:16**).
50. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovitými knoflíky*. Rozměry: š. 6,3 cm, v. 4,5 cm, v. trnu 2,5 cm. Inv. č. VMO A 9014 (**Pl. 59:17**).
51. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovitými knoflíky*, rytá výzdoba u trnu a rytý kříž na knofličích. Rozměry: š. 5 cm, v. 3 cm, v. trnu 1 cm. Inv. č. B 602-633 (**Pl. 59:18**).
52. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovitými knoflíky*. Rozměry: š. 5 cm, v. 3,5 cm, v. trnu 1,5 cm. Inv. č. B 602-665 (**Pl. 59:19**).
53. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky*. Rozměry: š. 5,5 cm, v. 3,5 cm, v. trnu 1,3 cm. Inv. č. B 602-668 (**Pl. 59:15**).
54. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovitými knoflíky*. Rozměry: š. 6 cm, v. 4 cm, v. trnu 2 cm. Inv. č. B 602-667 (**Pl. 59:20**).

55. Iron arch-like spur with a spike terminated with balls at the ends of the arms. Size: w. 6.5 cm, h. 4.5 cm, h. of the spike 1.5 cm. Inv. No. B 602-664 (PI. 59:21).
56. Iron arch-like spur with a spike terminated with balls at the ends of the arms. Size: w. 6 cm, h. 4 cm, h. of the spike 1.5 cm. Inv. No. B 602-670 (PI. 59:22).
57. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms. Size: w. 5 cm, h. 5.5 cm, h. of the spike 2 cm. Inv. No. B 602-666 (PI. 59:23).
58. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms. Size: w. 5 cm, h. 3.5 cm, h. of the spike 1.5 cm. Inv. No. B 602-669 (PI. 59:24).
59. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, the spike is missing, the knobs decorated with an engraved triangle with 2 concentric circles in the centre. Size: w. 5.5 cm, h. 2.5 cm. Inv. No. B 602-673 (PI. 59:25).
60. Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms. Size: w. 4 cm, h. 3 cm, h. of the spike 1.5 cm. Inv. No. B 602-671 (PI. 59:26).
61. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, fragment. Size: w. 4 cm, h. 4 cm, h. of the spike 1 cm. Inv. No. B 602-679 (PI. 59:27).
62. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, fragment. Size: w. 5 cm, h. 2.5 cm. Inv. No. B 602-674 (PI. 59:28).
63. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, fragment. Size: w. 4 cm, h. 4 cm, h. of the spike 2 cm. Inv. No. B 602-672 (PI. 59:29).
64. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, fragment. Size: w. 3.5 cm, h. 3.5 cm, h. of the spike 2 cm. Inv. No. B 602-675 (PI. 59:30).
65. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, fragment. Size: w. 4 cm, h. 3.5 cm, h. of the spike 1 cm. Inv. No. B 602-680 (PI. 59:31).
66. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms, fragment. Size: w. 4 cm, h. 3.5 cm, h. of the spike 1 cm. Inv. No. B 602-678 (PI. 59:32).
67. Iron arch-like spur with rounded spike terminated with a hole at the ends of the arms. Size: w. 6.5 cm, h. 7.3 cm, h. of the spike 2 cm. Inv. No. B unfound (PI. 59:35).
68. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms. Size: w. 4.3 cm, h. 4.3 cm, h. of the spike 2 cm. Inv. No. MZM 169253 (PI. 59:33).
69. Iron arch-like spur with a spike terminated with knobs at the ends of the arms. Size: w. 3.8 cm, h. 3.8 cm, h. of the spike 1.6 cm. Unlisted MZM (PI. 59:34).
70. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse. Size: l. 6.4 cm. Inv. No. B 602-55 (PI. 59:36).
71. Bronze zoomorphic pin with heads in the shape of a horse; rectangular cross-section. Size: l. 5.2 cm, w. 0.3 cm. Acq. No. MZM Pa 41/93 (PI. 59:37).
55. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kuličkami. Rozměry: š. 6,5 cm, v. 4,5 cm, v. trnu 1,5 cm. Inv. č. B 602-664 (PI. 59:21).
56. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kuličkami. Rozměry: š. 6 cm, v. 4 cm, v. trnu 1,5 cm. Inv. č. B 602-670 (PI. 59:22).
57. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky. Rozměry: š. 5 cm, v. 5,5 cm, v. trnu 2 cm. Inv. č. B 602-666 (PI. 59:23).
58. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky. Rozměry: š. 5 cm, v. 3,5 cm, v. trnu 1,5 cm. Inv. č. B 602-669 (PI. 59:24).
59. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, trn chybí, knoflíky zdobeny rytým trojúhelníkem s 2 soustřednými kruhy uprostřed. Rozměry: š. 5,5 cm, v. 2,5 cm. Inv. č. B 602-673 (PI. 59:25).
60. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovitými knoflíky. Rozměry: š. 4 cm, v. 3 cm, v. trnu 1,5 cm. Inv. č. B 602-671 (PI. 59:26).
61. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, fragment. Rozměry: š. 4 cm, v. 4 cm, v. trnu 1 cm. Inv. č. B 602-679 (PI. 59:27).
62. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, fragment. Rozměry: š. 5 cm, v. 2,5 cm. Inv. č. B 602-674 (PI. 59:28).
63. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, fragment. Rozměry: š. 4 cm, v. 4 cm, v. trnu 2 cm. Inv. č. B 602-672 (PI. 59:29).
64. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, fragment. Rozměry: š. 3,5 cm, v. 3,5 cm, v. trnu 2 cm. Inv. č. B 602-675 (PI. 59:30).
65. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, fragment. Rozměry: š. 4 cm, v. 3,5 cm, v. trnu 1 cm. Inv. č. B 602-680 (PI. 59:31).
66. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky, fragment. Rozměry: š. 4 cm, v. 3,5 cm, v. trnu 1 cm. Inv. č. B 602-678 (PI. 59:32).
67. Železná obloukovitá ostruha se zakulaceným trnem zakončená na koncích ramen otvorem. Rozměry: š. 6,5 cm, v. 7,3 cm, v. trnu 2 cm. Inv. č. B nejištěno (PI. 59:35).
68. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky. Rozměry: š. 4,3 cm, v. 4,3 cm, v. trnu 2 cm. Inv. č. MZM 169253 (PI. 59:33).
69. Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen knoflíky. Rozměry: š. 3,8 cm, v. 3,8 cm, v. trnu 1,6 cm. Neevidováno MZM (PI. 59:34).
70. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka. Rozměry: d. 6,4 cm. Inv. č. B 602-55 (PI. 59:36).
71. Bronzová zoomorfní jehlice s hlavicí ve tvaru koníka; obdélný průřez. Rozměry: d. 5,2 cm, š. 0,3 cm. Příř. č. MZM Pa 41/93 (PI. 59:37).

Other finds: Extensive metal and ceramic inventory.
Literature: Čížmář 1993, 402–412; *idem* 2002a; *idem* 2002b; *idem* 2003; *idem* 2010; Čížmářová 2004, 231–233; Lipka – Snětina 1912; Meduna 1961; *idem* 1970 (Nos. 1, 3–18, 20–32, 34–66, 69–71) + Unpublished (Nos. 2, 19, 33, 67–68).

Deposition: Moravian Museum Brno (MZM); Museum of the Boskovice Region in Boskovice (B); Museum and Gallery in Prostějov (PV), including the collections of the former museum in Plumlov (PL); Regional Museum Olomouc (VMO); Municipal Museum in Ostrožská Lhota (OL).

Ostatní nálezy: Rozsáhlý kovový a keramický inventář.
Literatura: Čížmář 1993, 402–412; *týž* 2002a; *týž* 2002b; *týž* 2003; *týž* 2010; Čížmářová 2004, 231–233; Lipka – Snětina 1912; Meduna 1961; *týž* 1970 (č. 1, 3–18, 20–32, 34–66, 69–71) + nepublikováno (č. 2, 19, 33, 67–68).

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno (MZM); Muzeum regionu Boskovicka v Boskovicích (B); Muzeum a galerie v Prostějově (PV), včetně sbírky bývalého muzea v Plumlově (PL); Vlastivědné muzeum Olomouc (VMO); Obecní muzeum v Ostrožské Lhotě (OL).

Maloměřice – see 179. Brno-Maloměřice
Mušov – see 204. Pasohlávky-Mušov
201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“ (Olomouc District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1889, a woman's cremation grave was ploughed up, the find circumstances are unknown.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*, with 2 side decorations in the shape of a C with ends terminated with motifs of a flower buds, with a catch in the shape of a letter C.

Size: l. 5.8 cm, w. 3.2 cm. Acq. No. P 667/64 (**Pl. 59:38**).

Other finds: A bronze belt; iron fibulae (2 pcs); ceramic inventory.

Literature: Červinka 1902a, 275, obr. 138; Čižmářová 2004, 129 with Fig.; *idem* 2017, 139, tab. 47:1–6; Filip 1956, 392.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

202. Némčice nad Hanou/Víceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“ (Prostějov District)

Datation: LT B2–C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement of the Roseldorf–Némčice type (emporium).

Description of the find site: In Némčice nad Hanou, at a site known since 1892, extensive surface research was initiated in 2002 and continued until 2005. During these searches, several thousand artefacts of metal and glass were obtained. It is so far the most important lowland settlement in Moravia.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*, with a plate and a circular hole. Size: l. 5 cm, w. 2 cm. Unlisted (**Pl. 59:42**).

2. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*, with a plate and three holes. Size: l. 5.8 cm, w. 3.2. Unlisted (**Pl. 59:43**).

Other finds: Metal, glass and ceramic inventory; relics of glass production, coins ao.

Literature: Čižmář 2018; Čižmář – Kolníková 2006.

Deposition: Moravian Museum Brno.

203. Omice (Brno-venkov District)

Datation: LT C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Inhumation grave.

Description of the find site: A belt hook and foot muffs come from a more closely unspecified place.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*. Size: l. 9 cm, w. 3.7 cm, ø of the circle 2 cm. Inv. No. 66114 (**Pl. 59:40**).

Other finds: Bronze foot muffs with hollow plastic protrusions.

Literature: Čižmářová 2004, 266; *idem* 2011, 121, tab. 34:8; Filip 1956, 403, obr. 50.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Maloměřice – viz 179. Brno-Maloměřice
Mušov – viz 204. Pasohlávky-Mušov
201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 – „Vrchy“ (okr. Olomouc)

Date: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1889 byl rozorán ženský žárový hrob, nálezev okolnosti nejsou známy.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfni zápona opasku ve tvaru konika*, se 2 postranními ozdobami ve tvaru C s konci zakončenými motivem poupat, s uchycením ve tvaru písmene C. Rozměry: d. 5,8 cm, š. 3,2 cm.

Přir. č. P 667/64 (**Pl. 59:38**).

Ostatní nálezy: Bronzový opasek; železné spony (2 ks); keramický inventář.

Literatura: Červinka 1902a, 275, obr. 138; Čižmářová 2004, 129 s obr.; *táž* 2017, 139, tab. 47:1–6; Filip 1956, 392.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

202. Némčice nad Hanou/Víceměřice – „Zadní dlátka/Kratiny“ (okr. Prostějov)

Date: LT B2–C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídliště typu Roseldorf–Némčice (emporium).

Popis situace: V roce 2002 byl v Némčicích nad Hanou, lokalitě známé již od roku 1892, zahájen rozsáhlý povrchový výzkum, který pokračoval až do roku 2005. Během těchto výzkumů se podařilo získat několik tisíc artefaktů z kovu i skla. Jde o doposud nejvýznamnější nížinné sídliště na Moravě.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfni zápona opasku ve tvaru konika*, s destičkou a kruhovým otvorem. Rozměry: d. 5 cm, š. 2 cm. Neevidováno (**Pl. 59:42**).

2. *Bronzová zoomorfni zápona opasku ve tvaru konika*, s destičkou a třemi otvory. Rozměry: d. 5,8 cm, š. 3,2. Neevidováno (**Pl. 59:43**).

Ostatní nálezy: Kovový, skleněný a keramický inventář; reliktů po výrobě skla, mincí ad.

Literatura: Čižmář 2018; Čižmář – Kolníková 2006.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

203. Omice (okr. Brno-venkov)

Date: LT C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Kostrový hrob.

Popis situace: Z blíže nespecifikovaného místa pochází zápona a nánožník.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfni zápona opasku ve tvaru konika*. Rozměry: d. 9 cm, š. 3,7 cm, ø kroužku 2 cm. Inv. č. 66114 (**Pl. 59:40**).

Ostatní nálezy: Bronzový nánožník s dutými plastickými výčnělky.

Literatura: Čižmářová 2004, 266; *táž* 2011, 121, tab. 34:8; Filip 1956, 403, obr. 50.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

204. Pasohlávky-Mušov – “Betlém” (Břeclav District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: In 1975, a pin with zoomorphic head was found in a settlement object.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic pin with heads in the shape of a horse;* rectangular cross-section. Size: l. 8.1 cm, w. 0.3 cm. Unlisted – find collection 4921/76 (**Pl. 59:41**).

Other finds: –.

Literature: Čižmář 2010, Abb. 1B:1.

Deposition: Moravian Museum Brno.

205. Plenkovice – “Záhumenice” (Znojmo District)

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement object.

Description of the find site: The La Tène Period settlement was recognized in 1935 by J. Hrbek, in the same year he investigated a La Tène Period sunken-house with the size of 6 × 3 m.

Finds related to horse:

1. *Bronze phalera,* 1 threading ring. Size: ø 6 cm, h. 2.2 cm. Acq. No. Pa 46/37-6 (**Pl. 59:39**).

Other finds: Standard settlement material; two animal skulls (deer and fallow deer?).

Literature: Čižmářová 2004, 275; Hrbek 1937–38, 144–145; Meduna 1980b, 233, Taf. 72:7; Podborský – Vildomec 1972, 178; Šimek 1958, 271.

Deposition: Moravian Museum Brno.

206. Polkovice (Přerov District)

Datation: LT B–C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: During metal-detector prospecting, numerous of artefacts from the La Tène Period were found in a secret position.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse,* fragment. Size: l. 2.2 cm, h. 2.2 cm, w. 1.2 cm. Inv. No. 177814 (**Pl. 59:45**).
2. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse,* with a chipped circle. Size: l. 2.8 cm, w. 1.8 cm. Inv. No. 177857 (**Pl. 59:46**).
3. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse,* with a circular surface. Size: l. 4.5 cm, w. 3.8 cm. Inv. No. 175915 (**Pl. 59:47**).

Other finds: –.

Literature: Čižmář 2018, obr. 13:2–4.

Deposition: Moravian Museum Brno.

207. Polkovice – “Široký” (Přerov District)

Datation: LT C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In 2006–2007, a number of artefacts, which were handed in for documentation, were found at the site with the use of metal-detector prospecting.

204. Pasohlávky-Mušov – „Betlém“ (okr. Břeclav)

Date: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sidlištní objekt.

Popis situace: V roce 1975 byla v sidlištním objektu objevena jehlice se zoomorfní hlavíci.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní jehlice s hlavíci ve tvaru koníka;* obdélný průřez. Rozměry: d. 8,1 cm, š. 0,3 cm. Neevidováno – nálezový soubor 4921/76 (**Pl. 59:41**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čižmář 2010, Abb. 1B:1.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

205. Plenkovice – „Záhumenice“ (okr. Znojmo)

Date: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sidlištní objekt.

Popis situace: Laténské sídliště zde v roce 1935 rozpoznal J. Hrbek, v tomtéž roce prozkoumal laténskou polozemnici o rozměrech 6 × 3 m.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová faléra,* 1 provlékací kroužek. Rozměry: ø 6 cm, v. 2,2 cm. Přír. č. Pa 46/37-6 (**Pl. 59:39**).

Ostatní nálezy: Standardní sídlištní materiál; dvě zvířecí lebky (jelen a daněk?).

Literatura: Čižmářová 2004, 275; Hrbek 1937–38, 144–145; Meduna 1980b, 233, Taf. 72:7; Podborský – Vildomec 1972, 178; Šimek 1958, 271.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

206. Polkovice (okr. Přerov)

Date: LT B–C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Během detektorových prospekci bylo v utajované poloze zjištěno množství artefaktů z doby laténské.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka,* fragment. Rozměry: d. 2,2 cm, v. 2,2 cm, š. 1,2 cm. Inv. č. 177814 (**Pl. 59:45**).
2. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka,* s odlomeným kroužkem. Rozměry: d. 2,8 cm, š. 1,8 cm. Inv. č. 177857 (**Pl. 59:46**).
3. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka,* s kruhovou ploškou. Rozměry: d. 4,5 cm, š. 3,8 cm. Inv. č. 175915 (**Pl. 59:47**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čižmář 2018, obr. 13:2–4.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

207. Polkovice – „Široký“ (okr. Přerov)

Date: LT C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: V letech 2006–2007 bylo na lokalitě detektorovou prospekci zjištěno množství artefaktů, které byly předány k dokumentaci.

Finds related to horse:

1. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse, a plate with 3 holes broken off. Size: l. 3.9 cm, w. 1.2 cm. Unlisted (Pl. 59:48).

Other finds: Bronze artefacts – pendants, fibulae, a bracelet.

Literature: Čižmář 2018; Čižmář – Jarůšková 2019; Jílek – Mangel 2008, 313, obr. 4:11.

Deposition: Private collection of the anonymous finder.

208. Ponětovice H2 – “Podíly” (Brno-venkov District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: In 1936, J. Poulík investigated a disturbed burial ground on the former plots No. 27 (Mrs. Fišerová) and No. 4 (Mrs. Macháčková). He rescued 39 graves in total – 35 cremation and 4 skeletal.

Finds related to horse:

1. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse with a circular surface. Size: l. 7.3 cm, w. 3 cm. Acq. No. Pa 243/36-5 (Pl. 59:44).
2. Bronze zoomorphic part of a belt in the shape of a horse, the central part in the shape of the circle. Size: h. 5.2 cm, w. 5 cm, ø of the circle 2.5 cm. Acq. No. Pa 243/36-5 (Pl. 60:1).

Other finds: Bronze artefacts – a pendant, a part of a bronze belt, a circle, a leg muff (?) from a hollow hemisphere; iron artefacts – fibulae (10 pcs), bracelet; a glass bracelet; a ceramic inventory.

Literature: Bedáň 2018, 99–102, tab. 32:2; Čižmářová 2011, 124–147, tab. 35:24–25; Meduna 1962, 130, obr. 2.

Deposition: Moravian Museum Brno.

209. Ponětovice H34 – “Podíly” (Brno-venkov District)

Datation: LT C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Cremation grave.

Description of the find site: See 208. Ponětovice H2 – “Podíly” (Brno-venkov District). H34 had an oval pit of a size of 2 × 1 m, it was 0.5 m deep and oriented in the north-south direction.

Finds related to horse:

1. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse. Size: l. 5.8 cm, w. 2.5 cm. Acq. No. Pa 243/36-145 (Pl. 60:2).

Other finds: Bronze artefacts – a part of a belt, a pendant; an iron fibula; ceramic inventory.

Literature: Čižmářová 2011, 124–147, tab. 47:9; Filip 1956, Fig. 34; Meduna 1962, 132, obr. 16.

Deposition: Moravian Museum Brno.

210. Prostějov (Prostějov District)

Datation: LT B2–C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: The closer find circumstances unpublished.

Finds related to horse:

1. Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse. Size: undetermined. Unlisted.

Other finds: –.

Literature: Čižmář – Lečbých 2018, 98.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov.

Nález s koňskou tematikou:

1. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka, destička se 3 otvory odlomena. Rozměry: d. 3,9 cm, š. 1,2 cm. Neevidováno (Pl. 59:48).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – závěšky, spony, náramek.

Literatura: Čižmář 2018; Čižmář – Jarůšková 2019; Jílek – Mangel 2008, 313, obr. 4:11.

Uložení: Soukromá sbírka anonymního nálezece.

208. Ponětovice H2 – „Podíly“ (okr. Brno-venkov)

Datace: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: V roce 1936 prozkoumal J. Poulík narušené pohřebiště na bývalých parcelách č. 27 (p. Fišerová) a č. 4 (p. Macháčková). Zachránil celkem 39 hrobů – 35 žárových a 4 kostrové.

Nález s koňskou tematikou:

1. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka s kruhovou ploškou. Rozměry: d. 7,3 cm, š. 3 cm. Přír. č. Pa 243/36-5 (Pl. 59:44).
2. Bronzový zoomorfní článek opasku ve tvaru koníka, centrální část ve tvaru kruhu. Rozměry: v. 5,2 cm, š. 5 cm, ø kruhu 2,5 cm. Přír. č. Pa 243/36-5 (Pl. 60:1).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – závěšek, články bronzového opasku, kroužek, nánožník (?) z dutých polokoulí; železné artefakty – spony (10 ks), náramek; skleněný náramek; keramický inventář.

Literatura: Bedáň 2018, 99–102, tab. 32:2; Čižmářová 2011, 124–147, tab. 35:24–25; Meduna 1962, 130, obr. 2.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

209. Ponětovice H34 – „Podíly“ (okr. Brno-venkov)

Datace: LT C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Žárový hrob.

Popis situace: Viz 208. Ponětovice H2 – „Podíly“ (okr. Brno-venkov). H34 měl oválnou jámu o velikosti 2 × 1 m, byl hluboký 0,5 m a orientován ve směru sever–jih.

Nález s koňskou tematikou:

1. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka. Rozměry: d. 5,8 cm, š. 2,5 cm. Přír. č. Pa 243/36-145 (Pl. 60:2).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – části opasku, závěšek; železná spona; keramický inventář.

Literatura: Čižmářová 2011, 124–147, tab. 47:9; Filip 1956, obr. 34; Meduna 1962, 132, obr. 16.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

210. Prostějov (okr. Prostějov)

Datace: LT B2–C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: Bližší nálezové okolnosti nepublikovány.

Nález s koňskou tematikou:

1. Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka. Rozměry: nezjištěno. Neevidováno.

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čižmář – Lečbých 2018, 98.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov.

211. Provodov – “Rysov” (Zlín District)

Datation: LT A, C1–D

Cultural context: La Tène/Púchov Culture.

Finding context: Finding from the hilltop settlement, hoard, oppidum (?).

Description of the find site: The La Tène Period hilltop settlement has been systematically looted by detectors. Many metal and ceramic items come from there. Considering the nature of the finds from the hillfort here, it is possible to classify it as a multiple settlement – Hallstatt Period (Ha C2–D2a), Late Hallstatt Period (Ha D3), Early La Tène Period (LT A) and Late La Tène Period (LT D). The locality was first mentioned in the literature at the end of the 19th century by J. Kučera (1890, 11), further interest in it was aroused by V. Dohnal (1977a, 42; *idem* 1984, 29; *idem* 1988, 57–58). The locality also drew the long-term interest of M. Čizmář, J. Langová, I. Čizmář and M. Černý. Besides archaeologist, the area is also popular among detectors, who have *de facto* looted it since the 1990s. In hoard 3 dated to LT D, an iron bit with rosette-winding end was found. However, it typologically corresponds rather to LT A and according to the testimony of M. Černý also lay further from the other items, so it is possible that it is either an archaism (“family silver”), or it was mixed into the hoard. We further register two spring cotter pins for a wagon from hoard 2, which belong to LT C2–D2. In hoard “Lux”, there are other bits from the La Tène Period were found. Also an iron lever bit probably comes from the hoard.

Finds related to horse:

1. *Iron anchor-like linchpin*; square cross-section. Size: l. 10 cm, w. 6.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Unlisted MZ (PI. 60:4).
2. *Iron arch-like axial pin*. Size: l. 12.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.9 cm. Unlisted MZ (PI. 60:8).
3. *Iron bar-shaped axial pin*; square cross-section. Size: l. 11 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 cm. Unlisted MZ (PI. 60:3).
4. *Iron bar-shaped axial pin*; square cross-section. Size: l. 10.6 cm, \emptyset of the cross-section 0.6 cm. Unlisted P (PI. 60:5).
5. *Iron bar-shaped axial pin*; square cross-section. Size: l. 12.8 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Unlisted P (PI. 60:6).
6. *Iron eight-shaped hinge*; square cross-section. Size: h. 7.5 cm, w. 5.5 cm. Unlisted P (PI. 60:9).
7. *Iron two-part bit with a ball on the bit*; circular cross-section of a bit. Size: l. 12.2 cm, l. of a bit 6 and 6.2 cm, \emptyset of the ball 1.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.7 cm. Unlisted P (PI. 60:10).
8. *Iron two-part bit with rolled metal*, 1 side circle, half; square cross-section of a bit. Size: l. of a bit 9.3 cm, \emptyset of the rolled metal 1.8 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Unlisted MZ (PI. 60:12).
9. *Iron two-part bit with smooth bits*, central part, without the sides of the circles; rectangular cross-section of a bit. Size: l. of the bits 7 and 5.5 cm, \emptyset of the cross-section 0.8 cm. Unlisted P (PI. 60:11).
10. *Iron bit*, a fragment with a circle. Size: l. of a bit 4 cm, \emptyset of the circle 6 cm. Unlisted P (PI. 60:7).
11. *Iron one-piece bit with a rosette-winding cheek-pieces*; square cross-section. Size: l. of a bit 7.8 cm, l. incl. cheek-pieces 26 cm, l. of the cheek-pieces 11 cm. Inv. No. MZ 69485 (PI. 61:1).
12. *Iron two-part bit with smooth bits*, half; square cross-section of a bit, circular cross-section of the circle. Size: l. of a bit 6.7 cm, \emptyset of the cross-section 0.5 cm, \emptyset of the circle 8 cm. Unlisted P (PI. 61:2).
13. *Iron two-part bit with smooth bits*, 1 side circle, half; rectangular cross-section of a bit and of the circle. Size: l. of a bit 6 cm, \emptyset of the cross-section 0.7 cm, \emptyset of the circle 8.1 cm. Unlisted P (PI. 61:3).
14. *Iron two-part bit*, 2 side circles – 1 missing, part of a bit preserved; square cross-section. Size: l. of a bit 8 and 5.6 cm, \emptyset of the circle 7 cm. Inv. No. MZ A 84406 (PI. 61:4).

211. Provodov – „Rysov“ (okr. Zlín)

Datation: LT A, C1–D

Kulturní kontext: Laténská/púchovská kultura.

Nálezový kontext: Nález z výšinného sídliště, depot, oppidum (?).

Popis situace: Laténské výšinné sídliště je systematicky rabováno detektoráři. Pochází odsud množství kovových předmětů, jakož i keramiky. Vzhledem k povaze nálezů z hradiska zde lze uvažovat nad vícenásobným osídlením – doba halštatská (Ha C2–D2a), pozdní doba halštatská (Ha D3), časně laténské období (LT A) a pozdní doba laténská (LT D). Lokalitu uvedl do literatury koncem 19. století J. Kučera (1890, 11), další badatelský zájem vzbudila až u V. Dohnala (1977a, 42; *týž* 1984, 29; *týž* 1988, 57–58). O lokalitu se dlouhodobě zajímali také M. Čizmář, J. Langová, I. Čizmář a M. Černý. Kromě archeologů je lokalita oblíbená mezi detektoráři, kteří ji *de facto* rabují již od 90. let 20. století. Z depotu 3 datovaného do LT D pochází železné udidlo s růžicovitě svinutými konci. Typologicky však odpovídá spíše LT A a dle výpovědi M. Černého také leželo dále od ostatních předmětů, takže je možné, že jde buď o archaismus („rodinné stříbro“), či bylo k depotu přimícháno. Dále evidujeme dvě pérové závlačky k vozu z depotu 2, které náležejí do LT C2–D2. Z depotu „Lux“ pocházejí další udidla z doby laténské. Také železné pákové udidlo pravděpodobně pochází z depotu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Železný kotvovitý zákolník*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 10 cm, š. 6,5 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Neevidováno MZ (PI. 60:4).
2. *Železný obloukovitý osový kolík*. Rozměry: d. 12,5 cm, \emptyset průřezu 0,9 cm. Neevidováno MZ (PI. 60:8).
3. *Železný tyčinkovitý osový kolík*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 11 cm, \emptyset průřezu 0,6 cm. Neevidováno MZ (PI. 60:3).
4. *Železný tyčinkovitý osový kolík*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 10,6 cm, \emptyset průřezu 0,6 cm. Neevidováno P (PI. 60:5).
5. *Železný tyčinkovitý osový kolík*; čtvercový průřez. Rozměry: d. 12,8 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Neevidováno P (PI. 60:6).
6. *Železný osmičkovitý závěsek*; čtvercový průřez. Rozměry: v. 7,5 cm, š. 5,5 cm. Neevidováno P (PI. 60:9).
7. *Železné dvoučlankové udidlo s kulíčkou na uditku*; kruhový průřez uditka. Rozměry: d. 12,2 cm, d. uditka 6 a 6,2 cm, \emptyset kulíčky 1,5 cm, \emptyset průřezu 0,7 cm. Neevidováno P (PI. 60:10).
8. *Železné dvoučlankové udidlo s vývalky*, 1 postranní kruh, polovina; čtvercový průřez uditka. Rozměry: d. uditka 9,3 cm, \emptyset vývalku 1,8 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Neevidováno MZ (PI. 60:12).
9. *Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, středová část, bez postranních kruhů; obdélný průřez uditka. Rozměry: d. uditěk 7 a 5,5 cm, \emptyset průřezu 0,8 cm. Neevidováno P (PI. 60:11).
10. *Železné udidlo*, fragment s kroužkem. Rozměry: d. uditka 4 cm, \emptyset kroužku 6 cm. Neevidováno P (PI. 60:7).
11. *Železné jednočlankové udidlo s růžicovitými svinutými postranicemi*; čtvercový průřez. Rozměry: d. uditka 7,8 cm, d. vč. postranic 26 cm, d. postranic 11 cm. Inv. č. MZ 69485 (PI. 61:1).
12. *Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, polovina; čtvercový průřez uditka, kruhový průřez kroužku. Rozměry: d. uditka 6,7 cm, \emptyset průřezu 0,5 cm, \emptyset kroužku 8 cm. Neevidováno P (PI. 61:2).
13. *Železné dvoučlankové udidlo s hladkými uditky*, 1 postranní kruh, polovina; obdélný průřez uditka a kroužku. Rozměry: d. uditka 6 cm, \emptyset průřezu 0,7 cm, \emptyset kroužku 8,1 cm. Neevidováno P (PI. 61:3).
14. *Železné dvoučlankové udidlo*, 2 postranní kroužky – 1 chybí, dochována část uditka; čtvercový průřez. Rozměry: d. uditka 8 a 5,6 cm, \emptyset kroužku 7 cm. Inv. č. MZ A 84406 (PI. 61:4).

15. *Iron two-part bit with smooth bits*, part with 1 small circle; square cross-section of a bit, circular cross-section of the circle. Size: l. of a bit 3.8 cm, ϕ of the cross-section 0.5 cm, ϕ of the circle 8 cm. Unlisted P (**Pl. 62:1**).

16. *Iron lever bit*, 1 bit two-part, 1 toggle bit, 2 cheek-pieces with curved ends decorated with a triangle, 2 side circles. Size: l. of the two-part bit 14.5 cm, l. of a bit 7 cm, ϕ of a bit 1 cm, l. of the toggle bit 14 cm, ϕ of a bit 1 cm, l. of the cheek-pieces 29 cm, ϕ of the cheek-pieces 1.5 cm, ϕ of the circles 8 and 6 cm. Unlisted P (**Pl. 62:2**).

17. *Iron two-part bit*, half, 2 side circles – 1 missing; square cross-section. Size: l. of a bit 6 cm, ϕ of the circle 5 cm. Unlisted MZ (**Pl. 62:3**).

18. *Bronze profiled phalera (?)*, 2 threading and 4 decorative circles. Size: ϕ 6.4 cm, h. 1 cm. Unlisted P (**Pl. 63:1**).

19. *Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms*. Size: w. 5.6 cm, h. 4.8 cm, h. of the spike 1.3 cm. Unlisted P (**Pl. 62:4**).

20. *Iron arch-like spur with a spike terminated with circular knobs at the ends of the arms*. Size: w. 3.8 cm, h. 4.4 cm, h. of the spike 1.8 cm. Unlisted P (**Pl. 62:5**).

Other finds: Settlement material; hoards.

Literature: Čížmář – Langová – Kohoutek 2014, obr. 8:14 (No. 11) + Unpublished (Nos. 1–10, 12–20).

Deposition: Museum of Southeast Moravia in Zlín (MZ); Municipal Museum Provodov (P).

212. Ptení – “Ptínky” (Prostějov District)

Datation: LT B2–C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Inhumation grave (woman).

Description of the find site: K. Dobeš raised items from a disturbed skeletal grave in 1924.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*. Size: l. 7.6 cm, w. 2.8 cm. Unlisted (**Pl. 63:2**).

Other finds: Bronze artefacts – a fibula of connected construction with two plastic rolled metal pieces, fibulae of the connected construction with a target-like decorated foot (probably Bólske type; 2 pcs), a bracelet, a belt chain, a chain (small), foot muffs (2 pcs); a ceramic vessel. *Literature:* Čížmář 1974, 160; Čížmářová 2004, 291; eadem 2017, 286, tab. 65:7.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

213. Slatinice (Olomouc District)

Datation: LT D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: Without the find circumstances.

Finds related to horse:

1. *Bronze leading circle*. Size: h. 5 cm, w. 4.5 cm, l. 2 cm. Inv. No. A 1388 (**Pl. 63:3**).

Other finds: –.

Literature: Čížmář 2010, Abb. 3:1; Müller 1884, XCVI, Abb. 4.

Deposition: Regional Museum Olomouc.

214. Slavkov u Brna – “Palackého náměstí” (Vyškov District)

Datation: LT D

15. *Železné dvoučlánekové udidlo s hladkými uditky*, část s 1 kroužkem; čtvercový průřez uditka, kruhový průřez kroužku. Rozměry: d. uditka 3,8 cm, ϕ průřezu 0,5 cm, ϕ kroužku 8 cm. Neevidováno P (**Pl. 62:1**).

16. *Železné pákovité udidlo*, 1 udidlo dvoučlánekové, 1 udidlo roubíkové, 2 postranice se zahnutými konci zdobenými trojúhelníkem, 2 postranní kroužky. Rozměry: d. dvoučlánekového udidla 14,5 cm, d. uditka 7 cm, ϕ uditka 1 cm, d. roubíkového udidla 14 cm, ϕ udidla 1 cm, d. postranic 29 cm, ϕ postranic 1,5 cm, ϕ kroužků 8 a 6 cm. Neevidováno P (**Pl. 62:2**).

17. *Železné dvoučlánekové udidlo*, polovina, 2 postranní kroužky – 1 chybí; čtvercový průřez. Rozměry: d. uditka 6 cm, ϕ kroužku 5 cm. Neevidováno MZ (**Pl. 62:3**).

18. *Bronzová profilovaná faléra (?)*, 2 provlékačí a 4 ozdobné kroužky. Rozměry: ϕ 6,4 cm, v. 1 cm. Neevidováno P (**Pl. 63:1**).

19. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovými knoflíky*. Rozměry: š. 5,6 cm, v. 4,8 cm, v. trnu 1,3 cm. Neevidováno P (**Pl. 62:4**).

20. *Železná obloukovitá ostruha s trnem zakončená na koncích ramen kruhovými knoflíky*. Rozměry: š. 3,8 cm, v. 4,4 cm, v. trnu 1,8 cm. Neevidováno P (**Pl. 62:5**).

Ostatní nálezy: Sídlištní materiál; depoty.

Literatura: Čížmář – Langová – Kohoutek 2014, obr. 8:14 (č. 11) + nepublikováno (č. 1–10, 12–20).

Uložení: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně (MZ); Obecní muzeum Provodov (P).

212. Ptení – „Ptínky“ (okr. Prostějov)

Datace: LT B2–C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Kostrový hrob (žena).

Popis situace: K. Dobeš v roce 1924 vyzvedl předměty z porušeného kostrového hrobu.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka*. Rozměry: d. 7,6 cm, š. 2,8 cm. Neevidováno (**Pl. 63:2**).

Ostatní nálezy: Bronzové artefakty – spona spojené konstrukce se dvěma plastickými vývalky, spony spojené konstrukce s terčovitou zdobenou patkou (pravděpodobně typ Bólske; 2 ks), náramek, opaskový řetěz, řetízek, nánožníky (2 ks); keramická nádoba. *Literatura:* Čížmář 1974, 160; Čížmářová 2004, 291; táž 2017, 286, tab. 65:7.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

213. Slatinice (okr. Olomouc)

Datace: LT D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinelý nález.

Popis situace: Bez nálezových okolností.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový vodící kruh*. Rozměry: v. 5 cm, š. 4,5 cm, d. 2 cm. Inv. č. A 1388 (**Pl. 63:3**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář 2010, Abb. 3:1; Müller 1884, XCVI, Abb. 4.

Uložení: Vlastivědné muzeum Olomouc.

214. Slavkov u Brna – „Palackého náměstí“ (okr. Vyškov)

Datace: LT D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: In 1923, a bronze leading circle from the yoke and the leaf of an iron spear were found in front of the town hall during the construction of the water main pipes.

Finds related to horse:

1. *Bronze leading circle.* Size: h. 6 cm, w. 5 cm, l. 2.2 cm.

Inv. No. A 192 (**Pl. 63:4**).

Other finds: An iron spear.

Literature: Čížmář 2010; Čížmářová 2004, 306; Procházka 1937, 49–50, 62, obr. 12A; Schönfelder 2002, 231, Abb. 142:6.

Deposition: Historical Museum in Slavkov u Brna.

215. Smržice (Prostějov District)

Datation: LT C–D

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement finding.

Description of the find site: The closer find circumstances unpublished.

Finds related to horse:

1. *Bimetallic anthropomorphic linchpin in the shape of a human sculpture.* Size: h. 4.5 cm, w. 2.6 cm, ø rods 0.6 cm. Unlisted

(**Pl. 63:5**).

Other finds: Gold and silver coins.

Literature: Čížmář – Lečbých 2018, 98, obr. 7.16.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov.

Staré Hradisko – see 200. Malé Hradisko – “Staré Hradisko”

216. Stařechovice (Prostějov District)

Datation: LT C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Settlement finding (?).

Description of the find site: The closer find circumstances unpublished.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse.* Size: undetermined. Unlisted (**Pl. 63:6**).

Other finds: –.

Literature: Čížmář – Lečbých 2018, obr. 7.17.

Deposition: Institute for Archaeological Heritage Brno, Workplace Prostějov.

217. Sudice (okr. Třebíč)

Datation: LT C2

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Unique finding.

Description of the find site: A recently published find, as yet without closer find circumstances.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse, a small plate with 3 holes, enamel decoration.* Size: l. 5 cm, w. 2 cm. Unlisted

(**Pl. 63:8**).

Other finds: –.

Literature: Čížmář – Jarůšková 2019, 385, obr. 7:2.

Deposition: Museum of Vysočina in Jihlava.

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: V roce 1923 byl před radnicí při stavbě vodovodního potrubí nalezen bronzový vodící kruh ze jha a list železného kopí.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový vodící kruh.* Rozměry: v. 6 cm, š. 5 cm, d. 2,2 cm.

Inv. č. A 192 (**Pl. 63:4**).

Ostatní nálezy: Železné kopí.

Literatura: Čížmář 2010; Čížmářová 2004, 306; Procházka 1937, 49–50, 62, obr. 12A; Schönfelder 2002, 231, Abb. 142:6.

Uložení: Historické muzeum ve Slavkově u Brna.

215. Smržice (okr. Prostějov)

Datace: LT C–D

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídlištní nález.

Popis situace: Bližší nálezové okolnosti nepublikovány.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bimetalický antropomorfní zákolník ve tvaru lidské plastiky.* Rozměry: v. 4,5 cm, š. 2,6 cm, ø tyčinky 0,6 cm. Neevidováno

(**Pl. 63:5**).

Ostatní nálezy: Zlaté a stříbrné mince.

Literatura: Čížmář – Lečbých 2018, 98, obr. 7.16.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov.

Staré Hradisko – viz 200. Malé Hradisko – „Staré Hradisko“

216. Stařechovice (okr. Prostějov)

Datace: LT C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Sídlištní nález (?).

Popis situace: Bližší nálezové okolnosti nepublikovány.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka.* Rozměry: nezjištěno. Neevidováno (**Pl. 63:6**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář – Lečbých 2018, obr. 7.17.

Uložení: Ústav archeologické památkové péče Brno, pracoviště Prostějov.

217. Sudice (okr. Třebíč)

Datace: LT C2

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Ojedinělý nález.

Popis situace: Nedávno publikovaný nález, zatím bez bližších nálezových okolností.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfní zápona opasku ve tvaru koníka, destička se 3 otvory, emailová výzdoba.* Rozměry: d. 5 cm, š. 2 cm. Neevidováno

(**Pl. 63:8**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čížmář – Jarůšková 2019, 385, obr. 7:2.

Uložení: Muzeum Vysočiny v Jihlavě.

**218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole”
(Brno-venkov District)**

Datation: LT B2–C1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: Inhumation grave.

Description of the find site: In 1999, a skeletal burial with rich equipment was investigated during the deepening of the sewage shafts in Jiráskova Street by the Institute for Archaeological Heritage Brno under the guidance of A. Matějčková, ca 70 m from the other graves.

Finds related to horse:

1. *Bronze zoomorphic belt hook in the shape of a horse*, with a wide flat surface. Size: l. 8 cm, w. 3 cm. Inv. No. 179020 (**Pl. 63:7**).

Other finds: Iron artefacts – fibulae of connected construction (3 pcs), a smooth bracelet; an iron belt with bronze circles.

Literature: Čižmář 2001, 265–268; Čižmářová 2004, 319–320; eadem 2011, 158, tab. 54:5–11; Matějčková 1999, 140.

Deposition: Moravian Museum Brno.

Uherské Hradiště – see 219. Unknown site, formerly Uherské Hradiště

Vacenovice – see 189. Jaroměřice nad Rokytnou-Vacenovice

Všemina – see 184. Dešná – „Hrádek”

**219. Unknown site, formerly Uherské Hradiště
(Uherské Hradiště District)**

Datation: LT C2–D1

Cultural context: La Tène Culture.

Finding context: –.

Description of the find site: The artefacts belong to a collection of objects allegedly found during the construction of the railroad in the 19th century and they were part of the collection of E. Š. Berger. According to M. Hlava (2017), however it is a collector's set categorized under Uherské Hradiště. It is even possible that the find in fact comes from Bohemia or Slovakia or Austria.

Finds related to horse:

1. *Bronze leading circle*, fragment. Size: h. 3.5 cm, w. 4 cm. Inv. No. H1-89949 (**Pl. 63:9**).

2. *Bronze leading circle*. Size: h. 5 cm, w. 4.8 cm. Inv. No. H1-89948 (**Pl. 63:10**).

Other finds: –.

Literature: Čižmář 2010; Hlava 2017; Rzehak 1918, 216, Abb. 135.

Deposition: National Museum Prague.

**218. Šlapanice H6/1999 – „Široká pole“
(okr. Brno-venkov)**

Date: LT B2–C1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: Kostrový hrob.

Popis situace: V roce 1999 byl při hloubení kanalizační šachty v Jiráskově ulici prozkoumán Ústavem archeologické památkové péče Brno pod vedením A. Matějčkové kostrový pohřeb s bohatou výbavou, cca 70 m od ostatních hrobů.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzová zoomorfni zápona opasku ve tvaru konika*, s širokou ploškou. Rozměry: d. 8 cm, š. 3 cm. Inv. č. 179020 (**Pl. 63:7**).

Ostatní nálezy: Železné artefakty – spony spojené konstrukce (3 ks), hladký náramek; železný opasek s bronzovými kroužky.

Literatura: Čižmář 2001, 265–268; Čižmářová 2004, 319–320; táž 2011, 158, tab. 54:5–11; Matějčková 1999, 140.

Uložení: Moravské zemské muzeum Brno.

Uherské Hradiště – viz 219. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště

Vacenovice – viz 189. Jaroměřice nad Rokytnou-Vacenovice

Všemina – viz 184. Dešná – „Hrádek“

**219. Neznámá lokalita, dříve Uherské Hradiště
(okr. Uherské Hradiště)**

Date: LT C2–D1

Kulturní kontext: Laténská kultura.

Nálezový kontext: –.

Popis situace: Artefakty patří do souboru předmětů údajně nalezených při stavbě železniční dráhy v 19. století a byly součástí sbírky E. Š. Bergera. Dle M. Hlavy (2017) jde však o sběratelskou kolekci přiřazenou pod Uherské Hradiště. Je dokonce možné, že nález ve skutečnosti pochází z Čech, případně ze Slovenska a Rakouska.

Nálezy s koňskou tematikou:

1. *Bronzový vodící kruh*, fragment. Rozměry: v. 3,5 cm, š. 4 cm. Inv. č. H1-89949 (**Pl. 63:9**).

2. *Bronzový vodící kruh*. Rozměry: v. 5 cm, š. 4,8 cm. Inv. č. H1-89948 (**Pl. 63:10**).

Ostatní nálezy: –.

Literatura: Čižmář 2010; Hlava 2017; Rzehak 1918, 216, Abb. 135.

Uložení: Národní muzeum Praha.

11.

References / Literatura

- Abels, B.-U. 1985: Ein hallstattzeitliches Wagengrab bei Demmelsdorf, Ldkr. Bamberg, Archäologisches Korrespondenzblatt 15, 71–84.
- Adámek, F. 1961: Pravěk hradisko u Obřan. Monografické práce Moravského muzea v Brně. Scientiae sociales – svazek I. Brno.
- Adámek, F. 1972: Halštatský pohřeb v Býčí skále. Blansko.
- Anthony, D. W. 2007: The Horse, the Wheel, and Language. How Bronze-Age Riders from the Eurasian Steppes Shaped the Modern World. Princeton.
- Anthony, D. W. – Vinogradov, N. B. 1995: Birth of the chariot, Archaeology 48/2, 36–41.
- Baarová, Z. 2004: Halštatské pohřebiště „Člupy“ u Maref, Pravěk – nová řada 14, 333–364.
- Baarová, Z. 2005: Halštatské hradisko Křižanovice – „Zámeček“, Pravěk – nová řada 15, 395–418.
- Baarová, Z. 2007: Platěnické pohřebiště s komorovými hroby v Pustiměři. In: M. Salaš – K. Šabatová (eds.), Doba popelnicových polí a doba halštatská. Příspěvky z IX. konference, Bučovice 3.–6. 10. 2006. Brno, 13–33.
- Baarová, Z. – Mikulková, B. 2004: Halštatské žárové pohřebiště v Drnovicích (okr. Vyškov), Pravěk – nová řada 14, 287–331.
- Bakker, J. A. et al. (Bakker, J. A. – Kruk, J. – Lanting, A. E. – Milisauskas, S.) 1999: The earliest evidence of wheeled vehicles in Europe and the Near East, Antiquity 73, 778–790.
- Bálek, M. – Kos, P. 2000: Bratčice, okr. Brno-venkov. In: M. Čížmář – K. Geislerová – J. Unger (eds.), Výzkumy 1993–1998. Brno, 130–131.
- Bambasová, S. 2015: Platěnické osídlení lokality Křenovice 2 „Vinice“. Unpublished manuscript of the baccalaureate work deposited at the archaeology section of the Department of History of the Faculty of Arts of the Palacký University in Olomouc.
- Barber, P. 1998: Vampires, Burial and Death. Folklore and Reality. New York.
- Barringer, J. M. 1995: Divine Escorts. Nereids in Archaic and Classical Greek Art. Ann Arbor.
- Barth, F. E. 1987: Die Wagen aus der Býčí skála-Höhle, Gem. Habrůvka, Bez. Blansko, ČSSR. In: F. E. Barth et al., Vierrädrige Wagen der Hallstattzeit. Untersuchungen zu Geschichte und Technik. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien – Band 12. Mainz, 103–119.
- Barth, F. E. 1995: Die Wagenreste. In: H. Parzinger – J. Nekvasil – F. E. Barth, Die Býčí skála-Höhle. Ein hallstattzeitlicher Höhlenopferplatz in Mähren. Römisch-Germanische Forschungen – Band 54. Mainz am Rhein, 97–115.
- Barth, F. E. et al. 1987: Vierrädrige Wagen der Hallstattzeit. Untersuchungen zu Geschichte und Technik. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien – Band 12. Mainz.
- Bartík, J. et al. (Bartík, J. – Čermáková, E. – Čistáková, V. – Čížmář, I. – (+) Čížmář, M. – Daňhel, M. – Fojtík, P. – Frolík, J. – Golec, M. – Kalábek, M. – Klápa, O. – Knotek, P. – Komoróczy, B. – Langová, J. – Merta, T. – Musil, J. – Novák, M. – Popelka, M. – Rožnovský, D. – Říčan, D. – Sedláček, R. – Schenk, Z. – Šín, P. – Šmerda, J. – Tomešová, B. – Válek, D. – Vích, D. – Vránová, V. – Waldhauser, J. – Zeman, T.) 2017: The Vekerzug and other Eastern cultures in the Czech Republic, Studia Archaeologica Brunensia 22/1, 27–69.
- Bátora, J. 1983: Opevnená osada zo staršej doby bronzovej v Hostiach, Archeologické rozhledy XXXV, 72–79.
- Bátora, J. 1989: Stav výskumu staršej doby bronzovej na Slovensku, Archeologické rozhledy XLI, 133–142.
- Bátora, J. 2000: Das Gräberfeld von Jelšovce/Slowakei. Ein Beitrag zur Frühbronzezeit im nordwestlichen Karpatenbecken, Prähistorische Archäologie in Südosteuropa – Band 16. Kiel.
- Bátora, J. 2002: Contribution to the problem of „craftsmen“ graves at the End of Aeneolithic and in the Early Bronze Age in Central, Western and Eastern Europe, Slovenská archeológia L, 179–128.
- Bátora, J. 2006: Štúdie ku komunikácii medzi strednou a východnou Európou v dobe bronzovej. Bratislava.
- Bátora, J. 2009: Hroby s dýkami na pohrebisku zo staršej doby bronzovej v Ludaniciach-Mýtnej Novej Vsi, Slovenská archeológia LVII, 221–260.
- Bátora, J. – Vladár, J. 2015: Kultúry staršej doby bronzovej. In: V. Furmánec (zost.), Staré Slovensko 4. Doba bronzová. Archaeologica Slovaca Monographiae – Tomus 4. Nitra, 21–130.
- Becker, C. 1994: Zur Problematik früher Pferdenachweise im östlichen Mittelmeergebiet. In: B. Hänsel – S. Zimmer (Hrsg.), Die Indogermanen und das Pferd. Akten des Internationalen interdisziplinären Kolloquiums, Freie Universität Berlin, 1.–3. Juli 1992. Archaeolingua – Band 4. Budapest, 145–177.
- Bedáň, L. 2018: Využití nekovových materiálů ve výzdobě kovových předmětů v mladší době železné na Moravě. Unpublished manuscript of the baccalaureate work deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Bém, M. (red.) 2001: Archeologické zrcadlení. Olomouc.
- Benecke, N. 1994: Zur Domestikation des Pferdes in Mittel- und Osteuropa. Einige neue archäozoologische Befunde. In: B. Hänsel – S. Zimmer (Hrsg.), Die Indogermanen und das Pferd. Akten des Internationalen interdisziplinären Kolloquiums, Freie Universität Berlin, 1.–3. Juli 1992. Archaeolingua – Band 4. Budapest, 123–144.
- Benkovský-Pivovarová, Z. 1976: Zur Enddatierung des Kulturkreises Madarovce-Věteřov-Böheimkirchen, Germania 54, 341–359.
- Benkovský-Pivovarová, Z. 1981: Zu einigen terminologischen Fragen des Kulturkreises Madarovce-Věteřov-Böheimkirchen, Slovenská archeológia XXIX, 17–22.
- Benkovský-Pivovarová, Z. 1982: Zur Frage der Stufe Bronzezeit A3 und der älteren danubischen Mittelbronzezeit (MD I) in der Slowakei, Germania 60, 1–12.

- Berkovec, T. – Peška, J. 2005:* Starobronzová sídliště a pohřebiště v Hulíně – U Isidorka. In: Ročenka 2004. Archeologické centrum Olomouc, příspěvková organizace. Olomouc, 44–67.
- Bevan, E. 1986:* Representations of Animals in Sanctuaries of Artemis and other Olympian Deities. British Archaeological Reports – International Series 315. Oxford.
- Binding, U. 1993:* Studien zu den figürlichen Fibeln der Frühlatènezeit. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie – Band 16. Bonn.
- Bláha, J. 1975:* Nálezy bronzů v Hradisku u Kroměříže v letech 1969–1972 (okr. Kroměříž), Přehled výzkumů 1974, 23.
- Boardman, J. 1975:* Řecké umění. Praha.
- Boddaert, P. 1784:* Elenchus animalium. Volumen I. Sistens quadripedia huc usque nota, eorumque varietates. Ad ductum naturae, quantum fieri potuit disposita. Roterodami.
- Botheroydová, S. – Botheroyd, P. F. 1995:* Lexikon keltské mytologie. Praha.
- Bourdieu, P. 1990:* The Logic of Practice. Cambridge.
- Bouzek, J. 2003:* Etruskové – jiní než všechny ostatní národy. Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica – Monographia CLXI. Praha.
- Bouzek, J. 2015:* Doslov. In: M. Stloukal – J. Nekvasil, Věčné tajemství Býčí skály. Průhledy – svazek 12. Praha, 146–153.
- Bozet, N. 2007:* Problèmes de domestication (encadré). In: P. Catelain – N. Bozet (dir.), Sur la piste du Cheval de la Préhistoire à l'Antiquité. Treignes, 54–55.
- Böhm, J. 1937:* Základy hallstattské periody v Čechách. Praha.
- Böhm, J. 1941:* Kronika objeveného věku. Praha.
- Bökönyi, S. 1952:* Les chevaux scythiques du cimetière de Szentes-Vekerzug, Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae II, 173–183.
- Bökönyi, S. 1954:* Les chevaux scythiques de Szentes-Vekerzug II (Étude sur le matériel osseux des fouilles de 1952–1953), Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae IV, 93–114.
- Bökönyi, S. 1968:* Mecklenburg Collection, Part I. Data on Iron Age Horses of Central and Eastern Europe. American School of Prehistoric Research Bulletin 25. Cambridge, 3–71.
- Bökönyi, S. 1974:* History of domestic mammals in Central and Eastern Europe. Budapest.
- Bökönyi, S. 1993:* Pferdedomestikation, Haustierhaltung und Ernährung. Archäozoologische Beiträge zu historisch-ethnologischen Problemen. Archaeolingua – Series Minor 3. Budapest.
- Braun-Schmidt, A. 1983:* Tierknochenfunde von der Heuneburg, einem frühkeltischen Herrensitz bei Hundesingen an der Donau (Grabungen 1966 bis 1979). Stratigraphie. Nichtwiederkäufer ohne die Schweine. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Tierärztliche Fakultät Ludwig-Maximilians-Universität München.
- Budras, K.-D. – Sack, W. O., – Röck, S. 2005:* Anatomy of the Horse. Hannover.
- Burmeister, S. 2004:* Der Wagen im Neolithikum und in der Bronzezeit: Erfindung, Ausbreitung und Funktion der ersten Fahrzeuge. In: M. Fansa – S. Burmeister (Hrsg.), Rad und Wagen. Der Ursprung einer Innovation. Wagen im Vorderen Orient und Europa. Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland – Beiheft 40. Oldenburg – Mainz am Rhein, 13–40.
- Busuttill, Ch. 2008–09:* Experimental Archaeology, Malta Archaeological Review 9, 60–66.
- Canseliét, E. 2018:* Mutus liber. Němá kniha alchymie. Praha.
- Carneiro, R. L. 1981:* The Chieftdom: Precursor of the State. In: G. D. Jones – R. R. Krautz (eds.), The transition to statehood in the New World. Cambridge, 37–79.
- Childe, V. G. 1948:* Directional changes in funerary practices during 50,000 years, Man 45, 13–19.
- Childe, V. G. 1951:* The First Waggons and Carts – from the Tigris to the Severn, Proceedings of the Prehistoric Society XVII, 177–194.
- Chleborád, M. 1914:* Archeologické nálezy okresu bučovického v letech 1912 a 1913, Časopis Moravského musea zemského XIV, 272–282.
- Chmelo, I. 2018:* Štruktúra spoločnosti halštatskej kultúry v severovýchodoalpском priestore. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Department of Archaeology of the Faculty of Arts of Constantine the Philosopher University in Nitra.
- Chochorowski, J. 1985:* Die Vekerzug-Kultur. Charakteristik der Funde. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego DCCXXIV – Prace archeologiczne 36. Warszawa – Kraków.
- Chrástek, T. – Bartík, J. 2016:* Horní Němčí (okr. Uherské Hradiště), Přehled výzkumů 57/1, 206–208.
- Chropovský, B. 1962:* Birituálne skýtsko-halštatské pohrebisko v Senci, Študijné zvesti Archeologického ústavu Slovenskej akadémie vied 9, 131–142.
- Chytráček, M. et al. (Chytráček, M. – Chvojka, O. – Egg, M. – John, J. – Michálek, J. – Cícha, J. – Hladil, J. – Konik, P. – Kozáková, R. – Krivánek, R. – Kyseľ, R. – Majer, A. – Novák, J. – Pavelka, J. – Rašková Zelinková, M. – Stránská, P. – Světlík, I. – Šálková, T.) 2020:* Knižecí mohyla doby halštatské v Rovné u Strakonice a symbolika uměleckého projevu elity starší doby železné, Památky archeologické CXI (in press).
- Chytráček, M. et al. (Chytráček, M. – Chvojka, O. – John, J. – Michálek, J.) 2009:* Halštatský kultovní areál na vrchu Burkovák u Nemějce, Archeologické rozhledy LXI, 183–217.
- Chytráček, M. et al. (Chytráček, M. – Danielisová, A. – Trefný, M. – Slabina, M.) 2010:* Zentralisierungsprozesse und Siedlungsdynamik in Böhmen (8.–4. Jh. v. Chr.). In: D. Krause – D. Beilharz (Hrsg.), „Fürstensitze“ und Zentralorte der frühen Kelten. Abschlusskolloquium des DFG-Schwerpunktprogramms 1171 in Stuttgart, 12.–15. Oktober 2009. Teil 2. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg – Band 120. Stuttgart, 155–173.
- Chytráček, M. et al. (Chytráček, M. – Golec, M. – Chvojka, O. – Metlička, M. – Michálek, J. – Novotná, M. – Frolíková, D.) 2017:* Jantar starší doby železné a průběh jantarové stezky ve střední Evropě, Památky archeologické CVIII, 121–256.
- Cílek, V. 2015:* Co se děje se světem? Kniha malých dobrodínů v časech velké proměny země. Praha.
- Clutton-Brock, J. 1992:* Horse Power. A History of the Horse and the Donkey in Human Societies. Cambridge.
- Coles, J. 1973:* Archaeology by Experiment. London.
- Coles, J. 1979:* Experimental Archaeology. London.
- Cooper, J. C. 1986:* Lexikon alter Symbole. Leipzig.
- Croft, J. M. 2010:* Mr. Darcy Takes the Plunge. Wenatchee.
- Čapek, V. 1885:* Hradisko ivančické, Moravská orlice XXIII – č. 162 (18. července 1885), 1–2
- Čermáková, E. 2014:* Pravěk Valašska. Vsetín.
- Černý, F. 1909:* Popelnicová pole na Moravě. Zprávy Komise na přírodovědecké prozkoumání Moravy. Oddělení praehistorické 1. Brno.
- Červinka, I. L. 1896:* Pravěká hradiska na Moravě. Kroměříž.
- Červinka, I. L. 1902a:* Morava za pravěku. Vlastivěda moravská I. Země a lid. Brno.
- Červinka, I. L. 1902b:* Kostrový hrob u Slavkova a galské starožitnosti na Moravě, Časopis Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci XIX, 1–11.
- Červinka, I. L. 1911:* Morava za pravěku. Kniha IV. Kultura popelnicových polí na Moravě. Brno.

- Červinka, I. L. 1925a: Mohyla u Holásek, Lidové noviny 33 – č. 508 (11. října 1925), 8.
- Červinka, I. L. 1925b: Original documentation of the Brno-Holásky research, deposited in the archives of the Institute of Archaeology of the Moravian Museum Brno.
- Červinka, I. L. 1926: Předvěká pohřebiště v Němčicích na Hané. Brno.
- Červinka, I. L. 1930: Zapomenuté hrady a tvrze moravské, Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci XLIII, 84–94.
- Červinka, I. L. 1938: Nález z Přerovska. In: Ročenka Městského musea v Přerově II. Přerov, 78–86.
- Červinka, I. L. 1939: Venětové na Moravě. Kultura popelnicových polí. Unpublished manuscript deposited at the library of the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Brno, v. v. i.
- Červinka, I. L. 1948: Holásky (okr. Brno), Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci 57, 5–19.
- Červinka, I. L. sine: Období halštatské kultury (se železem). Unpublished manuscript deposited at the library of the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Brno, v. v. i.
- Čižmář, I. 2018: Vývoj laténského osídlení na střední Moravě v období změny centrálních sídel. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at Department of Archaeology of the Faculty of Philosophy and Science of the Silesian University in Opava.
- Čižmář, I. – Jarůšková, Z. 2019: Nález keltského řetězového opasku z Kunštátska (okr. Blansko). In: N. Beljak Pažinová – D. Repka (eds.), Sedem kruhů Jozefa Bujnu. Studia Historica Nitriensia 23 – Supplementum 2. Nitra, 379–393.
- Čižmář, I. – Lečbych, M. 2018: Doba laténská. In: K. Geislerová – D. Parma a kol.: Výzkumy 2011–2016. Brno, 86–98.
- Čižmář, I. – Zbránek, H. – Zubalík, J. 2019: Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město), Přehled výzkumů 60/1, 233.
- Čižmář, M. 1974: Kostrový hrob z Ptení a otázka stupně LT-B2/C1 na moravských keltských pohřebištích, Archeologické rozhledy XXVI, 160–166.
- Čižmář, M. 1975: Relativní chronologie keltských pohřebišť na Moravě, Památky archeologické LXVI, 417–437.
- Čižmář, M. 1991: Neue Erkenntnisse über die Púchov-Kultur in Mähren (ČSFR), Archäologisches Korrespondenzblatt 21, 523–526.
- Čižmář, M. 1992: Příspěvek k poznání severoitalských vlivů v pozdně halštatském a časně laténském prostředí na Moravě, Acta Musei Moraviae – Scientiae sociales LXXVII, 107–121.
- Čižmář, M. 1993: Keltská okupace Moravy (doba laténská). In: V. Podborský a kol., Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3. Brno, 380–423.
- Čižmář, M. 2001: Laténské hroby ze Šlapanic, okr. Brno-venkov, Pravěk – nová řada 11, 265–279.
- Čižmář, M. 2002a: Laténský depot z Ptení. K poznání kontaktů našeho území s jihem, Památky archeologické XCIII, 194–225.
- Čižmář, M. 2002b: Keltské oppidum Staré Hradisko. Archeologické památky střední Moravy – svazek 4. Olomouc.
- Čižmář, M. 2003: Laténské sídliště v Bořitově. Pravěk – Supplementum 10. Brno.
- Čižmář, M. 2004a: Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- Čižmář, M. 2004b: Příspěvek k poznání pozdní doby halštatské na Moravě. In: E. Kazdová – Z. Měřinský – K. Šabatová (eds.), K počtě Vladimíru Podborskému. Přátelé a žáci k sedmdesátým narozeninám. Brno, 447–467.
- Čižmář, M. 2004c: K jednomu typu pozdně halštatské spony na Moravě, Pravěk – nová řada 14, 365–372.
- Čižmář, M. 2010: Zwei Typen spätlatènezeitlicher Gegenstände aus Mähren, Archäologisches Korrespondenzblatt 40, 383–388.
- Čižmář, M. 2012a: Dva halštatské depoty z Moravy. K datování závěsů typu Trávník. In: R. Kujovský – V. Mitáš (eds.), Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k sedemdesiatým narodeninám. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes – Tomus XIII. Nitra, 71–77.
- Čižmář, M. 2012b: Frühlatènezeitliche figürliche Fibeln aus Mähren. In: Ch. Pare (Hrsg.), Kunst und Kommunikation. Zentralisierungsprozesse in Gesellschaften des europäischen Barbarikums im 1. Jahrtausend v. Chr. RGZM Tagungen – Band 15. Mainz, 223–231.
- Čižmář, M. – Čižmářová, J. – Kejzlar, M. 2011: Detektorová prospekce archeologických lokalit na Moravě v roce 2010, Přehled výzkumů 52/2, 86–95.
- Čižmář, M. et al. (Čižmář, M. – Čižmářová, J. – Kejzlar, M. – Kolníková, E.) 2008: Detektorová prospekce lokalit z doby laténské na Moravě, Přehled výzkumů 49, 125–131.
- Čižmář, M. et al. (Čižmář, M. – Čižmářová, J. – Kejzlar, M. – Kolníková, E.) 2009: Detektorová prospekce archeologických lokalit na Moravě v roce 2008, Přehled výzkumů 50, 139–152.
- Čižmář, M. et al. (Čižmář, M. – Čižmářová, J. – Kejzlar, M. – Kolníková, E.) 2010: Detektorová prospekce archeologických lokalit na Moravě v roce 2009, Přehled výzkumů 51, 125–137.
- Čižmář, M. – Čižmářová, J. – Meduna, J. 2018: Němčice a Staré Hradisko. Spony. Brno.
- Čižmář, M. – Horálková, P. – Štrof, A. 1990: Pravěké sídliště na „Brabince“ u Malhostovic (okr. Brno-venkov), Přehled výzkumů 1987, 43–44.
- Čižmář, M. – Kolníková, E. 2006: Němčice – obchodní a industriální centrum doby laténské na Moravě, Archeologické rozhledy LVIII, 261–283.
- Čižmář, M. – Langová, J. – Kohoutek, J. 2014: Depoty z doby laténské z Rýsova, obec Provodov (okr. Zlín). In: J. Čižmářová – N. Venclová – G. Březinová (eds.), Moravské křižovatky. Střední Podunají mezi pravěkem a historií. Brno, 641–653.
- Čižmář, M. – Parma, D. 2006: K předlaténskému osídlení Starého Hradiska. In: R. Sedláček – J. Sigl – S. Vencel (red.), Vita archaeologica. Sborník Víta Vokolka. Hradec Králové – Pardubice, 55–68.
- Čižmář, M. – Stuchlík, S. 1971: Velatické hradisko „Rěna“ u Ivančic. Sborník prací filosofické fakulty brněnské university XX – řada archeologicko-klasická E 16, 119–126.
- Čižmářová, J. 1993: Zjišťovací výzkum v Dolních Bojanovicích (okr. Hodonín), Přehled výzkumů 1989, 116–117.
- Čižmářová, J. 2004: Encyklopedie Keltů na Moravě a ve Slezsku. Praha.
- Čižmářová, J. 2005: Keltské pohřebiště v Brně-Maloměřicích. Pravěk – Supplementum 14. Brno.
- Čižmářová, J. 2009: Keltská pohřebiště z Holubic a Křenovic. Pravěk – Supplementum 19. Brno.
- Čižmářová, J. 2011: Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Brno-město a Brno-venkov. Brno.
- Čižmářová, J. 2013: Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Blansko a Vyškov. Brno.
- Čižmářová, J. 2017: Keltská pohřebiště na Moravě. Okresy Hodonín, Kroměříž, Olomouc, Opava, Prostějov, Přerov, Uherské Hradiště a Zlín. Brno.
- Čižmářová, J. – Geislerová, K. 1990: Záchraný výzkum v Brně-Horních Heršpicích (okr. Brno-město), Přehled výzkumů 1987, 89–90.
- Čižmářová, J. – Holubová, Z. 2011: Pod nadvládou železa. In: R. Procházka (red.), Dějiny Brna 1. Od pravěku k ranému středověku. Brno, 319–399.
- Danielisová, A. 2014: Oppida, Production and Social Status – Complexity of the Late La Tène Period in Central Europe. In: M. Fernández-Götz – H. Wendling – K. Winger (eds.), Paths to Complexity – Centralisation and Urbanisation in Iron Age Europe. Oxford, 76–83.

- Dehn, R. – Egg, M. – Lehnert, R. 2005: Das hallstattzeitliche Fürstengrab im Hügel 3 von Kappel am Rhein in Baden. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien – Band 63. Mainz.
- Delamarre, X. 2003: Dictionnaire de la langue gauloise. Une approche linguistique du vieux-celtique continental. Paris.
- Dietz, U. L. 1998: Spätbronze- und früheisenzeitliche Trensen im Nordschwarzmeergebiet und im Nordkaukasus. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung XVI – Band 5. München.
- Dixon, K. R. – Southern, P. 1992: Roman Cavalry. From the First to the Third Century AD. London.
- Dobeš, K. 1924: Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku. Prostějov.
- Dobisíková, M. et al. (Dobisíková, M. – Geisler, M. – Kala, J. – Kos, P. – Mikulková, B. – Parma, D. – Přichystal, A.) 2010: Halštatské pohřebiště ze Slavkova u Brna (okr. Vyškov). In: V. Furmánek – E. Miroššayová (eds.), Popolnicové polia a doba halštatská. Zborník referátov z X. medzinárodnej konferencie „Popolnicové polia a doba halštatská“, Košice, 16.–19. september 2008. Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes – Tomus XI. Nitra, 57–100.
- Dohnal, V. 1976: Hromadný nález bronzů z Krhové u Val. Meziříčí, Archeologické rozhledy XXVIII, 181–183.
- Dohnal, V. 1977a: Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě. Fontes Archaeologiae Moraviae – Tomus X. Brno.
- Dohnal, V. 1977b: Pravěké nálezy v Gottwaldově-Malenovicích, Přehled výzkumů 1975, 97.
- Dohnal, V. 1984: Povrchové sběry na hradiscích kultury lužických popelnicových polí na Moravě, Přehled výzkumů 1982, 29–30.
- Dohnal, V. 1988: Opevněná sídliště z doby popelnicových polí na Moravě. Studie Muzea Kroměřížska '88. Kroměříž.
- Dohnal, V. 2003: Šumárník ve starší a mladší době halštatské, Pravěk – nová řada 13, 221–252.
- Donth, P. 2018: Halštatské sídliště platěnické kultury na Lesní ulici v Náměšti na Hané. Unpublished manuscript of the baccalaureate work deposited at the archaeology section of the Department of History of the Faculty of Arts of the Palacký University in Olomouc.
- Drechsler, A. 2010: Starší doba železná – halštatská. In: A. Drechsler – F. Hýbl – J. Mikulík – V. Peška – Z. Schenk – J. Svoboda, Archeologie Přerovska. Přerov, 71–75.
- DuBois, T. A. 2006: „Rituals, Witnesses, and Sagas“. In: A. Andrén – K. Jennbert – C. Raudvere (eds.), Old Norse religion in long-term perspectives. Origins, changes and interactions. Lund, 74–78.
- Dušek, S. 1973: K otázce vojenskej demokracie v pravekom vývoji Slovenska, Slovenská archeológia XXI, 409–422.
- Dvořák, F. 1938: Knížecí pohřby na vozech ze starší doby železné. Praehistorica I. Praha.
- Dvořáková, D. 2007: Kôň a člověk v stredoveku. K spolužitiu človeka a koňa v Uhorskom kráľovstve. Budmerice.
- Earle, T. 1997: How Chiefs Come to Power. The Political Economy in Prehistory. Stanford – California.
- Egg, M. 2013: Geweih- und Knochenschnitzereien. In: M. Egg – D. Kramer (Hrsg.), Die hallstattzeitlichen Fürstengräber von Kleinklein in der Steiermark: der Kröllkogel. Monographien des Römisch-Germanischen Zentralmuseums – Band 110. Mainz, 283–299.
- Egg, M. – France-Lanord, A. 1987: Der Wagen aus dem Fürstengrab von Vix, Dép. Côte-d'Or, Frankreich. In: F. E. Barth et al., Vier-rädrige Wagen der Hallstattzeit. Untersuchungen zu Geschichte und Technik. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien – Band 12. Mainz, 145–179.
- Egg, M. – France-Lanord, A. 2003: Nouvelle reconstitution. In: C. Rolley (dir.), La tombe princière de Vix. Paris, 58–75.
- Egg, M. – Kramer, D. 2005: Krieger – Feste – Totenopfer. Der letzte Hallstattfürst von Kleinklein in der Steiermark. Mosaiksteine. Forschungen am Römisch-Germanischen Zentralmuseum – Band 1. Mainz.
- Egg, M. – Lehnert, R. 1999: Der hallstattzeitliche Wagen aus Hügel 7, Grab 1 von Diarville, Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 46, 26–44.
- Eliade, M. 1995: Dejiny náboženských predstáv a ideí /1. Od doby kamennej po eleusínske mystériá. Bratislava.
- Eliade, M. 1997: Od Zalmoxida k Čingischánovi. Srovnávací studie o náboženstvích a folkloru Dácie a východní Evropy. Praha.
- Eliade, M. 2004: Šamanismus a archaické techniky extáze. Praha.
- Espérandieu, É. 1907: Recueil général des bas-reliefs de la Gaule romaine. Paris.
- Faltýnek, K. – Moš, P. – Šlézar, P. 2006: Dolany (okr. Olomouc), Přehled výzkumů 47, 139.
- Fansa, M. – Burmeister, S. (Hrsg.) 2004: Rad und Wagen. Der Ursprung einer Innovation. Wagen im Vorderen Orient und Europa. Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland – Beiheft 40. Oldenburg – Mainz am Rhein.
- Feld, S. 1999: Bestattungen mit Pferdegeschirr- und Waffenbeigabe des 8.–6. Jahrhunderts v. Ch. zwischen Dneestr und Dnepr. Saarbrücken.
- Filip, J. 1936–38: Lužická kultura v Československu, Památky archeologické XLI, 14–51.
- Filip, J. 1948: Pravěké Československo. Výhledy do pravěku evropského lidstva – svazek 3–6. Praha.
- Filip, J. 1956: Keltové ve střední Evropě. Monumenta Archaeologica – Tomus V. Praha.
- Fojtík, P. 2015: Mohylová kultura střední doby bronzové na Prostějovsku I. Katalog nálezů – svazek první. Pravěk – Supplementum 30. Brno.
- Fojtík, P. – Golec, M. 2006: Časné halštatské hradisko „Na valech“ u Podivic, okr. Vyškov a jeho přínos k poznání stupně Ha C1 na Moravě, Pravěk – nová řada 16, 37–75.
- Fojtík, P. – Parma, D. 2018: Doba bronzová. In: K. Geislerová – D. Parma a kol., Výzkumy 2011–2016. Brno, 52–68.
- Friedman, J. – Rowlands, M. J. (eds.) 1977: The evolution of social systems. Proceedings of a meeting of the Research Seminar in Archaeology and Related Subjects held at the Institute of Archaeology. London.
- Frolíková, D. 2015: Dva hroby „knížat“ z doby halštatské v Praze-Letňanech, Akademický bulletin 2015/6, 18–20.
- Fulcanelli 1992: Tajemství katedrál a esoterický výklad hermetických symbolů Velkého Díla (translated T. Vondrovic, V. Šimek, V. Zardobílek). Praha.
- Furmánek, V. – Veliačik, L. – Vladár, J. 1991: Slovensko v dobe bronzovej. Bratislava.
- Gediga, B. 2002: Die narrativen Szenen auf der Keramik der Lausitzer und Pommerschen Kultur in Polen. In: Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie LVI. Praha, 117–124.
- Gediga, B. et al. (Gediga, B. – Łaciak, D. – Łydźba-Kopczyńska, B. – Markiewicz, M.) 2017: Świat kolorów garncarzy z rejonu Domasławia sprzed około 2800 lat. Wrocław.
- Gedl, M. 1995: Býčí skála-Höhle und die zeitgleichen Fundkomplexe aus Polen, Pravěk – nová řada 5, 81–94.
- Geisler, M. 2001: Slavkov u Brna. Unpublished finding report file no. 18/04 deposited at the Institute of Archaeological Heritage Brno.
- Geisler, M. 2009: Hrušovany u Brna (okr. Brno-venkov), Přehled výzkumů 50, 309.
- Geislerová, K. – Parma, D. 2018: Záchranné výzkumy 2011–2016. In: K. Geislerová – D. Parma a kol., Výzkumy 2011–2016. Brno, 191–337.

- Goláňová, P. 2013:* Časné laténské osídlení na Moravě. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Goláňová, P. 2018:* The Early La Tène Period in Moravia. Studien zur Archäologie Europas – Band 32. Bonn.
- Golec, M. 2003a:* Hlásnice u Horákova: kam s ní?, *Archeologické rozhledy* LV, 500–516.
- Golec, M. 2003b:* Těšetice-Kyjovice – VI. Horákovská kultura v těšetském mikroregionu. Brno.
- Golec, M. 2005:* Horákovská kultura. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Golec, M. 2015:* Prehistorie a historie jeskyně Býčí skála a blízkého okolí od neolitu po současnost. In: M. Oliva – M. Golec – R. Kratochvíl – P. Kostrhun, *Jeskyně Býčí skála ve svých dějích a pradějích. Anthropos. Studies in Anthropology, Palaeoethnology, Palaeontology and Quaternary Geology – Volumen 39.* Brno, 115–153.
- Golec, M. 2017:* The Phenomenon of Býčí Skála Cave. Landscape, Cave and Mankind. *Archaeologica Olomucensia – Tomus I.* Olomouc.
- Golec, M. – Čermáková, E. – Fojtík, P. 2016:* Vekerzugský kmenový svaz na Moravě?, *Pravěk – nová řada* 24, 175–200.
- Golec, M. – Fojtík, P. 2020:* Centrum platěnické skupiny východohalštatské kultury na Moravě. *Archaeologica Olomucensia – Tomus V.* Olomouc (in press).
- Golec, M. – Fojtík, P. – Rybářová, K. 2019:* Halštatský depot z Podomí – Zajbotu, okr. Vyškov, *Pravěk – nová řada* 26, 39–54.
- Gottwald, A. 1904:* Sběrka pravěkých starožitností Ant. Gottwalda, učitele v Prostějově. *Časopis Moravského musea zemského* IV, 71–80.
- Gottwald, A. 1905:* Nález u Hrubčic, *Časopis Vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci* XXII, 109–119.
- Gottwald, A. 1908:* Sedliště a hroby s kulturou popelnicových polí na Prostějovsku, *Pravěk* IV, 17–22, 66–73, 97–104, 175–182, 216–224.
- Gottwald, A. 1924:* Pravěká sídliště a pohřebiště na Prostějovsku. Prostějov.
- Gottwald, A. 1928:* Žárové hroby u Seloutek, Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané V, 7–20.
- Gottwald, A. 1931a:* Můj archeologický výzkum. Publikace Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané – svazek 2. Prostějov.
- Gottwald, A. 1931b:* Žárové hroby v Hájových a Sedliskách u Určic, *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XLIV, 1–11.
- Gottwald, A. 1935:* Pohřebiště na Nivkách u Slatinek, *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci* XLVIII, 1–19.
- Green, M. 1986:* The Gods of the Celts. Gloucestershire.
- Greenová, M. J. 1998:* Keltské mýty. Praha.
- Habermehl, K. H. 1961:* Die Altersbestimmung bei Haustieren, Pelztieren und beim jagdbaren Wild. Berlin.
- Halama, J. 2014:* Pozoruhodné bronzové artefakty z lokality Žádlovce u Loštic (okr. Šumperk). In: J. Juchelka (ed.), *Doba popelnicových polí a doba halštatská ve střední Evropě. Materiál z XIII. mezinárodní konference „Popelnicová pole a doba halštatská“.* Opava, 179–222.
- Halama, J. 2018a:* Rájec (k. ú. Rájec u Zábřeha, okr. Šumperk), *Přehled výzkumů* 59/1, 176–177.
- Halama, J. 2018b:* Faléra z koňského postroje doby bronzové, Severní Morava. *Vlastivědný sborník* 62/104, 66–69.
- Hallam, E. 1998:* Bohové a bohyně. Praha.
- Hanák, J. 1932:* Po stopách zaslých hradisk na půdě staroslovanského Velehradu, *Sborník velehradský – nová řada* 3, 5–9.
- Hänsel, B. 1997:* Gaben an die Götter – Schätze der Bronzezeit Europas – eine Einführung. In: A. Hänsel – B. Hänsel (Hrsg.), *Gaben an die Götter. Schätze der Bronzezeit Europas.* Museum für Vor- und Frühgeschichte – Bestandskatalog 4. Berlin, 11–22.
- Härke, H. 1993:* Intentionale und funktionale Daten. Ein Beitrag zur Theorie und Methodik der Gräberarchäologie, *Archäologisches Korrespondenzblatt* 23, 141–146.
- Hase, F. W. 1969:* Die Tensen der Früheisenzeit in Italien. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung XVI – Band 1. München.
- Hellmuth, A. 2006:* Smolenice-Molpír im Licht skythischer Angriffe auf die hallstattzeitlichen Siedlungen nördlich und südlich der Mährischen Pforte, *Slovenská archeológia* LIV, 191–208.
- Herold, A. 2004:* Funde und Funktionen – Streitwagentechnologie im Alten Ägypten. In: M. Fansa – S. Burmeister (Hrsg.), *Rad und Wagen. Der Ursprung einer Innovation. Wagen im Vorderen Orient und Europa.* Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland – Beiheft 40. Oldenburg – Mainz am Rhein, 123–142.
- Hlava, M. 2002:* Nové halštatské nálezy z Hradiska u Křenovic (okr. Přerov), *Pravěk – nová řada* 12, 121–132.
- Hlava, M. 2015:* Laténský depot z Ptení (okr. Prostějov): nová fakta, *Památky archeologické* CVI, 247–290.
- Hlava, M. 2017:* K laténským bronzovým vodícím kroužkům jha z Uherského Hradiště ze sbírky Emanuela Štěpána Bergera, *Pravěk – nová řada* 25, 229–261.
- Hložek, M. 2008:* Encyklopedie moderních metod v archeologii. Archeometrie. Praha.
- Holubová, Z. 2011:* Kotázce horákovské „expanze“ do oblasti lužických popelnicových polí. In: Z. Měřinský – J. Klápště (eds.), *Moravskoslezská škola doktorských studií – Seminář 2. Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque – Supplementum II.* Brno, 54–65.
- Houdek, V. 1884:* Z pravěku Olomucka. *Časopis Muzejního spolku olomuckého* I, 49–57.
- Hrbek, J. 1937–38:* Kotlina plenkovická v době kamenné, *Od Horácka k Podýjí. Vlastivědný sborník západní Moravy* XIV, 66–68, 106–109, 142–145.
- Hrubý, V. 1940:* Předvěké útočiště hradisko na Holém kopci, *Sborník Velehradský – nová řada* 11, 18–21.
- Husar, A. 1995:* The celtic gods in Roman Dacia, *Acta Musei Napocensis* 32/1, 85–94.
- Hüttel, H.-G. 1981:* Bronzezeitliche Tensen in Mittel- und Osteuropa. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung XVI – Band 2. München.
- Ingersoll, D. – Yellen, J. E. – Macdonald, W. (eds.) 1977:* *Experimental archaeology.* New York.
- Ingold, T. 2000:* *The Perception of the Environment. Essays in livelihood, dwelling and skill.* London – New York.
- Jacobi, G. 1974:* *Werkzeug und Gerät aus dem Oppidum von Manching. Die Ausgrabungen in Manching – Band 5.* Wiesbaden.
- Jarůšková, Z. – Čížmář, I. 2017:* Hluboké u Kunštátu (okr. Blansko), *Přehled výzkumů* 58/1, 238.
- Jarůšková, Z. – Štrof, A. (eds.) a kol. 2014:* *Pravěk Boskovicka. Vlastivěda Boskovicka 3.* Boskovice.
- Jiráň, L. (ed.) 2008:* *Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová.* Praha.
- Jiš, L. 1955:* K počátkům lužické kultury v Československu. In: M. Kudělka (usp.), *Česko-polský sborník vědeckých prací* I. Praha, 9–44.
- Jilek, J. – Mangel, T. 2009:* Polkovice (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 50, 313–314.
- Jockenhövel, A. – Knoche, B. 2003:* Zu den bronzezeitlichen Wurzeln des alteisenzeitlichen Hirschbildes. In: B. Gediga – A. Mierzwiński – W. Piotrowski (Hrsg.), *Sztuka epoki brązu i wczesnej epoki żelaza w europie środkowej. Prace Komisji Archeologicznej* 14 – Biskupińskie Prace Archeologiczne 2. Wrocław – Biskupin, 119–171.

- Junker, L. L. 2014:* Archaeology of Chiefdoms. In: International Encyclopedia of the Behavioral and Social Sciences. London, 376–382.
- Juvenal 1999:* The Sixteen Satires (translated by P. Green). Oxford.
- Kalábek, M. 2006:* Depot bronzů z Medlova. In: Ročenka 2005. Archeologické centrum Olomouc, příspěvková organizace. Olomouc, 146–162.
- Kaminská, L. 1986:* Hlinené zvieracie plastiky z doby halštatskej z Hrčefa, okr. Trebišov, Archeologické rozhledy XXXVIII, 66–72.
- Kantorovich, A. R. 1977:* Istoki i variacii obraza baranoptici (gri-fobarana) v ranneskifskom zverinom stile. In: Severnyj Kavkaz i mir kočevnikov v rannem železnom veke. Sbornik pamjati M. P. Abramovoj. Materialy i issledovanija po archeologii Rossii 7. Moskva, 235–257.
- Kas, S. – Schußmann, M. 1998:* Einige Überlegungen zu den hallstattzeitlichen Herrenhöfen. In: B. Berthold – E. Kahler – S. Kas – D. Neubauer – S. Schmidt – M. Schußmann (Hrsg.), Zeilenblicke. Ehrengabe für Walter Janssen. Rahden/Westf., 93–123.
- Kašparová, T. – Španihel, S. – Zajíc, P. 2017:* Archeologické poznání vrchu Helštýn u Valašského Meziříčí, Pravěk – nová řada 25, 137–168.
- Kmetová, P. 2014:* Deponovanie koní na pohrebiskách z doby halštatskej v priestore Panónskej panvy. Dissertationes archaeologicae Bratislavenses 2. Bratislava.
- Knies, J. 1894:* Předhistorické nálezy z pozdní doby slovanské na Moravě, Český lid III, 449–468, 545–549.
- Koch, J. K. 2006:* Hochdorf VI. Der Wagen und das Pferdegeschirr aus dem späthallstattzeitlichen Fürstengrab von Eberdingen-Hochdorf (Lkr. Ludwigsburg). Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg – Band 89. Stuttgart.
- Kolář, F. 2007:* Životní styl halštatské a časně laténské aristokracie – možnosti interpretace. In: E. Kazdová – V. Podborský (eds.), Studium sociálních a duchovních struktur pravěku. Brno, 285–329.
- Kolbinger, D. – Žižlavský, B. 1996:* Povrchový průzkum pravěkého hradiska na Modle u Buchlovic, Sborník Velehradský – třetí řada 2, 75–89.
- Kolníková, E. 2012:* Nēmčice, ein Macht-, Industrie- und Handelszentrum der Latènezeit in Mähren und Siedlungen am ihren Rande. Kommentierter Fundkatalog. Münzen. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 43. Brno.
- Kopacz, J. – Šebela, L. 2006:* Kultura unietycka i grupa wietrzowska na Morawach na podstawie materiałów krzemieniarskich. Kraków – Brno.
- Kos, P. 1996:* Záchraný archeologický výzkum hrobu z doby halštatské v Bratčicích u Brna. Unpublished finding report file no. 53/98 deposited at the Institute of Archaeological Heritage Brno.
- Kos, P. 1999:* Bratčice (okr. Brno-venkov), Přehled výzkumů 39 (1995–1996), 337–338.
- Kos, P. 2003a:* Modřice (okr. Brno-venkov), Přehled výzkumů 45, 173–176.
- Kos, P. 2003b:* Olbramovice 2003. Obchvat. Unpublished finding report file no. 76/04 deposited at the Institute of Archaeological Heritage Brno.
- Kos, P. 2011:* Halštatské hroby z Hrušovan u Brna. In: R. Korený (ed.), Doba popelnicových polí a doba halštatská. Příspěvy z XI. konference, Příbram 7.–10. září 2010. Podbrdsko – Miscelanea 2. Příbram – Praha, 173–183.
- Kos, P. 2014:* Hroby horákovské kultury v mikroregionu říčky Šatavy. Unpublished manuscript (output from the internal project) deposited at the Institute of Archaeological Heritage Brno.
- Kos, P. 2015:* Halštatská nekropole Modřice 2. Hroby z tratí „Sádky“ a „Rybnyky“ (textová část katalogu). Unpublished manuscript (output from the internal project) deposited at the Institute of Archaeological Heritage Brno.
- Kos, P. 2016:* Pohřebiště ze Slavkova a jeho přínos k poznání vývoje halštatské kultury ve středním Politaví (K možnosti zpřesnění datace hrobů ždánické skupiny horákovské kultury), Zborník Slovenského národného múzea CX – Archeológia 26, 73–102.
- Kos, P. – Parma, D. 2005:* Keramický depot z Olbramovic, Pravěk – nová řada 13, 143–162.
- Kos, P. – Přichystal, M. 2013:* Doba halštatská. In: K. Geislerová – D. Parma (eds.), Výzkumy 2005–2010, Brno, 74–94.
- Kossack, G. 1954:* Pferdegeschirr aus Gräbern der älteren Hallstattzeit Bayerns, Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz 1, 111–178.
- Košťuřík, P. – Palatová, D. 1984a:* Zachraňovací archeologický výzkum v Těšeticích-pískovně, Sborník prací filozofické fakulty brněnské university, řada archeologicko-klasická E 29, 109–130.
- Košťuřík, P. – Palatová, D. 1984b:* Zachraňovací výzkum v pískovně u Těšetic (okr. Znojmo), Přehled výzkumů 1982, 92–93.
- Koudelka, F. 1888:* Vorgeschichtliche Alterthümer am Rheinberge bei Eibenschitz in Mähren, Mittheilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien XVIII, [49]–[51].
- Kovačiková, L. 2011:* Dubicko – archeozoologická analýza. Unpublished finding report file deposited at the archive of findings reports of the Regional History Museum in Šumperk.
- Kovárník, J. 1983:* Archeologické nálezy na jižní a jihozápadní Moravě, Přehled výzkumů 1981, 76–79.
- Kovárník, J. 2006:* Pravěké hradíště a laténská pevnost Ostroh u Lukova, okr. Znojmo. (Nový typ opevnování ostrožných lokalit), Pravěk – nová řada 16, 373–392.
- Kozubová, A. 2008:* Kstené valcovité predmety z pohrebísk veke-zugskej kultúry v severozápadnej časti Karpatskej kotliny, Zborník Slovenského národného múzea CII – Archeológia 18, 49–94.
- Kozubová, A. 2009:* Dialkové zbrane z pohrebísk veke-zugskej kultúry na juhozápadnom Slovensku, Zborník Slovenského národného múzea CIII – Archeológia 19, 65–130.
- Kozubová, A. 2010:* Hroby so železnými sekerkami na pohrebiskách zo staršej doby železnej v karpatsko-dunajskom priestore, Zborník Slovenského národného múzea CIV – Archeológia 20, 47–67.
- Kozubová, A. 2011:* Súčasti konských postrojov z lokalít veke-zugskej kultúry na juhozápadnom Slovensku (časť I.), MUSAICA XXVII, 69–100.
- Kozubová, A. 2013:* Pohrebiská veke-zugskej kultúry v Chotíne na juhozápadnom Slovensku. Dissertationes archaeologicae Bratislavenses 1. Bratislava.
- Kozubová, A. 2019:* „Something is happened in the East but more in the West and South“ Einige kritische Bemerkungen zu östlichen Elementen in der Veke-zug-Kultur, MUSAICA Archaeologica 4/1, 55–185.
- Krausse, D. – Ebinger-Rist, N. 2018:* Das Geheimnis der Keltenfürstin. Der sensationelle Fund von der Heuneburg. Stuttgart.
- Kromer, K. 1959:* Das Gräberfeld von Hallstatt I.–II. Monographie – Band 1. Wien.
- Kučera, J. 1890:* Čertovy kameny a jiné starožitnosti mor. Slovenska, Časopis Vlasteneckého muzejního spolku olomuckého VII, 121–125, 181–184.
- Kuzmina, E. E. 2006:* Mythological Treatment of the Horse in Indo-European Culture. In: S. L. Olsen – S. Grand – A. M. Choyke – L. Bartosiewicz (eds.), Horses and Humans: The Evolution of Human Equine Relationships. British Archaeological Reports – International Series 1560. Oxford, 263–270.
- Kvičala, J. 1948:* O vzniku a vývoji lužické kultury na Hané, Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané XVIII, 71–77.

- Kvíčala, J. 1954: Vznik slezské kultury na Moravě, Památky archeologické XLV, 263–279.
- Kyselý, R. – Peške, L. 2016: Horse size and domestication: Early equid bones from the Czech Republic in the European context, *Anthropozoologica* 51, 15–39.
- Kytlicová, O. 1978: Hromadné nálezy bronzů z oblasti lužických popelníkových polí v Čechách. In: R. Pleiner – A. Rybová (eds.), *Pravěké dějiny Čech*. Praha, 522–526.
- Lambert, P.-Y. 1997: *La langue gauloise*. Paris.
- Láznička, J. 2009: Kůň jako fenomén v zemědělství, *Prameny a studie* 43, 3–17.
- Leskovar, J. 2000: Die Kindergräber von Mitterkirchen, OÖ., *Archäologie Österreichs* 11/2, 54–59.
- Levine, M. A. 1998: Eating horses: the evolutionary significance of hippophagy, *Antiquity* 72, 90–100.
- Levine, M. A. 1999: Botai and the Origins of Horse Domestication, *Journal of Anthropological Archaeology* 18, 29–78.
- Levine, M. A. 2006: 15. mtDNA and horse domestication: the archaeologist's cut. In: M. Mashkour (ed.), *Equids in Time and Space. Papers in Honour of Věra Eisenmann. Proceedings of the 9th Conference of the International Council of Archaeozoology*, Durham, August 2002. Oxford, 192–201.
- Levine, M. A. et al. (Levine, M. A. – Rassamakin, Y. – Kislenco, A. – Tartarintseva, N.) 1999: *Late Prehistoric Exploitation of the Eurasian Steppe*. Cambridge.
- Lewis, S. 2002: *The Athenian Woman. An Iconographic Handbook*. London – New York.
- Linduff, K. M. 1979: Epona : a Celt among the Romans, *Latomus* 38, 817–837.
- Lipka, F. 1909: Stradonice moravské?, *Pravěk* V, 35–38.
- Lipka, F. – Snětina, K. 1912: Staré Hradisko. Gallské oppidum na Moravě, *Časopis Moravského musea zemského* XII, 73–92, 298–309.
- Lucius Apuleius 1999: *The Golden Ass* (translated by P. G. Walsh). Oxford.
- Lucke, W. – Frey, O.-H. 1962: Die Situla in Providence (Rhode Island). Ein Beitrag zur Situlenkunst des Osthallstattkreises. *Römisch-Germanische Forschungen – Band 26*. Berlin.
- Ludíkovský, K. 1958: Výzkum laténského kostrového pohřebiště v Lovčičkách, *Přehled výzkumů 1957*, 46–51.
- Ludíkovský, K. 1964a: Akeramický horizont bohatých hrobů žen na Moravě, *Památky archeologické* LV, 321–349.
- Ludíkovský, K. 1964b: Dílny na moravských nížinných keltských sídlišťích. In: *Archeologické studijní materiály 1*. Praha, 126–134.
- Ludíkovský, K. 1980: Laténské pohřebiště v Křepicích (okr. Břeclav), *Přehled výzkumů 1977*, 46–47.
- Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol. 2005: *Pravěká Praha*. Praha.
- Magnen, R. – Thévenot, E. 1953: *Épona. Déesse Gauloise des chevaux protectrice des cavaliers*. Bordeaux.
- Mahler, Z. 1995: Člověk a kůň. České Budějovice.
- Maiello, G. 2005: Vampirismus v kulturních dějinách Evropy. Praha.
- Malach, R. – Štrof, A. – Hložek, M. 2016: Nová depozita kovové industrie doby bronzové v Boskovické brázdě. *Pravěk – Supplementum* 32. Brno.
- Malina, J. 1980: *Metody experimentu v archeologii. Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně VIII/1*. Praha.
- Mangel, T. – Thér, R. 2018: Laténské hrnčířské pece ve střední Evropě. Červený Kostelec.
- Martínek, J. 2017: Routes in a Laser Landscape. In: M. Golec, *The Phenomenon of Býčí Skála Cave. Landscape, Cave and Mankind. Archaeologica Olomucensia – Tomus I*. Olomouc, 34–37.
- Martínek, J. a kol. 2013: *Moderní metody identifikace a popisu historických cest. Metodická příručka*. Brno.
- Maška, K. J. 1907: *Obrázky z pravěku moravského*. Telč.
- Matějíčková, A. 1999: Šlapanice (okr. Brno-venkov), *Přehled výzkumů* 41, 140, 141.
- Mathieu, J. R. 2002: Introduction. In: J. R. Mathieu (ed.), *Experimental archaeology. Replicating past objects, behaviors and processes. British Archaeological Reports – International Series 1035*. Oxford, 1–11.
- McCoyová, E. 1999: *Keltské mýty a magie. Jak si osvojit sílu bohů a bohyň*. Praha.
- Meduna, J. 1961: Staré Hradisko. Katalog der Funde im Museum der Stadt Boskovice. *Fontes Archaeologiae Moraviae – Tomus II*. Brno.
- Meduna, J. 1962: Laténské žárové hroby na Moravě, *Památky archeologické* LIII, 87–136.
- Meduna, J. 1969–70: Laténský depot ze Ptení (o. Prostějov). In: *Sborník Československé společnosti archeologické při ČSAV 4*. Brno, 47–59.
- Meduna, J. 1970: Staré Hradisko. Katalog der Funde aus den Museen in Brno /Brünn/, Praha /Prag/, Olomouc, Plumlov und Prostějov. *Fontes Archaeologiae Moraviae – Tomus V*. Brno.
- Meduna, J. 1980a: Die latènezeitlichen Siedlungen in Mähren. Praha.
- Meduna, J. 1980b: Die latènezeitlichen Siedlungen und Gräberfelder in Mähren (Katalog). *Fontes Archaeologiae Moraviae – Tomus XI*. Brno.
- Meduna, J. 1992: Ein latènezeitlicher Fund mit Bronzebechlägen von Brno-Maloměřice (Kr. Brno-Stadt), *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 73*, 181–268.
- Meljukova, A. I. 2006: Po povodu skifských pochodov na teritoriju Srednej Evropy. In: *Drevnosti skifskoj epochi. Sbornik statej*. Moskva, 25–40.
- Menghin, O. 1926: Einführung in die Urgeschichte Böhmens und Mährens. Anstalt für sudetendeutsche Heimatforschung der Deutschen Wissenschaftlichen Gesellschaft in Reichenberg, *Vorgeschichtliche Abteilung – Heft 1*. Reichenberg.
- Metzner-Nebelsick, C. 2002: Der „Thrako-Kimmerische“ Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien. *Vorgeschichtliche Forschungen – Band 23*. Rahden/Westf.
- Meuleau, M. 2018: *Les Celtes en Europe*. Rennes.
- Mirošayová, E. 1998/99: Der Hortfund von Košické Olšany, Slowakei. In: *Archäologie Österreichs – Sonderausgabe 9/10*. Wien, 122–129.
- Mírová, Z. 2017: Koně v době halštatské na Moravě. Unpublished manuscript of the baccalaureate work deposited at the archaeology section of the Department of History of the Faculty of Arts of the Palacký University in Olomouc.
- Mírová, Z. 2020: Chevaux à la période Hallstatt en Moravie (République tchèque). In: D. Poinso – M. Spruyt (eds.), *Le cheval, l'âne et la mule dans les empires de l'Orient ancien et leur périphérie de l'Empire néo-assyrien à l'Empire sassanide. Revue de Routes de l'Orient V* (in press).
- Mírová, Z. – Furugláš, I. 2018: Virtuální rekonstrukce halštatských velmožských hrobů Brno-Holásky 1 a 2, *Živá archeologie* 20, 59–66.
- Mírová, Z. – Golec, M. 2018: Hallstatt Magnate Graves from Brno-Holásky 1 and 2 in Central European Context. *Archaeologiae Regionalis Fontes* 13. Olomouc.
- Mírová, Z. – Golec, M. 2020: Centrum horákovské a platěnické skupiny na Moravě – elity a sociální model. In: M. Golec – P. Fojtík, *Centrum platěnické skupiny východohalštatské kultury na Moravě. Archaeologica Olomucensia – Tomus V* (in press).
- Modliška, D. 1994: *Koně a hříbata. Ilustrovaná příručka o chovu koní a jezdeckví*. Praha.
- Murphy, R. 2008: *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha.

- Müller, W. 1884: Notizen. 44, Mittheilungen der. k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale – Neue Folge X, XCVI–XCVII.
- Müller-Karpe, H. 1959: Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen. Römisch-Germanische Forschungen – Band 22. Berlin.
- Nebelsick, L. D. et al. (Nebelsick, L. D. – Eibner, A. – Lauerer, E. – Neugebauer, J.-W.) 1997: Hallstattkultur im Osten Österreichs. St. Pölten – Wien.
- Nekvasil, J. 1952: Horákovská skupina mohylového lidu na jižní Moravě. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Nekvasil, J. 1961: Severní Morava v době halštatské III. Unpublished manuscript of the candidate dissertation deposited at the library of the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Brno, v. v. i.
- Nekvasil, J. 1964: K otázce lužické kultury na severní Moravě, Archeologické rozhledy XVI, 225–264.
- Nekvasil, J. 1969: Knížecí pohřeb v jeskyni Býčí skála. In: Hallstatt a Býčí skála. Průvodce výstavou významných nálezů z pravěkých sbírek vídeňského Přírodovědného muzea. Brno – Bratislava – Praha, 38–49.
- Nekvasil, J. 1970: Konečný vývojový stupeň středního (slezského) období lužické kultury na Moravě, Památky archeologické LXI, 15–99.
- Nekvasil, J. 1974: Die jüngere und späte Stufe des Hallstattabschnittes der Lausitzer Kultur in Mähren. In: B. Chropovský (Red.), Symposium zu Problemen der jüngeren Hallstattzeit in Mitteleuropa. Bratislava, 253–310.
- Nekvasil, J. 1978: Mohylníky lužické kultury na Moravě, Památky archeologické LXIX, 52–116.
- Nekvasil, J. 1982: Pohřebiště lužické kultury v Moravičanech. Katalog nálezů. Textová část. Obrazová část. Fontes Archaeologiae Moraviae – Tomus XIV. Brno.
- Nekvasil, J. 1985: Úvahy nad Býčí skálou. In: C. Němec – F. Šalé (red.), Wankelův nález v Býčí skále ve světle nejnovějších objevů. Blansko, 11–26.
- Nekvasil, J. 1987: Der gegenwärtige Forschungsstand der Lausitzer Kultur während der Urnenfelderperiode in Mähren. In: E. Plesl – J. Hrala – R. Fabešová (eds.), Die Urnenfelderkulturen Mitteleuropas. Symposium Liblice 21.–25. X. 1985. Praha, 255–262.
- Nekvasil, J. 1990: Hradisko lužické kultury na Holém kopci u Buchlovic. In: V. Nekuda (ed.), Pravěk a slovanské osídlení Moravy. Sborník k 80. narozeninám Josefa Poulíka. Brno, 165–195.
- Nekvasil, J. 1991: Význam hrobu horákovské kultury z Budkovic, okr. Brno-venkov, Pravěk – nová řada 1, 66–89.
- Nekvasil, J. 1993: Před branami historie (starší doba železná – halštatská). In: V. Podborský a kol., Pravěk dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3. Brno, 333–372.
- Nekvasil, J. – Podborský, V. 1991: Die Bronzegefäße in Mähren. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung II – Band 13. Stuttgart.
- Neugebauer, J. W. 1975: Bronzezeitliche Ansiedlung in Großweikersdorf, p. B. Tulln, NÖ. Ein Beitrag zur Gliederung der Věteřov-Kultur in Niederösterreich, Archaeologia Austriaca 58, 5–74.
- Neugebauer, J.-W. 1977: Böheimkirchen, Monographie des namengebenden Fundortes der Böheimkirchnergruppe der Věteřov-Kultur. Teil 1. Die Grabungen der Jahre 1929, 1945–1949 und 1955, Archaeologia Austriaca 61/62, 31–207.
- Neugebauer, J.-W. 1994: Bronzezeit in Ostösterreich. St. Pölten – Wien.
- Neustupný, E. 2007: Metoda archeologie. Plzeň.
- Novák, M. 2015: Opevněné výšinné sídliště na „Malém Chlumu“ u Krhova a jeho zázemí v pozdní době bronzové a v době halštatské. Pravěk – Supplementum 31. Brno.
- Novák, M. 2017: Moravský „Molpír“? Halštatské nálezy z opevněného výšinného sídliště Provodov-Ludkovice „Rysov“ (okr. Zlín), Pravěk – nová řada 25, 185–228.
- Oliva, M. et al. (Oliva, M. – Golec, M. – Kratochvíl, R. – Kostrhun, P.) 2015: Jeskyně Býčí skála ve svých dějích a pradějích. Anthropos. Studies in Anthropology, Palaeoethnology, Palaeontology and Quaternary Geology – Volumen 39. Brno.
- Olsen, S. L. 2006: Early Horse Domestication. Weighing the Evidence. In: S. L. Olsen – S. Grant – A. M. Choyke – L. Bartosiewicz (eds.), Horses and Humans: The Evolution of Human-Equine Relationships. British Archaeological Reports – International Series 1560. Oxford, 81–113.
- Ondráček, J. 1993: Nitranská skupina. In: V. Podborský a kol., Pravěk dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3. Brno, 258–262.
- Ondráček, J. – Šebela, L. 1985: Pohřebiště nitranské skupiny v Holešově. In: Studie muzea Kroměřížska '85. Kroměříž, 2–130.
- Ožďáni, O. 2015: Mohylové kultury. In: V. Furmánek (zost.), Staré Slovensko 4. Doba bronzová. Archaeologica Slovaca Monographiae – Tomus 4. Nitra, 131–162.
- Ožďáni, O. et al. (Ožďáni, O. – Zábajník, J. – Nevizánsky, G. – Kuzma, I.) 1992: Militária – Kónský postroj – Voz. Terminológia archeologickej hmotnej kultúry na Slovensku II. Nitra.
- Palátová, H. – Salaš, M. 2002: Depoty keramických nádob doby bronzové na Moravě a v sousedních zemích. Pravěk – Supplementum 9. Brno.
- Palliardi, J. 1889: Předhistorické památky města Znojma, Časopis Vlasteneckého muzejního spolku olomuckého VI, 8–12, 69–74, 142–147.
- Pančíková, Z. 2010: Sudice (okr. Blansko), Přehled výzkumů 51, 359–360.
- Pare, Ch. F. E. 1989: From Duplaja to Delphi: The ceremonial use of the wagon in later prehistory, Antiquity 63, 80–100.
- Pare, Ch. F. E. 1991: Swords, Wagon-graves, and the Beginning of the Early Iron Age in Central Europe. Kleine Schriften aus dem Vorgeschichtlichen Seminar der Philipps-Universität Marburg – Heft 37. Marburg.
- Pare, Ch. F. E. 1992: Wagons and Wagon Graves of the Early Iron Age in Central Europe, Oxford University Committee for Archaeology – Monograph 35. Oxford.
- Pare, Ch. F. E. 2004: Die Wagen der Bronzezeit in Mitteleuropa. In: M. Fansa – S. Burmeister (Hrsg.), Rad und Wagen. Der Ursprung einer Innovation. Wagen im Vorderen Orient und Europa. Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland – Beiheft 40. Oldenburg – Mainz am Rhein, 355–372.
- Parrelli, P. – Swan, K. 2003: Natural Horse-Man-Ship. Six Keys to a Natural Horse-Human Relationship. Colorado Springs.
- Parma, D. et al. (Parma, D. – Hajnalová, M. – Kala, J. – Kočárová, R. – Kos, P. – Křivánek, R.) 2016: Pohřebiště v Podolí u Brna a fenomén žárových hrobů mladší doby bronzové s rozměrnými jámami na Moravě, Archeologické rozhledy LXVIII, 291–332.
- Parma, D. – Stuchlík, S. 2017: Kostrové hroby z doby popelnicových polí na Moravě, Slovenská archeológia LXV, 207–236.
- Parma, D. – Šmíd, M. 2013: Sidelní areály střední a mladší doby bronzové z trasy dálnice D1 u Vyškova. Katalog – část 2. Pravěk – Supplementum 26. Brno.
- Parzinger, H. 2006: Die frühen Völker Eurasiens. Vom Neolithikum bis zum Mittelalter. München.
- Parzinger, H. – Nekvasil, J. – Barth, F. E. 1995: Die Býčí skála-Höhle. Ein hallstattzeitlicher Höhlenopferplatz in Mähren, Römisch-Germanische Forschungen – Band 54. Mainz am Rhein.
- Patek, E. 1993: Westungarn in der Hallstattzeit. Quellen und Forschungen zur prähistorischen und provinzialrömischen Archäologie. Acta Humaniora – Band 7. Weinheim.

- Pauli, L. 1983: Eine frühkeltische Prunktrense aus der Donau, Germania 61, 459–486.
- Paulik, J. 1993: Bronzom kované dejiny. Bratislava.
- Párducz, M. 1952: Le cimetière Hallstattien de Szentes-Vekerzug, Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae II, 143–172.
- Párducz, M. 1954: Le cimetière hallstattien de Szentes-Vekerzug II, Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae IV, 25–91.
- Párducz, M. 1955: Le cimetière hallstattien de Szentes-Vekerzug III, Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae VI, 1–22.
- Peška, J. – Vránová, V. (eds.) 2016: Věda rýče promluvila. Olomouc.
- Petrescu-Dîmbovița, M. 1977: Depozitele de bronzuri din România. Biblioteca de arheologie XXX. București.
- Pickeralová, T. 2004: Encyklopedie koní a poníků. Praha.
- Piggott, S. 1992: Wagon, Chariot and Carriage. Symbol and Status in the History of Transport. London.
- Platón 1970: Faidros (244–257) (translated by J. Špaňár). In: I. Hrušovský (red.), Predsokratici a Platón. Antológia z diel filozofov. Bratislava, 339–349.
- Pleiner, R. – Rybová, A. (eds.) 1978: Pravěké dějiny Čech. Praha.
- Podborský, V. 1957: Plastická vlnice na platěnické keramice na Moravě, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity VI – řada archeologicko-klasická E 2, 5–8.
- Podborský, V. 1960: Bemerkungen zur Problematik der mährischen Hallstattzeit – I, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity IX – řada archeologicko-klasická E 5, 23–56.
- Podborský, V. 1963: K problematice moravského halštatu – II (Halštatská malovaná keramika), Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity XII – řada archeologicko-klasická E 8, 15–50.
- Podborský, V. 1965: Die Hallstattiedlung in Těšetice. Fontes Archaeologici Pragenses – Volumen 9. Pragae.
- Podborský, V. 1970a: Mähren in der Spätbronzezeit und an der Schwelle der Eisenzeit. Opera Universitatis Purkynianae Brunensis – Facultas Philosophica 142. Brno.
- Podborský, V. 1970b: Jihomoravská halštatská sídliště – I, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity XIX – řada archeologicko-klasická E 15, 7–102.
- Podborský, V. 1972: Jihomoravská halštatská sídliště – II, Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity XXI – řada archeologicko-klasická E 17, 5–54.
- Podborský, V. 1974: Die Stellung der süd-mährischen Horákov-Kultur im Rahmen des danubischen Hallstatt. In: B. Chropovský (Red.), Symposium zu Problemen der jüngeren Hallstattzeit in Mitteleuropa. Bratislava, 371–426.
- Podborský, V. 1980: Dvě nová halštatská pohřebiště na jižní Moravě (Několik poznámek ke studiu společnosti lidu horákovské kultury), Sborník prací filosofické fakulty brněnské univerzity XXIX – řada archeologicko-klasická E 25, 75–124.
- Podborský, V. 1993: Společnost doby halštatské. In: V. Podborský a kol., Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3. Brno, 372–378.
- Podborský, V. 1996: Postavení obřanského hradiska v době popelnicových polí ve středoevropském regionu, Pravěk – nová řada 4, 205–232.
- Podborský, V. 2003: Výpověď bohatých hrobů horákovské kultury. In: P. Čech – Z. Smrž (eds.), Sborník Drahomíru Kouteckému. Příspěvky k pravěku a rané době dějinné severozápadních Čech 9. Most, 167–176.
- Podborský, V. 2006: Náboženství pravěkých Evropanů. Brno.
- Podborský, V. – Vildomec, V. 1972: Pravěk Znojemska. Brno.
- Pomberger, B. M. 2017: Bronzebommeln und Schellen – eine klangliche Errungenschaft aus der Spätbronze- und frühen Eisenzeit, Studia archaeologica Brunensia 22/2, 15–34.
- Popelka, M. 2000: Několik poznámek k experimentální archeologii, Rekonstrukce a experiment v archeologii 1, 207–211.
- Poulik, J. 1942: Das keltische Gräberfeld von Brünn-Malmeritz, Zeitschrift des Mährischen Landesmuseum – Neue Folge 2, 49–86.
- Poulik, J. 1995: Žuráň in der Geschichte Mitteleuropas, Slovenská archeológia XLIII, 27–109.
- Procházka, A. 1937: Gallská kultura na Vyškovsku (La Tène středomoravský). Slavkov u Brna.
- Prosdocimi, A. L. 2003: Sul sacrificio del cavallo in alcune fonti di tradizioni indoeuropee. In: G. Cresci-Marrone – M. Tirelli (eds.), Produzioni, merci e commerci in Altino preromana e romana. Atti del convegno, Venezia 12–14 dicembre 2001. Studi e ricerche sulla Gallia Cisalpina 17 – Altinum 3. Roma, 61–88.
- Prudká, A. – Stuchlíková, J. 1991: Nález kostěné industrie ze střední doby bronzové z Otaslavic, Archeologické rozhledy XLIII, 253–258.
- Přichystal, A. – Náplava, M. 1995: Záhada Býčí skály aneb Jeskyně plná otazníků. Třebíč.
- Přichystal, M. 2003: Pohřebiště kultury lužických popelnicových polí na „Nivkách“ u Slatinek. Unpublished manuscript of the magisterial thesis deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Přichystal, M. – Kos, P. 2006: Doba halštatská. In: M. Čizmář – K. Geislerová (eds.), Výzkumy 1999–2004. Brno, 49–54.
- Pucher, E. 1995: Die Tierknochen. In: H. Parzinger – J. Nekvasil – F. E. Barth, Die Býčí skála-Höhle. Ein hallstattzeitlicher Höhlenopferplatz in Mähren. Römisch-Germanische Forschungen – Band 54. Mainz am Rhein, 146–160.
- Raulwing, P. 2000: Horses, Chariots and Indo-Europeans. Foundations and Methods of Chariotry Research from the Viewpoint of Comparative Indo-European Linguistics. Archeolingua – Series Minor 13. Budapest.
- Raulwing, P. – Meyer, H. 2004: Der Kikkuli-Text. Hippologische und methodenkritische Überlegungen zum Training von Streitwagenpferden im Alten Orient. In: M. Fansa – S. Burmeister (Hrsg.), Rad und Wagen. Der Ursprung einer Innovation. Wagen im Vorderen Orient und Europa. Archäologische Mitteilungen aus Nordwestdeutschland – Beiheft 40. Oldenburg – Mainz am Rhein, 491–506.
- Rebay, K. C. 2006: Das hallstattzeitliche Gräberfeld von Statzendorf in Niederösterreich, Möglichkeiten und Grenzen der Interpretation von Sozialindexberechnungen. Teil 1–2. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie – Band 135. Bonn.
- Reinach, S. 1895: Épona, Revue archéologique – troisième série XXVI, 163–195.
- Reinecke, P. 1902: Zur Kenntnis der Latène-Denkmal der Zone nordwärts der Alpen. In: Festschrift zur Feier des fünfzigjährigen Bestehens des Römisch-Germanischen Centralmuseum zu Mainz. Mainz, 53–109.
- Rieckhoff, S. 2012: Spurensuche. Kelten oder was man darunter versteht ... In: R. Röber – M. Jansen – S. Rau – C. von Nicolai – I. Frech (Red.), Die Welt der Kelten. Zentren der Macht – Kostbarkeiten der Kunst. Berlin, 26–36.
- Röber, R. et al. (Röber, R. – Jansen, M. – Rau, S. – von Nicolai, C. – Frech, I.) (Red.) 2012: Die Welt der Kelten. Zentren der Macht – Kostbarkeiten der Kunst. Stuttgart.
- Roberts, B. W. – Uckelmann, M. – Brandherm, D. 2013: Old Father Time. The Bronze Age Chronology of Western Europe. In: H. Fokkens – A. Harding (eds.), The Oxford Handbook of the European Bronze Age. Oxford, 17–46.
- Roberts, M. 1999: Muž, který naslouchá koním. Praha.
- Rzehak, A. 1898: Die prähistorische Sammlung des Franzens-Museums, Museum Franciscum Annales 1898, 53–90.

- Rzechak, A. 1918: Die römische Eisenzeit in Mähren, Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens XXII, 197–278.
- Říhový, J. 1956: Mohyla horákovské kultury v Morašicích na Moravě, Archeologické rozhledy VIII, 13–18, 41–44, 134, 140.
- Říhový, J. 1958: Problém expanse lidu s lužickou kulturou do středního Podunají, Archeologické rozhledy X, 203–232.
- Říhový, J. 1959: Opevněné osady lidu velatické kultury na Pavlovských vrších na jižní Moravě, Přehled výzkumů 1956, 73.
- Říhový, J. 1961: Počátky velatické kultury na Moravě, Slovenská archeológia IX, 107–154.
- Říhový, J. 1963: K poznání starší fáze kultury středodunajských popelnicových polí – velatické kultury. In: Sborník Československé společnosti archeologické 3 (K problémům prehistorie na Moravě a v sousedních oblastech). Brno, 61–115.
- Říhový, J. 1968: Das Urnenräberfeld in Oblekovice. Fontes Archaeologici Pragenses – Volumen 12. Pragae.
- Říhový, J. 1970: Halštatské hroby na pohřebišti v Klentnici. In: B. Klíma (red.), Sborník Josefu Poulikovi k šedesátinám. Brno, 43–54.
- Říhový, J. 1982: Základy středodunajských popelnicových polí na Moravě. Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně X/1. Praha.
- Říhový, J. 1993: Die Fibeln in Mähren. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung XIV – Band 9. Stuttgart.
- Salaš, V. 2011: Oppida a urbanizační procesy ve střední Evropě, Archeologické rozhledy LXIII, 23–64.
- Salaš, M. 1993: Kultura středodunajských popelnicových polí. In: V. Podborský a kol., Pravěk dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3. Brno, 286–301.
- Salaš, M. 1997: Der urnenfelderzeitliche Hortfund von Polešovice und die Frage der Stellung des Depotfundhorizonts Drslavice in Mähren. Brno.
- Salaš, M. 2005: Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku. I. Text. II. Tabulky. Brno.
- Salaš, M. 2018: Kovová depozita mladší doby bronzové z hradiska Réna u Ivančic. Brno.
- Salaš, M. – Jarůšková, Z. 2017: Poznámky k současnému stavu fondu metalických depotů doby popelnicových polí v regionu Malé Haně, Pravěk – nová řada 25, 119–136.
- Salaš, M. et al. (Salaš, M. – Jarůšková, Z. – Rybářová, K. – Šmerda, J.) 2019: Bučovice (k. ú. Kloboučky okr. Vyškov), Přehled výzkumů 60/1, 208–211.
- Salaš, M. – Stuchlík, S. 2011: Civilizace doby bronzové. In: R. Procházka (ed.), Dějiny Brna 1. Od pravěku k ranému středověku. Brno, 227–318.
- Sedláček, R. 2005: Domamyslice. Pohřebiště lidu popelnicových polí. Pravěk – Supplementum 13. Brno.
- Serpell, J. 1989: Pet-keeping and animal domestication: a reappraisal. In: J. Clutton-Brock (ed.), The walking larder. Patterns of domestication, pastoralism and predation. London – New York, 10–21.
- Service, E. R. 1962: Primitiv Social Organisation. An Evolutionary Perspective. New York.
- Service, E. R. 1975: Origins of the State and Civilization. The Process of Cultural Evolution. New York.
- Schenk, Z. 2014: Objev unikátního pokladu z doby bronzové v obci Hradčany na Přerovsku, Zpravodaj Muzea Komenského v Přerově 2014/leden–březen, 10–11.
- Schiek, S. 1962: Ein Brandgrab der frühen Urnenfelderkultur von Mengen, Kr. Saugau, Germania 40, 130–141.
- Schleiermacher, W. 1933: Studien an Göttertypen der römischen Rheinprovinzen, Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 23, 109–143.
- Schmidtová, J. – Baxa, P. – Paulík, J. 2002: Der Bronzehortfund aus Bratislava-Rusovce, Anodos. Studies of the Ancient World 2, 277–294.
- Schönfelder, M. 2002: Das späteltische Wagengrab von Boé. Studien zu Wagen und Wagenräbern der jüngeren Latènezeit. Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien – Band 54. Mainz.
- Schumann, R. 2015: Status und Prestige in der Hallstattkultur. Aspekte sozialer Distinktion in ältereisenzeitlichen Regionalgruppen zwischen Altmühl und Save. Münchner Archäologische Forschungen – Band 3. Rahden/Westf.
- Schußmann, M. 2012: Die armen Vetter im Osten. Bayern und Franken. In: R. Röber – M. Jansen – S. Rau – C. von Nicolai – I. Frech (Red.), Die Welt der Kelten. Zentren der Macht – Kostbarkeiten der Kunst. Stuttgart, 155–156.
- Schütz-Tillmann, C. 1997: Das urnenfelderzeitliche Grabdepot von Münchmünster, Lkr. Pfaffenhofen a. d. Ilm, Germania 75, 19–44.
- Schwappach, F. 1974: Zu einigen Tierdarstellungen der Frühlatènezeit, Hamburger Beiträge zur Archäologie IV, 103–140.
- Simmel, G. 1956–57: Fashion, The American Journal of Sociology LXII, 541–558.
- Sklenář, K. a kol. 1989: Archeologický slovník – část 2. Kovové artefakty 1. Praha.
- Skutil, J. 1932–33: Předhistorické osídlování a nálezy z Hranicka a Lipenska, Záhorská kronika XV, 97–126.
- Skutil, J. 1937: Halštatské nálezy horákovské „Hlásnice“, Šlapanský zpravodaj IV, 3–5.
- Skutil, J. 1941: Pravěk a časné historické hradiště Réna u Ivančic. In: Ročenka Musejního spolku v Ivančicích na rok 1941. Ivančice, 1–9.
- Skutil, J. 1946a: Býkovice, s. o. Kunštát. Unpublished finding report file no. 373 deposited at the Archives of the Institute of Archaeology of the Czech Academy of Sciences, Praha, v. v. i.
- Skutil, J. 1946b: Moravské prehistorické výkopy a nálezy Oddělení moravského pravěku Zemského musea 1937–1945, Časopis Zemského musea v Brně XXXIII, 45–134.
- Skutil, J. 1946c: Moravské prehistorické výkopy a nálezy za rok 1932, Časopis Zemského musea v Brně XXXIII, 135–144.
- Smejtek, L. – Švédová, J. 2016: Bronzový koník z Mladé Boleslavi, Archeologie ve středních Čechách 20, 9–30.
- Smetánka, Z. 2000: Archeologie a experiment, Dějiny a současnost 22/4, 2–5.
- Smith, W. 1849: Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology. Boston.
- Speidel, M. P. 1994: Riding for Caesar. The Roman Emperors' Horse Guards. Cambridge.
- Spoletschnik, E. – Bartel A. 1998: Ein hallstattzeitliches Wagengrab aus Kemmathen, Gemeinde Hiltpoltstein, Landkreis Forchheim, Das archäologische Jahr in Bayern 1997, 95–99.
- Spurný, V. 1982: K časovému a kulturnímu postavení protolužického horizontu na Moravě. In: M. Gedl (red.), Południowa strefa kultury lużyckiej i powiązania tej kultury z południem. Kraków – Przemyśl, 121–133.
- Stegmann-Rajtár, S. 1992a: Grabfunde der älteren Hallstattzeit aus Südmähren. Košice.
- Stegmann-Rajtár, S. 1992b: Spätbronze- und früheisenzeitliche Fundgruppen des mittleren Donaugebietes, Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 73, 29–180.
- Studeníková, E. 1987: Kultúrne kontakty juhozápadného Slovenska v dobe halštatskej. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Department of Archaeology of the Slovak Academy of Sciences in Nitra.
- Studeníková, E. 2005: Kalenderberská kultúra na juhozápadnom Slovensku a juhovýchodná Európa. In: E. Studeníková (red.), Južné vplyvy a ich odraz v kultúrnom vývoji mladšieho pravěku na

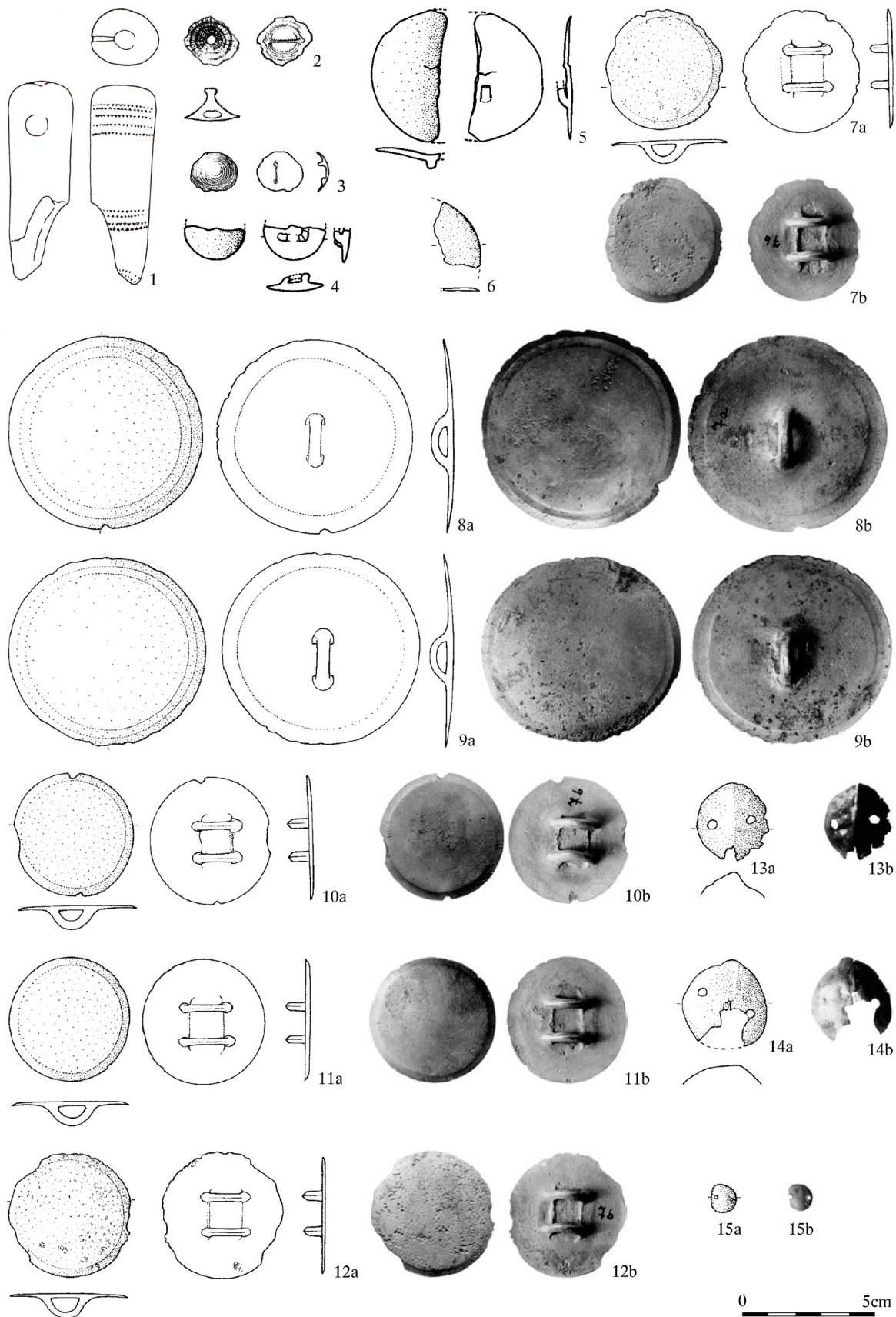
- strednom Dunaji. Zborník referátov z konferencie z 9. novembra 2004 v Bratislave. *Studia Archaeologica et Mediaevalia – Tomus VII*. Bratislava, 73–88.
- Studeníková, E. 2014: Výzdoba halštatských hrobových komôr – výsada elit?, *Studia archaeologica Brunensia* 19/2, 45–56.
- Stuchlík, S. 1979: K poznání vzniku a staršího vývoje lidu středodunajské mohylové kultury na jižní Moravě I–III. Unpublished manuscript of the candidate dissertation deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Stuchlík, S. 1984: K datování konce věteřovského osídlení na jižní Moravě, *Archeologické rozhledy* XXXVI, 173–186.
- Stuchlík, S. 1993a: Únětická kultura. In: V. Podborský a kol., *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3*. Brno, 238–257.
- Stuchlík, S. 1993b: Středodunajská mohylová kultura. In: V. Podborský a kol., *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3*. Brno, 272–286.
- Stuchlík, S. 1993c: Hospodářství a společnost doby bronzové. In: V. Podborský a kol., *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3*. Brno, 328–332.
- Stuchlík, S. 1993d: K rozšíření středodunajské mohylové kultury na střední Moravě, *Pravěk – nová řada 3*, 143–159.
- Stuchlík, S. 2006: Borotice. Mohylové pohřebiště z doby bronzové. *Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 30*. Brno.
- Stuchlík, S. – Stuchlíková, J. 1996: Aunjetitzer Gräberfeld in Velké Pavlovice, Südmähren, *Praehistorische Zeitschrift* 71, 123–169.
- Stuchlík, S. – Štrof, A. – Kolbinger, D. 1993: Hromadný nález bronzových předmětů z Hradiska u Kroměříže (okr. Kroměříž), *Přehled výzkumů 1989*, 51–53.
- Stuchlíková, J. 1989: Bericht über die Grabung in Budkovice im Jahre 1986 (Bez. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 1986*, 31.
- Stuchlíková, J. 1987: Problematika vzniku a vývoje věteřovské skupiny na Moravě (autoreferát kandidátské disertace), *Přehled výzkumů 1985*, 101–105.
- Stuchlíková, J. 1988: Starobronzové nálezy z Hodonic ve sbírkách Moravského muzea v Brně, *Acta Musei Moraviae – Scientiae sociales* LXXIII, 29–43.
- Stuchlíková, J. 1989: Bericht über die Grabung in Budkovice im Jahre 1986 (Bez. Brno-venkov), *Přehled výzkumů 1986*, 31.
- Stuchlíková, J. 1990: Otázka pohřebního ritu moravské věteřovské skupiny. In: V. Nekuda (ed.), *Pravěké a slovanské osídlení Moravy. Sborník příspěvků k 80. narozeninám J. Poulíka*. Brno, 146–157.
- Stuchlíková, J. 1993: Věteřovská skupina. In: V. Podborský a kol., *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3*. Brno, 262–272.
- Stuchlíková, J. 1999: Věteřovské sídliště v Lovčičkách (okr. Vyškov), *Pravěk – nová řada 9*, 301–314.
- Sturgeon, M. C. 1987: Sculpture I: 1952–1967. Isthmia. Excavations by the University of Chicago under the auspices of Classical Studies at Athens 4. Athens.
- Šabatová, K. – Vitula, P. 2002: Práslavice. Díly pod dědinou, Kouský a kukličky (II). Pohřebiště a sídliště z doby bronzové (katolog). *Archaeologiae Regionalis Fontes 4*. Olomouc.
- Šaldová, V. (ed.) 1988: František Xaver Franc – Štáhlauer Ausgrabungen 1890 – Přehled nalezišť v oblasti Mže, Radbuzy, Úhlavy a Klabavy 1906. Praha.
- Šimek, E. 1958: Poslední Keltové na Moravě. *Opera Universitatis Brunensis – Facultas Philosophica* 53. Brno.
- Šmíd, M. – Matějčková, A. 2013: Eneolit. In: K. Geislerová – D. Parma (eds.), *Výzkumy 2005–2010*. Brno, 24–49.
- Šolle, M. 1955: Jižní Morava v době halštatské, *Památky archeologické* XLVI, 101–133.
- Štrof, A. 1993: Kultura lužických popelnicových polí. In: V. Podborský a kol., *Pravěké dějiny Moravy. Vlastivěda moravská. Země a lid – nová řada 3*. Brno, 301–328.
- Štrof, A. 2000: Mladší doba bronzová a doba halštatská. In: M. Čizmár – K. Geislerová – J. Unger (eds.), *Výzkumy 1993–1998*. Brno, 37–44.
- Tesař, F. 2014: Koně v hrobech. Accessible at: www.equichannel.cz/kone-v-hrobech [accessed on 4 April 2019].
- Tichá Bambasová, S. 2019: Sídelní strategie v krajině křenovické sídelní aglomerace. Manuscript of the magisterial thesis deposited at the archaeology section of the Department of History of the Faculty of Arts of the Palacký University in Olomouc.
- Tihelka, K. 1939: Únětická kultura v bývalé zemi Moravskoslezské. Unpublished manuscript of the dissertation deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Tihelka, K. 1946: Nová kulturní skupina na Moravě z doby bronzové, *Obzor prehistorický* XIII, 51–57.
- Tihelka, K. 1953: Nálezy ze sídliště věteřovského typu na Nových horách u Věteřova, *Časopis Moravského muzea v Brně – Vědy společenské* XXXVIII, 27–62.
- Tihelka, K. 1954: Nejstarší hliněné napodobeniny čtyřramenných kol na území ČSR, *Památky archeologické* XLV, 219–224.
- Tihelka, K. 1957: Cezavy u Blučiny ve světle archeologických výzkumů a nálezů. Brno.
- Tihelka, K. 1960: Moravský věteřovský typ, *Památky archeologické* LI, 27–135.
- Tihelka, K. 1963: Příspěvek k chronologickému třídění keramiky věteřovského typu. In: *Sborník Československé společnosti archeologické 3* (K problémům prehistorie na Moravě a v sousedních oblastech). Brno, 123–135.
- Tilley, C. 1994: *A Phenomenology of Landscape. Places, Paths, and Monuments*. Oxford.
- Točík, A. 1963: Die Nitra-Gruppe, *Archeologické rozhledy* XVII, 716–774.
- Točík, A. 1964: Opevněná osada z doby bronzové ve Veselom. *Archaeologica Slovaca Fontes – Tomus V*. Bratislava.
- Točík, A. 1978: Nitriansky Hrádok-Zámeček. Bez. Nové Zámky. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Madarove Kultur. Band II. *Materialia Archaeologica Slovaca – Tomus III*. Nitra.
- Točík, A. 1979: Výchapy-Opatovce a ďalšie pohrebiská zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. *Materialia Archaeologica Slovaca – Tomus I*. Nitra.
- Točík, A. 1981: Nitriansky Hrádok-Zámeček. Bronzezeitliche befestigte Ansiedlung der Madarove-Kultur. Band I – Text. Heft 1–2. *Materialia Archaeologica Slovaca – Tomus III*. Nitra.
- Topal, D. – Golec, M. 2017: Vekerzug culture and new finds of Scythian akinakai in Moravia, *Tyragetia – seria nouă* XI/1, 1–16.
- Torbrügge, W. 1979: Die Hallstattzeit in der Oberpfalz I. Auswertung und Gesamtkatalog. Materialhefte zur bayerischen Vorgeschichte. Reihe A – Fundinventare und Ausgrabungsbefunde – Band 39. Kallmünz/Opf.
- Trachsel, M. 2004: Untersuchungen zur relativen und absoluten Chronologie der Hallstattzeit. *Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie – Band 104*. Bonn.
- Trachsel, M. 2011: Werkstätten hallstattzeitlicher Prunkwagen. In: A. Eibner – R. Karl – J. Leskovar – K. Löcker – Ch. Zingerle (Hrsg.), *Pferd und Wagen in der Eisenzeit. Akten zur Tagung in Wien*, 23.–26. Februar 2000. *Wiener Keltologische Schriften – Band 2*. Wien, 95–109.
- Trajković, D. 2008: Đepfeld – Early Iron Age Necropolis at Doroslovo. Sombor.

- Trefný, M. 2002:* Bronzefunde aus der Býčí skála-Höhle und ihre Beziehungen zum Südostalpenraum und Italien. In: A. Lang – V. Salač (eds.), Fernkontakte in der Eisenzeit. Konferenz Liblice 2000. Praha, 360–378.
- Trigger, B. G. 2006:* A history of archaeological thought. Cambridge.
- Trňáček, Z. 1968:* Lužické žárové hroby z Ohrozimi, Archeologické rozhledy XX, 12–19.
- Venclová, N. 2016:* Němčice and Staré Hradisko. Iron Age glass and glass-working in Central Europe. Praha.
- Venclová, N. (ed.) 2008a:* Archeologie pravěkých Čech 6. Doba halštatská. Praha.
- Venclová, N. (ed.) 2008b:* Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská. Praha.
- Vinski-Gasparini, K. 1973:* Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Zadar.
- Vích, D. 2012:* Kladky – neznámé hradiště na severozápadní Moravě. Možnosti detektorového průzkumu v archeologii, Památky archeologické CIII, 233–272.
- Vích, D. 2017:* Doba laténská v severní části Boskovické brázdy ve světle drobných kovových nálezů, Archeologické rozhledy LXIX, 629–671.
- Vlasatíková, P. 2004:* Časně laténské objekty s kolkovanou keramikou v Pomoraví. Unpublished manuscript of the magisterial thesis deposited at the Department of Archaeology and Museology of the Faculty of Arts of Masaryk University Brno.
- Vrána, J. 2006:* Olomouc-Slavonín, Hněvotín. Finding report file of archeological excavation, no. 189 a,b,c/06 deposited at the archive of findings reports of the Archaeological Centre in Olomouc.
- Vránová, V. 2013:* Struktura osídlení v období popelnicových polí na střední Moravě. Archaeologiae Regionalis Fontes 12. Olomouc.
- Vránová, V. – Vrána, J. 2007:* Výzkum pohřebiště a sídliště kultury lužických popelnicových polí v Olomouci-Slavoníně. In: M. Salaš – K. Šabatová (eds.), Doba popelnicových polí a doba halštatská. Příspěvky z IX. konference, Bučovice 3.–6. 10. 2006. Brno, 271–279.
- Vrtel, L. 2014:* Heraldické symboly čiže prebohato ilustrovaná príručka na rozpoznávanie skrytých znamení, a tiež poučujúca o spôsoboch heraldického vyjadrovania rozličných cností v erboch. Bratislava.
- Waldhauser, J. 2001:* Encyklopedie Keltů v Čechách. Praha.
- Wankel, H. 1875:* Die Höhle bei Býčí skála, Tageblatt der 48. Versammlung deutscher Naturforscher und Aerzte in Graz 5, 169–175.
- Wankel, H. 1882:* Bilder aus der Mährischen Schweiz und ihrer Vergangenheit. Wien.
- Wankel, J. 1885:* Vykopaniny slatěnické, Časopis Muzejního spolku olomuckého II, 92–93.
- Wankel, J. 1988:* Obrazy z Moravského Švýcarska a jeho minulosti (in press prepared by V. Grolich, O. Svoboda, J. Urban). Vlastivědná knihovna moravská – svazek 57. Blansko.
- Werner, W. M. 1988:* Eisenzeitliche Trensen an der unteren und mittleren Donau. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung XVI – Band 4. München.
- Willvonseder, K. 1937:* Die mittlere Bronzezeit in Österreich. Wien.
- Woolf, G. 1998:* Becoming Roman. The Origins of Provincial Civilization in Gaul. Cambridge.
- Woytowitsch, E. 1978:* Die Wagen der Bronze- und frühen Eisenzeit in Italien. Prähistorische Bronzefunde. Abteilung XVII – Band 1. München.

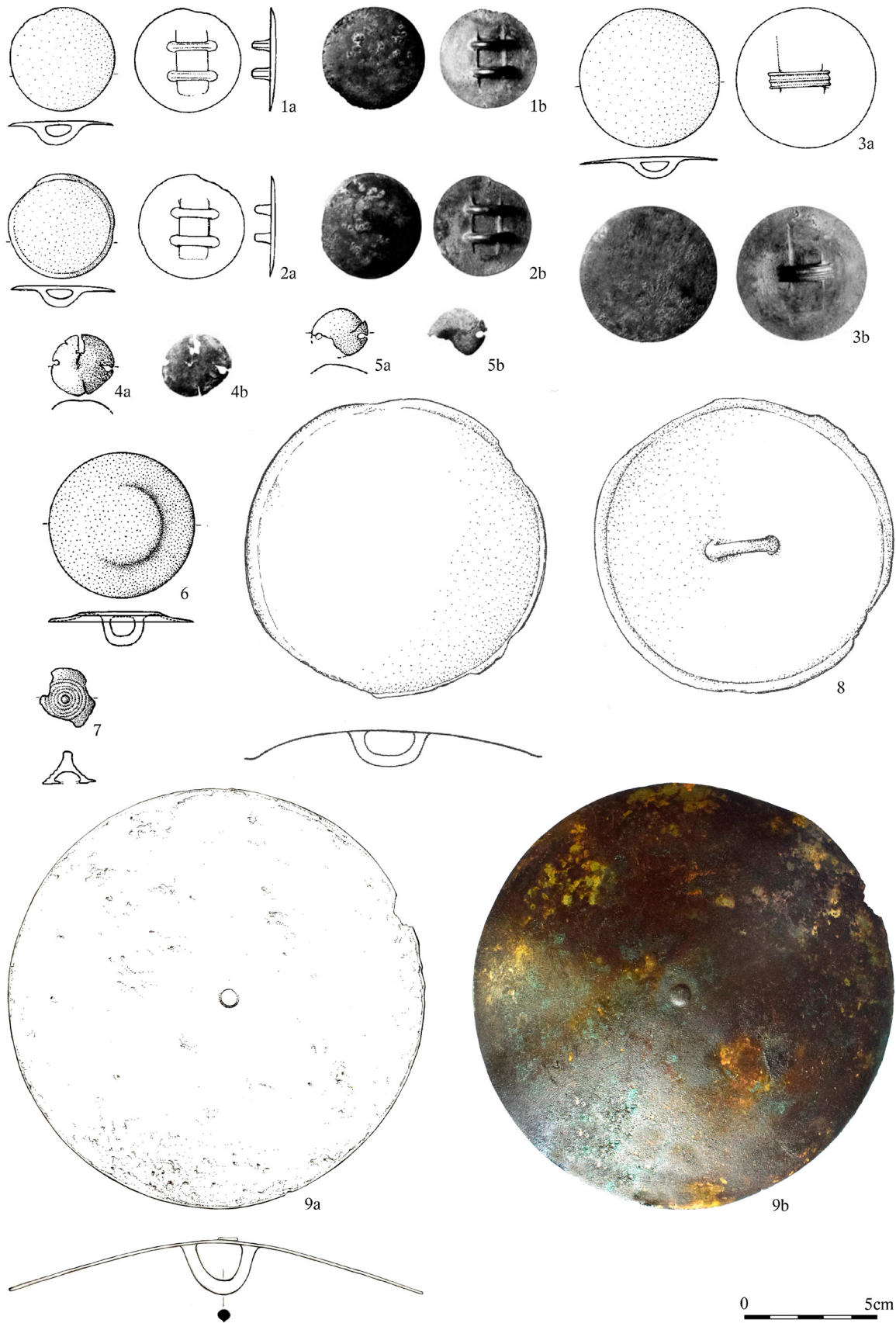

12.
Plates /
Obrazová příloha

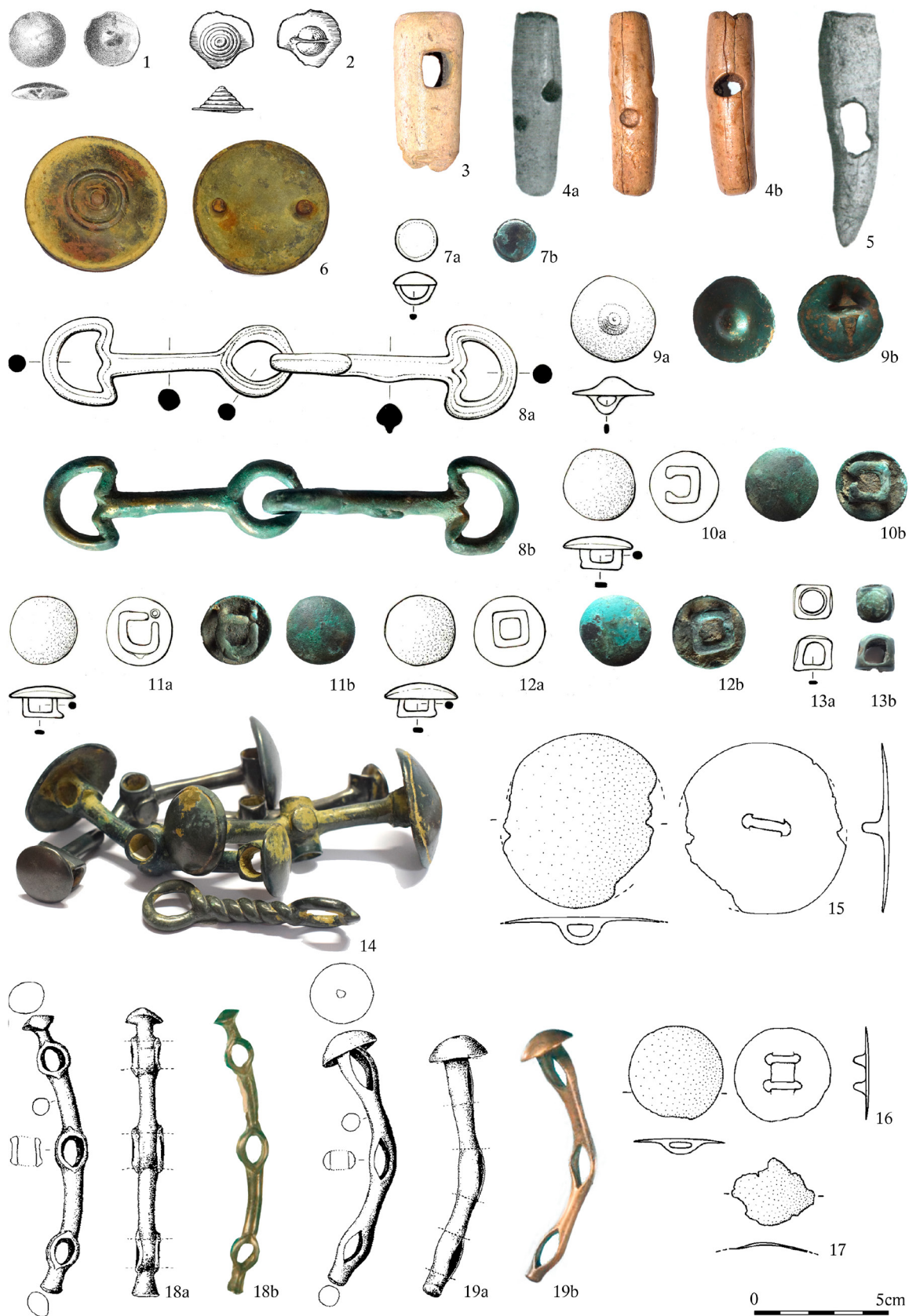

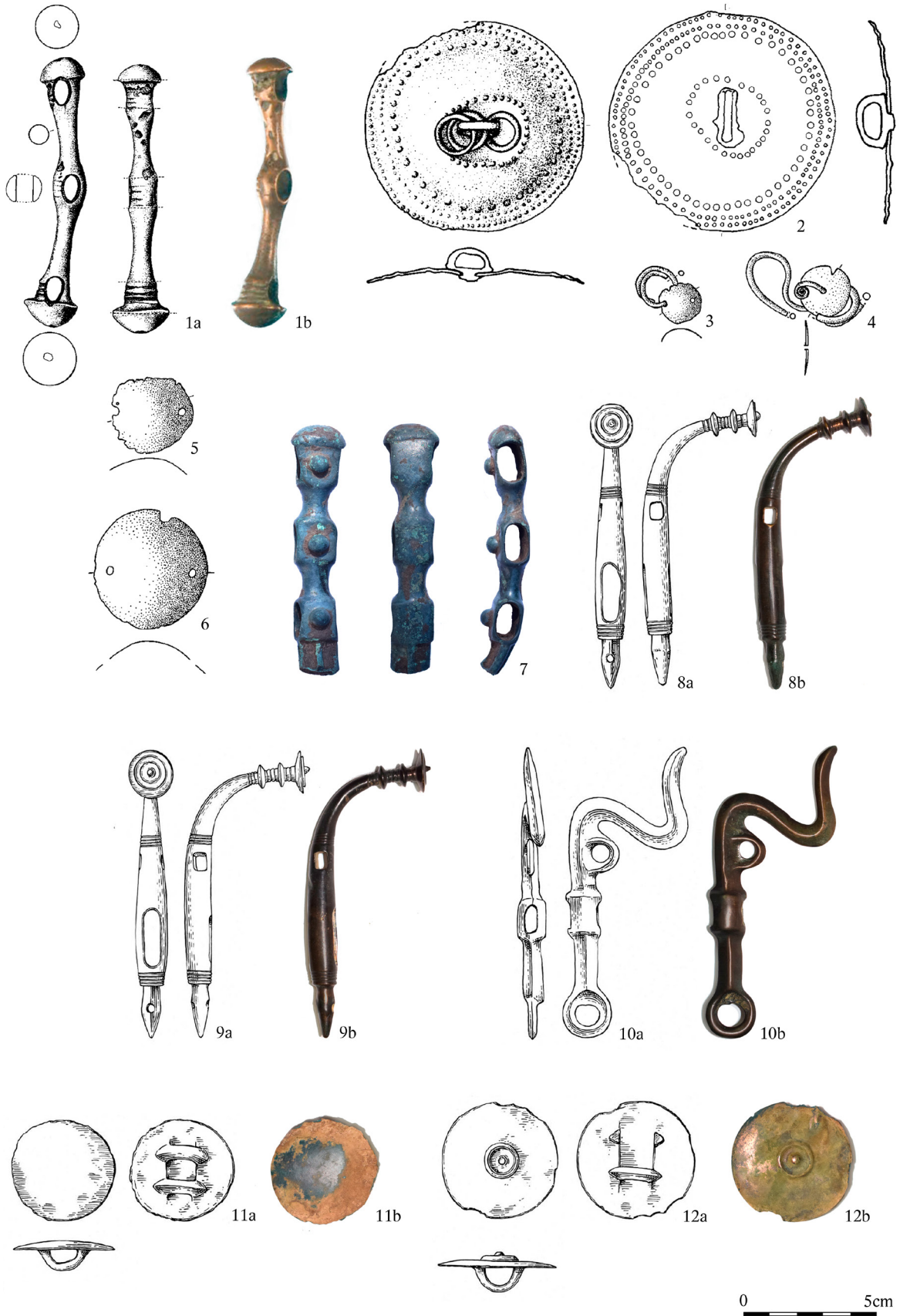
Pl. 1: 1. Blučina (1); 2. Blučina (2-3); 3. Blučina 2 (4-6); 4. Blučina 4 (7-12); 5. Blučina 5 (13-15). 1: bone/antler / kost/paroh; 2-15: bronze / bronz.

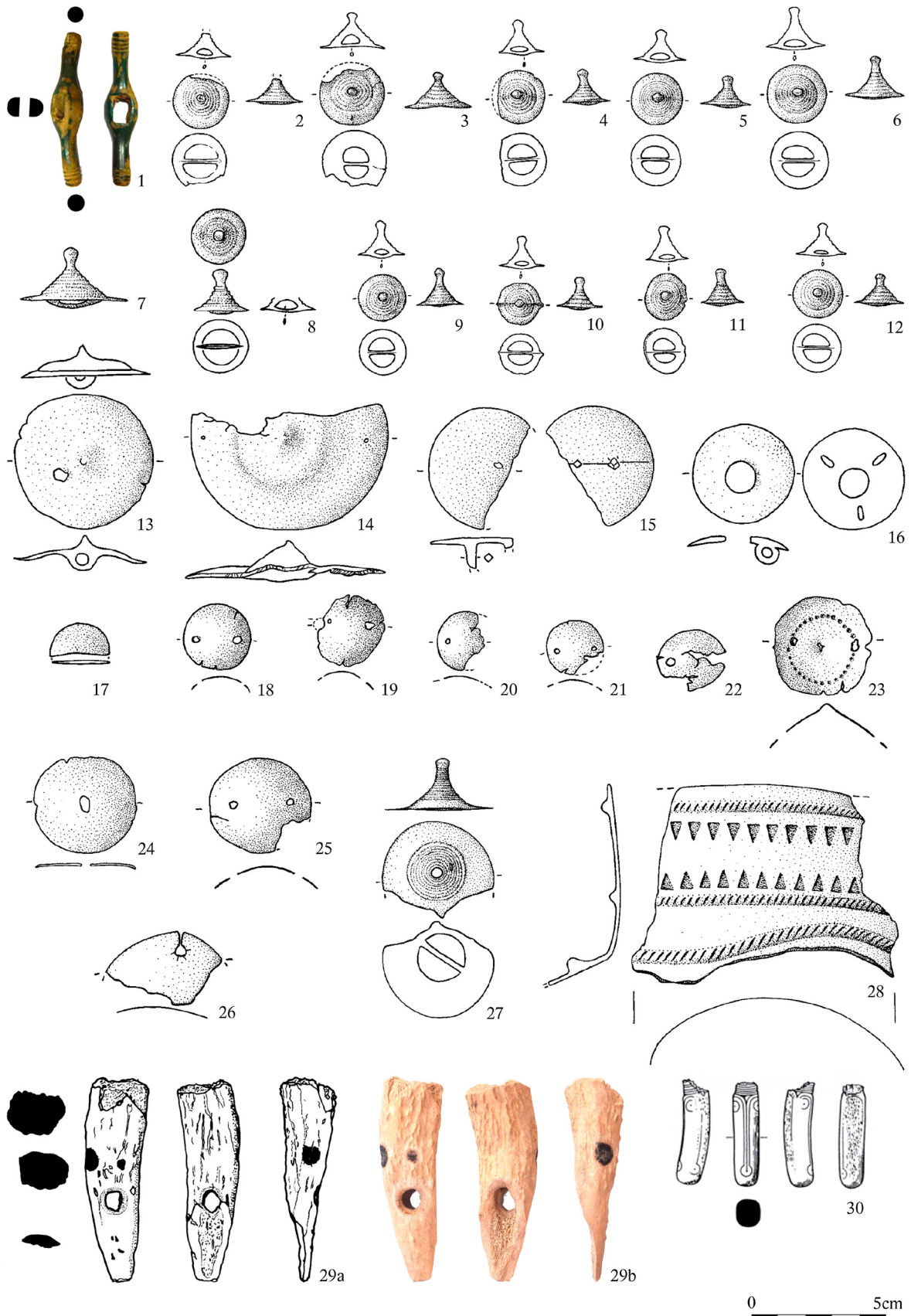
Pl. 2: 6. Blučina 7 (1–3); 7. Blučina 12 (4–5); 8. Blučina 15 (6); 9. Borotice (7); 10. Borotín 2 (8); 11. Boršice u Blatnice (9). 1–9: bronz / bronz.

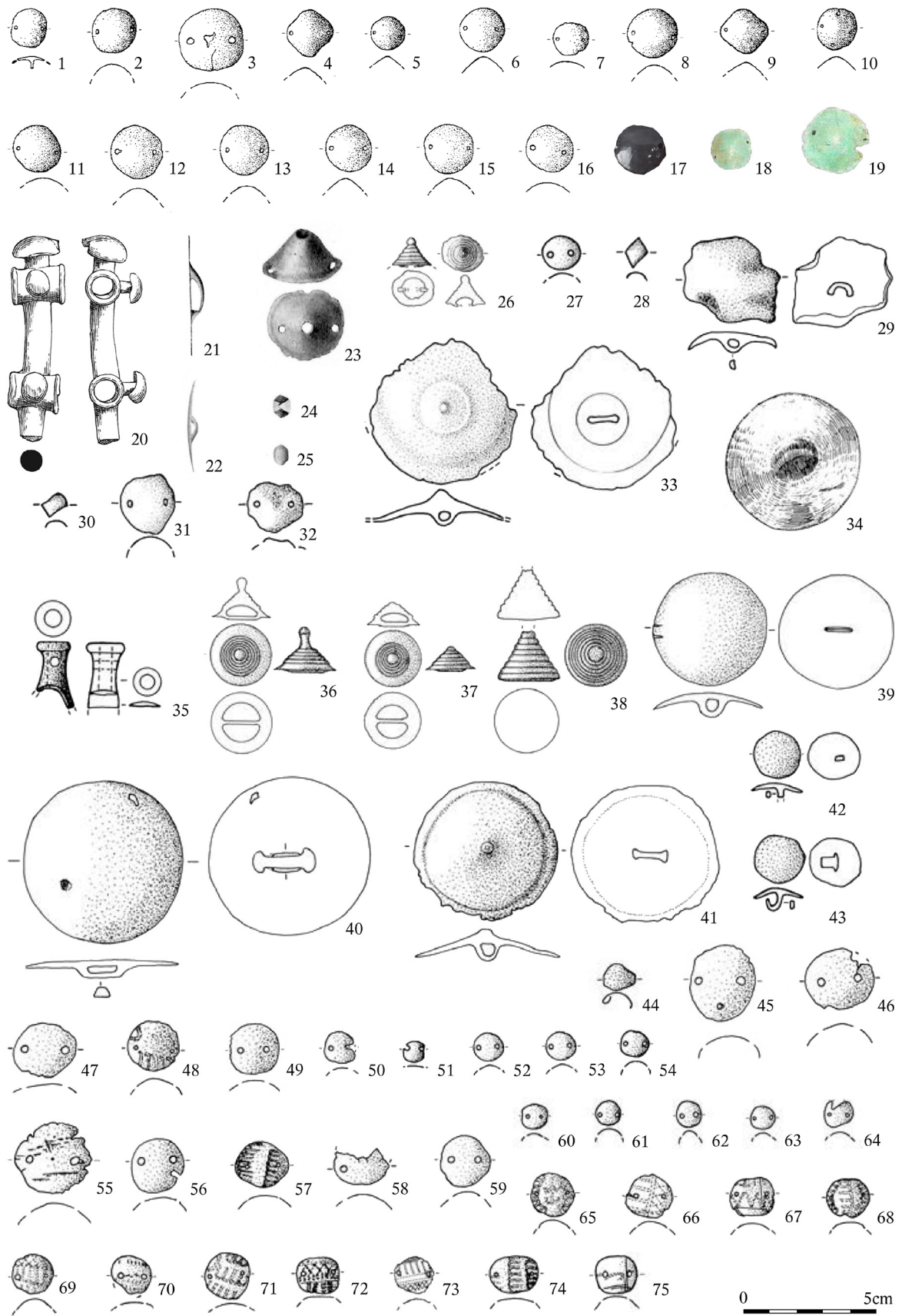
Pl. 3: 12. Bořitov (1); 13. Boskovice (2); 14. Brno-Obrány (3–5); 15. Břeclav-Charvátská Nová Ves (6); 16. Bučovice-Kloboučky (14; without scale / bez měřítka); 17. Buchovice (7–13); 18. Bystrice pod Hostýnem (15–17); 19. Černotín (18–19). 1–2, 6–16: bronze / bronz; 3–5: bone/antler / kost/paroh.

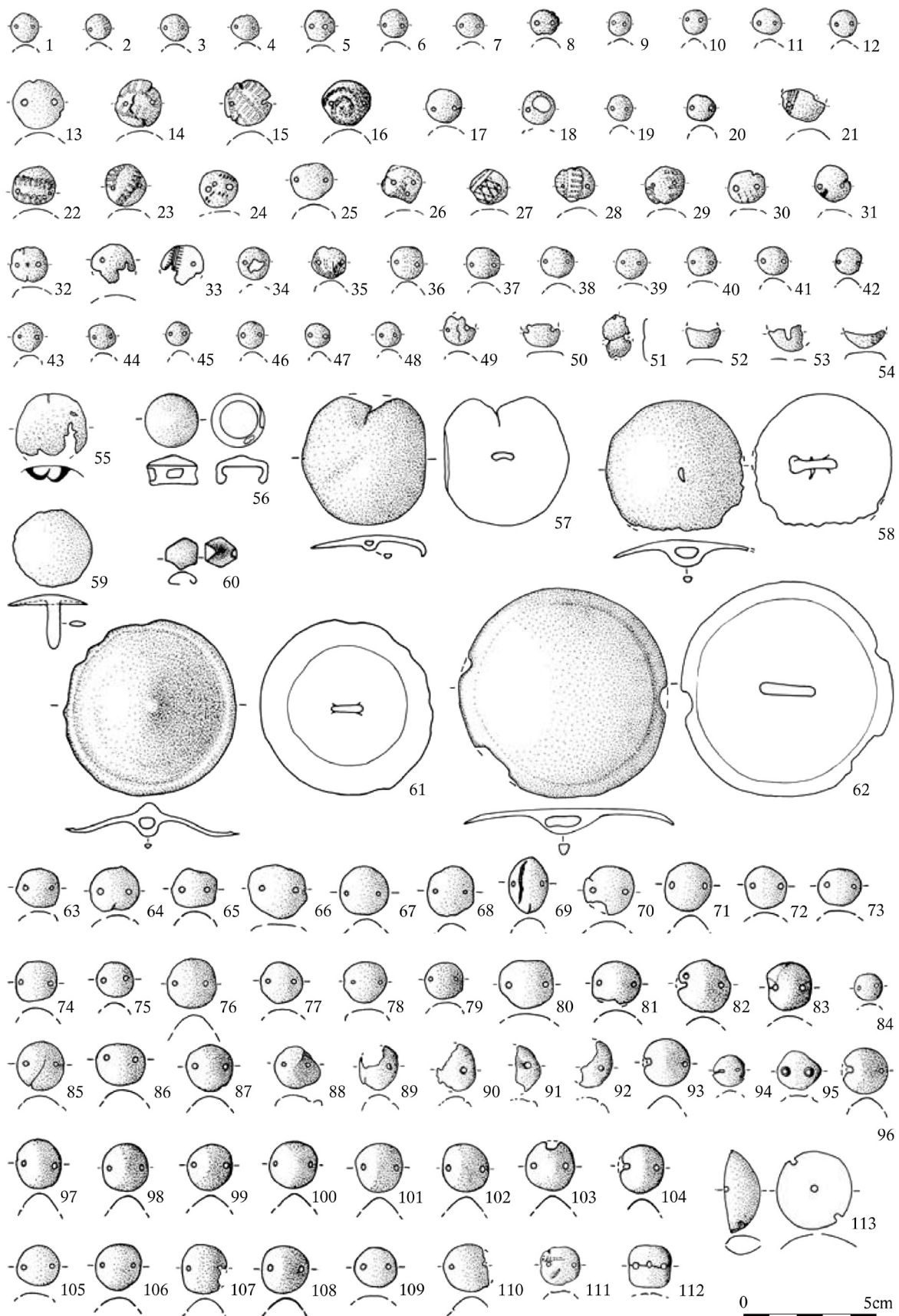
Pl. 4: 19. Černotín (1–2); 20. Dětkovice (7); 21. Dobrochov (3–6); 22. Dolany-Nové Sady (8–12). 1–12: bronze / bronz.

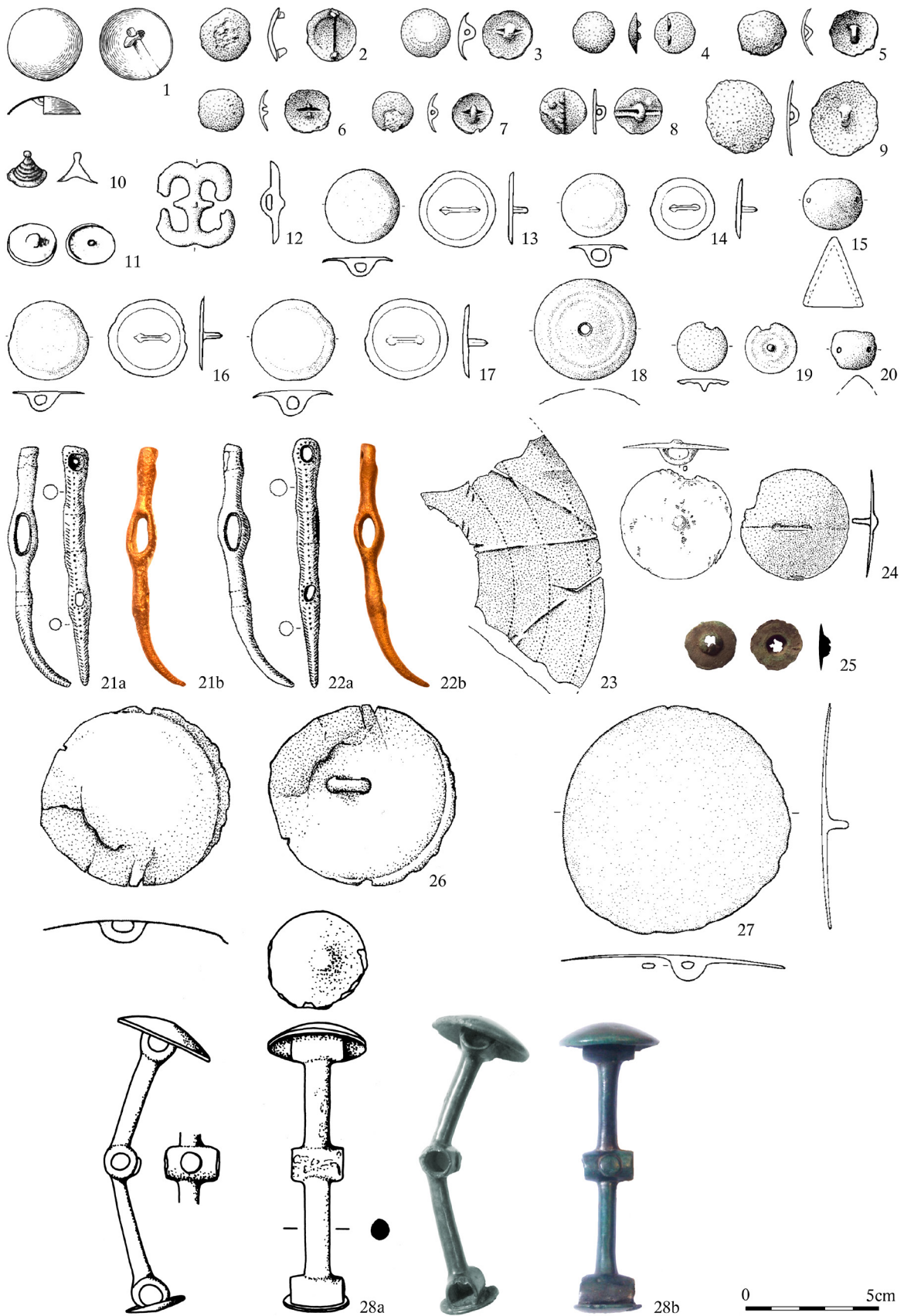
Pl. 5: 23. Domašov u Šternberka (1); 24. Drslavice 1 (2–25); 25. Drslavice 2 (26–28); 26. Držovice (30); 27. Hodonice (29). 1–28, 30: bronze / bronz; 29: bone/antler / kost/paroh.

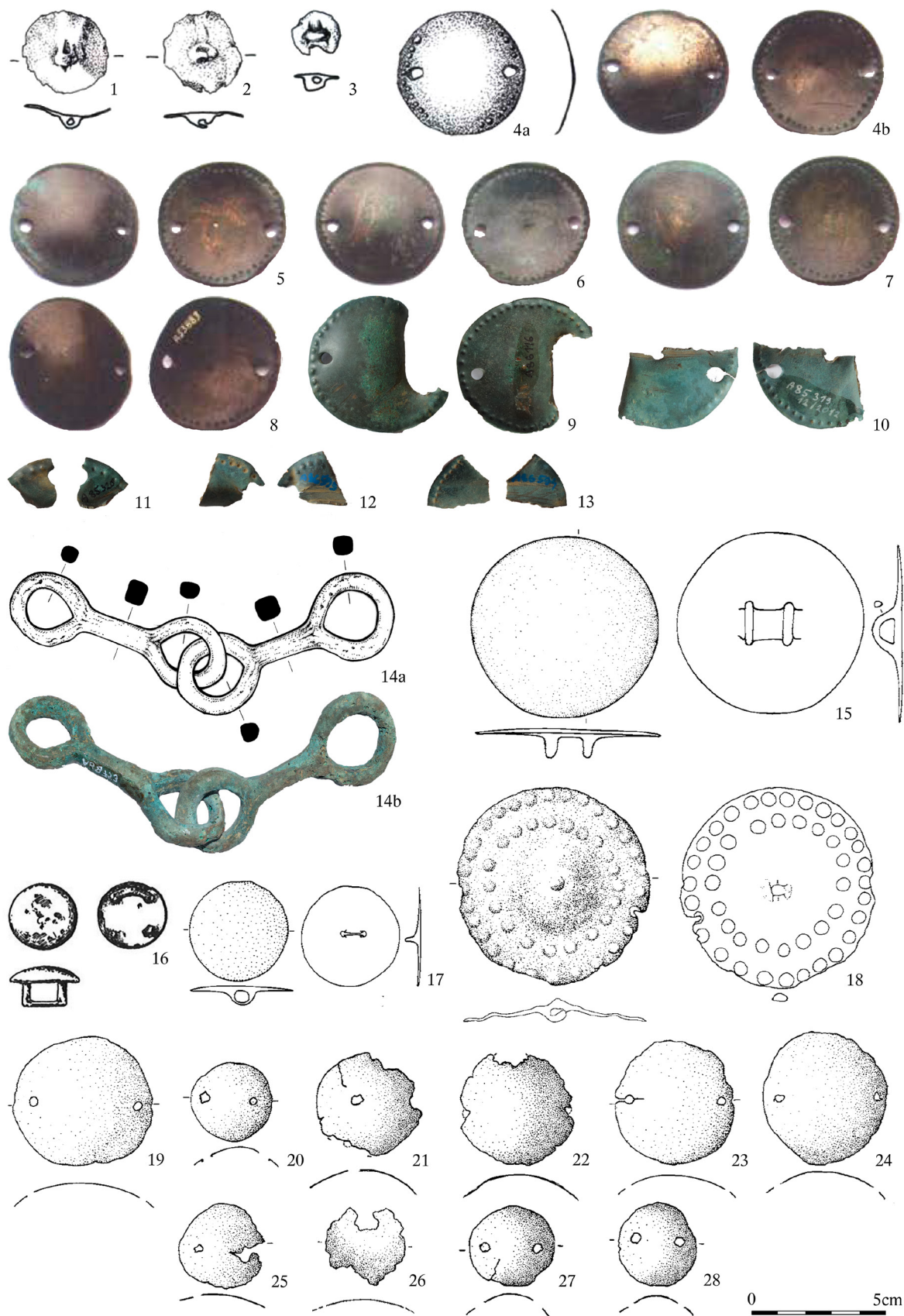
Pl. 6: 28. Holesov-Tučapy (1–16); 29. Horní Němčí (17); 30. Hradčany 2 (18–19); 31. Hradec nad Svitavou (20); 32. Hrubčice H4 (21–25); 33. Ivančice (26–33); 34. Ivančice 3 (34); 35. Ivančice 4 (35–71). 1–71: bronze / bronz.

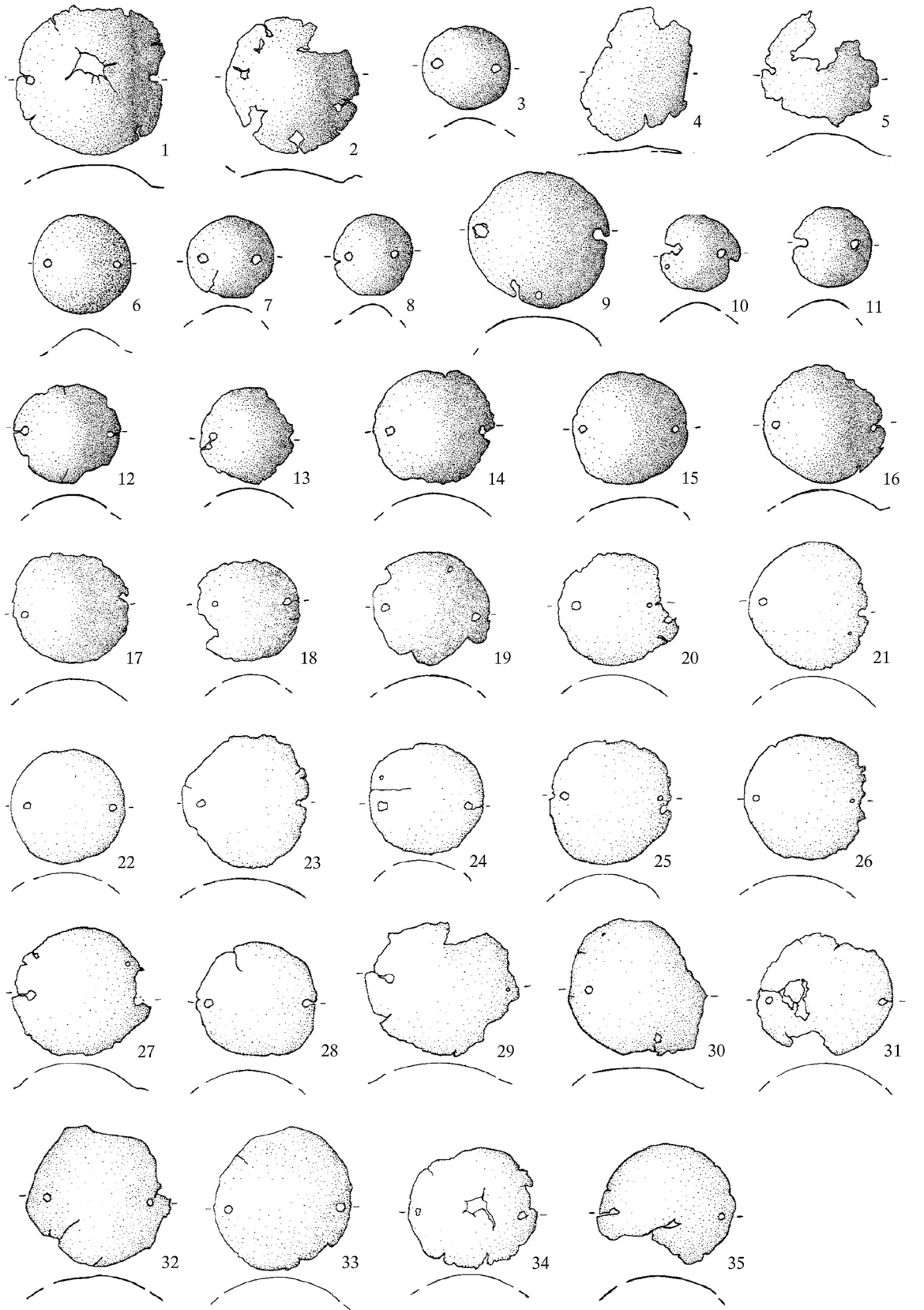
Pl. 7: 35. *Ivančice 4* (1–55), 36. *Ivančice 6* (56–112). 1–112: bronz / bronz.

Pl. 8: 37. Jevíčko 2 (1); 38. Kladky (2–9); 39. Kněždub (10–11); 40. Krhová (21–22); 41. Kroměříž-Hradisko 1 (12–20); 42. Kroměříž-Hradisko 2 (23–24); 43. Křtiny (28); 44. Kuřim (27); 45. Lanžhot (25); 46. Letovice-Kladoruby 1 (26). 1–28: bronz / bronz.

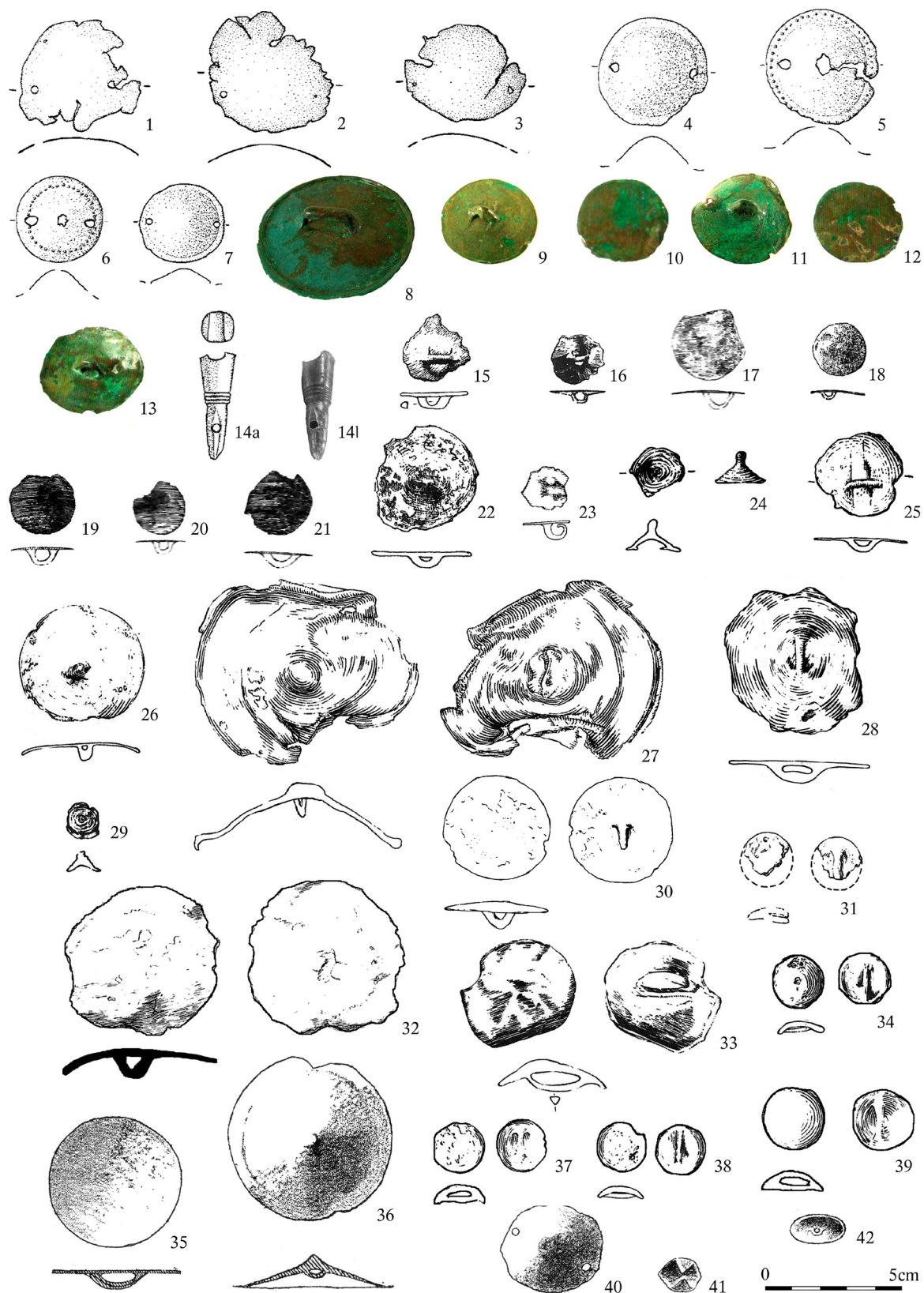

Pl. 9: 47. Loštice-Žádlovice (1–13); 48. Lukoveček (14); 49. Malé Hradisko (16); 50. Malhostovice 1 (15, 17); 51. Mankovice (18–28).
1–28: bronz / bronz.

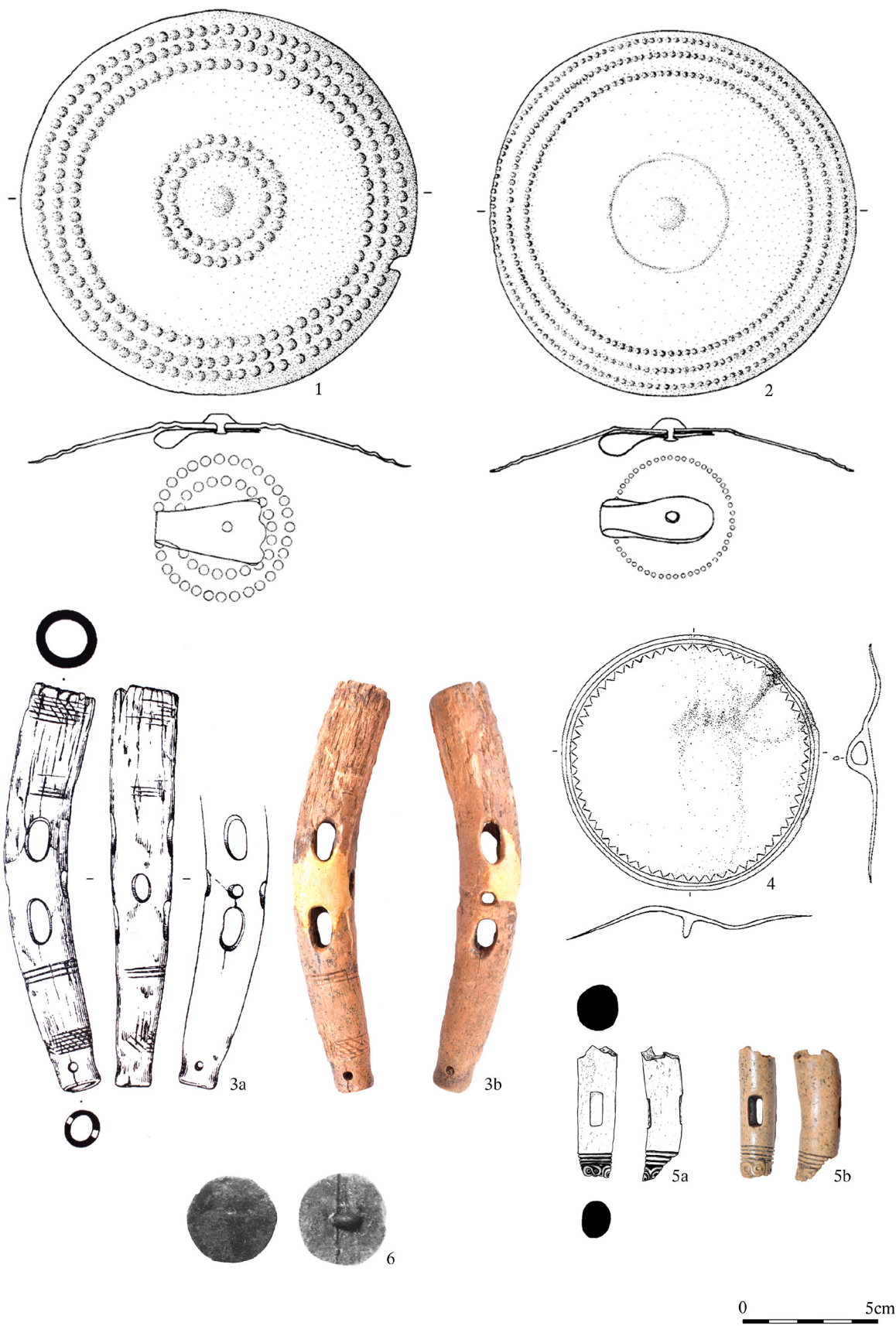

0 5cm

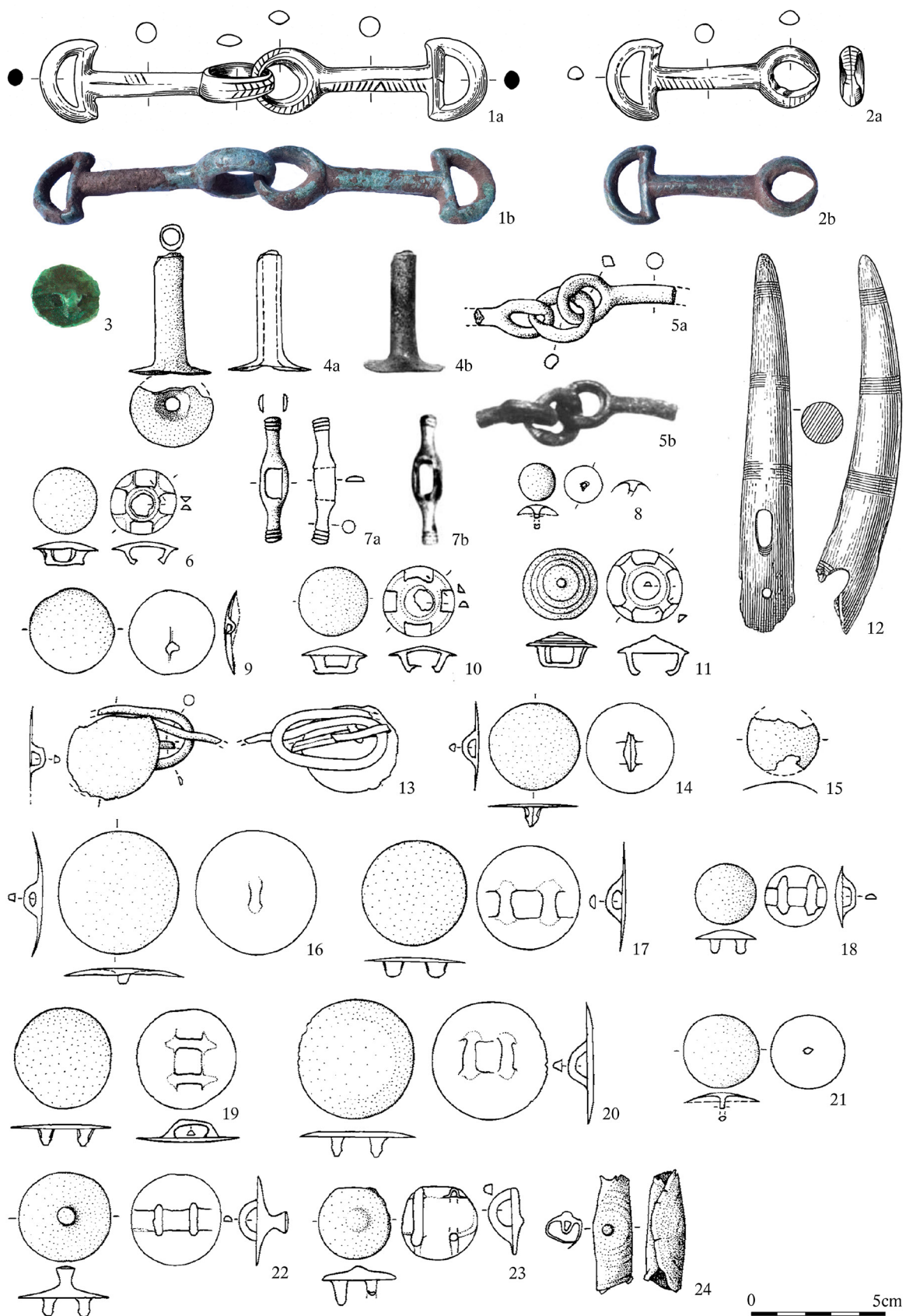
Pl. 10: 51. Mankovice (1–35). 1–35: bronz / bronz.

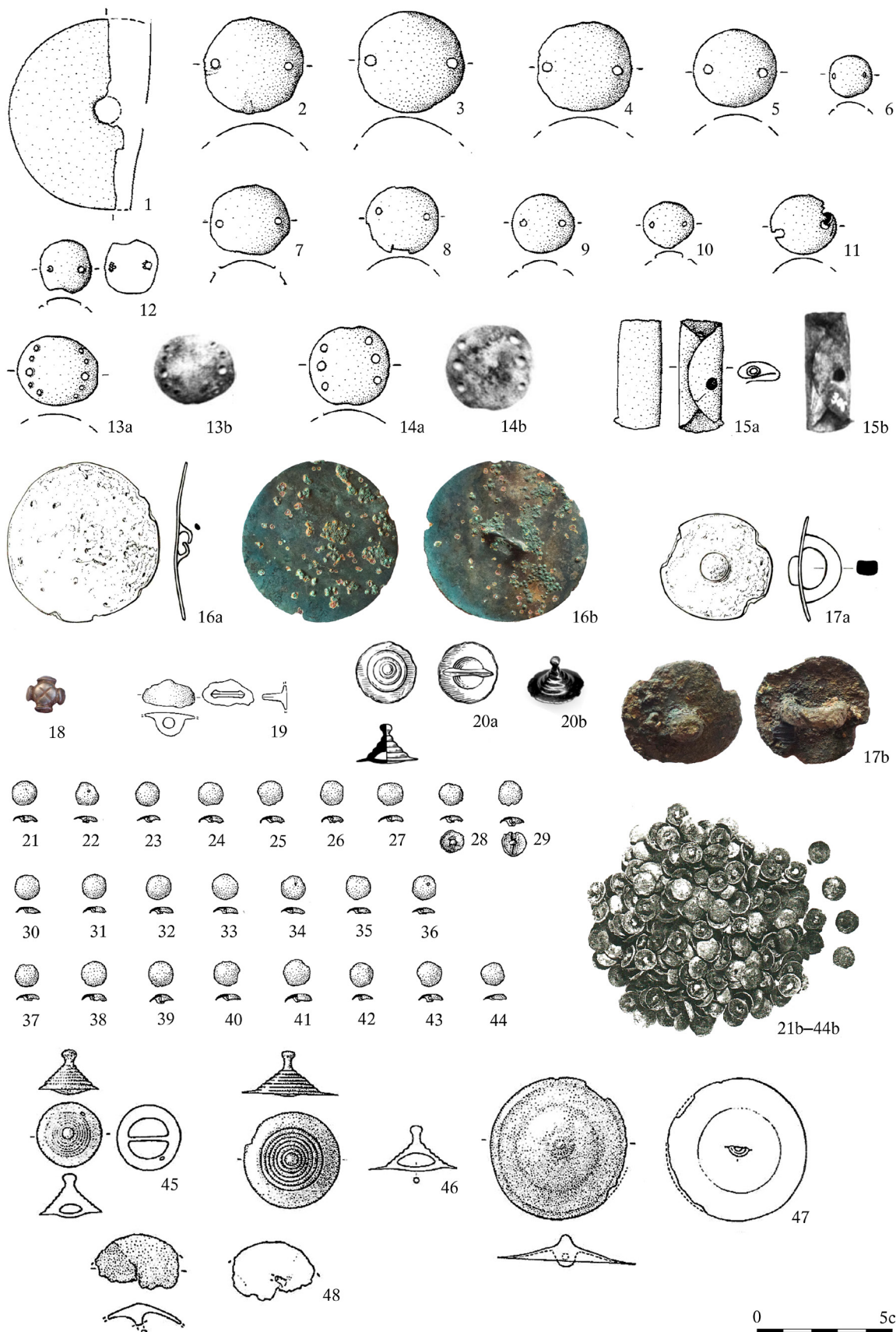
Pl. 11: 51. Mankovice (1–7); 52. Medlov (8–13); 53. Míchov 3 (14); 54. Moravičany H43 (15); 55. Moravičany H141 (16); 56. Moravičany H202 (17–21); 57. Moravičany H499 (22); 58. Moravičany H730 (23); 59. Moravičany H792 (24–25); 60. Moravičany H817 (26); 61. Moravičany H855 (27); 62. Moravičany H1046 (28); 63. Moravičany H1049 (29); 64. Moravičany H1209 (30); 65. Moravičany H1238 (32); 66. Moravičany H1243 (31); 67. Moravičany H1246 (33–34, 37–39); 68. Mostkovice (35–36, 40–42). 1–42: bronze / bronz.

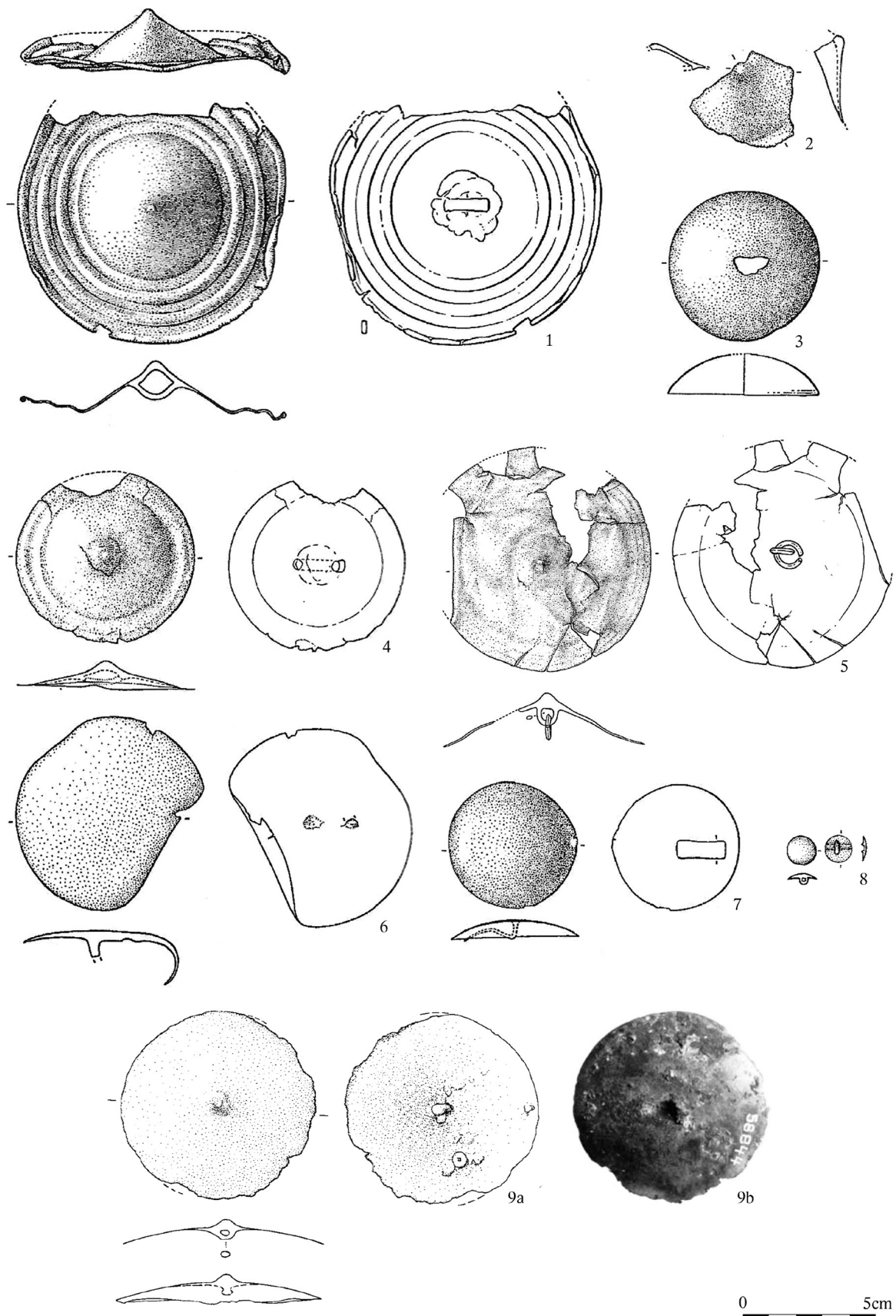
Pl. 12: 69. Myslejevici-Křenůvky (1–2, 4); 70. Ohrozim H11 (6); 71. Olbramovice (3); 72. Olomouc (5). 1–2, 4, 6: bronze / bronz; 3, 5: antler / paroh.

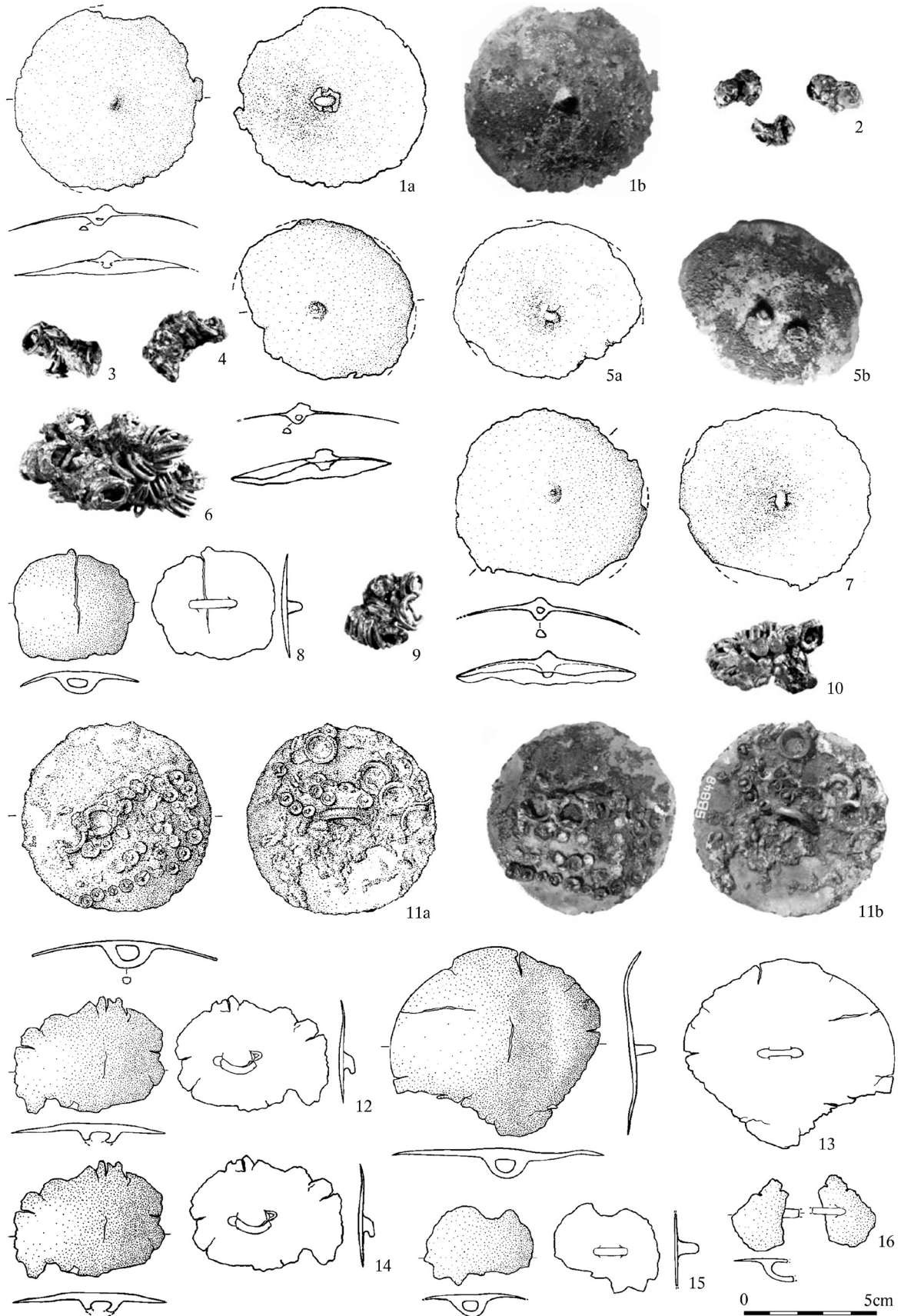
Pl. 13: 73. Olomouc-Slavonín H30 (3); 74. Olšany u Prostějova (1–2); 75. Otaslavice (12); 76. Pasohlávky-Mušov 2 (5–11, 13–24).
1–11, 13–24: bronze / bronz; 12: antler / paroh.

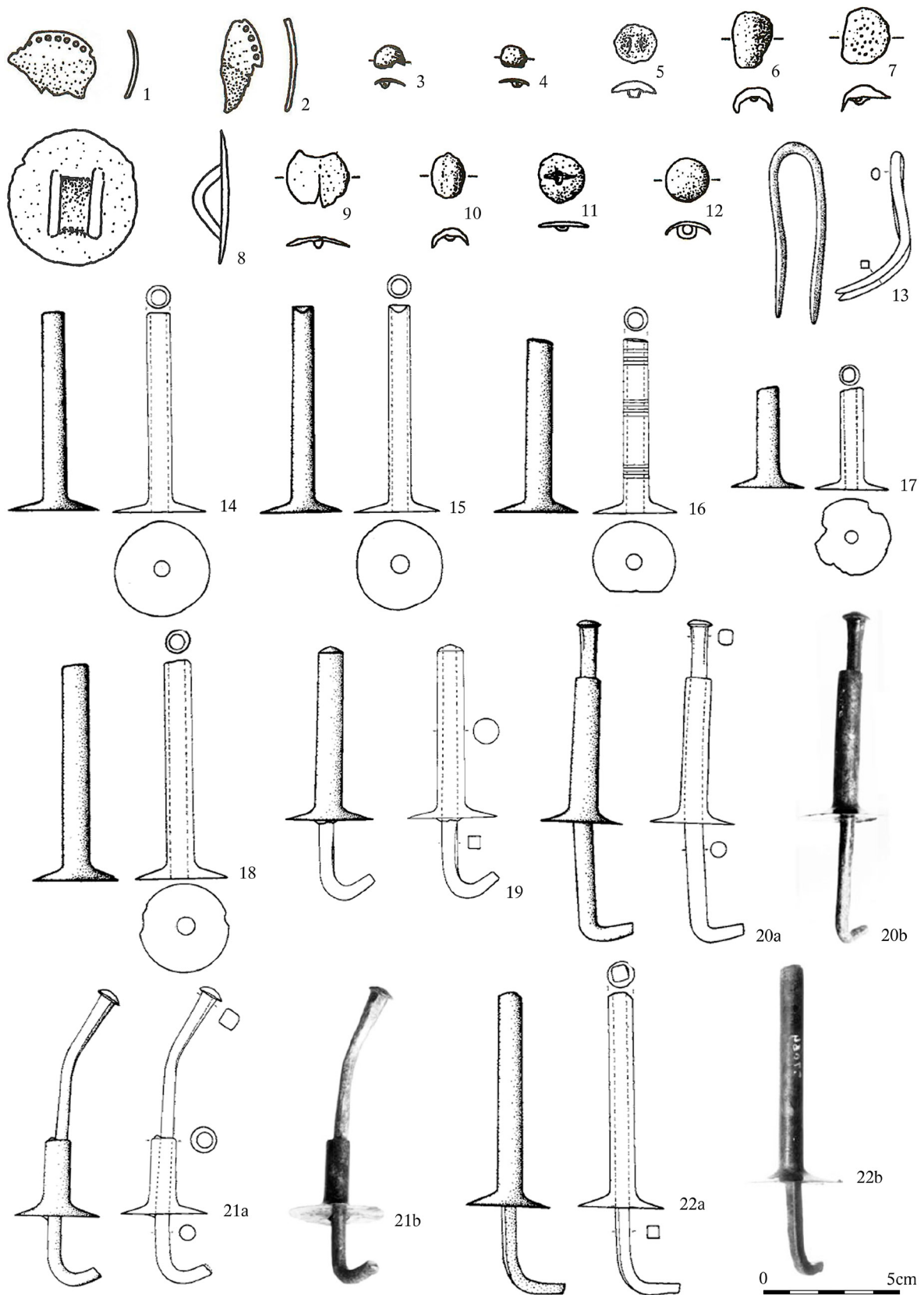
Pl. 14: 76. Pasohlávky-Mušov 2 (1–15); 77. Pavlov 1 (16); 78. Pavlov 2 (17); 79. Perná (18); 80. Plumlov-Žárovice/Hamry 2 (19); 81. Podolí H5 (20–43); 82. Podolí H803 (44); 83. Polešovice (45–48). 1–48: bronz / bronz.

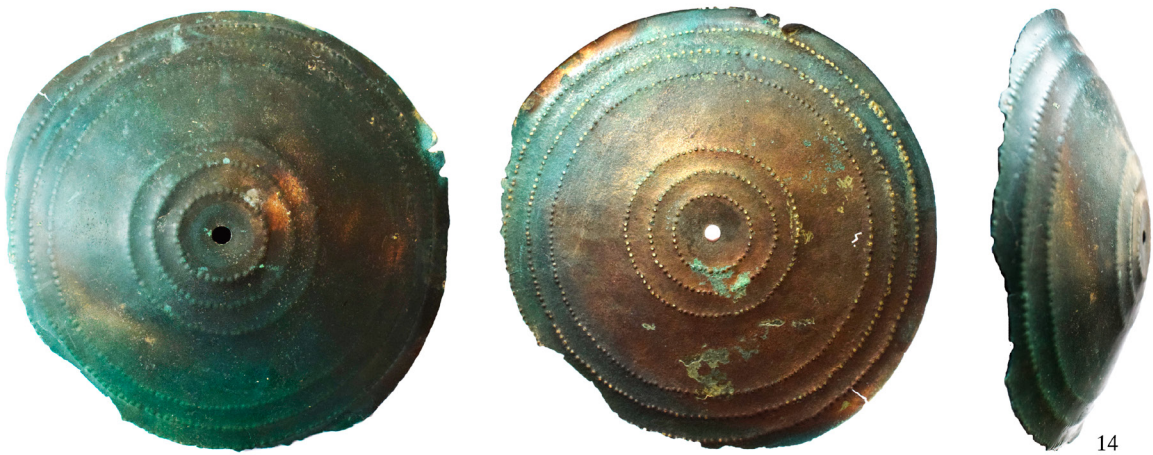
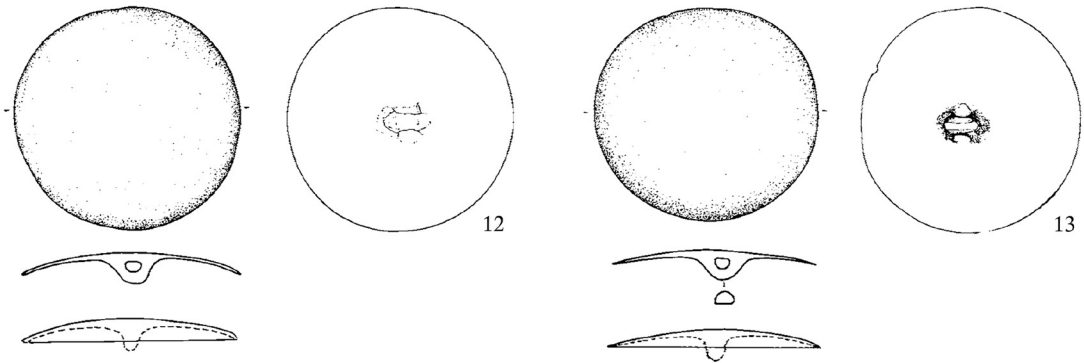
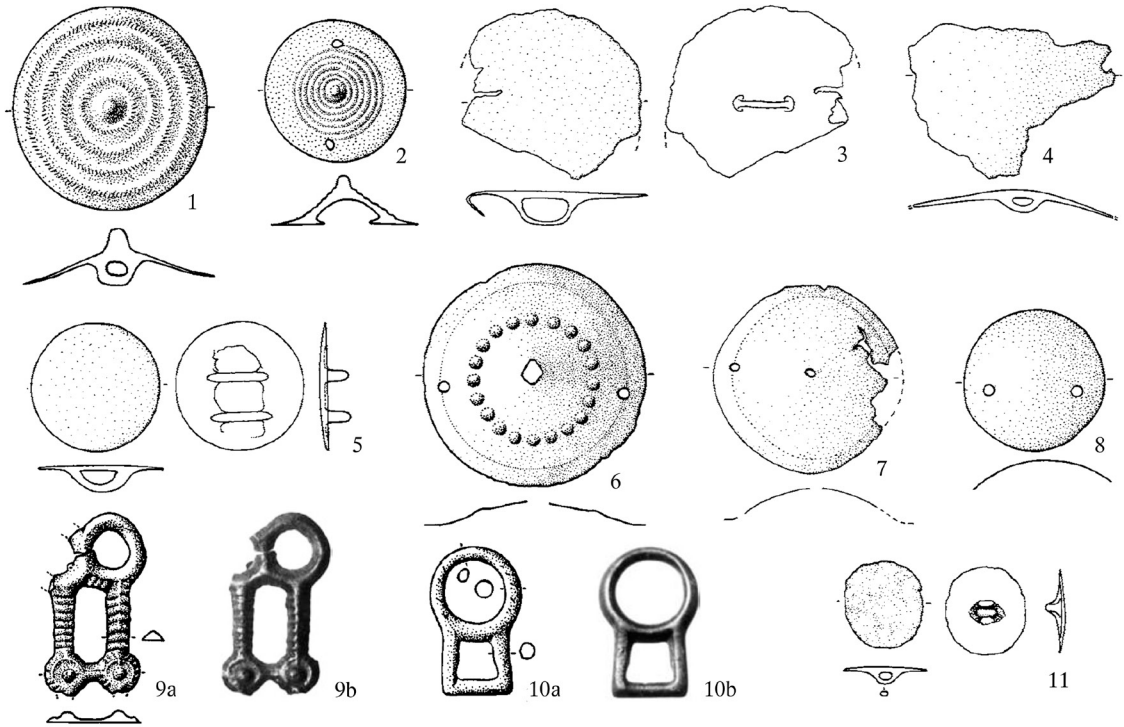
Pl. 15: 83. Polešovice (1-7); 84. Polkovice (8-9). 1-9: bronz / bronz.

Pl. 16: 84. Polkovice (1-7, 9-11); 85. Prakšice (8, 12-16). 1-16: bronz / bronze.

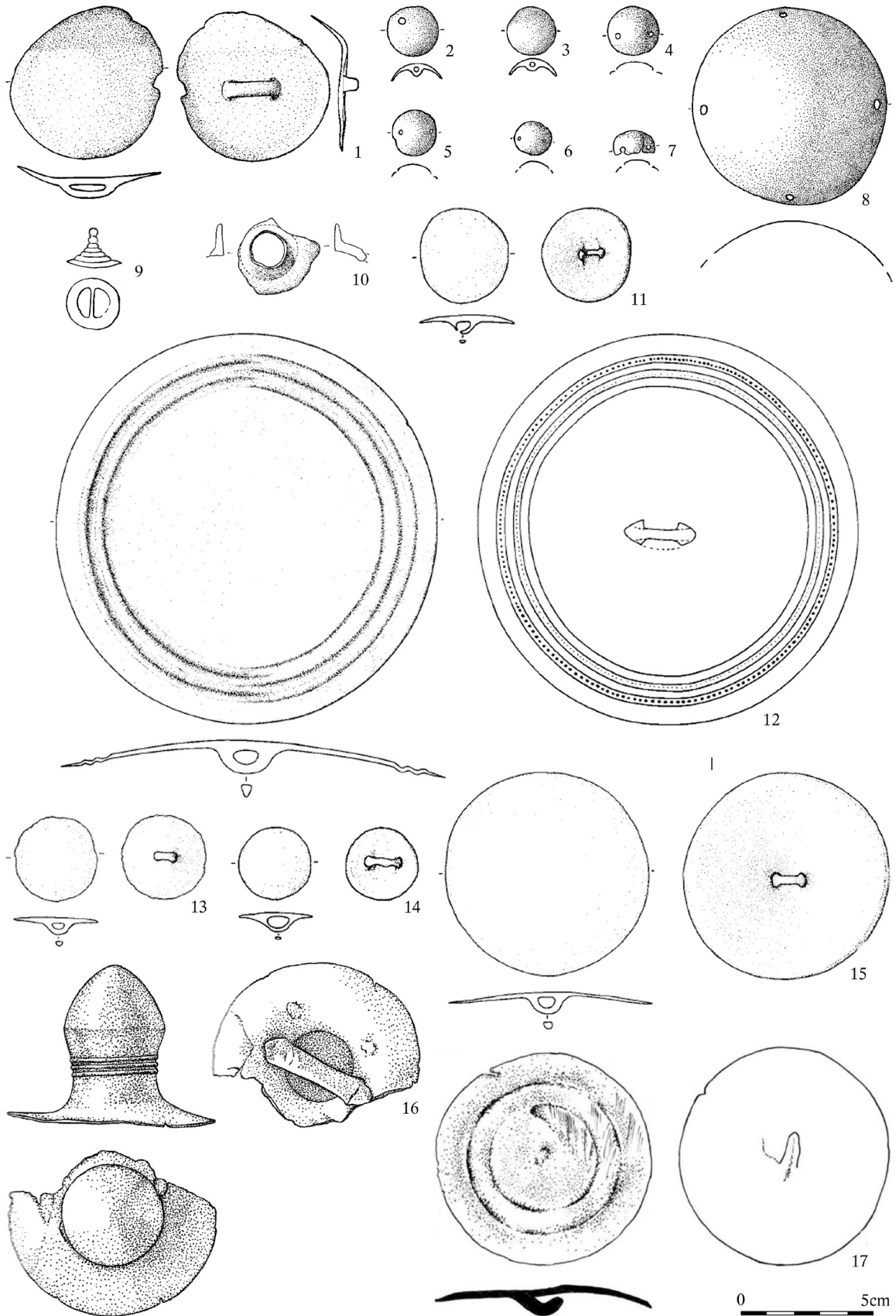

Pl. 17: 86. Prostějov-Domamyslice H13 (1–2); 87. Prostějov-Domamyslice H38 (3–4); 88. Prostějov-Domamyslice H42 (5);
 89. Prostějov-Domamyslice H92 (6–7, 9–10); 90. Prostějov-Domamyslice H119 (11); 91. Prostějov-Domamyslice H148 (12); 92.
 Prostějov-Domamyslice H152 (8); 93. Přestavky (13–22). 1–22: bronz / bronz.

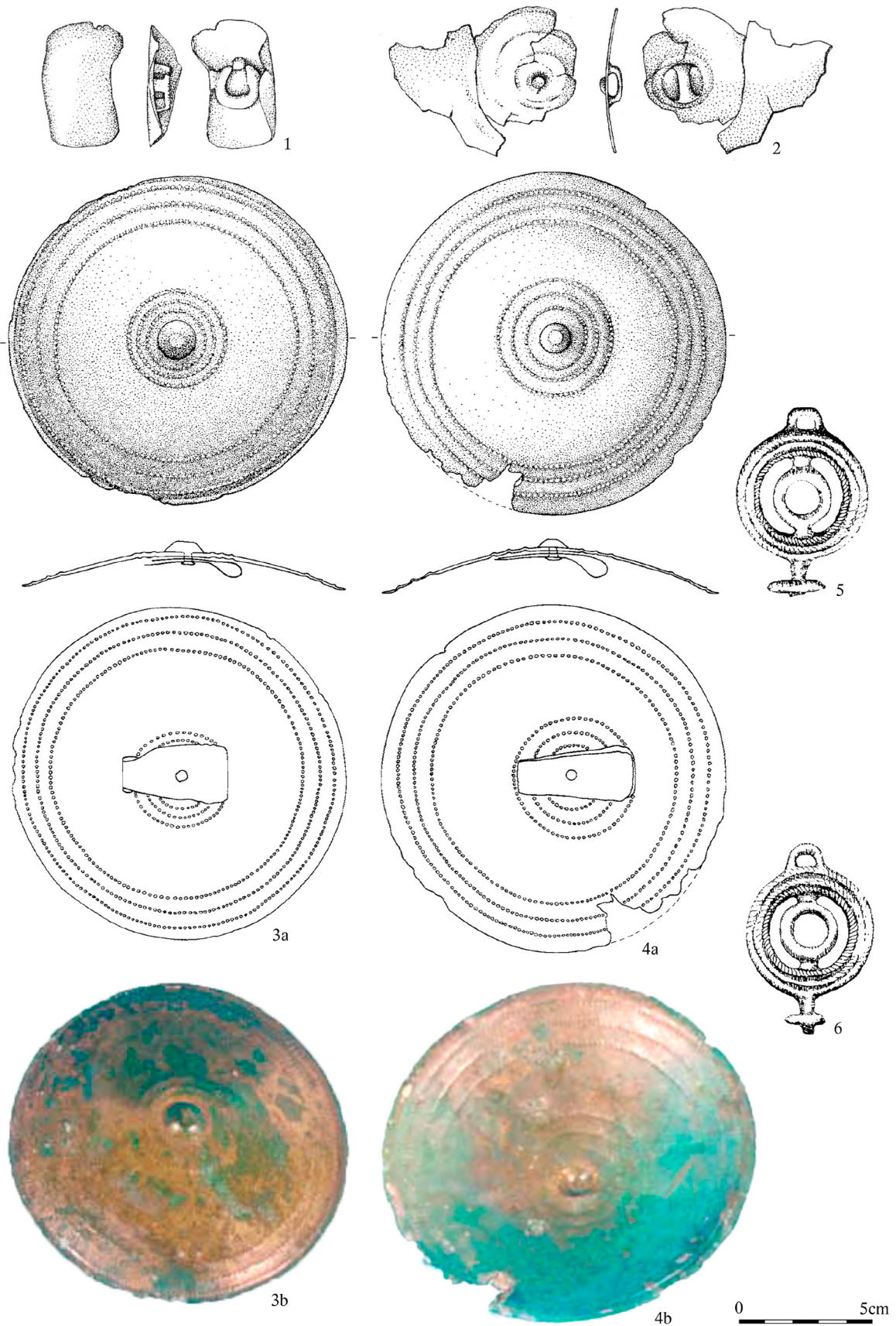

0 5cm

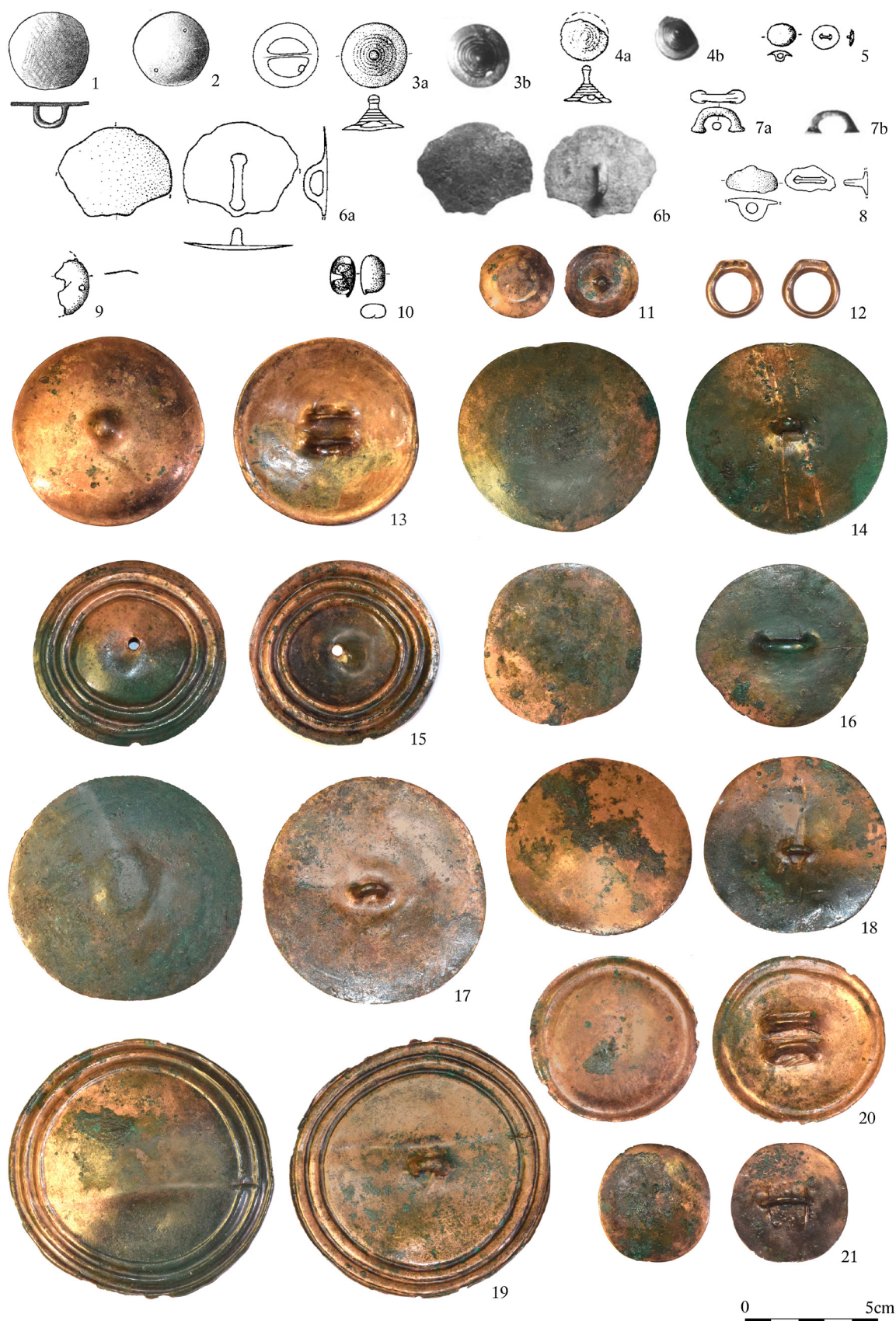
Pl. 18: 93. Přestavky (1–10); 94. Rájec (14); 95. Rájec-Jestřebí (11–13). 1–14: bronz / bronz.

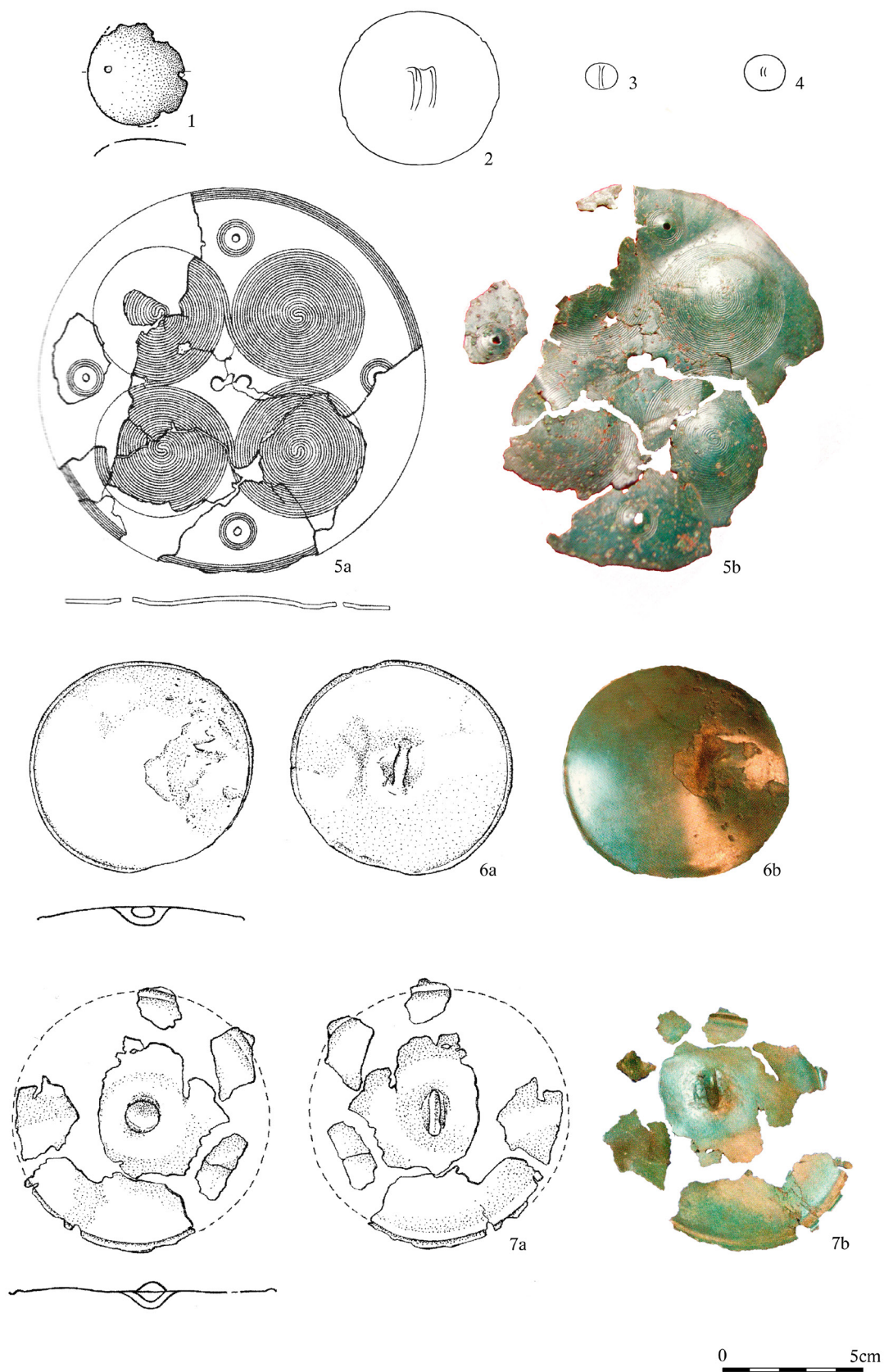
Pl. 19: 96. Rousínov-Rousínovec (1); 97. Sazovice (2–8); 98. Seloutky H9 (9); 99. Slatinice (10–15); 100. Sudice (17); 101. Šebetov 1 (16). 1–17: bronz / bronz.

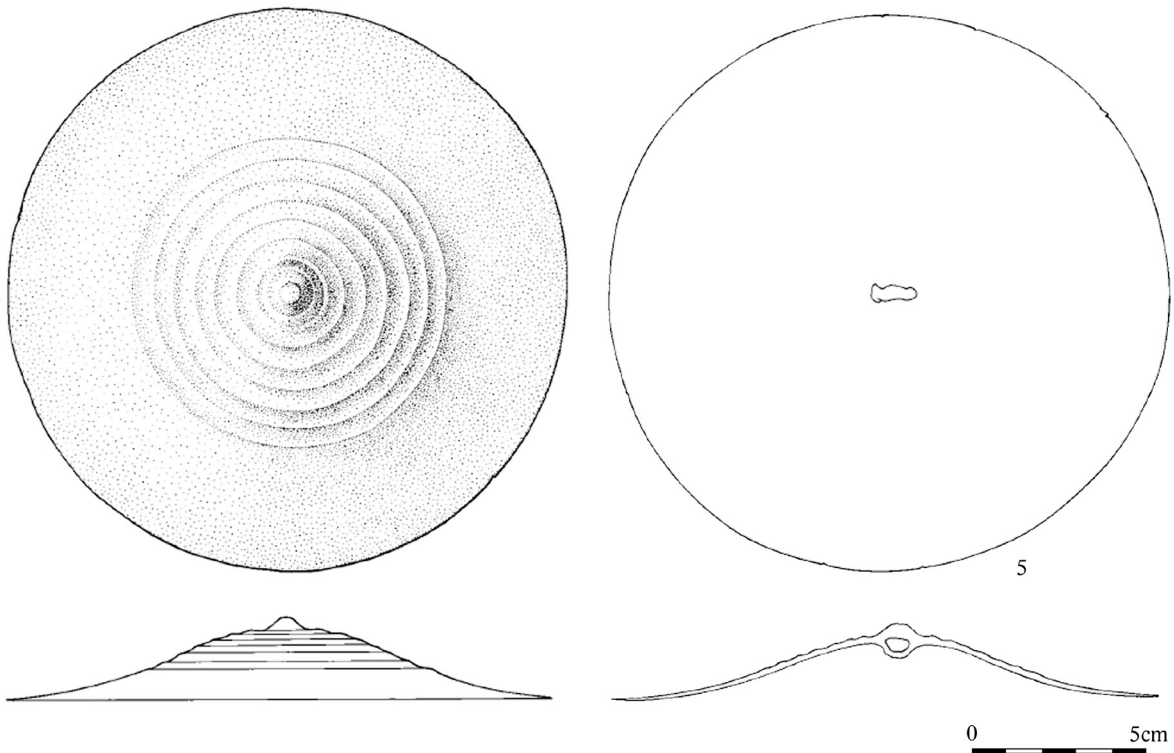
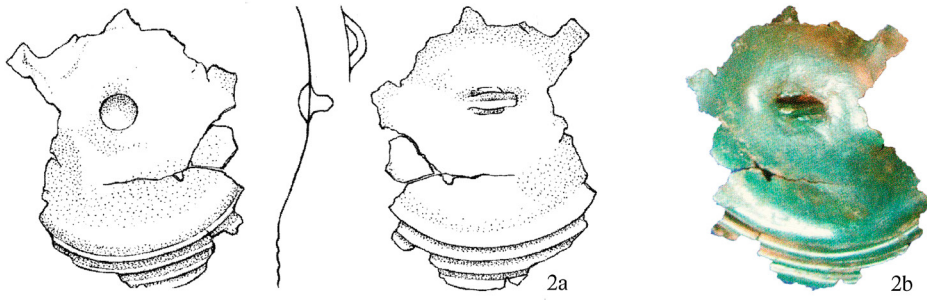
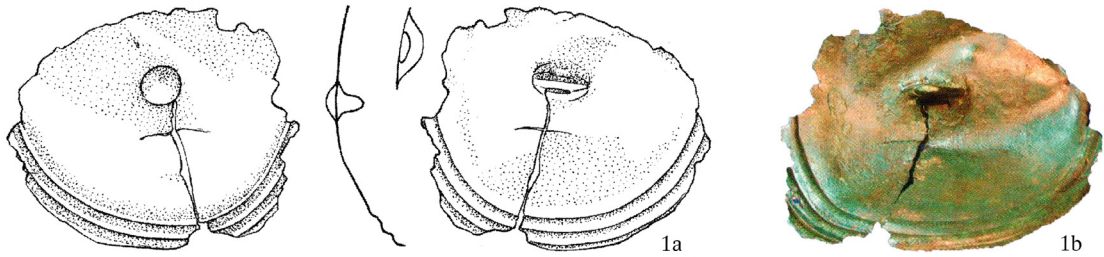
Pl. 20: 101. Šebetov 1 (1–2); 102. Štramberk 2 (3–6). 1–6: bronz / bronz.

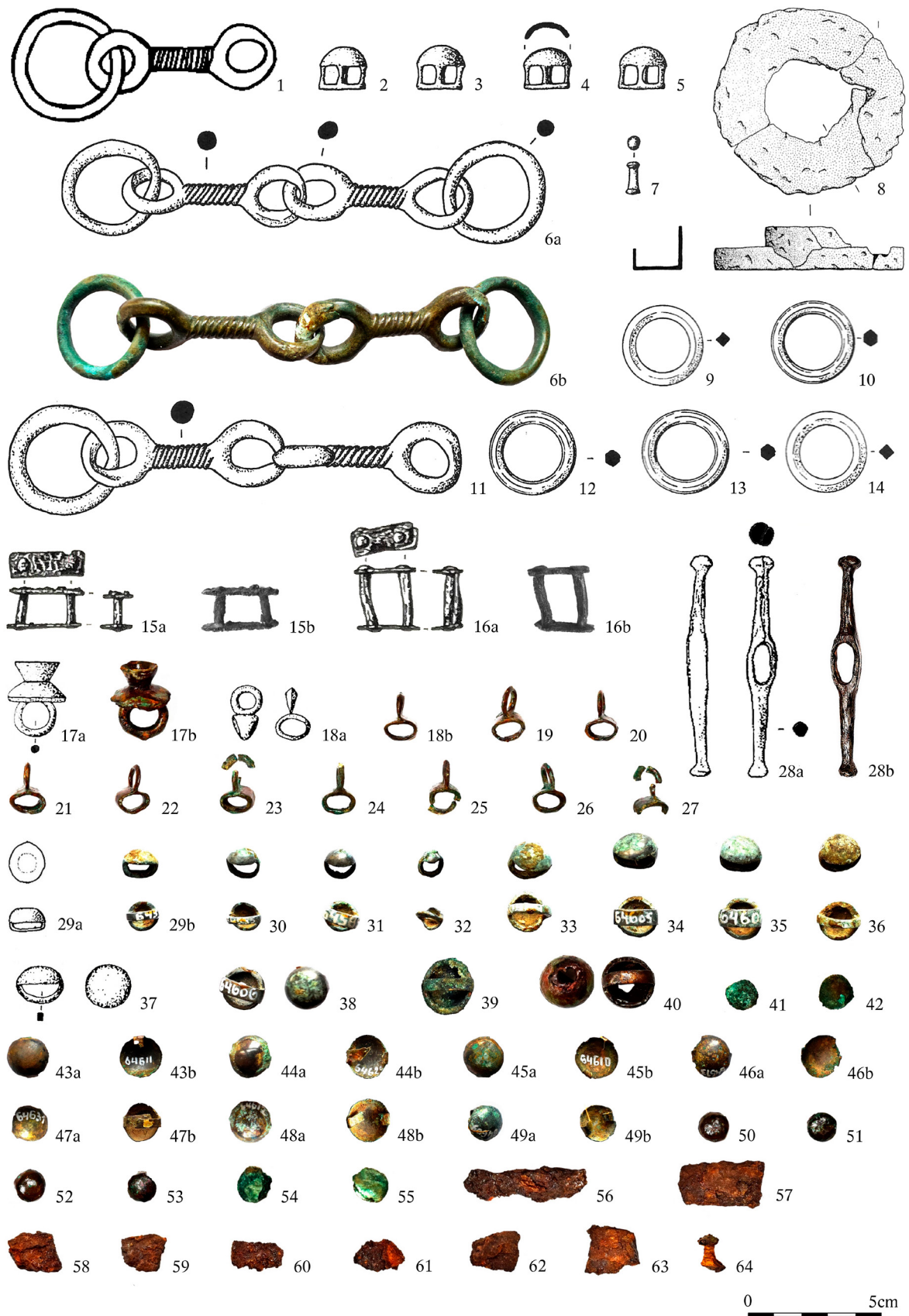
Pl. 21: 103. Těšetice (1–2); 104. Trnava (2–7); 105. Tršice (8); 106. Uherský Ostroh (9–10); 107. Uničov-Benkov (11–21). 1–21: bronz / bronz.

Pl. 22: 108. Uničov-Dolní Sukolom (1); 109. Určice H24 (2); 110. Určice H25 (3); 111. Určice H26 (4); 112. Velké Opatovice (5); 113. Velké Opatovice 3 (6-7). 1-7: bronz / bronz.

Pl. 23: 113. Velké Opatovice 3 (1–3); 114. Zastávka (5); 115. Znojmo-Oblekovice H12 (4). 1–5: bronz / bronz.

Pl. 24: 116. Běhařovice-Stupešice (1); 117. Blatec (8); 118. Bošovice H2 (2-7, 9-14); 119. Bratčice (15-16); 120. Brno-Holásky H1 (17-55); 121. Brno-Holásky H2 (56-64). 1-2, 15-17: iron / železo; 3-14, 18-55: bronze / bronz; 56-64: iron with wood / železo se dřevem.

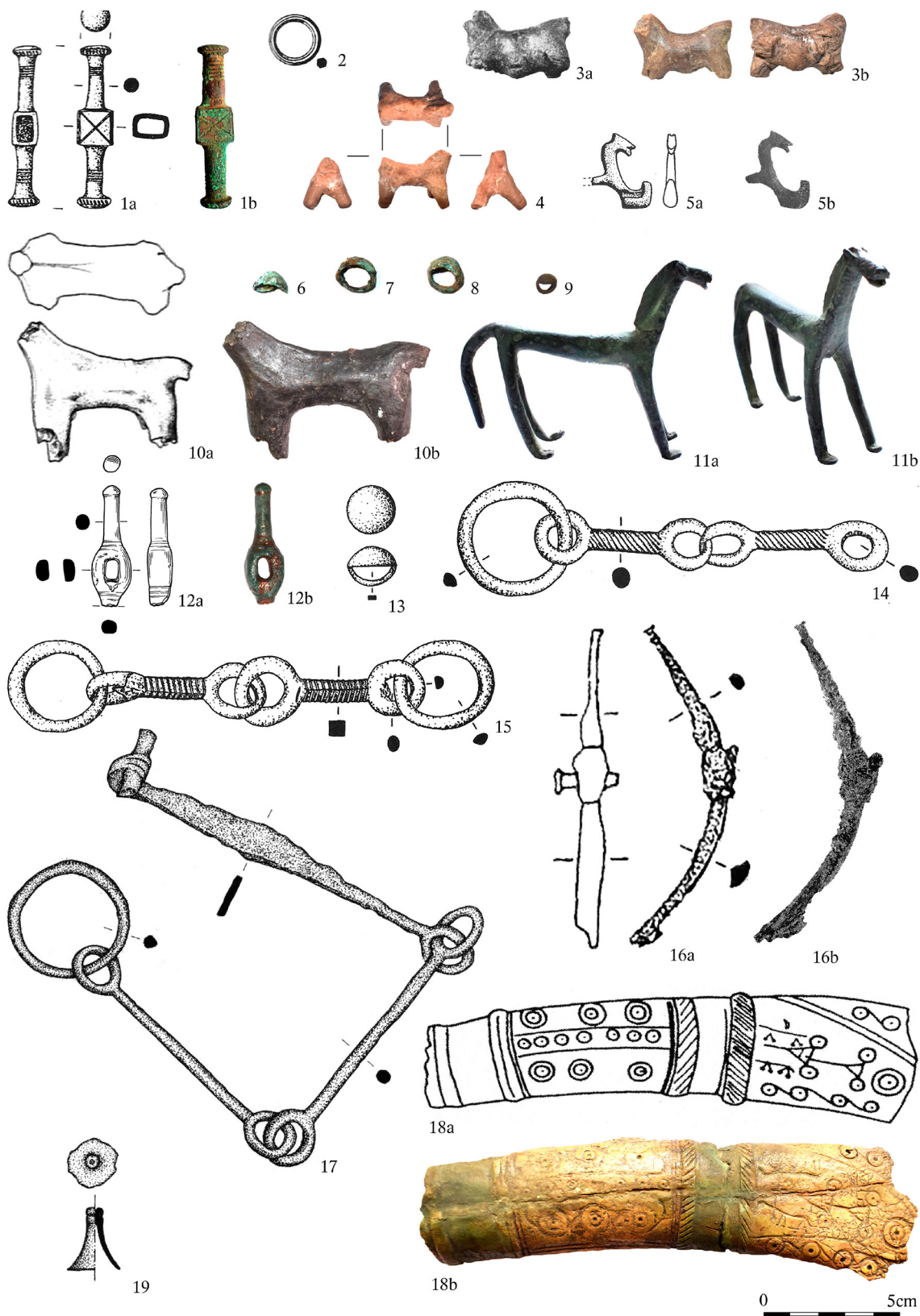
Pl. 25: 120. Brno-Holásky H1 (1–3). 1–3: iron / železo.

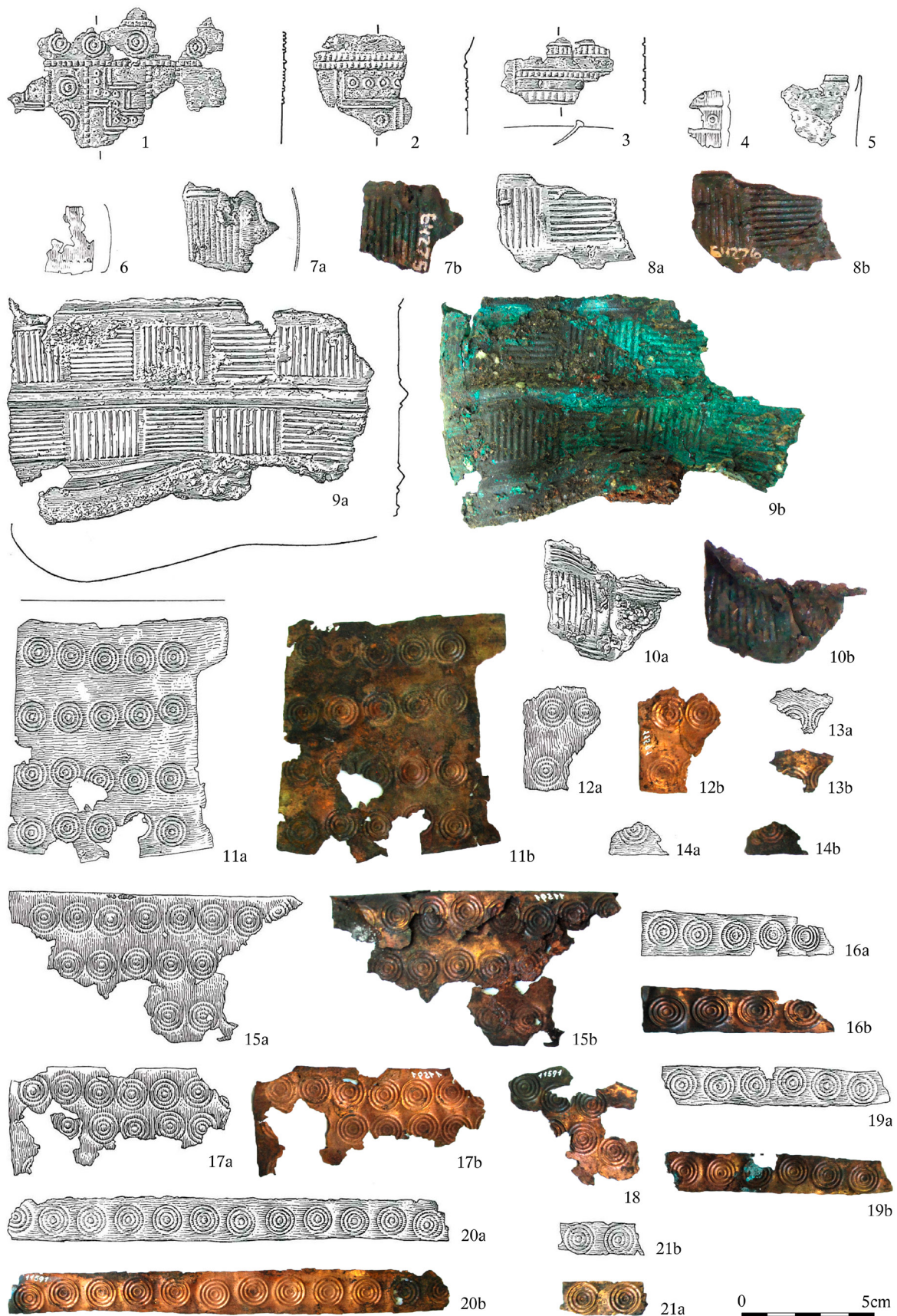
Pl. 26: 121. Brno-Holásky H2 (1–40, 42–52); 122. Brno-Holásky H1 or / nebo H2 (41, 53–60). 1–18, 20–27, 40: iron; 19, 28–30, 32–34, 36–38: bronze / bronz; 31: bronze with leather / bronz s kůží; 39, 42–52: leather / kůže; 41, 60: wood with leather / dřevo s kůží; 53–58: iron with wood / železo se dřevem; 59: bronze with iron / bronz se železem.

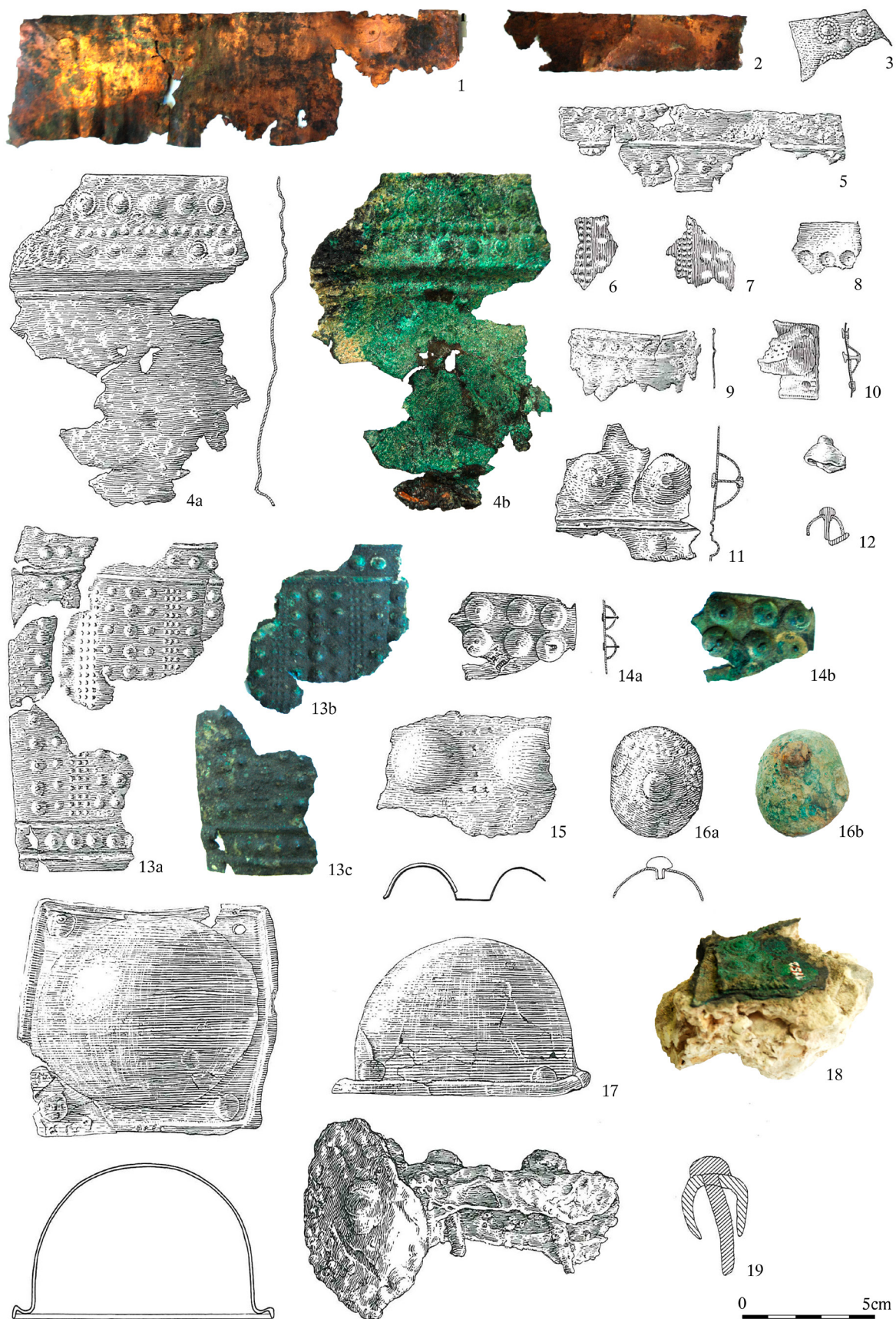
Pl. 27: 122. Brno-Holásky H1 or / nebo H2 (1–34). 1–12, 18–32, 34: bronze / bronz; 13: leather / kůže; 14–17, 33: bronze with leather / bronz s kůží.

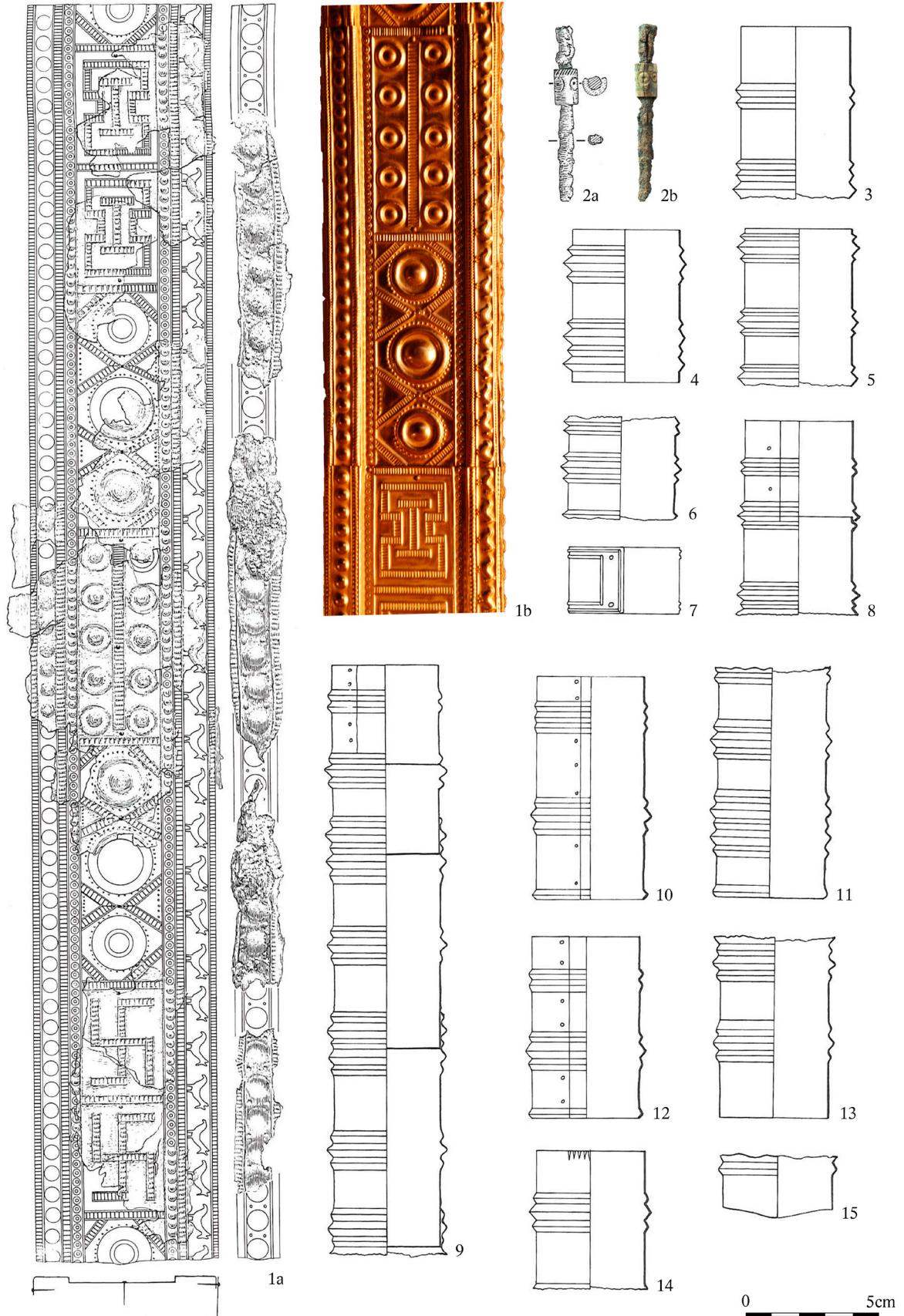
Pl. 28: 123. Brno-Holásky H3 (1–2); 125. Brno-Obrány (4); 126. Brno-Obrány obj. LII (3); 127. Brno-Obrány obj. LXIII (10); 128. Brno-Obrány (5); 129. Brno-Obrány H6 (11); 130. Brno-Obrány H140 (6–8); 131. Brno-Obrány H169 (16); 132. Břeclav (9); 133. Čechy pod Kosířem (12); 134. Dobelice (13–15); 135. Dobřčice (17–19). 1–2, 5–9, 11–16, 19: bronze / bronz; 3–4, 10: ceramics / keramika; 17: iron / železo; 18: antler / paroh.

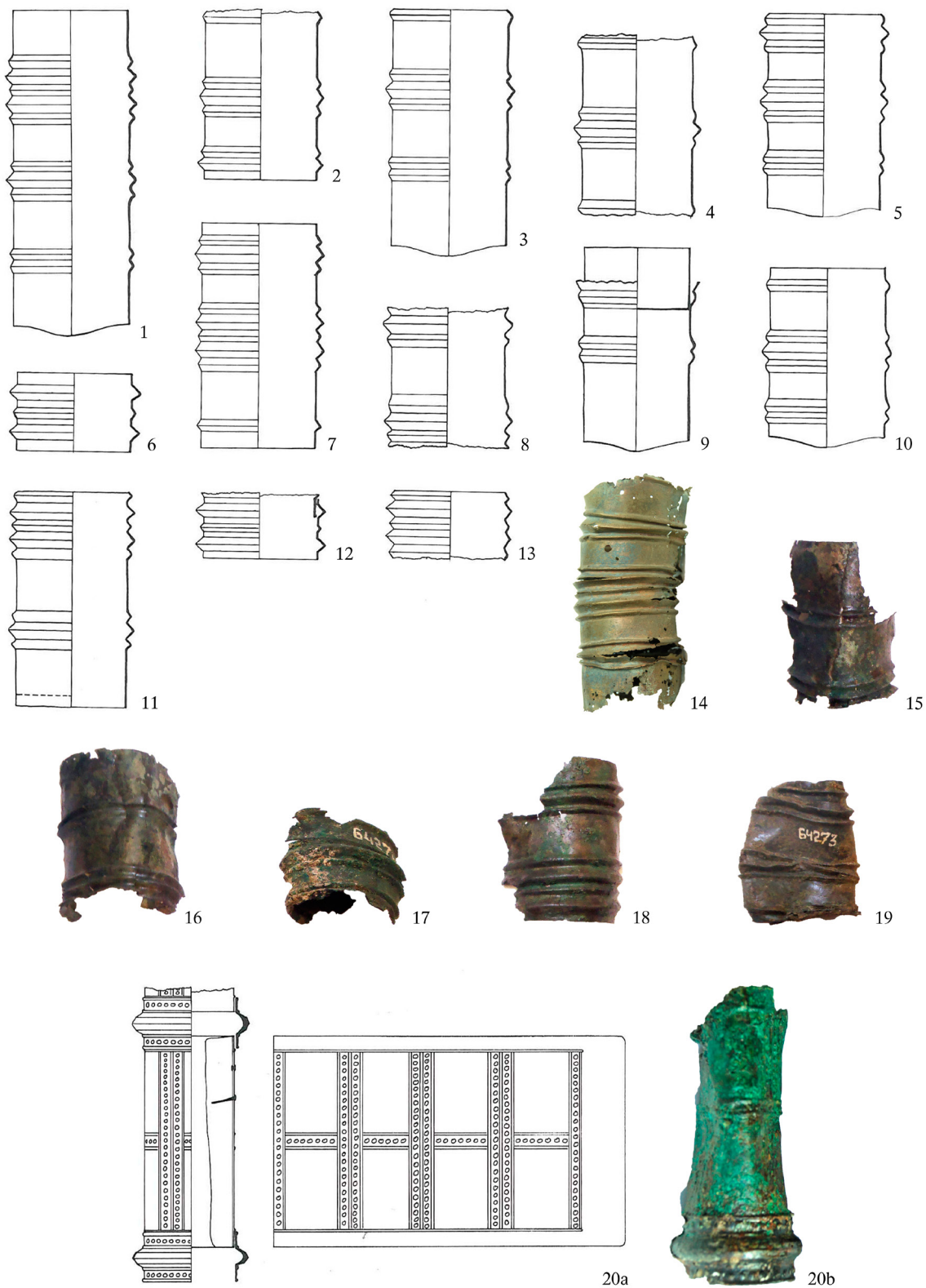
Pl. 29: 136. Habrůvka (1–21). 1–21: bronze / bronz.

Pl. 30: 136. Habrůvka (1–19). 1–15, 17: bronze / bronz; 16: bronze with iron / bronz se železem; 18: bronze with sinter / bronz se sintrem; 19: iron / železo.

Pl. 31: 136. Habrůvka (1–15). 1, 3–15: bronze / bronz; 2: iron with bone/antler / železo s kostí/parohem.

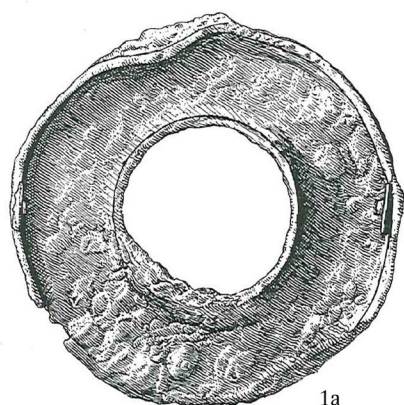
0 5cm

Pl. 32: 136. Habrůvka (1–20). 1–20: bronze / bronz.

0 5cm

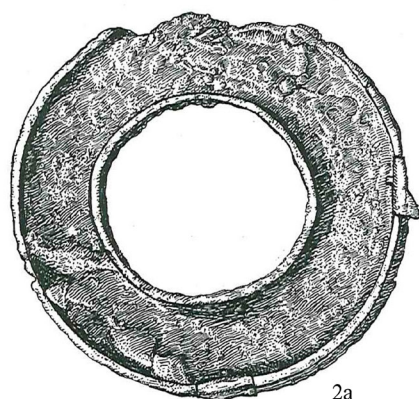
Pl. 33: 136. Habrůvka (1–8). 1–8: iron / železo.

1a

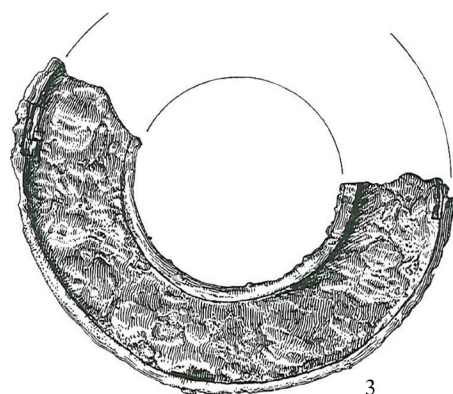
1b

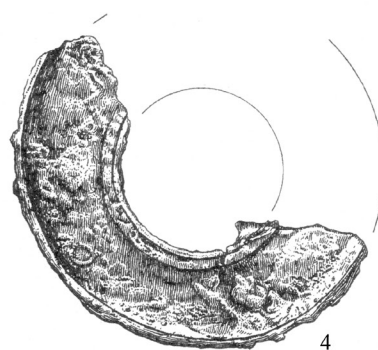
2a

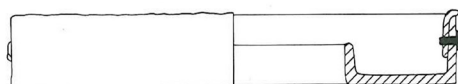
2b

3

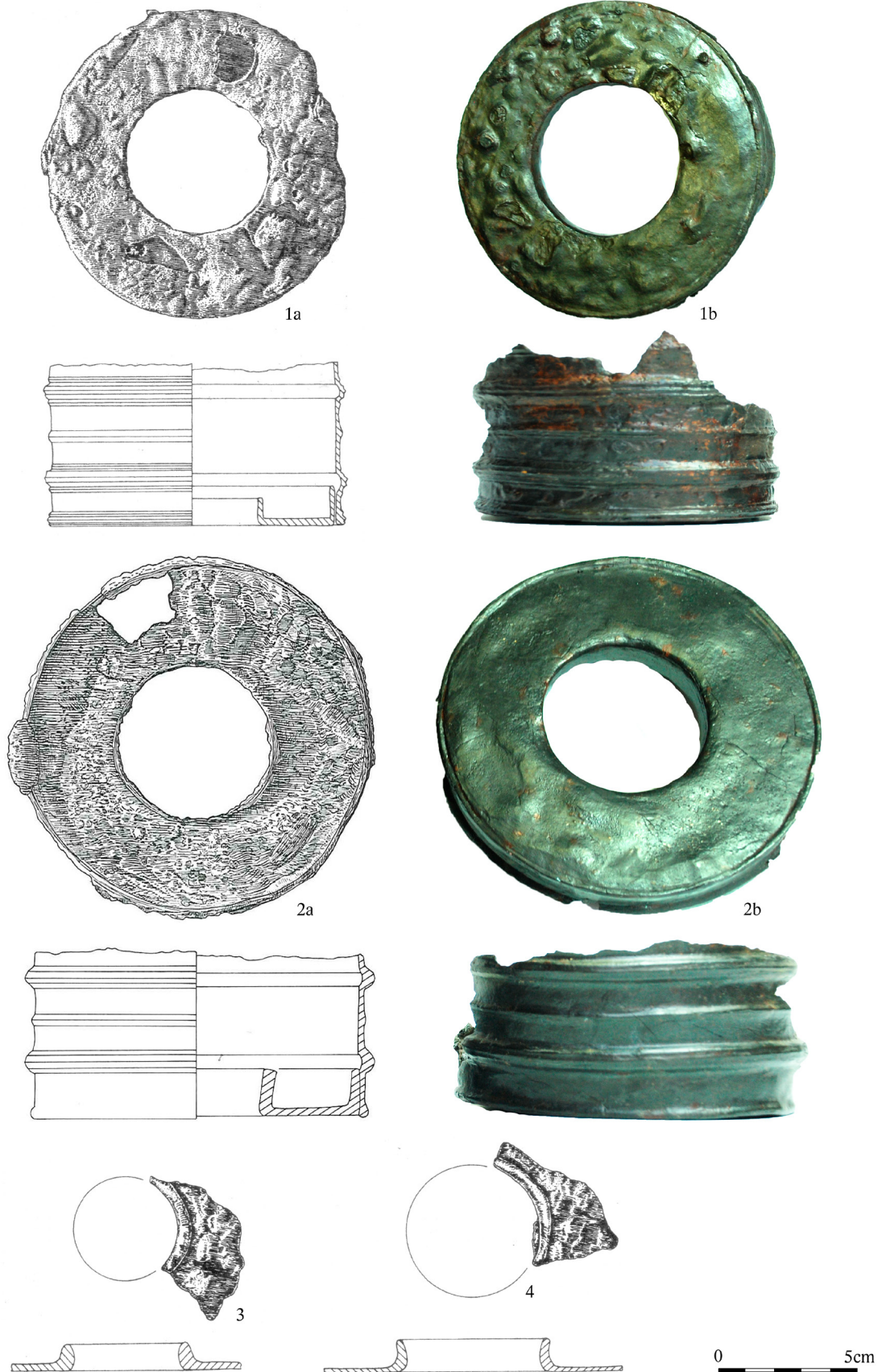

4

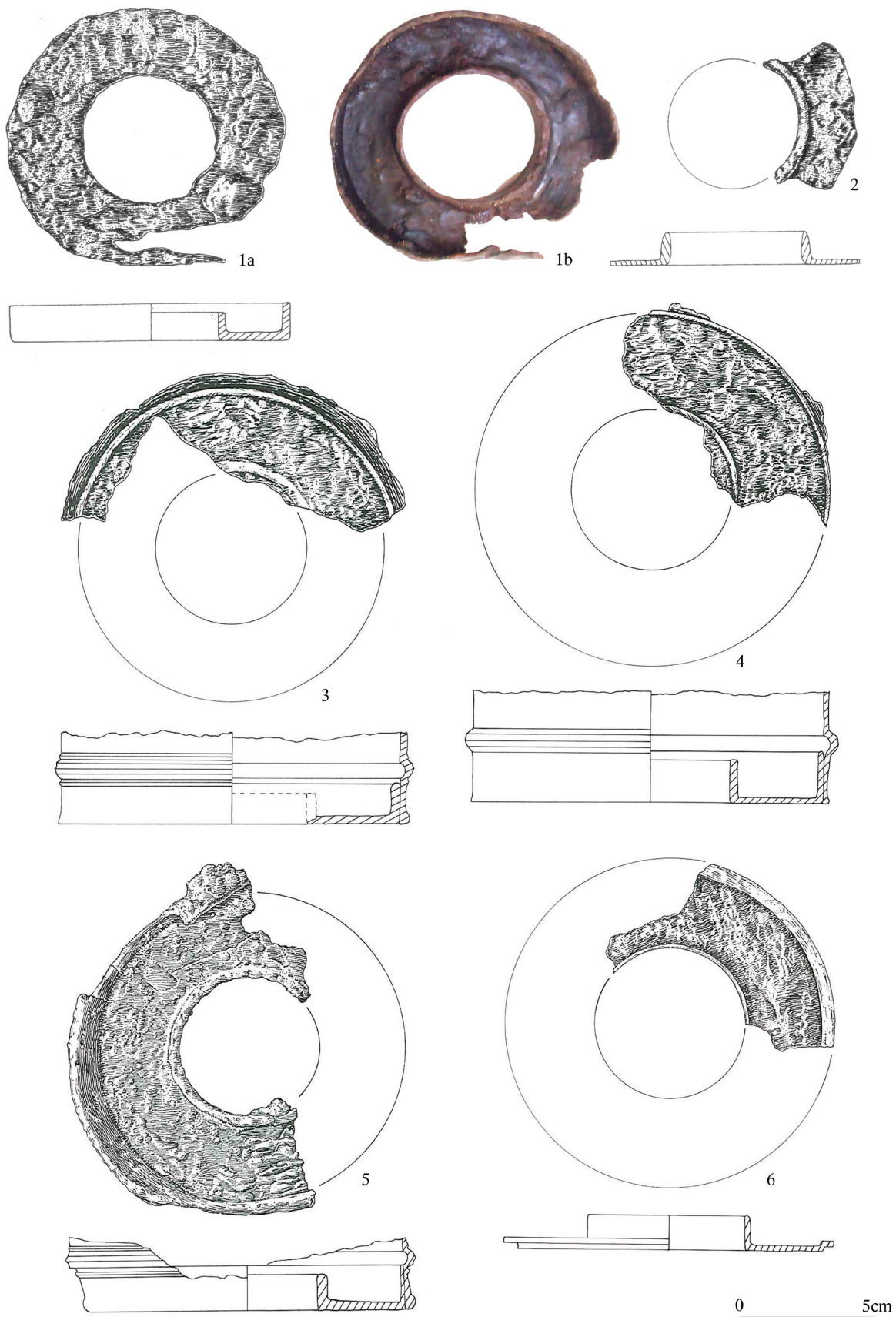

0 5cm

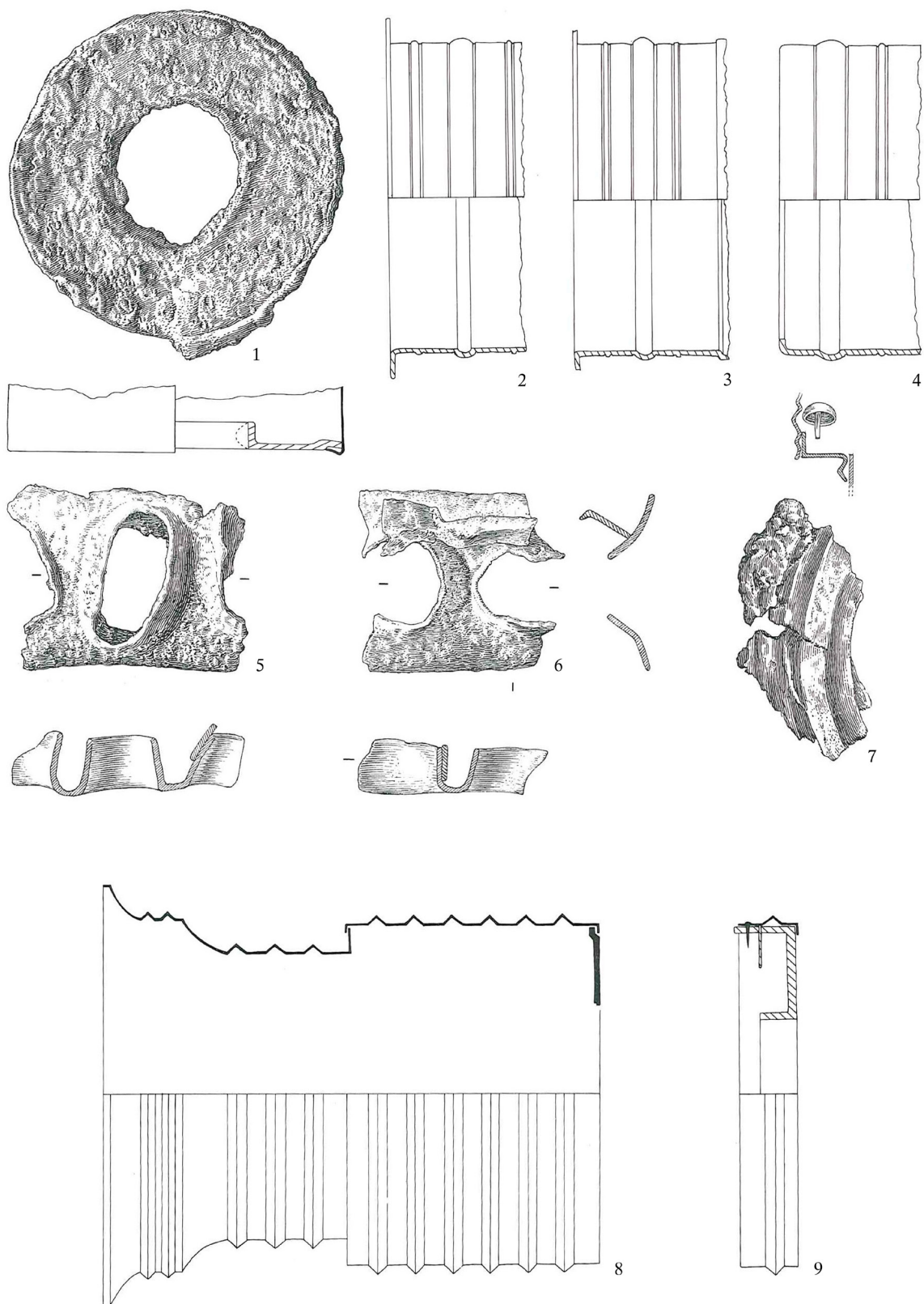
Pl. 34: 136. Habrůvka (1–4). 1–4: iron / železo.

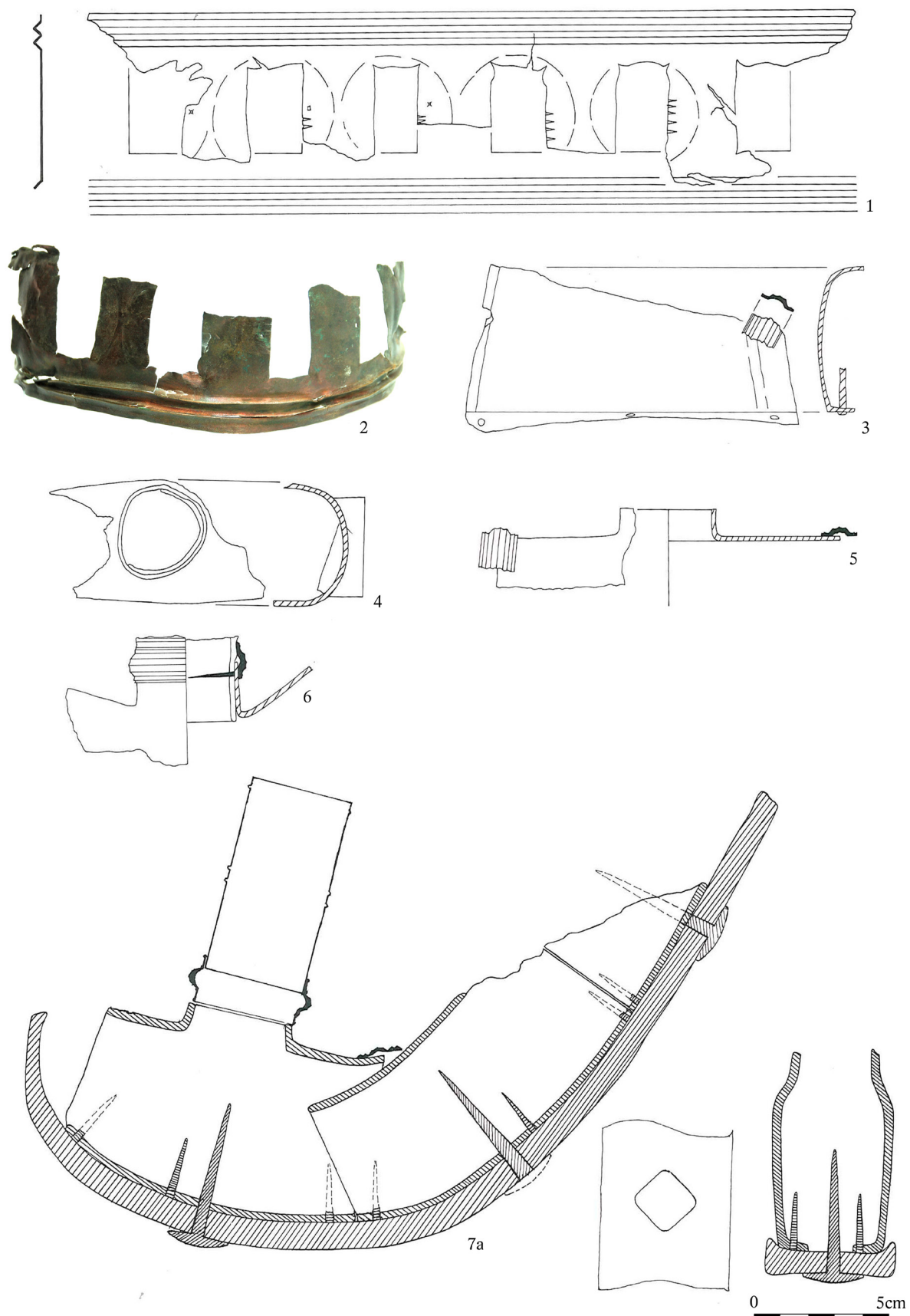
Pl. 35: 136. Habrůvka (1-4). 1-4: iron / železo.

Pl. 36: 136. Habrůvka (1–6). 1–5: iron / železo; 6: iron with bronze / železo s bronzem.

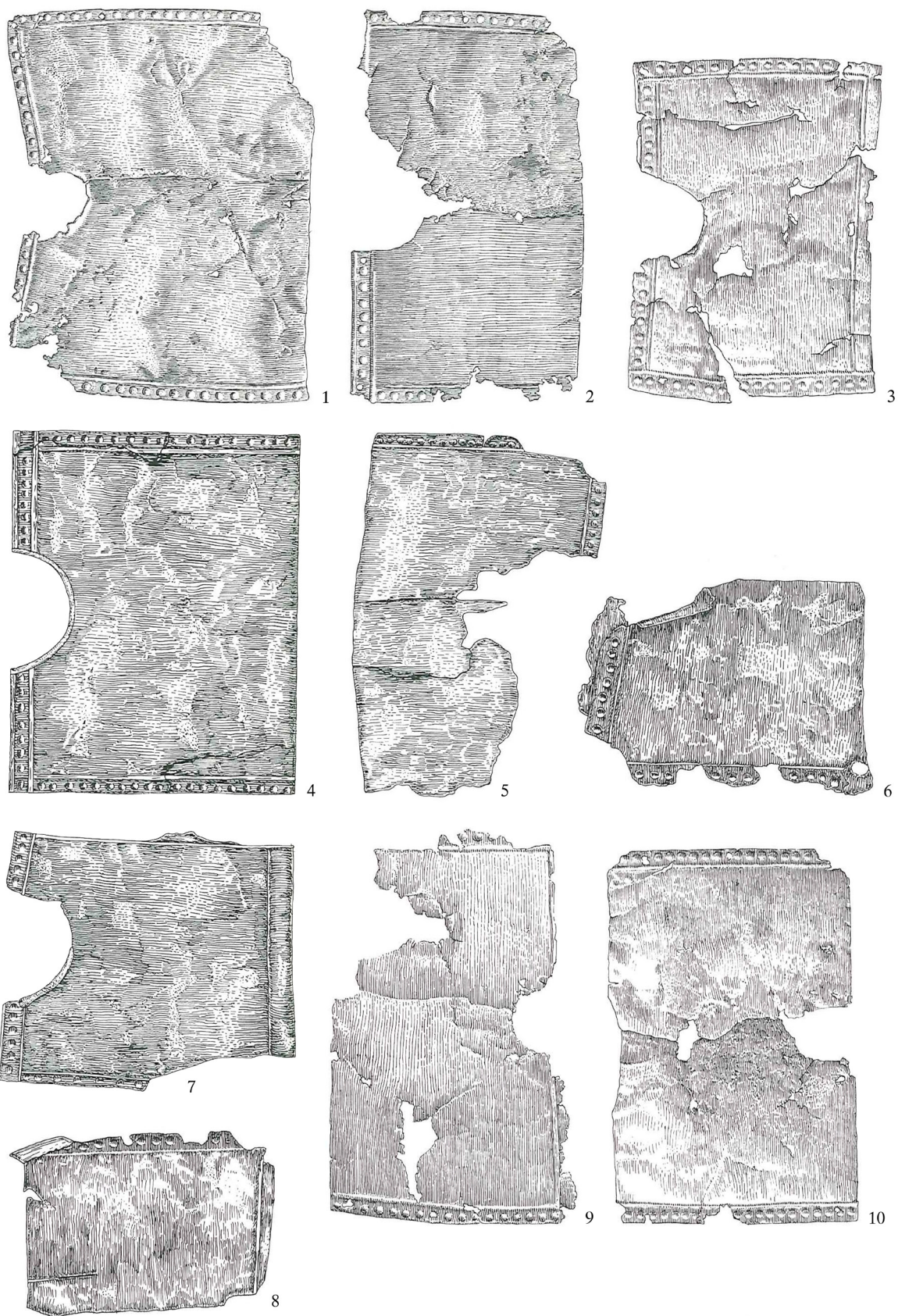
Pl. 37: 136. Habrůvka (1–9). 1: iron with bronze / železo s bronzem; 2–7: iron / železo; 8–9: bronze / bronz.

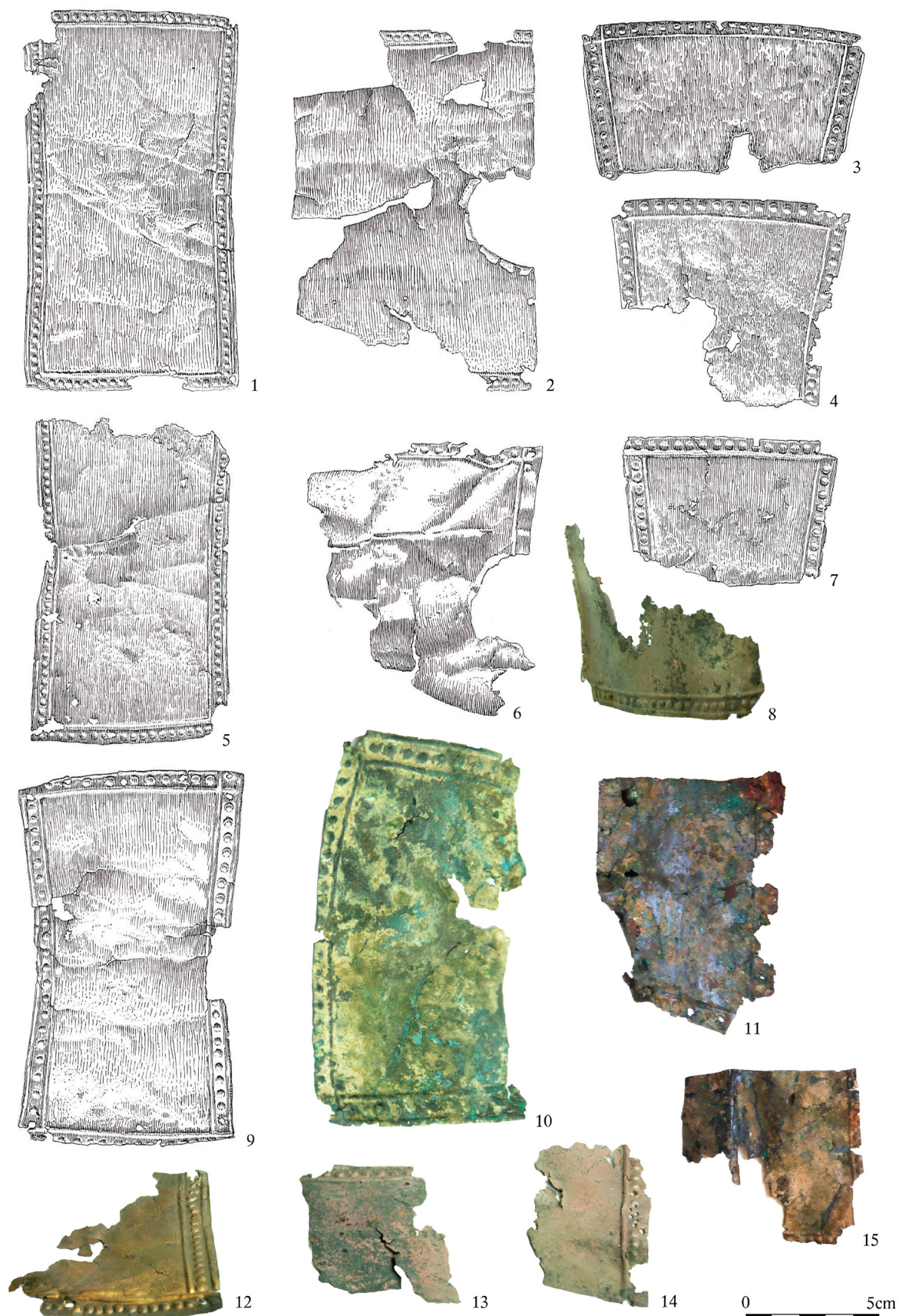
Pl. 38: 136. Habrůvka (1–7). 1–2: bronze / bronz; 3–6: iron / železo; 7: iron with bronze / železo s bronzem.

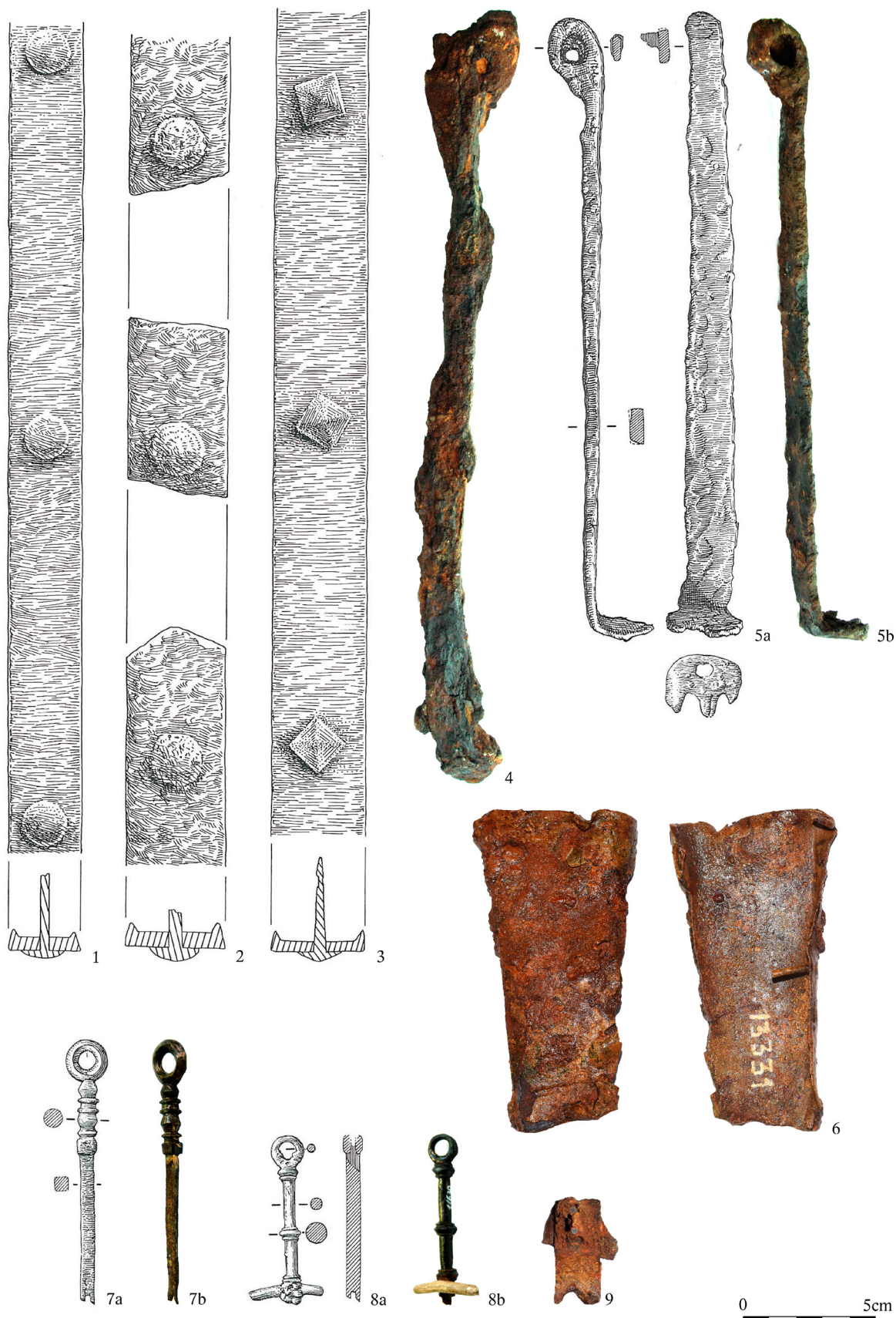
Pl. 39: 136. Habrůvka (1–3). 1: iron with bronze / železo s bronzem; 2: iron / železo; 3: bronze / bronz.

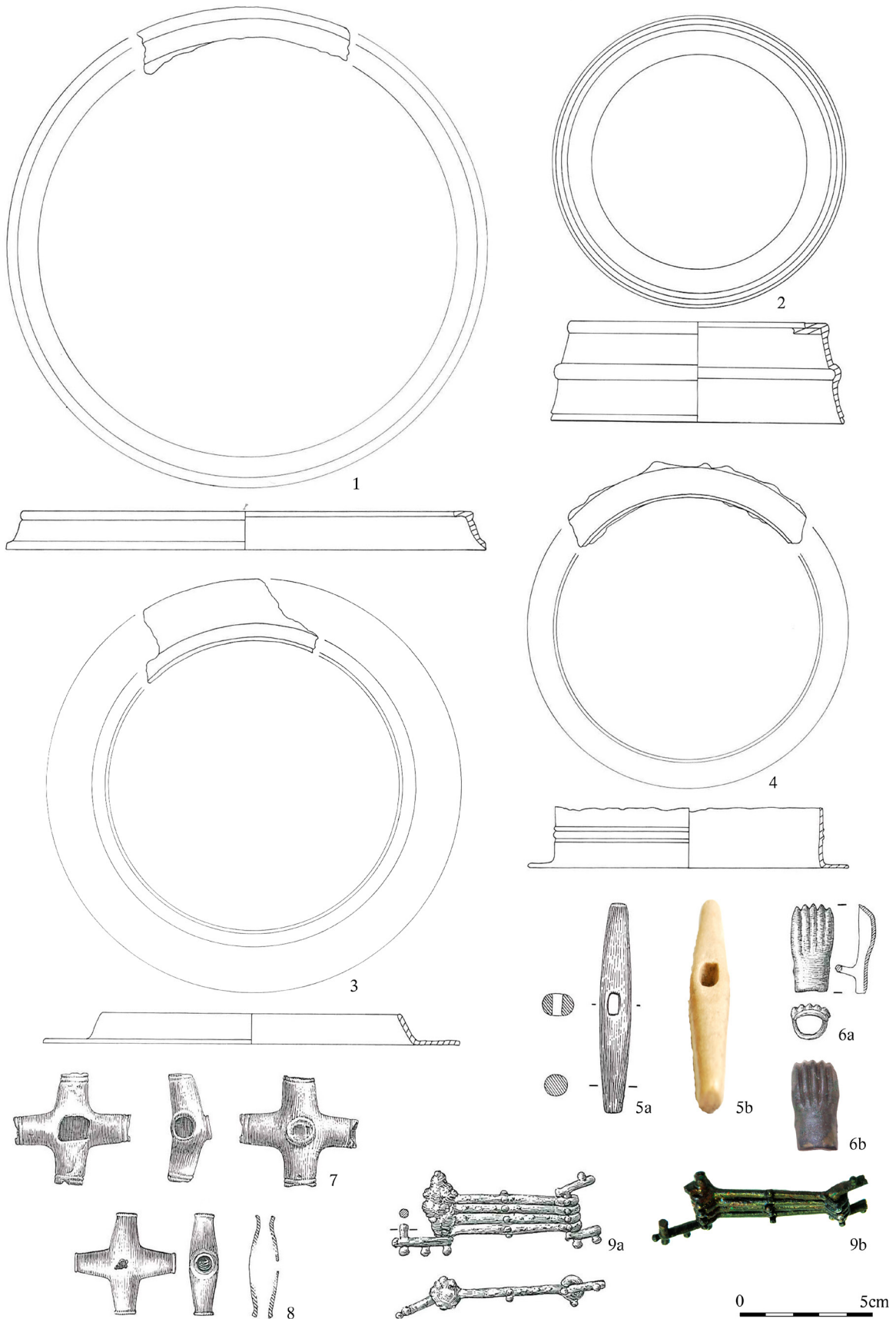
Pl. 40: 136. Habrůvka (1–9). 1–9: bronz / bronz.

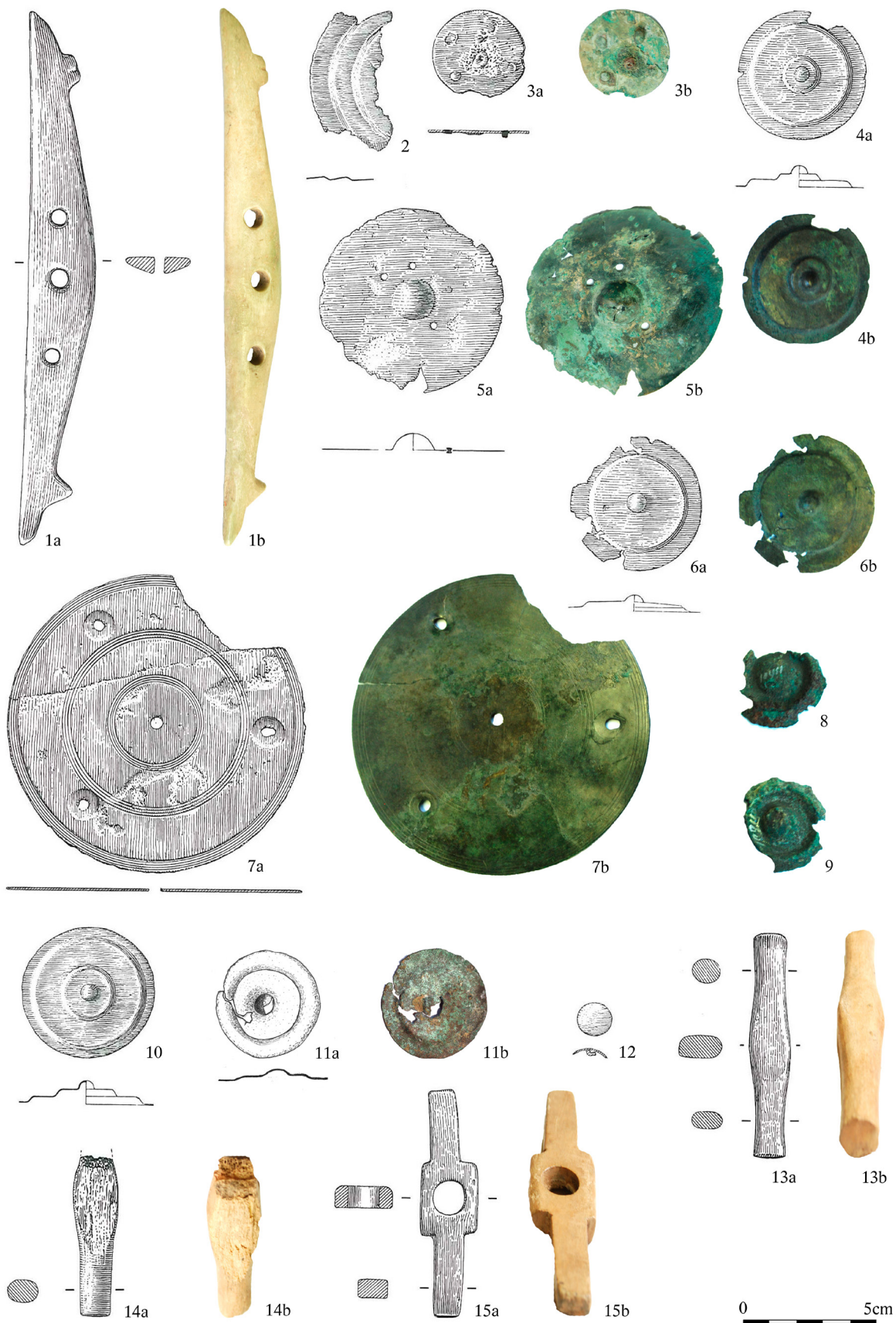
Pl. 41: 136. Habrůvka (1-15). 1-15: bronze / bronz.

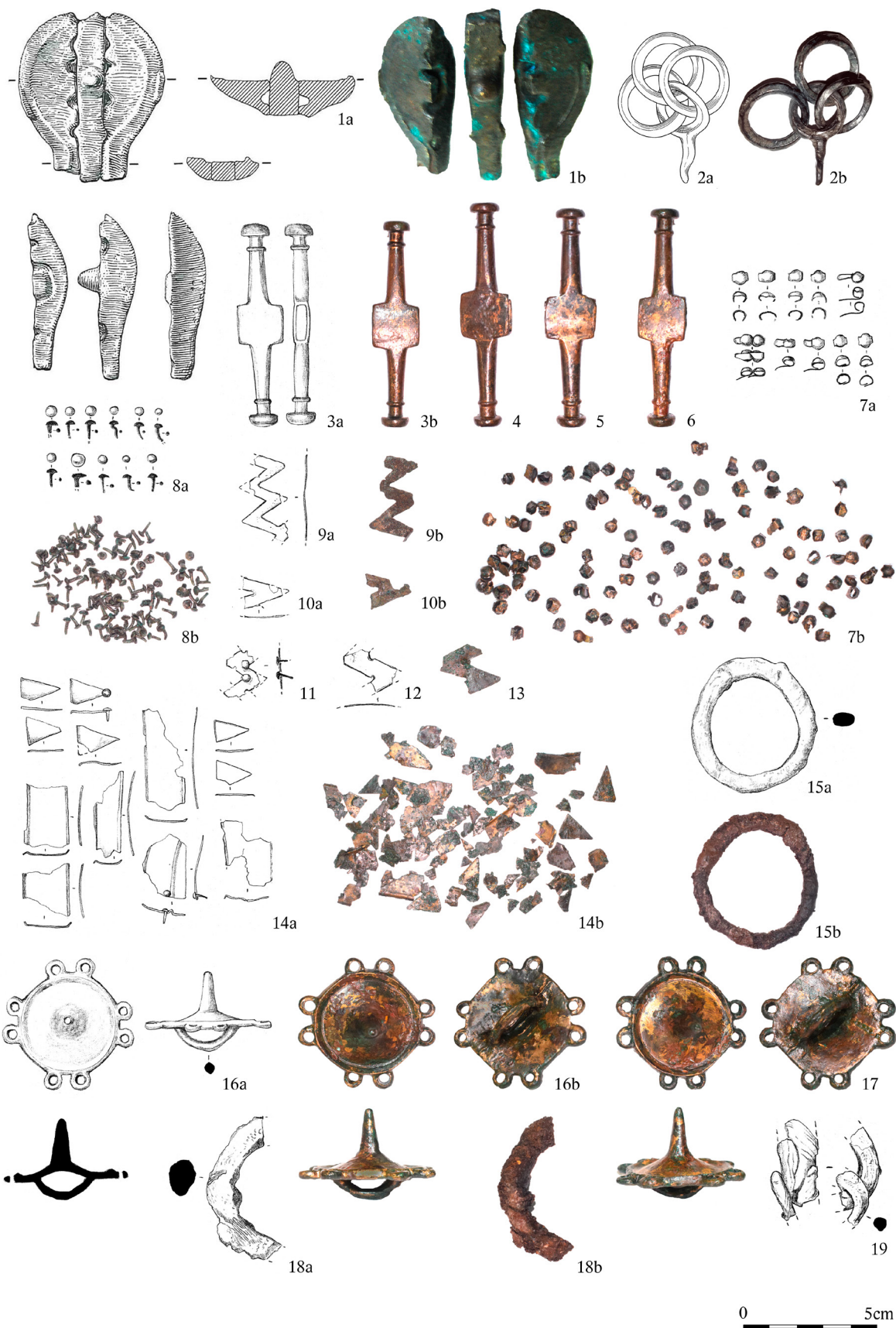
Pl. 42: 136. Habrůvka (1-9). 1-6, 9: iron / železo; 7: bronze / bronz; 8: bronze with coral / bronz s korálem.

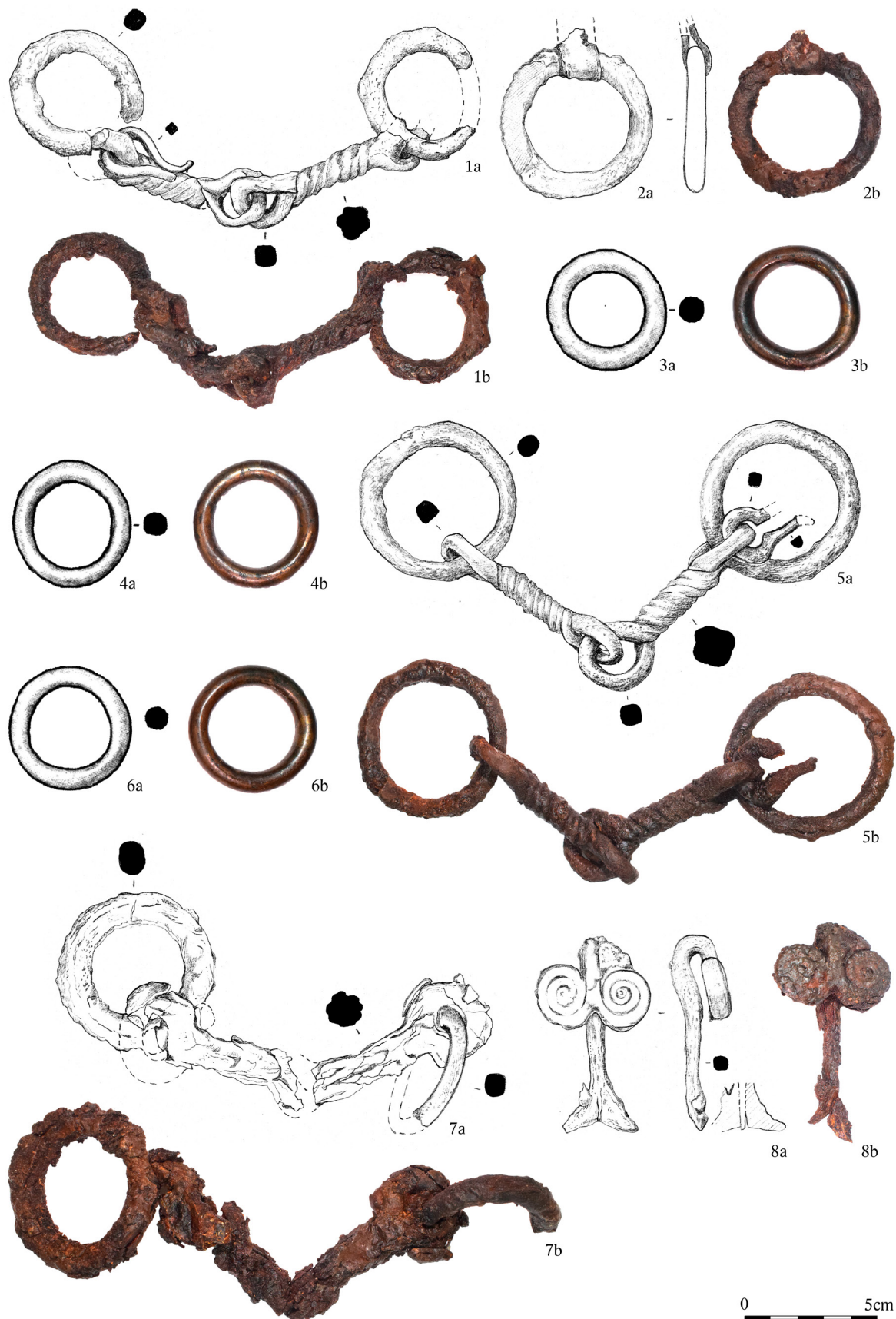
Pl. 43: 136. Habrůvka (1-9). 1-4: iron / železo; 5: bone / kost; 6-9: bronze / bronz.

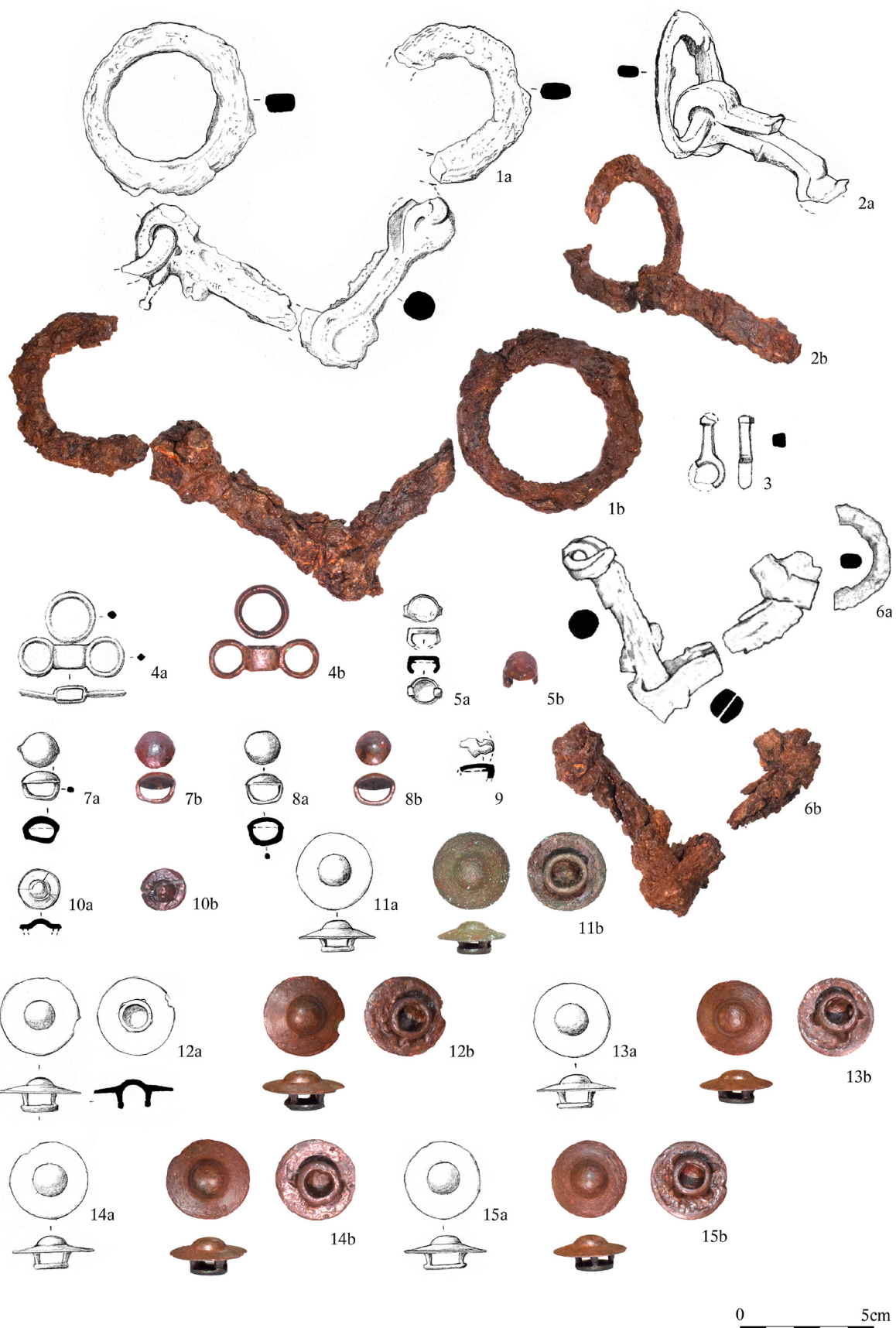
Pl. 44: 136. Habrůvka (1–12); 137. Habrůvka (13–15). 1, 13–15: bone / kost; 2–12: bronze / bronz.

Pl. 45: 137. Habrůvka (1); 138. Habrůvka-Josefov (2); 139. Hrušovany u Brna H1 (3–19). 1–16: bronze / bronz; 17–19: iron / železo.

Pl. 46: 139. Hrušovany u Brna H1 (1–8). 1, 5, 7–8: iron / železo; 2: iron with leather / železo s kůží; 3–4, 6: bronze / bronz.

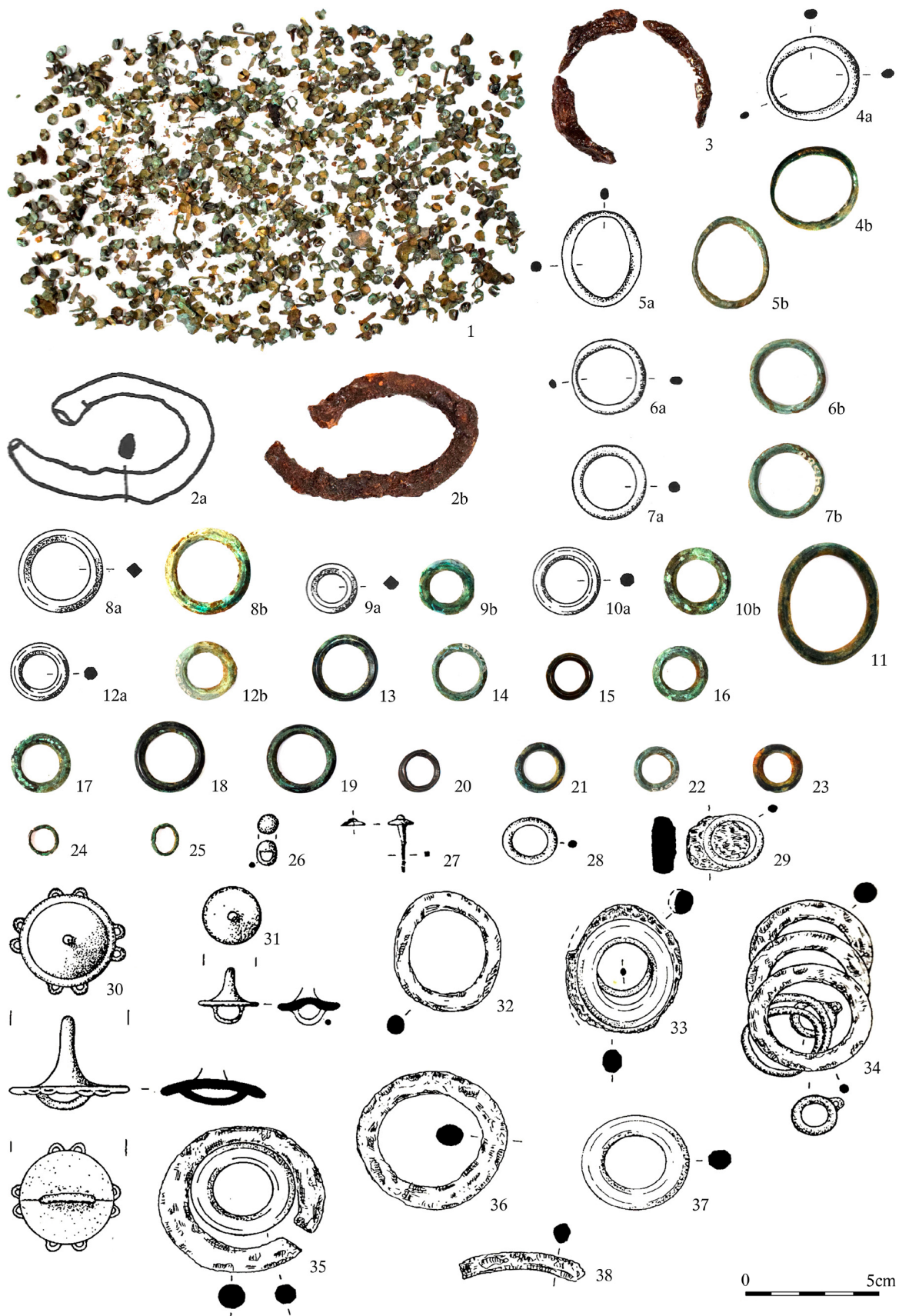
Pl. 47: 140. Hrušovany u Brna H2 (1–15). 1–3, 6: iron / železo; 4–5, 7–15: bronze / bronz.

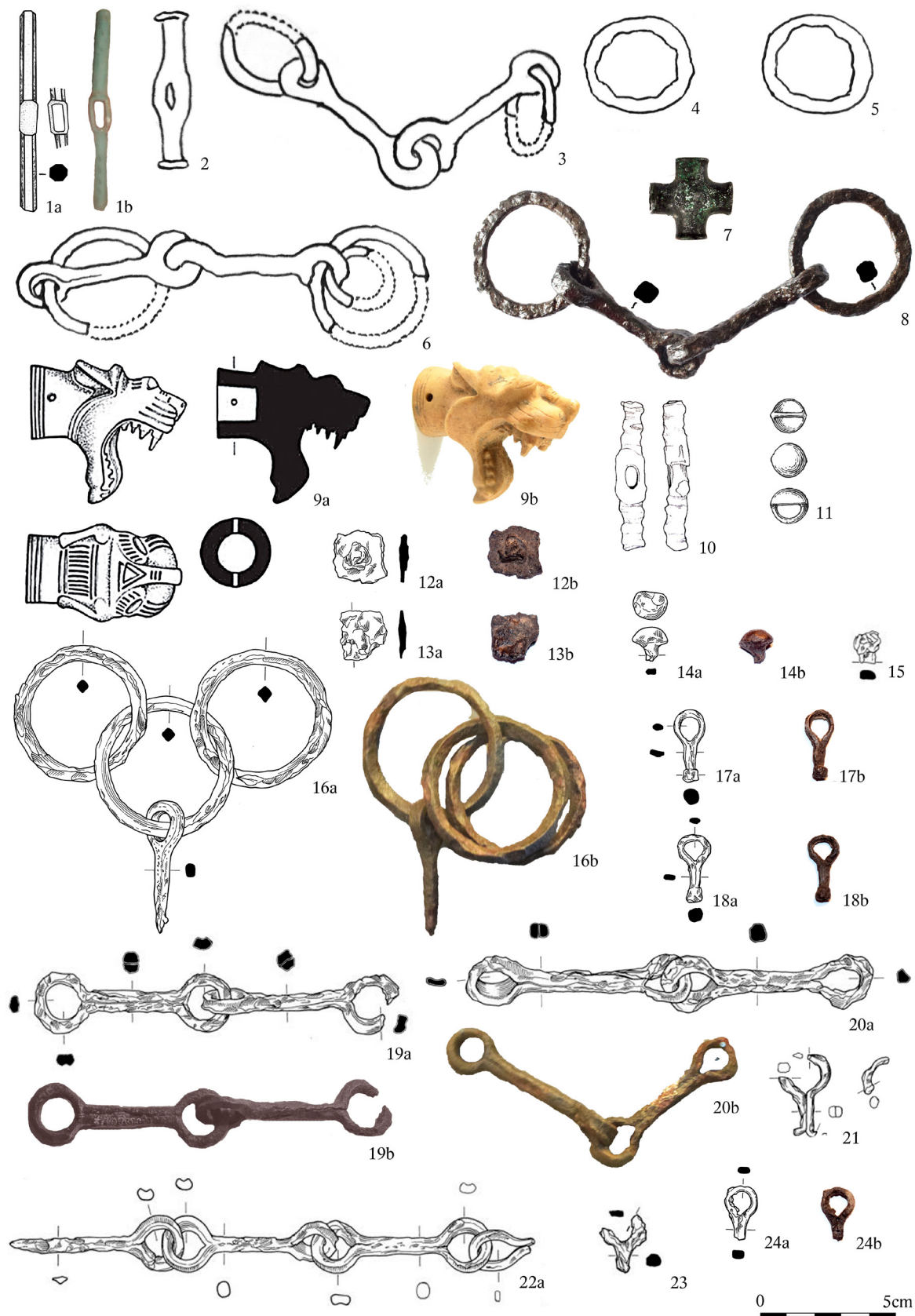
Pl. 48: 140. Hrušovany u Brna H2 (1–7); 141. Křenovice (9–12); 142. Lanžhot (8); 143. Malhostovice (16); 145. Modřice H1800 (13–15, 17); 147. Modřice H3815 (18–29); 149. Mokrá-Horákov (30); 150. Mokrá-Horákov (31–34). 1–3, 8, 14–17, 22–30, 32–34: bronze / bronz; 4–7, 9, 13, 18–21, 31: iron / železo; 10–12: bone/antler / kost/paroh.

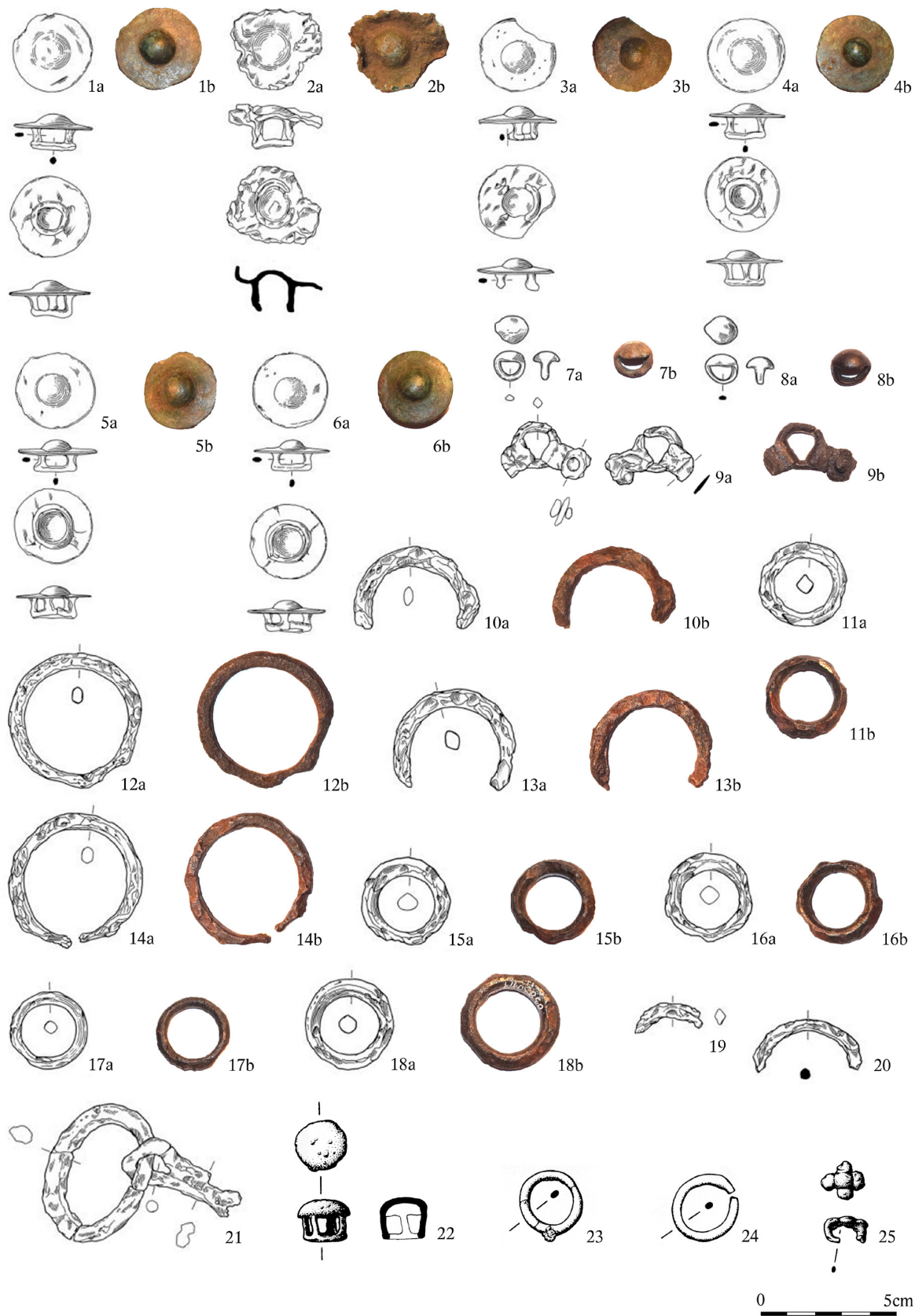
Pl. 49: 151. Mokrá-Horákov (1–38). 1–5, 38: iron / železo; 6–35: bronze / bronz; 36–37: iron with wood / železo se dřevem.

Pl. 50: 151. Mokrá-Horákov (1–25); 152. Morašice H1 (26–38). 1, 4–26, 28, 30–31, 37: bronz / bronz; 2–3, 27, 32, 36, 38: železo / železo; 29, 33–35: železo s bronzem / železo s bronzem.

Pl. 51: 153. Náklo (1); 154. Náměšť na Hané-Biskupství (2–6); 155. Olomouc-Nemilany 1 (9); 156. Pavlov 1 (7); 157. Pavlov-Lechovice (8); 158. Podivice (10); 159. Polkovice (11); 160. Seloutky H2/1926 (12–24). 1–2, 7, 11: bronze / bronz; 3–6, 8, 10, 12–24: iron / železo; 9: antler / paroh.

Pl. 52: 160. Seloutky H2/1926 (1–20); 161. Seloutky H4/2017 (21); 162. Slatinky PH 172 (22–24); 163. Slatinky PH without context / bez kontextu (25). 1–8, 22–25: bronze / bronz; 9–21: iron / železo.

Pl. 53: 164. Slavkov u Brna 2 (1); 165. Strážnice 2 (?) nebo Tvarožná Lhota (?) (3); 166. Šitbořice (4); 167. Těšetice (5); 168. Těšetice obj. 38 (6); 169. Těšetice obj. 46 (2); 170. Těšetice H1 (7); 171. Trstěnice H3 (10-14); 172. Určice H6 (16); 173. Velká nad Veličkou (8); 174. Zlín-Louky (15); 175. Unknown site / neznámá lokalita, earlier / dříve Uherské Hradiště (9). 1, 7: iron / železo; 3-6, 8-15: bronze / bronz; 2: bone/antler / kost/paroh.

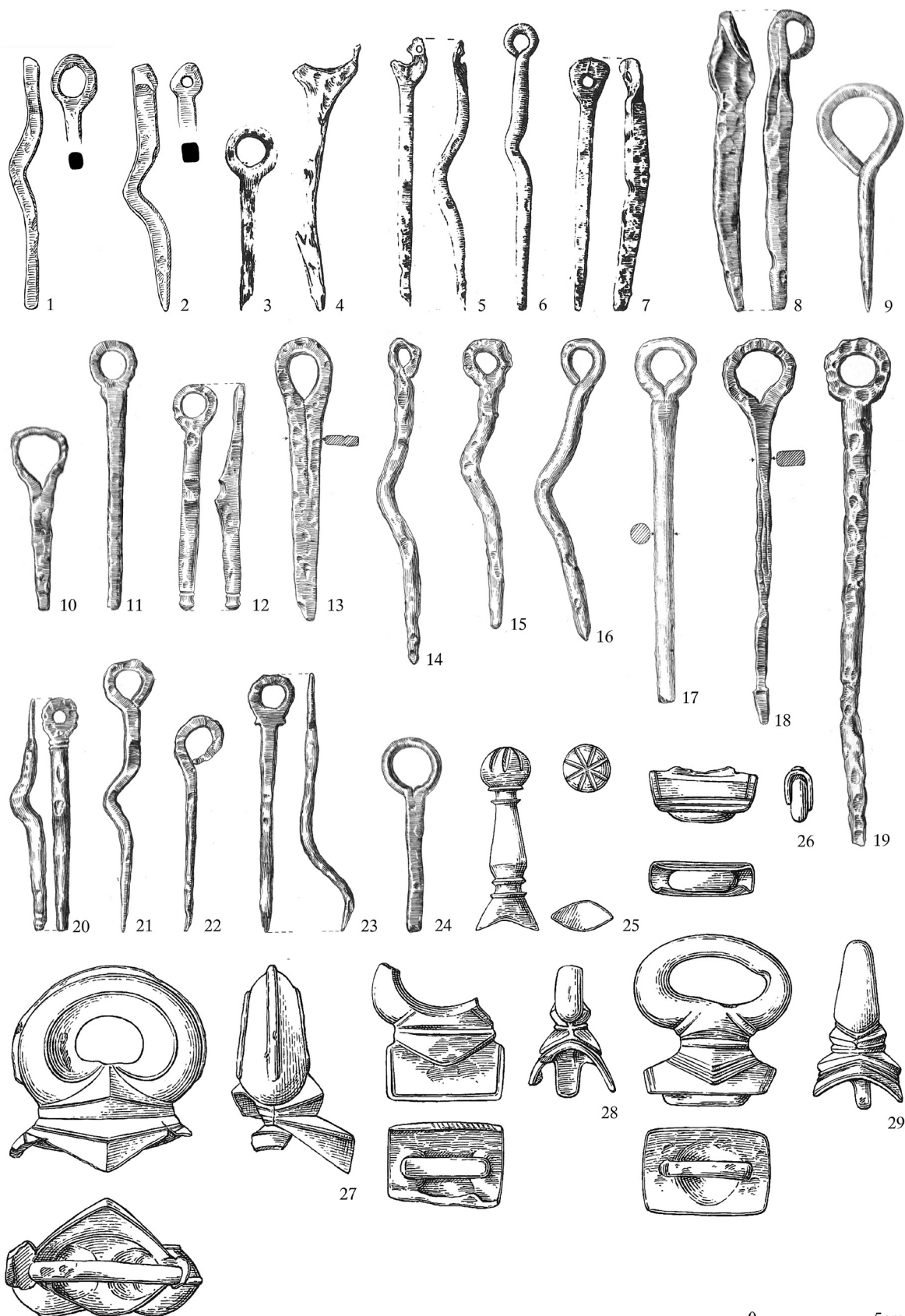
Pl. 54: 176. Borkovany (1); 177. Boršice u Blatnice (2–5); 178. Bořitov (6–9); 179. Brno-Maloměřice H52 (10). 1, 7, 10: bronz / bronz; 2–6, 8–9: iron / železo.

Pl. 55: 180. Brno-Trnítá (17); 181. Břeclav (2); 182. Buchlovice (1); 183. Býkovice (7); 184. Dešná (13); 185. Dolní Bojanovice H1/1985 (3); 186. Drnholec (4); 187. Hevlín (5); 188. Holubice H21 (6); 189. Jaroměřice nad Rokytinou-Vacenovice (14); 190. Jevíčko (16); 191. Ježkovice (15); 192. Klenovice na Hané (8); 193. Koryčany (9); 194. Kozlany H14 (10); 195. Křepice H1 (11-12). 1, 13, 15: iron / železo; 2-8, 10-12, 14, 16-17: bronze / bronz; 9: ceramics / keramika.

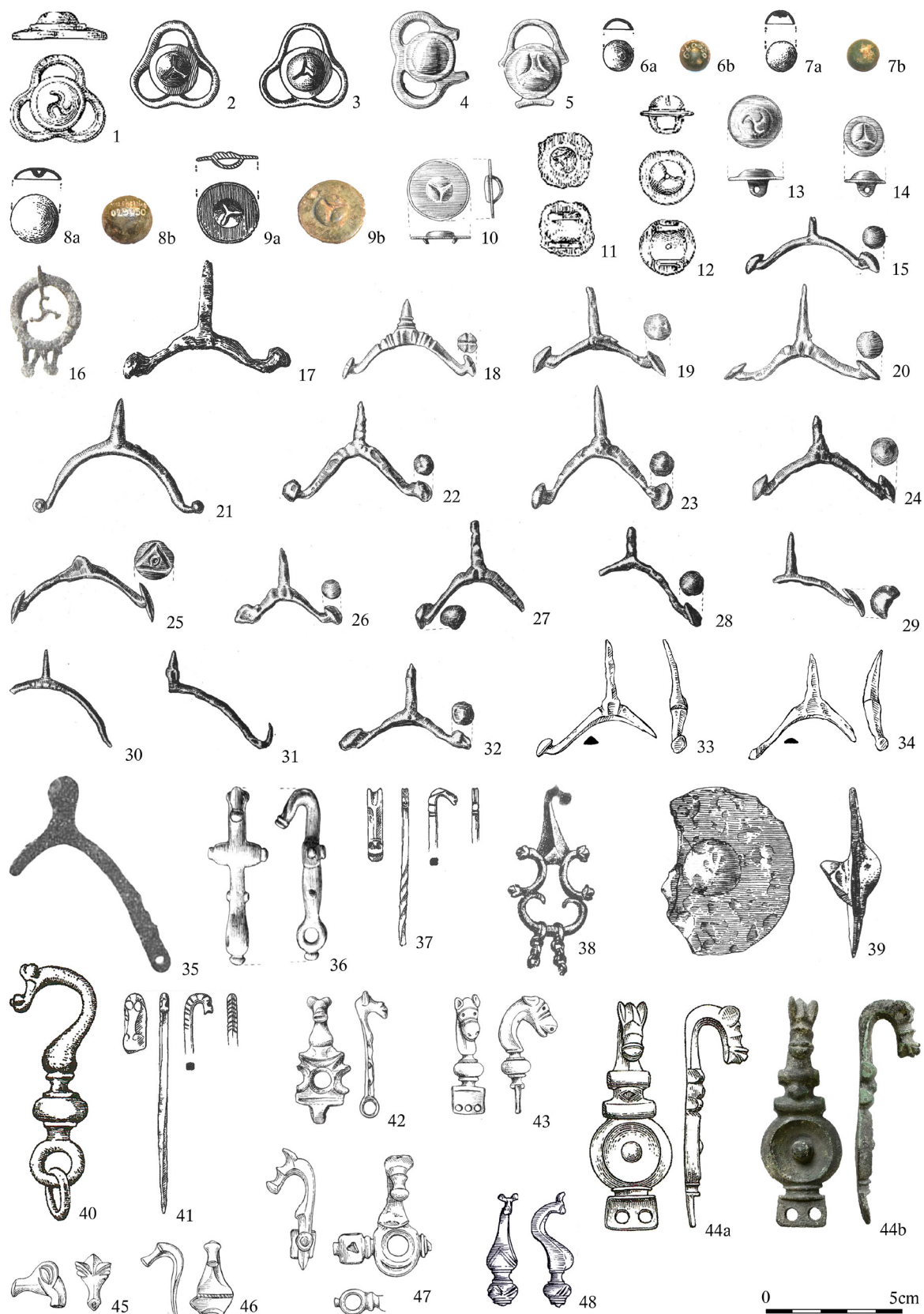
Pl. 56: 196. Kunštát-Hluboké u Kunštátu (2); 197. Loučka (1); 198. Lovčičky H2 (3); 199. Lukov (4–11); 200. Malé Hradisko (12–18).
1, 4–18: iron / železo; 2–3: bronze / bronz.

Pl. 57: 200. Malé Hradisko (1–29). 1–24: iron / železo; 25–29: bronze / bronz.

Pl. 58: 200. Malé Hradisko (1–23). 1: bronze / bronz; 2–23: iron / železo.

Pl. 59: 200. Malé Hradisko (1–37); 201. Náměšť na Hané-Biskupství H2 (38); 202. Němčice nad Hanou/Viceměřice (42–43); 203. Omice (40); 204. Pasohlávky-Mušov (41); 205. Plenkovice (39); 206. Polkovice (45–47); 207. Polkovice (48); 208. Ponětovice H2 (44). 1–14, 16, 36–48: bronze / bronz; 15, 17–35: iron / železo.

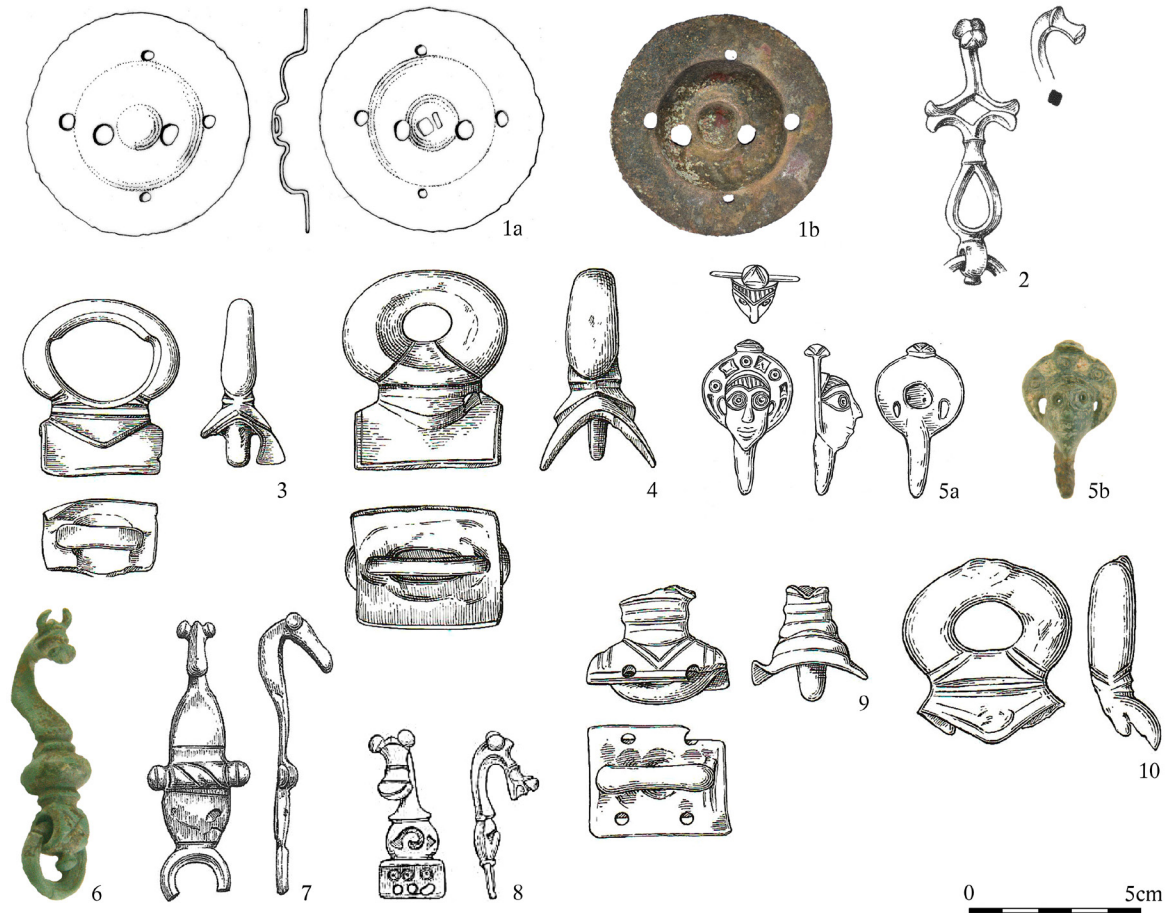
Pl. 60: 208. Ponětovice H2 (1); 209. Ponětovice H34 (2); 211. Provodov 1 (3–12). 1–2: bronz / bronz; 3–12: iron / železo.

Pl. 61: 211. Provodov 1 (1-4). 1-4: iron / železo.

Pl. 62: 211. Provodov 1 (1–5). 1–5: iron / železo.

Pl. 63: 211. *Provodov 1* (1); 212. *Ptení 3* (2); 213. *Slatinice* (3); 214. *Slavkov u Brna 5* (4); 215. *Smržice* (5); 216. *Stařechovice* (6; without scale / bez měřítka); 217. *Sudice* (7); 218. *Šlapanice H6/1999* (8); 219. *Unknown site / neznámá lokalita, earlier / dříve Uherské Hradiště* (9–10). 1–10: bronze / bronz.

13.

Concordances / Konkordance

Figures / Obrázky

Fig. 11 / Obr. 11: 1 – Čižmářová – Holubová 2011, obr. 132; 2 – drawing: P. Kos; 3 – Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 5:4; 4 – Mírová – Golec 2018, Pl. 16:10; 5 – drawing: P. Kos; 6 – Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 19:6; 7 – Meduna 1970, Taf. 4:15; 8 – Salaš 2005, tab. 419:33; 9 – Salaš 2005, tab. 401A:63; 10 – Salaš 2005, tab. 64:12; 11 – Salaš 2005, tab. 263:127; 12 – Salaš 2005, tab. 267A:169; 13 – Lipka – Snětina 1912, tab. VII:20.

Fig. 22 / Obr. 22: 1 – Čižmářová – Holubová 2011, obr. 131:9; 2 – Pare 1992, Fig. 155:4; 3 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:1; 4 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 92:2; 5 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:7; 6 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:8; 7 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:9; 8 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:1; 9 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:5; 10 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:2; 11 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 92:1; 12 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:2; 13 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:3; 14 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:4; 15 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:6; 16 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 90:4; 17 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 90:1; 18 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 90:3; 19 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 90:2; 20 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:3; 21 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:4; 22 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:5.

Fig. 23 / Obr. 23: 1 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 92:1; 2 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:7; 3 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 91:8; 4 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 92:3; 5 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:15; 6 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:6; 7 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:3; 8 – Pare 1992, Pl. 105:5; 9 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 92:4; 10 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 95:8; 11 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 93:1b; 12 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 93:1b; 13 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 96:1; 14 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 96:2; 15 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 96:3; 16 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 96:3; 17 – Golec – Fojtík

2020, tab. 30:35; 18 – Golec 2005, tab. 68:26; 19 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 98:1; 20 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 98:2; 21 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 98:4; 22 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 98:3.

Fig. 24 / Obr. 24: 1 – Golec – Fojtík 2020, tab. 29:5m; 2 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 44:399; 3 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 21:231; 4 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 97:2; 5 – photo: Z. Mírová; 6 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 97:3; 7 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:387; 8 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376a; 9 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376k; 10 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:377; 11 – photo: M. Golec (© NHM Wien); 12 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:375d; 13 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:383a; 14 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:370; 15 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:371; 16 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:372; 17 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376i; 18 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 97:1; 19 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:378; 20 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:379; 21 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 50:445; 22 – Podborský 1965, Taf. XIV:18, XXVIII:12; 23 – Bartík et al. 2017, Fig. 6:118; 24 – Čižmář 2012a, obr. 2:8; 25 – photo: M. Golec (© NHM Wien); 26 – Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 46:414.

Fig. 34 / Obr. 34: 1 – drawing: A. Krechlerová; 2 – Meduna 1961, Taf. 38:1; 3 – Meduna 1961, Taf. 38:5; 4 – photo: Z. Mírová; 5 – drawing: A. Pešková; 6 – Meduna 1961, Taf. 39:6; 7–9 – drawing: A. Krechlerová; 10 – Meduna 1961, Taf. 40:8; 11 – drawing: A. Krechlerová; 12 – Meduna 1961, Taf. 40:1; 13 – Meduna 1961, Taf. 39:2; 14 – drawing: A. Pešková; 15 – drawing: A. Krechlerová; 16 – Čižmář 2003, tab. 42:8; 17–18 – drawing: A. Krechlerová; 19 – Meduna 1970, Taf. 21:3; 20 – Meduna 1961, Taf. 36:2; 21 – drawing: A. Krechlerová; 22 – drawing: A. Pešková.

Fig. 36 / Obr. 36: 1 – Mírová – Golec 2018, Pl. 24:50; 2 – Mírová – Golec 2018, Pl. 21:3–5,7–8; 3 – Mírová – Golec 2018, Pl. 14:9; 4 – Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 21:13; 5 – Stegmann-Rajtár 1992a,

Taf. 21:12; 6 – *Mírová – Golec 2018*, Pl. 16:13; 7 – *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:7; 8–11 – photo: Z. Mírová; 12 – *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:9; 13 – drawing: J. Molčíková; 14 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:326; 15 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 52:469; 16 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 52:468; 17 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 52:470; 18 – *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:17; 19 – *Kos 2011*, obr. 3:2; 20 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 24:289.

Fig. 38 / Obr. 38: 1 – *Vích 2010*, obr. 14:1; 2 – *Čižmář 2010*, Abb. 2:1; 3 – *Čižmář 2010*, Abb. 2:5; 4 – *Čižmář 2010*, Abb. 2:2; 5 – *Čižmář 2010*, Abb. 2:3; 6 – *Čižmář 2010*, Abb. 2:4; 7 – drawing: A. Pešková; 8 – *Čižmář 2010*, Abb. 3:1; 9 – *Čižmář 2010*, Abb. 3:2; 10 – *Čižmář 2010*, Abb. 3:5; 11 – *Čižmář 2010*, Abb. 3:4.

Fig. 40 / Obr. 40: 1 – *Stuchlíková 1993*, obr. 168:17; 2–3 – photo: Z. Mírová; 4 – *Adámek 1961*, tab. LXXXVII:6; 5 – photo: Z. Mírová; 6 – *Salaš 2005*, tab. 338:28; 7 – *Salaš 2005*, tab. 338:29; 8 – *Salaš 2005*, tab. 339A:30; 9 – photo: M. Golec; 10–12 – drawing: A. Krechlerová; 13 – *Hons 2017*, tab. XI:5; 14 – *Fojtík 2015*, tab. 21:1; 15 – *Čižmář – Čižmářová – Kejzlar 2011*, obr. 2:2; 16 – *Salaš 2018*, tab. 6:285; 17 – *Salaš 2005*, tab. 377:25; 18 – *Salaš 2005*, tab. 377:26; 19 – drawing: M. Novák; 20 – *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 77; 21 – *Kos 2003b*, obr. 78:38/03-154/17a–b; 22 – drawing: Z. Mírová; 23 – *Prudká – Stuchlíková 1991*, obr. 1:8; 24 – photo: M. Kalábek; 25 – *Salaš 2005*, tab. 217:235.

Fig. 41 / Obr. 41: 1 – *Salaš 2005*, tab. 135:572; 2 – drawing: A. Pešková; 3 – photo: A. Navrátil; 4 – drawing: A. Pešková; 5 – *Salaš 2018*, tab. 20:395; 6 – drawing: A. Pešková; 7 – *Salaš 2005*, tab. 66:6; 8 – *Salaš 2005*, tab. 60:79; 9 – *Salaš 2005*, tab. 86A:9; 10 – *Salaš 2018*, tab. 20:401; 11 – drawing: A. Pešková; 12 – *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 157:3; 13 – *Salaš 2005*, tab. 339A:31; 14 – *Salaš 2005*, tab. 138:618; 15 – *Čižmář et al. 2009*, obr. 2:20; 16 – *Salaš 2005*, tab. 15:153; 17 – *Salaš 2005*, tab. 103A:28; 18 – *Salaš 2005*, tab. 135:558; 19 – *Salaš 2005*, tab. 14:152; 20 – *Gottwald 1905*, obr. 2:4; 21 – *Salaš 2018*, Pl. 5:204; 22 – *Salaš 2005*, tab. 267A:170; 23 – *Salaš 2005*, tab. 267A:169; 24 – *Salaš 2005*, tab. 435:47; 25 – photo: Z. Mírová.

Fig. 43 / Obr. 43: 1 – *Podborský 1970b*, obr. 37:27; 2 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:1; 3 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:2; 4 – *Mírová – Golec 2018*, Pl. 12:1; 5 – *Mírová – Golec 2018*, Pl. 12:2; 6 – *Čižmářová – Holubová 2011*, obr. 132; 7 – *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:1; 8 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 4:3; 9 – *Červinka 1948*, obr. 10:5; 10 – *Drechsler 2010*, Fig. on p. 73; 11 – *Stegmann-Rajtár 1992*, Taf. 100:3; 12 – *Stegmann-Rajtár 1992*, Taf. 100:1; 13 – drawing: P. Kos; 14 – *Kos 2011*, obr. 3:32; 15 – *Kos 2011*, Fig. 3:33; 16–17 – drawing: P. Kos; 18 – *Hlava 2002*, obr. 2:1; 19 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:4; 20 – drawing: P. Kos; 21 – *Kos 2014*, obr. 81:1; 22 – photo: K. Sovová; 23 – *Kos 2014*, obr. 81:2; 24 – photo: Z. Mírová; 25 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:6; 26 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:5; 27 – photo: Z. Mírová; 28–29 – *Červinka 1925b*; 30 – photo: Z. Mírová; 31 – *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5g; 32 – *Golec – Fojtík 2020*, tab. 100:38; 33 – *Dobisíková et al. 2010*, obr. 19:23; 34 – *Golec – Fojtík 2020*, obr. 29:5f; 35 – *Koštuřík – Palatová 1984*, obr. 13; 36 – *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5n; 37 – drawing: Z. Kosarová.

Fig. 44 / Obr. 44: 1 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:327; 2 – drawing: P. Kos; 3 – *Salaš – Stuchlík 2011*, obr. 106:2; 4 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 4:7; 5 – *Červinka 1925b*; 6 – *Fojtík – Golec*

2006, obr. 6; 7 – *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:18; 8 – *Drechsler 2010*, Fig. on p. 73; 9 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:4.

Fig. 45 / Obr. 45: 1 – *Čižmářová – Holubová 2011*, obr. 132; 2 – drawing: P. Kos; 3 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:4; 4–5 – drawing: P. Kos; 6 – *Prichystal 2003*, tab. LXVI:22; 7 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:15; 8 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:1; 9 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:12; 10 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:325; 11 – *Čižmářová – Holubová 2011*, obr. 132; 12 – drawing: P. Kos; 13 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:1; 14 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:5; 15 – *Gottwald 1931a*, obr. 106:4–5; 16 – photo: Z. Mírová; 17 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 92:5; 18 – *Kos 2014*, obr. 81:1,2f; 19 – *Kos 2014*, obr. 81:1,2a; 20 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 5:5; 21 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 5:4; 22 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:6; 23 – *Čižmářová – Holubová 2011*, obr. 132; 24 – *Kos 2011*, obr. 3:35b; 25 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:10; 26 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:329; 27 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:332; 28 – *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:335; 29 – *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:6; 30 – *Čižmářová – Holubová 2011*, obr. 132; 31 – *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5b; 32 – photo: Z. Mírová.

Fig. 47 / Obr. 47: 1 – drawing: A. Pešková; 2 – *Čižmář 2003*, tab. 38:9; 3–5 – drawing: A. Krechlerová; 6 – *Goláňová 2013*, Fig. 23; 7 – *Meduna 1970*, Taf. 21:4; 8 – *Meduna 1970*, Taf. 21:7; 9–10 – drawing: A. Pešková; 11 – *Čižmář – Langová – Kohoutek 2014*, obr. 8:4; 12–15 – drawing: A. Pešková; 16 – drawing: A. Krechlerová; 17 – drawing: A. Pešková; 18 – drawing: A. Krechlerová; 19 – photo: Z. Mírová; 20 – *Čižmář 2003*, obr. 14:3; 21 – *Čižmář 2003*, obr. 14:4; 22 – *Čižmář 2003*, obr. 14:5.

Fig. 49 / Obr. 49: 1 – *Meduna 1970*, Taf. 4:19; 2 – photo: Z. Mírová; 3 – *Čižmář et al. 2010*, obr. 7:5; 4 – *Meduna 1970*, Taf. 4:16; 5 – *Meduna 1970*, Taf. 4:15; 6 – *Čižmář 2002b*, obr. 18:2; 7 – *Meduna 1961*, Taf. 7:18; 8 – *Meduna 1961*, Taf. 7:19; 9 – drawing: A. Krechlerová; 10 – *Čižmář 2002b*, obr. 19:2; 11 – *Meduna 1961*, Taf. 7:21; 12 – *Meduna 1961*, Taf. 7:17; 13 – *Čižmář 2002b*, obr. 19:1; 14 – *Meduna 1970*, Taf. 4:10; 15 – *Meduna 1961*, Taf. 7:20; 16 – *Čižmář 2003*, tab. 32:6; 17 – *Meduna 1980b*, Taf. 72:7; 18 – photo: Z. Mírová; 19 – drawing: A. Pešková; 20 – *Lipka – Snětina 1912*, tab. VII:20.

Fig. 52 / Obr. 52: 1 – *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:16; 2–3 – photo: Z. Mírová; 4 – *Meduna 1970*, Taf. 11:1; 5 – *Meduna 1961*, Taf. 29:1; 6 – *Meduna 1961*, Taf. 29:2; 7 – *Meduna 1961*, Taf. 29:3; 8 – *Meduna 1961*, Taf. 29:5; 9 – *Meduna 1961*, Taf. 29:6; 10 – *Meduna 1961*, Taf. 29:7; 11 – *Meduna 1961*, Taf. 29:8; 12 – *Meduna 1961*, Taf. 29:10; 13 – *Meduna 1961*, Taf. 29:9; 14 – *Meduna 1961*, Taf. 29:11; 15 – *Meduna 1961*, Taf. 29:12; 16 – *Meduna 1961*, Taf. 29:13; 17 – *Meduna 1961*, Taf. 29:14; 18 – *Meduna 1961*, Taf. 29:15; 19 – *Meduna 1961*, Taf. 29:4; 20 – *Meduna 1961*, Taf. 29:16; 21 – *Lipka – Snětina 1912*, tab. XIII:16; 22–23 – drawing: A. Krechlerová; 24–25 – drawing: A. Pešková.

Fig. 53 / Obr. 53: 1 – *Fojtík 2015*, tab. 21:1; 2–3 – photo: Z. Mírová; 4 – *Salaš – Stuchlík 2011*, obr. 103:2 + photo: Z. Mírová; 5 – photo: Z. Mírová; 6 – drawing: P. Kos; 7 – *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:18; 8 – *Golec – Čermáková – Fojtík 2016*, obr. 7:6; 9 – *Čižmář 2004c*, obr. 1:2; 10 – *Čižmář 2004b*, obr. 1:1; 11 – *Goláňová 2018*, obr. 70:19; 12 – *Čižmář 2012*, Abb. 2:12; 13 – *Čižmářová 2005*, obr. 75:5; 14 – *Čižmářová 2017*, tab. 2:5; 15 – *Čižmářová 2009*, tab. 10:2; 16 – *Čižmář – Jarůšková 2019*, obr. 4:1; 17 – *Čižmářová 2017*, tab. 2:5; 18 – *Meduna 1961*, Taf. 9:11; 19 – *Čižmářová 2004*, Fig. on p. 129; 20 – *Čižmářová 2013*, tab. 26:2; 21 – *Čižmář 1993*, obr. 262:28; 22 – *Čižmář 1993*, obr. 262:28; 23 – *Čižmářová 2011*, tab. 34:8; 24 – *Čižmářová*

2011, tab. 35:25; 25 – Čizmarová 2011, tab. 35:24; 26 – Čizmarová 2011, tab. 47:9; 27 – Čizmarová 2017, tab. 65:7; 28 – Čizmar – Lečbych 2018, obr. 7.17; 29 – Čizmarová 2011, tab. 54:10; 30 – Čizmar 2018, obr. 13:4; 31 – Čizmar 2018, obr. 13:3; 32 – Čizmar 2018, obr. 13:7;

33 – Čizmar – Jarůšková 2019, obr. 7:2; 34 – Čizmar 2018, obr. 13:6; 35 – Jilek – Mangel 2008, obr. 4:11; 36 – Čizmar 2018, obr. 13:2; 37 – Čizmar 2010, Abb. 1B:2; 38 – Čizmar 2010, Abb. 1B:1; 39 – Drechsler 2010, Fig. on p. 73; 40 – Čizmarová 2004, Fig. on p. 209.

Plates

Pl. 1: 1 *Stuchlíková 1993*, obr. 168:17; 2 *Geislerová – Parma 2018*, obr. 12.2; 3 *Geislerová – Parma 2018*, obr. 12.2; 4 *Salaš 2005*, tab. 50A:100; 5 *Salaš 2005*, tab. 50A:99; 6 *Salaš 2005*, tab. 50A:101; 7 *Salaš 2005*, tab. 61:81; 8 *Salaš 2005*, tab. 60:79; 9 *Salaš 2005*, tab. 61:80; 10 *Salaš 2005*, tab. 61:82; 11 *Salaš 2005*, tab. 61:83; 12 *Salaš 2005*, tab. 62:84; 13 *Salaš 2005*, tab. 63:10; 14 *Salaš 2005*, tab. 64:11; 15 *Salaš 2005*, tab. 64:12.

Pl. 2: 1 *Salaš 2005*, tab. 66:6; 2 *Salaš 2005*, tab. 66:7; 3 *Salaš 2005*, tab. 67A:8; 4 *Salaš 2005*, tab. 74B:8; 5 *Salaš 2005*, tab. 74B:9; 6 *Salaš 2005*, tab. 86A:9; 7 *Salaš 2005*, tab. 91A:8; 8 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 6:17; 9 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová.

Pl. 3: 1 *Červinka 1902a*, tab. XXXIV:2; 2 *Čizmar et al. 2009*, obr. 2:8; 3 photo: Z. Mírová; 4 *Adámek 1961*, tab. LXXXVII:7; 5 *Adámek 1961*, tab. LXXXVII:6; 6 photo: Z. Mírová; 7–13 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 14 photo: Z. Mírová; 15 *Salaš 2005*, tab. 100:54; 16 *Salaš 2005*, tab. 100:56; 17 *Salaš 2005*, tab. 100:53; 18 *Salaš 2005*, tab. 338:28, 483:4; 19 *Salaš 2005*, tab. 338:29, 483:4.

Pl. 4: 1 *Salaš 2005*, tab. 339A:30, 483:4; 2 *Salaš 2005*, tab. 339A:31; 3 *Salaš 2005*, tab. 103A:29; 4 *Salaš 2005*, tab. 103A:30; 5 *Salaš 2005*, tab. 103A:27; 6 *Salaš 2005*, tab. 103A:28; 7 photo: M. Golec; 8–12 drawing: A. Krechlerová, photo: Z. Mírová.

Pl. 5: 1 photo: M. Kalábek; 2 *Salaš 2005*, tab. 135:562; 3 *Salaš 2005*, tab. 135:563; 4 *Salaš 2005*, tab. 135:565; 5 *Salaš 2005*, tab. 135:566; 6 *Salaš 2005*, tab. 135:568; 7 *Salaš 2005*, tab. 135:578; 8 *Salaš 2005*, tab. 135:571; 9 *Salaš 2005*, tab. 135:572; 10 *Salaš 2005*, tab. 135:574; 11 *Salaš 2005*, tab. 135:575; 12 *Salaš 2005*, tab. 135:576; 13 *Salaš 2005*, tab. 138:816; 14 *Salaš 2005*, tab. 138:617; 15 *Salaš 2005*, tab. 138:614; 16 *Salaš 2005*, tab. 138:618; 17 *Salaš 2005*, tab. 138:615; 18 *Salaš 2005*, tab. 134:554; 19 *Salaš 2005*, tab. 134:556; 20 *Salaš 2005*, tab. 135:557; 21 *Salaš 2005*, tab. 135:558; 22 *Salaš 2005*, tab. 135:559; 23 *Salaš 2005*, tab. 135:560; 24 *Salaš 2005*, tab. 135:561; 25 *Salaš 2005*, tab. 135:555; 26 *Salaš 2005*, tab. 167:326; 27 *Salaš 2005*, tab. 167:327; 28 *Salaš 2005*, tab. 167:332; 29 *Hons 2017*, tab. XI:5 + photo: Z. Mírová; 30 *Fojtík 2015*, tab. 21:1.

Pl. 6: 1 *Salaš 2005*, tab. 40:114; 2 *Salaš 2005*, tab. 40:116; 3 *Salaš 2005*, tab. 40:118; 4 *Salaš 2005*, tab. 40:129; 5 *Salaš 2005*, tab. 40:130; 6 *Salaš 2005*, tab. 40:209; 7 *Salaš 2005*, tab. 40:226; 8 *Salaš 2005*, tab. 40:243; 9 *Salaš 2005*, tab. 40:245; 10 *Salaš 2005*, tab. 40:247; 11 *Salaš 2005*, tab. 40:248; 12 *Salaš 2005*, tab. 40:254; 13 *Salaš 2005*, tab. 40:257; 14 *Salaš 2005*, tab. 40:262; 15 *Salaš 2005*, tab. 40:270; 16 *Salaš 2005*, tab. 40:272; 17 *Chrástek – Bartík 2016*, obr. 3; 18–19 *Schenk 2014*, Fig. on p. 11; 20 *Čizmar – Čizmarová – Kejzlar 2011*, obr. 2:2; 21 *Gottwald 1905*, tab. 2:7; 22 *Gottwald 1905*, tab. 2:11; 23 *Gottwald 1905*, tab. 2:15; 24–25 *Gottwald 1905*, tab. 2:4; 26 *Salaš 2018*, tab. 23B:44; 27 *Salaš 2018*, tab. 22:32; 28 *Salaš 2018*, tab. 22:33; 29 *Salaš 2018*, tab. 23A:57; 30 *Salaš 2018*, tab. 22:34; 31 *Salaš 2018*, tab. 23B:42; 32 *Salaš 2018*, tab. 23B:43; 33 *Salaš 2018*, tab. 23B:45;

34 *Salaš 2018*, obr. 14:2; 35 *Salaš 2018*, tab. 6:285; 36 *Salaš 2018*, tab. 6:278; 37 *Salaš 2018*, tab. 6:279; 38 *Salaš 2018*, tab. 6:280; 39 *Salaš 2018*, tab. 6:288; 40 *Salaš 2018*, tab. 6:289; 41 *Salaš 2018*, tab. 6:290; 42 *Salaš 2018*, tab. 6:274; 43 *Salaš 2018*, tab. 6:275; 44 *Salaš 2018*, tab. 6:276; 45 *Salaš 2018*, tab. 5:191; 46 *Salaš 2018*, tab. 5:192; 47 *Salaš 2018*, tab. 5:193; 48 *Salaš 2018*, tab. 5:195; 49 *Salaš 2018*, tab. 5:194; 50 *Salaš 2018*, tab. 6:219; 51 *Salaš 2018*, tab. 6:225; 52 *Salaš 2018*, tab. 6:227; 53 *Salaš 2018*, tab. 6:228; 54 *Salaš 2018*, tab. 6:230; 55 *Salaš 2018*, tab. 5:196; 56 *Salaš 2018*, tab. 5:197; 57 *Salaš 2018*, tab. 5:198; 58 *Salaš 2018*, tab. 5:199; 59 *Salaš 2018*, tab. 5:200; 60 *Salaš 2018*, tab. 6:232; 61 *Salaš 2018*, tab. 6:233; 62 *Salaš 2018*, tab. 6:234; 63 *Salaš 2018*, tab. 6:235; 64 *Salaš 2018*, tab. 6:236; 65 *Salaš 2018*, tab. 5:202; 66 *Salaš 2018*, tab. 6:206; 67 *Salaš 2018*, tab. 6:207; 68 *Salaš 2018*, tab. 6:208; 69 *Salaš 2018*, tab. 6:209; 70 *Salaš 2018*, tab. 6:210; 71 *Salaš 2018*, tab. 6:211; 72 *Salaš 2018*, tab. 6:213; 73 *Salaš 2018*, tab. 6:214; 74 *Salaš 2018*, tab. 6:212; 75 *Salaš 2018*, tab. 6:215.

Pl. 7: 1 *Salaš 2018*, tab. 6:237; 2 *Salaš 2018*, tab. 6:238; 3 *Salaš 2018*, tab. 6:239; 4 *Salaš 2018*, tab. 6:240; 5 *Salaš 2018*, tab. 6:241; 6 *Salaš 2018*, tab. 6:242; 7 *Salaš 2018*, tab. 6:243; 8 *Salaš 2018*, tab. 6:244; 9 *Salaš 2018*, tab. 6:245; 10 *Salaš 2018*, tab. 6:246; 11 *Salaš 2018*, tab. 6:247; 12 *Salaš 2018*, tab. 6:248; 13 *Salaš 2018*, tab. 5:201; 14 *Salaš 2018*, tab. 5:203; 15 *Salaš 2018*, tab. 5:205; 16 *Salaš 2018*, tab. 5:204; 17 *Salaš 2018*, tab. 6:249; 18 *Salaš 2018*, tab. 6:250; 19 *Salaš 2018*, tab. 6:251; 20 *Salaš 2018*, tab. 6:252; 21 *Salaš 2018*, tab. 6:220; 22 *Salaš 2018*, tab. 6:216; 23 *Salaš 2018*, tab. 6:217; 24 *Salaš 2018*, tab. 6:218; 25 *Salaš 2018*, tab. 6:253; 26 *Salaš 2018*, tab. 6:220; 27 *Salaš 2018*, tab. 6:221; 28 *Salaš 2018*, tab. 6:223; 29 *Salaš 2018*, tab. 6:224; 30 *Salaš 2018*, tab. 6:226; 31 *Salaš 2018*, tab. 6:254; 32 *Salaš 2018*, tab. 6:255; 33 *Salaš 2018*, tab. 6:229; 34 *Salaš 2018*, tab. 6:256; 35 *Salaš 2018*, tab. 6:231; 36 *Salaš 2018*, tab. 6:232; 37 *Salaš 2018*, tab. 6:233; 38 *Salaš 2018*, tab. 6:234; 39 *Salaš 2018*, tab. 6:235; 40 *Salaš 2018*, tab. 6:236; 41 *Salaš 2018*, tab. 6:237; 42 *Salaš 2018*, tab. 6:238; 43 *Salaš 2018*, tab. 6:241; 44 *Salaš 2018*, tab. 6:242; 45 *Salaš 2018*, tab. 6:243; 46 *Salaš 2018*, tab. 6:244; 47 *Salaš 2018*, tab. 6:245; 48 *Salaš 2018*, tab. 6:246; 49 *Salaš 2018*, tab. 6:247; 50 *Salaš 2018*, tab. 6:248; 51 *Salaš 2018*, tab. 6:249; 52 *Salaš 2018*, tab. 6:250; 53 *Salaš 2018*, tab. 6:251; 54 *Salaš 2018*, tab. 6:252; 55 *Salaš 2018*, tab. 6:277; 56 *Salaš 2018*, tab. 20:395; 57 *Salaš 2018*, tab. 20:399; 58 *Salaš 2018*, tab. 20:400; 59 *Salaš 2018*, tab. 20:402; 60 *Salaš 2018*, tab. 20:393; 61 *Salaš 2018*, tab. 20:401; 62 *Salaš 2018*, tab. 20:403; 63 *Salaš 2018*, tab. 19:342; 64 *Salaš 2018*, tab. 19:343; 65 *Salaš 2018*, tab. 19:344; 66 *Salaš 2018*, tab. 19:345; 67 *Salaš 2018*, tab. 19:346; 68 *Salaš 2018*, tab. 19:347; 69 *Salaš 2018*, tab. 19:348; 70 *Salaš 2018*, tab. 19:349; 71 *Salaš 2018*, tab. 19:350; 72 *Salaš 2018*, tab. 19:351; 73 *Salaš 2018*, tab. 19:352; 74 *Salaš 2018*, tab. 19:353; 75 *Salaš 2018*, tab. 19:354; 76 *Salaš 2018*, tab. 19:355; 77 *Salaš 2018*, tab. 19:356; 78 *Salaš 2018*, tab. 19:357; 79 *Salaš 2018*, tab. 19:358; 80 *Salaš 2018*, tab. 19:359; 81 *Salaš 2018*, tab. 19:360; 82 *Salaš 2018*, tab. 19:361; 83 *Salaš 2018*, tab. 19:362; 84 *Salaš 2018*, tab. 19:363; 85 *Salaš 2018*, tab. 19:364; 86 *Salaš 2018*, tab. 19:365; 87 *Salaš 2018*, tab. 19:366; 88

Salaš 2018, tab. 19:367; 89 *Salaš 2018*, tab. 19:368; 90 *Salaš 2018*, tab. 19:369; 91 *Salaš 2018*, tab. 19:370; 92 *Salaš 2018*, tab. 19:371; 93 *Salaš 2018*, tab. 19:372; 94 *Salaš 2018*, tab. 19:373; 95 *Salaš 2018*, tab. 19:374; 96 *Salaš 2018*, tab. 19:375; 97 *Salaš 2018*, tab. 19:376; 98 *Salaš 2018*, tab. 19:377; 99 *Salaš 2018*, tab. 19:378; 100 *Salaš 2018*, tab. 19:379; 101 *Salaš 2018*, tab. 19:380; 102 *Salaš 2018*, tab. 20:381; 103 *Salaš 2018*, tab. 20:382; 104 *Salaš 2018*, tab. 20:383; 105 *Salaš 2018*, tab. 20:384; 106 *Salaš 2018*, tab. 20:385; 107 *Salaš 2018*, tab. 20:386; 108 *Salaš 2018*, tab. 20:387; 109 *Salaš 2018*, tab. 20:388; 110 *Salaš 2018*, tab. 20:389; 111 *Salaš 2018*, tab. 20:390; 112 *Salaš 2018*, tab. 20:392; 113 *Salaš 2018*, tab. 20:391.

Pl. 8: 1 *Čizmář et al. 2009*, obr. 2:20; 2 *Vích 2012*, obr. 11:9; 3 *Vích 2012*, obr. 11:8; 4 *Vích 2012*, obr. 11:10; 5 *Vích 2012*, obr. 11:11; 6 *Vích 2012*, obr. 11:12; 7 *Vích 2012*, obr. 11:14; 8 *Vích 2012*, obr. 11:15; 9 *Vích 2012*, obr. 11:13; 10 *Dohnal 2003*, tab. 7:4; 11 *Dohnal 2003*, tab. 7:8; 12 *Salaš 2005*, tab. 15:153; 13 *Salaš 2005*, tab. 15:157; 14 *Salaš 2005*, tab. 15:158; 15 *Salaš 2005*, tab. 14:152; 16 *Salaš 2005*, tab. 15:159; 17 *Salaš 2005*, tab. 15:160; 18 *Salaš 2005*, tab. 14:150; 19 *Salaš 2005*, tab. 15:163; 20 *Salaš 2005*, tab. 14:151; 21 *Salaš 2005*, tab. 377:25 + photo: Z. Mírová; 22 *Salaš 2005*, tab. 377:26 + photo: Z. Mírová; 23 *Salaš 2005*, tab. 175:42; 24 *Salaš 2005*, tab. 176A:43; 25 photo: Z. Mírová; 26 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 20:5; 27 *Salaš 2005*, tab. 392:45; 28 drawing and photo: M. Novák.

Pl. 9: 1 *Halama 2014*, obr. 6:2, 7:2; 2 *Halama 2014*, obr. 6:3, 7:3; 3 *Halama 2014*, obr. 6:6, 7:1; 4 *Halama 2014*, obr. 4:4, 5:4, 6:1; 5 *Halama 2014*, obr. 4:2, 5:2; 6 *Halama 2014*, obr. 4:1, 5:1; 7 *Halama 2014*, obr. 4:3, 5:3; 8 *Halama 2014*, obr. 4:5, 5:5; 9–13 photo: Z. Mírová; 14 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 15 *Salaš 2005*, tab. 400:62; 16 *Čizmář – Parma 2006*, obr. 5:2; 17 *Salaš 2005*, tab. 199A:100; 18 *Salaš 2005*, tab. 401A:63; 19 *Salaš 2005*, tab. 197:33; 20 *Salaš 2005*, tab. 197:335; 21 *Salaš 2005*, tab. 197:43; 22 *Salaš 2005*, tab. 197:41; 23 *Salaš 2005*, tab. 197:42; 24 *Salaš 2005*, tab. 197:38; 25 *Salaš 2005*, tab. 197:44; 26 *Salaš 2005*, tab. 197:47; 27 *Salaš 2005*, tab. 197:52; 28 *Salaš 2005*, tab. 197:53.

Pl. 10: 1 *Salaš 2005*, tab. 197:45; 2 *Salaš 2005*, tab. 197:46; 3 *Salaš 2005*, tab. 197:54; 4 *Salaš 2005*, tab. 197:48; 5 *Salaš 2005*, tab. 197:49; 6 *Salaš 2005*, tab. 197:50; 7 *Salaš 2005*, tab. 197:52; 8 *Salaš 2005*, tab. 197:55; 9 *Salaš 2005*, tab. 197:51; 10 *Salaš 2005*, tab. 197:56; 11 *Salaš 2005*, tab. 197:57; 12 *Salaš 2005*, tab. 197:58; 13 *Salaš 2005*, tab. 197:59; 14 *Salaš 2005*, tab. 197:60; 15 *Salaš 2005*, tab. 197:61; 16 *Salaš 2005*, tab. 197:62; 17 *Salaš 2005*, tab. 198:63; 18 *Salaš 2005*, tab. 198:64; 19 *Salaš 2005*, tab. 198:65; 20 *Salaš 2005*, tab. 198:66; 21 *Salaš 2005*, tab. 198:67; 22 *Salaš 2005*, tab. 198:68; 23 *Salaš 2005*, tab. 198:69; 24 *Salaš 2005*, tab. 198:70; 25 *Salaš 2005*, tab. 198:71; 26 *Salaš 2005*, tab. 198:73; 27 *Salaš 2005*, tab. 198:74; 28 *Salaš 2005*, tab. 198:75; 29 *Salaš 2005*, tab. 198:76; 30 *Salaš 2005*, tab. 198:79; 31 *Salaš 2005*, tab. 198:72; 32 *Salaš 2005*, tab. 198:77; 33 *Salaš 2005*, tab. 198:78; 34 *Salaš 2005*, tab. 198:80; 35 *Salaš 2005*, tab. 198:81.

Pl. 11: 1 *Salaš 2005*, tab. 198:82; 2 *Salaš 2005*, tab. 198:83; 3 *Salaš 2005*, tab. 198:84; 4 *Salaš 2005*, tab. 198:89; 5 *Salaš 2005*, tab. 198:90; 6 *Salaš 2005*, tab. 198:91; 7 *Salaš 2005*, tab. 199A:93; 8 *Kalábek 2006*, obr. 9; 9–13 *Kalábek 2006*, obr. 8; 14 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 77, 89:268; 15 *Nekvasil 1982*, tab. 9:43/20; 16 *Nekvasil 1982*, tab. 46:141/8; 17 *Nekvasil 1982*, tab. 62:202/4; 18 *Nekvasil 1982*, tab. 62:202/5; 19 *Nekvasil 1982*, tab. 62:202/7; 20 *Nekvasil 1982*, tab. 62:202/8; 21 *Nekvasil 1982*, tab. 62:202/9; 22 *Nekvasil 1982*, tab. 139:499/14; 23 *Nekvasil 1982*, tab. 193:730/7; 24 *Nekvasil*

1982, tab. 211:792/3; 25 *Nekvasil 1982*, tab. 193:730/2; 26 *Nekvasil 1982*, tab. 223:817/9; 27 *Nekvasil 1982*, tab. 231:855/1; 28 *Nekvasil 1982*, tab. 285:1046/12; 29 *Nekvasil 1982*, tab. 286:1049/5; 30 *Nekvasil 1982*, tab. 311:1209/8; 31 *Nekvasil 1982*, tab. 338:1243/8; 32 *Nekvasil 1982*, tab. 337:1238; 33 *Nekvasil 1982*, tab. 338:1246/14; 34 *Nekvasil 1982*, tab. 338:1246/15; 35 *Červinka 1902a*, tab. XXXI:29; 36 *Červinka 1902a*, tab. XXXI:33; 37 *Nekvasil 1982*, tab. 338:1246/16; 38 *Nekvasil 1982*, tab. 338:1246/17; 39 *Nekvasil 1982*, tab. 338:1246/18; 40 *Červinka 1902a*, tab. XXXI:25; 41 *Červinka 1902a*, tab. XXXI:20; 42 *Červinka 1902a*, tab. XXXI:8.

Pl. 12: 1 *Salaš 2005*, tab. 384:19; 2 *Salaš 2005*, tab. 384:20; 3 *Kos 2003b*, obr. 78:38/03-154/17a–b + photo: Z. Mírová; 4 *Salaš 2005*, tab. 383:18; 5 drawing and photo: Z. Mírová; 6 *Trnáčková 1968*, tab. IV:7.

Pl. 13: 1–2 drawing: J. Molčíková, photo: M. Golec; 3 *Peška – Vránová 2016*, obr. 127:H130; 4 *Salaš 2005*, tab. 220:314; 5 *Salaš 2005*, tab. 217:234; 6 *Salaš 2005*, tab. 218:245; 7 *Salaš 2005*, tab. 217:235; 8 *Salaš 2005*, tab. 217:230; 9 *Salaš 2005*, tab. 217:229; 10 *Salaš 2005*, tab. 218:247; 11 *Salaš 2005*, tab. 218:249; 12 *Prudká – Stuchlíková 1991*, obr. 1:8; 13 *Salaš 2005*, tab. 217:239; 14 *Salaš 2005*, tab. 217:237; 15 *Salaš 2005*, tab. 217:231; 16 *Salaš 2005*, tab. 217:238; 17 *Salaš 2005*, tab. 217:240; 18 *Salaš 2005*, tab. 218:243; 19 *Salaš 2005*, tab. 218:241; 20 *Salaš 2005*, tab. 218:242; 21 *Salaš 2005*, tab. 218:244; 22 *Salaš 2005*, tab. 218:248; 23 *Salaš 2005*, tab. 218:246; 24 *Salaš 2005*, tab. 218:250.

Pl. 14: 1 *Salaš 2005*, tab. 220:324; 2 *Salaš 2005*, tab. 217:215; 3 *Salaš 2005*, tab. 217:216; 4 *Salaš 2005*, tab. 217:217; 5 *Salaš 2005*, tab. 217:218; 6 *Salaš 2005*, tab. 217:219; 7 *Salaš 2005*, tab. 217:220; 8 *Salaš 2005*, tab. 217:221; 9 *Salaš 2005*, tab. 217:222; 10 *Salaš 2005*, tab. 217:223; 11 *Salaš 2005*, tab. 217:224; 12 *Salaš 2005*, tab. 217:225; 13 *Salaš 2005*, tab. 217:228; 14 *Salaš 2005*, tab. 217:227; 15 *Salaš 2005*, tab. 217:226; 16–17 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 18 photo: A. Navrátil; 19 *Salaš 2005*, tab. 289:36; 20 *Parma et al. 2016*, obr. 9:17; 21 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/42; 22 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/43; 23 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/44; 24 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/45; 25 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/46; 26 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/47; 27 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/48; 28 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/49; 29 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/50; 30 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/51; 31 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/52; 32 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/53; 33 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/54; 34 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/55; 35 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/56; 36 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/57; 37 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/58; 38 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/59; 39 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/60; 40 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/61; 41 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/62; 42 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/63; 43 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/64; 44 *Parma – Stuchlík 2017*, obr. 10:5/65; 21b–44b *Poulik 1995*, Abb. 29:2; 45 *Salaš 2007a*, Taf. 25:622; 46 *Salaš 2007a*, Taf. 25:623; 47 *Salaš 2007a*, Taf. 25:631; 48 *Salaš 2007a*, Taf. 25:624.

Pl. 15: 1 *Salaš 2007a*, Taf. 25:628; 2 *Salaš 2007a*, Taf. 25:632; 3 *Salaš 2007a*, Taf. 25:626; 4 *Salaš 2007a*, Taf. 25:630; 5 *Salaš 2007a*, Taf. 25:629; 6 *Salaš 2007a*, Taf. 25:626; 7 *Salaš 2007a*, Taf. 25:627; 8 *Salaš 2005*, tab. 411:32; 9 *Salaš 2005*, tab. 412:98.

Pl. 16: 1 *Salaš 2005*, tab. 412:99; 2 *Salaš 2005*, tab. 411:35–37; 3 *Salaš 2005*, tab. 411:39; 4 *Salaš 2005*, tab. 411:40; 5 *Salaš 2005*,

tab. 413A:100; 6 *Salaš 2005*, tab. 411:43; 7 *Salaš 2005*, tab. 413A:101; 8 *Salaš 2005*, tab. 249A:4; 9 *Salaš 2005*, tab. 411:41; 10 *Salaš 2005*, tab. 411:38; 11 *Salaš 2005*, tab. 412:28,102; 12 *Salaš 2005*, tab. 249A:2; 13 *Salaš 2005*, tab. 248B:1; 14 *Salaš 2005*, tab. 249A:3; 15 *Salaš 2005*, tab. 249A:5; 16 *Salaš 2005*, tab. 249A:6.

Pl. 17: 1–2 *Sedláček 2005*, tab. 84:D13/1; 3–4 *Sedláček 2005*, tab. 96:D38/1; 5 *Sedláček 2005*, tab. 20:42/8; 6–7 *Sedláček 2005*, tab. 44:92/5; 8 *Sedláček 2005*, tab. 59:152/10; 9–10 *Sedláček 2005*, tab. 44:92/5; 11 *Sedláček 2005*, tab. 51:119/11; 12 *Sedláček 2005*, tab. 58:147/2; 13 *Salaš 2005*, tab. 265:158; 14 *Salaš 2005*, tab. 265:160; 15 *Salaš 2005*, tab. 265:161; 16 *Salaš 2005*, tab. 265:162; 17 *Salaš 2005*, tab. 265:163; 18 *Salaš 2005*, tab. 265:164; 19 *Salaš 2005*, tab. 265:165; 20 *Salaš 2005*, tab. 265:166; 21 *Salaš 2005*, tab. 266:167; 22 *Salaš 2005*, tab. 266:168.

Pl. 18: 1 *Salaš 2005*, tab. 263:128; 2 *Salaš 2005*, tab. 263:129; 3 *Salaš 2005*, tab. 264:141; 4 *Salaš 2005*, tab. 264:142; 5 *Salaš 2005*, tab. 264:143; 6 *Salaš 2005*, tab. 263:127; 7 *Salaš 2005*, tab. 263:126; 8 *Salaš 2005*, tab. 263:125; 9 *Salaš 2005*, tab. 267A:169; 10 *Salaš 2005*, tab. 267A:170; 11 *Salaš 2005*, tab. 419:33; 12 *Salaš 2005*, tab. 419:34; 13 *Salaš 2005*, tab. 419:35; 14 photo: Z. Mírová.

Pl. 19: 1 *Salaš 2005*, tab. 268:25; 2 *Salaš 2005*, tab. 273A:86; 3 *Salaš 2005*, tab. 273A:87; 4 *Salaš 2005*, tab. 273A:80; 5 *Salaš 2005*, tab. 273A:81; 6 *Salaš 2005*, tab. 273A:82; 7 *Salaš 2005*, tab. 273A:83; 8 *Salaš 2005*, tab. 273A:84; 9 *Gottwald 1928*, obr. 1:3; 10 *Salaš 2005*, tab. 313:57; 11 *Salaš 2005*, tab. 314:60; 12 *Salaš 2005*, tab. 314:62; 13 *Salaš 2005*, tab. 314:59; 14 *Salaš 2005*, tab. 314:61; 15 *Salaš 2005*, tab. 314:58; 16 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 121:75; 17 *Pančíková 2010*, obr. 39.

Pl. 20: 1 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 123:106; 2 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 123:107; 3 *Salaš 2005*, tab. 435:49, 486:1–2; 4 *Salaš 2005*, tab. 435:50, 486:1–2; 5 *Salaš 2005*, tab. 435:47; 6 *Salaš 2005*, tab. 435:48.

Pl. 21: 1 *Červinka 1902a*, Pl. XXXII:15a–b; 2 *Červinka 1902a*, Pl. XXXII:16; 3 *Salaš 2005*, tab. 279:45; 4 *Salaš 2005*, tab. 279:46; 5 *Salaš 2005*, tab. 279:47; 6 *Salaš 2005*, tab. 279:51; 7 *Salaš 2005*, tab. 279:52; 8 *Salaš 2005*, tab. 36A:21; 9 *Salaš 2005*, tab. 282:24; 10 *Salaš 2005*, tab. 282:25; 11–21 photo: Z. Mírová.

Pl. 22: 1 *Salaš 2005*, tab. 108A:59; 2 *Gottwald 1932*, obr. 4:5; 3 *Gottwald 1932*, obr. 4:1; 4 *Gottwald 1932*, obr. 4:2; 5 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 157:3; 6 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 150:1; 7 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 150:2.

Pl. 23: 1 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 150:3; 2 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 150:4; 3 *Malach – Štrof – Hložek 2016*, obr. 150:5; 4 *Říhovský 1968*, Taf. V:12d; 5 *Salaš 2005*, tab. 471:29.

Pl. 24: 1 *Podborský 1970b*, obr. 37:27; 2 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 92:5; 3 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 92:6; 4 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 92:7; 5 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 92:8; 6 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:8; 7 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:8; 8 *Pare 1992*, Fig. 155:4; 9 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:3; 10 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:4; 11 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:2; 12 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:5; 13 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:6; 14 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 93:7; 15 *Golec 2005*, tab. 68:26, *Kos 2014*, obr. 209; 16 *Golec 2005*, tab. 68:26, *Kos 2014*,

obr. 209; 17 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:1, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:1; 18 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:6, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:3; 19 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:4; 20 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:5; 21 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:6; 22 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:7; 23 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:8; 24 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:9; 25 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:10; 26 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:11; 27 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 14:12; 28 *Čizrnářová – Holubová 2011*, obr. 132, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 11:2; 29 *Čizrnářová – Holubová 2011*, obr. 132, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:6; 30 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:4; 31 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:5; 32 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:7; 33 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:8; 34 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:10; 35 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:11; 36 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:12; 37 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:4; 38 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:9; 39 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:15; 40 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:14; 41 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:1; 42 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:2; 43 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:3; 44 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:4; 45 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:5; 46 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:6; 47 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:7; 48 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:8; 49 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:9; 50 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:10; 51 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:11; 52 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:12; 53 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:13; 54 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:14; 55 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 19:15; 56 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:31; 57 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:30; 58 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:32; 59 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:33; 60 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:34; 61 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:35; 62 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:36; 63 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:37; 64 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:54.

Pl. 25: 1 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 2:5, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 12:1; 2 *Červinka 1948*, obr. 8:4, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 12:2; 3 *Čizrnářová – Holubová 2011*, obr. 132, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 12:3.

Pl. 26: 1 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:1; 2 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:27; 3 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:5; 4 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:7; 5 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:24; 6 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:14; 7 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:16; 8 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:18; 9 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:23; 10 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:22; 11 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:3; 12 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:4; 13 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:26; 14 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:25; 15 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:8; 16 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:15; 17 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:17; 18 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:18; 19 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 16:13; 20 *Červinka 1948*, obr. 10:3, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:1; 21 *Červinka 1948*, obr. 10:5, *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:5; 22 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 4:3; 23 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:6; 24 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:6; 25 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:6; 26–27 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 13:7; 28 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:27; 29 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:28; 30 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:30; 31 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 18:13; 32 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:26; 33 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:29; 34 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:31; 35 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:74; 36 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:72; 37 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:73; 38 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:71; 39 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:3; 40 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 21:28; 41 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:50; 42 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:1; 43 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:2; 44 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:4; 45 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:19; 46 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:13; 47 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:18; 48 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:11; 49 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:14; 50 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:16; 51 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:6; 52 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:15; 53 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:42; 54 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 24:44; 55 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 25:80; 56 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 25:81; 57 *Mírová – Golec 2018*, Pl. 25:90; 58 *Mírová – Golec 2018*,

Pl. 25:15; 59 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 131:9, Mírová – Golec 2018, Pl. 20:33; 60 Mírová – Golec 2018, Pl. 24:57.

Pl. 27: 1 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 15:2; 2 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 15:6; 3 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 15:5; 4 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 15:4; 5 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 15:3; 6 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:9; 7 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:10; 8 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:11; 9 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:7; 10 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:8; 11 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:12; 12 Mírová – Golec 2018, Pl. 15:13; 13 Mírová – Golec 2018, Pl. 24:22; 14 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 16:3; 15 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 16:2; 16 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:10; 17 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:11; 18 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:5; 19 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:6; 20 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:7; 21 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:8; 22 Mírová – Golec 2018, Pl. 16:9; 23 Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 5:4, Mírová – Golec 2018, Pl. 17:1; 24 Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 5:5, Mírová – Golec 2018, Pl. 17:3; 25 Mírová – Golec 2018, Pl. 17:4; 26 Mírová – Golec 2018, Pl. 17:5; 27–28 Červinka 1925b; 29 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 16:12; 30 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 20:2; 31 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 20:7; 32 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 20:3; 33 Mírová – Golec 2018, Pl. 20:20; 34 Čížmářová – Holubová 2011, obr. 132, Mírová – Golec 2018, Pl. 20:32.

Pl. 28: 1 Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 4:7, Mírová – Golec 2018, Pl. 26:4; 2 Stegmann-Rajtár 1992a, Taf. 4:6; 3 Adámek 1961, tab. XXXI:3 + photo: Z. Mírová; 4 photo: Z. Mírová; 5 Čížmář 2004c, obr. 1:2, Adámek 1961, tab. CXXIII:14; 6–9 photo: Z. Mírová; 10 Salaš – Stuchlík 2011, obr. 103:2 + photo: Z. Mírová; 11 photo: Z. Mírová; 12 drawing: J. Molčíková, photo: Z. Mírová; 13 Stegmann-Rajtár 1992, Taf. 100:2; 14 Stegmann-Rajtár 1992, Taf. 100:3; 15 Stegmann-Rajtár 1992, Taf. 100:1; 16 Salaš – Stuchlík 2011, obr. 106:2, Adámek 1961, tab. CXXIII:4; 17–19 Drechsler 2010, Fig. on p. 73.

Pl. 29: 1 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:370; 2 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:371; 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:372; 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:373; 5 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:374; 6 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:375; 7 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:375a + photo: M. Golec (© NHM Wien); 8 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:375b + photo: M. Golec (© NHM Wien); 9 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:375d + photo: M. Golec (© NHM Wien); 10 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:375c + photo: M. Golec (© NHM Wien); 11 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376a + photo: M. Golec (© NHM Wien); 12 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376d + photo: M. Golec (© NHM Wien); 13 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376e + photo: M. Golec (© NHM Wien); 14 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376g + photo: M. Golec (© NHM Wien); 15 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376b + photo: M. Golec (© NHM Wien); 16 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376h + photo: M. Golec (© NHM Wien); 17 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376c + photo: M. Golec (© NHM Wien); 18 photo: M. Golec (© NHM Wien); 19 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376j + photo: M. Golec (© NHM Wien); 20 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376k + photo: M. Golec (© NHM Wien); 21 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376i + photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 30: 1–2 photo: M. Golec (© NHM Wien); 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 42:376i; 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:387 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 5 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:383b; 6 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:383b; 7 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:383d; 8 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:384; 9 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:386; 10 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:382; 11 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:379; 12 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:381; 13 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:383a + photo: M. Golec (© NHM Wien); 14 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:380 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 15 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:377; 16 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 43:378 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 17 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 97:1; 18 photo M. Golec (© NHM Wien); 19 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 97:2.

Pl. 31: 1 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 97:3 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 50:445 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:1; 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:2; 5 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:3; 6 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:4; 7 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:6; 8 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:2; 9 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:1; 10 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:3; 11 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:7; 12 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:4; 13 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:8; 14 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:5; 15 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:16.

Pl. 32: 1 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:15; 2 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:11; 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:17; 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:9; 5 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:18; 6 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:12; 7 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:13; 8 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:10; 9 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:19; 10 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:20; 11 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:14; 12 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 87:12; 13 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:5; 14–19 photo: M. Golec (© NHM Wien); 20 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:6 + photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 33: 1 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:3 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:2 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:1 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:4 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 5 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:5 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 6 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:6 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 7 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:7 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 8 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 86:8 + photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 34: 1 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:7 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:8 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 88:9 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:1 + photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 35: 1 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:6 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 90:1 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 3 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:3; 4 Parzinger – Nekvasil – Barth 1995, Taf. 89:4.

Pl. 36: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 89:5 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 89:2; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 90:3; 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 90:4; 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 90:2; 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:1.

Pl. 37: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:2; 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:3; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:4; 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:5; 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:7; 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:8; 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 91:6; 8 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:1; 9 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:2.

Pl. 38: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:3; 2 photo: M. Golec (© NHM Wien); 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:4; 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:5; 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:6 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 92:7; 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 93:1a.

Pl. 39: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 93:1b + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:1; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:4.

Pl. 40: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:2; 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:3; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:5; 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:6; 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:7; 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:8; 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 94:9; 8 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:5; 9 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:1; 10 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:2.

Pl. 41: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:8; 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:4; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:7; 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:10; 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:9; 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:3; 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:11; 8 photo: M. Golec (© NHM Wien); 9 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 95:6; 10–15 photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 42: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 96:1; 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 96:2; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 96:3; 4 photo: M. Golec (© NHM Wien); 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 46:414 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 6 photo: Z. Mírová; 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 44:399 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 8 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 21:231 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 9 photo: Z. Mírová.

Pl. 43: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 98:1; 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 98:2; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 98:4; 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 98:3; 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:326 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:325 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:323; 8 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:324a; 9 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 24:289 + photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 44: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:327 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:330; 3 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:331 + pho-

to: M. Golec (© NHM Wien); 4 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:333 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 5 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:332 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 6 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:334 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 7 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:329 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 8–9 photo: M. Golec (© NHM Wien); 10 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:335 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 11 drawing: M. Golec, photo: Z. Mírová; 12 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 31:328; 13 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 52:469 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 14 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 52:468 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 15 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 52:470 + photo: M. Golec (© NHM Wien).

Pl. 45: 1 *Parzinger – Nekvasil – Barth 1995*, Taf. 53:475 + photo: M. Golec (© NHM Wien); 2 drawing: J. Molčíková, photo: M. Golec; 3 *Kos 2011*, obr. 3:2 + photo: Z. Mírová; 4–6 photo: Z. Mírová; 7–19 drawing: P. Kos, photo: Z. Mírová.

Pl. 46: 1 *Kos 2011*, obr. 3:32 + photo: Z. Mírová; 2 *Kos 2011*, obr. 3:18 + photo: Z. Mírová; 3 *Kos 2011*, obr. 3:35a + photo: Z. Mírová; 4 *Kos 2011*, obr. 3:35b + photo: Z. Mírová; 5 *Kos 2011*, obr. 3:33 + photo: Z. Mírová; 6 *Kos 2011*, obr. 3:35c + photo: Z. Mírová; 7–8 drawing: P. Kos, photo: Z. Mírová.

Pl. 47: 1–15 drawing: P. Kos, photo: Z. Mírová.

Pl. 48: 1–7 drawing: P. Kos, photo: Z. Mírová; 8 photo: Z. Mírová; 9 *Hlava 2002*, obr. 2:1; 10 *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:18; 11 *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:17; 12 *Tichá Bambasová 2019*, tab. 32:16; 13–15 drawing: P. Kos; 16 *Čižmář 2004b*, obr. 1:1 + drawing P. Kos; 17 *Hložek 2008*, obr. 9:1 + drawing: P. Kos; 18 *Kos 2014*, obr. 81:1; 19 *Kos 2014*, obr. 81:2b; 20 *Kos 2014*, obr. 81:4; 21 *Kos 2014*, obr. 81:2; 22 *Kos 2014*, obr. 81:1,2e; 23 *Kos 2014*, obr. 81:1,2f; 24 *Kos 2014*, obr. 81:1,2g; 25 *Kos 2014*, obr. 81:1,2h; 26 *Kos 2014*, obr. 81:1,2a; 27 *Kos 2014*, obr. 81:1,2b; 28 *Kos 2014*, obr. 81:1,2c; 29 *Kos 2014*, obr. 81:1,2d; 30 drawing: A. Krechlerová; 31–34 photo: K. Sovová.

Pl. 49: 1 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:4 + photo: Z. Mírová; 2 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:5 + photo: Z. Mírová; 3 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 18:6 + photo: Z. Mírová; 4–5 photo: Z. Mírová; 6 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:9 + photo: Z. Mírová; 7–17 photo: Z. Mírová; 18 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:10 + photo: Z. Mírová; 19 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:1; 20 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:5; 21 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:6; 22–23 photo: Z. Mírová; 24 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:17; 25 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:sine No.; 26 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:11; 27 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:12; 28 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:13; 29 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:14; 30 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:15; 31 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:16; 32–35 photo: Z. Mírová; 36 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 21:13 + photo: Z. Mírová; 37 photo: Z. Mírová; 38 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 21:12 + photo: Z. Mírová.

Pl. 50: 1 photo: Z. Mírová; 2 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 20:8 + photo: Z. Mírová; 3 photo: Z. Mírová; 4 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:18 + photo: Z. Mírová; 5 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:19 + photo: Z. Mírová; 6 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:20 + photo: Z. Mírová; 7 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:21 + photo: Z. Mírová; 8 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:25 + photo: Z. Mírová; 9 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:23 + photo: Z. Mírová; 10 *Stegmann-Rajtár*

1992a, Taf. 19:24 + photo: Z. Mírová; 11 photo: Z. Mírová; 12 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 19:22 + photo: Z. Mírová; 13–25 photo: Z. Mírová; 26 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 106:9; 27 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:10; 28 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:7; 29 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:9; 30 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 106:12; 31 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 106:15; 32 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:1; 33 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:4; 34 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:3; 35 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:2; 36 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:6; 37 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:8; 38 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 107:5.

Pl. 51: 1 drawing and photo: Z. Mírová; 2–6 *Červinka 1925b*; 7 photo: A. Navrátil; 8 photo: Z. Mírová; 9 *Bartík et al. 2017*, Fig. 6:118; *Vránová 2013*, obr. 18; 10 *Fojtík – Golec 2006*, obr. 6; 11 *Čížmář – Čížmářová – Kejzlar 2011*, obr. 4:2; 12 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 30:35 + photo: Z. Mírová; 13 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 30:33 + photo: Z. Mírová; 14 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5r + photo: Z. Mírová; 15 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 30:43; 16 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5m + photo: Z. Mírová; 17 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5o + photo: Z. Mírová; 18 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5p + photo: Z. Mírová; 19 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5g + photo: Z. Mírová; 20 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5l + photo: Z. Mírová; 21 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:16; 22 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5n; 23 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:31; 24 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:30 + photo: Z. Mírová.

Pl. 52: 1 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:48a + photo: Z. Mírová; 2 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:48b + photo: Z. Mírová; 3 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:48c + photo: Z. Mírová; 4 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:48d + photo: Z. Mírová; 5 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:48e + photo: Z. Mírová; 6 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:48f + photo: Z. Mírová; 7 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5s + photo: Z. Mírová; 8 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5t + photo: Z. Mírová; 9 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5q + photo: Z. Mírová; 10 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5e + photo: Z. Mírová; 11 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5b + photo: Z. Mírová; 12 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5a + photo: Z. Mírová; 13 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5f + photo: Z. Mírová; 14 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5h + photo: Z. Mírová; 15 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5c + photo: Z. Mírová; 16 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5d + photo: Z. Mírová; 17 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5j + photo: Z. Mírová; 18 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:5i + photo: Z. Mírová; 19 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:41 + photo: Z. Mírová; 20 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 29:44 + photo: Z. Mírová; 21 *Golec – Fojtík 2020*, tab. 100:38; 22 *Přichystal 2003*, tab. XLIII:PH172/4; 23 *Přichystal 2003*, tab. XLIII:PH172:2; 24 *Přichystal 2003*, tab. XLIII:PH172/3; 25 *Přichystal 2003*, tab. LXVI:22.

Pl. 53: 1 *Dobisíková et al. 2010*, obr. 19:23 + photo: Z. Mírová; 2 *Podborský 1965*, Taf. XIV:18, XXVIII:12; 3 *Golec – Čermáková – Fojtík 2016*, obr. 7:6, *Čížmářová 2004*, Fig. on p. 310; 4–5 photo: Z. Mírová; 6 *Podborský 1965*, Taf. XI:3, XXVII:18; 7 *Košťurík – Palatová 1984*, obr. 13 + photo: Z. Mírová; 8 drawing: Z. Kosarová, photo: Z. Mírová; 9 *Čížmář 2012a*, obr. 2:8; 10 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:12; 11 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:15; 12 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:14; 13 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:10; 14 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 135:13; 15 *Stegmann-Rajtár 1992a*, Taf. 85:2; 16 *Gottwald 1931a*, obr. 106:4–5.

Pl. 54: 1 photo: Z. Mírová; 2 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 3–4 photo: Z. Mírová; 5 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 6 *Čížmář 2003*, obr. 14:1, tab. 45:7 + photo: Z. Mírová; 7 *Čížmář 2003*, tab. 32:6; 8 *Čížmář 2003*, tab. 42:8; 9 *Čížmář 2003*, tab. 38:9; 10 *Čížmářová 2005*, obr. 75:5.

Pl. 55: 1 drawing: A. Krechlerová; 2 photo: Z. Mírová; 3 *Čížmářová 2017*, tab. 2:5; 4 *Čížmář 2010*, Abb. 3:3; 5 *Čížmář et al. 2010*, obr. 7:5; 6 *Čížmářová 2009*, tab. 10:2; 7 drawing: M. Novák, photo: Z. Mírová; 8 *Čížmář 2012*, Abb. 2:12; 9 *Čížmářová 2004*, Fig. on p. 209; 10 *Čížmářová 2013*, tab. 26:2; 11 *Čížmář 1993*, obr. 262:28; 12 *Čížmář 1993*, obr. 262:28; 13 drawing: A. Krechlerová, photo: I. Čížmář; 14 *Goláňová 2018*, Fig. 70:19; 15 drawing: A. Krechlerová, photo: I. Čížmář; 16 *Vich 2010*, obr. 14:1; 17 *Čížmář – Zbránek – Zubalík 2019*, obr. 2:1.

Pl. 56: 1 photo: Z. Mírová; 2 *Čížmář – Jarůšková 2019*, obr. 4:1; 3 *Čížmářová 2013*, tab. 27:8; 4–5 drawing: A. Krechlerová, photo: I. Čížmář; 6 *Goláňová 2013*, Fig. 23; 7–11 drawing: A. Krechlerová, photo: I. Čížmář; 12 *Meduna 1961*, Taf. 38:1; 13 *Meduna 1961*, Taf. 38:5; 14 *Meduna 1970*, Taf. 21:10; 15 *Meduna 1970*, Taf. 21:12; 16 *Meduna 1961*, Taf. 39:6; 17 *Meduna 1970*, Taf. 21:8; 18 *Meduna 1970*, Taf. 20:9.

Pl. 57: 1–2 drawing: A. Krechlerová; 3 *Meduna 1970*, Taf. 20:11; 4 *Meduna 1970*, Taf. 20:12; 5 *Meduna 1970*, Taf. 20:13; 6 *Meduna 1970*, Taf. 20:14; 7 *Meduna 1970*, Taf. 20:15; 8 *Meduna 1961*, Taf. 39:1; 9 *Meduna 1961*, Taf. 39:4; 10 *Meduna 1961*, Taf. 39:5; 11 *Meduna 1961*, Taf. 39:2; 12 *Meduna 1961*, Taf. 40:1; 13 *Meduna 1961*, Taf. 40:7; 14 *Meduna 1961*, Taf. 40:8; 15 *Meduna 1961*, Taf. 40:9; 16 *Meduna 1961*, Taf. 40:10; 17 *Meduna 1961*, Taf. 40:6; 18 *Meduna 1961*, Taf. 40:11; 19 *Meduna 1961*, Taf. 40:12; 20 *Meduna 1961*, Taf. 40:5; 21 *Meduna 1961*, Taf. 40:4; 22 *Meduna 1961*, Taf. 40:3; 23 *Meduna 1961*, Taf. 40:2; 24 *Meduna 1961*, Taf. 39:3; 25 *Čížmář 2010*, Abb. 2:4; 26 *Čížmář 2010*, Abb. 2:3; 27 *Čížmář 2010*, Abb. 2:1; 28 *Čížmář 2010*, Abb. 2:2; 29 *Čížmář 2010*, Abb. 2:5.

Pl. 58: 1 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 2 *Meduna 1970*, Taf. 21:4 + photo: Z. Mírová; 3 *Meduna 1970*, Taf. 21:7 + photo: Z. Mírová; 4 *Čížmář 2003*, obr. 14:2; 5 *Meduna 1970*, Taf. 21:1; 6 *Čížmář 2003*, obr. 14:3; 7 *Čížmář 2003*, obr. 14:4; 8 *Čížmář 2003*, obr. 14:5; 9 *Meduna 1970*, Taf. 21:6 + photo: Z. Mírová; 10 *Meduna 1970*, Taf. 21:2 + photo: Z. Mírová; 11 *Meduna 1970*, Taf. 21:3 + photo: Z. Mírová; 12 *Meduna 1961*, Taf. 36:1; 13 *Meduna 1961*, Taf. 36:2; 14 *Meduna 1961*, Taf. 36:3; 15 *Meduna 1970*, Taf. 21:11; 16 *Meduna 1970*, Taf. 21:9 + photo: Z. Mírová; 17 drawing: A. Krechlerová; 18 *Meduna 1961*, Taf. 36:4; 19 *Meduna 1961*, Taf. 36:5; 20 *Meduna 1961*, Taf. 36:6; 21 *Meduna 1961*, Taf. 36:7; 22 *Meduna 1961*, Taf. 36:8; 23 *Meduna 1961*, Taf. 36:9.

Pl. 59: 1 *Čížmář 2002b*, obr. 18:2; 2 *Meduna 1970*, Taf. 4:16; 3 *Meduna 1970*, Taf. 4:15; 4 *Meduna 1961*, Taf. 7:18; 5 *Meduna 1961*, Taf. 7:19; 6 *Meduna 1970*, Taf. 4:17 + photo: Z. Mírová; 7 *Meduna 1970*, Taf. 4:18 + photo: Z. Mírová; 8 *Meduna 1970*, Taf. 4:19 + photo: Z. Mírová; 9 *Meduna 1970*, Taf. 4:10 + photo: Z. Mírová; 10 *Meduna 1961*, Taf. 7:20; 11 *Čížmář 2002b*, obr. 19:1; 12 *Čížmář 2002b*, obr. 19:2; 13 *Meduna 1961*, Taf. 7:17; 14 *Meduna 1961*, Taf. 7:21; 15 *Meduna 1961*, Taf. 29:9; 16 *Lipka – Snětina 1912*, tab. VII:20; 17 *Meduna 1970*, Taf. 11:1; 18 *Meduna 1961*, Taf. 29:1; 19 *Meduna 1961*, Taf. 29:2; 20 *Meduna 1961*, Taf. 29:4; 21 *Meduna 1961*, Taf. 29:5; 22 *Meduna 1961*, Taf. 29:6; 23 *Meduna 1961*, Taf. 29:7; 24 *Meduna 1961*, Taf. 29:8; 25 *Meduna 1961*, Taf. 29:10; 26 *Meduna 1961*, Taf. 29:3; 27 *Meduna 1961*, Taf. 29:12; 28 *Meduna 1961*, Taf. 29:11; 29 *Meduna 1961*, Taf. 29:13; 30 *Meduna 1961*, Taf. 29:14; 31 *Meduna 1961*, Taf. 29:15; 32 *Meduna 1961*, Taf. 29:16; 33–34 drawing: A. Krechlerová; 35 *Lipka – Snětina 1912*, tab. XIII:16; 36 *Meduna 1961*, Taf. 9:11; 37 *Čížmář 2010*,

Abb. 1B:2; 38 Čižmářová 2004, 129, Fig. on p. 129; 39 Meduna 1980b, Taf. 72:7; 40 Čižmářová 2011, tab. 34:8; 41 Čižmář 2010, Abb. 1B:1; 42 Čižmář 2018, obr. 13:6; 43 Čižmář 2018, obr. 13:7; 44 Čižmářová 2011, tab. 35:24, Bedáň 2018, tab. 32:2; 45 Čižmář 2018, obr. 13:2; 46 Čižmář 2018, obr. 13:3; 47 Čižmář 2018, obr. 13:4; 48 Jílek – Mangel 2008, obr. 4:11.

Pl. 60: 1 Čižmářová 2011, tab. 35:25, Bedáň 2018, tab. 32:2; 2 Čižmářová 2011, tab. 47:9; 3–5 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 6 photo: Z. Mírová; 7 drawing: A. Krechlerová; 8 drawing A. Krechlerová, photo: Z. Mírová, 9–11 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová.

Pl. 61: 1 Čižmář – Langová – Kohoutek 2014, obr. 8:4 + photo: Z. Mírová; 2–3 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 4 drawing: A. Krechlerová, photo: Z. Mírová.

Pl. 62: 1–2 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 3 photo: Z. Mírová; 4–5 drawing: A. Pešková, photo Z. Mírová.

Pl. 63: 1 drawing: A. Pešková, photo: Z. Mírová; 2 Čižmářová 2017, tab. 65:7; 3 Čižmář 2010, Abb. 3:1; 4 Čižmář 2010, Abb. 3:2; 5 Čižmář – Lečbých 2018, obr. 7.16 + drawing: A. Krechlerová; 6 Čižmář – Lečbých 2018, obr. 7.17; 7 Čižmářová 2011, tab. 54:10; 8 Čižmář – Jarůšková 2019, obr. 7:2; 9 Čižmář 2010, Abb. 3:4; 10 Čižmář 2010, Abb. 3:5.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Mírová, Zuzana, 1994–

The horse in the Bronze and Iron Ages in Moravia = Kůň v době bronzové a železné na Moravě / Zuzana Mírová ; translation from Czech to English: Sean Mark Miller. -- 1st edition. -- Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2019. -- 1 online zdroj. -- (Archaeologica Olomucensia ; tomus III)

Souběžný český text

Obsahuje bibliografii

ISBN 978-80-88278-40-5 (online ; pdf)

* 902.2 * 903.2 * 903"637" * 903"638" * 636.1 * 179.3 *
902.3 * (437.32) * (048.8) * (083.82)

– archeologické lokality -- Česko

– archeologické nálezy -- Česko

– doba bronzová -- Česko

– doba železná -- Česko

– koně -- dějiny

– člověk a zvíře

– experimentální archeologie -- Česko

– Morava (Česko)

– monografie

– katalogy

902 – Archeologie [8]

The Horse in the Bronze and Iron Ages in Moravia
Kůň v době bronzové a železné na Moravě

Zuzana Mírová with guest Peter Laučík

Archaeologica Olomucensia – Tomus III

Executive Editor: Lenka Zajícová
Editor-In-Chief: Lenka Pořízková
Translation from Czech to English: Sean Mark Miller
Proofreading of English parts: Josef Línek
Typesetting: Lenka Pořízková
Cover: Martina Šviráková
Photo on cover: Z. Mírová and M. Golec © NHM Wien

Published by Palacký University Olomouc,
Faculty of Arts
Křížkovského 10
771 47 Olomouc

Faculty of Arts Publishing House, Palacký University
www.vff.upol.cz
vff@upol.cz

Print run 200 ks

1st edition
Olomouc 2019
ISBN 978-80-88278-40-5 (iPDF)
ISBN 978-80-88278-39-9 (print)

The Horse in the Bronze and Iron Ages in Moravia
Kůň v době bronzové a železné na Moravě

Zuzana Mírová s hostem Peterem Laučíkem

Archaeologica Olomucensia – Tomus III

Výkonná redaktorka: Lenka Zajícová
Odpovědná redaktorka: Lenka Pořízková
Překlad z češtiny do angličtiny: Sean Mark Miller
Jazyková korektura anglické části: Josef Línek
Sazba: Lenka Pořízková
Obálka: Martina Šviráková
Foto na obálce: Z. Mírová a M. Golec © NHM Wien

Vydala Univerzita Palackého v Olomouci,
Filozofická fakulta
Křížkovského 10
771 47 Olomouc

Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci
www.vff.upol.cz
vff@upol.cz

Náklad 200 ks

1. vydání
Olomouc 2019
ISBN 978-80-88278-40-5 (iPDF)
ISBN 978-80-88278-39-9 (tisk)